K

re, tantôt d'une autre, & qui lui ôteroient
régime.
ent de l'Eglise fait partie de sa discipline
saire; & conséquemment c'est à elle seule
le régler. Nous avons prouvé cette véri-
e société, la distribution des jurisdictions
, la mesure, l'étendue, les limites du pou-
un d'eux, app
lise sont ses n
i gouverne l'E
distribuer er
l'eux les limit
s qu'elle leur
que c'est l'E
jurisdiction.
ur donner ses
emporelle qui
chacun d'entr'
e les donner,

e c'est l'Eglis
lte encore ur
ts à chaque p
ous l'avons montré d'après le concile de
elle qui assigne les sujets, c'est donc elle
rritoires.
core plus la question, analysons-la. Elle
eux: La mission & la jurisdiction pasto-
tre universelles dans tous les ministres.

Dykcionarz Geograficzny.

Wanda Frey

De la Bibliòteque

~~de Manda~~

Pétronille Friese

DYKCYONARZYK GEOGRAFICZNY.

CZYLI

OPISANIE

KROLESTW, PROWINCYI, MIAST, BISKUPSTW, XIĘSTW HRABSTW, MARGRABSTW, PORTOW, FORTEC y innych mieyſc znacznieyſzych w czterech częściach świata.

Z WYRAZENIEM

W ktorym Królestwie, Prowincyi, Krainie iakie się mieyſce znayduie, do ktorego Państwa należy, nad ktorą rzeką, odnogą, gòrą lub morzem ieſt położone, odległości iego w milach Francuzkich co do mieyſc obcych, a w Polſkich co do kraiu naſzego od mieyſc w poblizkości głòwnieyſzych, z ich długością i ſzerokością Geograficzną podług Mapp nayle-pſzych nieopuſzczaiąc nic coby o iakim mieyſcu pamiętnieyſzego widzieć było można.

PO ANGIELSKU NAPISANY

PRZEZ

PANA ECHARDA

Z trzynaſtey Edycyi Angielſkiey na Francuzki ięzyk przełożony powiększony i poprawiony przez X. VOSGIEN.

Nakoniec z oſmey Francuzkiey Edycyi w Polſkim wydany ięzyku, z dodatkiem zaſzłych odmian i umieſzczeniem wielu Miaſt i Prowincyi Polſkich.

Tom II.

W WARSZAWIE.

w Drukarni PIOTRA DUFOUR Drukarza J. K. Mci.

M. D C C. L X X X I I.

Rzechacki

DYKCYONARZYK
GEOGRAFICZNY

K.

Ktorych nazwisk nie znaydziesz pod literą K. szukay pod literą C.

KAANA, piękne M. Egyptu nad wschodnim brzegiem Nilu, zkąd zboża i leguminy przewożą do Mekki. Daią się tu widzieć piękne starożytności z napisami hieroglificznemi. Leży o *m.* 130. na połud. ku w. od Kairu. dł. 49. 58. sz. 25. 30.

KABES, lub GABES, m. Affr. w Krol. Tunetańskim nad rz. i wgłąb Golfu tego im. *m.* 80. na połud. od Tunetu. dł. 28. 30. sz. 33. 40.

KABRA, m. Affr. w Krol. Tombutskim w Nigrycyi. Handel prowadzi wielki; rządzone iest od Wicereya, i służy za port nieiako Tombutowi. dł. 18. 25. sz. 15. 10. ob. pod C.

KABUL, *Arachotus*, wielkie M. Azyatyckie w Indyach, stoł. Kabulistanu, z dwoma dobremi zamkami, i ozdobne wiela pałacami. Leży na trakcie z Lahory do Samarkandy. dł. 86. 30. sz. 33. 30.

KABULISTAN, *Arachosia*, Prow. Azyat. w Cesar. Mogolskim, ograniczona na półn. Tartaryą, na w. Kaszemiryą, na z. Zabulistanem, i Kandaharą, na połd. Multanią. Obfituie w rudy żelazne. Rodzi myrrę, drzewa kadzidłowe, i rożne rodzaie ziół lekarskich. Kray lubo nie bardzo żyżny, z przyczyny iednak handlu iest bardzo bogatym. Większa część mieszkańcow są poganie. Nayprzednieysi lekarze w Indyi z tey Prow. wychodzą. Kabul iest M. S.

KACHAN, *Cachanum*, m. Perskie w Iraku, znaczne wielkim handlem na materye iedwabne, fayansy przednie, lamy złote i srebrne naybogatsze. Mieszkane iest od Chrześcian i od Gwebrow. Leży w obszerney rownինie, o *m.* 22. na połn. od Ispahanu.

KACHAO, wiel. M. Azyatyc. w Indyach stoł. Prow. tegoż im. w Krol. Tonkwińskim. Anglicy i Holl. maią tu swoy dom kupiecki. Jest w kraiu bardzo pięknym, pełnym lasow, i obfitym w iedwab i lakę przednią. dł. 123. 32. sz. 22.

KADAN, m. Czeskie w Cyrk. Zateckim nad Egrą, o *m.* 4. na w. od Zatzu.

KADOM, ob. Caen.

KADORYN, ob. Cadoae.

KADURK, ob. Cahors. Quercy.

KAEDYNGA, kraina Niem. w Xſtwie Bremeńſkim nad Elbą, gdzie ta łączy ſię z Oſtą, między Hamburgiem, i Stadem.

KAFFA, niegdyś Teodozya, *Theodoſia*, dawne M. S. Tartaryi Krymſkiey, z wybornym portem. Handel prowadzi bardzo wielki oſobliwie w rybach ſłonych. Wſzyſtko tu ieſt tanie. Tatarzy w 12. wieku wydarli go Ceſarzom wſchodnim, r. 1266. odebrali Genueńczykowie, i poſiadali do r. 1474. w ktorym Turcy uczynili ſię iego Panami pod Mahometem II. ale przez traktat podpiſany r. 1774. między Portą i Roſſyą obowiązani byli do oddania Kaffy Tatarom. Oyczyzną ieſt Abu-Hanify. Leży nad morzem czarnym. *m.* 60. na połn. ku w. od Konſtantynopola, 170. na połd. od Moſkwy. dł. 52. 30. ſz. 44. 58.

KAFFUNG, Kaffungen, *Confugia*, m. i klaſztor Niem. w Haſſyi blizko Kaſſelu. dł. 27. 5. ſz. 51. 15.

KAFRE-CHIRYN, m. Perſkie wyſtawione od Krola Nuchirewon-Aadela, ktorego dzieła i zdania założyły moralną naukę u Perſow. ſz. 34. 40. dł. 71. 50.

KAFRERYA, *Cafria*, wielki kray Afrykańſki w ſtronie połud. gran. na połn. z Nigrycyą i Abiſſynią, na z. z częścią Gwinei, z Kongo i morzem, na połd. z Kapem dobrey nadziei, na w. z morzem. Dzielą go na wiele Kroleſtw, prawie wſzyſtkie zamieſzkane od bałwochwalcow. Znacznieyſze Krol. ſą: Muiak, Makoko, czyli Krol. Anzykańſkie, Juga Kazangi, Abutua, Muſungo, Akalunga, Kobonos, Hottentoci, Krol. Bireńſkie, Monomotapa, Bororowie, Monoemugi, i pomorze Zangwebar. Powiękſzey części ſą mało znaiome. Nazwiſko *Kafrow* ieſt z Arabſkiego, znaczy *niewiernych*.

KAGEAN, Prow. Azyatycka w ſtronie połn. wyſpy Luzany nad rz. Kageaną. Obywatelow ma bałwochwalcow i Chrześcian. Jeſt urodzayna i tak obfituiąca w pſzczoły, że wſzyſtek lud ubogi zamiaſt oliwy lub łoiu, używa świec woſkowych.

KAIANEBURG, m. Szwedzkie ſtoł. Kaianii, czyli Bothnii wſchodniey położone nad iezioren Uia ku Laponii o *m.* 36. od Golfu Bothnickiego. Prow. Kaiania byłaby dość urodzayną, gdyby wczeſne mrozy nie pſuły urodzaiow niedoźrzałych ieſzcze.

KAIEN, *Caiana*, m. Perſkie zalecone zdrowym bardzo powietrzem, i ſł. urodzeniem wielu ludzi uczonych. dł. 83. 20. ſz. 36. 22.

KAIENNA, lub KAYENNA, *Cayana*, m. rzeka i wyſpa Ameryki połud. maiąca wokoło *m.* blizko 18. Francuzi poſiedli ią r. 1635. po wynieſieniu ſię ich ztąd r. 1654. Anglicy byli iey Panami do r. 1664. aż gdy P. *la Barre* znowu tu wprowadził oſady Francuzow, ktorzy r. 1676. wypędzeni od Hollendrow, naſtępuiącego zaś przywroceni tu od P. *Eſtrées* byli. Ob. Guyana. ſz. 4. 56.

KAIFUNG, lub KAIFON, M. Chińſkie ſtoł. Prow. Honnangii. r. 1641. od wod prawie zalane zoſtało, po długim wytrzymanym oblężeniu, w ktorym go trzymali Rokoſzanie Ceſar. Chińſkiego. Przez długi czas mieſzkali w nim Xżęta familii Panuiącey. dł. 131. 30. ſz. 35.

KAIMAN, czyli wyſpa iaſzczurcza, ſą to 3. wyſpy małe między Kubą i Jamayką leżące w Golfie Mexykańſkim, ktore należą do Anglikow, i bogacą ich obfitym tu przy brzegach połowem oſtrygow, i żołwiow.

KAIR, *Cairus*, wielkie M.

Affr. ſtoł. Egyptu zbudowane około r. 795. za rozkazem Kalify Kairwana. Ulice tu ſą bardzo ciaſne dla zaćmienia ich przed wielkim gorącem. Murzynow, Koftow, Grekow lub Turkow liczą tu oſiadłych, procz żołnierzy Sułtana wielkiego, na 300000. Przy Baſzy ieſt zwierzchność naywyżſza, ktory nietylko w mieście ale w całym Egipcie rządzi deſpotycznie. Koftowie maią tu ſwego Patryarchę, a 4. ſekty Mahometow ſwych oſobnych Muftow. Niewiaſty ſą tu wolnieyſze, niżeli w innych kraiach pod pan. Tureckim będących. Przez miaſto rznięty ieſt wielki i dawny kanał. Selim Sułtan zdobył Kairu na Mamelukach r. 1517. i odtąd zoſtaie w mocy Turkow. Ztąd wychodzi przez Alexandryą niezliczona moc ſkór, lnu, wełny Egipſkiey, laki, kości ſłoniowey, gummy, woſku, daktelow, bawełny, kadzidłow rożnych, kawy &c: o 4. *m.* ſą piramydy policzone między 7. cudow świata. Leży Kair nad Nilem. dł. 46. 6. ſz. 33. Kair ſtary ieſt ztąd o 3. ćwierci mili nad brzegiem wſchodnim Nilu, gdzie Koftowie maią ſwoy kościoł wſpaniały.

KAIRIOWAKA, wyſepka Amerykańſka, naypięknieyſza z Grenadyiſkich i iedna z Antylſkich. Wokoło może mieć mil 8. Obfituie w wſzelki rodzay źwierza. Znayduie ſię tu bagno maiące wodę tak czerwoną, iak krew. dł. 316. 15. ſz. 12. 20.

KAIROWAN, lub KAIRWAN, *Vicus Auguſti*, m. Afrykańſkie ſtoł. Wielkorządztwa tego im. w Krol. Tunetańſkim. Teraz ieſt nikczemne. Zoſtaie pod pan. Turkow. Leży od Tunetu na połd. o *m.* 25. dł. 28. 30. ſz. 35. 40.

KAITHNESSA, Prow. połn. Szkocyi, doſyć żyżna w zboża i paſtwiſka, i obfita w bydło, ale maiąca drzewa niedoſtatek. Wyſyła Dep. 1. na Parl. z Buthą. Wick ieſt M. S.

KAKERLAKOWIE, mieſzkańcy wyſp leżących ku w. na połd. Ternaty. Mowią iż lepiey widzą w nocy, niżeli w dzień. Przeto uciekaią przed światłem, i oczy na wpoł maią zmrużone.

KAKET, m. i małe Krol. Azyatyckie w Perſyi, w Gurgiſtanie blizko Kaukazu. Handel iego zależy na iedwabiu. dł. 63. 50. ſz. 43. 32.

KAKETA, iedna z rzek wielkich Ameryki połd. i naywiękſza po rz. Amazonow. Bierze ſwoy początek w Krol. Grenady.

KAKONGO, małe Krol. Affr. w Kongo nad rz. Zairą. Mieſzkańcy ſą ſpoſobni i przywiązani do handlu. Ich obyczaie, rząd i religia iednaż ieſt co i Loanganow. Malemba ieſt M. S.

KALA, m. w Krol. Tremeſyńſkim na połd. Oranu, leży na ſchyłku iedney góry. Ma wielu oſiadłych kupcow.

KALA, piękne m. Niem. nad Saalą, nal. do domu *de Saxe-Gotha*, o *m.* 4. na połd. od Jeny.

KALAA, znaczne m. Perſkie w Gilahnie, gdzie bardzo wiele iedwabiu robią. dł. 76. 25. ſz. 37. 23.

KALABRYA, *Calabria*, Prow. Włoſka w ſtronie połd. Krol. Neapol. z tyt. Xſtwa. Jeſt bardzo żyżna w zboże, oliwę, figi, rozenki. Obfituie w talk, marmur, konie, i muły przednie. Dzieli ſię na dalſzą i bliżſzą podług gór przedzielaiących ią na dwoie; bliżſzey Koſenza, dalſzey Katanzaro ſą M. S.

KALAMATA, *Theramna*, znaczne m. Turcyi Erop. w Moreł, w Prow. Belwederze, obronne fortecą. Wzięte było od Wenetow r. 1685. i odebrane potym razem z Moreą całą od Turkow zoſtało. Leży nad rz. Spinarzą, *m.* 3. od morza 11. na w. od Mizytry. dł. 39. 45. ſz. 37. 8.

KALAMIANA, wyſpa Azyatycka w Indyach między wyſpą Borneą i Filippińſkiemi.

KALAU, *Calovia*, M. Niem. w Luzacyi niżſzey, o *m*. 6. na połn. ku z. od Kotbuza. Wielki handel prowadzi wełną, ale iuż nie ieſt tak teraz znaczne, iak było dawniey.

KALARA, ob. Cagliari.

KALB, lub KALW, piękne m. Niem. Szwabii w XſtwieWurtemberſkim nad rz. Nagoldą, o *m*. 11. na z. od Stutgardy. Zalecaią to m. piękne ſabryki porcelany, materyi, etaminow, i ſerży.

KALBARY, kraina, rzeka i wieś w Affr. w Krol. Benińſkim w Gwinei. Hollendrzy prowadzą tu handel bardzo znaczny.

KALENBERG, XſtwoElekt. Hannowerſkiego, z zamkiem tegoż im. zruynowanym, o *m*. 4. od Hannowern na połd. Rozciąga ſię wzdłuż na *m*. 48. wſzerz na *m*. 6. lub naywięcey 10. Leży między Wezerą i Leyną.

KALET, ob. Calais.

KALIDOBEK, ob. Caudebec.

KALI, *Cali*, m. Ameryk. w dolinie tego im. w kraiu Popayan nad brzegiem zachodnim rz. *Cauca*. Mieſzkańcy ſą zręczni i mężni. Okolice miaſta ſą weſołe. Gubernator Prow. tu ma ſwą rezyd. dł. 304.30. ſz. 3. 15.

KALIFORNIA, *California*, wielki połwyſep Ameryki połn. oblany morzem połdn. Grunt iego ieſt na podziw żyżny w wſzelkie rodzaie zboża i owocow. W Kwietniu, Maiu i Czerwcu pada tu z roſą pewny gatunek manny, ktora twardnieie, i zoſtaie na liściach krzewin różowych, na ktorych ią obficie zbieraią, a ma ſłodycz podobną do cukru. Powietrze ma zdrowe. Morze i rzeki doſtarczaią Wyſpiarzom ryb bardzo wiele. Kray ieſt bardzo ludny, oſobliwie ku połnocy; ale mieſzkańcy nieznaią żadnych domoſtw. W lecie pod drzewami, a w zimie w iamach wydrążonych w ziemi maią ſchronienie. Czczą Mieſiąc; a z przyrodzenia ſą żywi i żartobliwi. Każda familia ſtanowi ſobie prawa podług upodobania. Naypoſpolitſza męſzczyzn i niewiaſt ieſt zabawa przędzenie. Brzegi Kalifornii ſławne ſą połowem pereł, a rzeki napełnione ſą konchami. Hiſzpani r. 1730. wyſtawili tu fortecę, ktorą od Maryi P. Loretańſkiey nazwali.

KALIKULAN, dom kupiecki Holl. w Pomorzu Malabarſkim, *m*. 32. na połn. ku z. od Kapu Komoryn.

KALIKUT, *Calecutium*, Krol. Kalikutańſkie w Indyach Az. w pomorzu Malabarſkim długie na *m*. 25 i około tyleż ſzerokie. Jeſt to kray przeplatany rzekami, drzewami i bagnami. Wydaie obficie pieprz, imbier, aloes, ryż, na ktore ſwe produkta wielki prowadzi handel. Daie ſię tu widzieć papugow i małp, wſzelkiego rodzaiu bardzo wiele. Drzewa zielenieią ſię zawſze, i rok cały iedyną ieſt wioſną. Rodzi ſię tu oſobliwſze drzewo, ktore noſi owoc podobny do daktelow, a z ktorego robią wino, cukier i oliwę. Krol Kulikutańſki ieſt bardzo potężny i tytułuie ſię *Samorynem*, ktore toż znaczy, co Ceſarz. Mowią, iż gdy ſię żeni, nayznacznieyſi Kapłani naypierwſi ſpią z żoną iego, i za to potym odbieraią podarunki od niego, oraz że dzieci iego własne nie dziedziczą po nim, ale tylko ſioſtrzeńcy. Piſać w tym kraiu zwykli na drzewa palmowego liściach. Lud niemal wſzyſtek chodzi tu prawie nago. Szlachta i kupcy mieniaią ſię na żony ſwoie z przyiaciołmi, a to na dowod przyiaźni. Zona iedna może mieć 7. mężow w iednym czaſie, a ieżli dziecię urodzi, ofiarować go może, ktoremu ſię iey podoba, a ow nieprzyiąć go nie może. Wzaiem męſzczyźni, żon mogą mieć wiele w rożnych mieyſcach; ponieważ zaś wſzyſcy żeglarze morſcy ſą lub fliſy, przeto każdy gdzie przyląduie, tam ſwe znayduie mieſzkanie. Zołnie-

rze ſą ſzlachta ; od lat 7. uczą ſię żołnierki. Używaią teraz muſzkietow, i ſą bardzo bitni. Kalikutanie wierzą w Boga, ale mniemaią, iż nic ſię nie mieſza do rządu świata, lecz to raczey zoſtawuie diabłu, ktoremu przeto czynią ofiary.

† KALIKUT, M. S. Kroleſtwa tego im. w Azyi. Jeſt wiel. założone było od Cerama Peroamala, ktory podzielił całe ſwe Ceſar. Malabarſkie między ſwych krewnych i przyiacioł, zkąd tak wiele małych Państw w Malabarze powſtało. Anglicy maią tu ſwoy dom kupiecki. Handluie naywięcey pieprzem i kardymonią. Jeſt tu wiele Indyanow chrześcian, ktorzy rowne z ſzlachtą maią prawo, i nie zależą tylko od ſwego Biſk. Leży miaſto nad morzem, i zawiera około 7000. domow, z ktorych każdy ma ſwoy oſobny ogrod. dł. 91. 30. ſz. 11. 21. *Van Caerden.*

KALIMBURG, Kallundberg, *Calumburgum*, M. Duńſkie na wyſpie Zeelandyi, głowne mieyſce znacznego grodu tego im. dł. 28. 56. ſz. 55. 44.

KALIS, m. Niem. w Nowey Marchii Brandeburſkiey, nad ieziorem Falkembergiem, o *m.* 5. na połd. od Falkemberga miaſta. Znaydował ſię tu kamień ſławny do oſtrzenia i polerowania, zkąd poſzło iż Niemcy o człowieku grubych obyczaiow mowią: *iż niebył ieſzcze w Kaliſie.*

KALISZ, *Caliſia*, M. Pol. ſtol. Wdztwa Kaliſkiego wielkie, bagnem i murami otoczone, z ſzkołami, i z Stwem. Mieyſcem ieſt ſądow. r. 1655. od Szwedow było oblężone; r. 1706. Mardefeld General Szwedzki z woyſkiem od Auguſta II. był na głowę zbity i w niewolą zabrany. Mieczyſław ſtary pochowany był w tym mieście, a dawniey w nim Xżęta Kaliſcy mieli rezyd Kaliſz zedwoch ſtron oblewa rz. Proſna. Jeſt od Warſzawy *m.* Pol. 45. od Gniezna na połd. 12. dł. 35. 55. ſz. 51. 55. Wdztwo Kaliſkie miało niegdyś tytuł Xſtwa, i miało ſwych Xżąt z familii Piaſtow, przyłączone potym do Korony było wraz z Wdztwem Poznańſkim. Dzieli ſię na powiat Kaliſki, Koninſki, i Nakielſki. Używa herbu Wieniawa, Munduru tego, co i Woiewodztwo Poznańſkie. Rzeki znacznieyſze ma Notecz, Kaliſz i Proſnę. Ma Wdę i Kaſztelanow. 4. Seymikuie w Srzodzie z Wdztwem Poznańſkim, i obiera z nim Poſłow 12. Deput. 4. Leży wśrzod bagnow, grunt iego iednak ieſt żyźny. M. S. Kaliſz.

KALKAR, *Calcaria*, m. Niemiec. w Xſtwie Kliwii blizko Renu, nal. do Krol. Pruſkiego. Oyczyzną ieſt Jana Kalkarego biegłego Malarza. Leży od Kliwii o *m.* 3. na połd. ku w. dł. 24. 45. ſz. 51. 45.

KALLA-SUSUNG, M. S. wyſpy Butonii w Azyi. W położeniu ieſt miłym. Mieſzkańcy ſą Mahometanie, i nie żyią prawie tylko korzeniami. Należy do Xiążęcia Indyanina. dł. 141. 26. ſz. połd. 5.

KALLEN, m. Irlandzkie, w Hr. Kilkeńſkim. Deputuie na Parl. Jeſt o *m.* 4. na połd. od Kilkenny.

KALLENBERG, *Mons Cetius*, paſmo wyſokich gór w Auſtryi niż. Zaczynaią ſię o *m.* 2. od Wiednia, i ciągną ſię przez Styryą. ob. Kalenberg.

KALLINGTON, m. Angiel. w Kornuwalii, wyſyła 2. Dep. na Parl.

KALLOO, forteca Niderlandu w krainie Waes, nad Skaldą. Blizko tey fortecy. Hollendrzy r. 1638. porażeni zoſtali od Hiſzp. Jeſt o *m.* 2. na z. od Antwerpii. dł. 22. ſz. 51. 15.

KALMAR, *Calmaria*, wiel. i bardzo mocne M. Swedzkie w Prow. Smalandyi z portem i zamkiem dobrym. Jeſt bardzo ludne. Dzieli ſię na Kalmar dawny, i nowy. Z dawnego nie pozoſtało ſię procz kościoła i kilku domow, zna-

komity ieſt iednak unią, czyli uczynionym związkiem między 3. Krol. Szwecyą, Norwegią i Danią pod pan. Małgorzaty Krolowy, r. 1393. Nowy wybudowany ieſt na wyſtrzelenie z armaty od dawnego. Jeſt dobrze budowny, ulice ma proſte i ſzerokie. Leży blizko morza Baltyckiego, o *m*. 50. na połn. ku w. od Kopenhagi, 60. na połd. ku z. od Sztokolmu. dł. 34. 33. ſz. 56. 48.

KAŁMUKI, Narod Azyatycki, w Tartaryi wielkiey między Mongulem i Wolgą. Podzielony on ieſt na rożne hordy, ktore ſwych maią Hanow, a naypryncypalnieyſzy z nich w Samarkandzie, wywodzący ſwoy rod od Tymurbeka. Lud ten nie ma żadnego ſtałego mieſzkania; ſą prawie zawſze w drodze, obozuią pod namiotami, i prowadzą z ſobą ſwe żony, dzieci, wielbłądy, trzody i drob wſzelki. Handel prowadzą z Moſkalami, i ieſt ich prawie zawſze na żołdzie Moſkiewſkim około 6000. Są mocni i woienni.

KALNA, *Calna*, m. Angiel. w Wiltshirze, ſławne mianym tu Synodem r. 977. dla zakończenia ſporow względem bezżeńſtwa Xięży i Mnichow. Wyſyła 2. Deput. na Parl. ieſt o *m*. 26. na z. od Londynu.

KALNIK, dosyć obronne m. Pol. w Woi. Bracławſkim, r. 1674. po 27. lat rokoſzu poddało ſię nakoniec Krolowi. *m*. 12. na połn. ku w. od Bracławia. dł. 47. 57. ſz. 48. 59.

KALO, forteca Duńſka w Nord-Jutlandyi w Diec. Arhuzkiey. Tegoż im. ieſt forteca w Węgrzech wyż. w Hr. Zatmarſkim, *m*. 12. na połd. ku w. od Tokaiu, 28. na połn. ku w. od Waradynu. dł. 40. 5. ſz. 47. 55.

KALOYER, zowią ſię tak niektore wyſpy na Archipelagu, na ktorych znayduią ſię puſtelnicze monaſtery Mnichow Greckich, ktorych Kaloyerami zowią.

KALSERY, m. Azyatyckie w Państwie Mogolſkim, w Krol. Jambańſkim, blizko źrzodła rz. Gemeny. dł. 97. ſz. 30. 20.

KALUS, m. Pol. w Woi. Podolſkim nad Nieſtrem gdzie Tatarowie r. 1672. zbici byli; od Kamieńca *m*. 10.

KALWARYA, *Calvaria*, czyli *Golgotha*, mała góra znayduiąca ſię rzeczywiście w Jerozolimie, pamiętna śmiercią J. Chryſtuſa. Jeſt na połnoc Syonu. ob. Mont Valerien. Tegoż ieſt im. ſł. klaſztor Bernard. w Woi. Krakowſkim pod pan. Auſtr. od Krakowa *m*. blizko 4. Także m. Litt. w Woi. Trockim nad Szeſzupą, o *m*. 5. od granicy Pruſkiey. Nal. do Sapiehow. Zydzi wielki tu handel prowadzą.

KAMA, wiel. rzeka Moſkiewſka, ktora wpada w Wolgę i naprawia iey wody.

KAMAKURA, ſł. Wyſpa Japońſka, ną milę wkoło maiąca obwodu ku ſtronie połd. wyſpy, Niphon. Tu na wygnanie odſyłani być zwykli Panowie wielcy obwinieni o iakie przeſtępſtwo. Brzegi iey tak ſą ſpadziſte, iż ich tam wyciągaią machinami na wierzch. Co mieſiąc doſtarczaią im rzeczy potrzebnych do wyżywienia.

KAMARANA, *Cardamine*, Wyſpa Arabſka na morzu Czerwonym. Mieſzkańcy ſą Mahometanie, wzroſtu małego, cery czarney. Ze wſzyſtkich wyſp tego Golfu ieſt nayżyźnieyſzą. Poławiaią tu wiele koralow białych, iako i ryb mnoſtwo, i oſtrygi, ktore perły noſzą.

KAMARYNA, *Camarines*, ląd wyſpy Luzony iedney z Filipińſkich. Znayduie ſię tu góra maiąca kilka źrzodeł wody ciepłey, z ktorych iedne ma moc petryfikacyi, czyli iż obraca w kamień to wſzyſtko to, co weń wrzucą, iako to drzewo, kość, liście, materye, i nawet zwierzęta, węże, krokodyle &c.

KAMBAYA, *Calamba*, wiel. i piękne M. Azyatyckie w Państwie Mogolskim w Krol. Guzaraty. Handel iego zawiſł na kadzidłach, parfumach, korzeniach rożnych materyach iedwabnych &c: Powiekſzey części mieſzkańcy ſą Banianie. W mieście znayduie ſię wielka liczba małp barzdo przykrych. Leży blizko Golfu Kambayi. dł. 89. ſz. 22. 30.

KAMBOYA, *Camboia*, Krol. Azyatyckie w Indyach: graniczy na połn. z Krol. Laos, na w. z Kochinchiną, i Chiopą, na połd. i w. z Golfem i Krol. Siamſkim. Przerzyna go wiel. rzeka tegó im. M. S. ieſt także Kamboya. Leżało nad rz. Meſoną, ktora czyni część rz. Kamboyi, o *m.* 80. od morza. Woyny domowe i obce zniſzczyły lud ten. Nie daią ſię teraz widzieć tylko ruiny dawney ſtolicy, i niewielu nędznych mieſzkańcow żyiących korzonkami leśnemi. dł. 122. 30. ſz. 12. 40.

KAMBRYDGA, *Cantabrigia*, znaczne m. Ang. z tyt. Xſtwa i Akademią, ktora ieſt iedną z naydawnieyſzych i naylepiey kwitnących w Europie. Lucius 1wſzy Krol Chrześc. tu był oświecony w wierze. Akad. dzieli ſię na 16. Collegia, a miaſto na 14. parafii. Mowią iż wyſtawione ieſt od Kantabra Hiſzp. r. 375. przed nar. Chryſtuſa. Miaſto i Akad. poſyłaią po 2. Dep. na Parl. Leży nad rz. Kamą, od ktorey ma nazwiſko, *m.* 5. na połd. od Ely, 4. od Huntingtonu, 7. na z. od Bury, 18. od Oxfordu, 15. na połn. od Londynu. dł. 17. 28. ſz. 52. 10.

KAMBRYDGSHIRE, Prow. Angiel. w Diec. Eleńſkiey, zawieraiąca łanow ziemi około 750000. ktora wyſyła 2. Dep. na Parl. Obfituie w zboże, paſtwiſka, drob, źwierzynę, ryby i ſzafran. Kambrydga ieſt M. S.

KAMBRYDGA, ieſt także m. w Amer. w nowey Anglii z Akademią.

KAMELFORD, m. Angiel. w Kornuwalii, blizko kanału S. Jerzego. Wyſyła 2. Dep. na Parl.

KAMENTZ, bogate Opac. Cyſter. w Szląſku w Xſtwie Munſterberſkim, o *m.* 3. na połd. ku z. od Munſterberga.

KAMENTZ, *Camentia*, m. Niem. w Luzacyi, nad Elſterą, o *m.* 8. na połn. ku w. od Drezna.

KAMERAK, ob. Cambrai.

KAMIEN, wieś pod Warſzawą nad Wiſłą, ſławna przez wyznaczone w niey mieyſce do Elekcyi Krolow Pol. Tegoż im. M. w Woi. Gnieźnieńſkim, dawniey znaczne z Kaſztelanią. Leży nad Wartą, od Gniezna *m.* 5.

KAMIENIEC, *Camenecia*, wielkie i iedne nayobronnieyſze M. Pol. w Woi. Podolſkim, ſtoł. tego Woi. Jeſt naylepſzą fortecą Kroleſtwa Pol. zaſłaniaiącą go od Turkow. Położone ieſt między wielkiemi i niedoſtępnemi ſkałami, obronne garnizonem Pol. Jeſt dobrze budowane i ludne. Ma Biſk. tego im. ktore założone było od Ludwika Krol. Pol. i Węgier. r. 1375. Kozacy r. 1651. prożno fortecę tę w oblężeniu trzymali, ale Mahomet IV. r. 1672. mocą ią wziął i zoſtawała w rękach Tureckich do r. 1699. w ktorym przez traktat Karłowicki wrocony był Polſzcze Kamieniec. Mury iego nadpſute, *Staniſław Auguſt* odnowić kazał, r. 1766. artyleryą powiekſzył, i r. 1781. ſwą Oſobą odwiedził. Mieyſcem ieſt ſeymikow i ſądow. Leży nad Smotryczem, ktory do Dnieſtru wpada od Chocima *m.* Pol. 2. od Lwowa 30. od Warſzawy 75. dł. 45. 5. ſz. 48. 58. Zowie ſię ten Kamieniec *Podolſkim* dla rożnicy od naſtępuiącego, a Sta Kamieniecki ieſt Generałem Podolſkim, a do iego iuryzdykcyi i grod Łatyczowſki nal.

KAMIENIEC, zwany *Brzeſkim* Litt: iż w tym ieſt Wdztwie, ieſt m. dosyć znaczne z Stwem, w gruncie żyżnym nad rz. Ilſną, od

Brześcia *m.* 4.

KAMIONKA, m. pod pan. Austr. w cyrkule Bełzkim, iest między Buſkiem, Dobrotwinem.

KAMMIN, *Caminum*, m. Niemiec. w Pomeranii dalſzey w Elektorſtwie Brandeb[illegible]ſkim. Biſk. Kammińſkie zniesione było mocą traktatu Weſtfalſkiego. Leży nad morzem Baltyckim, *m.* 20. na połn. od Szczecina. dł. 32. 45. ſz. 54. 4.

KAMPANIA, *Campagno di Roma, Campania*, Prow. w Stanie Papieſkim, między morzem, Tybrem, powiątami Sabinem, Lawora, i Abruzzo. Grunta iey nic prawie nie rodzą, lubo ſą żyżne, a to dla nałożonych na wſzelkie zboża podatkow, co mocno rolnikow odraża. W wody obfituie bardzo dobre, ale powietrze ma niezdrowe. Sam Papież zachowuie ſobie bezśrzedni rząd tey Prowincyi, trzyma tu tylko ſwego Namieſtnika, ktory przemieſzkuie w Fruzynonie.

KAMPEN, *Campena*, mocne M. Holl. w Prow. Overyſſelii, z Cytadellą i portem, ktory ieſt prawie cały zamulony piaſkami. Holl. zdobyli go byli na Hiſzp. r. 1578. a Franc. opanowali go r. 1672. ale go opuścili r. naſtępuiącego. Oyczyzną ieſt Alberta Pighiuſza. Leży nad Iſſelą, *m.* 8. na połn. ku w. od Dawenteru, 18. na połn. ku w od Amſterdamu. dł. 23. 28. ſz. 52. 38.

KAMPIDONA, ob. Kempten.

KAMPION, m. Azyatyckie, ſtol. Krol. Tangutſkiego w Tartaryi, o *m.* 22. od murow Chińſkich, dł. 122. 30. ſz. 40. 38.

KAMSZATKA, wiel. połwyſep na połnoc ku w. Azyi, między Golfem tegoż im. i morzem Japońſkim, przy końcu wſchodnim Państwa Roſſyiſkiego leżący, Mieſzkańcy ieſt od rożnych Narodow. Strona połd. oſiadła ieſt od Japończykow. W śrzodku mieſzkaiący płacą Moſkalom daninę w futrach, oſobliwie w ſkórach kaſtorowych nadzwyczayney wielkości. Reſzta, trzeba urodzić ſię w tym kraiu, aby módz znieść ich nędzę. Nieznaią nawet Reniferow tak poſpolitych w Laponii; ſą to pſy, ktore ich wożą na ſaniach. Lud mieſzkaiący na połn. ieſt naydzikſzy, i zabiia gdzie zobaczy Moſkalow. Port Kamſzatſkoy, gdzie Moſkale oſiedli w wieku 18ſtym, ieſt w śrzodku ſtrony wſchodniey tey połwyſpy, o *m.* 400. na w. od miaſta Moſkwy.

KAMUL, *Chaurana*, m. Azyatyckie na końcu wſchodnim Krol. Cialiſkiego na pogran. Tangutſkiego w Tartaryi. dł. 115. 40. ſz. 37. 15.

KANADA, *Canada*, czyli nowa Francya, wiel. kray Ameryki połnocney, graniczy na w. z Oceanem, na z. z Miſſizypią, na połud. z Oſadami Angiel. na połn. z krajami nieznaiomemi. Jan i Sebeſtyan Kabotowie Oyciec i Syn odkrywſzy pierwſi wyſpę ziemi Nowey i część ziemi Labrador r. 1497. zdaią ſię być wynalezcami Kanady. Kray ten ieſt prawie rownie wielki iak Europa. W ogolności ieſt bardzo dobrym, ale ma 6. mieſięcy zimy bardzo oſtrey. Ziemie nowo dobyte ſą urodzayne. Pſzenica tu rośnie bardzo dobra; ſieią ią w Maiu, a zbieraią w Sierpniu. Leguminy po więkſzey części, oſobliwie mak udaią ſię tu rownie dobrze. Laſy Kanady ſą pełne winnic leśnych, źwierzyny, i źwierza oſobliwſzego. Nayciekawſzy i naypożytecznieyſzy z nich ieſt Kaſtor. Rzeki, ſtawy i ieziora nadzwyczay ſą rybne. Znayduie ſię wiele drzew nieznanych Europie, procz tych, ktore znamy iako to klon, ktore wydaie likwor przedziwny, i głog krzew, z ktorego dyſtyluią balſam zwany: Terebintyną Kanadeńſką, ſkuteczny do leczenia ran na ſłabość pierſi i żołądka. Cały ten obſzerny kray mieſzkany ieſt od dzikich, ktorych dzielić można na 4. ięzyki Siuzanow, Algonkwinow, Kuronow, i i Eſkimow. Większa część dzikich niema ſtałego mieyſca, i nieżyie tyl-

ko połowem. Rzadko tu ktory iest szpetny; oczy maią wielkie i czarne, są niespracowani i gorliwi o wolność. Lubią nad zwyczay wódkę, i gdy się upiią' szaleią prawie. Narod Huronnow ma Wodzow dziedzicznych następnych po płci żeńskiey, inne wybieraią ich sobie. wszyscy ci uznaią duch iakiś naypierwszy, i innych duchow stróżow, ktorym czynią ofiary, iako i słońcu. Woyny ich są krwawe; używaią teraz iuż zbroi ognistych. Ktorzy są Chrześcianie, nawroceni byli od Jezuitow. Kanadeyczykowie Francuzi, czyli Kreolowie Kanadeyscy, są urodni, mocni, dowcipni, żwawi, zuchwali, ale ociężali nieco. Niewiasty są piękne, sprawne, i bardzo dowcipne. Kwebek iest M. S. Kanady. Kray ten ustąpiony był od Franc. Wielkiey Brytanii traktatem Wersalskim r. 1763. d. 10. Lutego.

KANAŁ Bryareński, *Canal de Briare*, dokończony r. 1642. we Fr. łączy Ligerę z Loiną, od Bryary do Montargis prowadzony iest na *m.* 13. utrzymywany 41. śluzami, ktore udzielaią wod stawom po bokach leżącym. Kanał *de Montargis* iest tego dokończeniem dobyty. r. 1720.

KANAŁ Aureliański, *Canal d'Orleans*, dokończony r. 1692. zaczyna się o *m.* 2. wyżey Aurelianu, ciągnie się od Ligery do Loiny niżey Montargis i wchodzi do Sekwany wyżey Moretu, długi na *m.* 18. ma 30. sluzów.

KANAŁ, Langwedocki, lub Krolewski, *Canal Royal* lub *du Languedoc*, we Fr. przerzyna część połd. Langwedocyi, i łączy morze iedno z drugim. Zaczyna od Cetty, wchodzi do Garumny wyżey Tulosy. Długi iest na *m.* 45. szeroki stop 30. Dzieło to iest przedziwne, i godney ciekawości roboty, a osobliwie sklepienie iego w *Malpas* w górze opoki twardey, ktorą przerznąć musiano dla uczynienia przechodu wodom. Zaczęty był ten kanał r. 1666. z rozkazu Ludwika XIV. od P. *Riguet*, i dokonany r. 1681.

KANAŁ, Ogiński w Brześciu Litt: ktory Pinę z Muchawcem łączy, a przezto Prypeć z Bugiem. Dzieło wielkich zasług i chwały Hetmana, ktorego imie nosi.

KANANOR, *Calligeris*, wiel. M. nadm. i Krol. w Azyi w pomorzu Malabarskim, z portem bardzo obszernym i bespiecznym, zbudowane od Almeydego Wicereya Portugal. w Indyach. Wawrzyniec Britto, ktory tu był potym kommendantem zasłużył na nieśmiertelną sławę wytrzymanym oblężeniem przeciw woyskom Kalikutańskim i Kananorskim, ktore przymusił do odstąpienia od miasta. Hollendrzy opanowali go r. 1664. i maią tu skład kupiecki. Leży w gruncie, ktory wydaie obficie pieprz, imbier, daktyle leśne, tamaryszkę, ktoremi znaczny prowadzą handel mieszkańcy. dł. 95. 45. sz. 12. Krol. Kananorskie ma swego Krola, ktory wielką liczbę trzyma żołnierzy. Obywatele są po większey części Mahometanie.

KANARA, *Canara*, Krol. Kanarskie w Azyi w pomorzu Malabarskim mieszkane od bałwochwalcow, ktorzy są cery czarney lub brunatney. Lud pespolity iest tu bardzo nędzny. Kray obfituie w pieprz, drzewa palmowe, owoce, ryż czarny, ktory iest lepszy i zdrowszy nad biały, na koniec w bydło. Mangalor iest M. S.

KANARYA, wielka *la grande Canarie*, *Canaria*, Wyspa na Oceanie przy Afr. leżąca, maiąca w około na *m.* 40. Podług zdania wielu Pisarzow nazwana tak była od wielkiego mnostwa psow wielkich, ktorych tu znaleziono, z słowa Łac. *Canis*, pies; lub podług innych dla wielości trzcin cukrowych z słowa Franc. *Canne*, trzcina. Znana była i dawnym, ale za-

niedbana zostala do r. 1483. w ktorym Piotr *de Vera* Hiszpan ią odkrył. Obfituie w zboże, wino, owoce, bydło, drob i zwierzynę. Kanarya iest M. S. procz tego są tu 3. miasta. *Telda*, *Galder*, *i Guia*.

KANARYA, lub *Ciudat de Palmas*, *Civitas Palmarum*, wiel. i piękne M. S. wyspy Kanaryi; liczy na 12000. Wyspiarzow bardzo odważnych, z zamkiem, z Bisk. ktorego kościoł Katedr. iest wspaniały. Tu rada Naywyższa wysp siedmiu i Konsul Franc. rezyduią. dł. 2. 15. sz. 28. 4.

KANARYISKIE, wyspy, *les Iles Canaries*, *Canariæ*, *Fortunatæ*, Wyspy na Oceanie blizko Afryki leżące, tak nazwane od iedney z nich naywiększey., znane dawnym pod im. wysp szczęśliwych: *Insulæ fortunatæ*. Z wysp tych naybliższa Affr. iest od brzegow na *m.* 40. Liczą pospolicie ich 7. ktore są *Palma*, *Fer*, *Gomer*, *Teneriffa*, *Canaria*, *Fuerteventura*, *i Lancerota*, do ktorych przydać można pomnieysze, iako to: *Gratiosa*, *Rocca*, *Allegranza*, *Infierno*, *Lobos* i *S. Klary*. Zaniedbane one były do r. 1417. aż gdy Jan *de Betancourt* Szlachcic Normandzki opanował Lancerotę i Fuertewentur dla Jana Krola Kastylii. Inne odkryte i wzięte były przez Hiszpanow. Grunt tu iest dobry i obfity w wszelkie potrzeby życia, osobliwie w trzciny cukrowe, ięczmień i wina przednie. Brzegi morza są bardzo rybne. Jest na tych wyspach wiel. mnostwo kanarkow, i ztąd przyniesione rozmnożyły się w Europie. Mieszkańcy są mocni, cery ogorzaley, rzeźwi, odważni, dowcipni, i wielcy żarłocy. Nie cierpią inney Religii, procz Chrześc. Katol. Należą do Hiszp. Położone są ku brzegom Barbaryi na przeciw. Kapu *Non*, między 7. i 1. stopniem dł. a między 26. i 30. st. szerokości połn.

KANDAHAR, *Ortospana*, wiel. i znacznie handl. i bardzo bogate M. Azyatyckie stoł. Prow. tego im. w Indyach z 2. Cytadellami. Znayduie się tu wiele Banianow i Gwebrow. Leży w krainie obfituiącey w to wszystko prawie, cokolwiek do wygod życia służy. dł. 85. sz. 33. Prow. Kandahar gran. na połn. z kraiem Balk, na w. z Prowin. Kabul, na połd. z Bukorem i Sagestanem, na z. z innemi Prow. Perskiemi.

KANDAWA, m. celne swey parafii w Kurlandyi nad rz. Abau, z zamkiem zruynowanym i Ekonomią Xiążęcą. od Mittawy na z. ku połn. *m.* 10.

KANDANOE, wyspa na morzu Lodowatym. Nal. do Moskwy.

KANDY, wiel. Krol. Kandyiskie w Az. na wyspie Ceylan, ktore zaymuie część iey większą, i leży w środku tey wyspy. Napełnione górami i wąwozami iało się z samego położenia bardzo obronnym. Ryż iest naypospolitszym pożywieniem mieszkańcow. Ten iest różny, ktory w 7. 6. 5. 4. lub 3. miesiącach dożrzewa. Gatunek zaś każdy, aby się udał, trzeba aby posiany okryty był wodą, i podług wielości wody miarkuią wybor nasienia. Lud zaś tak tu iest sprawny, iż niema pagórkow, ani nawet gór, na ktoreby nie sprowadzili wody. Na ten koniec rzną góry w kształt amfiteatru w piątra, naymniey 3. stopy, a naywięcey 8. szerokie, na te zlewaią wody zebrane na sam wierzch, ktora wsiąknąwszy dosyć w pierwszych piątrach spada co raz na niższe, i tak cała góra odwilża się. Obywatele są bałwochwalcy, iako i Krol, ktory iest potężnym, i sam ma prawo siedzenia na krzesle maiącym poręcze. M. S. iest Kandy.

KANDY, *Candium*, M. S. Krolestwa tego im. na wyspie Ceylanie. W czasie gdy Portugal. byli panami brzegow tey wyspy, części

od nich Kandy podpalane bywało, co przymusiło Krola przenieść swą rezyd. do Dyligi. Domy tu są nizkie, niekształtne wewnątrz. dł. 98. 30. sz. 7. 35.

KANDYA, *Creta*, Znaczna wyspa Europ. na morzu srzodziemnym, na połd. Archipelagu. Lubo ziemia iey nie dobrze uprawna, dostarcza iednak i obcym zboża, win przednich, oliwy, wełny, iedwabiu, miodu delikatnego, ktory ma zapach dzięcieliny; i. t. d. Powietrze i wody ma zdrowe. Znayduie się tu wiel. liczba Grekow. Lubo u dawnych Kreteńczykowie mieni byli za ludzi bez czci i cnoty, dziś iednak są ludźmi prawdziwie poczciwemi: niemasz tu żebrakow, złodzieiow, ani zboycow publicznych. Wyspa ta leży iakoby na wniyściu do Europ. Azyi, i Affr. Dzieli się na 3. Departamenta, z ktorych celnieysze iest miasta Kandyi, gdzie rezyd. Beglerbey, drugi Kanev 3ci Retymu, ktore swych maią Baszow. Rozciąga się wzdłuż na *m*. 80. wszerz na 20. a wokoło ma *m*. blizko 200. Leży o *m*. 500. od Marsilii, 200. od Konstantynopolu, 100. od Cypru, 24. od Miletu, 18. od Cerygo. Kandya iest M. S.

KANDYA, *Citæum*, M. S. wyspy tego im. iest bardzo mocne, zbudowane na ruinach dawney Heraklei; Nie iest iuż teraz tak znaczne, iak było pod pan. Wenetow. Port iego nie iest dobry, iak tylko dla barkow. Arcy-Bisk. Kandyiski iest Metropolitą całey wyspy. Znayduią się tu żydzi, Ormianie i 3. lub 4. familie Franc. i Viceconsul. Leży w stronie półn. wyspy w rownienie bardzo żyżney. Turcy zdobyli ią na Wenetach r. 1669. dn. 16. Września po 3. latach blizko oblężenia, w ktorym umarło 7. Baszow, 80. officyerow, a więcey nad 10000. Janczarow, nie rachuiąc prostego żołnierza. Weneci r. 1692. prożno się o nią kusili. dł. 42. 58. sz. 35. 18.

KANDYSCH, Prow. znaczna Państwa Mogolskiego w *Az*. iest bardzo ludna i bogata, obfituie osobliwie w bawełnę, ryż, i indych. Brampur iest M. S.

KANEA, *Cydon la Canée*, mocne i znaczne M. wyspy Kandyi, drugie po M. S. iest rezyd. Baszy. Liczą tu na 1500. Turkow, 2000. Grekow, i niewielu żydow i kupcow Franc. ktorzy maią swego Konsula. Port byłby dosyć dobrym, gdyby był utrzymywanym. Okolice miasta są przedziwne i nie są iako lasy oliwne, przeplatane łąkami, winnicami, ogrodami, potokami, gorkami laurow i mirty. Naywiększy dochod miasta zależy na oliwach, z ktorych mydło robić umieią, na wosku też i zbożach. dł. 41. 43. sz. 35. 28.

KANELLA, *Pays de la Canelle*, kray Cynamonowy, dawniey zwany Krol. Kotańskim, iest kray wiel. wyspy Ceylan. Zawiera on wiele Kantonow, czyli *Korlas*, z ktorych celnieysze posiadane są od Holl. ktorzy są panami brzegow wyspy. Naypryncypalnieyszym tego kraiu bogactwem są bardzo wielkie lasy Cynamonowe. Niema gdzieby drzewa te były lepsze i obfitsze iak na tey wyspie, a osobliwie począwszy od Negombo na połn. do rz. Melipy. Tak zaś prędko drzewa te rosną, iż mieszkańcy obowiązani są prawem wycinać ie i utrzymywać drogi, gdyż rok zostawione bez rozrzedzenia ich, tak się rozrastaią, iż przedrzeć się przez drogę nie możnaby było. Na brzegach iest miast 5. kilka fortec, i wiel. liczba portow, ktore należą do Holl. Reszta kraiu osiadła iest od Wyspiarzow. Obfituią w rudy kruszcowe bardzo bogate, ktore kruszcow, iako też rubinow, safirow, topaziow, i innych kamieni drogich dostarczaią.

KANINA, *Canina*, część połnoc. Epiru; iest tu m. tego im. o *m*. 8. na połd. od Wolony.

KANIOW, m. Pol. w Wol.

Kiiowſkim z Opac. Bazyl. doſyć znaczne. Ma Stę niegrod. Leży przy Dnieprze od Kiiowa ku połn. *m.* Pol. 22. dł. 50. 5. ſz. 49. 25.

KANISKA, lub KANISA, *Caniſa*, m. Węgier niżſzych ſtoł. Hr. Salawarſkiego. R. 1690. poddało ſię Ceſarzowi i twierdze iego r. 1702. zrzucone były. Leży nad prawym brzegiem Drawy. *m.* 23. na połd. ku z. od Alby Krolewſkiey, 40. od Budy. dł. 35. 12. ſz. 46. 23.

KANNAROWIE, *Cannares*, Narod dziki Ameryki połud. u Audyencyi Kwitańſkiey w Peru. Lud ieſt piękny i urodny. Kray obfituie w źwierzynę, i w złoto. Spoſobny ieſt do rozmnożenia winnic. Pſzenica i ięczmień rodzą ſię tu doſyć dobrze.

KANNEY, wyſpa Szkocka iedna z Weſternow. Urodzayna ieſt w zboże i paſtwiſka. Na brzegach wiele poławia ſię ſtokwiſzu. Należy do Makdonalow.

KANO, lub ALKANEM, *Canum*, Krol. Affr. w Nigrycyi z m. tegoż im. Obywatele handluią bydłem; uſilni ſą w pracy i przeſtrzegaiący obyczayności. Zprzyczyny zboyeow, drogi i ſtepy tu ſą niebeſpieczne.

KANSTADT, *Cantaropolis*, m. Niem. w Szwabii nad Nekrą w Xſtwie Wirtemberſkim, *m.* 2. na połn. ku w. od Stutgardy, w okolicy urodzayney, obfitey w wina i dobre paſze. Zalecaią go łaźnie i fabryka materyi Indyiſkich.

KANCHEU, wiel. M. Chińſkie w Prow. Kiangſi, w ktorym ieſt Wice-Rey. Znayduie ſię tu oſobliwſza ſtudnia, ktora wyſycha i napełnia ſię 2. razy w 24. godzinach. Miaſto ieſt bardzo handl. i ma 12. miaſt mnieyſzych pod ſobą. Jeſt tu moſt wyſtawiony na 30. batach. dł. 133. 32. ſz. 25. 53.

KANTON, ob. Kwanton.

KANTORBERY, Kantuarya, *Cantuaria*, bardzo dawne M. Angiel. ſtoł. Hrabſtwa Kent, z Arcy-Biſk. ktory ieſt Prymaſem całey Anglii i pierwſzym Parem Krolestwa, a ktory rezyd. poſpolicie w Lambeth na przedmieściu Suthwarku w Londynie. S. Auguſtyn Apoſtoł Ang. w 6ſtym wieku był 1wſzym Biſk. Kantuaryiſkim. Wyſyła 2. Deput. na Parl. leży nad Sturą, *m.* 8 na w. od Roſſeſteru, 15. na połn° ku z. od Kaletu, 18. od Londynu.° dł. 18. 38. ſz. 51. 17.

KANUBIN, *Cœnobium*, ſławny klaſztor na gorze Libanie, gdzie ma rezyd. Patryarcha Maronitow. On i iego zakonnicy ſą katolicy Rzymſcy. Grunta okolic uprawiaią bardzo dobrze, i za naymilſzą maią zabawę przyimować obcych iakiegokolwiek narodu. Przy kościele maią 3. dzwony, w ktore dzwonić im wolno; co wielkim tu ieſt przywileiem.

KANZULA, m. nadm. w Krol. Japońſkim na wyſpie Niphon, w ſtronie wſchodniey Golfu Yedońſkiego.

KAOCHEU, Kaocheum, m. Chińſkie 7me z miaſt głownych Prow. Kwanton, w okolicy wiele pawiow i ſępow maiącey zdatnych do polowania, obfitey także w ſzyby marmurowe. W morzu tu poblıſkim poławiaią ſię perły, ryby o 4. oczach i raki, ktore zoſtawione na powietrzu obracaią ſię w twardy kamień. dł. 129. ſz. 22. 33.

KAP, *Cap Promontorium*, Przylądek, znaczy gorę wyſuniętą nad morze, i nad nim wiſzącą.

KAP Biały, *Cap Blanc*, w Afryce w pomorzu Nigrycyi między wyſpami Kanaryiſkiemi i Kapem zielonym. Jeſt wiele Kapow tego im. w Azyi na połd. Golfu Smirneńſkiego; inny na połn. wyſpy Korfu, inny na wyſpie Cyprze. Są także tego im. w Amer. ieden w Brezylii, drugi w pomorzu Kwitańſkim, takiż na wyſpie Kalifornii, i na brzegach nowey Anglii. Tegoż im. Kap na brzegu połud. Sycylii.

KAP Czarny, *Cap Negre*, w

Krol. Tunetańſkim. Francuzi tu ſwą maią oſadę i ztąd ſprowadzaią zboża.

KAP dobrey nadziei, *Cap de bonne Esperance, Caput bonæ ſpei*, ſławny Kap w końcu połd. Affr. odkryty od Portug. Hollendrzy wyſtawili tu fortecę, i oſiedli r. 1650. Odtąd Angl. Franc. i inne narody tu zawiiaiące ſwe okręty opłacać im cło muſieli. Na *m.* 30. około ieſt tu mieſzkanego kraiu przez Holl. i Franc. zbiegłych, ktory wydaie bardzo wiele pſzenicy, ięczmienia, grochu i rożnych owocow. Zaſzczepione tu winnice bardzo ſię dobrze udały, i przednie rodzą wino. Szczepienia Holl. czynią im znaczny odbyt, z przyczyny uczęſzczaiących tu okrętow, tak ſwych iak obcych, dla wygod i taniości pożywienia, i dla wielości ſkór i maſſa, ktore za nic prawie uſtępuią dzicy mieſzkańcy. Kompania Indyiſka Anglikow, miia to ſtanowiſko dla S. Heleny, lubo ta nie ieſt w tak dobrym położeniu. W fortecy Holl. ieſt wſpaniały ſzpital, dokąd z okrętow odſyłani bywaią chorzy, a świeżych tu ludzi na ich biorą mieyſce. Przy fortecy znayduie ſię ieden z naypięknieyſzych ogrodow, iakie widzieć tylko gdzie można, ktory ieſt bardzo wielki, i zawiera wſzelkie gatunki roślin wſzyſtkich 4. części świata w 4. oſobnych ogrodu częściach, na ktore ieſt podzielony. O *m.* 35. od Kapu ieſt źrzodło wody ciepłey przedziwnie ſkuteczne do leczenia chorob. dł. 37. 45. ſz. połd. 33. 35'. 15".

KAP Fr. *Cap François*, ieſt to Port naywięcey uczęſzczany w ſtronie połn. wyſpy *Saint Domingue*, leżący w piękney rowninie żyżney i dobrze oſiadłey. Wniyście iego ieſt dobrze umocnione. Nal. do Fr. Tuż zabudowane miaſto co raz ſię bardziey powiękſza, lubo powietrze tego mieyſca ſzkodliwe ieſt dla Europeyczykow, ktorzy tu mocne piią trunki. W tymże m. rezyd. Gubernator.

KAP Horn, naydaley ku połd. poſuniony, leży w ziemi ogniſtey.

KAP Kantyn, w Affr. przy Barbaryi na z. leżący.

KAP Kin, ieſt w Norwegii ku połn.

KAP Neż, na połd. Norwegii leży.

KAP Nord, ieſt naybliżſzy połn. w Europie, leży w Laponii Norwegſkiey. Inny ieſt tego im. w Amer. nad brzegiem połn. rzeki Amazonow w Guyanie.

KAP o trzech wierzchołkach, *Cap de 3. pointes, Caput triceps*, ieſt w Affr. nad brzegiem Pomorza złotego w Gwinei góra wielka, a dla wierzchu iey na 3. ſzczyty rozdzielonego tak nazwana.

KAP Zielony, *Cap Verd, Promontorium Viride*, bardzo znaczny przylądek nad brzegiem zachodnim Affr. odkryty od Portug. r. 1474. Oblewa go z dwoch ſtron rz. Gambia i Senegalia. Kray mieſzkany ieſt od Murzynow, ktorzy handel prowadzą z wſzelkiemi narodami, i ſą roſtropni, bawią ſię uprawą roli, lub paſzeniem bydła. Znayduie ſię tu bardzo wiele kowalow dobrych, i żelaza przedniego. Więkſza część mieſzkańcow kłania ſię mieſiącu i diabłom. Jeſt tu też nie mało Mahometanow i Portug. ktorzy oſtatni ſą prawie tylko bandici tu zbiegli po popełnioney zbrodni w ſwym kraiu. Wyſpy Kapu Zielonego patrz pod W. Wyſpy.

KAPALITA, wiel. M. Amer. połn. w Prow. Gwaxace, w kraiu bardzo obfitym w bydło roſłe, i wyborne owoce.

KAPERGWIN, *Caperguin*, m. Irlandzkie, w Hr. Waterfordzkim, deputuie na Parl. *m.* 11. na z. ku połd. od Waterfordu.

KAPPEL, Opac. Panien, blizko Lipſtadtu, ktorego Xieni ieſt Hrabiną Lippeńſką.

KAPOSWAR, forteca Węgier niżſzych nazwane od rz. Kapos,

ktora ią oblewa, o *m.* 22. na połn. ku z. od Tolny. dł. 36. 38. ſz. 46. 28.

KAPUA, ob. Capua.

KARAHISSAR - APHIOM, M. Natolii w Turcyi Azyat. dziedziſtwo Otmana 1ſzego Ceſarza Ottomańſkiego. Nazwiſko *Aphiom* ma ztąd iż bardzo wiele rodzi *Opium*, ktore od Turkow zwane ieſt *Aphiom*. Leży o *m.* 25. na połd. od Tokatu. dł. 48. 30. ſz. 38. 35.

KARAIBOWIE, *Caraibes*, lub *Cannibales*, dzicy wyśpiarze Amerykańſcy. ktorzy poſiadaią dotąd część wyſp Antylſkich. Są z natury ſmutni, pełni imaginacyi, i gnuśni; żyią długo, bo ordynaryinie do lat 100. Cery ſą oliwkowey, czoła i noſa płaſkiego. Chodzą nago. Dzieci ſwych nie zwykli krępować w pieluchy, co czyni, iż roſte i mocne bywaią. Kładą ie w koſzykach bawełnianych. W 4. mieſiącach zaraz chodzą na rękach i nogach, i tak ſię w to wprawuią, że przyſzedłſzy do lat, prędzey tym ſpoſobem biegaią, niżeli ktory Europeyczyk. Każdy goſpodarz ma ſwą chatę, i nią rządzi. Niewiaſty tu rodzą bez bolu, i nazaiutrz zaraz udaią ſię do poſpolitych goſpodarſtwa zabaw; ale twierdzą, że mąż ſam kłaść ſię zwykł na łóżku, i przez kilka dni iakoby w połogu leży. Żon miewaią wiele, bez względu na iakiekolwiek pokrewieńſtwo. Dzieci ſwe wſzyſtkie oddaią do żołnierſtwa. Ciała ſwych nieprzyiacioł tak ieść zwykli, iako Brazylczykowie. Pierwſzy podług nich człowiek był: *Longuo*, ktory nie był ſtworzony od nikogo, ale ſtąpił z nieba, a inni ludzie wyſzli z iego pępka, ktory miał wielki, i z iego uda, przez uczynioną incyzyą. Czczą Bogow złych i dobrych, wierzą w nieśmiertelność duſzy. Gdy człowiek umrze czynią ſmutne tańce, i okropne wydaią krzyki. Jeżli ma iakiego Murzyna, zabiiaią go aby ſwemu Panu ſłużył na drugim świecie, i z trupem razem chowaią ſprzęty, i pſa iego. Po opanowaniu tych wyſp od Europ. wiele w ich obyczaiach zaſzło odmian. Karaibowie ſą bardzo zręczni w ſtrzelaniu z łukow. Pochodzą z ziemi Nowey, i mieſzkali na wyſpach Troycy i Barlovento.

KARAMANIA, *Caramania*, znaczna Prow. Turcyi Azyat. w ſtronie połd. Natolii. Wſzyſtkie tu domy maią wieże wietrzne dla ochłodzenia ſwych izb w lecie. Są to zaś wielkie rury wychodzące nad wierzch dachu, a ktore trzymaią zamknięte przez całą zimę. M. S. ieſt Satalia.

KARAWAN-SERAY, to ieſt pałac Karawanow, ſą to domy publiczne na wſchodzie dla podrożnych w niedoſtatku karczm, lub auſteryi. Dwa zaś ich ſą rodzaie. Jedne ſą na traktach wielkich, a drugie w miaſtach. Ktore ſą na traktach, te ſą domy zaiezdne, zawieraiące izb wiele, w ktorych nic nie maſz procz ścian 4. a ktore ſą dla wygody naypierwey zaieżdżaiących. Jeſt przy nich dozorca, i kilka ſług, ktorzy ſą trzymani, aby mieli o nich ſtaranie. Dozorca przedaie poſpolicie to, czego potrzeba dla koni, i do pożywienia. Za nocleg lub popas nic ſię od mieyſca nie płaci. Karawan - Seraye mieyſkie ſą daleko pięknieyſze i w niektorych opłacać ſię potrzeba. Europeyſkie ſą lepſze nad Azyatyc. ktorych ieſt mało, oprocz w Perſyi.

KARCZEW, m. Pol. w ziemi Warſzawſkiey założonym rękodziełem meblow kraiowych zaſzczycone o *m.* 3. od Warſzawy.

KARDIF, lub GLAMORGAN, *Cardiffa*, m. Angiel. w Prow. Wallii, ſtoł. Klamorganshiry, z wygodnym dla okrętow ſtanowiſkiem i dobrą Cytadellą. Wyſyła 1. Dep. na Parl. i leży nad Taffą przy morzu, o *m.* 42. na z. od Londynu. dł. 14. 20. ſz. 45. 52.

KARDIGAN, *Ceretica*, m. Angiel. głowne Prow. tego im. z tyt. Hr. Wyſyła 2. Dep. na Parl. i ieſt w miłym położeniu blizko morza Irlandzkiego, o *m.* 55. na z. ku połn. od Londynu. dł. 12. 50. ſz. 52. 13.

KARDIGAN-SHIRE, Prow. Angiel. w Xſtwie Wallii, maiąca w o koło na *m.* 30. zawieraiąca gruntu 320000. łanow. Wyſyła 1. Dep. na Parl. Obſituie w zboże, bydło, ryby, źwierzynę, rudy ołowiane i miedziane. Znayduią ſię w niey także ſzyby ſrebrne. Kardygan ieſt M. S.

KARDUEL, część wſchodnia Georgii, nal. do Krola Perſkiego. Teflis iey M. S.

KAREK, wyſpa Az. na Golfie Perſkim, ma w około *m.* 4. o *m.* 5. od Baſſory.

KARELIA, *Carelia*, Prow. Finlandii w części iey wſchodniey. Uſtąpiona ieſt od Szwedow prawie cała Moſkwie przez traktat Nieſztadzki r. 1721. Powenza, Wiburg i Kexholm ſą iey miaſta celnieyſze.

KARELSBROOK, forteca Angiel. na wyſpie *Wicht*, leżącey na morzu *la Manche* na połd. Anglii, zkąd (Karol I. wzięty) był na śmierć.

KARELSKRON, lub Karlskrona, mocne M. i bardzo ludne w Szwecyi w Prow. Blekingii nad morzem Bałtyckim z portem bardzo dobrym, i dwoma fortecami obronnym. Zbudowane było r. 1679. od Amirała *Hans Vrachemeiſter*. Tu nayznacznieyſze ſą zbroiownie morſkie. dł. 33. 35. ſz. 56. 15.

KARGOWA, m. Pol. w Woi. Poznańſkim, niczym nieznaczne. Włość ewikcyonalna. Kom. Eduk.

KARHAIS, lub Karahis, m. w Brytanii nad Auſeną, *m.* 16. na w. od Breſtu, 12. na połn. od Hennebony, 11. od Quimpery. dł. 14. 3. ſz. 48. 15.

KARIKAL, Dom kupiecki Fr. ſławny handlem płocien, o *m.* 4. na połn. od Nagapatanu z włościami długiemi na *m.* 2. ſzer. na milę. Leży nad odnogą Koltamy w Krol. Taniaurſkim, w pomorzu Koromandelſkim.

KARLETON, m. Angiel. w Yorkshirze, z tyt. Baronii, o *m.* 7. od Yorku, 47. na połn. od Londynu.

KARLILA, *Carlile*, *Carleolum*, mocne i znaczne M. Angiel. ſtoł. Kumberlandyi z Biſk. i z tyt. Hr. Odnowione było od Wilelma II. zwanego czerwonowłoſym, ktory tu wyſtawił dobry zamek. A Henryk VIII. zbudować tu kazał mocną Cytadellę. Wzięte było od Xcia Elwarda r. 1745. odebrane zaś od Xcia Kumberlandzkiego r. 1746. Wyſyła 2. Dep. na Parl. Leży nad rz. Edeną, ktora go oblewa zewſząd. o *m.* 78. na połn. ku w. od Londynu. dł. 14. 17. ſz. 55.

KARLINGFORD, *Carlingfordia*, m. nadmor. Irlandzkie, w Hr. *Louth* z portem doſyć dobrym. Wyſyła Dep. na Parl. Jeſt handl. o *m.* 6. od Louth. dł. 11. 20. ſz. 54. 6.

KARLOSTAD, lub Karlsztad, *Caroloſtadium*, m. Szwedzkie w Wermelandyi nad ieziorem Wener, o *m.* 53. na z. od Sztokolmu. dł. 31. 40. ſz. 59. 16.

KARLOSTAD, lub Karłowicz, *Caroloſtadium*, M. Kroacyi Auſtrackiey zbudowane od Karola Arcy-Xcia Auſtr. od ktorego ma nazwiſko. Jeſt głownym mieyſcem Wielkorządztwa Kroacyi. Leży nad rz. Kulpą, *m.* 5. na w. od Metelingi, 9. na z. od Zagrabii. dł. 33. 30. ſz. 45. 34.

KARLOWICZ, m. Węgierſkie nad Dunaiem, ſtolica Patryarchy Greckiego Schizmat. ſł. traktatem zawartego pokoiu między Chrześciańſtwem i Turkami, r. 1699 przez ktory Polſzcze za pośrednictwem Krola W. Brytanii i Stanow Holl. wrocony zoſtał Kamieniec, i to wſzyſtko cokolwiek Turcy na

Podolu i Ukrainie posiadali. Jest od Peter-Waradyna o *m.* 2. od Belgradu na półn. 13. od Esseku 20. dł. 37. 43. sz. 45. 25.

KARLSBAD, *Thermae Carolinae*, M. Czeskie w Cyrk. Elnbogieńskim nad Toppelą, st. swemi bardzo zdrowemi cieplicami wody tak ciepłey, iż iaie w niey ugotować możn. Zwane są *Carlsbad*, to iest; *Łaźniae Karola*, iż odkryte zostały pod Karolem IV. r. 1370. od małego pieska, ktory tędy biegaiąc, poparzył sobie nogi.

KARLSBERG, włość w Morawii, w Cyr. Ołomunieckim, o *m.* 4. na połn. od Ołomuńca. Tegoż im. iest m. Niem. w Karynthii niż. blizko S. Weit.

KARLSHAVEN, piękne M. Niem. w Cyr. Renu wyż. i w Hassyi niższey nowo wystawione nad Dymelą na południe Korweiu, w mieyscu zwanym dawniey: *Sieburg*.

KARLSHAVEN, m. Szwedzkie z portem dobrym nad morzem Baltyckim w Prow. Blekingii, o *m.* 9. na w. od Chrystyansztadtu.

KARLSRUH, piękne M. Niemiec. w Cyrk. Szwabskim, w niższym Margr. Badeńskim, zbudowane r. 1715. od Margr. Karola Wilelma. Jest o milę od Durlachu, i blizko Gottesau.

KARLSTADT, dawne m. Niem. nad Menem w Bisk. Wurtzburskim z zamkiem zwanym Karlburg, o *m.* 4. wyżey Wurtzburga.

KARLSTEIN, znaczny zamek w Czechach o *m.* 6. na połd. ku z. od Pragi.

KARMARTHEN, *Maridunum*, m. Angiel. w kraiu Wallii, stoł. Karmarthenshiry. Wysyła Dep. na Parl. Jest nad rz. Towi, o *m.* 53. na z. od Londynu. dł. 13. 14. sz. 52.

KARMARTHENSHIRE, Prow. Angiel. w Diec. S. Dawida, zawieraiąca ziemi łanow około 700000. Jest bardzo żyżna w zboża i paśze; obfituie w bydło, drzewa kopalnie węgielne, i ołow przedni, Deputuie na Parl.

KARMEL, *Carmelus*, wysoka góra w Palestynie na połd. Akry, o *m.* 9. na półn. ku z. od Sebasty, sławna mieszkaniem Eliasza Proroka, i klasztorem Karmelitow. Ma obwodu na *m.* 23. a w poprzek *m.* 5. Pokryta iest rożnym drzewem krzewinami, gaiami pełnemi zwierza różnego. W okolicy iest wiele wiosek, ktore należą do Beduinow Arabow.

KARNARWAN, *Arvonia*, M. Angiel. stoł. Karnarwanshiry, z tyt. Hr. i z zamkiem, w ktorym się urodził Edward II. Wysyła Deput. na Parl. Jest przy uyściu rz. Menay na przeciw wyspy Anglesey, o *m.* 2. od Bangory, 64. od Londynu. dł. 12. 50. sz. 53. 10.

KARNARWANSHIRE, Prow. Angiel. w Xiętwie Wallii na przeciw Anglesey. Ma łanow ziemi około 370000. Obfituie w bydło, zwierzynę, ryby i drzewa. Obiera Dep. 1. na Parl.

KARNEW, m. Irlandzkie w Hr. Wiklowii; deputuie na Parl.

KARNIA, Prow. Albanii niższey zwana także Despotatem; iest w Turcyi Europ.

KARNIOLA, *Carniola*, znaczna Prow. Niem. w Państwach domu Austr. gran. na połn. z Karynthią i Styryą, na w. z Sklawonią i Kroacyą, na połd. z Morlakią i Istryą, na z. z Pow. Foroiulieńskim. Jest kray górzysty. Rodzi obficie zboże, oliwę i wino. Laubach iest M. S.

KARNUT, ob. Chartres.

KAROLAK, zamek w Szląsku dolnym nad Odrą na przeciw Beuthen.

KAROLINA, kraina Amer. połn. gran. na pełn. z Wirginią i na połd. z nową Georgią, na w. z morzem połn. na z. z wiel. górami zwanemi: *Apalaches*. Odkryta była r. 1512. od Poncyusza *de Leon*. Hiszp. r. 1662. Angl. tu swe

wprowadzili osady, i na pamiątkę Krola Karola II. nadali iey Karoliny nazwisko, stawszy się tu bardzo potężnemi. Karolina dzieli się na połnocną i połd. i zawiera 6. Prow. Albermale, Klarendon, Krawen, Barkley, Kolleton i Karteret. Grunt iey urodzayny i łatwy do uprawy. Powietrze zdrowe, owoce wyborne. Wydaie wszelkiego rodzaiu zboża. Pożywienie tu przeto iest bardzo łatwe. Obfituie w ryż bardzo dobry, winnice, pszczoł i robaczkow iedwabnych wielkie mnostwo. Znaczny handel prowadzi. Miasta celne są Charlestown, i Albermala. Prowincya ta składa 2. Stany wchodzące w związek skonfederowanych Prow. Ameryk. ob. Stany Ziednoczone Amer. Pensilwania.

KARPACKIE Góry, ob. Krępak.

KARPAGOŁ, M. obszerne Moskiewskie, stoł. Wielkorządztwa tegoż im. leży blizko ieziora, o *m.* 50. na połd. od Archanioła, 125. od Moskwy. dł. 55. 44. sz. 52. 4. Wielkorządztwo Karpagołu rozległe iest między Onegą, Wagą, Uscyugiem i Wołogdą. Jest to kray okryty lasami, i wielą rzekami oblany.

KARPENTERLAND, *Carpentaria*, kray Azyat. na połd. nowey Gwinei w Holl. nowey. Mało iest znaiomy. Nazwisko ma od Kapitana Holl. ktory go odkrył, a zwał się *Karpenter.*

KARRAWEIRA, m. Arcy-Bisk. Schizm. w Turcyi Europ. w Macedonii nad Golfem Saloniki. Jest to dawna *Beroa*, zowie się też: *Boor-Kastora.*

KARRICK, Prow. połd. i zachod. Szkocyi, żyżna w zboże i pasze dobre. M. S. iest Bargeny.

KARRICH-DRUMSRUCK, m. Irlandzkie w Hr. Letrymskim; wysyła Dep. 1. na Parl. o milę na połn. od Letrymu.

KARRICK-FERGUS, ob. Knok-Fergus.

KARS, *Carsa*, mocne i znaczne M. Azyat. w Armenii nad rz. tegoż im. z zamkiem dobrze umocnionym od Turkow, i uczynionym prawie niedobytym r. 1579. Jest o *m.* 40. na połn. ku w. od Erzerom, 40. na z. od Erywanu. dł. 60. 23. sz. 40. 20.

KARSCHI, wiel. M. Azyat. w Tartaryi w Prow. Bukaryi w gruncie bardzo żyżnym w wszelkie rodzaie owocow i iarzyn. Jest bardzo osiadłe i handlowne.

KARTASURA, M. Azyat. Stoł. Cesarstwa Jawańskiego na wyspie Jawie, gdzie przemieszkiwa pospolicie Cesarz.

KARWAR, M. Indyiskie w części Kanary, należy do Angl. o *m.* 11. na połd. od Goy. dł. 90. sz. 15.

KARYBOWIE, *Caribes*, narod Ameryki połd. na pograniczu krain Karypow i Prowincyi Parya. Twierdzą, iż są ludoiedzcy.

KARYNTHIA, *Carinthia*, Prow. Niem. z tyt. Xstwa w Państwach domu Austr. gran. na połn. z Austr. na w. z Styryą, na połd. z Karniolą i pow. Foroiulieńskim, na z. z Tyrolem, i z Arcy-Bisk. Salizburskim. Wina wcale nie rodzi, ale obfituie bardzo w zboże. Większą częścią nal. do domu Austr. reszta do Bisk. Bamberskiego, i Arcy-Bisk. Salisburskiego. Klagenfurt iest M. S.

KARYPOWIE, *Caripoux*, Narod Ameryki połd. na połn. Brezylii, i rz. Amazonow, o *m.* 30. od kraiu Karybow, z ktoremi ci zawsze woynę wiodą. Są śmieli odważni, weseli, uczciwi i szczodrzy.

KASBIN, ob. Kazbin.

KASCHAU, *Cassovia*, Koszyce, mocne M. Węgier wyższych, stoł. Hr. Abanywarskiego, zaszczycone Akademią i zbroiownią nayleps zą w Węgrzech. R. 1685. po długim oblężeniu wzięte było od

woysk Cesar. Rokoszanom. Leży nad rz. Hernatem, o *m.* 22. na półn. ku w. od Agryi, 42. od Budy, 15. na półn. od Tokaiu. dł. 38. 28. sz. 48. 38.

KASCHGAR, ob. Kazgar.

KASSAND, wyspa i forteca w Flandryi Holl. naprzeciw Ekluzy.

KASPIYSKIE morze, *Mare Caspium*, wiel. morze Azyat. między Rossyą na półn. i Persyą na połd. Tartaryą na w. Morze to niema żadney widoczney kommunikacyi z morzami innemi, z tym wszystkim powszechnie mniemaią, iż ma iakieś połączenie z Golfem Perskim. Jest niebespieczne, i mniey żeglowne, niżeli inne. Abulfeda odkrył iego prawdziwą długość, r. 1320. i znalazł ią mnieyszą, niżeli rozumiał Ptolomeusz. Długość zaś morza Kasp. powinna się brać od połd. do półn. nie od w. do z. iako ią brano do uczynionych odkryciow pod Piotrem Wiel. Carem Moskiew. r. 1718. przez Burrusa, Olearyusza, i Jana Kinsona. Leży między 37. i 46. stopniem szerokości, a 67. i 71. długości. Wody iego w śrzodku są bardziey słone, niżeli przy brzegach z przyczyny wielości rzek do niego wchodzących. Ryb ma mnostwo i lepsze niżeli inne morza. Ubywania, czyli opadnienia i podnoszenia się regularnego wod, iak na innych morzach bywa, niezna.

KASSEL, lub Kashel, *Cassilia*, m. Irlandzkie w Hr. Typperary z Arcy-Bisk. Deputuie na Parl. i iest o *m.* 11. na połd. ku w. od Limeryku, tyleż od Waterfordu. dł. 9. 52. sz. 52. 36.

KASSEL, *Castellum Marinorum*, piękne zburzone M. Fr. i kasztelania w Flandryi w Wielkorządztwie Lilli; pamiętne iest 3. potyczkami tu stoczonemi przeciw 3. Filipom Franc. K. 1071. przeciw Filipowi I. porażonemu od Roberta Fryzona; r. 1328. przeciw Filipowi pięknemu, ktory miasta dobył, i główne odniosł zwycięstwo; r. 1677 przeciw Filipowi Xciu Aureliańskiemu, ktory tu zbił Xcia Arauzykańskiego i miasto wziął. Ustąpione było Francyi traktatem Nimegskim, r. 1678. Leży na górze, gdzie nie pozostaie tylko wał zamku, a ktory naypięknieyszy w świecie czyni widok, widzieć ztąd bowiem można 32. miast i wielką część morza, od ktorego iest o *m.* 6. 4. na półn. od Aire, 4. od S. Omeru, 7. od Graweliny, 6. na połd. ku w. od Dunkierki, 6. od Furny, i nieco więcey od Ypry, 56. od Paryża. dł. 20. 9. sz. 50. 47.

KASSEL, *Cassela*, lub *Castellae*, piękne i bardzo obronne M. S. Landgrafstwa Hessekasselskiego w Cyrk. wyż. Renu. Daią się tu widzieć rurmusy wodne, dzieło osobliwsze, i iedno z naypięknieyszych w świecie. Miasto dzieli się na stare i nowe; to ostatnie wystawione iest na górze, domy ma rowney wszystkie wysokości, i budowli bardzo ksztaltney i miłey. Francuzi opanowali go byli w ostatniey woynie, r. 1763 zakończoney. Kassel leży blizko rz. Fuldy, *m.* 19. na półn. ku w. od Marpurga, 11. od Waldeka, 16. od Paderborny. dł. 27. 10. sz. 51. 20.

KASSEL, m. Niem. główne grodu tegoż im. na przeciw Moguncyi zalecone mostem pięknym zbudowanym nad Renem.

KASSYNOGROD, M. Rossyiskie dosyć znaczne na górze, nad lewym brzegiem rz. Okki, ktora wpada w Wolgę. dł. 62. 5. sz. 55. 20.

KASTELAUN, *Castellum Hunnorum*, M. Niem. w Hr. Spanheim, o *m.* 3. na półn. od Simmeryna w Margr. Badeńskim. Wzięte było od Franc. r. 1639.

KASTELL, Hr. Niem. i zamek położony w śrzodku samym Frankonii na wzgórce, o *m.* 14. na półn. ku w. od Wurtzburga.

KASTHAMUNI, M. S. Wielkorządztwa tego im. w Turcyi Az.

w Natolii. Ma Sandziaka. W okolicy iego znayduią się bogate mineryry miedziane. o m. 25. na połd. ku z. od Synopy, 30. na połn. ku w. od Ancyry.

KASTLE, Port w Irlandyi w prow. Momonii z dobrym stanowiskiem dla okrętow, o m. 12. na połud. ku z. od Korku.

KASTLEBAR, m. Irlandzkie w Hr. Maiońskin. Wysyła Dep. na Parl. Jest o m. 10. od Mayonny.

KASTLE-RISING, m. Angiel. w Norfolku. Deputuie 2. na Parl. i iest o m. 48. na połn. ku w. od Londynu. dł. 17. 51. sz. 52. 45.

KASTROP, m. w Hr. Marchii maiące obywatelow troiakiey religii, m. 12. na w. ku połd. od Wesselu.

KASTYLIA dawna, *Castilia Vetus*, Prow. Hiszp. z tyt. Krol. rozległa w zdłuż na m. 77. wszerz 46. kray iest w kształt pyramidy. Graniczy na połd. z nową Kastylią, na w. z Aragonią i Nawarrą, na połn. z Biskayą, i Asturyą, na z. z Krol. Legionu. Dzieli się na 7. pow. czyli *Merindady*. Burgos iest M. S.

KASTYLIA nowa, czyli Krol. Toledańskie, Prow. Hiszp. Gran. na połn. z Kastylią starą, na w. z Aragonią, i Walencyą, na połd. z Murcyą i Andaluzyą, na z. z Krol. Legionu. Dzieli się na 3. części *Algaria*, na połn. *la Manche*, na w. *la Sierra*, na połd. Madryd iest M.S. Nie trzeba mieszać Kastylii z Monarchią Kastyliyską, ktora zawierała w rożnych czasach mniey lub więcey kraiu.

KASTYLIA złota, *Castille d'Or*, wiel. i żyżny kray Ameryki połd. w ziemi tęgiey na w. Orenoki. Zamyka 8. obszernych wielkorządztw. To iest osobną Prow. ziemi tęgiey, Karthagenę, S. Marthy, Rio de la Hacha, Wenezuelę, Popayan, nową Andaluzyą, i nowe Krol. Grenadeńskie. Nal. do Hiszp.

KASYKERMEN, M. Bessarabii przy uyściu Dniepra. Zdobyte było na Tatarach Oczakowskich od Moskalow, ktorzy go zruynowali.

KASZEMIR, wiel. M. Azyatyckie głowne Prow. tego im. w Państwie Mogołu nad wielkim ieziorem wodę słodką maiącym. dł. 93. sz. 34. 30.

KASZEMIRYA, *Cachemiria*, Pro. Azyatyc. w Państwie Mogolskim na połn. na m. blizko 30. długa, szeroka 12. ze wszech stron opasana iest wysokiemi gorami. Dzieie kraiu tego opisuią go, iakoby dawniey był tylko obszernym ieziorem, ktore gora Baramulay za rospadnieniem się swym pochłonęła. Jest to kray roskoszny, okryty rożnym drzewem, bardzo ludny, obfity w pastwiska, bydło, pszczoły, ryż, pszenicę, leguminy &c: Mieszkańcy są urodni, dowcipni, zręczni, do Poezyi, i umieiętności bardzo sposobni, pracowici i przemyślni w robieniu rożnych w wszelkim rodzaiu pięknych sztuczek małych, bardzo szacowanych w Indyi. Niewiasty są piękne. Twierdzą niektorzy, iż są rodem żydzi, dla tego iż często używaią imienia Moyżesza, o ktorym iako i Salomonie rozumieią, że w ich żył kraiu. Wszyscy są Mahometanie, lub bałwochwalcy. Ekbar Mogoł zdobył tę Prow. na Jakubie Krolu synie Jusfafy Hana. Kaszemir iest M. S.

KASZTELANIA, wyraz wzięty z Łac. *Castellum*, lub z pol. Kasztel. oznaczało w początkach Urząd zawiadywania obronnemi miastami, ktory obowiązek z czasem ustał, godność została.

KASZUBY, *Cassubia*, są częścią Woi. Pomorskiego leżącą przy Xstwie Wendeńskim nad morzem Baltyckim, zawieraią Sstwa Bytowskie, Lawemburskie, Puckie i Człuchowskie, nal. do domu Brandeburskiego. Nayznacznieysze w nich miasto Kolberg.

KATALONIA, *Catalaunia, la Catalogne*, znaczna i nayludnieysza Prow. Hiszp. z tytułem Xstwa. Gran. z górami Pyreneyskiemi, ktore ią oddzielaią od Fr. na połn.; na w. i połd, oblewą ią morze śrzodziem. na z. ma Aragonią, i Walencyą. Katalonczykowie są odważni i dowcipni. Gdy r. 1641. podnieśli przeciw Krol. Hiszp. rokosz, Francuzi opanowali ten kray i posiadali go do r. 1652. ktorego wrocony został Hiszp. Dzieli się na 15. juryzdykcyi. Powietrze ma zdrowe, kray iest wielą oblany rz. i pełny gór zarosłych lasami drzew osobliwie owocowych. Obfituie w wino, zboże, iarzynę &c. szyby marmurowe, kamienie drogie, i kruszce rożnego rodzaiu. Na brzegach morza poławiaią się korale. Barcellona iest M. S.

S. KATARZYNY wyspa, przy brzegach Brezylii. Nal. do Portugal. dł. 340. sz. połudn. 27.

KATEGAT, *Sinus Codanus*, nazwisko, ktore się daie iedney zatoce morza Baltyckiego, ktorą łączy się z Oceanem między Danią i Norwegią.

KATERLACH, m. i Hr. Irlandzkie w Prow. *Leinster*. Wysyła 2. Dep. na Parl. Jést o *m.* 15. na połd. ku z. od Dublina.

KATH, znaczne M. Az. w Prow. Khuarezmie, ktorey było niegdyś Stołecznym sz. 31. 36.

KATHARINBERG, m. Czeskie w Cyrk. Zateckim, o *m.* na połn. od Zatzu. Tego im. m. w Misnii o *m.* 1. od Annabergi.

KATLEMBURG, lub KATELNBURG, Zamek obronny w Xstwie Grubenhageńskim, z Opac. Mniszek, o *m.* 4. na połn. od Gottyngi.

KATSCHER, Kraina i włość, ktorą czyniła część Morawii, ale będąc ustąpioną Krol. Pruskiemu traktatem r. 1742. została od niego przyłączoną do Xstwa Jagerndorfskiego w Szląsku wyższym.

KATTAY, *Serica*, nazwisko 7. połn. Prow. Chińskich.

KATZENELLENBOGEN, *Cattemelibocensis Comitatus*, Hr. Niem. w Cyrk. Renu wyż. spadłe na Landgraffa Haskiego po śmierci Filipa ostatniego iego Hrabi r. 1479. Gdyby wszystkie Hrabstwa tego włości razem były złączone czyniłyby dł. *m.* 24. a szer. więcey nad *m.* 12. Ale m. Moguncya zawarte w tym Hr. z swemi okolicami, czyni przerwy na *m.* 12. Men go przerzyna i dzieli na wyż. i niższe. Hrabstwo wyż. nal. do Landgraffa Hessedarmstądzkiego, i nazywa się też Landgrafstwem Darmstadt. Niższe nal. do Landgraffa Hesse Rheinfelskiego, oprocz m. Katzenellenbogen maiącego zamek mocny położony o *m.* 7. na połn. od Moguncyi, Braibach, i zamku Marsburg, ktore dependuią od Darmstadtu.

KAUB, m. Niem. w Xstwie Simmereńskim.

KAUKAZ, *Caucasus*, wiel. pasmo gór Azyatyckich rozległych od morza Czarnego aż do morza Kaspiyskiego między Sayą i Derbentem, i iakoby mur opasuie Cieśninę, ktorą czynią te dwa morzą. Okryta iest zawsze śniegiem osobliwie ku wierzchowi. Obfituie wszędzie w miod, zboże, gummę, wino, owoce, wieprze i bydło wielkie. Winne latorośle wynoszą się wysoko około drzew; Mieszkańcy są prawie wszyscy Chrześcianie, i są bardzo urodni równie męszczyzni iak niewiasty. Zowią się zaś Suanie, Abakassowie, Alanie, Cyrkassy, Zykwowie, Karakolanie. Nayodważnieysi i naymężnieysi z nich są Suanie. W handlu, ktory prowadzą, nie używaią żadnych pieniędzy.

KAUFFBEUREN, Kaufura, wolne M. Niem. Cesar. w Szwabii. Wiele mieszkańcow iest Luterskiego wyznania, lubo Religia Katol. iest panuiąca. Od prawa kadukowego w Francyi r. 1775. wyięte zostało. Leży nad rz. Wartachem, m. 6. na połn. ku w. od Kempten, 12. od Auszpurga. dł. 26. 28. sz. 47. 57.

KAUFFUNGEN, Konwent mniszek protest. w Hassyi niż. główne mieysce swego grodu.

KAUNITZ, w Morawii w Cyrk. Znoimskim, o m. 3. na połd. od Brüny. Ztąd się tytułuią Kaunitzowie Hrabiami.

KAWAN, lub Kawen, *Cavodium*, m. i Hr. Irlandzkie w Prow. Ultonii, o m. 24. na połn. ku z. od Dublina. Deput. 1. na Parl. dł. 10. 10. sz. 54.

KAXEMA, lub Kayema, *Cane*, m. Azyatyckie w Arabii szczęśliwey z dobrym portem nad Oceanem.

KAYSERSBERG, m. Fr. w Alsacyi, w pow. Hagenawii w położeniu bardzo miłym, o m. 2. od Kolmaru, 10. na połn. ku z. od Bazylei. dł. 25. sz. 48. 10.

KAYSERSHEIM, lub Keysheim, Opac. Bern. wolne i bezśrzednie w Bawaryi blisko Donawerty, założone r. 1132.

KAYSERS-LAUTERN, lub Kazelutra. *Caesarea ad Lutram*, m. Niem. w Palatynacie niż. nięgdyś wolne i Cesar. teraz nal. do Elek. Wdy od r. 1402. Od Franc. r. 1688. zdobyte było. Leży nąd Lauterą, o m. 9. od Wormacyi. 11. na połn. ku z. od Spiry, 14. od Moguncyi. dł. 25. 26. sz. 49. 26.

KAYSERSTHUL, Kayzertula, *Forum Tiberiie*, M. Szwaycarskie w Hr. Badeńskim zasszczycone zamkiem. i mostem wystawionym nad Renem. Nal. do Biskup. Konstancyeńskiego, ale nayważszą iego władność maią Kantony, od ktorych dependuie i Hr. Badeńskie. Leży o m. 2. od Eglislawy, na połd. ku w. od Zurżachu, dł. 26. 15. sz. 47. 40.

KAYSERSWERD, Kayzerwerda, *Caesaris Insula*, lub *Caesaris Verda*, M. Niem, w Diec. Kolońskiey w Xstwie Bergeńskim; Nal. do Elekt. Palatyna. Elektor Koloński odstąpił iey Francuzom r. 1701. Xżę *de Nassau-Sarbruck* Generał woysk związkowych odebrał ią r. 1702. po dwoch miesięcznym oblężeniu. gdzie twierdze miasta zrzucone zostały. Leży nad Renem, o m. 3. od Dusseldorpu, 9. na połn. ku z. od Kolonii. dł. 24. 24. sz. 51. 16.

KAZAN, *Casanum*. znaczne M. Azyatyckie stoł. krolestwa tego im. w Państwie Rossyiskim, z zamkiem dobrze obronnym, cytadellą, z Kollegium niedependuiącym od Akad. Moskiewskiey i z Arcy-Bisk. Car Jan Bazyli zdobył go r. 1551. a Syn iego Wasilowicz r. 1554. uczynił się panem całego Krol. podbiwszy go na Tatarach. Kray iest bardzo żyzny w rożne rodzaie owocow, zboża i iarzyny. Handel wiel. ma na futra, i kurdyban; i dostarcza drzew zdatnych do budowli okrętow. Miasto leży nad Kazanką blizko Wolgi. Domy tu wszystkie procz kościołow ktorych tuliczą na 50. a monasterow 11. są drewniane w r. 1765. pożarem ognia mocno nadwerężone zostało. dł. 66. 48. sz. 55. 47.

KAZBA, m. Afryk. w Krol. Tunetańskim w rowninie urodzayney m. 2. od Tunetu.

KAZBIN, lub Kazwin, *Casvinum*, wiel. M. Perskie w Iraku, w ktorym kilku miało Kr. swą rezyd. Handel dosyć wiel. prowadzi. Leży blisko gor wysokich Elwend, gdzie daleko ciągną się żyby bardzo pięknego białego marmuru dł. 67. 35. sz. 36. 20.

KAZGAR, *Cafchgar*, czyli Bukarya mała, Kroleftwo Kazgarfkie, ieft kray Azyatycki w Tartaryi, gran. na połn. z Kałmukami, na w. z Tybetem, na połd. z Mogołem, na z. z wiel. Bukaryą. Ma wzdłuż około *m.* 160. a wfzerz 100. Jeft dofyć żyzny i ludny. Znayduie fię tu Piżmo, złoto, frebro i kamienie drogie; ale Kałmucy, którzy fą tego panami, przeftaią na wyżywieniu fię fwym bydłem, i zbieraniu odrobin złota w fwych rzeczkach, i od nich to naywięcey wychodzi profzek złoty. Irkon ieft M. S.

KAZGAR, m. w tymże Krol. ieft handl. ale wielce podupadłe, względem tego iakim było.

KAZIMIERZ, m. dofyć wiel. w Woi. Lubelfkim, znaczne Szpichlerzami zboż Polfkich, po ktore dawniey z Gdańfka zaieżdzano. Leży nad wiflą o *m.* 20. od Warfzawy. 8. od Lublina dł. 39. 45. f. 51. 5. Sł. negocyacyą r. 1717. i potyczką Czarneckiego przy tym mieście z Szwed. ftoczoną r. 1656.

KAZIMIERZ, w Woi. Kalifkim pamiętny okrutną śmiercią niefzczęśliwego Patkula r. 1708. na którą go fkazał Karol XII. Krol Szwedzki, i męczeńftwem niegdyś 5. braci. Leży między Słupczą i Poznaniem.

Tegoż im. ieft Przedmieście Krakowa nad wiflą leżące, ofiadłe żydami naywięcey tu handlem fię bawiącemi, ozdobne kilką Kościołami. Założone i obmurowane było od Kazimierza Wiel. od ktorego ma nazwifko.

KCYNIA, m. Pol. powiatowe w Woi. Gnieźnieńfkim, mieyfce Sądow; oderwane z pow. od Polfki przefzło pod pan. Prufkie r. 1772.

KEFREEN, wielka wieś Syryi, o *m.* 6. od Alepu idąc do Trypolu. Od niey bierze nazwifko wiel. i żyżna rownina, dobrze uprawna, na ktorey żywi fię niezliczone mnóftwo gołębi.

KEALER-SCHANTZ, ob. Kell.

KEHUE, ob. Hue.

KEISHEIM, ob. Kayfersheim.

KEITH, wyfpa Szkocyi połudn. oblana rz. Forthal. Obfituie w dobre pafze.

KELBRA, m. i grod Niem. w Cyrk. Saxonii wyż. o *m.* 4. na połud. ku z. od Nordhaufen.

KELHEIM, lub Kehlheim m. Bawarfkie w Regencyi Straubingfkiey wyftawione na iedney wyfpie przy zbiegu rzek Altmuhli i Dunaiu. o *m.* 3. od Ratyzbony.

KELL, lub Kehl, po Niem. *Kehler-Schantz*, znaczna Forteca Niem. w Margr. Badeńfkim, dla obrony Strazburga zbudowana i umocniona podług abryfow Pana *Vaubàn*. Przez traktat Ryświcki uftąpiona była Xciu Ludwikowi *Badeńfk.* r. 1697. Odebrali ią Francuzi r. 1703. a przez traktat Rafztadzki powrocona zoftała Niem. Jefzcze wzięta była od Franc. r. 1733. i oddana r. 1736. Leży nad prawym brzegiem Renu na kępie oblaney tą rz. na przeciw Strazburga.

KELLES, lub Kells, m. Irl. w Hr. Eftmeath, ma tytuł Baronii. Deputuie na Parl. Leży nad rz. Blackwater. o *m.* 13. na połn. ku z. od Dublina. dł. 10. 44. fz. 53. 45.

KELLINGTON, m. Angiel. w Kornuwallii. Wyfyła 2. Dep. na Parl. ieft o *m.* 6. na południ. ku z. od Londynu.

KELLYBEGS, m. Irl. w Hr. Dunnagalii, wyfyła Dep. 1. na Parl. Jeft o *m.* 5. od Dunnagalii na z.

KELSO, m. Szkockie w Hr. Roxburgfkim, nad Twedą, *m.* 10. na połd. ku w. od Edymburga, 100. na połn. ku w. od Londynu. dł. 15. 10. fz. 55. 40.

KEMAK, *Camacus*, fławna Forteca Azyi na pograniczu Na-

tolii nad Eufratem, w położeniu przedziwnym dla swey piękności.

KEMBERG, lub KEMMERICH, m. Niem. w Elekt. Saskim, m. 2. od Witemberga. Przeorstwo dependuie od Akademii.

KEMNAT, m. Niem. w wyż. Palatynacie, blisko Czech.

KEMPEN, m. Niem. z Opac. w Arcy-Bisk. Kolońskim, o m. 7. na połn. ku w. od Ruremondy, oyczyzną iest Tomasza z Kempis.

KEMPERLAY, ob. Quimperlay.

KEMPTEN, *Campidona*, *Campidunum*, Kampidona, M. Niem. w Szwabii w pow. Algowii, w Stanach Opactwa tego im. od ktorego zależało dawniey, ale teraz od r. 1525. iest wolne i Cesar. Mieszkańcy są Religii Luter. Wzięte było od Szwedow r. 1632. odebrane od Cesar. r. 1633. Poddało się Bawarczykom r. 1703, ale wkrótce odzyskało swą wolność. R. 1775. uwolnione zostało od prawa kadukowego we Fr. Leży nad Illerą, o m. 12. na połd. ku w. od Lindawy, 18. od Auszpurga, 7. od Memmingen. dł. 28. 8. sz. 47. 47.

KEMPTEN, st. Opactwo Kampidoneńskie w Szwabii. Opat rezyduie w klasztorze S. Hildegardy blisko miasta Kempten, i nie zawisł tylko od Pap. Jest Xciem *Imperii*, i ma głos na Seymach. Jest także wielkim Marszałkiem Cesarzowey, a przeto ma wolność chodzenia po świecku przez pół dnia po południu.

KENDALE, *Concangium*, bogate i bardzo osiadłe M. Angiel. w Westmorlandyi. Handel prowadzi wiel. Leży nad rz. Ken, w nizinie, ktora od niey bierze nazwisko, o m. 60. na połn. ku z. od Londynu. dł. 14. 35. sz. 54. 22.

KENOQUE, Knok, Forteca Niderlandu w Flandryi Austr. między Iprą i Furną, o m. 2 i pół od Dixmudy. Wzięte było od Francuzow r. 1744. Przez traktat baryerowy osadzona garnizonem Hol. ktory był wyprowadzonym ztąd r. 1782. dł. 20. 26. sz. 50. 58.

KENSINGTON, zamek krolewski o m. 1. od Londynu.

KENT, *Cantium*, bogata i położenia pięknego Prow. Angielska między Tamizą na połn. i morzem na połud. Dzieli się na 3. części; Dunes, gdzie maią zdrowie bez bogactw; mieysca błotniste. gdzie są bogactwa bez zdrowia, i śrzednią część kraiu, gdzie zdrowie iest i bogactwa. Obfituie Prow. ta w zboże, drzewo, pasze, owoce wyborne, łososie delikatne i pstrągi nadzwyczayney wielk. Mieszkańcy nadani są wielkiemi przywileiami. Wysyła 2. Deput. na Parl. Miała dawniey tytuł krol. M. S. iey iest Kantuarya, inne celnieysze są Rochester i Dower.

KENTZINGA, m. Niem. w Bryzgowii nad Elsą, o m. 4. na połn. od Fryburga. dł. 25. 26. sz. 48. 15.

KELKADO, ob. Carcado.

KERKISIA, *Circesium*, dawne M. w Mezopotamii, przy zbiegu rzek Kabur, Chaboras i Eufratu leżące. o m. 70. na w. ku połd od Alepu, 50. od Mozulu.

KERMANIA, *Carmania*, Prow. Perska w części połudn. nad Golfem Perskim. Znayduią się tu barany, ktore gdy iedzą trawę nową od Stycznia do Maiu, lenią się i cała z nich opada wełna, i staią się gołe nakształt prosiąt oparzonych wodą gorącą po zlazłey z nich sierci. Wełna ta iest pierwszym źrzodłem bogactw tey Prow.

KERMEN, *Germia*, m. Turcyi Europeyskiey w Romanii blisko Adryanopola.

KERMENT, m. Węgierskie nad Rabą, pamiętne porażką Turkow r. 1664. o m. 25. na w. od Gratzu.

KERN, iezioro w śrzednim E-

gipcie; Jeſt to dawne iez. *Mœris*, bliſko którego znaydował ſię ſławny Labirynt, którego tu dotąd ślady widzieć ſię daią.

KERPEN, m. i włość w Niem. w Xſtwie Juliaceńſkim, które bezśrzednie zależy od Rzeſzy Niem. *m.* 5. na połd. ku w. od Juliaku.

KERRI, *Kierrienſis Comitatus*, Hrabſtwo Irl. w ſtronie zachodn. w Prow. Munſter na połd. Shannomii i Hr. Limmerick. Ma *m.* 20. długości, i 16. ſzer. Zawiera 8. Baronii. Obfituie w drzewa i zboża. Pełna ieſt gór. Mieyſca iey głowne ſą: Ardfeart, Trulli, i Dingle.

KERTZ, lub Kersch, obronne i portowe M. w Krymei nad cieśniną Tamańſką, która oddziela iezioro Meotis, od morza Czarnego. Nal. do Roſſyi, która bez tey fortecy panowaćby nad morzem czarnym nie mogła.

KERWAN, ob. Kairwan.

KESARA, *Cæſarea Cappadociæ*, m. Turcyi Azyatyckiey w Amazyi, o *m.* 50. na połd. ku z. od Tokatu. S. Bazyli był tu Paſterzem, a Arcy-Biſkup iego ma pierwſzeńſtwo między Prałatami należącemi do Patryarchy Konſtantynopol. Teraz iuż ieſt nikczemne.

KESMARK, *Ceſareo forum*, znaczne M. i obronne w Staroſtwie Spiſkim nad rz. Popradem, ſł. handlem, dobremi ſerami, o *m.* 4. na połn. ku z. od Preſzowa.

KESROAN, lub Kezroan, paſmo gór czyniących część Libanu w Azyi na brzegach Syryi, Jeſt to ieden z naylepſzych i naypięknieyſzych kraiow na wſchodzie, dla dobroci powietrza, owocow wybornych, obfitości zboż i wſzyſtkich potrzeb życia. Mieſzkany ieſt od Maronitow ktorzy maią ſwego Patryarchę i od Grekow Melshitow. Lud ieſt łagodny, dobroczynny i bardzo cnotliwy.

KESSEL, *Caſtellum Menapiorum*, Wielka wieś Niderlandu w Geldryi wyż. nad Mozą, o *m.* 2. na połd. od Wenlo. Uſtąpiona zoſtała z ſwym pow. Krolowi Pruſkiemu, traktatem Utrechtſkim.

KESSELDORF, wieś Nie. w Cyrk. Saxonii wyż. o *m.* 1. od Drezna, pamiętna porażeniem Saſow od Krola Pruſk. r. 1745. dnia 15. Grudnia.

KETWIN, lub Goetwich, bogaty klaſztor Auguſtyn. w Auſtryi niż. w okolicy Manhartzberſkiey.

KEUSCHBERG, to ieſt *góra czyſtości*, ſławna wieś Niem. odnieſionym zwycięſtwem przez Henryka Ptaſznika nad Hunnami r. 933. Zwała ſię dawniey *Kiada*. Jeſt o *m.* 2. od Merſeburga. Nal. do Elekt. Saſkiego.

KEXHOLM, lub Karelsgrod, obronne M. Roſſyiſkie w Karelii z Zamkiem nad ieziorem Ladoga. Roſſya zdobyła go na Szwedach. Bliſko tego ieſt inne M. zwane *Nowy Kexholm*. Leży *m.* 13. na połn. ku w. od Wiburga, 75. od Abo. dł. 48. 40. ſz. 61. 22.

KEYHOOKA, wiel. i bogate M. Ameryki w Hiſzp. nowey na połd. odnogi *de Campeche*. Handel prowadzi wielki.

KEYSERSBERG, piękne m. w Alſacyi wyż. o *m.* 2. od Kolmaru. ob. Kayſers &c.

KHESSEL, wiel. Rzeka Azyat. w Tartaryi w kraiu Uzbekow. Nie ma iuż więcey połączenia z morzem Kaſpiſkim, ale wody iey teraz uchodzą do iezior-ra Atall.

KHORASSAN, ob. Koresſan.

KHOTOL, Kotolan, M. S. Kraiu bardzo urodzaynego tegoż im. w Tartaryi, o *m.* 35. na połn.

ſnych bardzo dobre maią rękodzieſku w. od Balkhu.

KHOWAGEN-ILGAR, m. w Bukaryi wiel. w krainie Schach, ſt. urodzeniem Tamerlana.

KHOWAREZEMA, Kray Azyatycki ku rz. Gihon i morzowi Kaſpiſkiemu, poſiadany od Uzbekow, i bardzo żyżny w gruntach, ktore ſą oblane rzeką.

KIANG, czyli rz. niebieſka, *Cœruleus fluvius*, wiel, rz. Chińſka, ktora wpada w morze wſchodnie poniżey Nankwina. U Chińczykow mniemanie to poſzło w przyſłowie: Ze morze ieſt bez granic, a rz. Kiang bez dna. W biegu, ktory ieſt bardzo byſtry formuie kęp wiele zaroſſych ſitowiem wyſokiem na 10. lub 12. ſtop, a ſłużącym mieſzkańcom na opał miaſt pobliſkich.

KIANGNAN, lub Nankin, Prow. nadmorſka Chińſka, ktora iż w niey rezydował niegdyś Ceſarz, miała nad inne pierſzeńſtwo, ale teraz w porządku ieſt 9tą. Jeſt wielka, dobrych urodzaiow, i handlu na podziw wielkiego. Cokolwiek ztąd wychodzi, rękodzieła bawełniane i iedwabne ſą bardziey ſzacowane i doſkonalſze nad inne. Ma miaſt głównych 14. podleyſzych 110. i bliſko 10. millionów duſz. Lud ieſt obyczayny, dowcipny i bardzo ſpoſobny do ſztuk i umieiętności. Nankin ieſt M. S.

KIANKARI, *Gangræ*, M. głowne i dobrze oſiadłe w Natolii, o *m.* 18. na połd. ku w. od Angury. Ozdobne ieſt Zamkiem pięknym na górze i pałacem Ceſarſkim.

KIANSI, *Kianſia*, Prowin. Chińſka 8ma. w porządku na połn. ku w. Kiangnanii. Jeſt bardzo ludna, i wydaie obficie, cokolwiek potrzeba do życia. Rzeki i ieziora iey maią mnoſtwo ryb bardzo dobrych. Robią tu nayprzednieyſzą porcellanę. Mieſzkańcy ſą zabobonni, wierzą w przechod duſz z ciał iednych do drugich. Dowcipu ſą wielkiego i przenikliwego. Ta Prow. liczy miaſt celnych 13, poſpolitych 67, i 6. milionow duſz, dla ktorey ludności zowią mieſzkańcow iey *mrowkami Chińſkiemi*. Nanchang ieſt MS.

KIBURG, m. Szwaycarſkie w Kant. Zurychu nad rz. Thoeſtą z zamkiem, o *m.* 5. na połn. ku w. od Zurychu, 6. od Szaffhuzy. dł. 26. 26. ſz. 47. 20.

KIDG, m. Perſkie ſtoł. Mekranii, dł. 99. ſz. 27. 50.

KIDWELI, m. Angl. w kraiu Wallii, w Prow. Karmarthen, o *m.* 5. na połd. ku w. od Karmartheny. dł. 13. ſz. 52. 42.

KIEGAN, M. Chińſkie, 9te z miaſt celnych Prow. Kianſi nad brzegiem zachodnim rzeki Kan. Ma 9. miaſt innych pod ſobą. dł. 132. 15. ſz. 27. 42.

KIEL, lub Kiell, *Chilonium*, mocne, bogate, i znaczne M. Niem. w Saxonii niż. głowne Xſtwa Holſtyńſk. z zamkiem i Akad. założoną r. 1665. Walne tu co rok po 3. Krolach odprawuią ſię iarmarki. Leży w głąb Golfu Killerwick, przy uyściu rz. Schwentyn w morze Baltyckie, o *m.* 15. na poln. ku z. od Lubeki, 10. od Slezwiku, 20. na połn. od Hamburga. dł. 27. 51. ſz. 54. 26.

KIELCE, m. Pol. w Woi. Sendomirſkim z kollegiatą i pałacem Biſkupim. Założone było r. 1173. od Giedeona Biſk. Krakowſkiego. Ma góry miedziane. i kruſzec ołowiany zmieſzany z ſrebrem Nal. do Biſk. Krak. od Krakowa o *m.* 15.

KIEŁMY, m. Litt. w Xſtwie Zmudzkim; wśrzod laſow, nad Dubiſſą, od Kroża *m.* 4.

KIENCHANG, m. Chińſkie oſme z miaſt celnych Prow. Kianſi, ozdobne pięknym pałacem. Robią tu z ryżu wyborny trunek zwany *Maku*, ktory *X Martini* przenoſi nad naſze wina Europ. Materyi iedwa-

ſa. dł. 132. 30. ſz. 27.

KIENNING, M. Chińſkie 4te głowne Prow. Fokieny nad brzegiem wſchodnim rz. Min, na ktorey tu ieſt moſt piękny. Ma 7. miaſt do ſiebie należących. dł. 135. 15. ſz. 27

KIERNOW, iedno z naydawnieyſzych m. Lit. w Woiewodztwie Wileńſkim. Dziś niema nic znacznego. Jeſt nad rz. Wilią.

KIES, ob. Wenden.

KIEUKIANG, wiel. M. Chińſkie 5te głowne Prowincyi Kianſi nad brzegiem połd. rz. Kiang. Jeſt handlowne i ma 5. miaſt wſwey dependencyi. dł. 132. 40. ſz. 30. 25.

KIEYDANOW, lub Koydanow, m. w Woi. Mińſkim, z zamkiem, m. 5. na połd. od Mińſka, od Wilna m. 25. Leży na trakcie Smoleń.

KIEYDANY, m. Lit. w Xięſtwie Zmudzkim, nal. do XżątRadziwiłłow. Ma mieſzkańcow Religii katol. i luter. na pogran. pow. Kowieńſkiego. Leży przy rz. Niewiaża, od Kowna na połn. m. 6.

KIIOW, *Kiiovia*, wiel. i znaczne M. dawniey ſtol. Wdztwa Kiiowſkiego, pod pan. Roſſyiſkim z Biſk. Łac. i Arcy-Biſk. Greckim. Ozdobne zamkiem i 4. kościołami katol. i cerkwiami. Handel iego wielki. Zawiera 2. miaſta ſtare i nowe. Niedaleko Kiiowa znayduią ſię lochy podziemne czyli pieczary, podobne do katakumb Rzymſkich, w ktorych od dawności leżą ciała umarłych całe, nie ſą iednak tak czarne i twarde iak Mumie Egipſkie. R. 1569. Kiiow był z Polſką złączony, kilka razy wręce Roſſyiſkie wpadał, nakoniec przy nich ſię zoſtał przez traktat Andruſzowſki, r. 1667. i potwierdzony był Moſkwie r. 1693. Leży nad Dnieprem, od Kamieńca Podol. m. 66. od Warſzawy 140. od Krakowa 160. dł. 49. 26. ſz. 50. 12. Kiiowſkie Xſtwo od właſnych niegdyś Xiążąt Ruſkich dzierżone, od Gedymina Xcia Litt. r. 1320. zawojowane, i w rząd Mindowi Xciu Holſzańſkiego oddane było. Po śmierci Siemiona Olelkowicza Xiążęcia, lubo ten ſyna Waſila zoſtawił od Kazimierza IV. Krola na Wdztwo obrocone zoſtało, r. 1470. a od Zygmunta Auguſta, r. 1569. do korony było przyłączone. R. zaś 1686. znaczna część powiatu Kiiowſkiego i cała prawie Ukraina do Moſkwy traktatem Grzymułtowſkim odpadła, to ieſt całe te Wdztwo za Dnieprem leżące ku Moſkwie. Z tey ſtrony także Kiiow i kilka oſad między Irpienią i Stulmą ſą uſtąpione. Pozoſtała część przy Pol. zawiera Pow. Kiiowſki, Żytomirſki, i Owrucki. Używa munduru: kontuſz turkuſowy, wyłogi czarne, żupan biały. Seymikuie i ſądzi ſię w Żytomirzu, obiera 6. Poſłow, i Dep. 1.

KILDARE, *Cella Quercus*, M. i Hr. w Irl. w Prow. Leinceſter. Hr. to ma na m. 13. długości, ſzer. 8. Jeſt bogate, i obfite we wſzyſtko; zamyka 8. Baronii. Miaſto ma Biſk. Suffr. Dublińſkiego, i Dep. na Parl. Winne ieſt ſwoy początek S. Brygicie, ktora tu klaſztor wyſtawić kazała, o m. 9. na połn. ku z. od Dublina.

KILIA-NOWA, *Gallatia*, m. i forteca Turcyi Europ. w Beſſarabii przy uyściu Dunaiu. Zowie ſię nową dla rożnicy od ſtarey będącey na przeciw na kępie oblaney Dunaiem, m. 30. na połd. ku z. od Benderu, 121. od Carogrodu. Moſkale zdobyli go, r. 1770. dł. 47. 55. ſz. 45. 35.

KILISTYNOWIE, lub Krystynowie, lub Krykwowie, *Criſtinaux*, narod Amer. połn. w głąb odnogi Hudſona, blizko fortecy Burbon. Lud ten i Aſſynipolamie, ieſt naylicznieyſzy i nayznacznieyſzy w tym kraiu. Są ſłuſzni, rzeźwi, przywykli do zimna i pracy, lubiący zawſze mieć zatrudnienie, nieuſtannie ſkaczący lub śpiewaiący, mężni i pragnący woyny, nie-cy, maią wſi ani mieſzkań ſtałych, ale tu i owdzie błąkaią ſię, i żyią pole-

waniem.

KILKENNY, Hr. i M. Irl. wiel. bogate i obronne w Prow. Leinster; Bisk. Kilkeńſki zoſtał zniesionym. Jeſt to m. iednym z nayludnieyſzych i nayhandl. w Irl. Irlandczykowie mowią, *że woda tu ieſt bez mułu, powietrze bez mgły, ogień bez dymu.* Leży nad Nurą, Deputuie na Parl. *m.* 2. na połd. ku z. od Dublina. dł. 10. 20. ſz. 52. 36. Hrabſtwo Kilkeńſkie długie ieſt na *m.* 13 ſzer. 7. ma położenie miłe i grunta żyżne.

KILLALA, lub KILLALOO, m. Irl. nadmorſkie w Hr. Mayońſkim z Biſk. Suffr. Armaghſkiego. Mayo ztąd ieſt o milę.

KILLALOW, lub KABU, m. Irl. ſtoł. Hr. Klarreńſkiego nad Shannoną z Biſk. o *m.* 8. na w. od Klarry. dł. 9. 10. ſz. 52. 43.

KILLIN, wiel. M. Turcyi Europ. w Beſſarabii. Jeſt bardzo ludne, *m.* 28. od Benderu.

KILLINEM, m. Szkockie ſtoł. Prow. Braid-Albin, nad iez. Tay, o *m.* 24. na połn. ku z. od Edymburga.

KILLMALOK, m. Irl. w Hr. Limmerick. Deputuie na Parl. od Limmeriku na połd. ku w. *m.* 5.

KILLYHEACH, m. Irl. w Hr. Donweńſkim, wyſyła Dep. na Parl. o *m.* 2. na połn. od Downy.

KILMORE, m. Szkockie dawniey Biſkupie w Prow. Knapdail, w Hr. Argyleńſkim, nad brzegiem połnocnym Beyu Lochfinn, o *m.* 7. na z. od Argyli. Tego im. m. Irl. ktorego Biſk. złączone ieſt z Armaghſkim, *m.* 2. od Kawany.

KILRENIE, m. Szkockie w Pow. Fifeńſkim, o milę od Kraili, 2. od Anſtruteru.

KIMAROY, m. Szkockie w Prow. Lochkwabir, o *m.* 4. na połn. ku z. od Edymburga.

KIMI, Kimia, M. S. Prow. tego im. w Szwecyi w Laponii, nad rz. Kimią, blizko iey uyścia do Golfu Bothnickiego, o *m.* 4. od Tornei, dł. 41. 25. ſz. 65. 40.

KIMPER, lub QUIMPER-CORENTIN, *Coriſopitii*, m. Fr. w Brytanii niż. w Pow. Karnuwallii z Biſkup. Oyczyzną ieſt ſławnego Xdza *Hardouin.* Leży nad Odrą, *m.* 12. na połd. ku w. od Breſtu, 124. na z. od Paryża. dł. 13. 32. ſz. 47. 58.

KIMSRI, m. Tararyi Moſkiewſkiey w Prow. Tugunſka, o *m.* 400. na w. od Tobolſka. W okolicy znayduią ſię ſobole, ale daleko czarnieyſze niż gdzie indziey.

KIM-TE-TCHIM, wiel. i wſpaniałe M. Chińſkie w Prow. Kianſi, ieſt to mieyſce, ktore prawie ſamo iedno doſtarcza wſzędzie porcellan Chińſkich. Lubo nie ieſt opaſane murem, poczytuie ſię iednak za wielkie miaſto dla piękności ulic pod ſznur prowadzonych, dla mnoſtwa mieſzkańcow, ktorych liczba na million wynoſi, i dla handlu, ktory tu ieſt na podziw wielki.

KINBURN, forteca wyſtawiona od Turkow przy uyściu Niepra. Wzięta była i zrzucona od Moſkalow, r. 1736. ale r. 1737. odnowiona zoſtała od Turkow, ktorą oni r. 1774. Moſkwie uſtąpić muſieli.

KINKARDIN, lub MEARNS, Hr. Szkocyi połnocney między morzem, Aberdeną, i Anguzyą. Poſyła Dep 1. na Parl.

KINDELBRUCK, to ieſt *moſt małych dzieci*, m. Niem. w Turyngii nad Wiperą, nal. do domu *Weiſenfeld.* Jeſt o *m.* 5. na połn. ku w. od Nordhauſen.

KINGCHEU, m. Chińſkie 6te głowne Prowincyi Hukwang nad Kiangą. Jeſt ludne, piękne, handlowne, i zawiera 8. miaſt w ſwey dependencyi. dł. 128. 40. ſz. 30. 50.

KINGHORN, m. Szkockie w Prow. Fifeńſkiey nad Forthą, o *m.* 3. na połn. od Edymburga, 93. od Londynu. Wyſyła Dep. 1. na Parl.

KINGSALE, m. Irl. w Hr. Korkeńſkim, *m.* 4. na połd. od Korku. Jeſt bardzo handlowne, ludne, i ma port nad morzem wyborny.

dł. 9. 10. ſz. 51. 36.

KING-S'COUNTY, czyli Hr. Krol. *Regis Comitatus*, kraina Irlandyi w Prow. Leinſter, długa na *m.* 16. ſzeroka 5. Zawiera 11. Baronii. Kingſtown ieſt M. S.

KINGSTON, m. Angl. w Hr. Surrey, nad Tamizą o *m.* 3. od Londynu.

KINGSTOWN, czyli FILIPSTOWN, *Regiopolis*, M. S. Hr. Kings, o *m.* 6. na półn. ku z. od Kildary, 12. na z. od Dublina. Dep. na Parl. dł. 10. 15. ſz. 53. 15.

KINGTHE-THING, ob. Kim-the-Thim.

KINGTON, m. w Jamaice, o *m.* 2. od Port-Royal.

KINGTUNG, M. Chińſkie 7me głowne Prow. Junnanii, o *m.* 10. wyżey miaſta Junnan, nad doliną bardzo głęboką. Znayduie ſię tu moſt, ktory ſię nieſkłada, tylko z łańcuchow żelaznych, a z ktorego daią ſię widzieć ſtraſzne przepaści. dł. 119. 40. ſz. 26. 10.

KINGYANG, obronne M. Chińſkie 7me głowne Prow. Xenſi. Otaczaią go ſame góry i rzeki. dł. 125. 10. ſz. 37. 27.

KINHOA, to ieſt *Kwiat Wenery, Flos Veneris*, M. Chińſkie 5te głowne Prow. Cheking. Robią tu z ryżu i wody trunek naylepſzy ze wſzelkich trunkow używanych w Chinach. Mieſzkańcy ſą naywiękſi z Chińczykow wołownicy. dł. 136. 12. ſz. 28. 17.

KINROSSE, m. i Hr. Szkockie, *m.* 6. od Edymburga, 96 od Londynu.

KINSTORE, m. Szkockie w Hr. Aberdeńſkim; wyſyła 2. Dep. na Parl. o *m.* 4. na połd. ku z. od Aberden. dł. 15. 30. ſz. 57. 38.

KINTSING, *Kintzinger-thal*, dolina Niem. w Szwabii, tak nazwana od rz. Kintzing, ktora wpada w Ren o *m.* 4. na połd. od Strazburga przebiegłſzy wprzod przez Hr. Furſtemberſkie. Jeſt to trakt wielkiey wagi w czaſie woyny, ktory łatwo można uczynić nieprzebytym przerzynaiąc ściezki i ścinaiąc drzewa.

KIRCHBERG, m. Niem. w Frankonii w Hr. Hohenloeńſkim, o *m.* 8. na z. od Halli w Szwabii.

KIRCHBERG, dawny zamek zruynowany w Cyr. Saxonii wyż. o milę od Jeny. Nal. do domu *de Saxe Weimar*. Nie pozoſtaie z niego tylko wieża, ktorą zowią *Liſia Wieża*.

KIRCHHAYN, m. Niem. z Grod. w Haſſyi wyż. *m.* 2. na półn. ku w. od Marpurga. Nal. do Landgraffa Darmſztadtzkiego.

KIRCHHEIM, m. Niem. w Szwabii ozdobne zamkiem pięknym w Xſtwie Wurtemberſkim blizko Lauty, o *m.* 9. na połd. ku w. od *Sztutgardy*.

KIRCHOLM, m. Inflant. Moſkiew. nad Dzwiną, gdzie Chodkiewicz Karola Krola Szwedz. na głowę poraził. od Rygi *m.* 2.

KIRICH, lub KIRITZ, lub GORICK. m. Niem. w Marchii Pregnickiey, o *m.* 7. na półn. ku w. od Hawelberga. Leży w krainie żyzney, obfitey w bydła i paſze dobre.

KIRKALDIA, m. Szkockie w Prow. Fifeńſkiey, o *m.* 3. na półn. od Edymburga, 93. od Londynu.

KIRKEWAL, M. Szkockie ſtoł. wyſpy Pomony iedney celnieyſzey z wyſp Orkadow. Znakomite ieſt przez ſwe Collegium, kościoł, iarmarki, i piękne położenie nad odnogą morſką w ſamym prawie śrzodku wyſpy; *m.* 87. na półn. od Edymburga, 180. od Londynu. dł. 14. 48. ſz. 58. 56.

KIRKUBRIGHT, *Kirkembrigia*, m. Szkockie w Prow. Galloway. Deputuie na Parl. ieſt przy uyściu Dey, gdzie dobre możnaby dla okrętow uczynić ſtanowiſko, o *m.* 123. na półn. ku z. od Londynu. dł. 13. 18. ſz. 55. 8.

KISMIBH, lub KISCH, wy-

ſpa na Golfie Perſkim, około *m.* 20. długa a 2. ſzeroka, ieſt urodzayna i dobrze oſiadła. W poblizkości iey poławiaią ſię perły, ktore zowią perłami Bakareńſkiemi.

KISSEN, m. Azyat. w ſtronie połd. Arabii ſzczęśliwey, ktorego mieſzkańcy mocno nienawidzą Chrześcian. dł. 68. 30. ſz. 15.

KISSINGEN, m. Niem. z Grodem w Biſk. Wurtzburſkim nad Salą, o *m.* 8. na półn. od Schweynfurtu. Znaczne ieſt przez ſwe wody mineralne i mnoſtwo źwierzyny.

KISZPORG, po Niem. *Chriſtburg*, M. w Woi. Malborſkim z zamkiem ſtarym na górze założonym, r. 1247. nad rz. Syrgunem, ktora za Elblągiem w iez. Drauſen wpada. Mieyſce ieſt ſądow grod. R. 1400. pogorzało, a 1626. od Szwedow wzięte było. Jeſt pod pan. Pruſkim.

KITAYGROD, m. w Woi. Podolſkim doſyć znaczne, przy uyściu Tornawy do Dnieſtra. Dawniey było obronne.

KITZIL-IRMAK, czyli rz. czerwona, u dawnych *Halys*, znaczna rz. Turcyi Azyat. Ma ſwe przy mieście Siwas, czyli Sebaſte źrzodło. Płynie na z. a potym na połn. i ubiegłſzy na *m.* 40. wpada w morze czarne.

KITZINGEN, piękne M. Niem. w Frankonii, w Diec. Wurtzburſkiey nad Menem, o *m.* 10. na w. od Wurtzburga.

KLACKMANN, m. i Prowin. Szkocka, ktora wyſyła Dep. 1. na Parl. Było dawniey mieyſcem rezydencyi Krola Bruſa. Leży na górze, o *m.* 8. na połn. ku z. od Edymburga, 120. od Londynu. ſz. 55. dł. 14.

KLADRUP, zamek Czeſki w Cyr. Kenigratſkim, o *m.* 4. od Chlumecza.

KLAGENFURT, *Claudia*, *Clagenfurtum*, regularne i obronne M. i Niem. ſtol. Karynthii maiące rynek piękny. Leży nad Glaną blizko ieziora Wert. *m.* 3. na połd. od S. Weit. 60. od Wiednia. dł. 31. 45. ſz. 46. 50.

KLAMNI, m. Irl. w Hr. Wexfordzkim. Wyſyła Dep. na Parl.

KLANKITTY, m. Irl. w Hr. Korkeńſkim, wyſyła Dep. na Parl.

KLARA, Hr. zamek i m. Irl. w Prowincyi Munſter nad Shannoną, *m.* 19. na połn. ku z. od Limmeriku, 40. od Dublina. dł. 8. 35. ſz. 52. 44.

KLARE, m. Angl. w Prow. Suffolk, z tyt. Hr. o *m.* 15. na połn. ku w. od Londynu.

KLARENDON, M. Angiel. w Hr. Willt, blizko Saliſzbury z tyt. Hr. Jeſt rzeka tegoż im. w Amer. w Karolinie.

KLAUSEMBURG, ob. Koloſwar.

KLAUSEN, m. Niem. w Biſk. Bryxieńſkim, ſł. dobremi winami czerwonemi. Jeſt o *m.* 4. na połd. ku z. od Brixen.

KLAUSTHAL, m. Niem. w Xſtwie Grubenhagenſkim, w Cyrk. Saxonii niż. o *m.* 6. na połd. od Goſlaru.

KLEBERG, m. Niem. w Xſtwie Bipontyńſkim, o *m.* 10. na połd. ku w. od Dwoch moſtow. Jeſt grod tegoż im. w Haſſyi wyż. o *m.* 5. na połd. od Wetzlaru.

KLECK, m. Lit. w Woi. Nowogrodzkim, pamiętny ieſt klęſką Tatarow od Litwy porażonych, r. 1506. *m.* około 2. od Nieświeża.

KLECKO, m. Pol. w Woi. Gnieznieńſkim nad iezioren i błotami leżące. Sławne potyczką Szwedow z Polakami r. 1656. Jeſt między Gnieznem i Poznaniem.

KLECZEW, m. Pol. w Woi. Kaliſkim doſyć oſiadłe z Stwem niegrod. Na trakcie Poznańſkim od Słupcy *m.* 3. od Poznania 11. od Kłodawy 7.

KLEPARZ, przedmieście Krakowa maiące ſwą iuryzdykcyą, dobrze zamieſzkane, ſł. targami.

KLETTENBERG, lub Klingnau, M. Szwaycarſkie nad rz. Arą, od Waldshury o milę. Nal. do Biſk. Konſtancyeńſkiego prawem iuryzdykcyi i lenności, udzielność zaś do kantonow Hr. Badeńſkiego. dł. 25. 56. ſz. 47. 35.

KLEWAN, m. w Woi. Wołyńſkim, doſyć znaczne w murach, oſiadłe, im. Xżąt Czartoryſkich, na ktorym ſię ci piſzą, z zamkiem o m. 2. od Alexandryi.

KLEWELAND, mała kraina Angiel. w Prow. Yorku na połn. z tyt. Hrabſtwa.

KLIMUNTOW, m. w Woi. Sandomirſkim, z klaſztorem Dominikanow.

KLINGEN, m. Niem. w Cyr. Saxonii wyż. o m. 2. od Sondershauſen na połud. połow tu bardzo znaczny.

KLINGENBERG, miaſto Niem. nad Menem w Elekt. Moguncki; ſławne dobremi winami. Jeſt o m. 6. na połn. ku z. od Wertheimu.

KLINKEN, m. [w włości Stargard, w Saxonii niż.] znakomite, iż od niego dzielnica iedna Domu Hrab. Holſztyńſkich wzięła nazwiſko.

KLITHERA, m. Angiel. w Lankashirze. Wyſyła 2. Dep. na Parl. o m. 55. na połn. ku z. od Londynu.

KLITOW, m. Czeſkie w Cyrk. Pilſeńſkim. Sławne bogatemi żupami ſrebrnemi.

KLIWIA, *Cleves, Clivia*, piękne M. Niem. w Cyr. Weſtfalii naprzeciw fortecy Skenk, ſtoł. Xſtwa tegoż im. Nal. do Krola Pruſ. od r. 1673. Jeſt nad rzeczką, ktora uchodzi do Renu, m. 5. na połud. ku w. od Nimegi, 28. od Kolna, tyleż od Amſterdamu. dł. 23. 45. ſz. 51. 48.

Xięſtwo Kliwii, *Ducatus Cliviensis*, ieden z naypięknieyſzych i naylepſzych kraiow Niem. przerznięty na dwoie od Renu ieſt w Cyrk. Weſtfalſkim. O naſtępſtwo tego Xſtwa wielkie w wieku oſtatnim wſzczęte były kłotnie, ale nakoniec uſtąpione zoſtało Krolowi Pruſkiemu.

KŁOBUCK, w Woi. Krakowſkim, kościołem Kanon. Regul. pałacem i ogrodem od Wolſkiego Marſz. Kor. niegdyś przyozdobiony. Leży między Krzepicami i Częſtochową.

KŁODAWA, m. w Woiew. Łęczyckim doſyć oſiadłe. Leży na trakcie; od Kleczowa, m. 7. i pół, od Poznania 19. od Kutna 4. i pół. Stwo Kłodawſkie płaci kwarty Zł: 4680.

KLOGHER, m. i Biſk. Irl. w Hr. Tyronnii o m. 30. na połn. ku z. od Dublina. Wyſyła Dep. na Parl.

KLONEGALL, m. Irl. w Hr. Wicklow. Deputuie na Parl.

KLONMELL, m. Irl. ſtoł. Hrabſtwa Tipperari. Deputuie na Parl. ieſt o m. 16. od Limeriku. dł. 9. 58. ſz. 52. 28.

KLOPPENBURG, m. Niemiec. z grodem w Biſk. Munſterſkim w Weſtfalii, o m. 12. na połd. od Oldemburga.

KLOSTER-NEUBURG, ob. Neuburg.

KLOSTER-KAMP, w Arcy-Bikup. Kolońſkim blizko Rhimbergi; Hanoweranie tu r. 1760. od Franc. ponieśli klęſkę.

KLOSTER-SEWERN, w Xięſtwie Bremeńſkim blizko Elby. Tu Hanoweranie byli przymuſzeni Franc. przyrzec, iż nigdy przeciw nim nie będą brać ſię do broni, r. 1757. 8. Września. Co zaraz zerwali w naſtępuiącym mieſiącu.

KLOYNA, m. Biſk. w Irl. w Hr. Mornanii i w Hr. Korkeńſkim, o milę od brzegu połd. Irl. 4. na z. od Yughilli.

KLYDESDALIA, Prowin. Szkocyi połd. wzdłuż Blydy rozległa.

KNARESBORUGH, m. Angiel.

giel. w Yorkshirze, *m.* 50. na poln. ku w. od Londynu. Wysyła 2. Dep. na Parl.

KNESBECK, obszerny pow. w Xstwie Zelleńskim, o *m.* 4. na poln. od Gyffhorny, i mieysce urodzenia iedney dawney familii.

KNIPHAUSEN, włość Niemiec. ktora dała nazwisko Baronom tegoż im. w Westfalii, o *m.* 2. na w. od Jewerny w Hr. Oldenburskim.

KNITTELFELD, piękne m. Niem. w Styryi wyż. nad Muerą, *m.* 4. niżey Judenburga.

KNOCKFERGUS, lub KARRIKFERGUS, *Rupes Fergusti*, m. Irl. w Hr. Antrymskim, z zamkiem i wybornym portem, *m.* 30. na poln. od Dublina. Dep. na Parl. dł. 11. 42. sz. 54. 45.

KNOCKTOPHER, m. Irl. w Hr. Kilkeńskim. Dep na Parl. iest o m. 5. na połd. od Kilkenni.

KNOK, ob Kenoque.

KNYSZYN, m. w Woi. Podlaskim, sławne śmiercią Zygmunta Augusta, r. 1572. Jest Stwo ktore z włościami do 8. pokoleń imieniowi Gniińskich dane było. Od Tykocina, *m.* 2. od Bielska 12. Był tu pałac Krolewski, i ogrod wspaniały, o ktorym wspomina Stryikowski. Teraz ieszcze iest dosyć ozdobne, leży przy lasach wielkich, w ktorych często Krolowie Pol. polowali. Starostwo Knyszyńskie płaci kwarty zł. 12471. Leśnictwo za osobnym chodzi przywileiem.

KOBIELE, m. Lit: w Woi. Trockim, od Koniawy ku połd. *m.* 4.

KOBLENTZ, *Confluentes* lub *Confluentia*, dawne, mocne, piękne i wiel. M. Niem. w Elekt. Trewirskim nad zbiegiem Renu i Mozelli, w gruncie żyżnym pełnym gór zarosłych winnicami. Francuzi prożno go oblegali, r. 1688. Jest rezyd. ordynar. Elektora Trewirskiego, do ktorego nal. Było niegdyś Ces. Jest o *m.* 5. na poln. ku z. od Nassau, 11. od Bonny, 14. od Moguncyi, 22. od Trewiru, 96. od Paryża. dł. 25. 8. sz. 50. 24.

KOBRYN, m. Litt. w Woi. Brzeskim Lit. z Opac. zakonu S. Bazylego. Należy do dochodow stołu Krolewskiego. Niegdyś było Xięstwo, *m.* 8. od Brześcia.

KOBURG, *Melocabus*, *Coburgum*, M. Niem. stoł. Xstwa tegoż im. w Frankonii rozległego wzdłuż na *m.* 16. wszerz 8. a ktore dependuie od Cyrkułu Saxonii wyż. i należy do domu Saskiego. Włości tego Xstwa wyięte są, r. 1778. od prawa kadukowego we Fr. miasto ma st. Collegium fundowane od J. Kazimierza Xcia Saxonii, r. 1597. fortecę i zamek. Obywatele są sekty Lutra, ktory sam długo tu przemieszkiwał. Leży nad rz. Jetzą, *m.* 10. na poln. od Bambergi, 20. od Erfortu. dł. 28. 35. sz. 50. 20.

KOBYLAGORA, m. w Woi. Kaliskim, dawne i osiadłe rzemieślnikami, leży przy pograniczu Szląskim.

KOBYLIN, m. w Woi. Kaliskim dawne, zalecone iarmarkami o *m.* 2. na połd. ku z. od Kozmina.

KOBYLNA, m. w Woi. Kiiowskim, blizko granic Wołyńskiego nad rz. od Zytomirza na połd. ku w. na *m.* 5. Piszą go Mappy *Kotelna*.

KOBYŁKA, wieś w ziemi Warszawskiey ozdobna pięknym kościołem fundacyi Załuskich, i wsławiona założoną manufakturą pasow i pończoch. Nal. do funduszu Kommissyi Edukacyiney w possessyi Unrucha Star: Hamersztyn. o *m.* 2. od Warszawy.

KOCHEIM, *Cochima*, m. Niemiec. w Elekt. Trewirskim, dawniey było Ces. teraz nal. do Elekt. od r. 1292. w ktorym Cesarz Adolf z Nassau przedał go Elekt. Trewir. Leży nad Mozellą, *m.* 10. na połd ku z. od Koblentza, 14. od Trewiru. dł. 24. 45. sz. 50. 12.

KOCHERGAW, kraina Niemiec, między Frankonią i Szwabią

nazwana od rz. Kocher, ktora ią oblewa, i wpada potym do Nekry blizko Wimpfen.

KOCHERSBERG, *Concordia*, m. Fr. w Alsacyi niż. w Wielkorządztwie Strazburskim z zamkiem, między Strazburgiem i Sawerną. Pamiętne iest klęską woysk związkowych, r. 1677. dł. 26. 27. sz. 48. 41.

KOCHIN, *Cochinum*, M. Az. stol. Krol. Kochińskiego na pomorzu Malabar z portem dobrym, Portugal. mieli tu fortecę, ale ztąd od Holl. wypędzeni zostali. Jeden z Bisk. Portugal. nosi tytuł Kochińskiego Bisk. Obfituie kray ten w pieprz. Mieszkańcy są bałwochwalcy. Twierdzą że niewiasty tu chodzą w stroiu męzkim, i że mogą mieć kilku mężow, i spolkować zkimby im się podobało. Kochin iest o *m.* 36. na połd. od Kalikutu. dł. 91. 45. sz. 10.

KOCHINCHINA, *Cochinsina*, Krol. nadmorskie w Azyi, gran. na w. z morzem, na połn. z Tonkwiną, na z. z Kemoią, na połd. z Krol. Ciampańskim Rozleg. wzdłuż na *m.* 110. wszerz 25. Dawniey czyniło część Krol. Tonkwińskiego, ale ku końcowi wieku 1780 poniosło się na osobne Krol. Kray obfituie w ryż, złoto, perły, dyamenty, kość słoniową. Zołnierstwo w dobrym tu iest stanie tak lądowe iak morskie. Mieszkańcy są woienni. Używaią muszkietow i szabel. Sposobią ich do woien od dzieciństwa, co czyni Kroła Kochinchiny bardzo mocnym, ktory ma wielu hołdownikow. Miasto rezyd. Krol. iest Hua. Dla chytrości, i nierzetelności mieszkańcow mały w tym kraiu iest handel. Po wielu prześladowaniach zostaie religia Chrześcian teraz w spokoyney wolności od r. 1774. w ktorym z rozkazu Krol. zostali wypuszczeni z więzień, ktorzy dla wiary w nich byli osadzeni. sz. 11. 18.

KOCK, m. Pol. w Woi. Lubelskim, ozdobne pałacem, i s. ogrodem obfitym w nayrzadsze rośliny, zaszczycony rezydencyą Xżny Jabłonowski Wdziny Bracl. i odwiedzony od W. Xcia Rossyiskiego r. 1782. *m.* 4. od Łukowa, 11. od Warszawy.

KOCKERMUTH, *Novantum*, m. Angiel. w Kumberlandyi. Wysyła 2. Dep. na Parl. i iest o *m.* 108. na z. od Londynu.

KODEN, m Litt. w Woi. Brzeskim Litt. dosyć znaczne i osiadłe w pięknym położeniu nad Bugiem, od Brześcia *m.* 5.

KODEMA, rz. w Ukrainie, ktora Woi. Bracławskie od Tartaryi mnieyszey oddziela, wpada w Bog.

KODNIA, m. w Woi. Wołyńskim ku pograniczu Kiiowskiego, znaczne swą dawnością i żyznością gruntów, leży na w. Żytomirza.

KOELLEDA, m. Niem. w Hr. Beichlingen, w Cyrk. Saxonii wyż. nad Unstruttą, *m.* 2. od Beichlingeny.

KOENIGSGRETZ, ob. Konisgratz.

KOENIGSBERG, ob. Konigsberg.

KOENIGSBRUCK, m. Niemiec. i włość bezśrzednia w Luzacyi wyż. z obronnym zamkiem, *m.* 4. na z. od Kamentza.

KOENIGSBRUN, Opac. w Szwabii blizko źrzodła rz. Brenty, o *m.* 5. na połd. od Elwangeny. Poławiaią się tu pstrągi i karpie przednie.

KOENIGSEE, m. Niem. w Turyngii, o *m.* 2. od Szwartzburg-Rudelstadtu.

KOENIGSMARKER, dawne m. zrujnowane *m.* 1. od Thionwilli.

KOENIGSTEIN, m. Niem. w Elekt. Moguńckim z zamkiem iest o *m.* 4. na połn. ku w. od Moguncyi. dł. 26. 4. sz. 50. 5. ob. Konigstein.

KOENIGSWALD, m. Niemiec. w nowey Marchii Brandeburskiey.

KOENNERN, m. Niem. w Xſtwie Magdeburſkim nad Salą, *m.* 2. na półn. od Halli.

KOEPENICK, m. Niem. w Brandeburgii na kępie oblaney rz. Sprą, ozdobne zamkiem, *m.* 3. na w. od Berlina.

KOESFELD, *Coffeldia*, obronne m. Niem. w Weſtfalii w ſtanach Biſk. Monaſterſkiego, ktory tu często rezyd. Leży blizko Berkeli, *m.* 9. na połd. ku z. od Munſteru, 12. od Groli dł. 24. 50. ſz. 51. 58.

KOETHEN, *Coethus*, m. Niemiec. w Cyrk. Saxonii wyż. w Xięſtwie Anhaltyńſkim. Należy do Xżąt Anhaltyńſkich, ktorego domu iedna dzielnica ztąd ſię piſze, od Deſſau na połd. ku z. *m.* 5.

KOEWORDEN, *Covordia*, iedno z naymocnieyſzych miaſt Rzpltey Holl. w Oweriſſelii. Fortyfikacye iego ſą nayceilnieyſzy n dziełem ſł. Cohorna naywiękſzeg, Artylierzyſty iakiego kiedy mieli Holl. Zdobyte było od Rzpltey, r. 1579. odebrane od Hiſzp. potym, ale znowu było opanowane od Holl. 1592. Biſkup Monaſterſki wziął go był, r. 1672. ale tegoż roku odzyſkała go Rzplta. Otoczone ieſt wiel. błotem. Leży o *m.* 12. na połd. od Groningi, 15. od Deventeru, dł. 24. 16. ſz. 52. 40.

KOGA, m. Duńſkie na wyſpie Zelandyi z portem, ktory czyni miaſto doſyć handlownym. Od niego bierze nazwiſko iedna zatoka morſka przy mieście tym, ktorą zowią kanałem Kogeńſkim.

KOISLANS, dom kupiecki Holl. na pomorżu Malabar, o *m.* 26. od Kapu Komoryn.

KOKANOW, m. w Woi. Bracławſkim w rowninie, niedaleko Przyłuki.

KOKENHAUSEN, Kokenhauzena, obronne M. Inflandzkie nad Dźwiną z zamkiem. Pamiętne ieſt porażką Szwedow od Litwy, r. 1601 Nal. do Roſſyi, o *m.* 17. na połd. ku w. od Rygi, dł. 43. 38. ſz. 56. 40.

KOL, *Cola*, wyſpa na Oceanie iedna z Weſternow, na z. Szkocyi, do ktorey nal. Obſituie w zboże, paſze, ſtokfiſze, ſumy, węgorze &c: dł. 11. ſz. 57.

KOLA, m. Roſſyiſkie ſtoł. Laponii Moſkiewſkiey z portem dobrym, blizko morza lodowatego przy uyściu rzeki tegoż im. dł. 53. 2. ſz. 68. 58.

KOLBERG, *Colobrega*, piękne i mocne M. Niem. w Pomeranii dalſzey, niegdyś należało do Biſkupa Kamińſkiego, teraz zaś do Krola Pruſkiego. Moſkale prożno go oblegali, r. 1758. a dobyli go 1761. Sławne żupą ſolną. Leży przy uyściu Perſanty do morza Balt. *m.* 24. na półn. ku w. od Sztetyna, 12. od Kaminu. dł. 33. 30. ſz. 54. 18.

KOLBICK, o milę od Bernburga, było dawniey przeorſtwo, ſławne tańcem S. Wita, *Chorea S. Viti*, co ieſt tu pewny rodzay choroby.

KOLBUSZOWA, m. w Woi. Sandomirſkim, porządne, oſiadłe dobremi ſtolarzami, uczynionym tu podziałem ordynacyi Oſtrogſkiey pamiętne r. 1753. handlowne, od Rzeſzowa *m.* 4. Jeſt pod pan. Auſtr. w Cyrk. Pilznińſkim.

KOLCHESTER, *Procolitia*, m. Angiel. ſtoł. Prow. Eſſex nad rz. Kolną zbudowane od Koilusa Xcia Bretontow, r. 124. po nar. J. Chryſtuſa. Wyſyła 2. Dep. na Parl. Naylepſze tu w całym Krol. oſtrzygi, wielki handel prowadzi wełną. Jeſt o *m.* 15. na półn. ku w. od Londynu, 6. od morza. dł. 18. 22. ſz. 51. 51.

KOLDINGHAM, m. Szkockie ſtoł. Prow. Merche, bardzo blizkie brzegow, *m.* 3. na półn. od Barwiku. Było tu dawniey Opac. Mniſzek, ktore za radą ſwey Xieni pourzynały ſobie wargi i noſy dla uchronienia ſię niewſtrzemięźliwości Duńczykow, ktorzy rozgniewani ich okrucieńſtwem wſzyſtkie wyrznęli, około r. 868.

KOLDITZ, m. Niem. w Saxonii wyż. w Miśnii nad Muldą z zamkiem *m.* 4. od Lipska.

KOLESHEI, lub Kolecha, M. Indyiskie leżące w Krol. Trawankorskim, o *m.* 8. na półn. ku z. od Kapu Komoryn. Kompania Indyiska Franc. tu swą od lat kilku wprowadziła osadę.

KOLIN, m. Czeskie z pięknym i mocnym zamkiem w Cyrk. Czaszymskim, *m.* 12. na w. od Pragi. Sławne zwycięstwem Austr. nad Prusakami r. 1757.

KOLIN, m. z pow. w Pomeranii dalszey w Xstwie Stargard. Nal. do Kawalerow S. Jana. Tegoż im. w Saxonii blizko Misnii.

KOLIN, lub Kolno, m. z Powiatem i grodem w ziemi Łomżyńskiey, ktorego Stwo złączone iest z Łomżyńskim. Leży przy granicy Pruskiey nad rz. Pisch, zalecone handlem, osobliwie ryb, od Łomży ku z. *m.* 12.

KOŁKI, m. Pol. w Woi. Wołyńskim, niema nic znacznego.

KOLLOMESKA, m. Rossyiskie, o *m.* 5. na połd. ku w. od Moskwy, w miłym położeniu na wzgórce.

KOLMOGOROD, M. Rossyiskie, na kępie oblaney Dźwiną z Arcy-Bisk. *m.* 12. na połd. ku w. od Archanioła, 170. od Moskwy. dł. 58. 35. sz. 64. 10.

KOLNO, ob. Kolin, Kolonia.

KOŁO, m. Pol. w Woi. Kaliskim, mieysce seymikow, dawniey znaczne zgromadzeniem szlachty Wielko-Pol. w pospolitym ruszeniu. Jest nad Wartą, od Kalisza *m.* 8. Pod tym m. Krol Szwedzki r. 1655. przebył Wartę. Oblane w około rz. maiące stary zamek, mogłoby być obronne. Stwo Kolskie płaci kwarty zł. 1877, dane iest w Emfiteusim Gurowskiemu Kasztelan: Przemęckiemu.

KOŁOCZA; *Colocia*, M. Węgier wyż. dawniey znakomite, nad Dunaiem, stoł. Hr. Bath. z Arcy-Bisk. Wzięte było od Turkow r. 1686 ale potym odebrane od Ces. Leży nad Dunaiem, *m.* 20. na połd. od Budy, 22. od Zolnoku. dł. 38. 55. sz. 46. 33

KOŁOMYIA, m. z pow. w Woi. Ruskim w ziemi Halickiey. Kołomyiski pow. iest właściwym *Pokuciem*. Teraz iest pod pan. Austryac. W okolicy miasta sol się znayduie. Leży od Tyśmienicy o *m.* 8.

KOLONIA, lub Kolno, *Colonia Agrippina*, dawne, wielkie, bogate, piękne i st. M. Niem. budowane w ksztalt krzyżowy stoł. Elektorstwa tego im. z Arcy-Bisk. erygowanym, r. 743. od Stefana III. i Akad. fundowaną r. 1388. Jest tu wiel. liczba kościołow i wiele duchownych, ale względem wielkości miasta niewiele mieszkańcow. S. Maternus był tu 1wszym Bisk. Port ma dosyć piękny. Katol. tylko iedni są znoszeni. Elektor nigdy nie może więcey bawić w mieście nad 3. dni ciągiem, bez dozwolenia Magistratu miasta, ktore ma się za wolne i Cesarskie. Rządzone iest od 6. Burmistrzow, z ktorych dwoch są Prezydentami, tak iako byli Konsulowie w Rzymie. Rada miasta składa się z 49. osob. r. 1770. wyięte zostało od prawa kadukowego we Franc. Oyczyzną iest Henr. Komel. Agryppy, Jana Dak, Henr. de Piro, Konrada Worstyusza. Leży w rowninie nad lewym brzegiem Renu *m.* 7. na w. od Juliaku, 30. od Trewiru, 28. od Munsteru, 34. od Moguncyi, 184. od Wiednia, 104. od Paryża, 126. od Krakowa. dł. 24. 46. sz. 50. 55.

KOLONSKIE Elektorstwo, iedno z znacznieyszych Państw Niem. między Xstwami Kliwii, Geldryi, Bergeńskim, Juliaceńskim, i Arcy-Bisk. Trewirskim. Kray iest dobry i ludny. Obfituie w zboża i wina. Ren, ktory przeześń płynie, czyni go handlownym. Zawiera Diecezyą i Państwo od-

dzielne. Diec. dzieli się na górną, ktora ma 8. pow. i dolną. Państwo zawiera Xstwo. Westfalii i Hr. Becklinhusen. Elektor Koloński iest Arcykanclerzem Cesar. za Włochy, i z Elekt. Moguńckim koleią ma prawo poświęcania Cesarzow. R. 1769. otrzymał dla swych poddanych wyięcie od prawa kadukowego we Fr.

KOLOSWAR, lub Klauzenburg, *Claudiopolis*, wiel. i sławne M. Siedmiogrodzia, gdzie zgromadzać się zwykły były stany na swe obrady. Ma Akademią. Jest z tych obronnych miast liczby, ktorych twierdze zrzucić wydał rozkaz Jozef II. r. 1782. Leży nad małą rz. Samos *m.* 15. na połn. ku z. od Alby Julii, 24. od Hermanstzatdtu, 22. na w. od Wiel. Waradynu, 100. od Wiednia. dł. 40. 20. sz. 46. 53.

KOLRAINE, m. Ir. w Hr. Londonderskim z tyt. Hrabstwa nad rz. Banną, *m.* 9. na połn. ku z. od Londonderu.

KOLUGA, m. Rossyiskie na pogranic. Xstwa Rezańskiego w Wielkorządztwie Moskwy, nad rz. Okką, mało co niżey iey uyścia do Ugry.

KOLUMNA, lub Kolomna, M. Rossyiskie nad rz. Okką w Wielkorządztwie Moskiew. Opasane iest murem, i ma na połmili w około. Jest o *m.* 18. na połd. ku w. od Moskwy. dł. 58. 2. sz. 54. 50.

KOLYMA, wiel. rz. Tartaryi Rossyiskiey, ktora wpada do morza lodowatego, upłynąwszy na 165. stopniow wzdłuż.

KOM, *Comum*, iedno z naywiększych M. Perskich w Irak Agemi, w kraiu rownym, obfitym w ryż, wyborne owoce, osobliwie w wiel. i delikatne granaty. Jest tu przepyszny Meczetow ktorym piękne daią się widzieć groby. Przy tym kościele znayduią się pomieszkania, w ktorych maią schronienie nie mogący wypłacić swych długow, i tam są żywieni darmo. Leży o *m.* 50. od Kazbinu, 64. od Ispahanu. dł. 69. sz. 34. 20.

KOMANIA, *Comania*, kray Azyatycki; gran. na w. z morzem Kaspiy. na z. z Cyrkassyą, na połnoc z Rossyą na połd. z Georgią. Łąki i grunta ma bardzo dobre. Mieszkańcy zwani Komukami, są wielcy rabusie, mieszkaią przy gorach. Religii są Mahomet. przy zabobonach wielu. Zostaią pod protekcyą Krola Perskiego.

KOMARGROD, m. w Woi: Bracławskim, nad rzeczką powyżey Tomaspola.

KOMARNA, m. w Woi: Ruskim, w gorzystym położeniu i niedaleko źrzodła rzeki Niestru, od Grodka ku połud: na *m.* 4, Teraz pod pan: Austryackim.

KOMCHE, wiel. M. Perskie na trakcie z Ispahanu do Ormus.

KOMENOLITARY, Kraina Grecyi, ktora zawiera dawną Macedonią i Tessalią.

KOMETAW, lub Kometow, *Commoda*, m. Czeskie w Cyr. Zateckim; zdobi go piękne Collegium i ratusz wspaniały. R. 1421. *Zyska* dobywszy go szturmem, w pień wyciął wszystkich mieszkańcow nie wyimuiąc nawet niewiasty i dzieci, ktorzy mężny dali wprzód oblegaiącemu odpor. Szwedzi wzięli go na dyskrecyą r. 1648. Leży nad rzeczką *m.* 5. od Zatzu, 17. od Drezna, 24. na połn. ku z. od Pragi dł. 31. sz. 50. 30.

KOMMANIA, małe Krol. Afr. w pomorzu złotym Gwinei, na *m.* 5. około długie, i nieco więcey szer. Anglicy i Holl. maią tu swe fortecę.

KOMORA, *Crumenum*, piękne i wiel. M. Węgier niż. stoł. Hrabstwa tegoż im. tak dobrze obronne, iż od Turkow nigdy dobytym być nie mogło. Mieszkańcy są po większey części Węgrzy

lub Rascyanie, bardzo bogaci, i są obrządkow Greckich. Leży nad Dunaiem na wyspie Schut, *m.* 6. na połd. od Neuhausel, 6. od Rahaby, 15. od Preszburga, 28. od Wiednia. dł. 36. sz. 47. 50.

KOMPLUT, ob. Alcala de Henarez.

KONARY, m. w Woi. Sieradzkim z Kasztelanią i stwem. Tegoż im. Kasztelania w Łęczyckim, i Brzeskim Kuiawskim.

KONDAWERA, lub *Condevire*, M. Azyat. na połwyspie Zagangesowey w pomorzu Malabar, w krol. Karnateńskim. Leży blisko gory.

KONDELWAY, M. i forteca Indyiska w Krol. Dekańskim nad rz. Mangierą, blisko granic Krol. Golkondzkiego.

KONDORA, wyspy na morzu Indyiskim na połd. Krolestwa Kambogii, są bardzo w wygodnym położeniu dla płynących traktem Chińskim, Japońskim, Tonkwińskim, i Kochinchińskim. Mieszkańcy są bałwochwalcy i Kochinchińczykowie rodem. Są bardzo obyczayni. sz. 8. 4.

KONDROS, *Condrusi*, mała kraina Niem. w Cyrk. Westfalskim, w Xstwie Leodyiskim. Huy iest M. S.

KONGAL, lub KONGIEL, *Congella*, M. Nowergii w Wielkorządztwie Bahuskim przy uyściu Gotelby, i o *m.* 4. na połn. od Gothemburga. Ustąpione było od Duńczykow Szwedom traktatem Roschildzkim r. 1658. dł. 29. 30. sz. 57. 50.

KONGO, *Congum*, wielki Kray Afryki zwany także Gwineą niż. Niektorzy pod tym im. zawieraią 3. Krol. Loangańskie, Angolańskie, i Kongańskie właściwe. Krol. Kongańskie oblane na połn. rz. Zairą, na z. morzem, na połd. rz. Dendą, na w. gran. z Krol. Anzykańskim czyli Makokańskim, z Monsolami, Jagami, i Matanbą. Znayduie się tu wielka liczba rzek, rud żelaznych i miedzianych, owocow, i zwierza wszelkiego rodzaiu. Obywatele są cery przyiemnie czarney, ludzcy i uczynni dla Europeyczykow. Maią dowcip żywy, lubią w ino i wodkę. Zaboystwo karzą śmiercią i Tron maią dziedziczny, następstwo spada na Siostrzeńcow Krolewskich zawsze. Gdy za Jana II. nowe Portugal. czynili odkrycia kraiow w Afr. *Diego Cam* przybył do uyścia rz. Zairy r. 1484. Wkrotce tam i Dwor i Krola nawrocili Portugal. do wiary. Ale gdy Jagowie i inne dzikie narody na Państwo iego napadli i całe opanowali Krol. uciec musiał na pewną wyspę, i tam o pomoc Sebastyana Krola Port. prosić, ktory przysłał mu regiment woyska w posiłku pod wodzem Francilzkiem Gorea. Na samo przyiście Artylleryi Port. uciekać nazad do swych Barbarzyńcy musieli stepow. Krol Kongański Dom Alwarez przywrocony na Tron, ofiarował hołd swoy Krolowi Portugal. ktory go przyiąć nie chciał, ta wspaniałość ziedrała mu serca Konganow. Otoż iakim sposobem stali się Portugal. mocnemi w Kongo, i do wiary go Chrześ. przywiedli, nie kładąc trupem millionow ludzi pod pozorem iż są bałwochwalcy, ale obchodząc się z niemi iako z bracią. Z tym wszystkim rodacy kraiu tego wypędzili potym Portugal. i nie została tylko Missya iedna Kapucynow utrzymywanych tu od Kongregacyi Rzymskiey *de propaganda fide*. Krol. Kongańskie dzieli się na 6. Prow. Hr. Sogno, wiel. Xstwo Bamba, Xstwo Bata, Sundi, Margr. Pango, i Bemba. Jest tu Bisk. w Kongo, ktory iest Suffr. Lizbońskiego. Kongo, czyli S. Salwador iest M. S, i leży w Hr. Sognańskim.

KONIAWA, m. w Woiew. Trockim, z stwem płacącym kwar-

ty 795. w posseffyi Emfiteutyczney Brzostowskiego Podskarbicza W. X. Litt: Jest.

KONIGSBERG, *Regiomons*, Krolewiec, M. Prus Xżęcych, stoł. Krol: Pruskiego z Akad. fund. r. 1544. Zdobi go wspaniały Pałac, w ktorym iest iedna Sala długa 274. stop, a 59. sz. bez żadnych iednak kolumn. W tym pałacu iest wielka i piękna Biblioteka. Moskale opanowali go r. 1758. ale r. 1762. swe ztąd woyska wyprowadzić musieli. Pamiętne iest zmową Krola Szwedz. Karola Gustawa z Wilel. Fryderykiem Elek. r. 1656. przeciw Polszcze. Daniel Becker był rodam z tego M. Leży nad rz. Pregią blisko morza, a handlem swym wiele uszkodził Gdańskowi. Od Elbląga *m.* 25. od Gdańska 30. od Warszawy 40. dł. 39. 10. sz. 54. 42.

KONIGSBERG, m. Niem. w Bisk. Würtzburskim. Nal. do Domu *de Saxe-Hildburg-Hausen*, i iest o *m.* 3. od Schweinfurtu. dł. 28. sz. 50. 6. tego im. m. Łuzacyi wyż. *m.* 5. na połn. ku w. od Drezna. Jnne w Szląsku *m.* 7. od Racibora. Także w Hassyi wyż. Inne zaś dosyć wiel. i dobrze budowane iest w nowey Marchii Brandeburskiey *m.* 8. na połn. od Kustryna.

KONIGSBERGA, m. Czeskie z zamkiem blisko rz. Egry, *m.* 4. na w. od Egry.

KONIGS-ECK, zamek m. i Hr. Niem. w Szwabii, *m.* 4. na połd. od Buchau. dł. 27. 5. sz. 47. 53.

KONIGSGRATZ, *Reginæ Gradecium*, obronne M. Czeskie, z Bisk. Suffr. Praskiego nad brzegiem prawym Elby, *m.* 14. od Glatzu, 25. na w. od Pragi, 46. od Wiednia. R. 1744. wzięte było od Krola Pruskiego. dł. 33. 50. sz. 50. 10.

KONIGSHOFEN, *Regis-Curia*, małe ale mocne m. Niem. w Frankonii w Bisk. Wurtzburskim; Oyczyzna Jana Müllera, czyli Regiomontana. *m.* 15. na połn. ku w. od Wurtzburga. dł. 27. 18. sz. 49. 38. Tegoż im. m. Niem. nad Tauberą *m.* 8. na połd. ku z. od Wurtzburga. Nal. do Elekt. Moguncкiego.

KONIGSLUTTER, *Luttera Regia*, m. Niem. z st. Opac. Protest. *m.* 6. na w. od Brunświku. dł. 28. 6. sz. 52. 2.

KONIGSTEIN, *Conigsteinum*, m. Niem. z fortecą nie dobytą w Elekt. Saskim nad lewym brzegiem Elby. *m.* 4. na połd. od Pirny. 6. od Drezna. dł. 31. 36. sz. 50. 56. W woynie ostatniey r. 1756. forteca ta zostawała dla obu stron w oboiętności podług kapitulacyi uczynioney z Krolem Pruskim.

KONIKSWINTER, miasto Niem. nad Renem w Elekt. Kolońskim, *m.* 7. od Kolonii.

KONIECPOLE, w Woiew. Sieradzkim nad Białą i Pilicą, przedtym imienia Koniecpolskich, teraz dziedziczno iest Domu Czapskich; zdobi go kościoł i pałac, ogrody, i piękne położenie. *m.* 10. od Piotrkowa.

KONIECPOLE nowe, m. w Woi. Bracławskim znaczne klęskami Tatarow, od Bracławia *m.* 17, iest nad Bugiem.

KONIN, m. Pol. w Woi. Kaliskim z pow. dosyć znaczne. leży nad Wartą ꝫ Kalisza na połn. *m.* 6. Stwo Konińskie płaci kwarty zł: 1985. nal: do juryzdykcyi Generała Wielko-Polskiego. Konin r. 1331. od Krzyżakow mocno był spustoszony, a r. 1655. tu swe Krol Szwedzki zgromadził były woyska.

KONITZ, ob. Choynice.

KONNACIA, lub CONNAUGHT, *Connaire*, wiel. Prow. zachodnia Irlandyi, iakich ogolnie 4. liczy ta wyspa. Leży między Oceanem, Lagenią, Momonią i Ultonią; dł. iest około *m.* 45. sz. 36. Jest ży-

zna; obfituie w bydło bardzo rosie, sokoły, miod.

Celnieysze iey miasta są: Galloway i Thomond.

KONNEKTIKUT, *Connecticut*, wiel. Rzeka w Amer. połnocney, ktora od połn. ku połud. przerzyna całą nową Anglią; daie swe nazwisko iedney Prow. nadmorskiey leżącey obok wyspy długiey. Jest iedną z 4. Prowincyi nowey Anglii, i iedną też z 13. stanow skonfederowanych Amer. Ma na połn. kray Massachuset, na w. Rhod-Island, na połd. morze, na z. nowy York. ob. Stany skonfederowane Amer. i Pensylwanii.

KONNOR, *Conoria*, m. Irl. w Hr. Antrymskim, niegdyś Biskupie, od Antrymu na połnoc *m.* 2.

KONSARBRYCK, most nad rz. Sarą przy zbiegu iey z Mozellą, biorący nazwisko od wsi *Cons* blisko Trewiru wNiem. sł. porażką Marszałka *de Crequi* r. 1675.

KONSKIE, m. w Woi. Sendomirskim na trakcie pocztowym z Krakową do Warszawy prawie na wpoł drogi leżące, przez Jana Małachowskiego Kancl. W. Kor. w r. 1737. założone, po większey części murowane, rozmaitemi rzemieślnikami, kowalami, stolarzami, stelmachami, siodlarzami, garbarzami, sukiennikami. na wzor miasteczek Cudzoz: osadzone, poiazdami rożnego rodzaiu na sposob zagranicznych, st. otoczone żelaznemi kuźniami, i rozmaitemi w żelazie fabrykami, iakie są topornie, rurarnie, szabelnie, maiące w bliskości nakształt Przedmieścia samemi ruśnikarzami Maystrow siedlisko, ktorzy broń dla Regimentow kraiowych robią; iest także i drugie Przedmieście Bawarya nazwane, osadzone Bawarczykami, ktorzy uchodząc familiami z kraiu swego podczas woyny za Karola VII. Cesarza, tu osiedli; Blisko miasta są wody żelazne ale słabe, i do przewozu niezdatne.

KONSTADT, lub KUNSTAD, m. Szląskie w Xstwie Oelskim.

KONSTANCYA, ob. Coutances.

KONSTANCYA, *Constantia*, *Constance*, piękne i mocne M. Niem. niegdyś wolne i Cesar. teraz nal. do Domu Austr. w Cyrk. Szwabii z znacznym Bisk. ktorego Biskup iest Xciem Rzeszy Niemiec. i Suffr. Moguncki m. Rezyduie ordynaryinie w Mersburgu niemaiąc żadney władzy świeckiey w Konstancyi. Zburzona była Konstancya od Attyli; bezskutecznie oblegana r. 938. od Węgrow, pamiętna mianym tu Zbor. Kośc. r. 1414. gdzie Jan Hus żywy był spalony. Gdy zezwolić nie chciała na Edykt. *Interim*, Karol V. ią dobył, i zostawił podległą Domowi Austr. Szwedzi oblegali ią r. 1633. od Franc. wziętą była r. 1744. Leży nad ieziorem tego imienia, ktore oddziela Szwaby od Szwaycar. *m.* 15. od Zurychu, 25. na w. od Bazylei, 25. od Ulmy, 135. na z. od Wiednia, 115. od Paryża. dł. 26. 28. sz. 47. 35.

KONSTANCYENSKIE, iezioro, *Acronius lacus*, iest wiel. położone w Bisk. Konstancyeńskim, w Niem. rościągaiące się wzdłuż od Komirshon, do Buchorn na 7275. sążni.

KONSTANTYNA, *Cirta*, *Constantina*, znaczne i obronne M. Afrykańskie w Krol. Algierskim, stol. Prow. tego im. Odnowione było od Justyniana. Daią się tu widzieć piękne znaki wspaniałości starożytney, i dzieł Rzymian. Jest o *m.* 30. od morza, 86. od Algieru, 70. od Tunetu, dł. 25. 12. sz. 36. 4.

KONSTANTYNOPOL, *Constantinopolis*, Carogrod, Sztambul, iedno z naywiększych i nay

ſławnieyſzych miaſt w Eur. ſtoł. Ceſarſtwa Ottomańſkiego rezyd. Sułtana i Patryarchy Greck. Konſtantynopol. ieſt w Romanii w położeniu bardzo miłym i naywygodnieyſzym na świecie. Jeſt prawie tak ludny i wiel. iak Paryż. Dawne Byzantium czyni część iego. Meczety tu, oſobliwie S. Zofii, lubo nadwerężone trzęſięniem ziemi, zwłaſzcza r. 1754, i 1766. ſą wſpaniałe i wielkich bogactw. Pałac W. Sołtana, nazwany Sarayem, ieſt gmach rozległy i przepyſzny, do ktorego wchodzi ſię przez wiel. bramę, od ktorey Państwo Tureckie Portą Ottomańſką ſię zowie. Wiele tu znayduie ſię zabytkow ſtarożytności. *Galata* ieſt naycelnieyſzym iego przedmieściem. Posłowie zagraniczni maią ſwoie Pałace w *Pera*, ktora ieſt przedmieściem nieiako Galaty. Trzęſienia ziemi, i powietrze wielkie tu często czynią klęſki. Turcy dla uſtrzeżenia ſię zarazy żadnych nie używaią lekarſtw, a z tym wſzyſtkim mniey tu ieſt ſzkodliwą, niżeli w innych mieyſcach, gdzie żadnych nie opuſzczaią śrzodkow do uſtrzeżenia ſię iey. Ponieważ około chorych pilne maią ſtaranie, i umarłych zaraz chowaią. Kilka tu mianych było Zborow Kośc. Długi czas Carogrod po przyozdobieniu ſwym od Konſtantyna był ſtolicą Wſchodniego Ceſarſtwa. Balduin Hr. Flandryi opanował go r. 1204, i poſiadali go Franc. do r. 1259. gdy Michał Paleolog wypędził Balduina II. Mahomet II. zdobył go ſzturmem na Grekach r. 1453. dnia 28, Maia, odtąd ſtał ſię ſtolicą Państwa Tureckiego. Ztąd wychodzi wełna, ſkory wołowe, bawole, wielbłądzie: woſk żołty, ałun, ſierć kozia, bawełna, kity, i korzenie rożne. Port iego ieſt obſzerny i ieden z naybeſpiecznieyſzych w Eur. Jeſt to zatoka morſka, ktora wpływa między Konſtantynopol i Galatę. Leży nad ſławną Cieśniną, ktora oddziela go od Natolii między Eur. i Azyą. *m.* 280. od Wiednia, 300. od Rzymu, 580. od Londynu, 620. od Madrytu, 410. od Kopenhagi, 450. od Sztokolmu, 350. od Moſkwy, 500. od Paryża, 230. od Warſzawy, 45. od Adryanpola. dł. 46. 33. ſz. 41. 4. r. 1782. prawie trzy części iego pogorzały.

KONSTANTYNOW, m. w Woi. Podlaſkim z pałacem murowanym i ogrodem. Tegoż im. m. w Woi. Wołyńſkim nad rz. Słuczą, dawne i oſiadłe, ſł. potyczką tu zwiedzioną r. 1648. i r. 1651. Nal. do Ordynacyi Dubieńſkiey. nad Słuczą. od Połonnego *m.* 5. dł. 46. 12. ſz. 49. 46. Tegoż im. w Woi: Podolſkim, niegdyś dobrze obwarowane nad prawym brzegiem Boga, powyżey Chmielnika. Jnne w Litt: o *m.* 3. od Wyſzogroda.

KONTESSA, znaczne M. Turcyi Europ. z portem nad Golfem tegoż im. w Macedonii nad brzegiem Archipelagu. *m.* 18. na połn. ku w. od Saloniki. dł. 41. 35. ſz. 40. 58.

KOPANICA, m. Polſk: w Woi. Poznańſkim z Stwem, leży nad błotami. płaci kwarty zł: 800. poſiadane ieſt prawem emfiteutycznym od Xcia Ponińſkiego Stſty Kopanickiego.

KOPAYGROD, krolewſzczyzna w pow: Latyczewſkim, płaci kwarty zł: 1341. Jeſt przy Stſtwie Bachtyńſkim. Poſiadane prawem emfiteutycznym od Stani Modzelowſkiego.

KOPENHAGA, *Codania*, *Hafnia*, wiel. mocne, i piękne M. S. Danii z Arcy-Biſk. i ſławną Akad. fund. r. 1479. od Chryſtyana I. Port ma obronny i bardzo beſpieczny z dobrą Cytadellą. R. 1720. całe prawie miaſto od ognia ſpłonęło. Oyczyzną ieſt Jana Rodyuſza i Mikoł. Ste-

nona. R. 1361. i 1369. burzone było od Szwedow, ale r. 1427. prożno go oblegali, iako i r. 1659. Leży w stronie wschodniey wyspy Zelandyi a drugą częścią na wyspie Amak połączoney zwodzonym mostem. Zdobią Kopenhagę Pałace Krol. Chryastyanburg od Krystyana VI. Krola Duń. r. 1740. dokończony, Rosenburg z ogrodem publicznym, Charlotenburg, zbroiownia, Giełda kupiecka, szkoła żołnierska i inne gmachy. *m.* 40. od Flamburga, 80. od Sztokolmu, 180. od Londynu, 110. od Amszterdamu, 225. od Paryża. dł. 30. 25. sz. 55. 40.

KOPIAPA, *Copiapum*, wiel. rzeka Ameryki połudn. z miastem tegoż im. w Chili. Bardzo znaczny tu iest handel i kray iest we wszystko żyzny. dł. 309. sz. południ. 27.

KOPERSBERG, czyli KUPFESBERG, *Cuprimons*, góry miedziane w Szwecyi w Prow. Dalekarlii bogate w miedź dobrą. Leżą blisko miasta tegoż im. zwanego też Fahlun. *m.* 12. na z. od Gewali, 8 od Hedemory, dł. 33. 26. sz. 60. 26. Rudy te wielki dym każdego czasu z siebie wydaią, ktory ma być bardzo zdrowy choruiącym na piersi. Góry te wielkim są bogactwem dla Szwecyi.

KOPING, m. Szwedzkie w Westmanii *m.* 7. na z. od Westeras. dł. 34. 15. sz. 59. 38.

KOPRZYWNICA, po Niemiec: *Engelsburg*, dosyć znaczne m. w Woi: Chełmińskim, dobrze zabudowane, i osiadłe o połtory *m.* od Grudziadza, 2. od Radzyna.

KOPYL, m. w Woi: Nowogrodzkim z zamkiem, dawniey z tyt: Xstwa, i wielkie, teraz podupadłe, ma iarmarki walne, leży w Xstwie Słuckim przy rz. od Piaseczny na z. *m.* 3.

KOPYS, m. Litt. w Woiew. Witebskim, znacznie obwarowane, leży nad Dnieprem. Jest pod pan. Rossyiskim od Orszy na połd. *m.* 4. dł. 49. 8. sz. 54. 30. Niegdyś miało tyt. Xstwa.

KORAZAN, Prow. Perska dawniey *Bactriana*, położona na w. Prowincyi Irak-Agemi rozciągaiąca się aż do rz. Oxus blisko iey wyścia do morza Kaspiyskiego. Ten kray wydaie zboże, iedwab, turkusy kamień. Miasta iego celnieysze są Herat, Balch, Nixaburg, i Merwa. Uzbekowie są właściwemi mieszkańcami tego kraiu.

KORAZMIA, ob. Korkang.

KORBACH, *Corbachum*, m. Niem. w Weterawii stoł. Xstwa Waldeckiego; niegdyś było Cesarskie, ale r. 1305. wzięte zostało od Walrada Hrabię Waldeku. Jest tu piękne Collegium. W tym mieyscu Francuzi Hanoweranow porazili r. 1760. Jest o *m.* 4. na połn. ku z. od Waldeku, 13. od Paderborny, 11. na z. od Kaselu, 14. na połn. od Marpurga, dł. 26. 30. sz. 51. 15.

KORBAWIA, *Corbavia*, mała kraina Węgierska w Kroacyi.

KORBICZ, blisko Misnii w Saxonii sławny stoczoną potyczką między woyskiem Cesar. i Pruskim r. 1759.

KORCZYN, ob. Nowe Miasto.

KOREA, *Corea*, połwyspa Azyat, między Chinami i Japonią, *m.* 100. około szerока. Ma na połn. Tatarow Niuchow, na połn, ku z. Tatarow Orankayow; od lądu oddziela ią wiel. rzeka Yalo maiąca 3. *m.* szer. Dzielą Koreę na 8. Prow. Sior iest M. S. Koreyczykowie pochodzą z Chin; i dotąd zachowuią ich rząd, ięzyk i obyczaie. Przykładaią się do umieiętności i bardzo dobrze się znaią na marynarskiey sztuce. Krolowi swemu wielkie czci czynią. Nie chowaią umarłych, aż we 3. lata po ich zeyściu. Przez ten

czas cały trzymaią ich w trumnach bardzo wygodnych i dobrze zamkniętych. Korea obfituie w zioła lekarskie, ryż, pszenicę, i t. d. Jest tu bardzo wiele stokfiszu. Hołduie Korea Chinom.

KORELICE, m. Litt. w Woi. Nowogrodzkim, od Nowogrodka na w. *m*. 3.

KORFE, m. Angiel, z Pałacem Krolewskim, w Dorsetshirze, w ktorym Krol Edward S. był zabity. Wysyła 2. Dep. na Parl. i iest o *m*. 32. na połd. ku z. od Londynu.

KORFU, *Corcyra*, znaczna wyspa na morzu Yońskim przy uyściu Golfu Weneckiego maiąca *m*. blisko 40. w około. Była dawniey pod pan. Neapolitańskim, ale mieszkańcy woleli się poddać Wenetom około r. 1386. Ponieważ kluczem iest nieiako Golfu Weneckiego, usiłowali nieraz Turcy ią opanować, ale zawsze bezskutecznie. Broni ią zamek S. Anioła miany za niedobyty. Korfu dostarcza wiele soli. Rodzi wiele wina, oliwy, cedru, cytryn; Weneci maią tu zawsze swego Rezydenta, i 2. Konsyliarzow. Dzieli się na 4. Departamenta. Korfu iest M. S.

KORFU, wiel. i mocne M. S. wyspy tego im. ma 2. fortece, i Arcy-Bisk. ktory iest zawsze Szlachcic Wenecki. Grecy maią tu swego Protopapę, czyli pierwszego kapłana. Piotr Arkadyusz ztąd był rodem. Jest w stronie wschodniey wyspy na przeciw Kaniny. dł. 37. 48. sz. 39. 40.

KORLIN, *Corlinum*, m. Pomeranii, należało dawniey do Biskup. Kamińskiego teraz do Krola Prusk. Cesarscy oblegali go prożno r. 1643. Leży nad Persantą, *m*. 3. na połd. ku w. od Kolberga.

KORK, *Corck, Corcagia*, mocne, ludne i piękne M. Irlandyi w Prowincyi Momonii, stoł. wiel. Hrabstwa Korkieńskiego z Biskup. i portem dobrym. Dep. na Parl. Figura iego podobna iest do iaia. Rz. Leon go przerzyna, *m*. 17. na połud. od Limmeryku, 20. na z. od Waterfordu, 42. od Dublina. dł. 9. 10. sz. 51. 48. Hrabstwo Korkońskie gran. na w. z Hr. Waterford, i częścią Hr. Typerary, na z. z Hr. Kerri, i z morzem, na połn. z Hr. Limmerick, na połd. z Oceanem. Bardzo tu wiele iest łasow.

KORKANG, lub ALIORYAMIACH, m. Azyat. stoł. Korazmił na w. morza Kaspiyskiego; Krol tu ma swą rezyd. Leży nad rz. Gihon. sz. 42. 17. dł. 74. 30.

KORMENTYN, nazwisko 2. fortec Afryk. w Pomorzu złotym Gwinei. Należały do Angl. ale Admirał Ruiter wypędził ich ztąd r. 1665. Hollendrzy mocny tu swoy trzymaią garnizon.

KOROL, rz. w Woi: Kiiowskim Mosk: dosyć znaczna, płynie koło Mirogrodu, Fedorowki, i wpada do Oltawy przy mieście Oltawię. Nad tąż rz. wyżey Fedorowki leży m. Korol.

KOROMANDEL, *Coromandela*, Pomorze Azyat. Kray wielki Indyi za Gangiesem leżący, ktory zawiera stronę zachodnią Golfu Bengalskiego. Anglicy, Hollendrzy i Francuzi maią tu swe fortece.

KORONOW, m. w Woiew: Inowrocławskim na pogran: i pod pan: Pruskim, z bogatym Opact: Cystersow, sł. zwycięstwem Władysława Jagiełła nad Krzyżakami, gdzie ich poległo 8000. Jest osiadłe i piękne, od Bydgoszczy na z. *m*. 2.

KORSOA, lub KORSOR, m. Duńskie na wyspie Zelandyi z fortecą; leży nad Beltem, *m*. 4. na z. od Kopenhagi. dł. 28. 55. sz. 55. 22.

KORSUN, *Corsuma*, m. Pol. w Woi. Kiiowskim z stwem zbu-

dowany od Stefana Batorego Krola r. 1581. pamiętny klęską Polakow na woynie z Chmielnickim r. 1588. i rostrzelaniem Wdy Wychowskiego. Leży nad rz. Rossą m. 48. od Benderu, od Kaniowa na połd. 9. dł. 49. 55. ſz. 49. 3. Stwo Korsuńskie płaci kwarty zł: 14017. podległe prawu emfiteutycznemu Rogalińskiego Sty Nakielskiego.

KORSYKA, *Corsica*, znaczna wyspa Włoska na morzu śrzodziemnym, około 35. *m.* długa. Powietrze ma złe, grunt kamienisty i niepłodny. Bogaci iednak mieszkańcow żalazo i oliwa. Korsykanie są mściwi i dobrzy żołnierze. Adımur Amirał Genueński zdobył ią na Saracenach, i podbił pod pan. swey Rzpltey. R. 1730. podnieśli bunt wyspiarze, i prożno Genueńczykowie poskromić go starali się, i ustąpili iey Francyi r. 1768, ktora zawoiowała ią całą r. 1769, i posiada ią spokoynie. Zadney tu Religii nie cierpią procz Katol. Bastya iest M. S. i rezyd. Gubernatora.

KORSZEW, m. Litt. z pow. w Xstwie Zmudzkim.

KORWAY, czyli nowa Korbia, M. Niem. w Westfalii z Opac. dawnym, ktorego Opat iest udzielnym, i Xciem Imperii; mieszka w Brunsbergu blisko Hoxtery. Leży nad Wezerą, *m.* 9. na w. od Paderborny, 14. na połn. od Kasselu. dł. 27. 1. ſz. 51. 50.

KORYNTH, *Corinthus*, *Coranto*, dawne M. w Morei z Arcy-Bisk. Greckim, sławny wydaniem na świat wielu znakomitych ludzi, męstwem, nauką, polityką, malarstwem, i t. d. S. Paweł opowiadał tu Ewangelią r. 52. J. Chr. miało Bisk. za czasow tego Apostoła. Roger Krol Neapolit. opanował go pod pan. Emmanuela. Było potym w rękach rożnych szczegulnych Panow; ci ustąpili go Wenetom. Mahomet II. wydarł go im. Odebrali go Weneci, r. 1687. ale znowu go zdobyli Turcy r. 1715, i posiadaią go odtąd. Leży nad przesmy: tegoż im. *m.* 16. na połn. ku z. od Aten, 6. od Tebow, 28. od Mizytry. dł. 40. 58. ſz. 38. 14.

Korynthiacki przesmyk: *Isthmus Corinthiacus*, iest ſt. klin ziemi, ktory łączy Moreę z Grecyą. Daie się tu widzieć mieysce gdzie chciano przesm k ten przekopać dla uczynienia wyspy z Morei. Przesmyk ten w mieyscu wązkim niema szerokości iak 2. mile.

KORZEC, m. Pol. w Woi. Wołyńskim porządne, budowne, osadzone rzemieślnikami; iest im. Czartoryiskich, od Łucka *m.* 12. Niegdyś stol. Xstwa Koreckiego.

KORZENIEC, m. Litt: w Woi. Wileńskim, od Oszmiany *m.* 14.

KOSCIAN, *Costenum*, m. Pol. z pow. w Woi. Poznańskim i z Stwem. Leży nad Obrą między błotami; gruzy pokazuią, że był niegdyś murem opasany. Ma kilka dawnych kościołow; od Poznania iest na połd. ku z. o *m.* 7. Stwo Kościańskie nal. do iuryzdykcyi Generała Wielko-Polskiego, płaci kwarty zł: 2098. Emphiteusis iego nal. do Lipskiego Generała.

KOSCIERZYNA, m. Pruskie w Woi. Pomorskim.

KOSEL, lub Kosel, obronne M. Szląskie w Xstwie Oppawskim nad Odrą *m.* 5. na połn. od Racibora. Od Prusakow r. 1745. zdobyte było. dł. 35. 58. ſz. 50. 24. Tego im. wieś w Morawii w Cyr. Prerawskim przy źrzodle rz. Odry.

KOSLIN, m. Pomeranii dalszey o milę od morza Baltyckiego.

KOSSOW, m. Litt: w Woi. Nowogrodzkim blizko pogran. Brzeskiego od Słonima *m.* 8. Tego im. w Pow. Kołomyiskim pod pan. Austryac. od Halicza *m.* 13.

KOSTRZYN, m. w Woi. Poznańskim, na trakcie pocztowym, od Poznania na w. *m.* 2.

KOSZYCE, ob. Kaſchau.

KOTATI, m. Indyiſkie w połwyſpie za Gangieſowey w Krol. Trawankorſkim ſł. opowiadaną tu wiarą przez S. Franciſzka Xawerego. dł. 95. 8. ſz. 8.

KOTATY, lub Kutetys, obronny plac Georgii w Azyi, ſtolica Immerety, nad rz. Phaſą. Turcy trzymaią tu garnizon.

KOTBUZ, lub Kotwitz, *Cottuſium*, mocne M. Niem. w Luzacyi niż. Nal. do Krola Pruſkiego od r. 1531. Wielki tu maią odbyt na ſmołę i len. Leży nad Sprą, *m*. 24. na połd. ku w. od Berlina, 22. od Witembergi. dł. 33. 4. ſz. 51. 40.

KOTTU, Krol. małe na wyſpie Ceylanie. Obficie tu rośnie cynamon.

KOWAL, m. Pol. w Woi. Brzeſkim Kui: z Stwem Grodowym i Kaſztelanią, ſtoł. powiatu, ktory ieſt w gruntach bagniſtych, ſtyka ſię z Woi. Płockim, oddzielony od niego Wiſłą i z Rawſkim. Stwo płaci kwarty zł: 1117. na ktore ma emphiteuſim Beſiekierſki.

KOWALEWO, *Schönſée*, m. z pow. w Woi. Chełmińſkim, pamiętne klęſką Polakow ſkonfederowanych zbitych r. 1716. od Generała Saſkiego *Boſe*. od Frydecka na połd. *m*. 2.

KOWARSKO, m. Lit: w Woiewodz. Wileńſkim, od Wilkomirza na połn. *m*. 3.

KOWE, port dobry na wyſpie Wight, na połd. ku z. Ports Mouthu.

KOWEL, m. w Woi. Wołyńſkim, z Stwem, ozdobne rezydencyą Sty, i pięknemi ogrodami, domami porządnemi, kościołem farnym. Po rogach 4. ma tyleż Cerkwi, oblane Strumieniem rzeką tak iako i miaſto. Jeſt od Włodzimierza o *m*. 4. od Turzyſka 2. 3. od Macieiowa. Stwo Kowelſkie leży w bardzo żyżnych gruntach, płaci kwarty zł: 18018. Dane było od Stanow Rzpltey Nayiaś: Staniſł: Auguſtowi, w dziedziſtwo, ale Monarcha poświęcaiący ſwe własności na nagrodę zaſług, dał ie Wielkiemu Wacł: Rzewuſkiemu i familii iego prawem dziedzicznym.

KOWENTRY, *Coventria*, piękne i wiel. M. Angiel. w Hr. Warwickim. Składa z Lichtfielem Biſk. wyſyła Dep. 2. na Parl. Leży nad Sherbruną. *m*. 25. na połn. ku z. od Londynu. dł. 16. 3. ſz. 52. 25.

KOWNO, *Caunum*. Lit: w Woiewodz. Trockim z pow. ieſt znaczne, murowane nad zbiegiem Willii i Niemna, ſtoł. powiatu i Stwa. Sł. handlem i obfitością miodu zwanego lipcem, ozdobne kościołami, i od wielu Niemcow oſiadłe. Mieyſcem ieſt ſeymikow, R. 1362. dobyte było i zamek iego zruynowany zoſtał, gdzie 3000. Litwinow od ognia zginęło r. 1655. wzięte i złupione było od Xcia Moſkiewſkiego. Ekonomia Kowieńſka, zwana Stwem Rumſzyſzyſkim, rownie grunta dobre, iak wiel. laſy maiąca w wygodnym położeniu, poſiadana ieſt per emphiteuſim od Zyniewa Sty Berznickiego, leży Kowno na trakcie pocztowym do Nitawy z Warſzawy, od Grodna na połn. *m*. 25. od Trokow 15. od Nittawy 30. od Warſzawy 64.

KOWORDA, ob. Koeworden.

KOWPER, m. Parl. Szkockie w Hr. Fifeńſkim, *m*. 4. na w. od S. Andrews, 7. od Edymburga. dł. 15, ſz. 56. 34.

KOYDANOW, ob. Kaydanow.

KOZACY, narod na pograniczu Polſki, Roſſyi, Tartaryi i Turcyi będący między Iaykiem i Nieprem. Dzieli ſię na hordy. Kozacy Zaporowſcy mieſzkaią około Dniepra nazwiſko ſwe maią od Katarakt tey rz., przy ktorych oni mieſzkaią, a ktore w ich ięzyku porohy ſię zowią. Byli oni i pod pan. Pol. i w przymierzu z Polſką, r. 1564. i w niemałych z tąż Rzpltą

woynach, aż r. 2674. część ich przeszła pod pan. Rossyi. Po przegraney Pułtawskiey Piotr W. wiele ich wyrznął, zato iż stronę Karola XII. trzymali. Jest to lud teraz iuż zamieszkały, odważny, niespracowany, i gdy chce wierny, trunki proste lubiący. Religii są Greckiey Ruskiey.

Kozacy Dońscy, czyli Duńce, są ci ktorzy po nad brzegiem rz. Don osiedli. R. 1549. poddali się Moskwie, i dotąd pod iey protekcyą zostaią. Lud prosty, ale odważny, i pracowity. Zyią bydłem, rolnictwem, i rozboiem.

Kozacy Jaykowscy osiedli po nad brzegami rz. Jayku, są także pod protekcyą Rossyi. Prawie zawsze zostaią w woynie przeciw Tatarom, i rozbiiaią po morzu Kaspiiskim.

KOZANGRODEK, m. Litt: w Woi. Brzeskim Litt: nad rz. Cną od Pińska *m.* 9.

KOZIEGŁOWY, m. w Woi. Krakowskim w Xstwie Siewierskim, iest Biskupie.

KOZIENICE, m. Pol. w Woi. Sandomirskim, porządne, nal. do Ekonomii Krol. ozdobione pałacem, w pięknym położeniu, r. 1782. wiele poniosło od ognia szkody. Jest o *m.* 10. od Warszawy. Lasy ma wielkie, st. łowami Krolow.

KOZIN, m. w Woi. Wołyńskim dosyć porządne, między Beresteczkiem i Dubnem.

KOZŁOW, m. w Woi. Podol. na trakcie od Trębowli ku połd. *m.* 4. inne iest o *m.* 5. od Rzemienia. Inne w Mazowszu blizko Parysowa.

KOZMIN, m. Pol. w Woiewodz. Kaliskim dosyć znaczne, ma rękodzieła sukienne. Sławny iest mianym tu pierwszym w Pol. Synodem Dyssydentow r. 1555. Jest od Obry na w. od *m.* 3.

KOZUMEL, znaczną wyspa Amer. w stronie wschodniey Yukatanu. Jest urodzayna; obfituie w bydło, iarzynę, owoce, drob, i.t.d. Dziedziczą ią właściwi rodacy.

KRAIBURG, *Carrodunum*, m. Niem. w Bawaryi nad Inną, *m.* 6. na z. od Burkhausen. dł. 30. 6. sz. 48. 5.

KRAIL, m. Parl. Szkockie, w Prow. Fifeńskiey, nad Merą *m.* 2. od S. Andrews, 8. na półn. ku w. od Edymburga. Jest sławne zwiedzioną tu potyczką, r. 874. między Duńczykami i Szkotami.

KRAINA, zowie się część powiatu Nakielskiego granicząca z Woi. Pomorskim. Jest pod panowaniem Krola Pruskiego.

KRAINBURG, *Cranioburgum*, m. Niem. w Karnioli wyż. nad Sawą, *m.* 10. na półn. ku z. od Laubachu. dł. 31. 55. sz. 46. 30.

KRAINFELD, m. Niem. w Hassyi wyż. nad rz. Nidą na półn. Hanawii, nal. do domu Darmsztadzkiego.

KRAILSHEIM, ob. Kreilsheim.

KRAKOW, *Cracovia*, niegdyś *Carrodunum*, wielkie, sławne, piękne, bogate i wspaniałe M. Pol. przedtym stolica Krolestwa, znakomite grobami wielu Krolow, i mieyscem ich koronacyi z Bisk. wielkich dochodow, ktory iest oraz Xciem Siewierskim; dawniey było Arcy-Bisk. Zdobią go wspaniały zamek Krol. wiławiony wielu Krolow rezyd. w ktorym iest przepyszny i bogaty kościoł Katedralny. Także Akad. r. 1343. założona od Kazimierza W. a od Jagiełła r. 1400. dokończona i dochodami nadana, od Stanisława Augusta, r. 1781. odnowiona w naukach. Ratusz wspaniały; kamienice piękne, i około 40. kościołow z klasztorami, Powiększaią Krakow przedmieścia: Stradom, Kleparz, Wesoła, Zwierzyniec, Piasek i Kazimierz. Jest obronne, handlowne, i we wszystko opatrzone. Rządzi się pod Raycami i Prezydentem, wysyła też Deputatow na Seym, ktorzy na konstytucyach podpisuią się. Obywatele tuteysi są maiętni i maią prawo po-

ſiadania dobr Ziemſkich. Założenie iego wywodzą od Krakuſa, r. 700. co ſię ma za baykę. Od wielu Krolow rożne otrzymało przywileie, r. 1257. przywiley ſądzenia ſię podług prawa Magdeburſkiego. Od Szwedow r. 1655. i 1702. dobyte było, a w nieſzczęśliwych czaſach wiele podupadło. Leży nad Wiſłą na pograniczu Gallicyi, od Warſzawy *m.* 40. od Budy 60. od Wiednia 42. od Konſtantynopola 290. od Paryża 300. od Moſkwy 270. dł. 38. ſz. 50. 8.

KRAKOWSKIE Wdztwo, naypierwſze w Prow. Małopolſkiey położone na pograniczu Szląſkim i Węgierſkim między Wdztwem Sieradzkim i Sandomirſkim, zamyka 8. powiatow i 3 Xſtwa, Pow. ſą: Krakowſki, Sądecki, Biecki Lelowſki, Proſzowſki, Xięzki, Czchowſki, Szczerzecki. Xięſtwa Oświecimſkie, Zatorſkie i Siewierſkie. W herbie używa Orła z złotą w pół linią; munduru zaś: kontuſz amarantowy żupan biały. Seymikuie w Proſzowicach obiera Posłow 8 Deputatow zaś 2; na Trybunał Prow. Małopolſkiey, ſądy ziemſkie w Krakowie i Czchowie. To Wdztwo od początku Monarchii Pol. zawſze przy Rzpltey zoſtawało. Kray ledwie nienayobfitſzy w Polſzcze we wſzyſtko. Obfituie w wſzelkie rodzaie zboża, oſobliwie w pſzenicę, bogaty ieſt w kruſzce, marmury rożnego rodzaiu, a naywięcey w ſol. Część Woiewodz. r. 1772. przeſzła pod panowanie Auſtr. iako powiaty Czchowſki, Sandecki, Biecki, Xſtwa Oświecimſkie i Zatorſkie zawarte teraz pod im. Cyrkułu Wielickiego. Sta Krakowſki zowie ſię Gnałem Małopolſkim, dla rozciągnioney iego iurysdykcyi nad kilką pow. A Kaſztelan Krak. ieſt naypierwſzym w Pol. świeckim Senatorem.

KRAKOW, dawne m. w Xſtwie Wendeńſkim w Saxonii niż. *m.* 3. na połd. od Guſtrowa nad pięknym ieziorem tego im.

KRANACH, Kronach, lub Gold-Kronach, m. Niem. w Frankonii w Dyſtrykcie Kulmbachſkim, przy źrzodle rz. Menu czerwonego, ktory wchodzi do białego Menu, od Kulmbachu na w. *m.* 9.

KRANGANOR, małe Krol. połwyſpy Indyiſkiey w pomorzu Malabar, ktorego Krol hołduie Samoryńſkiemu i mieſzka w mieście tego im. Jeden z Biſk. Portug. tytułuie ſię Biſk. Kranganorſkim. Znayduie ſię tu forteca, ktorą Hollendrzy zdobyli ſzturmem na Portugal. r. 1662. i ktorą dobrze umocnili, *m.* 8. napołn. ku z. od Kochinu. dł. 91. ſz. 10. 25.

KRANICHFELD, m. Niem. w Xſtwie Saxe-Gotha nad Ilną, *m.* 3. na połd. od Weimaru.

KRANOWICZ, m. w Szląſku wyż. w Xſtwie Troppau, *m.* 4. na połn. ku w. od Oppawy, dł. 35. 48. ſz. 50. 10.

KRAPITZ, m. Szlaſkie nad Odrą w Xſtwie Opolſkim, o *m.* 4 na połd. od Oppawy.

KRASICZYN, m. w ziemi Przemyślſkiey, dosyć znaczne w murach i oſiadłe, nad Sanem od Przemyśla, *m.* blizko 2. Teraz pod pan. Auſtryackim w Cyrkule Samborſkim.

KRASIŁOW, m. w Woi. Wołyńſkim, należało do Ordynacyi Oſtrogſkiey, ieſt dosyć porządne, w rowninie nad Słuczą po niżey Bazylii. Miewa wolne iarmarki.

KRASNIK, m. Pol. w. Woi. Lubelſkim, od Urzędowa ku w. *m.* 4.

KRASŁAW, m. Inflantſkie, nowe wymurowane, imienia Platerow. Leży nad Dźwiną.

KRASNA, m. Pol. w Woi. Bracławſkim w gruncie na podziw żyżnym, od Niemirowa *m.*

KRASNE, m. w Woi. Połockim pod pan. Moſkiewſkim, od Koſian, *m.* 2.

KRASNE, m. w Woi. Bra-

cławskim, było to dawniey obwarowane, leży między rz. Owczenicą, i Studzienicą.

KRASNOPOL, m. w Woi. Kiiowskim pod pan. Rossyi, nad rz. Pszczołą, po wyżey Zygmuntowa o m. 2. na półn.

KRASN-SIEŁO, m. w Woi. Mińskim z Stwem płacącym kwarty zł: 2061. będącym w possessyi Emfiteutyczney Burzyńskiego Wdzica Mińsk. Leży przy gran. pow. Oszmiańskiego, od Radoszkowic na z. o m. 3.

KRASNOBROD, m. w Woi. Ruskim w dobrym położeniu i grunice nad Wieprzem, od Zamościa, m. 3. Jest pod pan. Austr. w Cyr. Belzkim. Tegoż im. wieś w Woi. Lubelskim wśrzodku lasu, sławna zwycięstwem, ktore tu Jan Sobieski potym Krol Polski odniosł nad Tatarami.

KRASNOIARSK, m. Rossyiskie w Syberyi nad Janissea na połd. miasta Jenissenskoy.

KRASNYGOROD, m. Rossyiskie nad ieziorem niedaleko granic Moskwy od Woi. Połockiego.

KRASNYSTAW, M. Pol. z powiatem i Stwem w ziemi Chełmskiey, znakomite Katedrą Bisk. Chełm. opasane murem i fossami, niegdyś i zamkiem obronne, w ktorym Maxymilian Arcy Xżę Austr. poymany po przegraney pod Byczyną od Zamoyskiego tu był osadzony, r. 1588. Ma sądy Ziemskie i szkoły. Leży w gruncie bardzo dobrym nad Wieprzem od Chełma m. 4. od Lwowa 19. od Warszawy 29.

KRASNYSTAWEK, m. w Woi. Połockim nad Ulą, dosyć znaczne, od Lubomli m. 5.

KREICHGOW, lub Kreichgau, kraina Niem. między Szwabią i Palatynatem niż. tak nazwana od rz. Kreich, ktora ią przerzyna, a ktora przebiegłszy Palatynat niższy wpada do Renu.

KREILSHEIM, lub Krailsheim, m. Niem. w Margr. Anspachskim, blizko rz. Jaxty m. 4. na półn. od Elwangeny.

KREIWELT, m. Niem. w Hr. Meurs czyli Murskim, w Cyr. Westfalskim, wielka liczba Mennonitow tu osiadłych, założyła w tym mieście piękne rękodzieła. Francuzi od Hannoweranow tu porażeni byli r. 1758. od Meurs m. 4.

KREMNIC, m. Węgierskie wyż. sławne górami bogatemi w kruszec, ztąd czerwone złote Kremnickie się zowią, m. 20. na półn. ku w. od Neuchauselu.

KREMPEN, *Crempa*, małe ale mocne M. Duńskie w Xstwie Holsztyńskim z zamkiem nad rzeczką, m. 2. od Gluckstadtu, 24. na z. od Lubeki, 12. od Hamburga Marcin Ruarus ztąd był rodem. dł. 26. 56. sz. 54. 3.

KREMS, *Cremisium*, m. Niemiec. w Austryi niż. nad Dunaiem maiącym tu Kataraktę niebezpieczną żegludze, m. 15. na na z. od Wiednia. dł. 35. 22. sz. 48. 22.

KREMSIER, m. Morawskie o m. 8. na połd. od Ołomuńca. z zamkiem, w ktorym Bisk. Ołomuńcki ma rezyd.

KREMSMUNSTER, bogate Opac. Bened. w Austryi wyszey o m. 2. na połd. ku w. od Lintzu.

KRĘPAK, *Karpak*, *Krapak*, albo *Tatry*, *Carpathii montes*, są to góry wysokie albo raczey pasmo gór między Polską, Węgrami i Siedmiogrodem, zaczynaią się one przy wpadnieniu Morawy do Dunaiu, i ciągną się z tamtąd między Węgrami, Morawią i Szląskiem, aż do małey Polski, i w tym mieyscu są naywyższe, a nazywaią się *Schneberg*, dawniey *Sarmaticæ Rupes* zwane, w dalszym ciągu między Węgrami i Polską, maią imie *Krępak*, nakoniec między Rusią czerwoną, Multanami i Siedmiogrodem nazywaią ie *Bieszczadami*.

KRETYNGA, m. Litt: w Xstwie Zmudzkim na pograniczu Pruskim blizko małey rz. Dangi od

Mem-

Nemla m. 4.

KREUSSEN, m. Niem. w Frankonii w Dystrykcie Bareuthskim, m. 3. na z. od Egry.

KREUTZBURG, lub KREUTZBERG, obronne M. Szląskie w Xstwie Brzegskim blizko granic Polskich, znakomite wielkim handlem na wosk, miod, len i skory, o m. 13. na w. od Brzegu. Tegoż im. m. Niem. w Saxonii nad Werrą, nad ktorą ma most kamienny, m. 2. od Eisenaku.

KREUTZBURG, lub KRYSZBORG, znaczne M. Inflandzkie nad rz. Dźwiną, handlowne od Dyneburga m. 11. Jest imienia Korffow.

KREUTZNACH, *Cruciniacum*, M. Niem. w Cyr. Renu wyż. w Hr. Spanheimskim nad Nawą, z zamkiem leżącym na gorze. Wzięte było od Fran. r. 1688. iest o m. 8. na połd. ku z. od Moguncyi. dł. 25. 16 sz. 49. 54.

KREWO, m. w Pow. Oszmiańskim, z Stwem czyniącym kwarty zł: 2010. w possessyi emfiteutyczney Ważyńskiego Podkom. Oszmiań. Jest od Markowa na połd. ku z. o m. 3.

KRICKDALIA, m. Angiel. w Wilshirze, wysyła 2. Dep. na Parl.

KRINOCK, m. Szkockie z portem dobrym. Ztąd wychodzą baty pocztowe z Krol. Szkockiego do Irlandyi, i tu stawaią. Leży nad Golfem tegoż im.

KROACYA, *Croatia*, Krol. Kroackie, wiel. kray Węgierski, ktory się rozciąga od Drawy do morza Adryatyckiego, i graniczy na półn. z Sklawonią, na w. z Bosnią, na połd. z Dalmacyą i Golfem Weneckim, na z. z Karniolą. Sawa dzieli go na 2. części. Ta część, ktora leży wyżey: zawiera 5. Hrabstw, niższa iest Kroacyą właściwą, ktorey część nal. do Turkow. Część należąca do domu Austr. zamyka Wielkorządztwo Kroacyi, w ktorym iest Karlostadt, i Bannat Kroacki, gdzie iest Petrinia. Kroacya Turecka graniczy z Bosnią, ma miasto Wihacz nad Ulmą. Kroatowie są dobrzy żołnierze.

KROEPPELIN, m. Niem. w Xstwie Meklemburskim, m. 5. na połn. ku z. od Rostoku.

KROIA, *Croia*, M. Turcyi Europeyskiey w Albanii, dawniey bardzo mocne z fortecą i Bisk. Suffragan. Durazzeńskiego. Zruynowane iest od Turkow. Leży blizko Golfu Weneckiego, m. 7. na połn. ku w. od Durazzo, 11. na połd. od Skutary. dł. 37. 18. sz. 41. 46.

KROLEWIEC, ob. Konigsberg.

KROMARTYA, m. Szkockie w stronie wschodniey Prowin. Rossy nad Golfem Murray, z tyt. Hr. ktore łączy się z Nairnem do wysłania Deput. na Parl.

KROMBACH, m. w Hr. Siegeńskim, m. 3. na połn. od Siegeny.

KROMOŁOW, m. w Woi. Krakowskim, poblizko ktorego Warta początek swoy bierze. Jest w gorzystym położeniu od Pilicy na z. m. 3.

KRONACH, mocne m. Niemiec. w Cyr. Frankonii z dobrą Cytadellą, nal. do Bisk. Bamberskiego, nad rz. Kronach, m. 5. na w. od Koburga; 10. od Bambergi. Nietrzeba go brać za m. Kranach.

KRONENBURG, *Coronaeburgum*, forteca Duńska na wyspie Seelandyi, wystawiona od Fryderyka II. r. 1577. Monarcha ten swoy własny koszt cały na wystawienie iey łożył, i oświadczył się, że gdyby wiedział, że ktora naymnieysza cegła miała co iego poddanych kosztować, wyrzuciłby ią z murow. Karol Gustaw Krol Szwedzki wziął ią był r. 1658. mocą ugody, ale następuiącym traktatem oddana została Danii, r. 1660. Jest ona nieiako kluczem całego Krol. Zbudowaną była na palach bitych. dł. 30. 25. sz. 56. Ustąpienie Pow: Piltyńskiego Stefan. Batoremu Krol. Pol. za

30000. tal: Niem. od Fryderyka II. Krol. Duń. r. 1585. tu było podpisane.

KRONENBURG, lub KRONBURG, *Coronæ-burgum*, piękne M. i Hr. Niem. z zamkiem w Cyr. Renu wyż. w Weterawii. Należy do Elekt. Moguńckiego. Leży pod górą wysoką nad Menem *m*. 4. na połn. od Frankfortu. ob. Tawasthus.

KRONSCHLOT, forteca zbudowana na morzu na iednym baku piaszczystym w Golfie Ingryiskim, o *m*. 12. na z. od Petersburga.

KRONSTADT, wiel. M. Golfu Ingryiskiego, z fortecą leżącą na wyspie Retusari. Ma port dobry, i iest o m. 8. na z. od Petersburga.

KRONSTADT, ob. Brassau.

KROPIWNA, rzeka w Woi. Witebskim mała, ktora wpada do Dniepra; a nad ktorą o *m*. 4. od Orszy znakomite Zygmunt I. odniosł zwycięstwo pod sprawą Konstantyna Xcia Ostrogskiego r. 1514.

KROPSTAEDT, zamek z Grodem w Elekt. Saskim, *m*. 3. na połn. od Witemberga.

KROSIENKO, m. w Woi. Krakowskim, a teraz pod pan. Austryac. w Cyrk. Wielickim nad Dunaycem, osiadłe, w górach *m*. 4. od Sądecza.

KROSNO, M. dosyć znaczne w ziemi Sanockiey, pod pan. Austr. w Cyr. Pilznińskim stoł. Dystryktu Krośnieńskiego; iest obszerne, murowane, handlowne, z Stwem, i z szkołami. Leży nad Wisłoką w gruncie maiącym minery, od Dukli na połn. *m*. 3. od Czudza na połd. *m*. 4.

KROSSEN, *Crossa*, piękne M. stoł. Xstwa Krosseńskiego w Szląsku. W czasie woien domowych w Niem. pokilkakroć wzięte i odebrane było. Leży nad zbiegiem Bobry i Odry, w gruntach bardzo żyżnych, i obfitych w winnice i drzewa owocowe, *m*. 12. na połd. ku w. od Frankfortu nad Odrą; most ktorym się tu przechodzi przez Odrę iest dobry i obronny. dł. 33. sz. 52.

KROTOSZYN, m. w Woi. Kaliskim, leży obok Chocza, niema dziś tey ozdoby, ktore miał za Starowolskiego z pałacu i ogrodu, był dziedzictwem Rozrażewskich.

KROZE, m. Litt: w Xstwie Zmudzkim z szkołami. Hrabstwo Xżąt Radziwiłłow. Leży nad Dubissą *m*. 4. na połn. od Miednikow.

KRUMAU, lub KRUMLOW, m. Morawskie z zamkiem w Cyr. Znoymskim, *m*. 5. na połn. od Znoymy.

KRUMLAU, m. Czeskie w Cyr. Praskim, *m*. 4. na połd. od Budweysu.

KRUPA, albo HORYNGROD, m. w Woi. Wołyńskim, małe, drzewem zabudowane, znaczne tylko mostem długim, a niewygodnym. Jest imienia Xżąt Czetwertyńskich, leży nad Horyniem, od Korca o *m*. 6.

KRUSWICA, dawne M. Pol. w Woi. Brzeskim Kuiawskim, z Pow. z Stwem grod. i Kasztelanią. Niegdyś była rezydencyą Piasta Krola Pol. tuteyszego Obywatela podług powieści naszych dzieiow, ktorego sukcessorowie długo w Pol. panowali. Jego dawney wielkości ledwie iakie dziś pozostały znaki procz zamku nad Gopłem ieziorem. Bisk. Kuiawskie tu było założone. Jest od Brześcia Kuiaw. na z. *m*. 10. dł. 36. 32. sz. 52. 34.

KRYŁOW, m. Pol. w Woi. Bełzkim w gruncie bardzo dobrym. Teraz iest pod pan. Austr. w Cyr. Bełzkim, blizko Buga, od Zamościa *m*. 7. Tegoż im. w Woi. Kiiowskim m. Pol. nad Dnieprem. Tu Koniecpolski 30000. Kozakow pierzchać, i pokoy przyrzec przymusił r. 1625. leży przy uyściu Tasminy, od Czechryna *m*. 3.

KRYM, m. Tartaryi mnieyszey, od ktorego połwysep bierze nazwisko. Leży w rowninie bardzo piękney i bardzo żyżney na połd. Kaffy.

KRYMEA, lub Krym, kray Tartaryi graniczy na połn. z iez. Meotydy i Tartaryą Prekopíką, na z. i połd. z morzem czarnym, na w. z Cyrkaſſyą. Jeſt to połwyſep bardziey obſzerny i żyżny, niżeli ludny. U dawnych zwał ſię *Cherſoneſus Taurica.* Mieſzkańcy ſą Mahometanie. Zoſtaią pod rządem Hana. Przełożeni nad Hordami Murzami ſię zowią, a z tych zacnieyſi tytuł maią Kirym. Murzowie obieraią Hana zawſze z familii Haddy-Kierayego. Wprzod Porta potwierdzała lub zrzucała Hanow Krymſkich, ale przez traktat r. 1774. z Moſkwą zawarty, Krym uznany ieſt za wolny i niepodległy. Tatarowie Krymſcy idą do Zawolſkich oſiadłych w Kapczaku; podobni ſą do Kałmukow; iedzą mięſo końſkie, i żyią naywięcey z rozboiu. Miaſta Krymſkie, niektore do Hana, niektore do Turkow należą. Moſkwa warowała ſobie tu 2 fortece, Kercz i Jenikalią. Han rezyduie w Bacia-Serayu.

KRYNKI, m. Krolewſzczyzna w pow. Grodzieńſkim, częſtemi pożarami zniſzczone, od Grodna na połd. *m.* 5.

KRYSTYNOPOL, m. Pol. w Woi. Bełzkim, zaſzczycony pałacem i ogrodem pięknym. Jeſt imienia Potockich. Leży przy Bugu od Sokala *m.* 2. Zoſtaie pod pan. Auſtryac. w Cyr. Bełzkim.

KRYSZPORG, ob. Kreutzburg.

KRZECZOW, m. w Woi. Krakowſkim, dosyć porządne, o połmili od Bochni.

KRZEMIENIEC, *Cremenecia*, znaczne M. Pol. w Woi. Wołyńſkim, z Pow. Stwem grod. z ſzkołami, i ſtarym zamkiem będącym na ſkale wyſokiey, mieyſcem ieſt ſeymikow dep. z alternaty. Jeſt w murach, handlowne, i oſiadłe. Leży nad rz. Irwą, od Dubna *m.* 6. Stwo. płaci kwarty złł: 7798.

KRZEPICE, m. Pol. w Woi. Krakowſkim z Stwem płaci kwarty złł: 7241. w pograniczu Sieradzkim i Szląſka leżącym, danym w emphiteuſim domowi Mączyńſkich, od Wielunia *m.* 4. Zdawna zdobił go pałac, zwierzyniec i ogrody przepyſzne.

KRZESZOW, m. w Woi. Sandomirſkim a pod pan. Auſtr. w Cyr. Bełzkim w położeniu bardzo dobrym nad Sanem, z Stwem darowanym od Krola Zygmunta III. za pozwoleniem Stanow Hetmanowi W. Zamoyſkie: r. 1588. od Rozwadowa *m.* 5.

KRZESZOWICE, wieś w Woi. Krakowſkim, ſławna wodami mineralnemi ſkutecznemi na różne rodzaie chorob, o *m.* 3. od Krakowa, o ćwierć mili od Krzeſzowic, leży wieś zwana: *Czarna-wieś*, w ktorey gruntach znayduią w obfitości na kilkanaście gatunkow marmuru. Jeſt w niey kościoł Kamed: bardzo piękny, fundacyi Tęczyńſkich.

KRZYCZOW, m. Litt: w Woiewodz. Mściſławſkim z Stwem Bliżko rz. Sozy, pod pan. Roſſyi od Mściſła: na połn. *m.* 10. dł. 50.5. ſz. 53.30.

KRZYWCE, m. w Woi. Podolſkim powiękſzey części od żydow oſiadłe, w gruncie żyżnym. Pod panowaniem Auſtr. o *m.* 1. od Uścia.

KRZYWIN, m. w Woi. Poznańſkim z kaſztelanią, leży od rz. Obry na z. o *m.* 5.

S. KRZYSZTOF, *S. Chriſtophorus*, wyſpa Ameryki iedna z Antylſkich; ma blizko 25. *m.* wokoło. Odkryta była r. 1493. od Krzyſztofa Kolumba, ktory ſmie dał iey właſne. Wkrotce Anglicy i Fran. ſwoie tu wprowadzili oſady, i poſiadali oſobno ſwe okolice do r. 1713. w ktorym przez traktat Utrechtſki cała Anglikom uſtąpiona zoſtała. Żyżna ieſt oſobliwie w owoce i trzciny cukrowe. Znayduią ſię też zupy ſoli piękney, i górywyſokie. Angl: kilka tu wyſtawili fortec.

S. KRZYZ, *Sancta Crux, Sainte Croix*, wyſpa Ameryki połn. iedna z Antylſkich, długa *m.* 25. a ſz.

ſzeroka. Grunta ma bardzo dobre i pożyteczne; niemało także rzek i źrzodeł wod zdrowych. W niektorych porach czaſu powietrze tu ieſt niezdrowe, z przyczyny wielkich wſzędzie rownin. Znayduią ſię tu 3 dobre porty. Francuzi, ktorzy poſiadali tę wyſpę, przedali ią kompanii Duńſkiey w Koppenhadze.

S. KRZYZ, albo Łyſa Góra, *Calvus mons*, dawne Opac. Bened. w Woi. Sandomirſkim niedaleko Bozręcina. Jeſt bogate, z wſpaniałym kościołem i klaſztorem i iedno z naypierwſzych Opactw Bened. w Pol.

KUAMA, rzeka Affr. płynie przez gran: Ceſ. Monomotapańſkiego.

KUBANOWIE, *Cubania*, ſą Tatarowie Kubańſkiemi zwani, iż nad rz. tego im. ſą oſiedli, ktora uchodzi do cieśniny Zabach i łączy iezioro Meotſkie z morzem czarnym. Też prawie maią obyczaie, co i Tatarowie Krymſcy, i maią ſwego oſobnego Hana, ktory może poſtawić na nogach woyſka 40000.

KUBLICZ, m. w Woi. Bracławſkim nad rz. Supą, na z. miaſta Kuny.

KUDAK, zamek i plac obronny w Woi. Kiiowſkim Pol. nad Dnieprem; wyſtawiony był od Koniecpolſkiego Hetm. r. 1637. na uſkromienie kozakow, ktory ciż r. 1648. zruynowali wkrotce, przed odnieſioną od Hetmana Potockiego tu blizko klęſką, od Perewloczny ku połnocy *m.* Ukrain: 10. Tu ſię zaczynaią Zaporohy, czyli brzegi kamienne Dnipru.

KUFA, m. Per. w Irak-Agemi nad odnogą zachodnią Eufratu, o *m.* 50. na połd. ku z. od Bagdadu.

KUFSTEIN, piękne i bardzo mocne M. Niem. w Hr. Tyrolu z zamkiem dobrym zwanym Geroldſtein, zbudowanym na ſkale, a ktory wzięty był od Xcia Bawaryi r. 1703. Leży nad Inną *m.* 20. na połud. ku z. od Munichu, 14. na połnoc ku w. od Inſpruku. dł. 29. 46. ſz. 47. 20.

KUHARY, m. w Woi. Kiiowſkim nad rz. Ciecieref, poniżey Radomyśla o *m.* 6.

KUIAWY, *Cuiavia*, Prow. Pol. zawiera Woi. Brzeſkie Kuiawſkie i Inowroc: Biſk. Kui. było założone w Kruświcy, ale potym do Wrocławka przenieſione zoſtało, zatrzymało nazwiſko Prowincyi, w ktorey ſię iego Diec. rozciąga.

KUKO, *Kukum*, kray Affr. w Barbaryi między Algierem i Bugią. Lud mieſzka w górach i ieſt niepodległy, kray ieſt bardzo żyżny. Tu poſpolicie uciekaią Deyjowie z Algieru z bogactwy ſwoiemi, gdy za iakie przewinienie obawiaią ſię śmierci. Kukanie maią Krola czyli Szefa, ktory rządzi całym ich narodem.

KUKUSBAD, ob. Gradlitz, Liſſa.

KULAN, małe Krol. Kulańſkie w pomorzu Malabarſkim. Krol i powiękſzey części Mieſzkańcy ſą bałwochwalcy mieſzani z Chrześcianami S. Tomaſza, Kula ieſt M. S. Jeſt tu forteca i port tego im. ktore należą do kompanii Hollendrow Indyiſkiey. Mieſzkańcy ſą mężni i dobrzy woiownicy.

KULEMBURG, *Culemburgum*, m. Rzpitey Holl. w Gieldryi z tyt. Hr. Leży nad Lecką, o milę od Buremy, 4. na połn. od Bomelu, 5. od Utrechtu. dł. 22. 43. ſz. 51. 58.

KULLEYT Muaydin, mocne M. Affr. w Krol. Marokańſkim w Prowincyi Hea na górze wyſokiey niełatwo przyſtępney wyſtawione r. 1520.

KULF, rzeka Niem. w Karnioli ſrzedniey, w ktorey poławia ſię oſobliwſzy rodzay rakow.

KULLODEN, m. Szkocyi połn. o milę od Inwerneſſy, ſławne potyczką r. 1746.

KULMBACH, lub KULEMBACH, M. i Xſtwo Niem. w Cyr. Frankonii, Huſſytowie zruynowali go r. 1430. a Norymberczanie r. 1573. Leży nad Menem blizko zamku Plaſſemburga, ktory ieſt dobrze

utwierdzony i broni miasta, od Koburga *m.* 9. na połd ku w. od Bambergi *m.* 10. na połn. ku w. dł. 29. 3. ſz. 50. 12.

KUMBERLAND, *Cumbria*, Prow. nadmorſka Angiel. z tyt. Xſtwa, maiąca na *m.* 50. wokoło 1040000. łanow ziemi. Obfituie w paſze dobre, drob, źwierzynę, i ryby. Ma rudy ołowiane, cynowe, i węgli kamiennych. Wyſyła 2. Deput. na Parl. Karyllia ieſt M. S.

KUNA, m. w Woi. Bracław: nad rz. Supą poniżey Lipowa.

KUNCZYCE, podług Sarnickiego gniazdo znakomitey familii Mniſzkow. ſz. 53. 45.

KUNERSDORFF, blizko Frankfortu nad Odrą. Tu Krol Pruſki porażony był od Moſkalow r. 1759.

KUNKAN, pomorze Indyiſkie czyniące część brzegow zachodnich, zachodniey połwyſpy Indyiſkiey.

KUNGEHANG, mocne M. Chińſkie Prow. Chienſi, w ktorey ieſt 5tym miaſtem głownym, ſławne grobem Fohiego Ceſarza Chin pierwſzego, ſz. 36. 51.

KUNINGAN, Prow. Szkocyi połd. Irwin iey M. S.

KUNOW, m. Pol. w Woi. Sandomirſkim, nal. do Biſk. Krakowſkiego, ſławne ieſt pięknemi znayduiącemi ſię w gruntach iego marmurami. od Radomia o *m.* 5.

KUNSBRUCK, ob. Koenigsbruck.

KUPFERSBERG, to ieſt *góra miedziana*, m. Niem: z ogrodem w Frankonii, w Biſk: Bamberſkim, *m.* 9. na z. od Kronachu bliſko granic Woigtlandyi. Nazwiſko ma od obfitości rud miedzianych. Jeſt inne w tymże Cyr: tego im: m. w Biſk. Aichſtadzkim, od Aichſtadtu na z. *m.* 5.

KUPFERSBERG, m. Czeſkie w Cyrk: Zateckim. Także tego im: m. Szląſkie w Xſtwie Jaworſkim nad Bobrą *m.* 6. na połd: ku z. od Jawora.

KUPISZKI, m. Litewſk: w Woi: Wileńſkim, z Stwem płaci kwarty zł. 7090. na pograniczu Zmudzkim, od Duſiatow na z. *m.* 4.

KUPPENHEIM, m. Niem: w Szwabii w Margr: Badeńſkim nad rz. Murck, o *m.* 2. na połn: od Bady.

KUR, lub Chur, ob. Coire.

KUR, *Cyrus*, rz. Azyatycka, ktora przy Kaukazie bierze ſwoy początek, płynie przez Georgią i uchodzi do morza Kaſpiyſkiego. Pełna ieſt ieſiotrow.

KURAB, m. Perſkie ſtoł: Prowincyi Kelker, 9 połmili od morza Kaſpiyſkiego. dł. 67. 50. ſz. 37. 36.

KURASAO, *Curaçao*, Wyſpa Amer: na morzu połn: na połnoc ziemi tęgiey, dł. *m.* 10. ſz. 5. Jeſt to nayznacznieyſza i wygodna dla handlu wyſpa, ktorą poſiadaią Hollendrzy w Indyach zachodnich z portem, fortecą i Synagogą żydowſką. Handel iey zależy na cukrze, wełnie i Skorach. W teraźnieyſzey woynie o odebranie iey Hollendrom kuſili ſię Anglicy. ſz. 12. 40. dł. 310.

KURDOWIE, *Curdi*, Narod Azyatycki w części Turcyi i Perſyi oſiadły. Jeſt nie podległy; żyie z trzod i rozboiu. Długo na iednym nie przemiſzkiwa mieyſcu, ale z iednego pola na drugie przenoſzą ſwe namioty.

KURDYSTAN, Kray mieſzkany od Kurdow w Azyi, na połn. ku w. Dyarbeku i Prowin. Irak. Betlis ieſt iego M. S.

KURGAN, rzeka Azyatycka bardzo rybna, ktora ma ſwe źrzodło w Korazanie, przerzyna Prowincyą Aſtrabat, i wpada do morza Kaſpiyſkiego.

KURIA-MURIA, wyſpa na Oceanie przy brzegach Arabii ſzczęśliwey, na przeciw uyścia rz. Prymy. dł. 71. ſz. 17.

KURISCH-HAFF, ieſt wiel. iezioro czyli zatoka morſka

w Prow. Samlandyi w Krol. Pruskim; Polwysep zaś, czyli ten klin lądu wązki, długi i piaszczysty z iedney strony zatoką Kurrisch-Haffem, z drugiey morzem Baltyckim oblany zowie się *Kurisch - Nering*, i do Krolestwa Prusk. należy.

KURLANDYA, *Curlandia*, Xięstwo Kurlandzkie graniczy na z. i poln. z morzem Baltyckim, na w. z odnogą Inflantską, rzeką Dźwiną i Inflantami, na połud. z Litwą. dł. iey wynosi *m*. 50. a sz. 20. Dzieli się na Kurlandyą, Semigallią i pow. Piltyńsk. Kray iest żyzny. Obfituie w żyto, ięczmiona, wyborny len, konopie, drzewo i zwierza. Kraie te składały przedtym część Inflant, i wraz z niemi Inflantskim Mistrzom były poddane; Dopiero ostatni Mistrz Gottard Kettler tę Prow. Zygmuntowi Augustowi poddał iako Xciu Litt, r. 1561. mańśtwo iey i swey płci męskiey waruiąc. Gdy zaś r. 1569. Litwa się złączyła z Polską, został hołdownikiem w ten sposob Krolow Polsk. Względem inwestytur Xżąt Kurlandzkich zachodziły rożne spory. Mimo tych iednak Kurlandya pod naywyższą Rzpltey i Krolow Pol. została dotąd zwierzchnością. Xżę Kurl. przysięga Krolowi Polsk. na wierność, i w potrzebie podług Konst. r. 1736. 500. Infanteryi, a 200. Kawaleryi przystawić powinien. Od Sądow Kurlandzkich ostatnia appellacya idzie do Krola i Rzpltey na Sądy relacyine. Religia w Kurl: pan: Luterska. Kurlandya właściwa dzieli się na Starostwa Goldyńskie i Tukumskie.

KURNIK, m. w Woi: Poznańskim, z dawnym zamkiem, zaszczycone dawniey mieszkaniem familii Gorkow, iest w okolicy obfitey, nad rz. Wartą powyżey Poznania o *m*. 2. dł. 40. 7. sz: 53. 6.

KUROW, m. Pol: w Woiew: Lubelskim, dosyć znaczne i osiadłe. Imienia Potockich. Od Lublina na z. *m*. 10.

KURYŁOWCE, m. Pol. w Woi: Podolskim, w dobrym położeniu, nad lewym brzegiem Berbicy, nieco niżey uyścia Swery.

KURZELOW, m. Polsk: w Woi: Sieradzkim przy wiel: lasach, od Piotrkowa na poln: *m*. 10.

KUSKO, *Cusco*, piękne i dobre M. Ameryki południ: w Peru, z Bisk: Suffr: Limańskiego, niegdyś Stolica Inkasow. Kościoły tu są bogate i wspaniałe, powietrze czyste i grunt bardzo urodzayny, leży blisko rz. Jukay, *m*. 150. na w. od Limy, 290. na poln: od Platy. sz. południ: 13. dł. 304.

KUSTRYN, *Custrinum*, piękne i bardzo mocne M. Niem: w cyrk: Saxonii wyż: w nowey Marchii Brandeburskiey z Zamkiem pięknym. Oyczyzną iest Gaspara Barthiusza, leży nad Odrą, o *m*. 7. na poln: ku w. od Frankfortu, 20. na w. od Berlina. dł. 32. 35. sz. 52. 34.

KUTNO, m. Pol: w Woi: Łęczyckim, zniszczone pożarem r. 1753. Daią się widzieć znaki, iż dawniey było obszerne i porządne. Sławne iest iarmarkami. Od Kłodawy *m*. 2. i poł.

KUTTEMBERG, *Guteberga*, m. Czeskie. Znakomite przez swe piękne Collegium od r. 1627. i góry bogate w minery srebrne, ktore tu się w pobliskości znayduią. Jest o *m*. 15. na połud: ku w. od Pragi. dł. 33. 12. sz. 49. 56.

KUTZ, ob. Chaul.

KUTZBUCHL, m. Niem: w Hr. Tyrolu na pograniczu *m*. 15. na połud: ku zach. od Salisburga. Znayduią się tu obfite rudy.

KUTZENHAUSEN, m. Alsacyi niż: w Wielkorządztwie Strazburgskim, *m*. 3. na poln: od Strazburga.

KUWANA, lub Kwano, wielk. M. Japońskie w Prow: Owary, z zamkiem i z portem bardzo obszer-

nym. Podzielone ieſt iakoby na 3. miaſta.

KUXHAFFEN, mały Port w Xſtwie Bremeńſkim.

KUYCK, m. znaczne w Brabancyi Holl: od ktorego cała okolica bierze nazwiſko, a w ktorey znayduie ſię miaſto Grawa; leży nad Mozą, *m.* 2. niżey Grawy.

KUZMA-DEMIANIKI, m. Moſkiewſkie w Tartaryi, o *m.* 13. na połn: ku w. od Bazyligrodu, o *m.* 1. od Wolgi. dł. 69. 5. ſz. 56. 2.

KUZNICA, m. Litt: w Woi: Trockim, w ktorego gruntach maią być żelazne rudy, od Grodna *m.* 3.

KWADASZOW, M. Róſſyiſkie bliſko pogranicza Połockiego.

KWADYM, wielka wieś Egiptu wyż: nad brzegiem zachodnim Nilu, ſł. koſztownemi oſtatkami wſpaniałey ſtarożytności, ktore tu ſię widzieć daią.

KWAHOA, mały kray Afryk: w Gwinei, w pomorzu złotym, do Krol: Akambońſkiego. Doſtarcza obficie złota.

KWAKENBRUCK, m. Niem: w Cyrk: Weſtfalſkim nad rz. Hazą w Biſkup: Oſnabruckim, *m.* 8. na połn: ku z. od Oſnabruku, 14. od Bremy. dł. 25. 45. ſz. 52. 45.

KWAKENBURG, teraz Fryderykburg, zamek piękny w Pomeranii w Xſtwie Kamińſkim, *m.* 5. na połd: ku w. od Kamina.

KWANGCHEU, lub KWANTON, *Quancheum*, wiel: M. Chińſkie ſtoł: Prow: Kwanton z portem dobrym, do ktorego bardzo wiele uczęſzcza kupcow. Liczą tu na million duſz, leży w kraiu roſkoſznym i żyznym nad rz. Tą. Miaſt 15. do iego Departamentu należy, ſz. 23. 8. dł. 130. 45.

KWANGNANG, m. Chińſkie 8me głowne Prow: Junnanii. Jeſt w kraiu bardzo żyznym oddzielonym wyſokiemi górami. Krol Tonkwińſki wydarł go był Chińczykom. ſz. 24. dł. 119.

KWANGPING, M. Chińſkie 7me głowne Prow: Pekinu. Ma 9. miaſt w ſwey dependencyi. ſz. 37. 25. dł. 131. 26.

KWANGSI, *Quansia*, Prow: Chińſka w ſtronie południ: gran: na połn: z Prow: Kweicheu, na w. z Hukwangią, na południ: z Kwantonią, i Tonkwinem, na z. z Junnanią. Oblewa ią rzek wiele, co ſprawuie iey bardzo wiel: żywność. Nal: po części do Tonkwinu. Zawiera miaſt 11. i 1867. familii. Kwelin ieſt M. S.

KWANGSI, m. Chińſkie 9te głowne w Prow: Junnan. dł. 122. ſz. 24. 12.

KWANGSIN, m. Chińſkie 3cie głowne w Prow: Kianſi. ſz. 28. 36. dł. 120. 25.

KWANGTE, m. Chińſkie maiące tytuł miaſta wielkiego w Prow: Nanking, bogate ieſt w iedwab. dł. 135. 50. ſz. 31. 32.

KWANO, ob. Kuwana.

KWANTO, *Quantoa*, wielki Kray Japonii na wyſpie Niphon; ieſt bardzo urodzayny, ale nadto górzyſty.

KWANTON, lub KANTON, *Quantonia*, 12ſta Prow: Chińſka, iedna z naycelnieyſzych i naybogatſzych w tym Ceſar. Gran: na połn: z Prowinc: Kwangſi, i Hukwang, na w. z Prow: Kiangi Fokieną, na połd: z Oceanem, na z. z Tonkwinem. Obfituie w wſzelkie potrzeby życia. Wioſna tu ieſt uſtawiczną, i drzewa zielenieią ſię zawſze. Znayduie ſię tu róża, ktora 2. razy na dzień odmienia kolor; rano ieſt czerwoną, w wieczor biała. Handel prowadzi na podziw wielki, na wſzelkie towary drogie, złoto, diamenty, perły &c. Wicerey tey Prow: ieſt pierwſzym między innemi Wicereyami Chińſkiemi. Mieſzkańcy ſą bardzo dowcipni i pracowici. Zawiera 10. miaſt wiel: 73. mnieyſzych i 483,360. familii. Kwancheu ieſt M. S.

KWAKWA, ob. Adans.

KWEBEK, ob. Quebec.

KWEDA, Queda, Krolestwo Kwedańskie w Az. w polwyspie za Gangiesem, blisko cieśniny Malakskiey. Znakomite iest obfitością sioniow i cyny. Krol iest hołdownikiem Siamu. Kweda iest M. S, ktore zamyka 80000. obywatelow i ma port dobry. dł. 116. 50. sz. 6. 25.

KWEDLINBURG, *Quintilinoburgum*, M. Niem: w Cyrk: Saxonii wyż: *m*. 4. na południ: od Halberstadtu nad rz. Bodą, z Opac: Protest: ktorego Xieni iest Xiężną Rzeszy Niem: i zostaie pod protekcyą Elektora Brandeb: Jan Gierard ztąd był rodem. dł. 29. 6. sz. 51. 58.

KWEENEBORUG, KWEENS-TOWN, ob. pod *Queen*.

KWEICHEU, *Queicheu*, Prow: Chińska 14sta w rzędzie, między Suchueną, Hukwangią, Kwangsi, i Junnanią. Górzysty i niepłodny bardzo, iest kray ten; Mieszkany po części od dzikich goralow nie podległych Chińczykom. Znayduią tu wiele srebra. Kweyang iest M. S.

KWEICHEU, bogate M. Chińskie 8me głowne w Prow: Suchuenie, leży nad rz. Kiang. sz. 31. 3. dł. 126. 3.

KWEILIN, *Queilinum*, wiel: M. Chińskie stoł: Prow: Kwangsi nad rz. Kweyą. Jest rezyd: Wicereya. dł. 127. 16. sz. 25. 54.

KWEIS, *Quissus*, rz. Niem: ma źrzodło w Szląsku w Xstwie Jaworskim blisko wsi Gieren, i łączy się z Bobrą niedaleko Saganu. Oddziela Szląsk od Łuzacyi i częstym podlega wylewom.

KWEITA, *Queitum*, M. Chińskie 2gie głowne w Prow: Honan, w kraiu żyznym i miłym blisko rz. Kiang. dł. 133. sz. 35. 10.

KWEIANG, M. Chińskie stoł: Prow: Kweycheu; iest bardzo ludne i położone w rowninie. dł. 122. 57. sz. 26.

KWERASK, ob. Cherasco.

KWERFURT, *Quernfurtum*, M. Niem: w Cyrk: Saxonii wyż: stoł: Hrabstwa tego im. w Turyngii. Nal: z Hr. do Elekt: Saskiego, ktoremu traktatem Westfalskim dane było r. 1648. w zamianie za Magdeburg, leży na pogr: Turyngii. *m*. 5. od Mansfeldu, 6. na połn: od Naumburga. dł. 29. 52. sz. 51. 28.

KWERHAMELN, ob. Hameln.

KWERNHEIM, opac: Niem: Szlachetnych Panien w Xięstwie Mindeńskim, *m*. 4. na z. od Minden.

KWERKWENEZ, *Cercina*, wyspa na morzu śrzodziemnym ku brzegom Trypolitańskim. Znayduie się tu na niey iedna forteca i nie wiele chat zamieszkanych od Berebérow.

KWIBO, ob. Quibo.

KWIDZYN, ob. Marienwerder.

KWILMANSY. *Quilmancy*, m. Afr: w pomorzu Zangwebar przy uyściu rz. Kwilmansy. Nal: do Portugal. dł. 59. 55. sz. południoowey 2.

KWILOA, *Quiloa*, Kwiloańskie Krol: w Afr. w pomorzu Zangwebar na wyspie Kwiloa, między Mozambiką i Melindą. Jest tu m. i forteca tegoż im. Kray bardzo żyzny i obfity we wszystko, co iest potrzebnego do życia. Portugal: odkryli go r. 1498. i przymusili Krola do płacenia hołdu swemu Monarsze. sz. południ: 20. 8. dł. 58. 45.

KUIR, ob. Quir.

KWIRYMBA, *Querimba*, nazwisko kilku wysp w Afry. przy brzegach Zangwebaru. Biorą zaś nazwisko od iedney z nich naywiększey, na ktorey iest forteca i nie wiele domostw. Kray ich iest gorzysty, niepłodny i nieuprawny. Wydaie iednak owoce de-

bre, maią wiele paszy i bydła. sz. 10. 12.

KWISAMA, lub Chisama, *Quisama*, Prow: nadmorska Afr. ktora iest częścią Krol: Angolańskiego rozległa wzdłuż rz. Koanzy, ktorey kray iest gorzysty i nieżyzny. Nal: do Portugal: ktorzy ztąd wyprowadzaią soli dostatek, i wiele dobrych żołnierzy.

KWITERA, *Quitera*, wiel: M. Afryk: w Państwie Marokańskim, w Prow: i nad rz. Dras, z zamkiem między Tafiletem i Marokiem. Osiadłe iest od Berebe-row. dł. 12. 20. sz. 28. 6.

KWITO, ob. Quito.

KWIXOS, ob. Quixos.

KWIZINA, lub Teusin, pasmo gor Afryk: w Krol: Fezańskim w Prow. Goret, ciągną się wzdłuż więcey niż na *m.* 40. od puszczy Garet, aż do rz. Nokory. Mieszkańcy ich są bogaci i bitni.

KWOIA, *Quoia*, Krol: czyli kray w Afryce w pomorzu zachodnim Gwinei, między Sierra Liona, czyli gory Lwie i pomorzem zboż, to iest *des grains*. Zawiera procz Kwoi właściwey, Krolestwo Bolmskie, Cilmskie, Kwiligańskie, Karadubońskie, ktore kraie są nam mało ieszcze znaiome.

KWON, *Quon*, m. Chińskie pierwsze głowne Prow: Suchueny w iednym końcu Góry *Cingching* leżące. dł. 120. sz. 13. 34.

KYLBURG, *Celbis burgus*, m. Niem: w Elektor: Trewirskim nad rz. Killą, o *m.* 8. na połn. ku z. od Trewiru. długoś. 24. 12. sz. 50. 2.

KYLE, *Covalia*, ob. Air.

KYNETON, m. Angiel: w Warwikshirze, o *m.* 20. na połn: ku z. od Londynu. dł. 16. 5. sz. 52. 8.

L

LAA, lub Laab, lub Laha, m. Niem. w Austr. niż. gdzie Ces. Rudolf Habsburski poraził r. 1278. Ottokara Krola Czeskiego, przez co Austryą i Styryą zdobył. Leży nad Teyą, o *m.* 11. na połn. ku z. od Wiednia. dł. 33. 36. sz. 48. 43.

LAAR, lub Lar, *Lara*, m. Perskie stoł. Prowincyi tegoż im. ktora się też zowie *Ghermą*. Ma obronny zamek, w ktorym przemieszkuie Chan czyli Wezyr. Prowadzi znaczny handel na iedwab. Leży w gruncie pełnym drzew cytrynowych, pomarańczowych i wrześniowych bardzo wielkich. dł. 72. 20. sz. 27. 30.

LAAS, *Lassa*, m. Niem. w Cyr. Austryackim w Karnioli z zamkiem nad rz. Boick.

LABADIA, mocne M. Wło. w Pow. Polezyi. Należy do Wenetow. Jest nad rz. Adygą, *m.* 6. na z. od Rowigo, 8. od Ferrary. dł. 29. 3. sz. 45. 5.

LABATUT, m. Fr. w Gaskonii, *m.* 5. od Daxy.

LABIA, m. Turcyi Europ. w Serwii *m.* 25. na połd. ku z. od Nissy.

LABIAWA, m. Pruskie w prow. Nadrawie, zamkiem obronne, leży blizko zatoki morskiey *Curisch-Haff*, przy kanale zwanym Nowa Deyma, dokąd niegdyś szły nasze statki z Niemna przez *Curisch-haff*, ztąd przez Deymę dostaiąc się do Pregli, a nią do Krolewca. Teraz kanałem, łączącym Gilgę z Nemoniem, i Nemoń z Deymą, tu statki Pol: idą. Jest od Tąpiewa na połn. o *m.* 4. od Krolewca na połn. ku w. 7.

LABISZYN, m. Pol. w Woi. Inowrocławskim, dawne, osiadłe nad rz. Noteczem, od Szubina *m.* 2. od Pakosza 4.

LABOUER (S.) m. Fr. w Gaskonii nad małą rz. zwaną *Bas*, o *m.* 15. od Burdegali i Daxy.

LABOUR, (*la terre de*) *Terra laboris*, Lawora, wiel. Prow. Wło. w Krol. Neapol. Graniczy na połn. z Abruzą, na w. z Hr. Molisenskim i Pryncypatem, na połd. z Golfem Neapol. na z. z morzem Toskańskim, i Kampanią Rzymską,

Jeſt bardzo ludna, i grunta ma żyżne. W niey leży Neapol M. S. Lawora zamyka właściwą Laworę, Pryncypat bliżſzy i dalſzy.

LABOURD, *Lapurdenſis tractus*, kraina Lapurdeńſka we Fr. w Wielkorządztwie Burdegali położona nad morzem, i będąca częścią powiatu *des Baſques*, wypuſzczoną ieſt z Mańſtwa: obfituie w owoce. Mieſzkańcy iey mieni ſą za naypierwſzych wynalezcow połowu wielorybow. Bayonna ieſt M. S.

LABRADOR, *Eſtotilandia*, wiel. kray Ameryki połnocney, blizko cieśniny Hudſona. Jeſt bardzo zimny, i mieſzkany tylko od dzikich, zwanych Eſkimami. Dotąd kray ten nie ieſt ieſzcze zupełnie poznanym.

LABRIT, ob. Albret.

LAC, termin geogr. Fr. po Łac. *Lacus*, ob. Jezioro.

LACEDEMON, ob. Miſitra.

LACEDOGNA, ob. Cedogna.

LACHOWCE, m. Pol. w Woi. Wołyńſkim pięknym zamkiem na górze ozdobne, rezyd. Xżąt Jabłonowſkich, od Zaſławia *m.* 4.

LACHOWICE, M. Litt: w Woi. Nowogrodzkim, dawniey obronne dobrym zamkiem, wziętym i zburzonym wraz z miaſtem r. 1706. od Szwedow. Pamiętne r. 1660. porazką Moſkalow. Znaczne ieſt i ma dawny tyt. Hrabſtwa, Fortecę tę wyſtawioną od Karola Chodkiewicza Hetmana, dziedzica Hrabſtwa Lachowickiego, i iego pałacem przyozdobioną, Starowolſki między naymocnieyſzemi miaſtami Pol. liczy. Stany Rzpltey na Seymie r. 1775. widząc fortecę ku obronie kraiu potrzebną na zamianę Hr. Lachowickiego, Xiżętom Maſſalſkim dziedzicom iego, Stwa Połongowſkie, Meyſzagolſkie i Czyrwinſkie dać dziedzictwem determinowały. leży w gruncie dobrym od Nieświeża *m.* 6. na połd. Tegoż im. Dzierz. Krol. w Brzeſkim Litt.

LACRIMA-CHRISTI, ob. Wezuwiuſz.

LACUS-MAIOR, po Wło. *Lago Maggiore*, po Fr. *Lac Maieur*, ieſt wiel. Jezioro we Wło. w Xſtwie Medyolańſkim, długie około na *m.* 13. ſzerokie 3. Wiele do niego rzek małych uchodzi.

LACUS-SUPERIOR, po Fr. *Lac Superieur*, Jezioro zwane wyżſze, w Amer. połnocney, w Kanadzie. Jeſt naywiękſze ze wſzyſtkich wiadomych iezior na świecie. Naznaczaią iego rozległości od w. do z. na mil 200. a od połn. ku połd. 80. obwodu zaś *m.* 500. Jeſt zaś na podziw rybne.

LADAWA, mała rz. w Ukrainie, ktora ku połd. płynie, i nieco niżey od Jaroſzewa wpada do Dnieſtru.

LĄD, m. Pol. w Woi. Kaliſkim, z Opac. Cyſter. i z Kaſztelanią. Opac. Lędzkie nal. do kollacyi Krol. leży nad Wartą powyżey Konina od Gniezna *m.* 3.

LĄD, ter. geo. Pol. ob. Continens.

LADENBURG, lub LADEBURG, *Labodunum*, m. Niem. w Biſk. Wormackim, między Heidelbergiem, i Manheimem nad Nekrą. Należy do Biſk. Wormacyi, i Elekt. Palatyna. dł. 26. 17. ſz. 49 27.

LADOGA, m. Moſkiewſkie, w Ingryi *m.* 25. na połd. od Peterſburga, nad wielkim iezioren, i bardzo rybnym, tegoż im. obfitym oſobliwie w łoſoſie. Carowa Katarzyna II. dokończyła wſzyſtkie kanały łączące te iezioro z Wolgą, przez co dała kommunikacyą morzu Baltyckiemu z Kaſpiyſkim, ale żeglowanie z iednego do drugiego wyciąga lat dwóch. dł. 51. 4. ſz. 60.

LAGENIA, ob. Leinſter

LADYCZYN, m. Pol. w Woi. Bracławſkim, dawniey obronne i dosyć budowne nad Bogiem, przy uyściu Tulczynki, od Bracławia ku połudnowi *m.* 4.

LAGLYNN, lub LOUGHLEN, *Loughlinia*, nazwiſko dwóch miaſt w Irlandyi w Hr. Kartelagh-

skim, o *m* 3. od Kartelaghu. Jedno iest dosyć znaczne, drugie prawie wieś tylko. dł. 16. 45. sz. 52. 40.

LAGNIEU, m. Fr. z kollegiatą w Diec. Lugduńskiey nad Rodanem, o *m.* 8. na z. od Bellayu.

LAGNY, *Latiniacum*, m. Fr. w Prow. wyspy Franc. z ft. Opac. Bened. ktore czyni 12000. liwr. Anglicy pod Karolem VII. oblegli go bezskutecznie. Od Xcia Parmeńskiego wzięte było r. 1590. Oyczyzną iest Piotra Orgemont, i Poety Godefryda, leży nad Marną *m.* 4. na połd ku z. od *Meaux*, 6. na w. od Paryża. dł. 20. 20. sz. 48. 59.

LAGOS, *Lacobrica*, dawne M. Portug. w Krol. Algarwii, z zamkiem blizkim morza, na ktorym dobre tu znayduie się stanowisko okretow. Jest o *m.* 48. na połd. od Lizbony. dł. 9. 30. sz. 37.

LAGUNA, nayznacznieysza Missya Hiszpanow, na brzegach Maragnon, sz. połd. 5. 14.

LAGUNA, lub SAN-CHRITOVAL DELA LAGUNA, znaczne i piękne M. na wyspie Teneryffie, iedney z Kanaryiskich, blizko ieziora tego im. na schyłku góry iedney. Zdobią go wspaniałe budowle, i rynek piękny. dł. 1. 14. sz. 28. 30.

LAGUNES de Venisse (les) są to bagna czyli kanały we Włoszech, na ktorych Wenecya stoi. Maią połączenie z morzem, i czynią bespieczną sytuacyą miasta. Na bagnach tych leży blizko 60. wysep, ktore swego maią Bisk. Potych ktore składaią Wenecyą, naycelnieysza iest *Marano*.

LAHA, ob. Laa.

LAHOLM, *Laholmia*, obronne M. Szwedzkie, w Prow. Hallandyi przy morzu Baltyckim, z zamkiem i portem, *m.* 10. na półn. od Kopenhagi, 4. od Helmstadtu. dł. 30. 48. sz. 56. 35.

LAHOR, *Lahorium*, wielkie M. Azyatyckie w Indostanie, stol. Prowincyi tego im. ktora naycelnieyszą iest w Państwie Mogolskim. Zdobią masto wiele Meczetow, łaźni publicznych, Karawan-Sarayów, i bałwochwalnie. Robią tu płotna malowane rożnego rodzaiu, i przednie obicia, leży w kraiu obfitym we wszystko, osobliwie w cukier, ktory tu naylepszy w całym Indostanie. Nie iest iuż teraz tak znakomite, iak było dawniey, gdy Cesarze mieli tu swą rezyd. Jest o *m.* 85. na połn. ku z. od Delly, 60. od Multanu, 115. od Agry. dł. 93. 30. sz. 31. 40.

LAHR, lub LOHR, włość Niemiec. w Szwabii, o *m.* 5. na połd. ku w. od Straubingi, należy do domu *de Nassau-Usingen.*

LAIADZZO, Laiazza, M. Turcyi Azyat. w Karamanii blizko góry Nero, nad brzegiem wschod. Golfu tegoż im.

LAICHEU, *Laicheum*, M. Chińskie, 6te z miast głownych Prowincyi Xantung. dł. 137. 16. sz. 36. 57.

LAIGNES, m. Fr. *m.* 3. na w. od *Chatilon-sur Seine.*

LAILLY, i Mouzay, m. Fr. w Aureliańskim pow: od *Beaugency m.* 3. od Orleanu *m.* 4.

LAINDRY, m. Fr. w Szampanii, *m.* 3. na z. od Antyziodoru.

LAINO, *Laus*, mały plac w Krol. Neapol. w Kalabryi bliższey, blizko rz. tego im. *m.* 12. na w. od Policastro. dł. 33. 46. sz. 40. 4.

LALAND, *Lalandia*, mała wyspa na morzu Baltyckim, należy do Krol. Duńskiego. Jest bardzo żyzna w zboże, iey mieysca głowne są: Naxhow, Laxkoping, i Nysted.

LALBENC, m. Fr. w Delfinacie, między Romans i Walencyą.

LALBENQUE, m. Fr. *m.* 4. od *Cahors.*

LALLAIN, m. Flandryi z tyt. Xstwa, nad Skarpą, o milę niżey Duaku. Od niego iedna znakomita familia, wzięła swe nazwisko.

LAMBALE, *Lambalium*, m. Fr. w Brytanii wyż. głowne mieys-

ſce Xſtwa *de Penthievre*. Sł. Franciſzek *de Lanoue*, zwany *Bras-de-fer*, czyli żelazno-ręki poległ był przy oblężeniu tego miaſta r. 1591. leży o *m.* 7. na połd. ku w. od S. Brieux, 15. od Rennes. dł. 15. 4. ſz. 48. 28.

LAMBESC, *Lambeſca*, piękne m. Fr. w Prowancyi z tyt. Xſtwa, o *m.* 5. na z. od *Aix*, pamiętne urodzeniem ſ. Franciſzka Pagi. Tu miane bywaią obrady Prowincyi.

LAMBETH, zamek roſkoſzny Arcy-Biſk. Kantuaryiſkiego w Anglii, gdzie nayprzednieyſze ſzkła w Europie robią, leży nad Tamizą, na przeciw Weſtminſteru.

LAMBEYE, m. Fr. w Bearnie, o *m.* 7. na w. ku połn. od Leſkary.

LAMBRECHT, (S.) Opac. Bened. Niem. w Styryi wyż. o *m.* 5. na połn. ku z. od Judenburga. Opat ieſt członkiem Stanow.

LAMEGO, *Lamacum*, M. Portugal. w Prowincyi Beyrze, z Biſkup. Suffr: Bragieńſkiego, i z dobrą Cytadellą, leży w nizinie, o *m.* 2. na połd. ku w. od Bragi, 60. na połn. od Lizbony. dł. 10. 18. ſz. 41. 1.

LAMO, *Lamum*, wyſpa i Krol. Lamańſkie ku brzegom Melindy w Afr: między wyſpą Patą, i Krol. Ampazy, i Melindańſkim. Znayduie ſię tu też inne miaſto tego im. z portem.

LAMPEDUZA, *Lampedoſa*, mała wyſpa na morzu Afr: przy brzegach Tunetu, o *m.* 20. od niego, a o *m.* 45. od Malty, maiąca obwodu *m.* 5. dwie zaś długości. Niemaſz tu nic, procz iedney puſtyni, w ktorey kapłan Maltańſki utrzymuie kaplicę poświęconą na cześć Maryi P. i lampę zawſze palącą ſię u grobu iednego puſtelnika Mahometana, przezco wielu ſię tu pobożnych obydwóch religii zgromadza. Ma port dobry dosyć, dla ſtanowienia okrętow. Puſtelnika ieſt powinnością mieć ſtaranie o doſtarczanie żywności i potrzeb wſzelkich przychodniom za pieniądze. Sieie żyto i ięczmień, żywi woły, oſły, barany, kozy i świnie. Procz tego przyimuie pieniężną, lub w rzeczach ialmużnę. Połowy ryb tu bardzo ſą korzyſtne. Okryta ieſt naywięcey drzewami oliwnemi dzikiemi. Grunt byłby bardzo urodzayny, osobliwie dla winnic i pſzenicy dobrey. Przy tey to wyſpie rozbiło ſię woyſko morſkie Karola V. r. 1552. dł. 30. 35. ſz. 36.

LAMPON, m. Azyatyckie wgląb Golfu w części połd. wyſpy Sumatry, w krainie, od ktorego ta bierze nazwiſko.

LAMPSAK, *Lampſacus*, dawne m. w Azyi mnieyſzey przy uyściu połnocnym cieśniny Dardanelli.

LAMSRING, m. Niem. w Biſkup: Hildesheymſkim z klaſztorem katol. Mieſzkańcy ſą prawie wſzyſcy Anglicy katolicy. Jeſt o *m.* 8. na połd. od Hildesheimu.

LANCEDOGNA, ob. Cedogna.

LANCEROTA, *Junona Inſula*, wyſpa Affr: iedna z Kanaryiſkich, długa około na *m.* 13. ſzer. 9. Jeſt otoczona ku połn. nieiako w wieniec od 4. wyſepek: S. Klary, Allagranza, Rokka, i Gracyoza; odkryta i zdobyta była r. 1417. od Jana *Betancourt*, ktory iey uſtąpił Krolowi Kaſtylii, przez co doſtała ſię Hiſzpanom. dł. 4. 30. ſz. 28. 40.

LANCHARRE, Opac. Fr. Bened. od *Chalons* nad Marną o *m.* 6. do ktorego przenieſione zoſtało.

LANCIANO, *Anxanum*, znaczne M. Wło. w Krol. Neapol. w Abruzzie bliżſzey, z Arcy-Biſk. erygowanym r. 1562. ſławne walnemi iarmarkami, leży nad potokiem Feltrino, blizko Sangro, o *m.* 7. na połd. ku w. od Chieti, 35. od Neapolu. dł. 32. 40. ſz 42. 12.

LANCKORONA, m. Pol. w Woi. Krakowſkim, dosyć znaczne, z zamkiem od Kazimierza W. na

wysokiey górze zbudowanym, z Starostwem które czyniło kwar: 2396 2. zł: tu Stefan Batory zawartą Maxymiliana Ces: partyą r. 1576. do poddania się przymusił. Teraz pod pan: Austr: w Cyr. Wielickim, leży w pięknym położeniu nad rz. od Krakowa *m.* blizko 5.

LANCOS (os) ob. Os-Lanços.

LANDAFF, m. Biskupie w Anglii w Xstwie Wallii, w Hr. Klamorguńskim, *m.* 50. na z. od Londynu.

LANDAIS, Opac. Fr. Cyster. fund. około r. 1115. czyni 3500. liwrow. Jest w Diec. Bituryceńskiey o *m.* 5. od *Chateauroux.*

LANDAU, *Landavia*, dawne, piękne, i bardzo mocne M. Fr. w Alsacyi niż. dawniey Ces. ale po traktacie Monasterskim nal. do Fr. st. iest wielą oblężeniami. Jozef I. nie będąc ieszcze tylko Krolem Rzymskim dobył go r. 1702. odebrali go Franc. pod P. Tallardem, r. 1703. ale znowu go dostali Cesarscy r. 1704. Possessya iego była utwierdzona Franc. gdy go wzięli byli r. 1713. przez pokoy Badeński, leży nad rz. *Queich*, ktora go przerzyna, w mieyscu żyżnym i miłym, otoczonym łąkami, i wielą miasteczkami. Figura miasta iest ośmiokąt obronny. Od Neustadtu na połd. *m.* 3. od Filipsburga na z. 5. tyleż od Spiry, 15. od Strazburga, 108. od Paryża. dł. 25. 47. sz. 49. 11.

LANDAVE, Opac. Fr. Augustyn: w Diec. Remeńskiey, czyni 3300. liwr. Jest blizko *Vouzy.*

LANDAW, m. Niem. w Bawaryi niż. nad rz. Iserą, iest piękne, i maią go za dawne miasto u Rzymian: *Apona.* Od Landshuta na połn. ku w. *m.* 9. Inne tego im. iest w Hr. Waldeckim z zamkiem wystawionym na górze o *m.* 4. na połn. od Waldeku.

LANDECK, m. Szląskie w Hr. Glackim, sławne przez swe łaźnie, iest o *m.* 4. na połd. ku w. od Glatzu; iest też zamek w Hr. Tyrolu nad Inną o *m.* 16. od Insprulku na połd. ku z. Landeck zwany.

LANDE-DAIRON, m. Fr. w Norm: o *m.* 7. na połd. od *Coutances*, tamże *Landelles*, m. o *m.* 2. od *Vire.*

LANDEK, m. Pruskie w Woi. Pomorskim, ku granicom Pomeranii Brandeburskiey nad rz. od Człuchowa na z. *m.* 10.

LANDEN, m. w Niderlandzie Austr. w Brabancyi w okolicy Lowańskiey: Marszałek de Louxemburg poraził tu był Związkowych dnia 29. Lipca, r. 1693. Potyczka ta zwana iest batalią w Nerwindzie, od wioski poblizkiey, leży nad Beką *m.* 2. od Tillemontu, 7. od Huy, tyleż od Lowanium, 7. i pół. od Namuru. dł. 22. 40. sz. 48. 25.

LANDERNAU, m. Fr. w Brytanii niż. głowne mieysce dawniey Baronii *de Leon*, nad rz. Elhorną, *m.* 8. na w. od Brestu. dł. 13. 22. sz. 48. 25.

LANDES, (les) *Ager Sirticus*, kray Fr. w Gaskonii, pełny piaskow, drzew, lasow sosnowych, ktore mieszkańcom przynoszą małe maszty i żywicę. Znayduie się też tu wiele drzewa wiązowego, z ktorego kory korki robią. Wszystko iest w wielkich rowninach, przez co kray wydaie się iak stepy obszerne i smutne, lubo zawsze zieleniejące się i ciągnie się wzdłuż pomorzem od Burdegali do Bayony. Xżę *de Bouillon* posiada iego naywiększą część z przyczyny Xstwa *d'Albret.* Głowne mieysce pow. Landes iest Dax. Należy do Wielkorządztwa Burdegali

LANDEVENECH, m. Fr. i Opac. Bened. czyni 4500. liwr. *m.* 3. od Brestu.

LANDGRAVIATUS, *Landgrafstwo*, kray czyli Państwo udzielne maiące Panem swym Landgrafa. Nazwisko pochodzi z słow *Land*, co znaczy kray, i *Grau*, siwy czy starzec, przeto, że Grafowie postanawiani w rożnych Prowincyach dla czynienia sprawiedliwości, byli

ludzie sędziwi. Ci ktorzy rządzili kantonem iakim zwali się *Landgrafami*, ci ktorzy strzegli granic *Margrabiami*, ci ktorzy rząd mieli nad fortecą *Burgrabiami* zwali się. Urzędy te, ktore nie oznaczały zrazu, tylko powinność włożoną na obywatela od Monarchy, stały się godnościami dziedzicznemi, i z czasem udzielnemi.

LANDIVISIAU, m. Fr. w Brytanii *m.* 5. na połd. od *S. Pol.*

LANDIVY, m. Fr. o *m.* 7. na połn. ku z. od Mayenny.

LANDOUZY, m. Fr. o *m.* 2. od *Vervins.*

LANDGRECIE, *Landericiacum*, Landrezya, małe ale bardzo mocne m. Fr. w Hannonii, w Wielkorządztwie Walencyeńskim; gdy Francissek I. uczynił się iego panem, woyska Karola V. Cesarza przymuszone były odstąpić ztąd od oblężenia r. 1543. roku następuiącego ustąpione było Cesarzowi. R. 1637. od Francuzow, 1647. od woysk Cesar. i 1655. od Ludwika XIV. wzięte było. Ustąpione i utwierdzone Francyi traktatem Pyreneyskim. Fortyfikacye iego są dziełem P. *Vauban.* R. 1712. Xże Eugeni od oblężenia odstąpić musiał, leży w rowninie nad Sambrą, i niema tylko 2. bramy, od *Maubege* na połd. ku z. *m.* 6. od Kameraku 7. 11. od Mons, 40. od Paryża. dł. 21. 18. sz. 50. 4.

LANDROVA, mała rz. Hiszpańska w Gallicyi. *Vivero* niedaleko iest od iey uyiścia.

LANDSBERG, lub LANDSPERG, *Landsberga*, nazwisko kilku m. Niem. iedno piękne, leży w Bawaryi nad Leką, o *m.* 8. na połd. od Ausburga, maiące piękne Collegium; drugie w nowey Marchii Brandeburskiey nad Wartą, o *m.* 12. na z. od Kustryna; inne w Prow. Nattangenie, w Prusiech nad Steynem; inne iest mieyscem głownym imienia tegoż Kantonu w Xstwie Dwoch-mostow, ktorego zamek zburzyli Francuzi, iest o *m.* 3. od Dwoch-mostow. Inne w Misnii w Bisk. Merseburskim, o *m.* 7. od Merseburga; Inne w Hr. Cylleyskim, o *m.* 8. na w. od Cylleyu.

LANDSCRON, włość bezśrzednia w Westfalii w Hr. Marchii nad Lippą o *m.* 5. na z. od Lippstadtu.

LANDSCROON, forteca Fr. w Alsacyi wyż. w Wielkorządztwie Strazburskim, w Suntgawii, wybudowana na gorze o *m.* 2. od Bazylei. dł. 25. 7. sz. 47. 36.

LANSER, m. Fr. w Alsacyi o *m.* 3. od Hunningi.

LANDSHUT, *Landshutum*, mocne M. Niem. w Bawaryi niż. z zamkiem dobrym blizko leżącym. Austryacy dobyli go r. 1742. i 1743 i opanowali go z całą regencyą Landshutską po śmierci ostatniego Elektora Bawar: przypadłey dnia 30. Grudnia r. 1777. od Ratyzbony na połd. *m.* 14.

LANDSHUT, M. Szląskie w Xstwie Swidnickim, nad rz. Ziederą, ktora wpada w Bauber. Tu Austryacy r. 1760. porazili byli Prusakow. Handel wielki mieszkańcy prowadzą na nici i płotna, od Swidnicy o *m.* 8. na z. Inne tego im. w Morawii nad rz. Morawą od Hradischi *m.* 9. na połd.

LANDSKROON, *Corona*, Landskrona, małe ale mocne M. Swedzkie w Prow. Shonen; ustąpione było Szwecyi traktatem Roschyldzkim od Krola Duńskiego r. 1658. odebrali go byli Duńczycy r. 1676. wrocili go zaś r. 1679. Pamiętne iest stoczoną tu bitwą r. 1677. leży nad cieśniną Sundzką, obronne trzema zamkami o *m.* 5. od Lundenu, 5. od Kopenhagi. dł. 30. 45. sz. 55. 50.

LANDSTRASSEN, czyli LANDTROST, m. Niem. w Karnioli, z zamkiem i klasztorem, leży na kępie oblaney rz. Gurck, o *m.* 10. na połd. ku w. od Cylleyu.

LANDSTULL, lub NANDSTUL, m. Niem. z obronnym na

ſkale zamkiem, w Xſtwie Dwochmoſtow, o *m.* 5. na w. od *Zweybrück.* dł.26. 20. ſz. 49. 25.

LANERK, M. Szkockie, ſtoł. Prow. Klydshalii, z tyt. Hrabſtwa, wyſyła 2. Dep. na Parl. od miaſta iednego, a drugiego od Hr. Jeſt bliſko Klydy, *m.* 3. od Hamiltona 7. od Glaſgowa, 9. od Edymburga, 116. od Londynu. dł.14.4. ſz.55.10.

LANGEAC, *Lengiacum*, Lanżak, m. Fr. w Arwernii niż. z ſądami, leży bliſko rz. Alliery między gorami, o *m.* 7. na w. od *S. Flour*, 17. od Klermontu, dł. 21. 10. ſz. 45. 5. Znayduią ſię tu dobre wody mineralne.

LANGEAIS, ob. Langets.

LANGELAND, *Langielandia*, wyſpa Duńſka na morzu Baltyckim. Rodzi wiele zboża, ma dobre paſtwiſka, i obfituie w ryby. Jeſt na niey iedno m. Rudkopinga, Zamek ieden, i 6. wſi. dł. 28. 45. ſz. 54. 52. 55. 15.

LANGENBURG, m. Niem. w Frankonii w Hr. Hohenloeńſkim, o *m.* 7. na połn. ku w. od Halli w Szwabii.

LANGEN-SCHWALBACH ob. Schwalbach.

LANGEN-ZENN, m. Niemiec: w Frankonii w Xſtwie: Anſpachſkim, o *m.* 5. na z. od Norymbergi. Dawniey tu nie był tylko klaſztor.

LANGERON, wieś Fr. z tyt. Hr. o *m.* 3. od Niwerny.

LANGEIS, lub LANGEY, *Langeſiacum*, dawne m. Fr. nad Ligierą w Turonii, o *m.* 4. na z. od *Tours*. Nayprzednieyſze tu iedzą melony.

LANGIONA, wiel. bogate i daw. M. Azyat. ſtoł. krol. Laońſkiego, ozdobne obſzernym i wſpaniałym pałacem, gdzie Krol ma ſwą rezyd. Sami Talaponowie maią moc ſtawiania tu klaſztorow lub domow ſwych murowanych, leży nad rz. Mekoną, o *m.* 55. od Alwy. dł. 115. 20. ſz. 22. 38.

LANGOGNE, m. Fr. w pow. Gewodzkim, przy źrzodle rz. Alliery, w Diec. Mendeńſkiey, o *m.* 8. na połn. ku w. od Mendy.

LANGON, *Alingonis Portus*, m. Fr. o *m.* 5. na połn. od Baſazy, nad Garumną, z tyt. Margr.

LANGONET, opac. Fr. Cyſter. w Brytanii, fund. r. 1137, czyniące do roku 6000. liwr. o *m.* 5. na połn. od *Quimperlay*.

LANGRES, *Anclematunum*, *Lingones*, dawne i znaczne M. Fr. w Szampanii, z Biſk. Suffr. Lugduńſkiego, ktorego Biſkup Xciem i Parem ieſt Francyi. Jan *Barbier d' Aucour* ztąd był rodem. Fabryki nożow Langreyſkie ſą powſzechnie zalecone, leży na gorze bliſko Marny, o *m.* 14. od Dyżonu na połn. ku w. od Troyes 27. od Paryża 63. dł. 22. 59. ſz. 47. 52.

LANGROD, m. w Woi. Bracławſkim, nad Roſawą, od Mohylowa na w. *m.* 5.

LANGRUNE, m. Fr. w Normandyi, *m.* 3. od *Caen*.

LANGUĘDOC, *Occitania*, Langwedocya, znaczna i nadmorſka Prow: Fr. między pow: Ruteneńſkim, Arwernią, Delfinatem, Prowancyą, i Gaſkonią. Szerokości naywiękſzey ma na *m.* 40, a długości od połn: do połud: 90. Jeſt to Prow: Fr. gdzie Duchowieńſtwo ieſt naylicznieyſze, i naybogatſze, i liczy 3. Arcy-Biſk: i 20. Biſk: a ktore formuią ſtan ieden duchowny tey Prow: Dzieli ſię na Langwedocyą wyż: i niż: i zawiera 2. Wielkorządztwa Tuloſy, i Montpelieru. W ogolności kray ieſt bardzo piękny i urodzayny w zboża, owoce, i wina przednie &c. Handel prowadzi wielki. Znayduie ſię tu 180. zioł lekarſkich i oſobliwſzych, rudy żelazne, żyły marmurowe, i Turkuſy. Zbieraią tu obficie ziela zwanego Solanka. W Langwedocyi niżſzey rodzi ſię pewny rodzay krzewia, ktory podobny do dębiny, i wydaie far-

bę czerwoną. Rzeki w tey Prow: znacznieysze są Rodan, Garumna, Aude, Tarn, Allier, i Ligiera, i wiele źrzodeł mineralnych. *Touloſe* ieſt M. S.

LANGUES, (les) kraina Wł. dzieląca ſię na wyż: ktorey M. S. Alba, i niż: leżącą na połd: *Aſti* miaſta w Piemoncie. Jeſt bardzo urodzayna i ludna.

LANKASTER, *Lancaſtria, Lancaſtre*, M. S. Prow: Lankaſtſhiry w Anglii ozdobne bardzo pięknym kościołem. Od niego familii Krol: w Anglii linia iedna miała tytuł Xſtwa, i poſadziła na Tronie 4. Henrykow, IVgo, V. VI. i VII. Dom Xżąt Lankaſtru i Yorku długo ſpor wiodł o koronę pod imieniem partyi *roży czerwoney i białey*. Henryk VII. z Domu Lankaſter wſławił ſię połączeniem przez ſwe zamęście z Elżbietą corką Edwarda IV. tych dwoch domow, przez co zakończył ich walkę długą, w ktorey twierdzą, że 3. krolow, i 80. Xżąt z tych 2. domow poległo. Wyſyła Lankaſter 2. Deput: na Parl: leży nad Loną, o *m*. 2. od morza Irlandyi, 62. od Londynu. dł. 14. 35. ſz. 54.

LANKASTSHIRE, Prowin: Angielſka nadmor: w Diec: Cheſterſkiey, około *m*. 24. maiąca obwodu, a łanow ziemi 1150000. Powietrze ma dobre, mieſzkańcy ſą rzeźwi i mocni, a niewiaſty bardzo piękne. Rowniny ſą doſyć żyzne; Woły ma wielkości nadzwyczayney. Rzeki znacznieyſze tu płyną Merſey, Ribla, i Lon, i 2. wielkie ieziora Winder i Merton. Wyſyła 2. Dep: na Parl.

LANNE, m. Fr, nad rz. Adous, o *m*. 3. na połn. od Daxy.

LANNEPAX, m. Fr. w Hr. Armaniaku, *m*. 6. na połn: ku z. od *Auch*.

LANNION, m. Fr. w Brytanii, zalecone wodami mineralnemi, ieſt mieyſcem głownych ſądow, o *m*. 5. na z. od Ireguier.

LANNOY, *Alnetum*, m. Fr. z tyt: Hr. w Flandryi, o *m*. 2. na w. od Lilli, 3. na z. od *Tournay*. Uſtąpione było Francyi r. 1137. Tego im. opac. od *Beauvais* na połn ku z. o *m*. 5.

LANOBRE, m. Fr. w Arwernii, o *m*. 12. na z. ku połud: od Klermontu.

LANTA, m. Fr. w Langwedocyi wyż: o *m*. 5. od *Touloſe*.

LANTENAC, opac. Fr. Bened: czyniące 2300. liwr: fund: około r. 1153. w Brytanii, o *m*. 9. na połd: od *S. Brieux*.

LANTENAY, ob. Bouhier.

LANVAUX, opac: Fr. Cyſt: czyni 1200. liwr: o *m*. 4. od *Vannes*.

LANZO, *Axima*, m. Wł. w Xſtwie Piemonckim, nad Sturą, o *m*. 8. na w. od Suzy. 8. na połn: od Turynu. dł. 23. 8. ſz. 42. 2.

LAO, lub LAOS, *Lavum*, krol: Laozańſkie w Azyi za Gangieſem. Gran: na połn: z Chinami, na w. z Tonkwiną i Kochinchiną, na połd: z krol: Kamboyſkim na z. z krol: Siamſkim, i z Stanami krol: Awańſkiego. Jeſt to kray pełen laſow, obfity w ryż, owoce i ryby. Langienowie, lub Laozowie, ſą urodni, mocni, ſzczerzy, łagodni, ale bardzo zabobonni, i roſpuſtni, cery oliwkowey. Rolnictwo, i rybołoſtwo, iedyne ich ſą zabawy, Krol ieſt ſamowładny, wola iego ſtoi za prawo. Dwa razy w rok daie ſię widzieć tylko. Naywiękſzy ma z kości ſłoniowey dochod, ktorey tu dla mnogości ſłoniow ieſt bardzo wiele. Ma ſwego w krol: Wicereia W. i 7. innych partykularnych, i nadto wielu Mandarynow. Nayſtarſi w familii maią wielką powagę w krain. Religia ich ieſt ſektą bałwochwalſtwa Chińſkiego. Lanchang albo Langiona, czyli Winkian ieſt MS.

LAON, *Laudunum*, znaczne M. Fr. ſtoł: powiatu, w Wielko-

rządztwie Sweffyoneńſkim, z zamkiem niegdyś bardzo mocnym i z Biſk: Suffr: Remſkiego, ktorego Biſkup iaſt Xciem i Parem Francyi, i Prezydentem. Jeſt tu opac: Bened: pod im. S. Jana przyłączone do ſzkoły żołnierſkiey. Handel miaſta zależy na zbożu i winie. Położenie iego wygodne na gorze, o *m.* 12. na połn: ku z. od *Rheims*, 8. na połn: ku w. od Sweſſyonu, 31. od Paryża. Pow: Laudańſki leży między Szampanią, i pow: Sweſſyoneńſkim. Tegoż im. opac: Auguſtyn: w *Thouars* czyni 6500. liwr.

LAPONIA, wielki kray na połn: Europy i Skandynawii, między morzem lodowatym, Norwegią, Szwecyą i Roſſyą leżący. Dzieli ſię na Laponią Duńſką, czyli połn: Szwedżką, czyli południ: Moſkiewſką, czyli Wſchodnią. Powietrze tu bardzo zimne, mieſzkańcy przez 3. mieſiące zimy maią noc nie przerwaną, a dzień takiż znowu przez 3. mieſiące lata. Nie ma tu wioſny, ani ieſieni, deſzcz bardzo rzadki w lecie, a w zimie zawſze ziemia okryta bywa śniegiem. Niebo ieſt poſpolicie pogodne, powietrze zdrowe i czyſte, z przyczyny nieuſtannych wiatrow. Nie ſieią w tym kraiu nigdy, ale maią dobre paſtwiſka, ktore w krotkim czaſie dobrze tuczą bydła. Kray ieſt pełen gór i ſkał. Poſpolitſze tu źwierza ſą niedźwiedzie, wilki, kaſtory, łoſie, gronoſtaie, roſomaki, ale z tych nayużytecznieyſze ſą rentyry, ktorych mięſem i mlekiem żyią, i używaią ich do ſań, ktoremi na podziw ſzybko po śniegu ieździeć zwykli. Much tu też mnoſtwo ieſt nazbyt wielkie. Lapończykowie nie bywaią wyżſi, iak na 4. ſtop, a naywięcey i poł. Twarz maią płaſką i ogorzałą, ciało czarne, i nieiako czerwone, ſzeroki brzuch, ale mały, uda i nogi cienkie zdatne do biegu, (biegaią niekiedy prędzey niż wilki i rentyry) głowę grubą, czoło wielkie i ſzerokie, oczy niebieſkie, wklęſłe, i ſtrzelaiące, nos krotki i płaſki, włoſy krotkie twarde i czarne. Są leniwi, grubianie, do gniewu prędcy, bardzo zabobonni, lubo większa część wiarę Chrześciańſką przyięła, i boiaźliwi, ale cnotliwi, proſtacy, ledwię znaią zaboie, kradzieże &c. Żyią długo bardzo, ale nie ſiwieią, i nie używaią lekarſtw. Wiek ſtary nie przeſzkadza im, aby nie mieli biegać prędko po laſach i gorach. Nie noſzą koſzul, ani żadnego płotna nie używaią, odziewaią ſię tylko ſkorami, lub ſiermięgą. Zamiaſt chleba i mąki, ryby ſuſzone trą na proch. Każda familia ma ſzczegolną okolicę niemałey rozległości. Częſtokroć ſię z mieyſc iednych przenoſzą na inne. Mieſzkaią w podłych chatach. Laponia Szwedzka ieſt pod grad: dł. 32. 46. ſz. 65. 72. O Moſkiewſkiey ob. pod *Leporia.*

LAQUEDIVÆ, *Laquedives*, wyſpy na połn: Maldywſkich leżące, na z. pomorza Malabaru; Jeſt znacznieyſzych z tych 19. ſz. 8. 12.

LAR, ob. Laar.

LARACHE, *Lixa*, Laracha, dawne i mocne M. Afrykańſkie, w krol: Fezańſkim, przy uyściu rz. tegoż im. w Ocean, o *m.* 25. na połn: od Sali z portem dobrym. Mulley Xek poddał ią Hiſzp: r. 1610. ale potym odebrali ią Murzy: r. 1765. ſzturmowali ią Francuzi. dł. 11. 40. ſz. 35.

LARCHAMPS, m. Fr. o *m.* 7. na z. od Mayenny.

LAREDO, *Laredum*, m. Hiſzp: nadm. w Biſkayi, z wielk: i dobrym portem, leży na mieyſcu wydatnym, otoczonym przerwiſtemi ſkałami, o *m.* 12. na z. od Bilbao. dł. 13. ſz. 43. 23.

LARGENTIERE, m. Fr. w pow: Wiwareńſkim, o *m.* 7. na z. od *Viviers.*

LARINO, *Larinum*, m. Wł. w krol: Neapol: w Kapitanacie z Biſk: Suffr: Benewentſkiego, o *m.* 18. na półn: od Benewentu. ſz. 41. 48. dł. 32. 35.

LARISSA, m. w Idumei na pograniczu Judei, o *m.* 12. na połd: od Gazy, gdzie Baldouin Krol Jerozolimſki umarł r. 1118. Pamiętne ieſt nadto zabiciem Pompeiuſza.

LARISSA, Laryſſa, dawne, bogate ſt: M. Greckie, w Prow: Iannie, czyli Teſſalii z Arcy-Biſk: Greckim, ozdobne pałacem i pięknemi meczetami. Podług Wirgiliuſza mieyſce to Achilleſa było oyczyzną, i rezyd. Filipa oyca Alexandra W. Handel prowadzi doſyć znaczny. W położeniu ieſt miłym nad Peną, o *m.* 30. na połd. od Saloniki, 35. od Athen, 114. od Konſtantynopola. dł. 40. 40. ſz. 39. 54.

LARISTAN, Laryſtan, kraina Perſka w okolicach miaſta Laar. Należała dawniey do Xżąt Gwebrow, od panowania Szach-Aby, należy do Perſow. ſz. 25. 27.

LARME, (S.) ob. Selincourt, Vendome.

LARNAKA, *Larnaca*, wieś na brzegu wſchodnim wyſpy Cypru, bardzo handlowna, gdzie rezyduie wiele Konſulow Europeyſkich.

LARREY, ob. Fabert.

LARTA, ob. Arta.

LARUNS, m. Fr. w Bearnie, z ſądami, o *m.* 4. od Olerony.

S. LARY, m. Fr. bliſko *Beaumont*.

LAS czarny, ob. Schwartzwald.

LASSAY, m. Fr. w pow. Cenomańſkim nad potokiem, ktory wchodzi do rz. Mayenny, z tytuł: Margr; o *m.* 5. od Mayenny.

LASSEE *en Brignon*, opac. Fr. Bened: czyniące 2000. liwr. o *m.* 2. od Thouan.

LASTIC, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5. od *S. Flour*.

LASZCZOW, m. Polſk: pod pan. Auſtr. w Cyrk. Bełzkim, od Bełza *m.* 4. W tymże Woi: Laſzczowka pobliſko Tomaſzowa ku połud. Dobra Ordynacyi Zamoyſkiey.

LASZYN, Leſſen, m. Pruſk: w Woi. Chełmińſkim, założone r. 1328. zewſząd prawie wodami oblane, w czaſie woien wiele klęſk poniosło. Oblegaiącym woyſkom Polſk. r. 1454. mężny dało odpor. od Grudziądza na w. *m.* 3.

LATAKIA, Latichez, lub LAODYCEA nad morzem, *Laodicea ad mare*, dawne, wiel. i znaczne M. w Syryi z portem, i Biſk. wſławione wielą bardzo pięknemi ſtarożytności znakami. Zbudowane było od Seleuka Nikanora, ktory mu dał ſwey matki imie. Winna ſwe Laodicea odnowienie Koplanowi Aga, człowiekowi bogatemu, i lubiącemu handel. Stała ſię miaſtem naylepiey kwitnącym na tym pomorzu. Handel iego ieſt wielki, leży w kraiu rownym i żyznym. *m.* 99. na półn. od Jerozolimy, 30. od Alepu na połd. ku z. dł. 54 25. ſz. 35. 30. Inna była Laodycea na półn. *Cogny*, ktora ieſt ſpuſtoſzała; inna zaś była o *m.* 35. na połd. ku w. od Smirny.

LATRECEY, m. Fr. w Burgundyi, o *m.* 3. od *Arc*.

LATTES, m. Fr. o *m.* 2. od Montpellieru.

LATOWICZ, m. Pol. w Woi. Mazowieckim z Stwem czyniącym kwarty zł. 5 82, ieſt w położeniu wydatnym, nie dobrzę budowne, o *m.* 11. od Warſzawy.

LATYCZEW, m. Pol z powiatem w Woi. Podolſkim, ma Stęgrod. płaci kwarty zł. 11068, leży w gruncie dobrym, od Winnicy na półn. ku w. *m.* 11.

LAVAGNA, m. nadmorſkie we Wł. w Rzpltey Genueńſkiey, o *m.* 11. na w. od Genuy, przy uyſciu rz. Lawany.

LAVAL-ROY, Opac. Fr. Bened. w Diec. Remeńskiey, *m.* 7. od *Rheims*, czyni 14000. liwr.

LAVAL, *Vallis Guidonis*, Lawal, M. Fr. nayznacznieysze, i nayludnieysze w pow. Cenomańskim, z przyczyny wiel: handlu na płotna. Ma dwa zamki i tyt. Xięstwa Parostwa. Oyczyzną iest Wilelma Bigota Lekarza, nad prawym brzegiem Mayenny, o *m.* 16. na z. od Mans, 15. na w. od Rennes, 6. od Mayenny, 58. od Paryża. dł. 16. 53. sz. 48. 4.

LAVARDAC, *sur la Baise*, m. Fr. o *m.* 2. od Neraku.

LAVARDENS, m. Fr. w Armaniaku, o *m.* 4. na połn. od *Auch*.

LAVARDIN, m. Fr: nad Ligerą, o *m.* 4 od *Vendome*, ob. *Conlie*.

LAVAUR, *Vaurium*, Lawor, m. Fr: w Langwedocyi wyż: z Biskup: erygowanym od Jana XXII. r. 1316. Tu przeciw Albigensom r. 1212.miane było, Concili: ktorych to nayznacznieyszym było miastem, leży nad rz: *Agour*, o *m.* 8.na połd: ku w. od Alby, 148 od Paryża. dł. 19. 32. sz. 43. 42.

LAUBACH, lub LAYBACH, *Laubacum*, piękne i mocne M. S. Karnioli wyż: z Bisk. Miasto nie iest wielkie, i niema iak iedną prawie długą ulicę, ale dobrze iest budowne, leży nad rz: Laubachem, w ktorey naywiększe w Europie poławiaią się raki. Znayduie się tu Kollegium. Jest o *m.* 18. na połd: ku w. od Klagenfurtu, 60. od Wiednia. dł. 32. 22. sz. 46. 10.

LAUBACH, m. Niem: w Weterawii w Hr: Solms-Laubachskim, o *m.* 4. na połd: ku w. od Gesseny.

LAUBAN, *Laubuna*, znaczne, bogate, i bardzo ludne m. w Luzacyi wyż: nad rz: Kweyssą, o *m.* 4 na w. od Gorlicza. Daią się tu widzieć bardzo piękne blichy. Znaczne iest wielkim handlem na sukna, płotna, i nici. Znayduie się też tu klasztor mniszek.

LAUBESPINE, m. Fr: w pow: Forez, o *m.* 2. na w. od *S. Galmier*.

LAUCHA, m. Niem: w Turyngii nad Unstruttą, o *m.* 3. na połn: ku z. od Naumburga;

LAUCHSTÆDT, m. Niem: w Bisk. Merseburskim, w Saxonii wyż. z zamkiem pięknym, łaźniami, i źrzodłem wody mineralney bardzo uczęszczany, o *m.* 4. na połn. ku z. od Merseburga.

LAUDA, lub LAUDEN, m. Niemiec. w Frankonii nad Tauberą, w Bisk. Wurtzburskim, o *m.* 6. na połn. od Maryentalu. dł. 27. 18. sz. 49. 40.

LAUDERDALIA, dolina w Szkocyi, przez ktorą płynie rz. Lauder. Na moście teyto rzeki partyzańci Jakuba III. powieszeni zostali. Jest tu blizko dom piękny zwany *Lauderfort*, ktory nal. do Hrabi Lauderdalii, a ktory iest o *m.* 7. na w. ku połd. od Edymburga.

LAUDUN, m. Fr: w Langwedocyi niż. *m.* 3. od *Orange*.

LAVEDAN, *Lavitania*, dolina Fr: w pow: Bigorreńskim, między Pyreneyskiemi. gór.Jest bardzo żna, długa na *m.* 12, szeroka 8. mieysce iey głowne *Lourde*.

LAVELLO, *Labellum*, Lawella, m. Wło: dawne w Krol. Neapol. w Bazylikacie z Bisk. Suffr. Barskiego, o *m.* 7. na połn. ku z. od Cyrenzy, 20. od Baru, 32. od Neapolu. dł. 33. 30. sz. 41. 3.

LAUFFEN, *Laviacum*, m. Szwaycarskie w Bisk. Bazyleyskim, nad zbiegiem rz. Bits, i Luzzeli, o *m.* 4. na połd. od Bazylei. Jest tego im. m. w Frankonii nad Pregnitzą, o *m.* 8. na w. od Norymbergi. Inne leży w Szwabii z zamkiem i klasztorem, w Xstwie Wirtemberskim nad Nekrą, o *m.* 2. na połd. od Hailbrony. Inne też w Ar-

cy-Bisk. Salisburskim, o *m.* 5. na półn. ku z. od Salisburga.

LAUFFEN, obronny zamek w Szwaycarach blizko Szafuzy, zkąd można widzieć st. Kataraktę Renu.

LAUFFENBURG, *Lauffenburgum*, małe, ale mocne M. Niemiec: w Szwabii Austr: z zamkiem. Xżę de Saxe Weimar zdobył go r. 1638. leży na skale, nad Renem, ktory go przerzyna na 2. części o *m.* 7. od Bazylei, 10. od Zurychu. dł. 25. 48. sz. 47. 36.

LAUGEAC, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5. na połd. od *Briöde.*

LAUGEAC, m. Irlandzkie w Hr. Katerlagh, deputuie na parl.

LAVIT, m. Fr. w Lomanii z sądami, o *m.* 2. od *Auch.*

LAUMELINE, ob. Lumelio.

L'AUMONE, Opac. Fr. Cyster. o *m.* 6. na połn. od *Blois*, czyni 4500. liwr.

LAUN, lub LAUNU, *Launa*, M. Czeskie w Cyrk: Zateckim blizko Egry, leży w okolicy obfitey w pszenicę, pasze dobre, wyborne owoce, a nadewszystko w przednie iabłka zalecone w całych Czechach. Od Satzu *m.* 6. na w. dł. 31. 35. sz. 52. 50.

LAUNCESTUN, piękne m. Angiel. w kraiu Kornuwallii, blizko Tamery, o *m.* 60. na połd. ku z. od Londynu. Wysyła 2. Dep. na Parl. dł. 13. 16. sz. 50. 40.

LAURAGUAIS, (le) *Lauriacensis ager*, Lauryacki pow. iest mała kraina we Fr. w Langwedocyi wyż. z tyt. Hrabstwa między *Ariege* i *Agenne* na w. pow. Tulosańskiego. Dzieli się na wyż. i niż. Obfituie w wino i proso. *Castelnaudari* iest M. S. Był niegdyś Laurak o *m.* 4. na połn. od *Mirepoix*, 2. na połd. od Kastelnaudary.

S. LAURENT, S. Wawrzyńca rzeka w Amèryce połn. zwana też od kraiu, przez ktory płynie, *rzeką Kanady.* Zrzódło iey nie iest wiadome, lubo iey biegu na *m.* 7. lub 800. przebyto. Jest bardzo rybna. Znayduie się wniey wiele ryb osobliwszych. Zegluga na rzece tey nie iest wolną więcey iak do Kwebeku, z przyczyny iey raptownych spadkow, a poniżey Kwebeku iest bardzo niebespieczną. Uchodzi do Golfu, ktory od iey ma nazwisko, przerznąwszy w przod kray niezmiernie długi. Wszystkie wyspy, pomorza Golfu, i brzegi rzeki tey ustąpione były Anglikom przez traktat Wersalski r. 1763. Przez tenże traktat zabronione iest Franc. ryb łowienie w Golfie tym, iak o *m.* 3. od brzegow lądu i wysp.

LAURENT, (S.) wieś Francuzka zalecona wodą mineralną skuteczną przeciw chorobom zaskórnym i rumatyzmom, w pow. Wiwareńskim o *m.* 5. od *Joyeuse.* Tegoż im. Opac. Bened: w *Bourges*; inne przy *S. Bertrand*; także przy *Lisge.*

LAURENT, (S.) ob. Madagascar.

LAURENT dela-Salance, m. Fr: o *m.* 3. od Perpinianu. *Laurent d'Aygouse*, m. Fr. w Dyec. Montpelieru.

LAURENT *des Aubas*, Opac. Augnst. czyni 1200. liwr. o *m.* 2. od *Cosne.*

LAURENT-LES-CHALONS, (S.) Przedmieście miasta *Chalons*, na wyspie oblaney rz. *Saone*, z pięknym mostem kamiennym, ktory przechodzi przez obydwa rzeki Koryta. Ludwik XI. postanowił tu Parl. ktory z Dyżońskim został złączonym. Przedmieście miasta *Macon* tegoż iest im.

LAURESSE, m. Fr. w pow. *Quercy*, o *m.* 4. od *Figeac.*

LAUSANNA, Lauzanna, wiel. dawne i piękne M. Szwaycarskie, stoł: kraiu Wodzkiego, w Kant. Berneńskim, z Bisk. i z st. Collegium. Nominacya na Bisk. zależy

od Xcia Sabaudyi, Bisk: Lauzańſki rezyd: w Fryburgu od r. 1536. Zdobią miasto ratusz i inne budowle publiczne bardzo wspaniałe, leży na 3 wzgórkach o półmili od iez: Genewſkiego, o *m.* 20. na połd. ku z. od Berny, 12. od Genewy. dł. 24. 10. ſz. 46. 31.

LAUTENBURG, lub Olandberg, m. Pruſkie w Woi. Chełmińſkim. Tu część Szwedow od Polakow r. 1703. porażona była. Jeſt o *m.* 15. na połn. ku w. od Torunia, 25. na połd. ku w. od Gdańſka. dł. 38. 14. ſz. 53. 6.

LAUTERBACH, m. Niem. w Haſſyi wyż. o *m.* 5. na połn. ku z. od Fuldy.

LAUTERBERG, ob. Lutterberg.

LAUTERBURG, *Lutraburgum*, m. Fr. w Alſacyi, w Biſk: Spireńſkim nad rz. Lauterem, o półmili od Renu, 10. na połn. ku w. od Strazburga: Auſtryacy r. 1744. zdobyli go byli. Między tym mieyſcem i Weiſemburgiem ſławne znayduią ſię okopy.

LAUTHENTHAL, m. Niem. w Państwach domu Brunświckiego blizko Goſlaru.

LAUTREC, *Lautrecum*, m. Fr. w Langwedocyi wyż. w pow. Albigeńſkim, z tyt. *Vice Comitatus*, i z dawnym zamkiem, leży na górze *m.* 3. na w. od *Lavaur*.

LAUTREK, forteca, i obronne m. Niem. w Xſtwie Dwoch-Moſtow, z zamkiem pięknym, przy zbiegu rzek Lauter i Glaum, o *m.* 5. na połn. od Dwoch-moſtow.

LAWA, rzeka w Arcy-Biſk: Salisburſkim. Ma ſwe źrzodło blizko Brixen, i uchodzi do Inny.

LAWAMUNDA, lub Lawans-Mynd, lub S. Jędrzey, *Lavand-munda*, m. Niem. w Karynthii, z zamkiem i Biſk: Suffr. Salisburſkiego, do ktorego nal. Jeſt nad zbiegiem Drawy z Ławantą, o *m.* 15. na w. od Klagenfurtu, 25. na z. od Petawia. dł. 32. 45. ſz. 46. 44.

LAWBORG, ob. Lohborg.

LAWENBURG, *Leoburgum*, M. i znaczne Xſtwo Niem. w Cyr. Saxonii niż. nal. do Elekt: Hannowerſkiego. Wyſtawione ieſt od Xcia Henryka Lwa r. 1157. wzięte było od Generała Tyllego, r. 1627. Leży nad prawym brzegiem Elby w dolinie, zamek zaś ma na górze, o *m.* 15. na połn. ku w. od Luneburga, 16. od Hamburga, 9. na połd. od Lubeki. dł. 28. 29. ſz. 53. 36.

LAWENBURG, lub Louwenburg, m. Pruſkie w Pomeranii dalſzey, zwane też Lemburgiem, ktore z Stwem i powiatem ſwym całym, iako i Bytowſki, od Zygmunta I. Jerzemu i Barminowi Xżętom Pomorſkim ſieſtrzeńcom iego w hołd dane były, r. 1526. a po zgaſſey ich familii za Jana Kazimierza Elektorom Brandeburſkim r. 1657. było oddane przez traktat Bydgoſki, ktore im też potym utwierdzone zoſtały, leży nad rz. o *m.* 13. na połn. ku z. od Gdańſka. dł. 35. 28. ſz. 54. 45.

LAWENSTEIN, m. Niem. i grod w Miſnii, o *m.* 9. na połd. od Drezna.

LAWERNIK, m. Pruſkie w Woi. Chełmińſkim, nad rz. Drybeńcą, o milę od Brethen.

LAWFELD, wieś w Niderlandzie, w Biſk. Leodyiſkim, blizko Maſtrychtu, ſławna wygraną Francuzow dnia 2. Lipca r. 1747.

LAWORA, ob. Labour.

LAWINGEN, lub Laugingen, *Lavinga*, M. Niem. w Szwabii, niegdyś Ceſ. teraz zaś nal. do Xcia Neuburſkiego. Xżę Bawaryi wziął go był r. 1702. Między tym mieyſcem i Dillingeną oſzańcował ſię był, ów gdy Xżę Malborugh rozwalił okopy Schellenburga blizko Donawerty, i Hohſtedtu, r. 1704. Oyczyzną ieſt Alberta Wiel: leży przy Dunaiu, o *m.* 4. na połn. ku z. od Burgau, 8. od Ulmy, 13. od Auſzpurga. dł. 28. 4. ſz. 48. 32.

LAUZERTE, m. Fr. o *m.* 8. na połd. od *Cahors*.

LAUZUN, m. Fr. z tyt. Xſtwa o *m.* 6. na połd. od *Bergerac*, 6. od Marmandy.

LAXEMBURG, lub Laxendorf, m. Niem. w Auſtryi z zamkiem Ceſar: leży nad Schwechą, o *m.* 4. na połd. od Wiednia.

LAYBECK, ob. Laubach.

LAYRAC, *Lauracum*, m. Fr. w Lomanii nad Garumną, o *m.* 2. od *Agen*.

LAZIERS, Opac. Bernard. o *m.* 1. od *Figeac*.

LEAOTUNG, Leaoton, *Leaotunica*, wiel. kraina Azyi między Chinami, Golfem Kang, Koreą, i Tatarami Boydoyſkiemi. Nal. do Chin. Mieſzkańcy ſą bitnieyſi, ale mniey oświeceni, i dowcipni, niżeli Chinczykowie. Handlem ani rolnictwem ſię nie bawią, lubo ich kray bardzo do tego ſpoſobny. *Leaoyang*, ieſt pierwſzym tu miaſtem głownym, ktore ieſt wielkie doſyć i bardzo ludne.

LEAWAWA, m. i port Azyatycki na brzegu wſchodnim wyſpy Ceylanu; z tego portu wychodzi ſol bardzo przednia. dł. 100. 50. ſz. 6. 40.

LEBEDA, *Leptis*, dawne M. Afr. w Krol. Trypolitańſkim, z doſyć dobrym portem, i dawnym zamkiem, leży nad morzem śrzodziemnym, o *m.* 34. na w. od Trypolu. Wielu mniema, iż Ceſarz Sewer ztąd był rodem, iako i S. Fulgenty. dł. 32. 25. ſz. 32. 10.

LEBEGUIEN, lub Loebegin, m. Niem. w Xſtwie Magdeburſkim, pow. Saaleńſkim, o *m.* 13 na połd. od Magdeburga.

LEBRIXA, *Nebriſſa*, dawne, mocne, i piękne M. Hiſzp. w Andaluzyi, leży w kraiu obfitym w zboże, wino, i drzewa oliwne, z ktorych tu nayprzednieyſzą w całey Hiſzp. wyciſkaią oliwę, o *m.* 4. na połn. ku w. od *S. Lucar*. dł. 12. 3. ſz. 36. 52.

LEBUS, *Lebuſſa*, m. Niem. w Cyr: Saxonii wyż. w śrzedniey Marchii Brandeburſkiey, z Biſk. ktore obrocone zoſtało na Państwo świeckie dla domu Brandeburſkiego r. 1556. leży nad Odrą, o *m.* 2. na połn. od Frankfortu. dł. 32. 30. ſz. 52. 28.

LECCA, *Aletium*, *Lupiæ*, Lekka, bogate, ludne i znaczne M. Wł. w Krol. Neapolitańſkim w ziemi Otrantſkiey, ktorey ieſt miaſtem celnym, rezydencyą Gubernatora i Biſk: Oyczyzną ieſt Scypiona Ammirato, leży o *m.* 4. od Golfu Weneckiego, 8. od Otranty, 8. od Brunduzium, 78. na w. od Neapolu. dł. 55. 55. ſz. 40. 38.

LECH, *Licus*, rzeka Niem. ktora wypływa z kraiu Gryzonow, płynie przez granicę Bawaryi i Szwabii, i wpada do Dunaiu.

LECTOUR, lub Leitoure, *Lactore*, Lektora, dawne, mocne, M. Fr. ſtoł: pow. Lomanii, z zamkiem i Biſk. Na mieyſcu wſzelkich opłat daie rocznie 3000. liwr. nakſztałt *doni gratuiti*, leży na górze, po pod ktorą płynie rz. *Gers*. o *m.* 5. na w. od Kondomy, 8. od *Agen*, 8. od *Auch*, 143. od Paryża. dł 18. 16. ſz. 43 56.

LEDERGUES, m. Fr. o *m.* 8. na połd. od Rhodez.

LEDESMA, *Bletiſa*, dawne i mocne M. Hiſzp. w Krol. Legiońſkim nad rz. Tormes, z znaczną iurydyką, o *m.* 8. na połd. ku z. od Salamanki. dł. 12. 10. ſz. 47. 2.

LEEDS, *Ledeſia*, znaczne M. Angiel. w Yorkshirze z tyt. Xſtwa. Znayduią ſię tu przednie fabryki ſukna, leży nad rz. Arą, o *m.* 7. na połd. ku z. od Yorku, 45. od Londynu. dł. 15. 58. ſz. 53. 43.

LEERDAM, *Lauri*, m. Hol. nad Lingą o *m.* 5. na połd. od Utrechtu; oyczyzną ieſt ſł. Kornellego Janſeniuſza Biſk. Ypreńſkiego. dł. 22. 53. ſz. 51. 56.

LEGER, Opac. Auguſt. w Swesſyonie czyni 3000. liwr. Tegoż im. o milę od Niotry w Diec: *de Saintes*.

Opac: Bened. czyniące 10000. liwrow. Inne Opac: Bened: o *m.* 6. na w. od *Lisieux*, czyni 25000. liwrow.

LEGIO, ob. Leon.

LEGUA, m. Fr: w Santonii, o *m.* 3. od Marennes.

LEICESTER, *Licestria*, M. Angiel: dotąd dosyć znacne nad Sturą o *m.* 30. na połn: ku z. od Londynu wysyła 2. Dep: na Parl: dł. 16. 25. sz. 52. 35.

LEICESTERSHIRE, Prow: Angiel: w śrzodku kraiu położona w Diec: Linkolnskiey Ma w około na *m.* 32. i łanow blizko 560000. Powietrze zdrowe, i grunta są żyźne. Wysyła 2. Dep: na Parl: Leicester iest M. S.

LEICHTENAU, m. Niem: i grod w Hassyi niż.

LEIGNEUX, wieś Fr: nad rz. *Lignon*, znaczna Kapitułą Benedyktynek z Szlacheckiego rodu tylko przyimowanych, o *m.* 4. na połn: ku z. od Montbrysony.

LEININGEN, ob. Linange.

LEINSTER, *Lagenia*, znaczna i nadmorska Prow: Irlandyi, maiąca formę troykąta, długą na *m.* 37. sz. 23. a obwod iey na mil 120. wynosi. Powietrze ma zdrowe i pogodne Obfituie w zboże, pasze, bydło ryby, ptaki wodne, i wyborne konie. Dublin iest M. S.

LEIPNICK, m. Czeskie w Morawii, o *m* 6. na w. od Olomuńca.

LEIPSICK, lub Leipzick, *Lipsia*, Lipsk, bogate, wiel: mocne i sławne M. Niem: w Misnii, ozdobne zamkiem zwanym *Pleissemburg*, i st. Akademią fundowaną r. 1409. Handel prowadzi na podziw wielki; rządzi się własnemi prawy, i nal: do Elekt: Saskiego. Pamiętne iest zwiedzioną potyczką tu r. 1631. i 1642. i przez walne co rok iarmarki. Domy iego są bardzo piękne. Oyczyzną iest Jana Fryd: Mayera, Jana Burcharda Menke, Jakuba i Chrystyana Tomazyuszow, Godefryda i Ludwika Jungermanow i st. Leibnitzego. Prusacy dobywszy go r. 1745. i 1756. bardzo wielkie nań nałożyli summy pieniężne, i wymusili ie na mieszkańcach, leży w rowninie miłey i żyżney, między Saalą i Muldą przy zbiegu Pleyssy, Elstery, Bary i Lupy, o *m.* 15 na połd: od Wittemberga, 16 od Drezna, 26 od Magdeburga, 100 od Wiednia. dł. 30. 30 sz. 51. 19.

LEIRIA, obronne M. Portug: w Estremadurze, z zamkiem i Biskup: erygowanym r. 1544. Jest o *m.* 12 na połd: od Konimbryki, 24 na połn: od Lizbony. dł. 9. 45. sz 39. 40.

LEISBORN, sławne Opac. Bened: w Bisk: Monasterskim, w grodzie Stromberskim, nad Lippą.

LEISZNICK, lub Leisnik, m. Niem; w pow: Lipskim nad Muldą, z zamkiem zwanym *Widdenstein*, o *m.* 6 na połd: ku w. od Lipska.

LEITH, lub Lith, znaczne M. portowe w Szkocyi w Prow: Lothianie, nad Golfem Forth, blizko Edymburga, ktorego nieiako iest portem. dł. 14. 48. sz. 56. 15.

LEITOMERITZ, ob. Leutmeritz.

LELOW, m. Pol: w Woi: Krakowskim, z powiatem, zamkiem, i Stwem czyniącym kwarty 2124 zł: iest obmurowane. Zdobi go klasztor Franciszkanow, leży nad rz. Białą, w okolicy żyżney, na *m.* 11 od Krakowa. Stwo podlega prawu emfiteutycznemu Bistrama.

LEMANSKIE, lub Genewskie, Jezioro, *Lacus Lemanus*, w Szwaycarach i Sabaudyi. Opada w zimie, a przybiera w lecie, niekiedy na 10. stop wysokości. Jest głębokie, i nigdy niemarznie. Obfituie w ryby dobre, osobliwie w pstrągi i okunie wyborne. Daie się w nim widzieć od początku wieku tego ryba żarłoczna zwana *Moteila*, ktorey tu niepostrzegano dawniey nigdy. Jezioro to żegluiącym po

nim przedziwne ſprawuie ſpoyrzenie.

LEMBACH, m. i grod Niemiec: w Hr: Mansfeldzkim, pod panowaniem Krola Pruſkiego, z 9 wſiami, nad zeyściem ſię rzeki Tulbach i Wipper. Corocznie walne tu bywaią iarmarki, leży blizko Mansfeldu.

LEMBERG, lub LEANBERG, piękne M. Szląſkie, w Xſtwie Jaworſkim, o *m.* 6 na z. od Jawora. Ob. Lwow.

LEMBRO, lub IMBRO, *Imbros*, wyſpa na Archipelagu, ku brzegom wſchodnim połwyſpy Romanii, na *m.* 9. wokoło maiąca, z miaſteczkiem tegoż im. i portem. dł. 43. 35. ſz. 40. 25.

LEMBURG, ob. Lawemburg.

LEMGOW, *Lemgovia*, m. Niem. w Weſtfalii, nad rz. Begą, w Hr. Lipeńſkim. Niegdyś było Ceſ: teraz nal: do Hr. Lipeńſkiego. Jeſt tu Opaſtwo ſzlachetnych Panien, ktorych Xieni powinna bydź zawſze urodzoną Hrabiną Lipeńſką. Jeſt o *m.* 7. na połd. ku z. od Minden. dł. 26. 30. ſz. 52. 8.

LEMNOP, ob. Stalimena.

LEMOWIK, ob. Limoges.

LEMPDE, m. Fr. o *m.* 3. na w. od Klermontu w Arwernii.

LEMPS, m. Fr. w Delfinacie o *m.* 2. od brzegow S. Andrzeia.

LEMSTER, lub LEOMENSTER, *Leonis-monaſterium*, m. Angiel. w Herfordshirze, z tyt. Baronii, leży blizko rz. Lugi, o *m.* 27. na połn. ku z. od Londynu. dł. 14. 41. ſz. 52. 16.

LENARCZYCE, w Woie: Sandomirſkim z Stwem, ktore nie płaci kwarty, emph: Podoſkiego.

LENCLOITRE, m. Fr. *m.*6. na połn. od *Poitiers*.

LENIOWKA, m. w Woi. Bracławſkim nad lewym brzegiem rzeczki w padaiącey do Wieczy, blizko Kryſpola.

LENIWKA, zowie ſię Kopanica Wiſły, ktora ciągnie ſię pod Gdańſk, dobyta i utrzymana kosztem Miaſta. Ma ztąd Leniwki nazwiſko, iż w nim Wiſła leniwo płynie.

LENNEP, m. Niem. w Xięſtwie Bergeńſkim z dobremi ſzkołami, leży w dolinie miłey, przedzielone na dwoie rzeką Lennep. Prowadzi handel znaczny na wełnę i ſukna. Jeſt o *m.* 6. na połn. ku w. od Kolonii.

LENNECK, lub LENOX, *Elgovia*, Prowincya Szkocyi południ: zwana też Hrabſtwem *Dumbaſton*, od im. ſwey ſtolicy. Obfituie w zboża. W górach iey wyborne ſą paſze.

LENS, *Lentium*, m. Fr. w Artezyi, niż: ktorego fortyfikacye zrzucone były. Xżę Kondeuſz odnioſł tu r. 1648. nad Hiſzp. zwycięſtwo. Uſtąpione było Francyi traktatem Pyreneyſkim, leży nad rz. *Souchets*, o *m.* 3. od Atrebaty, 4. od Duaku, 46. od Paryża. dł. 20. 29. ſz. 50. 27.

LENT, m. Fr. w Xſtwie Dombſkim o *m.* 2. od *Bourg* w Breſſyi.

LENTILLAC, m. Fr: o *m.* 5. na połn: od *Figeac*.

LENTING, Leontini, *Leontium*, bardzo dawne M. Wł: w Sycylii w Prow: *di Noto*; trzęſieniem ziemi r. 1695. zruynowane zoſtało, leży nad rz: tegoż im. o *m.* 7. na połd. ku z. od Katany, 8. od Syrakuzy. dł. 32. 50. ſz. 37. 38.

LENTZBURG, m. i pow: Szwaycarſki w Kantonie Berneńſkim, z dobrym zamkiem, leży w obſzerney rowninie o *m.* 2. od Arau.

LENTZEN, Cyrkuł i zamek w Marchii Pregnickiey, blizko Elby. Tu cła wybieraią, od Danneburga *m.* 7. na w.

LENWARD, zamek w Inflanciech nad Dźwiną o *m.* 4. od Uxuli.

LEO, (San.) *Leonis fanum*, małe ale mocne M. Wł. w Stanie Papiezkim, w Xſtwie Urbinu, na

górze, blizko *Marrechia*, z Bisk: o *m*. 6. na półn. ku z. od Urbinu. dl. 30. sz. 43. 5.

LEODIUM, ob. Liege.

LEOGANE, m. i piękna rownina w Amer: na pomorzu zachodnim wyspy S. Dominika. Wszystkiego tu iest podostatkiem: kokos, indych, cukrowe trzciny, tabaka, i cokolwiek służy do wygod życia. Powietrze tu iest niebardzo zdrowe, a zbytek mieszkańcow, przyczyną iest rożnych między niemi chorob. Osadą iest Franc: sz. 18.

LEON, lub Saint-Pol-de Leon, *Legio*, dawne M. Fr. w Brytanii niż. z Bisk. i z tyt. Baronii, ktora iest iedną z naypierwszych w tey Prow. i posiadaną była od dawnych czasow przez Xżąt *de Rohan*, ktorzy z tey przyczyny maią prawo prezydowania na obradach Prowincyi, koleią z Xżętami *de la Tremouille*, i Baronami *de Vitre*. Oyczyzną iest Egwinara Barona, leży blizko morza o *m*. 12. na połnoc ku w. od Brestu, 119. od Paryża. dl. 13. 39. sz. 48. 40.

LEON, Krol. Legiońskie, Prowincya Hiszp: z tyt: Krol: gran. na półn. z Asturyą, na z. z Gallicyą i Portugalią, na połd. z Estramadurą, i Kastyllią, z ktorą też na w. graniczy. Ma wzdłuż na *m*. 50, wszerz 40. Rz. Duero przerzyna ią na dwie prawie rowne części. Obfituie we wszelkie potrzeby życia. Leon iest M. S.

LEON, *Legio*, dawne i wiel. M. Hiszp: stol. Krol. tegoż im. zbudowane od Rzymian za czasow Galby. Ma Bisk. Było niegdyś rezydencyą swych Krolow do r. 1029. w ktorym do Kastylii przyłączone zostało po śmierci Weremonda III. Kościoł Katedralny celuie w piękności wszystkie kościoły w Hiszp. leży Legio między dwoma źrzodłami rz. Esty, o *m*. 20. od Owiedo, 38. od Burgos, 70. od Madrytu. dl. 12. 22. sz. 42. 45.

LEON, Krol. nowe Legiońskie w Amer. połnocney w nowey Hiszp: Góry iego bogate są w kruszce.

LEON-DE-NICARAGUA, M. Amer: połnocney w nowey Hiszp: w Prow. Nikaragua. Rezydencyą iest Gubernatora Prowincyi, i stolicą Bisk. Korsarze Angiel: r. 1685. złupili go byli mimo liczniey szey daleko załogi Hiszpanow, ktorzy im się oprzeć nieśmieli, leży nad wielkim ieziorem, ktore nakształt morza podnosić się i opadać zwykło, o *m*. 20. od morza południowego. dl. 291. 25. sz. 12. 25.

S. LEONARD-des-bois, *m*. 4. na połd. ku z. od *Alençon* iest m. Fr. Tegoż im. Opac. Bernard: o milę od Rupelli.

S. LEONARD w Worst: m. Niem. w Austr. niż. z zamkiem w okolicy wyż. Wiener-Wald. Tegoż im. zamek w Karynthii mocny, należy do Bisk: Bamberskiego.

S. LEONARD-LE-NOBLET, *Nobiliacum*, dawne M. Fr. w powiecie Lemowiceńskim, z znaczną fabryką papieru i sukna. Ma Kapitułę ss. relikwiami S. Leonarda, leży nad Wienną, o *m*. 5. na półn. ku w. od Lemowiku, 78. od Paryża. dl. 19. 10. sz. 45. 50.

LEONBERG, m. Niem. w Xstwie Wirtemberskim, o *m*. 4. od Stutgardy.

LEONCEL, Opac. Fr. Cyster. czyniące 3500. liwr. o milę od Romans.

LEONRODT, w Margrab: Anspachskim, i o *m*. 6. od Anspachu w Frankonii, dziedzictwo iest domu Hrabiow Leonrodzkich.

LEOPOLSTADT, *Leopoldistadium*, małe ale bardzo obronne M. Węgier wyższych, wystawione od Leopolda Cesarza r. 1665. Rokoszanie oblegali go r. 1707. ale Hr. Staremberg odpędził ich od oblężenia, leży nad Waagą, o *m*. 8. na półn. ku z. od Neuhausellu, 12. od Prezburga, 27. od Budy, 25. od Wiednia. Miasto to było w liczbie tych, ktorych twierdzę zrzu-

ście, Jozef II. Ces. postanowił.

LEOPOLDSTADT, przedmieście Wiednia stolicy Austryackiey, leży za Dunaiem, zbudowane było od Leopolda Ces. r. 1704.

LEPANT, *Naupactus*, bardzo mocne i wielkie M. w Turcyi Europ. w Liwadyi, z Arcy-Bisk. i fortecą obronną. Maiąc Weneci ustąpiony sobie Lepant od Emmanuela Ces. Konstantynopol: tak go ufortyfikowali, iż Turcy r. 1475. po 4 miesiącach oblężenia, utraciwszy 30000. ludzi od oblężenia ustąpić musieli. Zdobył go iednak Baiazet na Wenetach r. 1498. ktorzy go znowu odzyskali 1687. ale r. 1699. dopełniaiąc traktat Karłowicki zburzyli zamek Romelli, i woyska swe ztąd wyciągneli. Przy tym to mieście Don Juan Austryak poraził flottę Turecką r. 1571. leży nad Golfem Lepanckim, o *m.* 45. na połn. ku z. od Aten, 142. od Konstantynopolu. dł. 39. 48. sz. 38. 34.

LEPAUD, m. Fr. w Arwernii o *m.* 2. od *Evaux.* Jest iedną z 6 Kasztelanii w pow. *Combrailles.* Nal. do Xcia Aureliańskiego.

LEPEL, m. Litt: w Woi: Połockim, z zamkiem na ieziorze tegoż im. leżące, od Czaśnikow *m.*7.

LEPORIA, nazwisko, ktore się daie części Laponii należącey do Rossyi. Dzieli się na nadmorską, czyli *Mourmańskoy*, gdzie iest Kola miasto portowe, na *Leporyą Terskoy*, (*Tersa*,) nad morzem białym i Leporyą *Bella - Moreskoy*(*Grandvicensis Leporia*) leżącą powyżey morza białego. Ob. Laponia.

LEQUIOS, Lekwios, nazwisko wielu wysp na Oceanie wschodnim, iest ich 6 znacznieyszych, a wiele mnieyszych hołdowniczych Krol. Suxamskiemu. Wyspiarze prawami własnemi się rządzą, i maią swego Dairo, iako Japończykowie. Są powolni, mili, i bardzo kochaiący się w muzyce. Wyspy są obfite we wszystko. Prowadzą handel wielki Konchami, ktorych Japończykowie zamiast szkła używaią.

LERI, m. Fr. nad Eurą, w Norm: o *m.* 1. od *Pont-de-l'Arche*.

LERICE, *Erix*, m. Wł: portowe; na brzegu wschodnim Golfu i o *m.* 2. na połd. od *de la Specia*, w Rzpltey Genueńskiey. dł. 27.30. sz. 44. 5.

LERIDA, *Ilerda*, dawne wiel. i mocne M. Hiszp. w Katalonii, z zamkiem pięknym i Bisk. r. 524. miany tu był Sobor Kościelny. W czasie rokoszu Katalończykow wzięli go byli Francuzi. Hiszpani od oblężenia tu odstąpić byli przymuszeni r. 1642. porażeni wprzod będąc. Zdobyli go byli zaś Hiszp., r. 1644. i zbili wzaiem Gnala Fr. *de la Mothe*: Hr. *Harcourt.* odpędzony ztąd został 1646. i wielki Kondeusz r 1647. Sprzyiało było stronie Arcy-Xcia, ale Xżę Aureliański dobył go szturmem, r. 1707. leży na górze, nad rz. Segrą, w gruncie żyżnym, o *m.* 5. od Balaguery, 28. od Taragony, 34. od Barcellony, 80. od Madrytu dł. 18. 10. sz. 41. 31.

LERIN, *Lerina*, m. Hiszp. w Nawarze wyż. nad rz. Egą, z tyt. Hrabstwa, o *m.* 6. na połd. od Estelli.

LERINS, *Lerinæ Insulæ*, Leryńskie wyspy są dwie małe na morzu śrzodziemnym, ku brzegom Prowancyi, o *m.* 2. od Antibes. Nayblizsza lądu zowie się Wyspą S. Małgorzaty, i iest naywiększą. Znaydnie się na niey dobra Cytadella; ma swego Gubernatora, i garnizon dla Inwalidow, dla strzeżenia więźniow państwa. Obwodu iey iest na milę, na pół długości, a nieco więcey szerokości. Wzięta była od Hisz. r. 1635. ale ci od Francuzow wypędzeni byli 1638. Opanowali ią Anglicy r. 1746. ale Marszałek *de Besle-Isle* odzyskał ią w Maiu r. 1747. Druga wyspa zowie się S. Honorata, ponieważ ten tu S. założył klasztor, ktory

ieſt dziś Opac. Bened. Dochody Opac. do Biſk. Graſſeńſkiego zoſtały przyłączone. Mnieyſzą ieſt ta od pierwſzey.

LERIX, mała rz. w Hiſzpanii w Galicyi. *Ponte Vedra*, leży blizko iey uyścia.

LERMA, m. Hiſz. w Kaſtylii ſtarey nad rz. Arlanzą, o *m.* 17. na półn. ku w. od Walladolidy; erygowane było na tyt. Xſtwa przez Filipa III. r. 1599. Ma zamek dobry i opałane. dł. 14. 30. ſz. 42. 2.

LERO, *Leros*, wyſpa Azyi na Archipelagu iedna z Sporadow, ſł. urodzeniem Patrokla podług niektorych Piſarzow. dł. 44. 40. ſz. 37.

LESBOS, ob. Metelina.

LESCAR, *Laſcurra*, m. Fr. w Bearnie z Biſk. ktory ieſt Prezydentem Stanow Bearny, i pierwſzym Konſyliarzem Parlamentu w *Pau*, leży na górze o milę od Pau, 5. od Olerony, 17. od Bayonny, 170. od Paryża.

LESCHNITZ, m. Szląſkie w Xſtwie Opawſkim, znaiome z przyczyny pielgrzymuiących tu do *Góry S. Anny*, blizko leżącey, od Oppawy o *m.* 10. na połd. ku w.

LESCUN, m. Fr. o *m.* 6. na połd. od Olerony.

LESCURE, m. Fr. w Langwedocyi z tyt. Baronii, o milę od Alby.

LESDIGUIERES, m. Fr. w Delfinacie, erygowane na tytuł Xſtwa dla Franc. *de Bonne*, ktory iego był dziedzicem, r. 1611. o *m.* 2. od *Corps*, 6. od Gapy.

LESINA, ob. Lieſina.

LESNEVEN, m. Fr. z ſądami głownemi, w Brytanii, o *m.* 7. od S. *Pol-de-Leon*.

LESNIOW, m. Pol. w Woi. Wołyńſkim, pamiętne potyczką r. 1651. i urodzoniem Mikołaia Arnolda. Na pograniczu Kordonu Auſtryac. nad rz. od Bereſteczka *m.* 2.

LESNICE, m. w Woi. Kiiowſkim obwarowane, nad lewym brzegiem rzeki uchodzącey do Roſſy, nie daleko Olſzanki.

LESPARE, m. Fr. o *m.* 3. od Kaſtyllonu.

LESQUEMIN, wyſpa i port ſławny w Amer. w Kanadzie. Port ugęſzczany ieſt od Francuzow Góralow Pyreneyſkich zwanych *Baſgues*, bawiących ſię połowem wielorybow.

LESSAC, m. Fr. w Piktawii o milę od *Confolens*.

LESSAY, *Exaguenſe oppidum*, m. Fr. w Normandyi o *m.* 4. na półn. od *Coutances*, na przeciw wyſpy Jerſey, znaczne Opactwem Bened. czyniącym 9000. liwr. i żupami ſolnemi.

LESSINES, *Leſſina*, m. w Hannonii Auſtr. nad Dendrą, ſławne fabrykami lnianemi, o *m.* 2. na połn. od *Ath*, 9. od Bruxelli.

LESTELLES, m. Fr. o *m.* 2. od Gaudens.

LESTERP, Opac. Auguſt. czyni 3000. liwr. o milę od *Confolens*.

LESTWITHIEL, m. Angiel. w Prow. Kornuwallii nad Foweyą o *m.* 63. na z, od Londynu. Wyſyła 2. Dep. na Parl. dł. 12. 58. ſz. 50. 24.

LESZCZYN, w Powiecie Pińſkim Opac. Bazyliańſkie, leży między błotami, blizko miaſta Pińſka.

LESZONO, w Woi. Mściſławſkim o *m.* 2. od Propoyſka, pamiętne potyczką krwawą ſtoczoną tu w Październiku r. 1708.

LESZNO, Liſſa, piękne, znaczne, i ludne M. Pol. w Woi. Poznańſkim, ſł: bogatemi kupcami i rzemieślnikami różnemi, oſobliwie ſukiennikami oſiadłemi tu z Niemiec ſekty luterſkiey, ktorzy kościoł i ſzkoły tu ſwe maią. Na nim ſię piſał dom Hr. Leſzczyńſkich wygaſły na Staniſławie Xciu Lotaryńſkim. Ten ie r. 1748. przedtym Hrabi Rzeſzy Niem. potym Xciu Sułkowſkiemu przedał, przy ktorego fa-

milii zostaie i ma tyt. Hrabstwa r. 1656. od woysk Pol. a 1707. od Moskalow spustoszone było, leży w dobrym położeniu, około ktorego iest na kilkaset wiatrakow, o półmilę od Rydzyny, od Warszawy *m.* 50.

LETRIM, *Letrunum*, m. i Hr. w Irlandyi w Prow: Konnacyi, ktora ma wzdłuż na *m.* 15. w szerz 6. na z. Kawanu, i Fermenaghu. Obfituie w bardzo dobre pasze. Dzieli się na 5. Baronii; miasto leży o *m.* 30. na połn. ku z. od Dublina. dł. 9. 35. sz. 54. 3.

LETTERE, *Letteranum*, Lettera, m. Wł. w Krol. Neapol. w Pryncypacie; iest dosyć handł. ma Bisk. i leży na wierzchu góry, o *m.* 5. od Salerny, 8. od Neapolu.

LEU, (S.) *S. Lupus*, m. Fr. nad rz. *Oise*, o *m.* 3. od Beaumont. Znayduią się tu góry kamieni łupalnych.

LEVANT, termin Fr. toż właściwie znaczący co *Wschod*, ale gdy mowa iest o handlu, lub rzeczach żeglarskich, nazwisko to daie się pomorzom wszystkim Afryki ponadmorzonm śrzodziemnym, a nawet i Turcyi Azyatyckiey; ztąd i w Polskim języku tych kraiow towary Lewanckiemi zowią się.

LEVANZO, lub LEVENZO, *Phorbantia Buccina*, mała wyspa na z. Sycylii.

LEUBIEN, lub LOIBEN, *Leobum*, piękne M. i Hrabstwo w Styryi, nad Muerą z kollegium, o *m.* 8. na połn. ku w. od Judemburga.

LEUBUS, *Leubulium*, m. Szląskie nad Odrą w Xstwie Wołowskim, o *m.* 3. od Wolau. Jest tu klasztor tegoż im. o pólmili zakonu Cystersow, w ktorego kościele wielu Xiąt było pochowanych.

LEUCATE, *Leucata*, M. Fr. dawne w Langwedocyi niż. sławne oblężeniem wytrzymanym przeciw Hiszp. r. 1637. ktorzy tu zbici byli przez Gnała Schomberga. Fortyfikacye zburzone zostały, *m.* 7. na połd. od Narbonny, 6. od Perpinianu, 168. od Paryża.

LEUCHTEMBERG, *Leuchtemberga*, zamek w Palatynacie Bawaryi; od niego ma nazwisko powiat cały pod tyt. Langrafstwa, i należał do domu Bawarskiego, ale po śmierci ostatniego Elektora, Cesarz odezwał się z prawem, i iako swą opanował lenność r. 1778. leży na górze blizko rz. Pfreymy, o *m.* 20. na połn. ku w. od Ratyzbony, 26. od Norymbergi. dł. 30. 20. sz. 49. 39.

LEVIGNAC, *Laviniacum*, m. Fr. nad Lotą na przeciw Kadeku.

LEVIS, Xstwo w pow. *Hurepoix* o *m.* od *Chevreuse.*

LEUK, znaczne m. Szwaycarskie, prawie w śrzodku kraiu Walezyi, o *m.* 6. na w. od Siony. Sławne iest swym mocnym położeniem, obradami stanow często tu miewanemi, i przez znaiome łaźnie Leukańskie o *m.* 2. ztąd będące; w tych woda tak gorąca się znayduie, iż iaia w nią rzucone twardnieią, i kura łatwo się opierza. dł. 25. 30. sz. 46. 12.

LEVONTINA, (Valle) lub LEVINERTHAL, *Lepontia Vallis*, kraina Szwaycarska, na połud: Kantonu *Uri*, od ktorego dependuie.

LEVROUX, *Leprosum*, dawne m. Fr. w pow. *Berri*, z zamkiem, Wzięte było od Filippa Augusta. Jest o *m* 5. na z. od *Issoudun*, 15. od *Burges.*

LEUSE, *Lutosa*, m. w Hannonii Austr. o *m.* 2. od Athy, 3. na połn. od *Condé*, 5. od Mons. Xżę Waldek, od Gnała Luxemburga tu był porażony r. 1691. dnia 19. Września.

LEUTENBERG, lub LEUTENBURG, m. Niem. w Turyngii, w Xstwie Schwartzburg-Rudelsztadzkim. W górze poblizkiey znayduią się szyby srebra i miedzi, leży o *m.* 6. na w. od Schwartzburg-Rudelstadtu.

LEUTENHAUSEN, m. i grod w Hassyi niż. o *m.* 3 na w. od Hirschfeldu.

LEUTKIRCH, M. Niem wolne i Ces. w Szwabii nad rzeczką *Eschach*, ktora w pada do Illery. Mieszkańcy uwolnieni od prawa Kadukowego we Fr. r. 1775. Jest o *m.* 9 na połn. ku w. od Lindau, 6. od Kempten, 4. od Memmingen. dł. 27. 45. sz. 47. 53.

LEUTMERITZ, lub LEITMERYCZ, *Litomerium*, M. Czeskie, stoł: cyr: tegoż im. z Bisk. erygowanym r. 1655. Jest tu kollegium i szkoły. Wina tuteysze są zalecone, leży nad prawym brzegiem Elby, o *m.* 14. od Pragi, 16. od Drezna. dł. 31. 50. sz. 50. 34.

LEUTOMYSL, w Czechach, w Cyr: Chraudymskim, z zamkiem i z szkołami, o *m.* 9. na połd. ku w. od Chradyna.

LEUSTCH, m. w Stwie Spiskim, na pogr. Węgierskim w Pol. *Lewocza*, dobremi miodami zalecone, zdobią go piękne doliny i kollegium. Ma mieszkańcow Niemcow Protestantow. Znaczne tu bywaią iarmarki. Jest o *m.* 18 na połn. od Tokayu, 1. od Lubicy.

LEWARDA, *Leovardia*, piękne, bogate, ludne, wielkie, i mocne M. Hollenderskie, stoł: Fryzyi, rezydencyą iest Stathudera Prowincyi, i mieyscem Obrad. Budowle publiczne i prywatne są tu bardzo wspaniałe. Przez miasto rznięte są rożne kanały, ktore go dzielą na dwoie, i iego ułatwiaią handel, ktory iest bardzo znaczny. Twierdze miasta są bardzo wysokie i mocne, a wkoło miłe otaczaią go ogrody. Piotr Aukarna, Jerzy Rattaler, Hagus Kaminga, i inni wieley ludzie z Lewardy rodem byli, leży nad wielą rzekami, o *m.* 11. na z. od Groningi, 24. od Dewenteru, 26. od Amsterdamu. dł. 23. 17. sz. 53. 12.

LEWENTZ, Lewencz, *Leventinum*, M. Węgier: wyż. w Hr. Strygońskim, nad rz. Graną. Turcy r. 1664. tu byli zbici. Rokoszanie opanowali go r. 1705. Jest o *m.* 10. na połn. od Strygonia, 10. od Neuhauselu. dł. 36. 58. sz. 48. 15.

LEWERPOOL, ob. Liwerpol.

LEWESTA, wieś w okolicy Hannowera, blizko Kalenberga, sławna Potyczką tu stoczoną r. 1373 a w ktorey Xżę *Magnus Torquatus* zabity został od Ottona Hrabiego na Schuemburgu.

LEWES, *Lesva*, M. Angiel. w Sussex; tu pod Henrykiem III. r. 1264. odprawiła się krwawa potyczka. Wysyła 2. Dep. na Parl: o milę od morza, 13. na połd. od Londynu. dł. 17. 40. sz. 50. 53.

LEWES, *Leve Fanum*, Lewena, m. w Brabancyi, wzięte od Franc. r. 1678. i oddane nazad pokoiem Nimegskim, leży między bagnami Geety, o *m.* 4. na w. od Lowanium, 2. od Tillemontu. Sluzy naywięcey czynią miastu temu obrony.

LEWIN, *Levinus Lacus*, iezioro w Szkocyi połd. Znayduie się na nim kępa i zamek, w ktorym Marya Szkocka uwięziona została. Ztąd wypływa rzeka tegoż im.

LEWINSMUTH, m. Szkockie w Prow. Fife, nad częścią połnocną Golfu Forth, przy uyściu rzeki Lewiny, o *m.* 7. na połn. od Edymburga.

LEWIS, *Leuvissa*, wyspa Szkocka, iedna nayznacznieysza z Westernow, na połn ku z. od Skii, dzieli się na dwie części połnocną zwaną *Lewis*, południową *Harries*. Jest żyźna w zboże. Bardzo tu wiele zwierząt dzikich znayduie się; rzeki i ieziora są bardzo rybne.

LEWOCZA, ob. Leutsch.

LEYDA, *Lugdunum Batavorum*, nayznacznieysze naypięknieysze, naybogatsze, i nayludnieysze M. Hollandyi po Amsterdamie. Ma Akademią st. i naylepsze fabryki sukna w Holl: liczą tu 50. wysep, i 145. mostow. Zamek i inne pu-

bliczne gmachy są przepyszne. Dwa pamiętne Leyda wytrzymała oblężenia. r. 1573. i 1574. gdy Hiszp: od niego odstąpić przymuszeni byli. Oyczyzną iest Kornelego Englebertą, Łukasza i Jana Woeniusza, trzech sławnych malarzow, i ś. Jana Leydeyczyka. W wygodnym iest położeniu nad starym korytem Renu, w piękney rowninie. Codziennie ztąd do Amstedamu, Utrechtu, Hagi, Harlemu baty wychodzą, i przychodzą ztamtąd, o *m.* 3. od Destu, 6. od Harlemu, 10. od Utrechtu, 8. od Amsterdamu, 16. od Roterdamu, o milę od morza. dł. 22 sz. 52. 8.

LEYRAC, m. Fr. w Lomanii, o *m.* 4, na połn. od *Leictoure.*

LEZAT, m. Fr. w pow. *de Foix*, nad Lezą, o *m.* 4. od *Rieux*, z Opac. zakonu Kluniac. fund. około r. 840. czyni 12000. liwr.

LEZAY, m. Fr. o *m.* 4. na połd. od *Lusignan.*

LEZAYSKO, m. Pol. w Wołew: Sandomirskim, dosyć osiadłe rzemieślnikami, z pięknym klasztorem Bernardynow; od Jarosławia *m.* 5. nad Sanem. Teraz pod pan. Austr. stoł. dystryktu w Cyr: Pilźnińskim.

LEZOU, dawne m. Fr. w Arwernii, z Kollegiatą, blizko Alliery, o *m.* 4. na w. od Klermontu.

LIANCOURT, m. Fr. w powiecie Bellowaceńskim, o milę od Klermontu.

LIANA, rz. w Pikardyi, wypływa z granic Artezyi, wpada do morza w Bolonii.

LIBAN, *Libanus*, sławna góra w Azyi na pograniczu Palestyny z Syryą; Jest to pasmo gór wysokich, iednym końcem Trypolu, drugim Kapu Czerwonego tykaiących się i kończących się za Damaskiem. Antyliban iest ciąg gór w kąt ku poprzedniey leżących podniesionych nad obalinami Sydonu rozległych ku innym górom Arabii do 34. grad. szerokości. Obydwie góry maią obwodu na *m.* 180. ciągnące się wzdłuż *m.* 25. aż do 40. Oddzielone są w odległości prawie wszędzie rowney, ktorą czyni nizinę obszerną i żyżną zwaną u dawnych *Cœle-Siria.* Ob Kesroan.

LIBAU, lub LIBAWA, *Liba*, M. Xiążęce w Kurlandyi nad morzem Baltyckim, dobrze budowne lubo drewniane. Ma wielu osiadłych Niemcow, katol: i luterski kościoł ze szkołą. Port iego wygodnym iest na mnieysze okręty, ktory XŻę Ernest r. 1737. głębiey wykopać kazał, i machiną wodną od błota zachować. Przychodzi tu więcey czásem iak 150. okrętow, po len, konopie, siemie &c: Miasto ma pobrzeżne prawo. Jest o *m.* 24. na połn. od Memmela, 30. od Mittawy, 16. od Goldyngi. dł. 39. 2. sz. 56. 27.

LIBAURNE, *Liburnum*, Liburna, M. Fr. w Akwitanii, bardzo handl: i ludne, nad rz. Dordonią, o *m.* 8. na połn. ku z. od Burdegalii, 122. od Paryża.

LICH, m. Niem. w Weterawii, nal. do domu Solms, o *m.* od Gressen.

LICHFELD, *Lichfeldia*, m. Angiel. w Staffordshirze, z Bisk. i z tyt. Hrabstwa. Wysyła 2. Dep. na Parl. i iest o *m* 3. od Staffordu, 32. od Londynu. dł. 15. 50. sz. 52. 40.

LICHSTALL, piękne M. Szwaycarskie w Kantonie Bazyleyskim nad Ergetzą, o *m.* 2. od Bazylei.

LICHTENAU, m. Niem. w Frankonii, w okolicy miasta Norymbergi, z mocnym zamkiem. Są inne mieysca tegoż im. w Niem. o *m.* 6. na połn. od Kasselu iest z tych iedno.

LICHTENBERG, m. Frankonii, w Burgrabstwie Norymberskim, w dystrykcie Hóffeńskim, zalecone wodami mineral. o *m.* 8. na połn. ku z. od Hoffy. Jest zamek tegoż im. w Landgrafstwie Darmsztadzkim, o *m.* 5. na połd. ku w. od Darmsztadu. Inny w Karniolii

niż. o m. 3. od Cylleyu. Tegoż im. w Bawaryi w Regencyi Munichskiey o m. 6. od Auspurga. Także w Xięstwie Dwoch-mostow, o m. 6. na półn. od Dwoch-mostow. Inne w Xstwie Wirtemberskim, o m. 6. od Wirtemberga. Nakoniec w Xstwie Wolfenbuttel.

LICHTENBERG, zamek, i Hr. Fr. w Alsacyi niż. nal. do Xcia Hesse Darmsztadzkiego, ktory zań czyni hołd Francyi, leży na skale, opatrzny we wszystkie obrony, blizko gór *Vosges*, o m. 5. na półn. ku z. od Haguenau. dł. 25. 9. sz. 48. 55. Francuzi go zupełnie prawie zniszczyli.

LICHTENBURG, m. Niem. w Elekt. Saskim, z zamkiem i ogrodami pięknemi, nad Elbą, o m. 4. na półn. od Torgau.

LICHTENFELS, M. zamek, i grod Niem. w Frankonii, w Bisk. Bamberskim nad Menem, m. 15. na półn. od Bambergi.

LICHTENSTEIN, m. Niemieckie i Hr. w Misnii, o m. 1. na półn. ku w. od Zwickau, dependujące od Czech. Hrabiowie, ktorzy są z domu *Schoemburg* podnieśieni zostali na godność Xząt Imperii.

LICHTENSTEIN, m. Szwaycarskie, w pow. Tokemburgu, st. obradami Prowincyi; leży nad Thurą, o m. 10. na w. od Zurychu. dł. 20. 50. sz. 47. 25.

LICOSTOMO, *Leodusa*, dawne M. Grecyi w Prow. Jannie, blizko Golfu Saloniki, z Bisk.

LICQUES, m. Fr. z tyt. Margrabstwa i z Opac. Premonstr. czyniącym 5000. liwr. o m. 2. od Ardres.

LICZBAR. m. w Woi. Chełmińskim pod pan. Pruskim, z Starostwem płacącym zł: 1079.

LIDA, znaczne M. Litt: w Woiewodz. Wileńskim. powiatowe, z Stwem grod. płacącym kwarty 720. zł: z Colle: i Szkołami XX. Piarow, i z zamkiem spustoszałym, mieyscem iest seymikow i sądow pow. o m. 13. od Wilna na połd. tyleż od Grodna, nad rz. Dzilą. dł. 44. 4. sz. 53. 50.

LIDESDALIA, *Liddesdalia*, Prow. Szkocyi połd. na pograniczu Anglii tak nazwana od rz. Liddeli, ktora przez nią płynie.

LIEBE, ob. Loebau.

LIEBAU, ob. Lobaw.

LIEBENAU, m. Niem. w Hassyi niż. w pow. Geismarskim; leży na wyspie oblaney Dymelą, o m. 5. na półn. ku z. od Kassélu.

LIEBENAW, m. i grod Niemiecki w Hr. Hoyeńskim nad rz. Ową, nal. do Xcia Brunświckiego, iest o m. 5. na połd. od Hoy.

LIEBENTHAL, Opac. mniszek w Szląsku, w Xstwie Jaworskim, o m. 10. na z. od Jawora. Wielki tu handel iest na nici.

LIEBENWALD, m. Niem. w Elekt. Brandeburskim, w Uckermarchii, nad Hawelem, o m. 10. na półn. od Berlina.

LIEBENWERDA, m. Niem. w Cyrk. Elek. Saskim z zamkiem, o m. 6. na półn. ku w. od Meissen.

LIEBENZELL, w Szwabii w Xstwie Wirtemberskim, o m. 10. na w. od Stutgardy, iest to mieysce blizko ktorego znayduią się łaźnie Zelleńskie, *Zeller-Bade*, st. i zalecone osobliwie dla niewiast ciężarnych.

LIEBEROSE, m. i Baronia wolna w Luzacyi niż. z zamkiem między Gubeną i Lubbeną.

LIEBRE, lub LIEVRE, lub LEBEREAU, (*valle de*) mała kraina między Lotaryngią i Alsacyą wyż. ktora się rozciąga od *Vosges* do Schelestadtu, wzdłuż rzeki Lebery. Znaczna iest przez swe srebrne minery, a iey mieyscem iest celnym: *S. Marie aux mines.*

LIECHTENAW, m. nad prawym brzegiem Renu, z zamkiem, nal. do Hrabiow Hannowii, o m. 3. na połd. ku w. od Haguenau. dł. 26. 40. sz. 48. 43.

LIEFKENSHOEK, forteca Niderlandu Hollend. nad lewym

brzegiem Skaldy na przeciw Lillo. Przy tey fortecy woyska Fr. od Gnała Kohorna pokonane zostały r. 1703. dł. 21. 45. sz. 51. 17.

LIEGE, *Leodium*, po Niem: *Lütich*, dawne, ludne, i wiel. M. Niem. w Cyr. Westfalii, stolica Bisk. Leodyiskiego, ktorego iest Biskup udzielnym Xżęciem. S.Hubert zmarły r. 727. był tu pierwszym Biskupem. Rząd Bisk. iest nakształt Rzpltey, ktory sprawuie Biskup obierany od Kapituły, Radzce, i Senatorowie. Sławna tuteysza Akademia iest i Kapituła Katedralna, ktorey Kanonicy szlachta bydź powinni, lub Doktorowie. Szturmowane było miasto r. 1691. i poddało się Francuzom r. 1701. Odzyskali go związkowi 1702. odebraliby go byli Francuzi, gdyby nie zbliżenie się Xcia Malborugha. Przez traktat Badeński Franc. wrocili go swemu Biskupowi. Oyczyzną iest Algierusa. Każdy tu dom, ma po dwie lub trzy krynice, z ktorych i przez kanały bardzo czysta płynie woda, leży w rowninie nizkiey, miłey i obfitey we wszystko, nad Mozą, ktora go przerzyna na dwoie o *m*. 5. od Huya, 6. od Mastrychtu, 12. od Namuru, 25. od Kolonii, 26. od Luxemburga, 72. od Paryża. dł. 23. 15. sz. 50. 39.

Biskupstwo Leodyiskie graniczy na połn. z Brabancyą, i Gieldryą, na w. z Xstwem Limburskim i Juliaceńskim, na połd. z Xstwem Luxemburskim, na z. z Brabancyą i Hr. Namur. Rozciąga się wzdłuż na *m*. 88. mało co mniey wszerz. Poddani wyięci od prawa Kadukowego we Fr. r. 1767.

LIERE, ob. Lire.

LIENTZ, lub Luentz, *Lensium*, m. i zamek Niem. w Tyrolu, w Bisk. Bryxyeńskim, nad Drawą, pry zbiegu Isoli, o *m*. 15. na połn. ku w. od Bryxen.

LIESINA, wyspa Dalmacyi Weneckiey w Golfie Weneckim, długa prawie na *m*. 23. szeroka 5. obwodu ma na *m*. 43. Obfituie w zboże, oliwę, szafran, wino &c: ktoremi produktami wielki prowadzi handel.

LIESINA, M. S. wyspy tegoż im. z Bisk. i tytułem Hr. Na wierzchołku nieprzystępney góry znayduie się forteca. Port ma piękny i zdolny pomieścić iakieżkolwiek okręty. R. 1500. Turcy dobywali tego miasta, ale Gnał *Pesara* na głowę ich poraził. R. 1571 poddało się Korsarzowi *Ulazali*, ale powrociło się do Wenetow.

LIESSE, *Nostra Domina de Lœtitia*, m. Fr. w Pikardyi, sławne cudownym Nayśw: Panny obrazem, o *m*. 3. na w. od Laony.

LIEU-DIEU, Opac. Cyster. fundowane r. 1207. czyni 4600. liwr. leży poniżey *Gamaches*, tegoż im. Premonstr. o *m*. 6. na z. od *Lucon* czyni 7500. liwr.

LIEU-NOTRE-DAME, Opac. Bernar. o milę od Romorentin.

LIEU-RESTAURE, Opac. Premonstr. czyni 3900. liwr. o milę od *Crespy*.

LIEURAY, m. Fr. w Normandyi o *m*. 5. na w. od *Lisieux*.

LIEUVAIN, *Lexoviensis*, lub *Lesvinus Pagus*, Pow. Lewański we Fr. w Normandyi. Znayduią się w nim minery, rudy, i fabryki znaczne materyi wełnianych.

LIFFORD, m. Irlandyi w Hr. Durmagalii, wysyła 2. Dep. na Parl. o *m*. 10. na połn. ku w. od Dunnegali.

LIGIERA, ob. Loire.

LIGNE, m. z tyt. Xstwa w Hannonii nad Denrą, o *m*. 2. powyżey Athy.

LIGNERE-la-Doucelle, m. Fr. znaczne przez swe wody mineralne, o *m* 12. na połn. ku z. od *Mans*.

LIGNEVILLE, m. i maiętność w Lotaryngii, o *m*. 2. na połd. ku z. od *Mirecourt*, zkąd zna-

znakomity dom Fr. ma nazwisko.

LIGNI, m. Fr. w Artezyi, o milę od *S. Pol.*

LIGNIERES, m. Fr. w Santonii, o *m.* 4. od *Cognac.*

LIGNITZ, *Lignitium*, Lignica, mocne M. Szląskie, stoł. Xięstwa, posiadanego dawniey od Xiążąt familii Polskiey Piastow, ktora to familia, na Xciu Lignic. Jerzy Wilelmie r. 1679. wygasła, a teraz ustąpionego traktatem r. 1742. z całym dolnym Szląskiem Krolowi Pruskiemu. Zdobi Lignicę sławna przedtym szkoła Rycerska. Tu r. 1251. Tatarowie Slązakow, a 1760 Prusacy Austryakow porazili. Leży nad zbiegiem Katzbachu i Swarty, w krainie miłey, o *m.* 5. na połn. od Jawora, 14. od Wrocławia, tyleż od Głogowa, od Warszawy *m.* Pol. 60. dł. 33. 50. sz. 51. 18.

LIGNON, rzeczka wypływa z gór Arwernii, uchodzi do Ligiery przy *Feurs.*

LIGNY, *Ligniacum*, piękne M. Fr. w Xstwie Barskim, ktorego iest po Barze Xcym naycelnieyszym miastem. Ma zamek, kollegiatę, dosyć dobre opasanie i tytuł Hr. leży nad Orneyą, o *m.* 3. od *Bar-le Duc*, 8. od *Toul*, 58. od Paryża. dł. 23. 2. sz. 48. 39.

LIGOR, *Ligoria*, m. Azyat. stoł. krainy tegoż im. na pomorzu połwyspy Malaki, z portem i magazynem kompanii Hollen. Należy do Krol. Siamskiego. dł. 118. 30. sz. 7. 40.

LIGUAIRE, (S.) Opac. Bened. blizko Niorty, fund. r. 961. czyni 10000. liwr.

LIGUEIL, m. Fr. w Turonii o *m.* 4. na połd. ku z. od *Loches*, z tyt. Baronii. W rowninie pobliżkiey znayduią tu niezmierne mnostwo skorupek, ktore ztarte na proch, służą dobrze do uprawy ziemi.

LIGUES, Ligi, ob. Gryzonowie.

LIHONS, m. Fr. z przeorstwem Bened. maiącym intraty 25000. liw. o *m.* 4. od Peronny. ob. Lions.

LILIENFELD, *Campolilium*, bogaty klasztor Cyster. w Austryi niż. w okolicy Wiener-Wald. Xżniczka Cymburga żona Xcia Ernesta, zmarła r. 1429. tu iest pochowana. Mowią, iż ona pierwsza przyniosła domowi Austryac. pospolitą wadę warg wielkich.

LILLE, *Insulae*, Lilla, wielkie, bogate, piękne i mocne M. Fr. założone r. 1007. od Baldwina IV. Stolicą iest Flandryi Franc, i kasztelanii znaczney; Cytadella iego zbudowana od Marszałka *Vauban* iest naypięknieyszą w Europie. Od wielkorządztwa Lilli dependuią grod Artezyi i Flandryi Fr. Zdobią ią rynek wielki, mennica, kol: sł. i budowle publiczne przedziwney piękności. Handel prowadzi bardzo wielki, osobliwie materyami roznemi, ktore tu fabrykuią. Oyczyzną iest Alana, i Dom. Baudyusza. Francuzi r. 1645. od niego odpędzeni zostali. Ludwik XIV. wydarł go Hiszpanom r. 1667. Związkowi opanowali go 1708. ale oddane było Francyi traktatem Utrechtskim. Leży w gruncie żyznym i miłym nad rz. *Deule*, o *m.* 6. na z. od *Tournay*, 7. od Duaku, 13. od Gandawy, 15. od Dunkierki, tyleż od Mons, 52. od Paryża. dł. 20. 44. sz. 50. 37.

LILLEBONNE, *Juliobona*, m. Fr. w Normandyi, w pow. *Caux*, o *m.* 10. na z. od Rotomagu.

LILLERS, *Lillerium*, m. Fr. w Artezyi nad Nawezą, o *m.* 7. na połn. ku z. od Atrebaty. Twierdze iego zrzucone były.

LILLO, *Lilloa*, forteca w Niderlandzie Hollend. nad Skaldą, wystawiona r. 1504. od Antwerpianow, w krainie małey, niedłuższey nad milę, maiącey iednak 4. fortec, z ktorych ta iest nayle-

pſzą, należącey do ſtanow Holl: od Antwerpii na *m.* 2. Hiſzpanie nigdy iey dobyć niemogli, a r. 1588. odpędzeni zoſtali. dł. 21,47, ſz. 51. 18.

LIMA, wielkie wſpaniałe i ſt. M. S. Peru, w Amer. połd. rezydencya Wicereya, z Akademią i Arcy-Biſk. erygowanym r. 1546. Wyſtawione było 1535. pod Karolem V. Ceſ: i Krolem Kaſtylii przez Franciſzka Pizarę. Częſte tu ſą trzęſienia ziemi, ktore go nadpſuły mocno r. 1678. 1687. a zruynowały go prawie zupełnie r. 1746 26. Października. Trzęſienia boiaźń ſprawuie, że nie buduią mieſzkańcy domow, tylko nizkie, a dawne przepyſzne gmachy zoſtały obalone. Xięża i zakonnicy zaymuią miaſta naymniey część 4tą. Wicerey ma władzę abſolutną, ale rząd iego nietrwa nad lat 7. Bogactwa niezmierne Limy widzieć ſię dały na wieździe Xcia Platy r. 1682. Ulice z obocb ſtron ſrebrnemi cegiełkami wybrukowane były, przez ktore ten Xżę miał przechodzić. Tu r. 1551. i 1567 miane były Concylia. Leży w rowninie obſzerney, miłey i urodzayney, nad małą rz. i blizko morza. dł. 300. 50. ſz. południowey 12. 1.

LIMANSKA Audyencya, ieſt Prowincya w Peru, nad morzem połdn. z iedną wielką doliną i rzeką tego im. Graniczy na połnoc z Audyencyą Kwitańſką, na w. z gorami Andes, na połd. z Audyencyą *de los Charcas*, na z. ma morze połd.

LIMA, *Limius*, mała rz. w Portugalii, ktora wpada w morze między rz. Minho i Duero, a u dawnych ieſt zwaną *Lethe*.

LIMAGNE, ob. Auvergne.

LIMAY, m. Fr. nad Sekwaną na przeciw Mantes.

LIMBURG, m. Hr. i grod Niem. w Weterawii nad Lohną, o *m.* 10. na z. od Wetzlaru, po części do Elekt. Trewirſkiego, po części do Landgraffa Darmſztadzkiego należy.

LIMBURG, lub Hohen-Limburg, to ieſt wyſoki Limburg, zamek położony na gorze w Hrabſtwie Marchii, o *m.* 10. na połd. od Hamu, blizko Lenny. Należy do Hrabiow de *Bentheim*, lub *de Limburg-Styrum*.

LIMBURG, *Limburgum*, znaczne Miaſto w Niderlandzie Auſtr. Ludwik XIV. zdobył go r. 1675, odebrali go Ceſarſcy r. 1702. Zoſtało zrownane z ziemią. Leży na gorze blizko Wezy, w niemiłym położeniu, iakie tylko naygorſze być może na świecie. Teraz doſyć mocne, niema tylko bram dwie, ſto domow, i iedną wielką ulicę, *m.* 6. od Leodium, 7. od Akwiſgranu, tyleż od Maſtrychtu. dł. 23. 43. ſz. 50. 40.

Xſtwo Limburſkie graniczy na połn. i w. z Xſtwem Juliaceńſkim, na połd. i z. z Biſk. Leodyiſkim, od ktorego dzieli go Moza. ob. Limpurg.

LIMERICK, Limrick, *Laberus*, *Limericum*, piękne, bogate, oſiadłe, i bardzo mocne M. Irlandyi z Hr. długim na mil 16. ſzerokim 9 urodzaynym i ludnym, w Prow. Munſter. Miaſto ma Biſkup. zamek dobry i port wygodny. Dwą ciężkie wytrzymało oblężenia r. 1690. i 1691. Deputuie na Parl. leży nad Shannoną, o *m.* 15. na połd. od Gallowayu, 17. na połn. od Korku, 23. od Waterfordu, 32. od Dublina. dł. 9. 1. ſz. 52. 35.

LIMEUILLE, *Limoluim*, m. Fr. nad Dordonią, o *m.* 8. na połd. od *Perigueux*.

LIMISSO, m. na wyſpie Cyprze w ſtronie połd. z Biſk. Suffr. Nikozyiſkiego.

LIMOGES, *Lemovices*, *Auguſtoritum*, Lemowik, dawne i wiel. M. Fr. z dawn. Biſk. dwoma Kapitułami, 3. Opac. męzkie-

mi, z kollegium, Mennicą, i sądami. Handel prowadzi znaczny. Konie tuteysze są bardzo szacowane. Stolicą iest Wielkorządztwa. Jan Dorat ztąd był rodem. Leży nad Wienną, o m. 20. na półn. ku w. od Perigueux, 28. od Poitiers, 44. od Burdegali, 90. od Paryża. dł. 18. 57. sz. 45. 48.

LIMOSIN, (le) lub le Limousin, *Lemovices*, Lemowicki Pow. we Fr. między pow. Kadurskim, Perygord, Angulemskim, Marchią, i Arwernią. Dzieli się na wyż. i niż. Wyższy zimny, ale niższy iest umiarkowańszy. Oba zarosłe są kasztanowemi lasami. Znayduią się też tu minery ołowiu, miedzi, cyny, stali, i żelaza. Handel iego zależy na bydle i koniach. *Limoges* iest M. S.

LIMOURS, m. Fr. z zamkiem o m. 8. na połd. ku z. od Paryża.

LIMOUX, *Limozum*, M. Fr. bardzo ludne, stoł. Hrabstwa *de Razez*. Handel tu iest dosyć znaczny. Leży nad rz. *Aude*, 9 milę od Aletu, 15. od Narbonny, 10. od Toulosy.

LIMPURG, Hrabstwo w Szwabii blizko rz. Kochery, między Hallą i Elwangeną, ma wzdłuż na m. 6. wszerz 3. Krol Pruski ustąpił go r. 1742. Margrabi Anspachskiemu, iako lenność Rzeszy Niem.

LIMPURG, zamek w Hrab. tegoż im. na urwistey skale, tuż przy Halli w Szwabii, ktorą bardzo łatwo bombardować, i strzelać do niey z armat ztąd możnaby było. Przeco mieszkańcy Halli nabyli tego zamku r. 1541. od Erasma Hrabiego Limpurskiego. Ob. Limburg.

LINAIS, m. Fr. o m. 6. na połd. ku w. od Lemowiku.

LINANGEN, lub Leinengen, Hrabstwo Niem. blizko Renu, i prawie w śrzodku Palatynatu, w Cyr. Renu wyż. Hrabiowie Linangenscy na dwie się linie dzielą. Dachsburg, i Westerburg. Zamek Linangen iest o m. 7. na półn. ku z. od Manheimu.

LINARE, m. Portugal. w Prowin. Beirze, z zamkiem, o m. 4. na z. od Guardyi.

LINCK, forteca zruynowana w Niderlandzie w Flandryi, wzięta od Fr. r. 1676. leżała blizko rz. Kolmy, o milę od Burburga.

LINDAU, *Lindavia*, M. wolne, Cesar. i bardzo mocne w Niem. w Szwabii, z ił. Opac. Kanoniczek, ktore wystąpić i iść za mąż mogą, a ktorych Xieni iest Xżną Rzeszy Niem. i Katoliczką, lubo miasto iest Protestanckie. Wyięte iest we Fr. od prawa Kadukowego r. 1770. Prowadzi handel wielki, leży na z kępach ieziora Konstancyeńskiego, i przez most łączy się z lądem, m. 10. na w. od Konstancyi, 5. od Buchorna, 30. od Auszpurga. dł. 27. 30. sz. 47. 35.

LINDAU, grod Niem. w Xięstwie Anhalt-Zerbst, o m. 2. od Zerbst. Jest inne tego im. w śrzedniey Marchii Brandeburskiey, m. 12. na półn. ku z. od Berlina. Wielu Szwaycarow tu przemieszkuie. Jest tu klasztor Panien i dom sierot.

LINDAWA, rzeka w Podolu, wpada do Dniestru po niżey Kamieńca.

LINDEIFELS, m. Niem. w Palatynacie niż. z zamkiem, o m. 4. na półn. od Heidelbergi.

LINDISFARNA, ob Holi-Island.

LINGEN, *Linga*, obronne M. i Hr. Niem. w Westfalii. Wziął go był Xżę Arauzykański r. 1597. Margr. Ambroży Spinola odebrał ie dla Krola Hiszp. r. 1605. Zdobył go Bisk. Monasterski r. 1674. od r. 1732. nal. do Krola Pruskiego; iest nad rz. Embs, o m. 12. na z. od Osnabruku, 15. od Munsteru. dł. 25. 5. sz. 56. 16.

LINIAO, *Liniaum*, m. Chińskie, szoste głowne Prow. Xensi, blizko ktorego kończy się mur

Chińſki dzielący Chiny od Tartaryi. W górach i w rzeczkach pobliskich miaſta tego znayduie ſię kruſzec złoty. dł. 21. 50. ſz. 56. 16.

LINGNIANY, m. w Woiewodz: Wileńſkim, w pow. Braſławſkim o *m.* 11. od Wilkomirza ku w. Lny tu ſię dobre i obficie rodzą.

LINIERES, m. Fr. o *m.* 7. na połd. od *Iſſoudun.*

LINKIANG, M. Chińſkie, oſme główne Prow. Kiangſi, nad brzegiem połd. rz. Kan.

LINKOLN, *Lindecollinum*, wielkie M. Angielſkie z Biſk. i z tyt. Hrabſtwa. Wyſyła 2. Dep. na Parl. Kościoł Katedr. ieſt bardzo piękny. Miaſto wiele ſtraciło z ſwey dawney wſpaniałości. Leży nad Withamą, o *m.* 8. od Nottynghamu, 13. od Peterborugh, 35. na połn. od Londynu. dł. 16. 56. ſz. 35. 10.

LINKOLNSHIRE, Prow. Angiel. nadmorſka, ktora wyſyła 2. Dep. na Parl. Ma wokoło na *m.* 60. i zawiera łanow roli 1740000. Jeſt to kray miły i żyżny, obfituie w ryby, i źwierzynę, i konie przednie. Dzieli ſię na 3. części Lindſey na połn. Holland. na połd. ku w. i Keſtewen na z. Linkoln ieſt M. S.

LINKOPING, *Lincopia*, m. Szwedzkie ſtoł. Oſtrogothii, w Prowincyi Gothii, z Biſk. leży nad Motalą o *m.* 3. na połd. ku z. od Sztokolmu. Zdobi go kościoł z cioſanego kamienia. Tu Zygmunt Krol Pol. i Szwed. od Karola Xcia ponioſł klęſkę.

LINKOW, lub LINKAU, m. w Zmudzi, ozdobne kościołem, handlowne, niedaleko rz. Muſzy, od Szawlow ku w. na połn. około *m.* 5.

LINLITHGOW, *Lindum*, dawne M. Szkockie w Prow. Lothianie, ktore wyſyła Dep. 2. na Parl. Ma zamek Krol. i kościoł piękny. Leży nad ieziorem bardzo rybnym, o *m.* 4. od Edymburga, 124. od Londynu. dł. 14. 20. ſz. 56. 18.

LINNA, m. Niem. w Arcy-Biſk. Kolońſkim nad Renem o *m.* 4. na połn. od Duſſeldorpu.

LINNICH, m. Niem. w Xięſtwie Juliaceńſkim, nad brzegiem Roery, ſławne potyczką r. 1444. i iż było mieyſcem uſtanowionych kawalerow S. Huberta, o *m.* 5. na połn. ku z. od Juliaku.

LINOIS, m. Fr. *m.* 6. na połd. od Paryża.

LINOSA, Linoza, wyſpa na morzu ſrzodziemnym, przy brzegach Afryki, o *m.* 5. od Lampeduzy, prawie na przeciw Mahometty w Barbaryi. Ma *m.* 5. wokoło. dł. 31. 6. ſz. 34.

LINTZ, *Lentia*, bardzo piękne M. Niem. ſtoł. Auſtryi wyż w pow. Haus, z dwoma obronnemi zamkami, iednym na górze, drugim w nizinie. Gmachy publiczne ſą tu na podziw piękne. Znayduie ſię w Lintzu wiele oſiadłey ſzlachty, wyborne fabryki, i handel wielki. Francuzi opanowali go r. 1741. ale odzyſkał go W. Xżę Toſkańſki r. 1742. leży nad Dunaiem przy uyściu rz. Traeny, o *m.* 17. na w. od Paſſawy, 46. od Munichu, 40. od Wiednia. dł. 32. 8. ſz. 48. 16. W liczbie twierdz tych, ktore Jozef II. Ceſ. zrzucić poſtanowił, Lintz też znayduie ſię.

LINTZ, m. Niem. w Elekt: Kolońſkim nad Renem, o *m.* 8. na połd. ku z. od Kolonii, 6. od Koblentzu.

LION, *Sinus Leonis*, wielki Golf na morzu ſrzodziemnym między Hiſzpanią, Francyą i Włochami. Golfem lwim nazwany, ponieważ morze w nim zawſze ſię burzy, i w nawałnościach ſię ſroży.

LION d'Angers, m. Fr. w Andegawii nad rz. *Oudon*, na ktorey tu ieſt moſt, o *m.* 4. od Andegawy. Ob. Lyon.

LIONS, *Leones*, m. Fr. w Normandyi wyż. Oyczyzna ſławnego *Benſerade*, o *m.* 7. na w. od Rotomagu, *m.* 2. od *Eccuis.*

LIPA, rzeka na Rusi, zaczyna się niedaleko Dunaiowa, z dwóch płynie potokow Hniła i Złota, przechodzi popod Brzeżany, Zawałow, i wpada do Dniestra przy Wiśniowie.

LIPARI, lub LIPARA, wyspa na morzu srzodziemnym, na półn. Sycylii, do ktorey nieiako iest przyłączona. Wysp pod tym im. iest więcey, ale z tych 11. ta iest nayznacznieysza. Ma *m*.6. obwodu. Powietrze tu zdrowe. Obfituie w zboże, siarkę, ałun, kley, i wody ciepłe. Naywięcey zbieraią tu fig i rozenkow. Lipari iest M. S.

LIPARI, *Lipara*, bardzo mocne i dawne M. S. wyspy tegoż im. z Bisk. Barbarossa zruynował go r. 1544. i wszystkich mieszkańcow zabrał w niewolę. Ale na nowo zabudowane zostało od Karola V. dł. 33. sz. 28. 35.

LIPAWA, ob. Libawa.

LIPIN, m. w Woi. Chełmińskim z Stwem czyniącym kwarty zł: 3222.

LIPING, m. Chińskie, siodme głowne Prowincyi Kweicheu. dł. 136. 10. sz. 26. 42.

LIPNO, m. powiatowe w ziemi Dobrzyńskiey, mieysce seymikow, Krolewszczyzna z Woytowstwem płacącym kwarty zł: 520. miało zamek zbudowany r. 1319. leży niedaleko Drybency, o *m*. 4. ku z. od Rypina.

LIPNICA, m. Pol. w Woie. Krakowskim, w Xstwie Oświecimskim z Stwem, ktore płaci cum attinentiis 10963. zł: Oyczyzna S. Szymona. Tegoż im. Krolewszczyzna w pow. Bieckim. Teraz pod pan. Austr.

LIPOWE, m. w Woi. Bracławskim, po niżey źrzodła rzek Supy i nad nią leżące, dawniey obwarowane, od Kalniku ku połd. o *m*. 4.

LIPOWIEC, m. Pol. w Woi. Krakowskim z zamkiem Biskupim na skale, z więzieniem dla duchownych, leży nad Wisłą, od Krakowa na *m*. 5. dł. 42. 4. sz. 50. 11.

LIPPA, M. Węgierskie z zamkiem. Turcy zdobyli go r. 1552. odebrali go szturmem Cesarscy r. 1688. ale go znowu odzyskali Turcy r. 1691. i odstąpili nakoniec zburzywszy twierdze r. 1695. leży na górze o *m*. 9. na półn. ku w. od Temeswaru, 30. od Belgradu, 22. od Weissemburga. dł. 39.30. sz.46.5.

LIPPA, *Lippia*, Hrabstwo i Państwo małe Niem. nad rz. tego im. w Westfalii między Bisk. Paderbornskim, i Monasterskim, Xięstwem Westfalskim, i Hrabstwem Rawensperg, i Pirmont. Ma swych Hrabiow osobnych, ktorych familia na dwie się dzieli linie głowne, to iest Detmold, i Bukenburg.

LIPPEHNA, m. Niem. bardzo małe w nowey Marchii Brandeburskiey nad ieziorem Mandel, o *m*. 7. na połn. ku z. od Landspergi.

LIPPERODE, m. w Westfalii, w Hr. Lippe Bukenburskim.

LIPPSTADT, lub LIPPA, *Luppia*, M. Niem. dosyć znaczne, stoł: Hrabstwa Lippeńskiego, niegdyś wolne i Cesar. teraz część nal. do Elekt. Brandeburskiego, część ma własnych Hrabiow. Francuzi prożno go oblegali r. 1759. Leży między bagnami niezdrowemi, między Paderborną i Soestą nad rz. Lippą, o *m*. 7. od Paderborny, 13. od Munsteru. dł. 26. 2. sz. 51. 43.

LIPSK, ob. Leipzik.

LIPSKO, m. w Woi. Bełzkim, oyczyzna Sarnickiego sław. pisarza Polskiego, leży blizko zrzodła rz. Tanefy przy Narolu, od Tomaszowa na połd. o *m*. 2. dł: 45. 5. sz. 51. 5. Jest pod pan. Austr. Tegoż im. w Sandomirskim, nad rz. od Iłży na z. o *m*. 4. Także w Trockim o *m*. 2. od Perstuna.

LIPSPRING, m. Niem. w Bisk. Paderbornskim, blizko zrzodła Lippy. Karol W. tu miał r. 782. ziazd Rzeszy Niem. o *m*. 3. od Paderborny.

LIRA, lub LIERA, m. w Brabancyi Austr. nad zbiegiem dwóch rzeczek zwanych Netha, o m. 2. od Maliny, 3. od Antwerpii.

LIRE, m. Fr. o m. 8. na z. od Andega:.

LIS, *Legia*, rzeka w Niderlandzie Fr. ma swoy początek u Lisburga, w Artezyi, i uchodzi do Skaldy przy Gandawie. Gdy deszcz ma bydź, zrzodło iey się mętne staie, burzy się, i drobny wyrzuca piasek mniey lub więcey, podług wielkości przyszłego deszczu.

LIS, Op: Ben. o m od Melune.

LISBONA, *Olyssppo*, lub *Ulissppo*, Lizbona, dawne, wielkie, bogate, bardzo mocne, bardzo st. i iedno z naycelnieyszych miast w Europie. Stolica Krol. Portug. z Arcy-Bisk. Patryarchą, ktory iest wiel. iałmużnikiem Krolewskim, z dwoma Akademiami, Trybunałem Inkwizycyi i z portem około 5. mil długim iednym z naylepszych i nayznacznieyszych w Europie, podległym iednak niekiedy nawałnościom. Jest tu też Parlament zwany *Relazao*. Gmachy publiczne i rynki były tu bardzo wspaniałe, wiele pałacow, procz Krolewskiego, ktory był postawiony we śrzodku miasta nad Tagiem, tak iż Krol z okna wszystkie okręty wychodzące z portu i zawiiaiące do Lizbony widzieć mogł. Ale trzęsienie ziemi r. 1755. wszystko to obaliło, co teraz procz wielkich gmachow odnowione wszystko zostało. Handel niezmierny prowadzi, osobliwie przez kupcow Francuzow tu będących. Zakonow naywiększe w Lizbonie znayduie się mnostwo. Dom Alfons zdobył go na Maurach r. 1147. Henryk Krol Kastylii opanował go r. 1375. a potym Xżę Alby po potyczce Alkantarskiey; ale po rewolucyi r. 1640. zostało przy Krolu Portugal. Oyczyzną iest Izaaka Abrabanela, S. Antoniego Padew. Bartłomieia des Martyres, i Weiry. Powietrze ma naylepsze w całey Hiszp. Rożność kwiatow, ktorą tu widzieć zawsze można, sprawuie iż zdaie się iakoby tu ustawiczna panowała wiosna, leży na 7. pagórkach, przy uyściu Tagu, o m. 75. od Sewilli 36. od Konimbryki, 102. od Kompostelli, 106. od Madrytu, 350. od Paryża. dł. 9. 30. sz. 38. 42

LISBURE, lub LISNAGRAVE, m. w Irlandyi w Hr. Antrymskim, deputuie na Parl.

LISIANKI, m. Pol. w Kiiowskim nad Kilszą o m. 7. od Korsunia.

LISIATYCZE, m. w Ruskim, nad Styrem, od Stryia m. 2. iest pod panowaniem Austr.

LISIEUX, *Noviomagus*, *Lexovium*, dawne, piękne i znaczne M. Fr. w Normandyi wyż. z Bisk. Suffr. Rotomagskiego, ozdobne wspaniałemi kościołami, klasztorami, i pałacem Bisk. Osobliwszy tu w dzień i w wigilią Sgo Ursyna zachowuie się zwyczay. Dwóch obranych od Kapituły Kanonikow Hr. iadą na koniach przybrani w komeszki, i w pasy utkane z kwiatow nakształt ładownicy z bukietami w ręku. Przed niemi poprzedza 25. uzbroionych ludzi we wszystko, a za niemi różni urzędnicy sądowi na koniach. W takowey paradzie iadą do bram odbierać possessyą miasta na 2. dni, przez ktore sądy kryminalne i cywilne, rozdawanie łask, nominacye &c: do nich należą, pod warunkiem, iż wszystkim swoim wspoł-braciom po chlebie i po 2. garce wina dać powinni. Handel w Lisieux iest dosyć znaczny. Leży nad zbiegiem rz. *Tonque* i *Orbec*, o m. 16. od Rotomagu, 12. od Caen, 5. od morza, 37. od Paryża. dł. 17. 55. sz. 49. 11. ob. Prez.

LISKO, m. w ziemi Sanockiey teraz pod pan. Austr. stoł. dystryktu w cyr. Samborskim nad Sanem m. 2. od Tyrawy.

LISKERRET, m. Angiel. w Kornuwalli, wysyła 2. Dep. na Parl.

LISMORA, m. w Irlandyi, w Hr. Waterfordzkim, nad rz. Blackwater. Dawniey było Biskupie

Deputuie na Parl. o *m.* 12. na z. ku połd. od Waterfordu.

LISONZO, *Sontius*, rz. Wło: ktora swoy początek ma w Karynthii wyż. płynie przez część powiatu Foroiulieńskiego, i wpada do Golfu Weneckiego, w porcie Lisonzo, między Golfem Tryestem, Lagunami Maran, i Grado.

LISSA, mała wyspa w Golfie Weneckim, przy brzegach Dalmacyi Weneckiey. Wydaie wyborne wino. Przy niey poławiaią się sardele i pławy morskie. dł. 34. 35. sz. 43. 22.

LISSA, m. Czeskie z zamkiem zalecone wodami mineralnemi i łaźniami zwanemi *Kukus-baden*, leży nad brzegiem prawym Elby, w Cyr. Bolesławskim, o *m.* 2. na w. ku połn. od Pragi.

LISSA, m. Szląskie w Xstwie Wrocławskim, pamiętne klęską woysk Austr. zadaną im od Krola Pruskiego, r. 1757. dnia 5. Grudnia, o *m.* 4. od Wrocławia, ob. Alisio.

LISSA, ob. Leszno.

LISSAC, m. i Opac. Ber. o milę od *Figeac*.

LIT, *Lete*, m. w Turcyi Europ. w Macedonii nad Golfem tego im. o *m.* 7. na z. od Saloniki.

LITOWICZ, m. w Bełzkim nad Bugiem, między Sokalem i Kryłowem.

LITRY, m. Fr. w Normandyi o *m.* 2 od *Bayeux*.

LITTAU, Littowle, m. Czeskie w Morawii, w Cyr. Ołomunieckim, o *m.* 4. na połn. ku z. od Ołomuńca.

LITWA, *Lithuania*, wielki kray w Europie, ktory dziś iest częścią Krol. Polskiego, i ma tytuł Wielkiego Xstwa, rozległy w zdłuż na *m.* 120. w szerz prawie tyleż, graniczy z Kurlandyą i i Inflantami Rossyiskiemi, na połn. i z Moskwą, z tąż na w. na połd. z małą Polską, na z. z Prusami i morzem Baltyckim. Kray zimnieyszy, niż Polska, cały prawie w lasach obszernych, gdzie zwierza wszelkiego rodzaiu mnostwo znayduie się: oblany wielą rzekami, i ieziorami bardzo rybnemi, obfituie w pasze, i pola żyżne; miod, wosk, konopie, potaże, zboża, bydło, futra, skóry, smoła &c: handel iego składaią. Xstwo to niegdyś miało własnych Xżąt; początki iego do r. 1240. niepewne są. Władysław Jagiełło Xżę Litt: poiąwszy r. 1385. za żonę Jadwigę Krolowę Polską, przyłączył Litwę do Polski; Unia zupełna iednak co do praw i prerogatyw na seymie Lubelskim r. 1569 za Zygmunta Augusta dopiero stanęła. Xstwo Litt: erygowane zostało na 3cią Prow. co 3ci seym daia zpomiędzy siebie Marszałkow seymowych, i ma prawo, lubo zaniedbane, co 3ci Seym odprawować w Grodnie. Urzędy Ziemskie w Litwie rożne są od Koronnych. Naprzod idą Cywunowie, potym Marszałkowie powiatowi, ktorzy we 14 pow. Litt: są dożywotni, po nich Podkomorzowie, Chorążowie &c. Religia Katol. wielu iest przytym Shizmatykow, są i Dyssydenci, ale naywięcey żydow. Język Litwa ma osobny, znacznieysi mowią Polskim. Herb Xstwa Litt: iest pogonia z dobytą szablą na koniu. Zawiera 10. Wdztw, i iedno Xstwo; to iest Wdztwo Wileńskie, Trockie, Smoleńskie, Połockie, Nowogrodzkie, Witebskie, Brzeskie-Litt: Mścisławskie, Mińskie, Inflantskie, i Xstwo Żmudzkie. Z tych Imperatorowa Rossyiska Katarzyna II. r. 1772. w Miesiącu Wrześniu, za swoie ogłosiła, i pod swe zabrała pan. Woiewodztwo Inflanckie całe, część Wdztwa Połockiego z prawey strony Dźwiny. Witebskie całe, część znaczną Orszańskiego pow. z Orszą miastem, Mścisławskie całe, część Rzęczyckiego pow. z miastem Rohaczewem. M. S. Litwy iest Wilno.

LITYN, m. Pol. w Woi. Bracławskim, z Stwem płacącym kwarty zł: 6025. w possessyi Emfit. Ko-

złowskiego Gnała, od Chmielnika na połd. *m.* 5.

LIVADIA, *Achaia*, Liwadya, Prow. Państwa Tureckiego w Grecyi, Ateny M. S.

LIVADIA, *Lebadea*, dawne M. Turcyi Europ. w Grecyi w Prowincyi tego im. Handel wiel. prowadzi wełną, zbożem, ryżem, ktorego całey dostarcza Grecyi. Jest o *m.* 23. na półn. ku z. od Aten, 25. od Lepantu.

LIWAROT, m. Fr. w Normandyi, zalecone wybornemi serami, o *m.* 4. od *Lisieux.*

LIVERDUN, m. Fr. przy Mozelli, o *m.* 3. od *Toul.*

LIVINIERE, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 4. na w. od S. Pons.

LIVONIA, ob. Inflanty.

LIVORNO, *Ligurnus*, Liworna, obronne, piękne, i bardzo znaczne M. Wł. w Xstwie Toskańskim, w pow. Pizańskim, z Cytadellą, i z iednym z nayslawnieyszych portow na morzu srzodziemnym, z przyczyny łatwości handlu i wielkiey liczby obcych tu przybywaiących. Jest bardzo ludne, i bogate. Bogactwa, i towary tu wchodzące od nikogo przeglądane nie bywaią. Urzędnicy W. Xcia maią pilną bardzo na to baczność, aby tu nic nie zawadzało handlowi. Nic nie ma prędszego i porządnieyszego nad sprawiedliwość, ktorą tu handluiącym czynią. Grecy i Ormianie maią swe kościoły, i wolne obrządki. Wszystkie religie wnienaruszoney zostaią spokoyności. Zydzi przedziwną maią Synagogę i szkoły; ktorzy są bogaci, i pod tak wielką protekcyą, iż poszło w przysłowie u Toskańczykow, *iż wolałby raczey uderzyć Xcia, niżli żyda.* Niemasz miasta w Europie, ktoregoby ulice kształtnieysze były, niżeli w Liwornie. Niegdyś wsią tylko było należącą do Genueńczykow. Cosmus pierwszy W. Xżę Toskański podniosł go do tey wielkości z wielkim żalem Genuy, ktora go ustąpiła za Sarzanę. Oyczyzną iest Donata Rossetti, o *m.* 4. od Pizy, 18. od Florencyi, 8. od Luki, 58. od Rzymu. dł. 43. 33. sz. 28. Tegoż im. iest m. w Montferracie, między bagnami, blizko źrzodła rz. Gardina, o *m.* 8. na z. od Kazalu.

LIVRADE, (Ste) *S. Liberata*, m. Fr. w Agineńskim, nal. do Xięcia *Aiguillon*, w rowninie nad Lotą, z przeorstwem Bened. o *m.* 5. na połn. od *Agen.*

LIVRADOIS, ob. Ambert.

LIVRON, m. Fr. w Delfinacie, nad zbiegiem Dromy z Rodanem, o *m.* 5. na połd. od Walencyi.

LIVRY, Margr. Fr. i Opac. August. czyniące 4000. liwr. o *m.* 3. na w. od Paryża.

LIWERPOOL, m. Angiel. w Lankashirze, nad morzem, ktorego uzbroiwszy się kupcy przeciw Franc. i Hiszp. r. 1733. i 1742. dali początek handlowi miasta tego. Wysyła wiele one teraz okrętow do brzegow Gwinei i Angoli, i prowadzi handel wielki w osadach Angielskich. Deputuie 2. na Parl. o *m.* 50. na połn. ku z. od Londynu. dł. 14. 27. sz. 53. 28.

LIWIE, lub Liw, m. Pol. w Woi. Mazowieckim, stoł. ziemi, z Kasztelanią, zamkiem i Stwem płacącym kwarty zł: 1450. Mieyscem iest seymikow i sądow, leży nad rz. Liwcem o *m.* 1. od Węgrowa, od Warszawy 12.

LIXHEIM, mała forteca i maiętność w Xstwie Falseburskim, o *m.* 4. od Sawerny.

LIZAUT, m. Fr. o *m.* 10. na połd. od *Poitiers.*

LIZIER, (S.) *S. Licernis*, dawne m. Fr. w Akwitanii, stoł. powiatu *Conserans*, z Bisk. Znayduią się tu dwie Katedry, i Kaplica, do ktorych wielu nabożnych uczęszcza. Leży nad Salatą, o *m.* 21. od *Auch*, 175. od Paryża.

LLERNA, ob. Ellerna.

LLIVIA, dawne M. w Katalonii, w Hr. Cerdanii, nad Segrą, o milę od Puicerdy.

LO, (Saint) *Briovera, Fanum S. Laudi*, znaczne M. Fr. w Wielkorządztwie Kadomſkim, z Opac. Auguſt. czyniącym 6000. liwrow, będącym na przedmieściu *Neuburg*, czyli *Bourg l'Abbé*; znayduią ſię tu fabryki ſukna, materyi, galonow, i nici. Leży nad Wirą, o *m*. 5. na w. od *Coutances*, 66. na z. od Paryża. dł. 16. 32. ſz. 49. 7.

LOANDA, mała wyſpa Affr. ku brzegom Krol. Angolańſkiego, długa na *m*. 5. ſzeroka na ćwierc mili. Tu gdy chcą mieć wodę ſłodką, czerpać ią w ſtudniach muſzą na tenczas, gdy morze ſię do góry wznoſi, bo gdy opada ſtaie ſię woda wſzędzie mętną i ſłoną.

LOANDA, (S. Paul de) S. Paweł z Loandy, piękne wiel. i mocne M. Affr. ſtolica Krola Angolańſkiego w Gwinei niż. z bardzo dobrym portem, fortecą, i z Biſkup. dependuiącym od Lizbońſkiego. Katedra ieſt przepyſzna. Niezmierna tu liczba znayduie ſię niewolnikow. Jezuici ſami, ktorzy tu poſiadali wielkie i wſpaniałe Kollegium, mieli ich na 12000. Należy do Portugal. dł. 31. ſz. połud. 8. 45.

LOANGO, *Loangum*, znaczne Krol. w Affr. w Gwinei niżſzey nad Oceanem, rozległe wzdłuż na *m*. 100. wſzerz 75. Krol z całym ſwym dworem rezyd: w mieście Loango, ktore ieſt doſyć wiel. Twierdzą iż r. 1663. Xiądz Bernardyn Węgrzyn Miſſyonarz nawrocił do wiary Krola, i że odtąd Krol i większa część mieſzkańcow ſą Chrześcianie. Co ieżli ieſt, obyczaie w tym Krol. odmienione byćby powinny. Przedtym Loanganie byli bałwochwalcy; niewiaſty uprawiały ziemię, zaſiewały, i z pol zbierały, ſłużyły do ſtołu męſzczyznom, i dopiero ſzły po nich reſztę ziadać w kuchni. Gdy Krol chciał pić, dzwoniono, i każdy muſiał oczy ſpuścić przez ten czas na doł, a gdy pić przeſtał dzwoniono drugi zaz, i każdy podnoſił głowę. Na piiącego poyrzeć żaden nieważył ſię bez kary śmierci. Gdy r. 1766. Miſſyonarze Fr. udali ſię tu dla opowiadania wiary, bardzo mało znaleźli znakow Chrześciańſtwa, ale prace łatwo im ſię powiodły, z ſamą tylko oſtrością powietrza walczyć mieli. Mieſzkańcy ſą czarni pięknego układu, łagodni, a z piękności ſukień wynoſzący ſię, lubo te nie ſą tylko z zioł. Obfituie kray w różne gatunki owocow, kość ſłoniową, niewolnikow, bydło i miedź.

LOBAW, *Lobavia*, Lubawa, m. Pruſkie z zamkiem, gdzie Biſkup Chełmińſki miewa ſwą rezydencyą, o *m*. 6. od Chełmna.

LOBBES, bogate Opac. Bened. w Biſk. Leodyiſkim nad Sambrą, o *m*. 4. od *Charleroy*.

LOBDA, Lobeda, lub Lobdaburg, m. Niem. w Cyr. Saxonii wyż. z zamkiem nad Saalą; nal. do domu *de Saxe Weimar*, o milę od Jenny.

LOBKOWITZ, m. Czeſkie w Cyr. Caurzymſkim, gniazdo ſt. familii Lobkowiczow.

LOBREDAT, rzeka w Katalonii, ktora wchodzi do morza ſrzodziemnego blizko Barcellony.

LOCARNO, *Locarnum*, piękne m. i grod w Szwaycarach nad iezioren zwanym *Większym*, leży wśrzod kraiu obfitego w paſze, wina, i dobre owoce, o *m*. 18. na połn. od Uowary, 17. od Medyolanu. Należy do Szwaycarow. iako Mendrys. ob. ten Artykuł.

LOCCHEM, *Lochemum*, m. w Hr. Zutfanii nad Berkelą. Wzięte było od Fr. 1672. i opuſzczone po zrzuceniu fortyfikacyi r. 1674. o *m*. 3. na w. od Zutfanii dł. 23. 58. ſz. 52. 13.

LOC-DIEU, Opac. Fr. Cysterſkie czyniące 4500. liwr. o *m.* 2. od *Villefranche*,

LOCHAU, lub Luchau, m. i grod w Xſtwie Zelleńſkim z zamkiem nad Jetzą, o *m.* 2. od Dannebergi.

LOCHES, *Luccæ*, m. Fr: znaczne przez ſwoy zamek; w kollegiacie w chorze widzieć ſię daie grob Agnieſzki Sorel, leży nad Indrą, poblizko laſu, o *m.* 6. na połd. od Amboizy, 8. od Tours, 55. od Paryża.

LOCHKWABIR, *Leucopubia*, Prow. nadmorſka w Szkocyi połnocney, obfituie w paſze i ryby. M. S. Inwerloch.

LOCKUM, lub Lucken, ſławne i bogate Opac. Proteſt: w okolicy Hannowerſkiey blizko Wezery. Wychowuią tu Kandydatow Teologii. Opat ieſt bogatym Prałatem, o *m.* 8. na połn. ku z. od Hannoweru.

LOCMARIA, m. Fr. i Margrab: w Brytanii o *m.* 8. od *Freguier*, na połd. ku z. Tegoż im. o *m.* 3. od *Quimper*. Inne o *m.* 6. od *Autay*.

LOCRENAN, m. Fr. *m.* 3. na połn. od *Quimper*.

LODESAN, *Laudenſe territorium*, Pow. Lodezańſki w Xięſtwie Medyolańſkim, rozległy w zdłuż rz. Addy. Jeſt bardzo urodzayny i ludny. MS. Lodi.

LODEVE, *Luteva*, dawne M. Fr. w Langwedocyi z Biſk. pod Metrepolią Narbońſkiego, Fabryki ſukna i kapeluſzow niezmiernie go zbogacaią. Leży w kraiu ſuchym i niepłodnym, nad rz: *Lergue*, pod gorami Sewenami, o *m.* 17. na połn. ku w. od Narbonny, 148. od Paryża, 11. od Montpellieru.

LODI, *Laus Pompeia*, wiel. i mocne M. Wł: w Xſtwie Medyolańſkim, ſtoł. pow: zbudowane od Ceſ: Fryderyka Barberoſſy nad Addą o milę od dawnego Lodi, ktore teraz nie ieſt tylko miaſteczkiem. Nowe Lodi leży w gruncie żyżnym, miłym i obfitym we wſzyſtko. Ma Biſk. dependuiącego od Medyol: o *m.* 8. od Padwy, tyleż od Medyolanu, 6. od Placencyi. dł. 27. ſz. 45. 18.

LODOMERIA, ob. Włodzimierz. Halickie Kroleſtwo.

LODOWATE Morze, *Mare Glaciale*, część Oceanu połnocnego, między Grönlandyą na z. i Kapem lodowatym, na w. Moſkale nakoniec odkryli kommunikacyą morza tego z Chińſkim, i Japońſkim morzem, ale nieſpoſobną do żeglugi. Karty nowe Roſſyi wyrażaią iego brzegi. Graniczy na z. z Gronlandyą, na połd. z morzem połn. z Moſkwą, Laponią, morzem białym i Syberyą, na w. z wyſpą Pachochocz, za ktorą łączy ſię z morzem Japońſkim.

LODRON, m. i Hrabſtwo w Biſk. Trydenckim na pograniczu, o *m.* 11. na połn. od Breſcyi.

LOEBAU, lub Liebe, *Loebavia*, naydawnieyſze z 6. miaſt Luzacyi wyż: ktore ſwe miewaią ziazdy dla obrad o intereſſach wſpolnych. Handel tu prowadzą wielki na płotna rożnego gatunku. Jeſt w ſamym ſrzodku Luzacyi wyż. o *m.* 5. na połn. od Zittau, tyleż od Bautzen.

LOEBEGEN, ob. Lebeguin.

LOECKENICZ, mała forteca w Ukermarchii Brandenburſkiey, nad rz. Randową, o *m.* 7. na połn. ku z. od Sztetyna.

LOEFINGEN, m. Niem. w Szwabii w Xſtwie Wirtemberſkim, o *m.* 8. na połn. od Waldshuta. Zalecone bardzo zdrowemi łaźniami.

LOERACH, m. Szwabii w Margr. Durlachſkim, nad rz: Wiezą, o *m.* 2. od Bazylei. Jeſt tu Superintendencya, i niektore fabryki. Zaſzczyca ſię przywileiami wielkiemi.

LOEWENBERG, ob. Lemberg.

LOEWENSTEIN, *Lovesteniense Castrum*, Hrabstwo Lewensteyńskie, i zamek w Szwabii, o *m.* 2. na w. od Hailbrony. Hrabio. Lewensteyńscy są z domu *de Wertheim*, ktory idzie od Elektorow Palatynow. Blizko zamku znayduie się źrzodło wody mineralney. i łaźnie bardzo zdrowe. dł. 26. 56. sz. 49. 10. Tegoż im. forteca w Niderlandzie przy zbiegu rz. Mozy z Wahalem, o *m.* 7. na połd. ku z. od Nimegi. Grocyusz tu był więziony.

LOGROGNA, *Juliobriga*, dawne M. Hiszp: w Kastylii starey, w krainie obsitey w owoce przednie, wina dobre, i we wszelkie wygody życia. Leży nad Ebrem, o *m.* 22. na w. od Burgos, 56. na połn. od Madrytu. dł. 15. 32. sz. 42. 26.

LOGUDORO, Prowincya połnocna, i m. na wyspie Sardynii.

LOHBURG, m. Niem. i grod w Xstwie Magdeburskim, blizko rzeki Elby, o *m.* 7. na w. od Magdeburga.

LOHEAC, m. Fr. w Brytanii, *m.* 9. na połd od Rennes.

LOHMEN, m. Niem. zamek, i grod w Misnii na południe Drezna.

LOHN, rzeka Niem. po Łac: *Logana*, wypływa w Hassyi wyż. i wpada do Renu po wyżey Koblentza.

LOHR, ob. Lahr.

LOIBEN, ob. Leuben.

LOIN, *Lupa*, rzeka Fr. ma swe źrzodło na granicach pow. Niwerneńskiego, wpada do Sekwany między Melunem, i Montereau.

LOIRE, (la) *Ligar*, rzeka Fr. wypływa w pow. Wiwareńskim, płynie przez pow: Forez, Burboński, Niwerneński, Andegawią, Brytanią, uchodzi do Oceanu między *Croisic*, i *Bourganeuf*. Zaczyna bydź spławną, lubo nie łatwo, dla koryta piaszczystego, i niebardzo głębokiego, przy *S. Rambert*.

LOIR, (le) rzeczka Fr. ma źrzodło w *Perche*, wpada do Sarty w *Brioté*.

LOIRE, m. Fr. nad Rodanem, o *m.* 3. na połn. od *Condrieu*. Inne o *m.* 6. na połn. ku z. od Andegawy.

LOIRET, rzeczka Fr. w powiecie Aureliańskim, wpada do Ligery.

LOISERON, m. Fr. o *m.* 3. na z. od Lawalu.

LOMAGNE, *Leomania*, mała kraina Franc. ktora składa część Armaniaku niż. Handel tu iest mały. *Lectoure* M. S.

LOMBARDIA, *Longobardia*, nazwisko, ktore się daie właściwie Włochom północnym, ob. Włochy.

LOMBERS, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 3. od Alby.

LOMBEZ, *Lombarium*, m. Fr. w Gaskonii, w niemiłym położeniu, z Bisk. w Metropolii Tulozańskiego; nad Sawą, o *m.* 11. na połd. ku z. od Tulozy, 10. od *Ausch*, 8. od *Rieux*.

LOMER, (S.) Opac. Bened. w *Blois*, przyłączone do Biskupczyni 8000. liwr.

LOMMASCH, m. Niem. w Misnii, o *m.* 3. na z. od Meissen.

LOMNITZ, (Alt, i Neu) Łomnica, m. Niem. w Hr. Glackim, zalecone młynami; leży nad Nissą powyżey Glatzu. Tegoż im. m. w Stwie Spiskim, dosyć handlowne.

LOMOND, *Lomundus*, wiel. iezioro w Szkocyi, w Prow. Lennox. Ma *m.* 8. wzdłuż, a wszerz 3. Kęp 30. liczą na tym ieziorze, ktore po większey części są mieszkane. Obfituie w ryby a nay-więcey ma osobliwszych węgorzow bardzo delikatnych.

LONATO, m. Wł. w Państwie Weneckim, o *m.* 5. na w. od Brescyi.

LONDINIERES, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 3. na półn. od *Neufchatel.*

LONDONDERRI, *Roboretum*, mocne M. i Hrabstwo w Irl. w prow. Ultonii, z Bisk. pod Metropolią Armaghskiego, i z portem bardzo wygodnym. Sławne iest przez swe oblężenia, ktore wytrzymało, a naycięższym w r. 1689. leży nad Lough-Foylą, o *m.* 36. na półn. ku z. od Dublina, 15. od Armaghu.

LONDONDERRI, Xstwo, zwane też Koloryńskie, w Prow. Ultonii; długie iest na *m.* 19 szerokie 10. Grunta iego bardzo żyżne. Dzieli się na 5. Baronii. Londonderri iest M. S.

LONDYN, London, *Londinum*, po Fr. Londres, iedno z naywiększych, naybogatszych, i naylepiey kwitnących miast na świecie, stolica wiel. Brytanii, iey rządu, i st. Parl. do ktorego miasto wysyła 4. Dep. z Bisk. pod Metropolią Kantuaryiskiego; zaszczycone Akademią, towarzystwem Krol. umieiętności ustanowionym od Karola II. r. 1663. szkołami publicznemi, w ktorych wszelkich rzemiosł uczą gratis uboższych; szkołą matematyki, w ktorey uczą żeglarstwa; domem publicznym, w ktorym złoczyńce, i włoczęgi bywaią do prac przymuszani, szpitalami wspaniałemi, pięknemi i obszernemi rynkami, rozległemi ulicami, lubo bardzo niewygodnemi, dla czego zobuch stron dla pieszych są dawane poręczę, wielką liczbą kollegiow, i kościołow, z ktorych pryncypalne są S. Pawła, Katedra, i kollegiata Westminsterska; liczy Londyn 80. kościołow Kalwińskich, 30. dla Protestantow obcych, piękną Synagogę dla żydow, i około miliona dusz. Daie się widzieć w Londynie wieża, ktora fortecą iest bliską Tamizy, w ktorey Arsenał narodowy, mennica, kleyoty i archiwa korony, więzienie dla Parow, i członkow izby niższey Parlamentu znayduie się. Bursa Krol. iednym iest z naypięknieyszych w tym rodzaiu budowli na świecie. Wielu ludzi sławnych Londyn iest oyczyzną; między innemi st. Milton, Tomasz Morus, Franc. Bakon, Tom. Bronon &c. ztąd byli rodem. Prowadzi handel na podziw wielki, leży w kraiu bardzo żyżnym, w Prow. Midlesex, nad Tamizą, nad ktorą iest most kamienny, *m.* 85. od Dublina, 90. od Edymburga, 90. od Paryża, 70. od Amsterdamu, 180. od Kopenhagi, 300. od Madrytu, 360. od Rzymu, 260. od Sztokolmu, 320. od Krakowa, 580. od Konstantynopola, i Moskwy, 270. od Wiednia. dł. 17. 34'. 45". sz. 51. 31. Tegoż im. M. w Amer. połd. w Tukumanie, zbudowane r. 1555.

LONGANICO, m. w Morei nad Alfeą, leżące w tym mieyscu, gdzie dawniey Olimpia, o *m.* 9. na półn. od Arkadyi.

LONGCHAMP, *Longus Campus*, Opac. zakonu S. Franc. fund. r. 1260. od S. Elżbiety siostry S. Ludwika, od Paryża *m.* 2. na z.

LONGEVILLE, *Longavilla*, m. Fr. w *Poitou.*

LONGFORD, *Longofordium*, m. i Hrabstwo w Irlandyi, w Prow. Linster, nad rz. Kamliną. o *m.* 24. na z. ku półn. od Dublina; wysyła 2. Dep. na Parl.

LONGIUMEAU, m. Fr. nad małą rz. Ywertą, o *m.* 4. na połd. od Paryża.

LONGONE, ob. Porto-Longone.

LONGLENDU, bagno o *m.* 2. od Montcenis, w pow. *Charolois* wyznaczone, aby było srzednie przedziału kanału Burgońskiego.

LONGPONT, znaczne Opac. Cyster. w Xstwie *Vallois*, fundow. r. 1131. od Joslaina Bisk. Swessyo-

neńskiego, czyniące 15000. liwr: *m.* 3. od Swessyonu.

LONGUAY, Opac. Fr. w Szampanii, Premonstr. czyni 1800. liwr. *m.* od *Grand Pré.* Inne Cyster. *m.* 5 na z. od Langres, czyni 2200. liwr.

LONGUE, m. Fr. w *Aniou*, nad zbiegiem rzek Latau i Authion, o *m.* 3. na półn. od Saumur. Sławne targami. Dzieli się na dwa miasta *Longue en Franchise*, i *Longue hors de Franchise*, ob. Isle longue.

LONGUE, Opac. Bened. w Normandyi, fund. r. 1165. blizko Bayeux, czyni 3000. liwr.

LONGUEVAL, Baronia Fr. w pow. *Vermandois*, *m.* 3. od Peronny.

LONGUEVILLE, m. Fr. w Normandyi, z tyt. Xstwa, o *m.* 4. na połd. od Dieppy. Tegoż im. w *Hainaut* o milę od *Maubeuge.* Inne o milę od Talmontu.

LONGVILLIERS, Opac. Fr. Cyster. w Diec. Bolońskiey, fundowane r. 1139. czyni 6500. liwr. o *m.* 2. od *Montreuil.*

LONGWY, lub Longoui, *Longus Vicus*, m. Fr. na pograniczu Xstwa Luxemburskiego, z zamkiem. Dzieli się na stare i nowe miasto. Zbudowane było od Ludwika XIV. po pokoiu Nimegskim, ufortyfikowane podług sztuki *P. Vauban*, leży na wzgórce *m.* 6. na połd. ku z. od Luxemburga, 6. od Montmedy, 9. od Thionwilli, 67. od Paryża. dł. 23. 26. sz. 49. 31.

LONGUYON, m. Fr. w Xięstwie Barskim, *m.* 3. od Longwy.

LONLAY, *Longolatum*, m. Fr. w Normandyi, z Opac. Benedyk. fundowane około r. 1020. czyniącym 4500. liw. o *m.* 2. od Domfrontu.

LONSAC, m. Fr. w Santonii, o *m.* 3. od *Cognac.*

LONS-LE-SAUNIER, *Ledo Salinarius*, m. Fr. z Opac. Ber. nad Solwaną, o *m.* 3. na połd. od Doli.

LOO, zamek Xcia Arauzykańskiego, w Gieldryi Hollenderskiey, o *m.* 3. od Dewenteru na z. ob. Stadt-Loo.

LORBUS, dawne M. Afryk. w Krol. Tuntańskim, w Barbaryi z zamkiem. Daią się tu widzieć barzo piękne starożytności znaki, leży w miłey równinie, urodzayney w zboże, o *m.* 60. na połd. ku z. od Tunetu. dł. 26. 35. sz. 35. 35.

LORCH, *Eliocrata*, dawne M. Hiszp. w Krol. Murcyi. Jest mocno spustoszałe, lubo leży w gruncie bardzo dobrym; iest na wzgórce, o *m.* 14. na połd. ku z. od Murcyi, 12. na z. od Kartageny.

LORCH, *Laureacum*, Opac. Protest. w Szwabii, w Xstwie Wirtemberskim, o *m.* 2. od Gemundy, ktorego dochody są oddane Akademii Tubingskiey. Chrystyan Mat. Fast; był Opatem Lorcheńskim. W Austryi wyż. iest także *Lorch*, ktore niegdyś było Arcy-Bisk. leży nad Dunaiem, o *m.* 4. od Lintzu.

LORETTA, *Lauretum*, małe, ale bardzo mocne M. Wł. w Marchii Ankonitańskiey, z Bisk. od Papieża tylko dependuiącym, erygowanym od Syxta V. r. 1586. Zdobi go kościoł bogaty i wspaniały, w ktorym iako Włochy mowią, urodził się J. Chrystus; twierdzą, iż go sami Aniołowie z Palestyny do Dalmacyi, z Dalmacyi do Wł: przenieśli. Niezmierna tu przeto zawsze liczba pielgrzymow gromadzi się, leży miasto na górce, o milę od Golfu Weneckiego, 5. od Ankony, 45. od Rzymu. dł. 32. 7. sz. 43. 27. ob. Kalifornia.

LORGES, ob. Quintin.

LORGUES, *Leonice*, m. Fr. z sądami, bardzo ludne, nad rz. *Argens*, o *m.* 2. od Draguignan, 5. na z. od Freius, 172. od Paryża.

LORIOL, m. Fr. w Delfinacie o *m.* 6. na połd. od Walencyi. Tegoż im. maiętność z tyt. Harbstwa

w Breſſyi, między *Bourg* i *Macon*, o *m.* 3. od obydwoch.

LORME, m. Fr. w pow. Niwerneńſkim, o *m.* 5. na połd od Vezelay.

LOROUX, Opac. Fr. fundo. r. 1121. Cyſter. czyni 5300. liwr. o *m.* 3. od Saumur.

LOROY, Opac. Fr. Cyſter. czyni 4000. liwr. *m.* 5. na połn. od *Bourges*.

LORRAINE, *Lotharingia*, Lotaryngia, Prow: Fr. między Xięſtwem Luxemburſkim, Arcy-Biſk. Trewirſkim, Franſzkontem, Xięſtwem Dwoch moſtow, Alſacyą i Szampanią, długa ieſt na *m.* 40. ſzer. 30. Obfituie w zboża, wino, len, źwierzynę, ryby, i wſzelkie wygody życia. Ma podoſtatek drzew, rud, kruſzcow, zup ſolnych, &c: i rzek wiele. Powietrze umiarkowane, i miłe położenie. Lotaryńczykowie ſą pracowici, proſci, przywiązani do Monarchy i religii Katolic. Handel z obcemi prowadzą mały, maiąc u ſiebie wſzyſtko, a niemaiąc wewnątrz kraiu rzek ſpławnych; handel ich zależy na płotnach, winie i zbożu. Dzieli ſię na 4. wielkie pow. *Nancy*, *Voſge*, *Baſſigny* i Lotaryngią Niemiecką. Xżęta Lotaryńſcy pochodzili od Gerarda z Alſacyi Hrabiego *de Caſtiniach*, znakomitey i dawn. familii, Wuia Ceſarza Konrarda. Ceſarz Henryk zwany *czarnym* dał mu był Lotaryngią pod tyt. Xſtwa r. 1048. i iego potomkowie poſiadali ią aż do Traktatu Wideńſkiego zawartego przedugodnie r. 1735. i dokonanego 1736. przez ktory ta doſtała ſię LeſzczyńſkiemuStaniſławowi I. Kro. Pol. pod warunkiem, iż po iego śmierci przyłączona bydź miała w zamianę Toſkany do Korony Fr. co ſię i ſtało r. 1766. Nancy ieſt M. S.

LORRIS, m. Fr. o *m.* 5. od Montargis.

LORSCH, Opac. w Elekt: Moguńckim w pow. Bensheim, ktorego Opat ma tytuł Xięcia.

LOSLAU, m. Szląſkie w Xięſtwie Raciborſkim, o *m.* 4. na połd. ku w. od Raciborza.

LOSS, Lotz, lub Borchloen, m. i Hrabſtwo Niem. w Biſk. Leodyiſkim o *m.* 2. na z. od Tongres.

LOT, (le) *Oldus*, *Lotus*, rzeka Fr. ma źrzodło w pow. *Gevaudan*, wpada do Garumny w *Aiguillon*, zaczyna bydź ſpławną w *Entraigues*.

LOTARYNGIA, ob. Lorraine.

LOTHIANA, *Laudania*, Prow. nadmorſka w Szkocyi połd. nad Golfem Forth. Jeſt naypięknieyſzą, nayżyźnieyſzą i nayludnieyſzą wSzkocyi. Dzieli ſię na wſchodnią, zachodnią i Mid-lothianę. Edymburg ieſt w oſtatniey.

LOUANS, lub Loans, *Lovincum*, m. Fr. w Burgundyi między rz. Seilles, Sallą, i Solnaną. Ma Collegium, ſzpital i ſabryki, o *m.* 6. na połd. ku w. od Chalons.

LOUCOUMIS, Lukumowie, Narod wśrzodku Gwinei oſiadły. W kraiu ich ieſt mnoſtwo iedwabiu, bawełny, indychu, ktorego do fabrykowania używaią. Robią tu przednie obicia iedwabne i bawełniane, ktore przedaią drogo, bo niekiedy po 6. lub 700. liwr.

LOUDUN, *Loudunum*, dawne m. Fr. w Piktawii, ſł. urodzeniem Scewoli, Abela, od S. Marthy, Teoph. Renaudota, Bouillaud &c: leży na gorze, o *m.* 12. na połn. ku z. od *Poitiers*, 15. od *Tours*. Tegoż im. m. Fr. w Langwedocyi, o milę od *Bagnols*

LOUGRES, wieś Fr. o *m.* 2. od Montbeliard, ſławna źrzodłem wod lekarſkich ſkutkow przedziwnych, zwanym *la Saine fontaine*.

LOUIN, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 8. na połn. ku z. od Poitiers.

LOUIS, (S.) forteca Affr. przy uyściu Senegallii, uſtąpiona Angl. traktatem Werſalſkim r. 1763. ob.

Fort-Louis.

LOUISBOURG, Luisburg, *Arx Ludoviciana*, M. w Xstwie Wirtemberskim zbudowane r. 1708 od Xcia Eberharda Ludwika z zamkiem, w ktorym rezydował do śmierci. Jest o *m.* 3. od Stutgardy, odtąd upada coraz bardziey, iak dwor w nim mieszkać przestał. ob. Isle-Royale.

LOUP, (S.) Opac. Augnst. w Troyes, czyni 12000. liwr. Tegoż im. m. Fr. o milę od *Airvaut*.

LOUPE, *Lupa*, m. Fr. w powiecie *Beauce*, o *m.* 7. na z. od Chartres.

LOUPIAC, m. Fr. w Armaniaku, o *m.* 2. od *Vic-Fezensac*.

LOUPIAN, m. Fr. w Langwedocyi o *m.* 4. od Agdy, nad bagnem Thau.

LOURDE, *Lapurdum*, m. Fr. w Gaskonii, stoł. pow. *Lavedan*, zdawnym zamkiem na skale *m.*4. na z. od Bagnieres.

LOUTH, *Lutum*, m. i Hrab: w Irlandyi, w Prow. Leinster, o *m.* 2. od Dundalki, i 15. od Dublina.

LOW, (Est, i West) 2. m. Angiel. w Kornuwalii, obydwa deputuią po dwoch na Parl.

LOUVAIN, *Lovanium*, Lowań, Loewen bardzo wiel. i piękne M. w Brabancyi Austr. z st. Akademią zaszczycorią wielkiemi przywileiami. Wzięte było r. 1746. od Fr. woyska Gieldryi odstąpić od niego były przymuszone r. 1542. Xżę Arauzykański, r. 1572. Hollendrzy i Francuzi r. 1635. Franc. 1706. Weszli także byli zdradą 1710. do niego Franc. ale od mieszkańcow miasta odpędzeni zostali. Dawniey to miasto tak ludne i handlowne było, iż samych domow sukienników na 4000. a więcey niż 150. tysięcy robotnikow, a w tymże czasie, to iest na początku wieku 14. takie mnostwo tkaczow, iż gdy zchodzili z roboty, musiano w dzwon wiel. dzwonić dla ostrzeżenia ludzi prywatnych, aby dzieci do domow spędzili swych, żeby od nich w ścisku iakiemu nie podpadły nieszczęściu. Van Espen, i Libert Hennebel ztąd byli rodem. Leży nad Dylą, o *m.* 4. na półn. ku w. od Bruxelli, 4. od Mechlina, 12. od Namuru, 16. od Mons, 65. od Paryża. dł. 22. 17. sz. 50. 53.

LOWENSTEIN, ob. Loewenstein.

LOUVERNAY, m. Fr. *m.* 2. na półn. od Lowalu.

LOUVIERS, *Lupariæ*, m. Fr. w Normandyi wyż. z tyt. Hr. Znaczna tu sukienna fabryka znayduie się, leży w rowninie żyżney o *m.* 5. na półn. od *Evreux*, tyleż od *Rouen*.

LOUVIGNER, m. Fr. w Gaskonii *m.* 4. na półn. od Leskaru.

LOUVO, *Livo*, Luwa, piękne M. Azyat. w Krol. Siamskim, z pałacem wiel. w ktorym Krolowie przez nieiaką część roku mieszkaią. Jest bardzo ludne, i w piękney leży rowninie, o *m.* 9. od Juthii, dokąd płynie się kanałem.

LOUVOIS, maiętność z tyt. Margr. w Szampani, o *m.* 2. od Epernay, 4. od Rheims.

LOWOSITZ, m. Czeskie, w Cyr. Leitmaryckim, nad Elbą. Przy tym mieście między woyskiem Pruskim i Austr. krwawa odprawiła się batalia, r. 1756. leży na półn. Leitmarycza.

LOUWERES, m. Fr. *m.* 3. od S. Denis.

LOUYSIANE, Luyziania, wielka kraina Ameryki półn. przerznięta prawie przez połowę od połnocy ku połd. rzeką Missisipy. Fernand de Soto Hiszpan pierwszy ią odkrył, ale żadnych tu Hiszp. nie założyli osad. W 10. lat po tym X. Marquette Jezuita i P. Solier odkryli ią. W r. 1718. i 1720. chcieli tu Francuzi liczną uczynić osadę, i wystawili nowy Orleans, ktory stał się stolicą, ale niewiele im się powiodło. Oddali ią Francuzi Hiszp. r.

1763. i obięli ią ci 1767. Luyziana ieſt naylepſzy kray w Ameryce, iaki tylko znamy. Wſzyſtko tu rodzi ſię przedziwnie.

LOXA, lub Lova, M. Hiſzp. doſyć znaczne w Krol. Grenady, w gruncie żyżnym i miłym nad Xenilą, o *m.* 6. na z. od Grenady. Tegoż im. w Amer. w Peru, o *m.* 10. od *Cuença.*

LOYOLA, zamek Hiſz. w Prowin. Guipoſkoi, ſl. urodzeniem S. Ignacego, blizko Placencyi. Było tu Kollegium Jezuickie, z ktorego iako i wſzyſcy z Korony wypędzeni byli r. 1767. Tegoż im. m. w Peru, *m.* 15. ną połd od Loxy, dziś nie ma tylko kilka chat.

LOYTZ, *Lutetia*, m. Niem. w Cyr. Saxonii wyż. w Pomeranii nad Peną *m.* 9. na połd. od Stralſunda, 5. od Gutzkowa.

LUBACZOW, m. Pol. w Woiewodz. Bełzkim, ſtoł. powiatu, z Kaſztelanią, Stwem grod. czyniącym kwarty 26281. zł: Teraz pod pan. Auſtr. w Cyr. Bełzkim, od Zamoſcia na połd. *m.* 9. od Lwowa 10.

LUBAN, m. Litt: w Woi. Nowogrodzkim, dobrze zabudowane nad rz. Orſzą, od Słucka ku połd. o *m.* 6.

LUBAN, wiel. iezioro w Inflanciech i m. tego im. od Dyneburga na połn. *m.* 7.

LUBARTOW, czyli Lewartow, znaczne M. Pol. w Woi. Lubelſkim, ozdobne pałacem Xiążąt Sanguſzkow, na ktorym ſię mieſcie piſze ta familia. Zydzi znaczny tu prowadzą handel. Budowle ma piękne, od Lublina *m.* 8. Tegoż im. w Woi. Wołyńſkim o *m.* 2. od Oſtropola.

LUBASZYN, m. Lit: w Woi. Mińſkim, leży w gruncie dobrym nad Berezyną, od Radziwiłowa ku połd. *m.* 5.

LUBAWA, ob. Lobau.

LUBBEKA, *Lubeca*, m. Niemiec. w Xſtwie Mindeńſkim; ma Koll. proteſtanckie złożone z 4. Kanon. o *m.* 5. na z. od Minden.

LUBBEN, *Lubeena*, m. Niemiec. w Luzacyi wyż. nad Sprą, nal. do Elekt. Saſkiego, o *m.* 8. na połn. ku z. od Kotbuza.

LUBECK, *Lubecum*, *Lubeca* Lubeka, wiel. piękne, bogate, mocne, i ſl. M. Niem. w Cyr. Saxonii niż. ſtoł. Wagryi. Ma Biſk. ktory ieſt Xciem Rzeſzy Niem. pod Metropolią Bremeńſkiego, cytadellę, i port dobry. Jeſt miaſto wolne, Ceſar. Anzeatyczne, i bardzo kwitnące, nakſztałt Rzpltey dependuiącey tylko od Ceſ. rządzące ſię, a ktorego prawa od miaſt Pol. większych przeięte były. Mieſzkańcy ſą wyznania Auſzpurſkiego od r. 1535. Założona była Lubeka r. 1140 od Adolfa II. Hrabi Helſztyńſkiego. Budowle tu publiczne ſą bardzo piękne. Wieża wodna ieſt oſobliwą Lubeki ciekawością. Większa część ulic ozdobiona ieſt lipami. Znayduie ſię tu Opac. Proteſt. zwane S. Jana; ſzpitalow też kilka; Jan Kirchmann ztąd był rodem, leży nad zbiegiem rzek Trawa, Wackenitz i Stekenitz, blizko morza Baltyckiego, o *m.* 9. na poln. od Lawemburga, 15. od Hamburga, 53. od Kopenhagi, 178. od Wiednia. dł. 28. 26. ſz. 53. 57. Nie trzeba mieſzać Lubeki miaſta z Biſk. Lubeckim, ktorego władza i dobra ſą wcale inne. Kapituła Lubecka ſkłada ſię z 30. Kanon. z ktorych 26. ſą Proteſtańci, 4. Katol. Katedra i domy ich leżą w obmurowaniu miaſta, a dobra Biſkupie należące do Kapituły ſtykaią ſię z Lubeką. Biſkup obierany bywa koleyno od miaſta Lubeki i od Kapituły ſamey. Senat ma prawo Patronatus nad Katedrą. Biſk. mieſzka w Eutynie. Do Lubeczanow procz miaſta należy port Trawemunda, miaſteczko Bergedorff na wſpoł z Hamburczykami; maiętność zwaną 4. kraie, nie ktore powiaty w Xſtwie Saxe-Lawenburſkim, i niektore piękne włości

na

na pograniczu Holsteynu.

LUBECZ, zamek dawny nad Dnieprem w Woi. Mściſławſkim, zkąd Kniaziowie Lubeccy.

LUBEN, m. Szląſkie w Xſtwie Lignickim, maiące fabrykę ſukienną, o *m.* 4. na połn. od Lignicy. ob. Lubben.

LUBICA, lub Leybica, m. w Stwie Spiſkim, z proboſtwem bogatym, oſiadłe od lutrow, w gruncie bardzo żyżnym, od Podoleńca *m.* 2.

LUBITZ, lub Lups, m. i grod w Xſtwie Wendeńſkim, o *m.* 12. na połd. ku w. od Szweryna.

LUBLENICZ, m. Szląſkie w Xſtwie Opawſkim, o *m.* 10. na w. od Opawy.

LUBLIN, *Lublinum*, piękne, znaczne, i ſł. M. Pol. ſtoł. Woiewodz. w Małey-Polſzcze, handlowne, murem otoczone, znakomite Trybunałem Mało-polſkim, ſądami ziem. i grodu, a zatym wielką liczbą ſzlachetney paleſtry; mieyſcem ieſt ſeymikow. Zdobi go wiele kościołow i klaſztorow. 3 tu na rok ſławne odprawuią ſię iarmarki. Ma ſzkoły głowne, kupcow bogatych. &c. Pamiętne ieſt tu uczynioną ligą i unią Polſki z Xſtwem Lit. r. 1569. Dawniey mieyſcem było ſeymow Polſkich z Kadencyi na Małopolſkę, i extraord. R. 1240. od Tatarow podpalone było, potym wzięte od Moſkalow. R. 1447. i 1606. wielką przez pożar poniosło ſzkodę, a 1656. od Szwedow było ſpalone, i od nichże opanowane 1703 Leży w gruncie dobrym nad rz. Byſtrycą, o *m.* 30. od Krakowa, 28. od Lwowa, 24. od Warſzawy. dł. 40. 50. ſz. 51. 14. Woiewodz. Lubelſkie położone między Wdztwami Sandomirſkim, Mazowieckim, Podlaſkim, Brzeſkim Litt. i Ruſkim, dzieli ſię na 2. powiaty Lubelſki, Urzędowſki, i ziemię Łukowſką. Seymikuie w Lublinie, obiera Poſłow 6. Dep. 2. Senatorow większych ma 2. Wdę i Kaſztelana Lubelſkich. Herb Woiewodztwa ieſt ieleń biały. Rzeki znacznieyſze ſą Wiſła, Wieprz, i Byſtryca. M. S. Lublin.

LUBNY, m. w Woi. Kiiowſkim pod pan. Moſkiewſkim, nad rz. od Mirogroda *m.* 7.

LUBOMLA, m. Pol. w ziemi Chełmſkiey z Stwem płacącym kwarty 26470. zł. R. 1659. dane było w dziedzictwo Wyhowſkiemu Wdzie Kiiowſkiemu, a teraz dziedziczne Hetmana Branickiego. W okolicy ſwey ieſt naypięknieyſze; ma 5. kościołow murowanych i pałac wſpaniały z wiel. ogrodem. Po większey części ieſt w murach. Auſterye w nim ſą porządne. W położeniu ieſt dobrym, w gruncie żyznym, od Chełma *m.* 11. od Macieiowa 2.

LUBONICE, w pow. Rzeczyckim w części pozoſtałey przy Polſzcze, Stwo płacące kwarty złł. 2381.

LUBOSZAN, w Woi. Witebſkim pod pan. Roſſyiſkim, Stwo płaci zł. 4790.

LUBOWLA, m. w Stwie Spiſkim, doſyć znaczne nad Popradem z zamkiem poblizkim na górze, doſyć mocnym, pamiętne widzeniem ſię tu Władyſława Krola Pol. i Zygmunta Ceſ. ſławne targami i iarmarkami, od Krakowa *m.* 12.

LUBSCHUTZ, piękne m. Szląſkie, w Xſtwie Jagerndorf, znaczne wielkim handlem na zboże i nici, od Jagerndorfu, na połn. ku w. *m.* 4.

LUC, m. Fr. z tyt. Hr. w Prowancyi o *m.* 2. od Lorgues. Inne w Delfinacie, o *m.* 3. od Die.

LUCAIONEQUE, Lukaioneкwa, wyſpa Ameryki połnocney iedna z Lukayſkich. dł. 300. ſz. 26. 27.

LUCAR de Barameda, (S.) piękne i znaczne M. Hiſzp. z bardzo dobrym portem obronnym, w Andaluzyi, przy uyściu Gwadalkwiwiry, *m.* 19. na połd. ku z. od Sewilli, 109. od Madrytu.

LUCAR de Guadiana, (S.) mo- cne M. Hiſzp, w Andaluzyi, na pograniczu Algarwii, z małym portem nad Gwadyaną. dł. 10. 36. ſz. 37. 20.

LUCAR la Mayor, (S.) m. Hiſzp. w Andaluzyi z tyt. Xſtwa m. 3. od Sewilli.

LUCAY, m. Fr. w pow. *Berry* z tyt. Hr. m. 2. od Walencyi. Tamże inne o m. 3. od *Iſſoudun*.

LUCE, *Luceium*, m. Fr. z tyt. Baronii, w pow. *Maine*, na połn. laſu Berſay, o m. 4. na połn od *Chateau-du Loir*. o milę od tegoż ieſt *Luceau*.

LUCELLE, lub LUTZEL, *Lucella*, dawne i ſł. Opac. Cyſter. fund. r. 1124. w Biſk. Bazyleyſkim nad rz. Lutzelą, o m. 5. od Bazylei i Ferretty.

LUCENA, m. Hiſzp. w Andaluzyi, nad rz. Fintą, z tyt. więkſzego M. o m. 7 od Oceanu.

LUCERA, *Luceria*, dawne m. Wł: w Krol. Neapol. w Kapitanacie, z Biſk. pod Metropolią Benewentańſkiego. Jeſt o m. 12. od Manfredonii.

LUCERNA, piękne i wiel. M. Szwaycarſkie, niegdyś Ceſ: ſtolica Kantonu tego im. Wielu tu bardzo pięknych ieſt budowli, leży nad iezioręm Lucerną, w mieyſcu, gdzie rz. Ruſs wpada do tego iez. o m. 12. na połd. ku z. od Zurychu, 14 na w. od Berny, 19. od Bazylei. dł. 25. 15. ſz. 47. 5. Kanton Lucerny ieſt Prow. Szwaycarſka, nayznacznieyſzy po Zurychſkim i Berneńſkim, 3ci w porządku. Kray ieſt żyżny i obfity w ryby, dla iez. nad ktorym leży, a ktory też nazywaią *ieziorem 4 Kantonow*, ponieważ Kantony 4, to ieſt Lucerna, Ury, Szwitz, i Unterwald iego ſię tykaią. Jezioro to ma prawie podobną figurę do Krzyża, w śrzodku ieſt wązkie; ma wzdłuż na m. 8. ſzer. 2. Nazwiſko ma z Łac. *Lucerna*, Latarnia, iż ſtawiona była nad brzegiem iez, dla ryby łowiących na nim latarnia; w Lucernie Poſłowie Hiſzp. i Papieſki rezyduią. Kanton Lucerny ieſt pierwſzy z Kant. Katolickich.

LUCERNE, m. Wł. w Piemonckim, ſtoł. doliny tego im. o m. 2. na połd. od Pigneroli.

LUCHAU, ob. Lochau.

LUCHE, m. Fr. w *Anjou*, o m. 3. na w. od Fleche.

LUCHEUX, m. Fr. w Pikardyi, o milę od Dourlens.

LUCHOW, w ziemi Przemyſkiey z Stwem czyniącym kwarty 2016. zł: pod pan. Auſtr. od Tarnogroda o milę.

LUCHOWICE, ob. Lachowice.

LUCIA, (S.) lub S. Lucie, wyſpa Ameryki, iedna z Antylſkich na połd. Martyniki, na z. Barbady, na połn. ku w. względem wyſpy S. Wincentego. Ma w około na m. 25. i byłaby bardzo żyżną, gdyby była uprawną. Ale oſada, ktorą tu założyli Franc. będąc zruynowaną, mało ſię pozoſtało mieſzkańcow. Uſtąpiona była Francyi traktatem Werſalſkim r. 1763. gdy ią wprzod 1762. opanowali Anglicy. Dwie na niey ſą góry wyſokie zwane *les Pitons de S. Alouſie*, ktore wyſpę daią widzieć zdaleka, dł. 316. 40. ſz. 13. 50.

LUCIE, (S.) klaſztor Franciſzkańſki w Lotaryngii między Commercy i Sampigny, przy ktorym znayduie ſię laſek, w ktorym ieſt drzewa pachnącego doſyć, zwane przeto od klaſzt: drzewem *S. Lucyi*.

LUCIEN, (S.) Opac. Bened. czyniące 1500. liwr. przy *Beauvais*. Tu Kardynał Cholet ieſt pochowany.

LUCKEM, ob. Lokum.

LUCON, *Lucio*, Luzon, m. Fr. w Piktawii z Biſk. pod Metropolią Burdegalſkiego, erygowanym r. 1317. od Jana XXII. Leży między bagnami niezdrowemi, o m. 7. na połn. od Rochelle, 20. od Nantes.

LUCON, lub Manilla, *Lucio*, Luzon, znaczna wyspa w Azyi na Oceanie wschodnim naywiększa i naybliższa północy z Filipińskich. Długa więcey niż na *m.* 60. szeroka nad 40. a *m.* 360. maiąca w około. Znayduie się tu obficie wosk, bawełna, cynamon, kokos, siarka, ryż, złoto, konie przednie, bawoły, i źwierzyna. Zdobył ią Michał Lopez r. 1571. dla Hiszp. i założył tu miasto Manillę, ktore iest stoł. Mieszkańcy są Hiszpanie, lub Indyanie hołdownicy Hiszp. Anglicy ią złupili r. 1762. dł. 137. 141. 35. sz. 13. 10. 19.

LUCQUES, ob. Luka.

LUCYN, m. powiatowe w Inflanciech, z Stwem płacącym kwarty zł: 7918. iest dosyć osiadłe, o *m.* 4. na półn. od Maryenhauza.

LUDE, *Lusdum*, m. Fr. w Andegawii, na pograniczu pow. *Maine*, nad Ligierą z zamkiem. Miało dawniey tytuł Xstwa Parostwa o *m.* 3. na w. od Fleche, 5. od Bauge.

LUDE, lub Ludge, m. w Bisk. Paderbornskim nad Emmerą blizko Pyrmontu na połd.

LUDGARSHALL, m. Angiel. w Wiltshirze, wysyła 2. Deput. na Parl.

LUDGER, (S.) klasztor Bened. blizko Helmstedtu, w Xstwie Wolfenbuttel. Zależy od Opata Werdeńskiego.

LUDITZ, m. Czeskie w Cyr. Zateckim, z zamkiem, w ktorym się urodziła Xżna Libussa, o *m.* 5. od Zatzu.

LUDLOW, *Ludlovia*, m. Angiel. w Shropshirze, z zamkiem, wysyła 2. Dep. na Parl. Leży na górze, o *m.* 36. na połn. ku z. od Londynu.

LUDWIGSBURG, ob. Louisbourg.

LUDWINOW, m. Pol. w Woiewod: Krakowskim, nakształt przedmieście Krakowa, iest handlowne, leży nad Wisłą pod pan. Austr. na granicy Kordonu. Od Rzeszowa *m.* 18. Tegoż im. m. w Woi. Trockim.

LUGAN, M. Chińskie, 4te głowne Prow. Xansi, nad brzegiem połn. rzeki *Chang*. dł. 129. 56. sz. 37. 13.

LUGANO, *Lucanum*, m. i pow. Włoski należący do Szwaycarow, iako *Mendris*, ob. ten Artykuł. Leży nad ieziorem Lugano, o *m.* 6 na połn. ku z. od *Como*, 10. od *Chiavena*. dł. 26. 28. sz. 45. 58.

LUGDUN, ob. Lyon.

LUGNY, m. Fr. z tyt. *Vicomté*, w Burgundyi, o *m.* 3. od *Macon*. Tegoż im. Baronia o milę od *Charolles*. Także wieś z tyt: Margrabstwa o *m.* 4. od *S. Pol*.

LUGO, *Locus Augusti*, dawne M. Hiszp: w Gallicyi z Bisk. pod metropolią Kompostelskiego. Kilka tu zborow mianych było, leży nad rz. Minho, o *m.* 13. na połd. ku w. od Mondonedo, 24. od Oviedo, 23. od Kompostelli. dł. 10. 40. sz. 43. 1.

LUGUET, ob. Auzat.

LUINES, lub Maille, *Malliacum*, m. Fr. nad Ligierą z tyt: Xstwa Parostwa, erygowane r. 1619 od Ludwika XIII. o *m.* 3. na z od *Tours*. Luizburg, ob. Louisbourg.

LUKA, lub Lucka, m. Niem. w Cyr. Saxonii wyż sławne potyczką r. 1308. o *m.* 4. na połn. ku w. od Zeitzu.

LUKA, *Lucca*, wiel. dawne, bogate, i mocne M. Wł. stolica Rzpltey Luceńskiey z Arcy-Bisk. Kościoły tu przepyszne. Prowadzi wielki handel na iedwab. Oyczyzną iest *Castruccio Castracani*, i Marcina Poli. Leży blizko Serchio, na ktorey mosty ma bardzo piękne, wśrzod rowniny miłey, o *m.* 4. od Pizy, 13. na z. od Florencyi, 8. od Liworny, 62. od Rzymu. dł. 28. 10. sz. 43. 50. Rzeczpospolita Luceńska, czyli Łukieska, między Państwem Toskańskim, Modeńskim, i Genueńskim położona, długa *m.* 10. szer. 8. Obsituie w wino, oliwę, proso i kasztany, ktoremi tylko dwiema, rzeczami wieśniacy tu żyią.

Rząd Aryſtokratyczny ſprawuią możnieyſze familie. Doża, albo *Gonfalonier*, na 2. mieſiące obierany bywa. Rząd przy nim i przy 9. ſtarcach. Wielka rada ſkłada ſię z 160. ſzlachty, mnieyſza z 36. Obywatele ſą poczciwi, ſprawni i bardzo przemyślni, zkąd Lnka nazwaną ieſt Przemyślną: *Lucca Induſtrioſa*.

LUKAU, M. S. Luzacyi niż. w gruncie bardzo bagniſtym, o *m.* 16. na w. od Wittemberga, nal. do Elekt. Saſkiego.

LUKAYSKIE wyſpy, *Lucaicæ*, w Amer. połn. na morzu połn. pod tropikiem Raka. Częścią ſą Antylſkich. Przez nie to odkrył Krzyſztof Kolumbus Amerykę. Są prawie wſzyſtkie opuſzczone. 14. ieſt celnieyſzych, a bardzo wiele małych. Bahama ieſt nayznacznieyſzą.

LUKUMOWIE, ob. Loucouny.

LUKOMLA, m. w Woi. Witebſkim nad rz. Ulą, od Orſzy na w. *m.* 12. Tegoż im. w Woi. Kiiowſkim.

LUMBRES, m. erygowane na Hr. w Artezyi, o *m.* 2. od S. Omer.

LUMELLO, *Laumellum*, wieś we Wł. od którey mały Pow. Laumelina bierze nazwiſko w Xſtwie Medyolańſkim, wzdłuż rz. Po, którego Mortera i Walencya ſą głowne mieyſca. Uſtąpiony ieſt Xięciom Sabandyi r. 1707. dł. 26. 17. ſz. 45. 5.

LUMMERSUM, maiętność udzielna w Xſtwie Juliaceńſkim, dependuie od Kerpen, o *m.* 4. na z. od Bonny.

LUNAS, i Caunas, m. Fr. w Langwedocyi, *m.* 7. na połn. od Beziers.

LUNDEN, *Lundinum Scanorum*, znaczne M. Szwedzkie, ſtoł. Prow. Shonii, z Biſkup. Luterſkim, z Akad. fund. r. 1668. od Karola XI. Duńczycy uſtąpili go Szwecyi r. 1658. Przytym to mieście Karol XI. Krol Szwedzki zbił Chryſtyana V. Krola Duń. r. 1676. Leży o *m.* 7. na w. od Koppenhagi, 90. od Sztokolmu. dł. 31. ſz. 55. 41.

LUNDEN, m. Niem. w Xięſtwie Holſztyńſkim, w Dytmarſii, bliſko Eydery, o *m.* 3. od Tonningen.

LUNE, lub Luhne, Grod i Opac. w Xięſtwie Zelleńſkim, o milę od Luneburga, ſkładaiące ſię z Xieni i 23. Panien, fund. r. 1172.

LUNEBURG, *Lunæburgum*, piękne wiel. i mocne M. Niem. z zamkiem w Xſtwie Zelleńſkim, niegdyś Ceſarſkie, ale teraz nal. do Elekt. Hannowerſkiego. Jeſt dotąd Anzeatyczne; ma znaczne zupy ſolne, ſławne Szkoły, Gymnaſium i Klaſztor Bened. Jeſt nad Emenową, o *m.* 14. na połud. ku w. od Hamburga, 5. od Lawemburga, 31. na połn. od Brunświku. dł. 28. 15. ſz. 53. 28.

LUNEGIANA, mały Pow. Włoſki na w. rzeki Magry, podzielony ieſt między Genueńczyków w okolicy Sarzany, i Xſtwem Maſſańſkim. Kraina ta bierze nazwiſko od dawnego miaſta Luna, które ieſt tu ſpuſtoſzałe.

LUNEL, m. Fr. w Langwedocyi, przy rz. *Vidourle*, na którey tu ieſt moſt. Niegdyś w tym m. mieli Zydzi ſwą ſławną Szkołę, w którey Rabin Salomon Jarchi uczył. Grunta iego wydaią przednie muſzkatowe wina, o *m.* 4. na połn. ku w. od Montpelieru.

LUNEVILLE, *Lunævilla*, Lunewil, dawne i piękne M. F. w Lotaryngii, z zamkiem wſpaniałym, gdzie Xżęta Lotaryńſcy z Dworem ſwym rezyduią, i gdzie Staniſław I. Krol Pol. przemieſzkiwał. Ma Opac. Kanonikow Regul. których Kościoł ieſt bardzo piękny, Szkołę Kadetow, w którey młodzież w ſztuce woienney ćwiczy ſię, i wielki Szpital. Leży

w rowninie miłey nad Wezulą, i Meurtą, w Wielkorządztwie Nancy, o *m.* 25. na z. od Strazburga, 78. na w. od Paryża, 5. od Nancy. dł. 24. 10. fz. 48. 35.

LUNTENBURG, m. w Morawii, w cyr. Brinny, zniſzczone ſpaleniem od Pruſakow r. 1742. od Brinny na połud. ku w. *m.* 15.

LURE, *Ludera*, m. i Opac. Fr. Bened. czyniące 2500. liwr fund. około r. 611. o *m.* 3. od Luxeuil. Tegoż im. m. o *m.* 7. na półn. od Moulins.

LURY, m. Fr. w Pow. Berry, o *m.* 1. od *Vierzon*, 5. na z. od *Bourges*.

LUSIGNAN, *Luziniacum*, m. Fr. w Piktawii, ſławne przez ſwych dawn. Hrabiow. Jeſt nad Wonną, o *m.* 5. na połud. ku z. od *Poitiers*. Tegoż im. wieś z tyt. Margr. o milę od Kleraku.

LUSSAC, m. Fr. z Sądami, o *m.* 7. na połud. ku w. od *Poitiers*.

LUSSAN, m. w Armaniaku, o *m.* 2. na w. od *Auch*. Inne z tyt. Hr. o *m.* 4. na półn. od Uſez. Inne o *m.* 6. od S. Gaudens.

LUTENBERG, m. Niem. w Styryi wzięte od Rokoſzanow Węgierſkich r. 1704. leży między Drawą i Muerą, o *m.* 12. na połud. ku w. od Gratzu, 34. od Wiednia.

LUTERNBERG, blizko Kaſſelu w Niem. Tu Francuzi nad Hannowerczykami r. 1758. odnieśli zwycięſtwo.

LUTKENBORG, m. Niem. w Wagryi, blizko morza Balt. o *m.* 7. od Kiel, należy do Krola Duńſkiego.

LUTOMIERZ, m. Pol. w Woi. Sieradzkim.

LUTTER, *Lutra*, m. Niem. w Xſtwie Brunświk-Wolfenbuttel, ſławne zwycięſtwem woyſk Ceſar. odnieſionym nad Chryſtyanem IV. Krolem Duńſkim r. 1626. Jeſt o *m.* 4. od Goſlaru.

LUTTERBERG, lub LAUTERBERG, dawne i ſt. Hrabſtwo w Xſtwie Grubenhagen, o *m.* 10. na połud. od Goſlaru.

LUTTERWORT, *Lactodurum*, m. Angiel. ſławne grobem Jana Wiklefa, który tu umarł Plebanem r. 1384. w Hr. Leiceſter, o *m.* 5. na połud. od Leiceſteru. dł. 15. 26. ſz. 52. 26.

LUTTICH, ob. Liege.

LUTZEL, ob. Lucella.

LUTZELBURG, wieś w Pow. Metzeńſkim, o milę od Pfalsburga.

LUTZELSTEIN, m. i Hrab. Niem. między Alzacyą i Lotaryngią z dobrym zamkiem. leży na górze o *m.* 2. na półn. od Pfalsburga, 12. od Strazburga. Należy po części do Domu Birkenfeld, po części do Sultzbach.

LUTZEN, *Lucena*, m. Niem. w Saxonii wyż. ſławne pot. r. 1631. na którey Guſtaw Adolf Krol Szwedzki poległ. Leży w Biſk. Merſeburſkim, nad Elſterą, *m.* 5. na z. od Lipſka.

LUXBURG, ob. Glucksburg.

LUXEN, lub LUSSA, Baronia w Nawarze niż. o *m.* 2. od *S. Palais*. Ma tytuł Xſtwa, i wyłączona ieſt z liczby Powiatow należących do podatkowania.

LUXEM, ob. Lixheim.

LUXEMBURG, *Luxemburgum*, znaczne i bardzo mocne M. w Niderlandzie Auſtr. ſtoł. Xſtwa tego im. Ludwik XIV. opanował r. 1684. i tąk iego wzmocnił i powiękſzył fortyfikacye, iż ſię ſtało iednym z naymocnieyſzych mieyſc w Eur. Uſtąpione było Hiſzpanom traktatem Ryświckim. Francuzi opanowali go na nowo r. 1701. ale przez traktat Utrechtſki oddali go Domowi Auſtr. Dzieli ſię rzeką Elſą na wyż. i niż. Wyżſze, czyli ſtare M. leży na górze prawie między ſkałami, założone r. 1000. Niżſze czyli nowe, ieſt w rowninie o *m.* 10. na połud. ku z. od Trewiru, 40. na z. od Moguncyi, 15. na półn. od Metzu, 65. od Paryża.

dł. 23. 50. ſz. 49. 40. Xſtwo Luxemburſkie, iedno z 17. Prow. Niderlandu, położone ieſt między Biſk. Leodyiſkim, Elekt. Trewirſkim, Lotaryngią, i Szampanią. Po części należy do Domu Auſtr. część przez traktat Pyreneyſki do Fr. Thionville ieſt M. S. Luxemburgu Francuzkiego. ob. Piney.

LUXEUIL, czyli raczey Luxeu, *Luxovium*, m. Fr. w Franſzkońcie, przy ſł. Opac. Bened: czyniącym 8000. liwr. Znaczne ieſt przez ſwe wody mineralne. Leży pod górą *Voſge*, o *m.* 6. na półn. od Vezoul. dł. 23. 4. ſz. 47. 50.

LUYNEN, m. Niem. w Hr. Marchii nad Lippą, o *m.* 3. na połnoc od Dortmundy. Trzy religie maią tu ſwe oſobne kościoły.

LUZACYA, *Luſatia*, Prow. Niem. w Saxonii między Elbą i Odrą. Graniczy na połn. z Brandeburgią, na w. z Szląſkiem, na z. z Miśnią i Xſtwem Saxonii, na połd: z Czechami. Długie na *m.* 48. ſzer: 36. a obwodu ma *m.* 120. Rzeki iey znacznieyſze ſą Spra, Niſſa, Kweiſs, i Elſter czarny. Doſtarcza ta Prow. ſwym mieſzkańcom wſzyſtkich potrzeb życia. Grunta ſą żyżne. Handel prowadzi wielki płotnem, lnem i niciami. Sukienniey i tkacze, w wielkim znayduią ſię mnoſtwie. Dzieli ſię na wyżſzą i niżſzą. Wyżſza nal. do Elekt. Saſkiego od r. 1636. Bautzen ieſt iey M. S. Niżſza podzielona ieſt między Krola Pruſkiego i Elekt: Saſkiego.

LUZARA, m. Wł: w Xſtwie Mantuańſkim, o *m.* 3. na połn. od Gwaſtalli, przy uyściu rz: Croſtolo do Padu. Jeſt doſyć mocne, ſł. ſtoczoną tu potyczką r. 1702. dnia 15. Sierpnia.

LUZARCHE, m. Fr. główne mieyſce Kaſztelanii, i grodu, o *m.* 7. na połn: od Paryża, 2. od Chantylly.

LUZERNE, Opac. Fr. Premonſtr: czyni 8000. liwr: o *m.* 4. od *Avranches.*

LUZETH, m. Fr. w Kadurſkim pow: nad Lotą, o *m.* 3. na z. od *Cahors.*

LUZY, m. Fr. w pow. Niwerneńſkim *m.* 13. na w. od Nevers.

LWOW, *Leopolis*, po Niem. *Lemberg*, wiel. piękne, bogate, i handl: M. S. Ruſi, a pod pan: Auſtryac: ſtolica rządu Kroleſtw Galicyi i Lodomeryi, i Cyrkułu tego im. od Lwa Daniłowicza Xcia Ruſkiego r. 1280. wybudowane, czyli raczey powiękſzone tylko. Opaſane ieſt murem, i obwarowane 2. zamkami, iednym w murach, a drugim za murami na górze; zaſzczycone 3. Katedrami Arcy-Biſkupiemi, Katolicką Łac: fundowaną tu r. 1361. przenieſioną ztąd do Halicza r. 1375. i nazad powroconą r. 1416. Grecką także i Ormiańſką założoną r. 1666. Ma Akademią, wiele klaſztorow, i kościołow blizko 70. a te bardzo bogate, Collegium Nobilium pod dozorem XX. Piarow, ozdobny pięknemi i wſpaniałemi budowlami, ratuſzem, pałacem Biſk. &c: coraz bardziey powiękſzaiący ſię, oſiadły kupcami, i rękodzielnikami. Ormianie, ktorych tu ieſt wiele, niemały handel prowadzą rybami, ktorych poblizkie wiel: ſtawy doſtarczaią, winami, ſkorami, wiziną, futrami &c: Zbogacaią go coroczne ſzlachty Pol. Kontrakty około 3 Kroiow otwieraiące ſię. Sławny ieſt licznym tu ziazdem Pol. zwanym ſeymem konnym. R. 1656. obleżony był od Moſkalow 1648. od Chmielnickiego z 30000. Kozakow, 1672. od Turkow, ktorym 80000. talerow wypłacić był przymuſzony. Karol XII. ſzturmem go dobył. Krol Stefan Batory około r. 1580. pozwolił mu obrać ſenat radny złożony z 20 Kupcow i tyluż rzemieślnikow. Leży między górami, w gruncie bardzo żyżnym nad rz. Poltawą, od Jaroſławia *m.* 20. od Krakowa 40. od Kamieńca Podolſkiego 25. od Lublina 28. od

Warſzawy 50. dł. 42. 43. ſz. 49. 52.

LWOWEK, m. w Woi. Poznańſkim, w poſſeſſyi Bnińſkich, przy Chraplewie.

LYMA, lub Lymè-Regis, m. Angiel: w Dorſetshirze portowe nad rzeką tegoż im. Wyſyła 2. Dep. na Parl. i ieſt o *m*. 40. na połd. ku z. od Londynu, 6. na z. od Dorcheſteru.

LIMINGTON, m. Angiel. w Hantshirze, wyſyła 2. Dep: na Parl: *m*. 4. na połd. od Suthampton.

LYN-REGIS, *Linum Regis*, M. Angiel: w Norfolku, przy uyściu rz. Ouſe, z wielkim portem, i bardzo uczęſzczanym. Jeſt wielkie, bogate, bardzo ludne, obronne foſſą i 2 fortecami. Deputuie 2 na Parlament o *m*. 25 na połn. ku w. od Londynu, 14. na z. od Norwiku. dł. 17. 50. ſz. 52. 43.

LYON, *Lugdunum*, Lugdun, wielkie, bogate, dawne i bardzo ſł. M. Fr. nayznacznieyſze w całey Francyi po Paryżu, ſtoł: Prowincyi Lugduńſkiey, założone od Konſula Lucyuſza Munacyuſza Planka na lat 4 przed J. Chryſtu: Ma Arcy-Biſk: ktory ieſt Prymaſem Gallii, Akademią umieiętności, i nauk wyzwolonych założoną r. 1724. Akad. nauk wyzwolonych założoną 1750. połączone 1758. Bibliotekę publiczną, mennicę, ſądy, Trybunał handlu, i Wielkorządztwo 5 Elekcyi. Sławne ieſt kilką w wieku 13 i 14m zborami. Kanonicy S. Jana maią tu tyt: Hrabiow, i czynią wywod ſzlachectwa. Liczą mieſzkańcow w Lugdunie 150000. W kościele prymacyalnym naypięknieyſzym daie ſię widzieć ſławny zegar. Rynek Ludwika W. i ratuſz, ſą przedziwne i nayrzadſzą pięknością w Europie. Oyczyzną ieſt Marka Aurelego, P. Peryna, Jozefa Vivien, Carme, Spona, Menetiera &c. leży nad zbiegiem rz. *Saone* i *Rhone*, co czyni go nayhandl: i naylepiey kwitnącym we Franc. o *m*. 5. na połn. od Wienny, 20. od Gracyanopolu, 28. od Genewy, 40. od Dyżonu, 48. od Awenionu, 60. od Turynu, 100. od Paryża. dł. 22. 29. ſz. 45. 45. Prowincya Lugduńſka położona między Burgundyą, Delfinatem, Breſſyą, Xſtwem Dombſkim, pow. Wiwareńſkim, Arwernią. Zawiera powiat Lugduńſki właſć. Bellojoceńſki, i Forez. Wydaie zboża, wina, i owoce przednie. Rzeki znaczne ſą Saone, Rodan, Ligiera. Pow. Lugduńſki długi ieſt na *m*. 12. ſzer: 7.

LYONNOIS, (Franc) Pow. Lugduńſki, mała kraina Franc. na *m*. 2. i pół długa, ſzeroka na milę wzdłuż rz. Saone. Kray ten ieſt miany od Fr. za obcy, ponieważ wyięty ieſt od wſzyſtkich ceł i podatkow, i płaci tyſiąc talerow, co lat 8. dla uznania protekcyi Krola. Neuville ieſt głownym tego pow. mieyſcem. ob. Lyon.

LYRE, dawne i nowe m. Fr. w Normandyi nad Rillą, położone blizko ſiebie o *m*. 3. od *Conches*. W dawney *Lyre*, ieſt Opac. Bened. fund. r. 1045. czyni 20000. liwrow.

Ł

ŁABISZYN, m. Pol. w Woi. Gnieznieńſkim, doſyć dobrze budowne na pograniczu Kordonu Pruſkiego przy rz. Noteczu, od Nakla na w. *m*. 6.

ŁABUN, w Woi. Kiiowſkim ozdobny pałacem nowo wyſtawionym, ktorego ſala marmoryzowana ieſt przedziwney piękności, od Dubna *m*. 16. nal. do Stępkowſkich.

ŁADOGA, ob. Ladoga.

ŁAGOW, m. w Woi: Sandomirſkim, Biſk. Kuiawſkiego, znaczne wielością tu oſiadłych garncarzow.

ŁAHISZYN, m. w Woiew: Brzeſkim Litt: Krolewſzczyzna płacąca kwarty 2750. zł: Leży w okolicy pełney laſow, od Pińſka *m*. 8. na połnoc.

ŁAKAR, w Woi. Chełmińskim Stwo czyniące kwarty, zł: 2646.

ŁANCUT, m. w ziemi Przemyskiey, ozdobny wspaniałym i dawnym zamkiem z pięknemi ogrodami, dobrze osiadły i budowny na trakcie Lwowskim; teraz pod pan. Austr. leży w Cyr. Pilznińskim. w Dystrykcie Krosieńskim. Jest imienia Xżąt Lubomirskich, od Tarnowa *m*. 12. od Lwowa 20. od Krakowa 22. od Jarosławia. 5.

ŁANOWICE, m. i Stwo w Woi: Podolskim Stwo płaci kwarty 2962 zł: Jest pod pan. Austr. od Wiśniowca *m*. 3.

ŁARYANOW, m. w Woiew. Mścisławskim, pod pan. Mosk: czyni kwarty zł: 243.

ŁASK, m. Pol. w Woi. Sieradzkim, dosyć znaczne, zaszczycone Kollegiatą Infułacką, fundowane od Łaskiego Arcy-Bisk. Gnieznieńskiego. Leży nad Widawą od Piotrkowa *m*. 8. od Widawy 3. Nal: do Załuskich. Sławne iest spoczywaiącym tu ciałem S. Bogumiła.

ŁASZCZOW, ob. Laszczow.

ŁAZIENKI, rezydencya letnia Krolewska pod Warszawą, dzieło Stanisława Augusta; połączone w tym mieyscu są naypięknieysze sztuki ozdoby, i zdaie się tu bydź zgromadzone to wszystko, cokolwiek może bawić oko.

ŁĘCZNA, m. w Woi. Lubelskim handlowne, wsławione wiel. na konie i bydło Ukrainskie iarmarkami. Często podlega pożarom, o *m*. 3. od Lublina. dł. 46.9. sz. 52. 6. Dziedzic: Branickiego.

ŁĘCZYCA, *Lancicia*, znaczne M. Pol. stoł. Wdztwa w Wiel. Polszcze, otoczone murem i rowem, z zamkiem spustoszałym na górze, ozdobione szkołami i klasztorami, między bagnami leży. Jest mieyscem seymikow i sądow. Sławne iest mianemi kilką Synodami Prowincyonalnemi; tu po śmierci Mieczysława II. zwołane były stany do obrania Krola. Pogorzało r. 1642. a 1656. oblegane było od Szwedow. Leży nad rz. Nyrem od Kalisza *m*. 14. od Płocka 12. od Gniezna 15. od Warszawy 30. Woiewodzt. Łęczyckie między Sieradzkim, Rawskim, Kaliskim, Gnieznieńskim, Brzeskim Kuj: i Sandomirskim położone, dzieli się na 4. powiaty Łęczycki, Brzeziński, Orłowski, i Inowłocki. Seymikuie w Łęczycy, obiera Posłow 4. Dep. 2. Niegdyś miało własnych Xżąt z domu Piasta, ale od Władysława Łokietka do Korony przyłączone iest. W herbie ma pół lwa, i pół orła. Mundur nosi kontusz karmazynowy, żupan biały, wyłogi granatowe. Senatorow większych ma 2 Wdę i Kasztelana. Rzeki w tym Woi. większe są. Pilica, Bzura, Rawa &c. Łęczyca M. S.

ŁĘGONICE, w Woi. Inowrocławskim, sł. przez ugodę Lubomirskiego po porażce Krola pod Montwami, r. 1666. Tegoż im. są dobra w ziemi Rawskiey i w pow. Opoczyńskim.

ŁOBZOW, dawny pałac Krolow Polskich czasową ich rezydencyą wsławiony, leży pod Krakowem. Przyległy ogrod wiel. i sadzawki wiele przydawały mieyscu ozdoby, teraz pustoszeie.

ŁOGIEWNIKI, lub ŁAGIEWNIKI, m. Pol. w Woi. Lęczyckim, ozdobione kościołem i klasztorem Franciszkanow.

ŁOHOYSKO, m. w Woiew. Mińskim, *m*. 8. na z. od Borysowa.

ŁOIOWOGROD, m. Pol. w Woi. Kiiowskim, sławne krwawą potyczką r. 1649. tu stoczoną. Leży nad Dnieprem przy uyściu Soszy, blizko pogranicza Czerniechowskiego.

ŁOKIET, ob. Ellenbogen.

ŁOKACZE, m. Pol. w Woi. Wołyńskim, dosyć dobrze budowne, miało niegdyś zamek, i słynęło przedniemi miodami. Leży na trakcie Łuckim, od Łucka *m*.6. od Warszawy 43. Jest imienia Wilgów.

ŁOMZA, *Lomſa*, doſyć znaczne M. Pol. w Woi. Mazowieckim, ſtołeczne ſwey ziemi, mieyſce ſeymikow i ſądow, z Stwem płacącym zł: 2582. zaſzczycone ſzkołami i pięknym Kollegium po Jezuickim oddanym Piarom, kilką kościołami, dawniey dobrze budowne, dziś mocno zruynowane. Leży nad Narwą, od Pułtuſka *m*. 7. od Warſzawy 18.

ŁOPIESZNO, m. w Woiew. Gnieznieńſkim, mało ludne, leży między ieziorami.

ŁOSICE, m. w Woi. Podlaſkim, z Stwem czyniącym kwarty 4410. zł: Leży w gruncie dobrym, o milę od Mielnika, 3. od Drohiczyna. Ma ſtawy wielkie.

ŁOWICZ, piękne i znaczne M. Pol. w Woiew. Rawſkim, ſtoł. Xſtwa tegoż im. przyozdobione ieſt zamkiem Prymaſow, wſpaniałą Kollegiatą, ſzkołami i Kollegium Piarow, i klaſztorami wielu Zakonow. Xſtwo Łowickie czaſy wiecznemi Arcy-Biſk. Gnieźnieńſkim od Konrada Xcia Mazowieckiego uſtąpione za zabicie Kanonika Czapli z obligacyą, abyArcy-Biſk.Gniez: Kanoni: Płockiemi ſię mianowali. Łowicz od Arcy-Biſk. Skotnickiego był na miaſto erygowany, naywięcey ozdob Prymaſowi Potockiemu winien. R. 1764. przez konſtytucyą ſeymu Convoc: grod pozwolony miaſtu, i ważność tranzakcyom Prymaſa tam czynionym przyznana była. Leży nad Bzurą, o *m*.12. od Warſzawy. dł. 37.46. ſz. 52. 18.

ŁOZDZIEY, w Woi. Trockim, z Stwem płacącym 1532. zł: w dobrym blizko laſow położeniu.

ŁUBIEN, m. w Woi. Poznańſkim, z bogatym Opac. Bened. nal. do kollacyi Krol. na z. Jarocina, blizko Kościana.

ŁUCK, *Luceoria*, znaczne i obſzerne M. Pol. ſtoł. Woi. Wołyńſkiego, i pow. przyozdobione zamkiem, Łacińſką i Grecką Katedrą, ſzkołami, i wielą pięknemi kościołami, i klaſztorami. Mieyſcem ieſt ſeymikow Woi. i ſądow, z Stwem grod. Biſk. Łuckie, ktore ieſt razem Brzeſkim Litt: założone było ieſzcze pod Bolesławem V. Jeſt doſyć handl. oſiadłe. Zydzi i Karaimowie maią ſwą część miaſta. Leży w gruntach bardzo urodzaynych nad Styrem, od Włodzimierza *m*. 9. od Kraſnoſtawa 19. od Warſzawy 49. dł. 43. 50. ſz. 50. 50.

ŁUCZAY, m. Litt: w Woiew. Wileńſkim, przy rz. Dziśnie od Daugieliſzkow na w. *m*, 8.

ŁUCZNICE, m. w Woiew. Podolſkim, od Szarogrodu *m*. 3.

ŁUCZYN, m. w Woi. Kiiowſkim, dobra funduſzu Kommiſſyi Edukacyiney.

ŁUKIEŚKA, Rzplta. ob. Luka.

ŁUKOMLA, ob. Lukomla.

ŁUKOW, *Lukovia*, m. Pol. w Woi. Lubelſkim, ſtoł. ſwey ziemi, mieyſce ſeymikow i ſądow z Stwem grod. płacącym 3966. zł: źle budowne, i naywięcey oſiadłe żydami, nikczemny handel prowadzącemi. Ozdobne dwoma klaſztorami, zaſzczycone ſzkołami Piarow, i iarmarkami walnemi ſławne. Nieraz to miaſto powſtawało, ale częſte go zawſze niſzczą pożary. Od Lublina *m*. 7. od Warſzawy 14. dł. 43. 11. ſz. 52. 6. Ziemia Łukowſka obiera 2. Poſłow, naywięcey drobną oſiadła ieſt ſzlachtą, i niektoremi ſzczegolnemi zaſzczyca ſię przywileiami.

ŁUKSZTA, iezioro w Litwie w pow. Zorańſkim, ktore czyni część dochodu Krol. i płaci kwarty zł: 50. Długie ieſt na połmili.

ŁUSZKI, m. w Woi. Połockim mało oſiadłe, w części pozoſtałey przy Polſzcze.

ŁYDYNIA, rz. w Woi. Płockim, ktora wpada do Wkry, i oddziela Woi. Płockie od Mazowieckiego.

ŁYSA-GORA, *Mons-Calvus*, ieſt naywyżſza prawie w całey Polſzcze góra, na ktorey, że żadnych drzew

niemaſz, nazwana ieſt Łyſą. Na niey leży Opac. Bened. *S. Krzyż* zwane. Jeſt o milę od Borzęcina.

ŁYSKOW, m. Litt: w Woiew. Nowogrodzkim, od Słonima *m.* 7.

ŁYSOBYKI, m. w Woi. Lubelſkim, nad Wieprzem, nikczemne, od Kocka *m.* 4. dł. 46. 5. ſz. 52. 6.

ŁYSOWA, rzeka mała, ktora pod Bereſteczkiem wpada do Steru.

M

MAAS, ob. Moza.

MABLI, wieś Fr. w pow. Lugduńſkim erygowane na Hr. o *m.* 2 na połn. od Roany.

MACAIRE, m. Fr. w pow. Burdegalſkim nad Garumną, z ſądami Krol. na przeciw Langon. ob. *Maguaire.*

MACAPA, Makapa, forteca Portugalſka zbudowana przy uyściu połnocnym rzeki Amazonow pod Ekwatorem, w Amer; połd. w kraiu Amazonow.

MACE, ob. Maſſay.

MACEDONIA, *la Macedoine*, Prow. Turcyi Europ. graniczy na połn. z Serwią i Bulgaryą, na w. z Romanią i Archipelagiem, na połd. z Liwadią i częścią Albanii. Salonika ieſt M. S.

MACERATA, znaczne bardzo ludne i piękne M. Wł. w Państwie Papiezkim, w Marchii Ankonitańſkiey, z Akademią i Biſk. pod Metropolią Fermeńſkiego. Leży na górze blizko Chiento, *m.* 5 na połud. ku w. od Loretty, 8. od Ankony. dł. 31. ſz. 43. 18.

MACHECHOU, *Machecum*, m. Fr. w Brytanii, głowne mieyſce Xſtwa *Retz*, nad rz. Tenu, o *m.* 18. na połd. ku z. od Nantes.

MACHEREN, ob. Roghe, i Roden-Mackeren.

MACHERET, Opactwo Fr. przedtym zakonu *de Grandmont*, fund. r. 1168. o *m.* 6 na połn. ku z. od Troyes.

MACHEROUX, ob. Marcheroux.

MACHIAN, *Machianum*, wyſpa iedna z Moluckich, na Oceanie wſchodnim. Ma na *m.* 7. wokoło. Jeſt nayżyźnieyſzą z Moluckich. dł. 144. 50. ſz. 10.

MACIEIOW, m. w ziemi Chełmſkiey, ieſt porządne, ozdobne dawnym zamkiem, 3 kościołami, i Synagogą żydowſką murowaną, a wewnątrz cioſowym wykładaną kamieniem, ktora ieſt gmach wyſoki, iż o milę daie ſię widzieć. Sławne ieſt iarmarkami, i miernym handlem na wina i ſukna. Dawniey gniazdo domu Macieiowſkich, dziś należy do imienia Miączyńſkich o *m.* 2. od Chełma, 2 od Lubomli, 3. od Kowla.

MACKOW, w Woi. Trockim, Stwo płacące kwarty zł: 2024.

MACON, ob. Anſico.

MACON, *Matiſco*, dawne M. Fr. w Burgundyi, ſtoł. powiatu, z Biſk. pod Metropolią Lugduńſkiego. Sławne ieſt przez ſwe dobre wina i concilia tu miane. Oyczyzną ieſt Samuela *Guichenon*. Leży na ſchyłku góry blizko rzeki *Laone*, o *m.* 6. na połd. od Tournus, 4. od Klunyaku, 15. na połn. od Lugdunu, 75. od Paryża. dł. 22. 23. ſz. 46. 20.

MACONNOIS, (le) Pow. Fr. w Burgundyi, między pow. Belloioceńſkim, Szaloneńſkim, i Breſſyą. Ma ſwe ſtany oſobne. Wydaie obficie dobre wina. S. Ludwik kupił go r. 1238. dany zaś potym był z Burgunduią Xciu Filippowi Smiałemu. Ludwik XI. przyłączył go do Korony r. 1476.

MACREDIN, m. Irlandyi w Hr. Wiklowii; Deputuie na Parl.

MACRI, Makra, m. w Anatolii wgłąb Gelfu morza ſzrodziemnego, o *m.* 35. na z. od Satalii.

MADAGASKAR, *Madagaſcaria*, wielka wyſpa ku brzegom wſchodnim Afryki, długa około na *m.* 336. ſzeroka 120. obwodu 226

maiąca *m.* 800. Odkryta była od Portugal: r. 1492. Znayduie się tu wielkie mnostwo wołow, krow, i prawie wszystkie zwierza znaiome w Europie, a bardzo wielka liczba nam nieznanych. Wszystkie nasze rośliny udaią się tu dobrze, procz win i zboża, cztery gatunki miodu maią bardzo wyśmienitego, i pewny rodzay cukru, ktory muchy zwane *Sacondro* robią tak, iak miod pszczoły, a ktory iest skutecznym lekarstwem na bol piersi i dychawicę. Znayduią się też na tey wyspie kamieni drogich i kruszcow różnych minery. Obywatele po większey części są obrzezani, łączący z Mahometanizmem dwa błędy Manicheyczykow, i wiele zabobonow. Są cery czarney, szybcy, dumni, dobrzy woiownicy, zdolni do nauk, ale leniwi, i żadnego nie prowadzący handlu. Piękność iest u nich mieć zęby czarne. Cały kray dzieli się na różne Państwa, ktore z sobą ustawiczną toczą woynę. W proporcyi swey obszerności, nie iest ludny. Francuzi mieli tu wiele pomieszkań, i bardzo wielu nawrocili do wiary, ale ustąpić z kraiu byli przymuszeni.

MADAYN, dawne M. Azyat. w Persyi, w Iraku Babilońskim nad Tygrem, ozdobne przepysznym pałacem, o *m.* 9. na połd. od Bagdatu.

MADERA, wyspa na Oceanie Atlantyckim, figury troykąta, o *m.* 13. od *Porto Santo*, a 60. od Kanaryiskich wysp. Leży między przesmykiem Gibraltarskim i Kanaryiskiemi wyspami. Odkrytą została od iednego szlachcica Angiel. w r. 1344. iako pisze Owington w swey podroży, a podbitą r. 1431. od Jana Gonzalesa, i Trystana Wazy Portugalczykow. Ci wznieciwszy ogień w lesie iednym dla ogrzania się, stali się przyczyną okropnego pożaru, ktory tam trwał lat kilka, i ten pożytek przyniosł, iż ziemię całą bardzo żyżną uczynił, a teraz osobliwie urodzayną w wina. Powietrze tu umiarkowane i pogodne. Kray bardzo osiadły, obłany wielą rzekami. Wina tu rodzące się tę maią osobliwość, iż stoiąc na słońcu lepszemi się staią. Pomarańcze, banabasy i inne owoce noszące na sobie łupinę rosną tu w wielkiey obfitości. Znayduie się też na tey wyspie mnostwo zwierząt domowych i dzikich, ale żadnego iadowitego niemasz. Mieszkańcy są uczciwi, i wylani na rospustę. Funchal iest M. S. sz. 30. 31. dł. 1.

MADIA, lub Magia, dolina w Szwaycarach na pograniczu pow: Medyolańskiego i Walezyi wyż. Wzdłuż się daleko rozciąga, ściśniona wysokiemi górami, i oblana rzeką tegoż im. Jest tu m. tegoż im. nad rz. od Lugano o *m.* 2. Należy do Szwaycarow iako Mendris. ob. ten Artykuł.

MADION, Opac. Fr. Bened. czyni 1200. liwr. o *m.* 4. na połd. od *Saintes*.

MADRAS, lub MADRASPATAN, *Madraspatanum*: wielkie i piękne M. Indyiskie na brzegu Koromandelu, z fortecą zwaną *S. Jerzego*. Nal[illegible] do Anglikow, ktorzy ztąd niezmierne wyprowadzaią skarby, z przyczyny wielkiego handlu, ktory tam wiodą, a ktory tu kupcow ze wszystkich ściąga narodow. Francuzi opanowali go r. 1746. w miesiącu Wrześniu, i ninieyszey raz woyny. Podzielone iest na 3 części. Liczą w nim na 100000. dusz, z ktorych 20000. iest katolikow pod dyrekcyą duchowną Kapucynow, do ktorych tu lud iest mocno przywiązany. Oni nawet sędziami są poróżnień zachodzących między katolikami. Madras leży nad brzegiem morza, w okolicy we wszystko obfituiącey, o milę od S. Tomasza, 25. od *Pondichery*. dł. 97. 30. sz. 13. 13.

MADRID, *Mantua Carpetanorum*, Madryt, piękne bardzo ludne, i ba d o wielkie M. S. Hiszpanii, i rezyd. ordynaryina Krolow, w Kaſtylii nowey, ozdobne pięknym pałacem, i wielką liczbą kościołow, i wſpaniałych budowli publicznych, Akademią fund: od Filipa IV. przepyſzną Biblioteką publiczną, wielą rynkami, z ktorych *Plaça Maior* ieſt nayſpięknieyſzy, i nakoniec ſzpitalem podrzuconych dzieci. Dzieci te poczytane tu ſą za mieſzczanow Madryckich, nawet uznane za ſzlachtę, maiące przywiley mieścić ſię w liczbie kawalerow zwanych *Habito*. Ulice ſą pięknie przyozdobione wielą fontannami wyſtawionemi z marmuru, ale przytym nieczyſte, i źle brukowane. Gdy kto dom buduie, pierwſze zawſze iego piątro należy do Krola, ktory ie może przedać lub naiąć komu chce. Powietrze w Madrycie zdrowe i pogodne, położenie miłe, grunta żyżne. Leży na wzgórce blizko *Mançanares*, ktory ledwie ieſt małym potokiem, a nad ktorym Filip II. wybudować kazał moſt wielki i wſpaniały, ktory dał przyczynę wielom żartom, *m.* 5. na z. od Alkali, 6. od Eſkuryału, 106. od Lizbony, 250. od Paryża, 300. od Londynu. dł. 14. 30. ſz. 40. 26.

MADRIGAL, *Madrigala*, m. Hiſzp: w Kaſtylii dawney ſławne urodzeniem Alfonſa Toſtata. Leży w równinie żyżney i obfitey w wyborne wina, o *m.* 4. od *Medina-del-Campo*. dł. 13. 36. ſz. 25.

MADRIGALYO, wieś w Eſtremadurze Hiſzp. blizko miaſta Truxillo, gdzie umarł Ferdynand V. r. 1516.

MADROGAN, lub BANAMATAPA, wielkie M. Afrykańſkie ſtołeczne Monomotapy ozdobne wielkim pałacem, w ktorym mieſzka Ceſarz. Dwor uſługuie mu na kolanach w wiel: milczeniu. Dachy domow w tym mieście ſzczyty maią nakſztałt dzwonow. dł. 47. 15. ſz. połd. 18.

MADRUSSI, ob. Modruſs.

MADURA, wyſpa na morzu Indyiſkim, między wyſpami Jawą i Borneo. Jeſt długa i bardzo żyżna w ryż. Mieſzkańcy też prawie maią zwyczaie, co i Jawanie. Zoſtaią pod rządem Krola i naywyżſzego Kapłana.

MADURA, Krol. w Indyach wſchodnich na półwyſpie z tey ſtrony Gangieſu. Jeſt blizko tak wielkie, iak Kroleſtwo Portugal: Znayduie ſię tu wiele bardzo ryżu, ſłoniow i innych źwierząt, prawie wſzyſtkich, daleko innych niżeli ſą naſze. Zbrodnią u nich ieſt godną śmierci zabić wołu, krowę, lub bawoła, z przyczyny, iż tu ſą bardzo rzadkie konie. Jeſt tam oſobliwſzy rodzay kur, ktorych ſkóra i iaia ſą czarne, i ſą wyśmienite. Familia tu Krol. wywodzi ród ſwoy od iednego oſła, wſzyſtkie więc oſoby tey familii maią oſłow za braci ſwych, i bronią ich wſzędzie i przeciw wſzyſtkim. Mieſzkańcy ſą poſpolicie wielcy złodzieie. Niewiaſty traktowane ſą iak niewolnice. Religia bałwochwalſka. Czartu iakiemuś zabiiaią ludzkie ofiary. Szlachta na rożne klaſſy ſię dzieli, z ktorych iedne przenoſzą ſię nad drugie. Są tu i chrześcianie. Madura M. S.

MADURA, wiel: piękne i mocne M. Indyiſkie, ſtoł: Kroleſtwa Madurańſkiego z pięknym pałacem, w ktorym zwykli byli rezydować Krolowie przedtym, ale po opanowaniu Krol: od Maiſſuranow, przenieśli dwor ſwoy do Trichirapali. R. 1757. Anglicy go pod moc ſwą zagarnęli. dł. 96. 2. ſz. 10. 20.

MAELSTRANDT, obronny plac w Norwegii w Wielkorządztwie Bahuſkim, z zamkiem, wzięte było od Duńczykow Szwedom r. 1658. odebrane zaś od tych 1676. i wrocone zoſtało nazad po

traktacie uczynionym w *Fontainebleau* r. 1679. Leży na skale przy uyściu rz: Wenery, na z. Bahusa. dł: 28. 56. sz: 57. 58.

MAELSTRUM, Maelstroom, *Umbilicus maris*, Malstrom, wir, czyli głębia przepaścista na Oceanie północnym, przy brzegach Norwegii blizko wyspy Loffureny, na połn. miasta Drontheimu. Wir ten wznosi się i opada codziennie, i bardziey iest sławnym, a niżeli niebespiecznym. W tych latach bowiem okręty dobrze żeglowne przebywaią go śmiało, i przezeń umyślnie przechodzą. dł. 28. sz. 68.

MAESEYCK, *Masacum*, znaczne M. w Bisk: Leodyiskim nad Mozą, o *m*. 3. od Mastrychtu na połn: 3. od Roremondy, 12 od Leodium. dł. 23. 25. sz. 51. 5.

MAGADOXO, *Magadoxa*, M. Affr: stoł: Krolestwa tegoż im. i przy uyściu rzeki Magadoxy. Mieszkane iest przez Mahometanow. dł. 62. 50. sz. 3. Krolestwo Magadoxańskie gran: na połn: z Krol: Adelańskim, na w. z pomorzem pustym, na połd. z Rzpltą Brawańską, na z. z Krol: Machidas.

MAGDALENA, *Madelene*, wielka rzeka Ameryki w Luyzianie. Wypływa z gór, ktore odłączaią Luyzianę od nowego Mexyku, uchodzi nakoniec do morza na połd: ku z. od zatoki S. Ludwika. ob. Magdelene.

MAGDEBURG, *Magdeburgum*, *Partenopolis*, wielkie, dawne, mocne, handlowne, i bardzo piękne M. Niem: stoł: Cyrkułu Saxonii niż: i Xstwa tegoż im: niegdyś Cesar: i Anzeatyczne z Arcy-Bisk: fundowanym od Cesarza Otona I. ktorego Arcy-Bisk: był Xciem udzielnym, i miał władzę Prymasa Niem: ale to na Państwo świeckie obrocone zostało przez traktat Westfalski, i ustąpione było Krolowi Pruskiemu, po przyięciu od miasta nauki Lutra. Oto IV. oblegał go r. 1214. Było także oblężone r. 1547. i 1549. Cesarskie woyska opanowały go szturmem r. 1631. wielu wyrznęły obywatelow, i miasto całe prawie prócz Katedry obrociły w perzynę. Oyczyzną iest Jerzego Struwiusza Prawnika. Leży nad lewym brzegiem Elby, *m*. 16. na z. od Brandeburga, 17. od Wittembergi, 50. od Hamburga, 122. od Wiednia. dł. 29. 50. sz. 52. 18. ob. Meidburg. Xstwo Magdeburskie położone w Cyrkule Saxonii niższey, graniczy na połn. z dawną Marchią Brandeburską, na w. z śrzednią Marchią, na połd: z Xstwem Anhalt, i Halberstadt, na z. z Xięstwem Brunświckim. Rozlega się wzdłuż na *m*. 40. wszerz na 24. i nal: do Krola Prus: Kray ten żyżny iest w zboże; znayduią się w nim zrzodła slone i darnie do palenia. Zawiera 4 Cyrkuły Holta, Jerichau, Luckewald i Saal. Nie trzeba go mieszać z *Burgrabstwem Magdeburskim*, ktore także leży w Cyrk: Saskim, i należy do Elektora Saxonii. Burgrabstwo to dzieli się na 4. powiaty: Gomern, Ranis, Elmenau, i Gottau. O zawoiowaniu Xstwa Magdeburskiego przez Bolesława I. świadczą nasze dzieie. przed Kazim. I. miasta Pol: w sądach miały apellacyą do Magdeburga, podług Przyłuskiego, i dziś wiele się miast prawem Magdeburskim rządzi.

MAGDELEINE, Opac: Fr: August: w *Chateaudun*, czyni 6000 liwr.

MAGDELENE, wyspy Magdaleny, na połn: ku w. Sardynii leżące, i pod iey zostaiące dependencyą. Tegoż im rzeka połd. maiąca zrzodło w Popayanie, płynie przez Prow. S. Marthy.

MAGDELN, lub MAGDALA, m. Niem. w Cyrk. Saxonii wyż. nal. do domu *Saxe-Weimar*, o *m*. 2. od Jeny.

MAGELLAN, Cieśnina Ma-

giellańſka, ſławna w Amer: połd: odkryta od Magellana Portugal: r. 1520. ktory ſwe iey dał nazwiſko. Długa ieſt od iednego morza do drugiego na *m.* 114. a ſzeroka w mieyſcu nayweżſzym na milę. Anglicy, Portug: Hiſzp: Franc: Holl: nieraz przebyć tę cieśninę kuſili ſię, ale po znalezieniu drogi Mera bliżſzey ku połd. Cieśnina zaniedbaną zoſtała, iż ieſt niebeſpieczną. W lecie iednak od Września do Marca tu trwaiącym wygodnieyſza ieſt ta nad inne, ponieważ byłoby przeciw roſtropności podczas długich nocy puſzczać ſię między dwie ziemie, opoźniaiąc żeglugę, ale w lecie z opoźnienia tego korzyſtać można w opatrzeniu ſię wodą świeżą i rybami przydatnemi do leczenia ſzkorbutu. Obydwoch ſtron pomorza zamieſzkane ſą od dzikich.

MAGELLANIKA. tak ſię nazywa południowy koniec Ameryki przy cieśninie Magiellańſkiey; kray odkryty od Magellana, mało dotąd znaiomy, mieſzkany od Patagonów, czyli uroionych Olbrzymow. Lubo zaprowadzone tu Hiſzpańſkie oſady wyginęły z głodu i nędzy, Hiſzpanie iednak poczytuią ią za Prow: dependuiącą od Chili.

MAGHIAN, iedno z nayſław: miaſt w Arabii ſzczęśliwey w Azyi nad morzem czerwonym, na połnoc Meki. dł. 61. 50. ſz. 16.3.

MAGIEROW, m. w Woiew. Bełzkim, pod pan: Auſtr: od Rawy na połd. *m.* 2. od Lwowa 5. fund: od zgaſłey familii Magierow.

MAGLIANO, *Magliana*, m. Włoſkie doſyć ludne w Stanie Papiezkim w Sabinii. Rezydencyą ieſt Biſk: Sabińſkiego. Leży na górze blizko Tybru, o *m.* 12 na połd. ku z. od Spoletu, 12. od Rzymu. dł. 30. 21. ſz. 42. Jeſt zamek tegoż im. w Abruzzo, o *m.* 3. na z. od Celano. Sławne zwycięſtwem Karola Andegawſkiego r. 1268.

MAGNA, lub MAGNI, ob. Maina.

MAGNAO, m. Fr. w Marchii niż: z tyt: Baronii, o milę od Doraty.

MAGNANVILLE, piękny zamek we Fr. blizko Mantes.

MAGNELAIS, ob. Halluin.

MAGNOAC, iedna z 4 dolin Armaniaku rozległa wzdłuż na *m.* 4. wſzerz na 3. oblana rz: *Giers. Caſtelnau* ieſt mieyſcem iey głownym.

MAGNOTES, ob. Maina.

MAGNUSZEW, m. w Woi. Sandomirſkim, dawne gniazdo familii Magnuſzewſkich; wznoſzące ſię teraz z ſwych puſtek, w dobrym położeniu, na trakcie, o milę od Ryczywołu, 7. od Warſzawy. Należy do Ordyn: Zamoyſkich.

MAGNY, *Magniacum*, m. Fr. w pow: Wexyńſkim, oyczyzna Jana *Sans terre*. Leży w gruncie bardzo żyznym, o *m.* 14. na połd: ku w. od Rotomagu, 5. na połn. od Mantes, 14. od Paryża.

MAGNY, m. Fr. w Normandyi, *m.* 9. na połd. od *Falaiſe*. ob. Guiſkard. Tegoż im. z tyt: Margr: o milę od *Bayeux*.

MAGRA, *Vallis Macræ*, dolina we Włoſzech na w. Stanow Genueńſkich, w Xſtwie Toſkańſkim długa *m.* 11. ſzer: 6. Należy cała do W. Xcia Toſkańſkiego procz Margr: *Foſelinovo*, ktore ma właſnego Pana, i procz miaſta *Minuxiano*, ktore nal: do Rzepltey Luceńſkiey.

MAGUELONE, *Magalona*, iez: we Fr. na połd. Montpellieru, tak nazwane od miaſta *Maguelone*, ktore leży nad brzegiem połdniego, i miało Biſk: ktore przenieſione zoſtało do Montpelieru r.1536

MAHALEU, piękne i znaczne M. w Egypcie niż. Prowadzi handel wielki na płotna, bawełnę, i ſol Ammoniacką. Znayduią ſię

tu piece do wyprowadzania z iay kurcząt przez ciepło Słońca, sposobem dawnych Egypcyan. Leży przy morzu srzodziemnym, na w. Damietty. dł. 49. 56. sz. 31. 4.

MAHANATAN, wyspa Ameryki połnocney, na ktorey wystawiony iest nowy York, stoł: Prowincyi tego im. nad rz: Hudson.

MAHE, forteca na pomorzu Malabar. Należy do kompanii Indyiskiey Franc: od r. 1725. W tym to składzie kupieckim handel naywiększy prowadzą na pieprz. Anglicy zdobyli ią r. 1761. ale powrocili ią znowu r. 1763. o *m.* 10 na połn. od Kalikutu.

MAHE, Opac. Fr. Bened: o *m.* 5. na połd. ku z. od Brestu, czyni 2500. liwr.

MAHLBERG, zamek i maiętność wolna w Szwabii, o *m.* 6. od Strazburga, i należy do domu *de Bade-Bade.*

MAHOMETTE, ob. Hamamet.

MAHON, ob. Maon.

MAHNBURG, m. Niem. w Styryi niż: nad Drawą, o *m.* 10. na połd: od Gratzu, z dwoma zamkami. W okolicy bardzo dobre rosną wina.

MAIAKI, m. Mosk: w Gubernii Azowskiey, w Prow: Bachmutskiey.

MAIDESTONE, *Madus*, m. w Anglii, w Prow: Kent, wielkie, ludne, i znaczne. Wysyła 2. Dep. na Parl: o *m.* 9. na połd ku w. od Londynu. dł. 18. 20. sz. 51 21.

MAJENNE, *Meduana*, Mayenna, znaczne, piękne, i bardzo ludne M. Fr. w pow. Cenomańskim, z tyt: Xstwa Parostwa, erygowane r. 1573. dla Karola Xcia Lotaryngii. Od Angl: wzięte było r. 1424. po obleżeniu 3 miesięcy, i 4 szturmach. Leży nad rz. Mayenną, o *m.* 15. na pułnoc ku zachod. od Mans, 17. od Rennes 22, od Andegawy, 54. od Paryża. dł. 17. sz. 48. 18. Tegoż im. rzeka we Fr. ktora ma źrzodło w *Maine* i wpada do Ligiery.

MAIGNELAIS, ob. Halluin.

MAIGRIN, ob. Megrin.

MAILLE, ob. Luines.

MAILLEBOIS, m. Fr. w pow. *Thimerais*, erygowane na Margr. w Normandyi, o *m.* 4. od *Verneuil.*

MAILLEZAIS, *Malliacum*, dawniey M. teraz wieś Fr. w *Poitou.* Biskupstwo ztąd przeniesione zostało do Rupelli r. 1648. Leży na kępie oblaney rz. *Seure* i *Aurize*, między bagnami, o *m.* 2. od Fontenay, 12. od Rupelli, 20. od *Poitiers*, 91. od Paryża. dł. 16. 55. sz. 46. 22.

MAILLOC, Margr. Fr. w Normandyi, o *m.* 3. od Lisieux.

MAILLY, m. Fr. i Margr. o *m.* 7. na połn. ku w. od Ambianu. Inne iest nad rz: *Saone* o *m.* 2 od Auxonny. Tytuł Margr: tego im. przeniesiony iest do *Montreuil*, o *m.* 2. od *Montreuil*. Tegoż im. m. w Burgundyi, o *m.* 3. na połn. od *Vezelay.*

MAINA, (Brazzo di) kraina Grecka w Morei, między dwoma pasmami gór ciągnącemi się ku morzu wzdłuż Golfow Korońskiego i Kolochiny. Częścią iest dawney Lakonii. Liczy blizko 40000. mieszkańcow, zwanych Mainotami, lub Magnotami, ktorzy pochodzą od Lacedemończykow, i składaią Rzpltę niepodległą, i bardzo zawistną Turkom, ktorzy ich podbić nigdy niezdołali, dla ich dzielności, i górzystości kraiu. Nay więcey handluią niewolnikami, tak Chrześcianami, iako i Turkami. Maią port i M. zwane *Maina*, nad Golfem Korońskim. Mówią po Grecku, ale źle bardzo, i bawią się Korsarstwem.

MAINE, *Cenomanensis Ager*, Pow. Cenomański we Fr. z tytułem Xstwa między Brytanią, An-

degawią, Turonią, pow. Wendomskim, Perche, i Normandyą położony, rozciąga się wzdłuż na *m.* 35. wszerz 20. Ludwik XI. przyłączył go do korony. Jest kray dobry, obfity w rudę żelazną, góry kamienne, marmurowe i wody mineralne. Handel prowadzi wielki. Kury tuczone tu są wyśmienite, i zachwalone w Paryżu. Moneta tuteysza lepsza będąc nad Normandzką dała mieysce przysłowiu, iż Cenomańczyk waży półtora Normandczyka. Co potym do mieszkańcow przystosowane było. Dzieli się na wyż. i niż. i Hrab: Lawal. Mans iest M. S.

MAININGEN, ob. Mainungen.

MAINLAND, Mainlandya, *Pomona*, wyspa na połn. Szkocyi, iedna znacznieysza z Orkadow między Szkocyą i Schetlandyą leżąca. Naywiększa także z wysp Szotlanckich Maynlandyą się zowie.

MAINTENON, *Mesteno*, m. Fr. w pow. *Beauce*, w dolinie między 2 górami nad rz. *Eure*, z zamkiem i tyt. Margr. erygowanego od Ludwika XIV. dla Franc. *d'Aubigné*, sławnego potym pod im. Margr. *de Maintenon*. Nal. do domu *de Noailles*. Daią się tu widzieć arkady wystawione dla sprowadzenia wod z rz. *Eure* do Wersalu. Jest o *m.* 4. na połn. od *Chartres*.

MAINUNGEN, lub MEINUNGEN, M. Niem. w Frankonii nad Werą, głowne mieysce maiętności domu *de Saxe Gotha*. Znayduie się tu zamek zwany *Elizabetenburg*, gdzie Xżę *de Saxe Meinungen*, ma rezydencyą swoią ordynaryną. Jest o *m.* 3. na połn, od Hennebergi, dł. 28. 10. sz. 50. 36.

MAIORKA, *Majorica*, *Majorque*, znaczna wyspa na morzu srzodziemnym między Iwiką na z. i Minorką na w. położona, *m.* 37. wokoło maiąca. Obfituie w drzewa oliwne, wino delikatne, i przednią pszenicę. Kray iest rozkoszny. Nie ma tu rzek, ale bardzo iest wiele krynic wody czystey, i studni. Mieszkańcy są mężni, dowcipni, i dobrzy żeglarze. Jakob I. Krol Aragoński zdobył ią na Maurach r. 1229.

MAIORKA, piękne, wielkie, bogate, i mocne miasto stol. wyspy tego im. z' Bisk. pod Metropolią Walencyeńskiego. Rynki, gmachy publiczne, Katedra, pałac Krol. i dom Kontraktowy są tu bardzo wspaniałe. W mieście mieszka kapitan general: ktory rządzi całą wyspą i garnizonem utrzymywanym tu przeciw napaściom Maurow. Anglicy wzięli go r. 1706. ale odebrane im było 1715. i dotąd zostaie przy Hiszp. Leży na połn. ku w. wyspy, przy ktorym port dobry znayduie się, o *m.* 29. od Iwiki, 48. od Barcelony 37. od Walencyi, 120. od Madrytu. dł. 20. 30. sz. 39. 40. Zowie się też *Palma*.

MAIRE, (*passage de le*) droga na morzu na połd. Cieśniny Magellańskiey odkryta przez Pana *Le Maire* Holl. r. 1620 ktory iey swe dał nazwisko. Służy ona żegluiącym do przepłynienia z morza połn. na połd. Ale przykry iest żegluiącym dla niemożności dostania świeżych żywności. ob. Magellan.

MAISIERES, Opac. Cyster. w Burgundyi, fund: r. 1132. czyni 7000. liwr. o *m.* 2. od Beaune.

MAISSONAIS, m. Fr. w *Poitou*, o *m.* 3. od Rochechouar.

MAIXANT, (S.) *S. Maxentius*, dawne m. Fr. w Piktawii z Opac. Bened. czyniącym 11000. liwr. Prowadzi handel wielki zbożem. Jest nad rz. *Sevre*, *m.* 12. na połd. ku z. od *Poitiers*, 86. od Paryża.

MAKASSAR, *Macasaria*, ma-

znaczne Krol. Indyiſkie na wyſpie Celebes, ktorey większą część zaymuie pod Streſą gorącą. Gdyby nie wiatry połnocne i częſte deſzcze, ktore 5 lub 6 dni przed i po pełni mieſiąca, i przez 2 mieſiące porownania i przeſilenia dnia trwaią, ułybytu panowały nieznośne. Znayduią ſię w tym kraiu góry bardzo pięknych kamieni, (co ieſt rzadką rzeczą w Indyach,) kruſzcow także złotych, miedzianych &c: Grunta ſą bardzo żyżne, wydaie owoce każdego czaſu roku. Daią ſię tu widzieć małpy na podziw wielkie, z ktorych iedne na 4. nogach, inne na 2. tylko zadnich chodzą. Węże ſą ich nieprzyiaciołami, ktore mówią iż tak ſą wielkie, iż za iednym rzuceniem ſię na nie, ie obalaią. Obywatele ſą rośli, mężni, bardzo dowcipni i bitni. Idą za nauką Mahometa. Zyią długo. Piękność u nich zależy na tym, aby mieć nos płaſki, pazury długie, i malowane różnemi kolorami, rownie iako i zęby. Dzieci powiiać niezwykli, ale ie zaraz po urodzeniu nagie kładą w koſzyki. Do ſpraw nie używaią Patronow, ani prokuratorow, każdy ſwey broni ſprawy. Prawo oddania wet zawet ſurowo tu ieſt przeſtrzegane. Małżeńſtwo poczytuią za rzecz nayświętſzą. Skoro dziecię doydzie 3 lub 4 lat oyciec mu zaraz obrać żonę powinien, i iey poſag opatrzyć. ob. Celebes

MAKASSAR, *Macaſara*, wiel. i naypięknieyſze M. na wyſpie Celebes, ſtoł. Krol. Makaſſarſkiego, i rezyd. ordyn. Krolow. Domy tu poſpolicie drewniane ſą wyſokie, i wſpierane na wielkich kolumnach. Do ktorych wchodzą po drabinach, ktore potym do góry za ſobą wyciągaią, boiąc ſię aby pſy za niemi nie weſzły. Rozumieiąc ſię bydź zmazanemi, i że powinni ſię oczyſzczać, ſkoro ſię ich pies dotknie. Dachy ſą pokryte bardzo wiel: liściami, przez ktore deſzcz przeciec niemoże. Leży blizko uyścia rzeki ktora przerzyna całe Kroleſtwo od połn. ku połd. w równi nie bardzo żyżney. ſz. połd. 5. dł. 135. 30.

MAKAO, *Amacaum*, M. Chińſkie w Prow. Kwanton, pod dependencyą miaſta Kwancheu, z trzema fortecami. Portugalczykowie wyſtawili go, i tu ſwego maią Biſk. Już nie ieſt dziś tak znaczne iak było dawniey, ſkoro handel, ktorym iedynie maiątek obywatela ſię utrzymuie, zabroniony im zoſtał z Japonią. Niema iuż teraz żadnego z Lizboną związku. Cały iego handel zależy na tymiż wyſyła ieſzcze ieden okręt do Timot, a 2 do Goi. Roku 1744. Wyſłał Ceſarz Chińſki Mandaryna, aby to M. odebrał na ſiebie, ktory tu mieſzkać niechciał, i rezyd. o milę ztąd, zkąd rozrządza miaſtem tym. Ma port dobry. dł. 130. 48. ſz. 22. 12.

MAKARIEW, m. Moſk. w Wielkorząd. nizkiego Nowogrodu, ſławne Monaſterem i wiel. iarmarkami na S. Piotr, po niżey Liſkowy.

MAKAROW. m. w Kiiowſkim, od ktorego familia Waſieńczewicow Makarowiczami ſię nazwała, nad Zdwieſzą, o *m*. 4. na w. od Roſowa.

MAKARSKA, m. w Dalmacyi Weneckiey, z doſyć dobrym portem, z Biſk. pod depend. Spalatrańſkiego. Leży nad Golfem Weneckim, o *m*. 10. na połd. ku w. od Spalatro, 11. od Narenzy.

MAKLESFIELD, piękne m. Angielſkie z tyt. Hr. w Cheshirze, o *m*. 43. na połn. ku z. od Londynu, 12. od Cheſteru.

MAKO, m. Węgierſkie, nad rz. Maroſch, nal. do Biſk. Czanadzkiego, w Cyr. Teiſſyńſkim.

MAKOW, m. powiatowe w ziemi Rożańſkiey, z Stwem płacącym kwarty zł: 2913. w poſſeſſyi emfit. Łempickich, a ktore złączone ieſt z Rożańſkim. Jeſt nad Orzycą od Pułtuſka *m*. 3.

MALABAR, *Malabaria*, pomorze Malabarſkie, w części zachodniey półwyſpy z tey ſtrony Gan-

gieſu, od Krol. Bangalańſkiego, czyli tylko Krol. Kanarſkiego do Kapu Komoryn rozległe. W naywiękſzey ſwey obſzerności zawiera Kroleſtwo Kanarſkie, Państwa Samoryn, i Trawankor, kray Balagaty, i Krol. Wizapurſkie. Malabar ieſt naypięknieyſzym kraiem w Indyi przed-Gangieſowey. Daie ſię tu widzieć niezmierna liczba miaſt, pol ryżem i różnemi drzewami okrytych. Nieznaią tu nigdy ani mrozow ani śniegow. Słowem, kray naywygodnieyſzy na świecie dla próżniakow. Jeſt wiele Chrześcian, ale ci ſą zabobonni. Starſza ſioſtra Krola zowie ſię Krolową. Jey to ſyn wſtępuie na Tron po śmierci wuia. Toż ſię dzieie między ludem, ktory uznaie dzieci z ſtrony tylko matki. Malabarczykowie podzieleni ſą na 2. hordy *Nairow*, ktorzy ſą ſzlachtą i *Pareaſow*, ktorzy ſą pracownicy, pogardzeni od pierwſzych. Męſczyźni i niewiaſty noſić zwykli na ſobie wiele metalow złotych i ſrebrnych &c. Uſzy im na ſame opadaią łopatki, w ktorych im więcey ieſt dziur, tym ſą poważańſze. Mury, podłogi i ulice mażą gnoiem krowim, ktory w wielkim ieſt u nich ſzacunku. Język maią ſzczególny.

MALAKA, *Malaca*, wielka półwyſpa Indyiſka na połd. Krol. Siamſkiego, ktoremu hołduie, długa blizko *m.* 270. ma Krol. tegoż im. ktorego mieſzkańcy ſą wylani na roſpuſtę, a ktorych język miany ieſt za naypięknieyſzy i naymilſzy ze wſzyſtkich językow wſchodnich. *Cieśnina* Malakańſka leży między tą półwyſpą, i wyſpą Sumatrą; łączy ſię z Golfem Bengalſkim.

MALAKA, znaczne M. Indyiſkie, ſtoł. Krol. tegoż im. Handel iego zależy na pieprzu, dyamentach, i drzewach oſobliwſzych. Daią ſię tu widzieć naypięknieyſze Indyiſkie i Japońſkie towary. Szczycił ſię miaſto przedziwnym portem, i dobrą fortecą. Portugal. zdobyli go na Indyanach, i założyli tu Biſk. ale Holl. wydarli go r. 1641. i w ich dotąd zoſtaie mocy. dł. 118. 45 ſz. 2. 12

MALAKANSKA Cieśnina, *Detroit de Malaca*, oddziela wyſpę Sumatrę od wſchodniey półwyſpy Indyiſkiey, znana dawniey pod im. Cherzonezu złotego.

MALAGA, *Malaca*, dawne, piękne, bogate, i bardzo mocne M. Hiſzp. w Krol. Granateńſkim z zamkiem i Biſk. pod Metropolią Granateńſkiego. Port ma dobry, ktory mu wielki ſprawuie handel. Tu Anglicy i Holl. ładuią ſwe okręty nayprzednieyſzemi owocami i delikatnym winem, zwanym Malagſkim, iż w tego miaſta okolicy obficie ſię rodzi. Leży blizko morza pod górą ſpadziſtą, *m.* 13. na połd. od Korduby, 25. od Grenady, 33. od Sewilli, 10. od Madrytu. dł. 13. 40.' ſz. 36. 45.

MALAGET, *la Cote de la Malaguete, Malagueta*, od niektorych zwane Pomorze pieprzowe, od owocu tu roſnącego, zwanym *Poivre de Guinée*, pieprzem Gwineyſkim, ieſt kray nadbrzeżny Afrykańſki w Gwinei wzdłuż morza. Podzielony ieſt na wiele udzielnych Państw. Krol. Sangwańſkie ieſt z nich naycelnieyſze. Mieſzkańcy ſą naybiegleyſi kowale czarney blachy, mocni, ſłuſzni, i rzeźwi. Ztąd naywięcey wychodzi złota, kości ſłoniowey, niewolnikow i pieprzu.

MALAIS, (les) Malezanie, narod oſiadły na wyſpach Sondzkich. Nie ſą tak czarni, iak właściwi wyſpiarze, hołduią Sułtanom, i handluią chętnie z obcemi. Są polerownieyſi nad innych, ale ich grzeczności zaufać niemożna, ponieważ ſą chytrzy, i tym zdradzaią przychodniow. Stępować do nich beſpecznie niemożna nieuzbroiwſzy ſię dobrze, i ſwe towary raczey aby nad brzeg znoſili trzeba, niż aby po nie do nich ſię udawać. Lud ten nie myśli tylko o bitwie, i woynie, a zaniedbuie roli, z przyczyny ſa-

twości pożywienia się z mąki drzewa *Sagu*. Jest to drzewo wysokie na 25 lub 30 stop, a grube, że ledwie ie ieden obiąć może człowiek; Gdy doźrzeie, liście iego okryte zostaią prochem białym, na tenczas ie otrącaią, i zwewnątrz wybieraią massę podobną do mąki bardzo zdrową, ktorą do iedzenia rozmaczaią w wodzie, albo też niekiedy gotuią.

MALANNOI, dawny zamek w Artezyi, gdzie waleczny Remonel, i Raymond *d'Offaigne*, wsparty 160. ludźmi, zastanowił woysko Maxymiliana, i 3 wytrzymał oblężenia i szturmy, r. 1419. pod Ludwikiem XI.

MALATHIA, *Meliteńe*, dawne m. Az. w Turcyi, w Prow. Aladulii, stol. Armenii mnieyszey z Arcy-Bisk. Greckim nad Arzu. dł. 61. sz. 39. 8.

MALAUCENE, m. w Hr. Wenessyńskim, *m.* 3. od *Carpentras*.

MALAUSE, m. i Margr. Fr. o *m.* 6. na połn. ku z. od Montauban, blizko Garumny, naprzeciw *Auvillars*.

MALAYA, m. Azyatyckie na wyspie Ternacie, iedney z Moluckich. Należy do Hollendrow.

MALBORG, *Mariaeburgum*, po Niem. *Marienburg*, wielkie i znaczne M. Pruskie, stol. przedtym Woi. Malborskiego, fund. wraz z zamkiem od Krzyżakow, ktorych Mistrzowie tu mieli rezyd. Potym było mieyscem Generałów Pruskich, koleią z Grudziądzem. Obywatele są zwiększey części katolicy, iest iednak i luterski kościoł. R. 1626. i 1655. od Szwedow było dobyte. Leży nad Nogatem, na ktorym ma most drewniany długi na 539. stop, ktorego utrzymywanie wiele miasto kosztuie. W okolicy tego m. są Zuławy czyli Kępy i niziny bardzo żyżne, gdzie wiele wsi porządnych znayduie się Holl. osadzonych. Ekonomia Malborska nal. do Krola. Jest od Gdańska o *m.* 6. od Elbląga 4. od Torunia 16. od Warszawy 35. dł. 37. 20. sz. 54 6. Woiew. Malborskie położone między Woiewo. Pomorskim, Cyrkułem Hokerlandyi i Natangii po nad morzem Baltyckim zawiera pow. Malborski, Elbląski, Sztumski i Kiszporski; kray iest na podziw żyżny i obfity. Nal. do Krol. Pruskiego.

MALCHIN, m. Niem. w Xięstwie Meklemburskim, przy uyściu rzeki Peeny do ieziora Kummerowa. Ma swą fortecę, i mieyscem iest obrad, o *m.* 12. od Gustrowa.

MALCHOW, *Malchowia*, m. Niem. w Xstwie Wendeńskim z klasztorem panien szlachetnych. Leży między 2 iezioramí zwanemi Kalpiner, i Plawersee; iest o *m.* 10. na połd. ku w. od Gustrowa.

MALDEN, *Maldena*, m. Angiel. w Prow. Essex, wysyła 2. Deput. na Parl. o *m.* 11. na połn. ku w. od Londynu.

MALDYWY, *Maldivae*, *les Maldives*, wyspy Indyi wschodnich, z tey strony Gangiesu, na wielkim morzu Indyiskim. Zaymuią *m.* 200. około wzdłuż, wszerz na 35. Leży o *m.* 50. od Kapu Komoryn. Jest liczba ich niezmierna. Portugalczycy dzielą ich na 13. Prow. ktore zowią *Attolons*. Każdy Attolon oddzielony iest od drugiego, i zawiera wiele wysp. Żyżności są bardzo wielkiey. Banany naywyśmienitsze, i kokos naywybornieyszy na świecie tu rośnie. Wszystko na tych wyspach bardzo drogo. Zawsze tu dni są rowne nocom. W lecie trwaiącym 6. miesięcy, deszcz nigdy nie pada, a w zimie ktora zaczyna się w Kwietniu i tyleż trwa, pada ustawicznie prawie. Maią Krola, ktory iest Mahometanin, tak iako i poddani, i iest absolutny. Maldywczykowie są obyczayni, odważni, mocni, zręczni do wszystkich dzieł. W naukach celuią. Ob. Laquedives.

MALE, *Mala*, wyspa iedna z Maldywskich, naycelnieysza i nay-

żyżnieyſza, z pałacem, w ktorym Krol rezyd. ma milę i pół w około. Leży prawie w pośrzodku innych. Powietrze ma niezdrowe. Mrówki tu ſą bardzo przykre. dł. 92. ſz. 4. 30.

MALESHERBES, m. Fr. o *m.* 4. na połd. od *Fontainebleau.*

MALESTROIT, m. Fr. w Brytanii, z tyt. Baronii, nad rz. *Ouſte*, o *m.* 8. na połn. ku w. od *Vannes.*

MALEVAL, m. Fr. w pow. Forez o *m.* 6. od *S. Etienne*, blizko Rodanu.

MAŁGORZATY, (S.) wyſpa, ob. Marguerite.

MALIANA, lub MANIANA, m. w Barbaryi nad rzeką Scheliffą. Mieyſcem ieſt nabożeńſtwa dla Algierczykow z przyczyny grobu Sed-Jozefa tu znayduiącego ſię.

MALICORNE, m. Fr. nad Sarthą, o *m.* 3. na połnoc od *Fleche.*

MALIKUT, wyſpa Indyiſka ku brzegom Malabaru, na połnoc wyſp Maldywſkich, o *m.* 35. od nich. Ma mil 4. w około. Powietrze tu zdrowe i umiarkowane. Grunta obfite w wſzelkie rodzaie owocow.

MALINES, ob. Mechlin.

MALLO, m. Irlandzkie w Hr. Korkeńſkim, deputuie na Parlament.

MALMEDI, *Malmundarium*, m. Niem. w Biſk. Leodyiſkim, z Opac. Bened. wolnym, i bezśrzednim, do ktorego M. należy. Leży nad rz. Recht, *m.* 21. na połn. od Luxemburga, 5. na połd. od Limburga.

MALMESBURI, *Malduunum*, m. Angiel. w Wiltshirze, nad Awoną, ſławne ruinami ſwego Opac. i urodzeniem Hobbezyuſza. Wyſyła 2. Dep. na Parl. *m.* 25. na z. od Londynu. dł. 15. 36. ſz. 51. 36.

MALMOA, lub MALMUYEN, *Malmogia*, m. Szwedzkie w Skanii. Uſtąpione było Szwedom od Danii r. 1658. Duńczykowie oblegali go bezſkutecznie r. 1676 i 1677. Oyczyzną ieſt Tomaſza Bartolina. Leży nad Zuntem o *m.* 4. od Lunden, 9. od Kopenhagi.

MALO, (S.) *Macloviopolis*, M. Fr. w Brytanii z Biſk. pod Metropolią Tureneńſkiego, z wiel. i ſł. portem, bardzo uczęſzczanym, lubo nielatwo ieſt przyſtępnym, z przyczyny ſkał, ktore go otaczaią. Miaſto obronne ieſt zamkiem, i bardzo wielą twierdzami. Handel prowadzi na podziw wielki. Angl. ſzturmowali go r. 1693. bezſkutecznie, machina ich zwana (*infernalis*) piekielna, żadnego nie uczyniła ſkutku. Obywatele Malowińſcy r. 1712. ofiarowali Ludwikowi XIV. w potrzebie ſummę 30,000,000. liwr. Oyczyzną ieſt Jakuba Kartiera, ktory odkrył Kanadę; r. 1534. Pana *Maupertuis*, i ſł. *Dugue Trouin.* Leży na kępie połączoney z lądem, o *m.* 7. na połn. ku z. od. Doli, 17. od Rennes, 38 od Nantes, 82. od Paryża. dł. 15. 37. ſz. 48. 38. Tegoż ieſt im. m. w Diec. *S. Brieux*, zowie ſię *S. Malo de Jugon.* ob. Jugon.

MAŁOGOSZCZ, m. Pol. w Woi. Sandomirſkim, z Kaſztelanią i z Stwem płacącym kwarty złł. 1696. w poſſeſſyi emfiteutyczney Szaniawſkich. Ma wielu żydow; w położeniu dobrym, od Radoſzyc *m.* 5. od Zarnowa 5. od Końſkich 8.

MAŁOPOLSKA, zowie ſię tak, wielka Prow. Krol. Pol. ktora zawiera XI. Wdztw, Xięſtw 3, i 2 ziem oſobnych. Woi. ſą: Krakowſkie, część iego pod pan. Auſtryac. Sandomirſkie poczęści pod pan. Auſtr. Lubelſkie, Podlaſkie, Ruſkie całe pod pan. Auſtr. Belzkie toż, Wołyńſkie, Podolſkie część nie wiel. pod pan. Auſtr. Bracławſkie, Kiiowſkie część pod pan. Roſs. Czerniechowſkie całe w rękach Moſkwy. Xſtwa Oświecimſkie, Zatorſkie, pod pan. Auſtryackim i Siewierſkie Ziemie Halicka

pod pan. Auftr. i Chełmfka, pozoftała przy Polfzcze. Oblewaią tę prow. Wiffa, Dunaiec, Pilica, San, Wieprz, Bug, Narew, Dniestr, Pruth, Styr, Horyń, Słucz, Prypeć, Bog, Smotrycz, Dniepr, Cieciereſ, Dziefzna, Soża &c. Grunta iey fą przedziwnie urodzayne, bogate w krufzce, i żupy folne. Ma lafy wielkie, i zdaie fię opływać w wfzelkie potrzeby życia. Właściwie Małopolfką zowią fię 3. Woi. Krakowfkie, Sandomirfkie, i Lubelfkie. Co do porządku politycznego naftepuie Małapolfka po Prowincyi Wielkopolfkiey, między Senatorami iednak Krakowfki Kafztelan ieft naypierwfzym. Co do niektorych przodkowań, iako w obieraniu Marfzałka, maią 3 prowincye rowność, i alternatę między fobą zachowuią. Neywiękfza iey długość ieft *m*. 130. fzerokość 80.

MALOVINES, Malowiny, wyfpy o *m*. 80. na w. ku połn. od uyścia Cieśniny Magiellańfkiey w morze połn. Francuzi tu fwe założyli ofady 1764. ktorych uftąpili Hifzpanom r. 1766. Anglicy tu też zaprowadzili fwoich r. 1765.

MALPLAKET, wieś w Niderlandzie w Hannonii, blizko Bawaiu, fławna potyczką, na ktorey Xżę Eugeniufz i Malborough znaczne nad Francuzami odnieśli zwycieztwo dnia 11. Września r. 1709.

MALSTROM, ob. Mælftrom.

MALTA, *Melita*, wyfpa na morzu śrzodziemnym między Affr. i Sycylią. Ma wzdłuż *m*. 7. fz. 4. a 20. w około. Po wzięciu Rodu, Cefarz Karol V. darował ią r. 1530 wielkiemu Miftrzowi Krzyżakow *Villiers de l'Ile-Adam*, ktory tu fwoy poftanowił zakon. Z czafem do naylepfzego przyfzła ftanu. Liczą tu na 50000. dufz. Jeft bardzo dobrze umocnioną. Zbieraią tu obficie miod, bawełnę, Kmin, i nieco zboża. Dobywana była od Turkow pod Janem *de la Valette*, ale ci od oblężenia odftąpić byli przymufzeni utraciwfzy ludzi na 30000. Nieznaią tu iadowitego źwierza. Przyczytuią to pobłogofławieniu S. Pawła Apoftoła. Jeft do wiary podobna, iż na inney Malcie zwaney *Meleda* znaydował fię S. Paweł, gdzie od iafzczurki był ukąfzonym, ponieważ na tey Malcie żadnego nigdy nie było gadu, ni na wyfpach poblizkich. ob. Maleda.

MALTA, czyli *la Cité Notable*, *Melita*, dawne M. S. wyfpy tego im. ktorey było ftolicą z Bifk. pod Metropolią Palermeńfkiego. Katedra ieft pod tyt. S. Pawła. Obfituie naywięcey w miody. Leży w śrzodku wyfpy.

MALTA, *la Cite Valette*, Waletta, M. bardzo znaczne, i bardzo mocne na wyfpie Malcie, ktorey dzifiay ieft ftolicą, z wielo obronnemi twierdzami, z ktorych celniey fzą ieft zamek S. Elma. Zdobi M. pałac wiel. Miftrza, gdzie Kawalerowie Maltańfcy mieszkaią, i fzpital wfpaniały. Zbudowane było od Jana *de la Valette* W. Miftrza, od ktorego ma nazwifko. Leży na klinie ziemi rozłączaiącey dwa porty na fkale iedney z ftrony Sycylii na przeciw *Girgenti*. dł. 31.10. fz. 35. 54.

MALTON, m. Angiel. w Hr. Yorku, wyfyła 2 Dep. na Parl. o *m*. 7. na połn. ku w. od Yorku.

MALUA, Prow. Azyat. w Stanach W. Mogołu. Ma grunta bardzo żyżne. Ratipor ieft M. S.

MALVASIA, *Malvoisie*, *Epidaurus*, Malwazya, wyfpa i M. Grecyi na brzegu wfchodnim Morei, zalecone przedniemi winami, nie ktorzy rozumieią, iż pochodzi z wyfp Kanaryifkich. Ma milę wokoło. Stolica iey leży nad morzem, pod iedną fkałą, na wierzchu ktorey ftoi forteca. Miafto nową Malwazyą fię zowie. Ma Arcy-Bifk. Greckie pod Metropolią Konftantynopolitańfkiego, i ieſt bardzo mo-

ene. Soliman wydarł go Wenetom r. 1540. Odzyskali go Weneci r. 1690. i znowu utracili razem z resztą Morei r. 1715. Jest o *m.* 20. na połd. ku w. od Misytry, 30. od Aten. dł. 41. 18. sz. 36. 59.

MALZIEU, m. Fr. w pow. *Gevaudan* nad Truyerą o *m.* 6. na połd. ku w. od *S. Flour.*

MAMERS, *Mamerciae*, dawne m. Fr. w pow. Cenomańskim nad rz. *Dive*, o *m.* 4. na z. od Belesme.

MAN, *Mona*, wyspa na morzu Irlandzkim, o *m.* 10. od Kumberlandu z Bisk. pod Metropolią Yorkskiego. Długa na *m.* 10. szer. 5. Douglas iest mieyscem iey celnym. Należy do Hr. Derbis, ktory iey swobody przedał stanom za 70000. funt. szterlingow r. 1764. i za część dochodow w Irlandyi. Mieszkańcy maią ięzyk osobliwszy, prawa i monetę osobną, ale nie mogąc handlu prowadzić przeciw obostrzeniom, mocno podupadli.

*MANACHIA, dawne, znaczne i st. M. Turcyi Azyat. w Natolii, z zamkiem, pięknemi meczetami, szpitalami, targowiskami sklepionemi ozdobne. Znane było dawniey pod im. *Magnezyi*. Leży pod górą, w gruncie obfitym w wszelkie potrzeby życia, blizko rz. Hermus. dł. 45. 15. sz. 38. 45. Inna Magnezya leżała na południe względem tey nad Meandrą.

MANAR, Manarya, wyspa Indyiska ku brzegom zachodnim wyspy Ceylan. Nawrocona była do wiary od S. Xawerego. Portugal. opanowali ią r. 1560. ale Holl. wydarli ią r. 1658. Jest bardzo ludna. dł. 98. 20. sz. 9.

MANAR, Cieśnina morska, ktora odłącza wyspę Ceylan od półwyspy Gangiesowey na *m.* 15. prawie.

MANBONA, m. Affr. stol. Krol. Sabii nąd morzem w Kafrecyi.

*MANCANARES, lub MANZANARA, m. Hiszp. w nowey Kastylii, głowne mieysce krainy tegoż im. przy źrzodle rzeczki tegoż im. ktora płynie pod Madryt.

MANCHE, (la) *Manica*, kraina w Hiszpanii w Kastylii nowey wzdłuż Gwadyany. Ciudad-Real, Kalatrawa, i Orgaz są celne iey mieysca.

MANCHE, (la) *Oceanus Britanicus*, morze ściesnione między Anglią i Francyą, ktorego kawał wązki bliższy połnocy ku w. zowie się cieśniną Kaletańską: *Pas de Calais*.

MANCHESTER, *Manduessedum*, Manszester, M. Angiel. w Lankashirze z tyt. Xstwa. Jest piękne, bogate, i bardzo ludne. Zdobi go wspaniałe Collegium, rynek piękny i Kollegiata. Manufaktury wełniane, bawełniane, i iedwabne bardzo tu kwitną. Jest o *m.* 46. na połn. ku z. od Londynu nad rzeką Spelden.

MANCIED, m. Fr. w Armaniaku, o milę od *Eausc.*

MANDEA, rzeka Hiszp. w Gallicyi. Betanzos leży blizko iey uyścia.

MANDERSCHEID, znaczne, wolne, i bezśrzednie Hr. Niem. w Cyr. Westfalii, w kraiu Eiffel, z mocnym zamkiem tegoż im. o *m.* 9. na poln. ku w. od Trewiru.

MANDEURE, *Mandubia*, *Epamanduodurum*, Manduwia, wiel. wieś Fr. w Xstwie Montbeliard, st. szczątkami starożytności, tu się widzieć daiącemi. Dawniey było miasto fund. od Manduwianow, teraz wieś. Jest nad rz. *Doux*, o *m.* 2. od Montbeliardu. Należy po części do Bisk. Bezansonskiego, po części do Xżąt Wirtemberskich. Zaszczyca się wiel. przywileiami.

MANDY, m. w Morei, blizko gdzie źrzodło ma rz. Alfeau, *m.* 15. od Misitry. Jest to dawna *Mandinea*, gdzie Epaminondas Gnał Tebańki Lacedemończykow porazil, i Ateńczykow, r. Rzymu 391.

MANDYNGANIE, *Mandi-*

gues, Narod Afr. w Nigrycyi. Nayceln ieysze ich mieysce iest *Sengo*. Murzyni ci są ludzcy, obyczayni, pracowici, zdatni do umieiętności, ale chytrzy. Mahometanie z nich bardzo gorliwi. Obrzezuią męszczyzny, tak jako i niewiasty.

MANFREDONIA, m. Wł. w Krol. Neapol. w Kapitanacie z Arcy-Bisk. zamkiem, i portem. Zdobyli ią Turcy r. 1620. i wznieciwszy pożar opuścili. Leży nad Golfem tego im. *m.* 20. na półn. od Cirenzy, 20. od Baru, 40. od Neapolu. dł. 33. 35. sz. 41. 38.

MANGALOR, *Mandagara*, M. Indyiskie na pomorzu Kanary, należy do Krola Kanarskiego. Portugal. maią tu magazyn kupiecki. dł. 92. 45. sz. 13.

MANGAZEYA, lub Turugansko, m. w Tartaryi Rossyiskiey w prow. Jenissejskoy. Leży nad rz. Mangazeyą, lub Taras, o *m.* 250. na półn. ku w. od Tobolska.

MANGERA, wysepka na południe morza, blizko Panamy Golfu, na *m.* 2. maiąca obwodu. Jest na niey miasto od Indyanow mieszkane, i kościoł piękny.

MANGLIEU, ob. Manlieu.

MANHARTSBERG, nazwisko dwoch pow. w Austryi niż. ktore zowią *Viertel*, lub *Quartier*. Manhartzberg niższy leży między Dunaiem i Morawią, wyższy między Czechami i Dunaiem iest położony.

MANHEIM, *Manhemium*, piękne i mocne M. Niem. w Palatynacie niż. z dobrą cytadellą i z pałacem, w ktorym Palatyn Elektor często przemieszkuie. Wzięte było od Franc. r. 1689. i twierdze były zrzucone, ale te potym odnowione zostały. Żydzi tu maią Synagogę. Powietrze w tym mieście niezdrowe. Leży nad zbiegiem Nekry i Renu, o *m.* 4. od Spiry, 3. od Heidelbergi. dł. 26. 8. sz. 49. 25.

MANICA, lub Magnica, M. S. Krol. tegoż im. w Kafreryi.

MANICAMP, m. Fr. *m.* 2. na w. od Noyony.

MANILLA, mocne M. Indyiskie, stoł. wyspy Luzon, z dobrym zamkiem, portem i Arcy-Bisk. domow tu nie stawiaią tylko drewniane, dla doznanych trzęsień ziemi. Gorąca panuią na tey wyspie i zawsze prawie dzień rowny nocy. Nal. do Hiszp. Anglicy ią złupili r. 1762. dł. 138. sz. 14. 36. ob. Filipiny.

MANINKABO, m. i Krol. na wyspie Sumatrze.

MANKATOWIE, zowią się Tatarzy niepodlegli w Turkiestanie.

MANLIEU, *Magnus locus*, m. Fr. i Opac. Bened. fund. r. 633. w Arwernii, czyni 3500. liwr.

MANOA, wysepka Duńska ku brzegom zachodnim Xstwa Slezwickiego, blizko Rypen.

MANNOSQUE, *Manosca*, Manoska, m. Fr. w Prowancyi nad rz. Durance, z zamkiem, i Kommendorstwem Maltańskim. Leży w kraiu bardzo pięknym i bardzo żyżnym, o *m.* 4. od *Forcelaquier*, 154. od Paryża.

MANOT, m. Fr. o milę od *Confolans*.

MANOU, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 5. na połd. od *Verneuil*.

MANRESA, *Minorissa*, dawne m. Hiszp. w Katalonii nad zbiegiem rzek Cordonero, i Lobtegat, o *m.* 9. na półn. ku z. od Barcellony, 6. od Kardonny.

MANS, (le) *Cenomanum*, *Subelin-Vindinum*, Cenoman, bogate, ludne, wiel. i dawne M. Fr. stoł. powiatu, z Bisk. pod Metropolią Turoneńskiego. Liboryusz był tu pierwszym Bisk. Woski i etaminy tuteysze są zalecone w całey Fr. Ma wielkorządztwo i sądy. Związkowi poddali go Henrykowi IV. przez ugodę r. 1589. Mik. Denisot, Franc. Grude, Peletier, X. Lamy, X. Mersenne, Brodeau, i Blondeau ztąd byli rodem. Leży na

wzgórce blizko Sorty, *m.* 8. od *Alençon*, 17. od *Tours*, 30. od Orleanu, 43. od Paryża. dł. 17. 45. fz. 47. 58.

MANSFELD, *Mansfeldia*, m. i Hr. Niem. w Turyngii nad rz. Wipper, *m.* 14. na połd. od Magdeburga, 19. od Erfortu, 19. od Wittembergi. dł. 29. 30. fz. 51. 35.

MANSFELD, piękne Hrabſtwo wolne i bezśrzednie w Niem. w Turyngii, w Cyr. Saxonii wyż. na pograniczu Xſtw Anhalt, i Magdeburg, około *m.* 10. długie, fzerokie tyleż. Hrabiowie wiele zaciągnawſzy długow, gdy wierzyciele dobra ich zabierać chcieli, Arcy-Biſk. Magdeburſki i Elektor Saſki, od ktorych kray ten zależał, nie dozwolili tego, i Hr. ſekweſtrowane zoſtało r. 1570. Po ſekularyzowaniu zaś Arcy-Biſk. prawo ſpadło na Elektora Brandeburſkiego i Elekt. Saſkiego, ktorzy oba w Sekweſtrze go trzymaią, i 2 Superyntendentow tu do rządu Hr. wyſyłaią. Tak poddani HrabſtwaMansfeld po części do Elekt. Saſkiego, po części do Brandeburſkiego nal. Xżę Mansfeldzki teraznieyſzy ieſt Katol. Ma niektore z Hr. dochody, i pewne do niego prawa. Przytym ma udzielną władzę nad 4. pow. Weiſchwitz, Loſitz, Witzendorf, i Kalndorf, i połowę pow. Arenſgereut, ktore nie będąc zawarte w liczbie dobr ſekweſtrowanych, Xcia de Mansfeld uznaią za Pana. Zowią ſię *Dominia Senioratus* Domu Xżęcego.

MANSIGNE, m. Fr. w Andegawii o *m.* 3. na z. od *Fleche*.

MANSLE, m. Fr. nad Charentą, *m.* 3. na połn. od *Verteuil*.

MANSURA, *Manſoure*, wiel. i mocne M. Egipſkie, ozdobne wielą pięknemi meczetami. S. Ludwik tu był uwięzionym. Leży nad Nilem, o *m.* 5. na połd. od Damietty.

MANSUY, (S.) Opac. Bened. w *Toul* czyni 20000. liwr. Po wygaśnieniu tytułu przyłączone do Biſk. *de Toul*.

MANTECHEU, lub Nyuches, Nyuchowie, Narod Tartaryi Chińſkiey, ktory był podbił Chiny r. 1644. a ktorego lud czyni dziś Prowinc. Chińſką za murem wielkim leżącą.

MANTE, *Medunta*, doſyć znaczne m. wyſpy Fr. ſtoł. pow. *Mantois*, z ſądami. Nal. do Wielkorządztwa Paryzkiego. Sławne ieſt śmiercią Filipa Auguſta r. 1223. Leży nad Sekwaną, na ktorey ma moſt piękny, o *m.* 11. na połn ku z. od Paryża. dł. 19. 20. fz. 48. 58.

MANTELAN, m. Fr. w Turonii, o *m.* 5. na z. od Loches.

MANTUA, *Mantoue*, dawne, bogate i bardzo ludne, znaczne, i ſławne M. S. Xſtwa Mantuańſkiego, z Biſk. ktore nie zawiſło tylko od Pap. z Cytadellą i Akad. Woyſka Ceſar. dobyły go i złupiły r. 1630. Karol V. oſtatni Xżę Mantuańſki oświadczywſzy ſię na ſtronę Fr. r. 1701. utracił Xſtwo za wyrokiem Ceſar. i Xżę Eugeni wziął go był r. 1707. Odtąd miaſto i Xſtwo zoſtaią w rękach Domu Auſtr. wyiąwſzy to, co należy do linii pobocznych domu Xżąt Mantuańſkich. Tu Jan Mucio Arelli, Paweł Pedruzzi, i Genebeli rodzili ſię. Wirgiliuſz rodził ſię w *Aordes*, teraz *Petula*, wioſce poblizkiey Mantuy. Leży nad rz. Mincio, wśrzod bagnów, ktore iey dobycie trudne czynią, o *m.* 14. od Parmy, 8. od Werony, 14. od Modeny, 36. od Florencyi, 88. od Rzymu. dł. 28. 22. fz. 45. 10.

MANTUAŃSKIE Xſtwo, kray we Wł. rozległy wzdłuż Padu, ktory go na 2 części przerzyna, gran. na połn. z pow. Weronezkim, na połd. z Xſtwem Reggio, Modeny, i Mirandoli, na w. z Xſtwem Ferrary, na z. z pow. Kremoneńſkim. Ma na *m.* 20. długości, ſzerokości 11. Grunta ma żyzne, dobre paſze, owoce, i wi-

na przednie. Zawiera Xſtwo Mantuańſkie, Gwaſtallą, Sobionetę, Xſtwo *de Caſtiglione*, *Solferino*, *Bozolo*, i Hr. *Nouellara*.

MAON, lub Port-Mahon, *Maho*, M. nadmor. na wyſpie Minorce, w ſtronie połud. z dobrym portem i Cytadellą. Port Mahonu ieſt ſchronieniem dla okrętow beſpiecznym na wſzyſtkie wiatry, zkąd urosło przysłowie żeglarzow, iż na morzu śrzodziemnym *Czerwiec, Lipiec, Sierpień, Wrzesień, i Port-Mahon ſą naybeſpiecznieyſze dla okrętow*. Miaſto ieſt bogate, handlowne, i winno ſwe założenie ſł. Magonowi Kartaginczykowi. Związkowi opanowali go r. 1708. i uſtąpione było Anglii przez traktat Utrechtſki. Od Fr. wzięte było r. 1756. i oddane traktatem r. 1763. a w czaſie woyny teraznieyſzey r. 1781. opanowane od Hiſzpanow zoſtało przez Gnała *Crillon*. o *m*. 60. od Barcellony, 20. na w. od wyſpy Majorki. dł. 22. ſz. 39. 50.

MAPPA, zowie ſię karta Geograficzna wyrażaiąca glob ziemny, albo iaką część iego, małą albo wielką.

MAPUNGO, m. Affr. w Krol. Angolańſkim, rezydencya ordyn. Krola Dongańſkiego. Leży na górze.

MAQUEDA, Makweda, m. Hiſzpańſkie w Kaſtylii nowey z zamkiem, i z tyt. Xſtwa w okolicy pełney drzew oliwnych, o *m*. 12. na półn. ku w. od Toledy.

MARACAIU, m. w Amer. w Paragway na półn. ku w. względem *Villa-Rica*.

MARACAYBO, *Maracaibum*, Marakayba, piękne, bogate i bardzo znaczne M. Amer. ſtolica Prowin. Wenezueli. Prowadzi handel wielki na ſkóry, Kakao, ktore tu naylepſze ieſt w Amer. i tabakę przednią. Wzięte było od Wolontaryuſzow Franc. r. 1666. i 1678. Leży blizko ieziora tegoż im. ſzer. połd. 10. dł. 307. 50.

MARAGNAN, *Maranauta*, Prowincya Ameryki połd. w Brezylii, ktora zawiera wyſpę iedną bardzo żyżną i ludną, maiącą obwodu *m*. 45. Francuzi tu ſwe zaprowadzili oſady r. 1612. i zbudowali miaſto nazwane *S. Louis-de Maragnan*, ale miaſto to ieſt teraz pod pan. Portugal. Jeſt małe wprawdzie, ale mocne z zamkiem i portem dobrym, i z Biſk. Gubernator Prow. w nim przemieſzkuie. W położeniu ieſt miłym, i bardzo zdrowym. Wſzyſtkich tu rzeczy podoſtatkiem a naywięcey goździkow. dł. 323. ſz. połd. 2.

MARAGNON, ob. Amazones.

MARANO, m. w pow. Forojulieńſkim, w państwie Weneckim, nad morzem. Leży między bagnami, ktore go doſyć obronnym czynią, o *m*. 4. na z. od Akwilei.

MARANS, *Maranium*, bogate M. Fr. w pow. *Aunis*, znaczne handlem zboża. Leży wśrzod ſłonych bagnow, blizko *Sevre Niortoiſe*, o milę od morza, 5. od Rupelli. dł. 16. 40. ſz. 46. 20.

MARANT, *Marantum*, m. Perſkie w Aderbijanie, w położeniu miłym, w gruntach żyżnych. Mieſzkańcy mniemaią, że Noe i żona iego w tym ſą pochowani mieście. dł. 64. 5. ſz. 38. 30.

MARASCH, lub Merach, *Germanicia*, dawnę i wiel. M. Turcyi Azyat. ſtoł. Prowincyi pod rządem Baſzy, o *m*. 18. na półn. od Alexandrety, 24. od Adeny. Okolica wiela ieſt oblana rzeczkami, i obfituie w zboża i owoce. Oyczyzną ieſt Neſtoryuſza.

MARATTOWIE, *Marattes*, Narod oſiadły na półwyſpie Gangieſowey zachodniey, ſtraſzny Angl. i Mogolanom. Są to rozboynicy i złodzieie, ale w kradzieży pomiarkowani, iż można własność ukradzioną od nich odzyſkać. Dziſiay rozpoſtarli ſwe panowanie od brze

gow morza Suraty, aż do Goy.

MARAWIS, Krol. Affr. w Kafreryi.

MARBACH, m. Niem. w Austryi niższey, w pow. Manhartzberg, nad Dunaiem, o *m*. 18. na w. od Lintza.

MARBACH, m. Niem. w Xstwie Wirtemberskim, nad Nekrą, *m*. 8. na połn. od Stutgardy.

MARBAGAN, m. stoł. Krolest. Typrańskiego na połwyspie za Gangiesowey w Azyi.

MARBOEUVE, m. Fr. w Normandyi, o *m*. 5. na połn. od *Conches*.

MARBOURG, ob. Marpurg.

MARCA, (la) ob. Marsalquivir.

MARCANA, m. zruynowane na wyspie tegoż im. o *m*. 2. od Raguzy, od ktorey zależy. Jest iednak Biskupie.

MARCAY, m. Fr. o *m*. 3. na połd. od *Poitiers*.

MARCEILLAN, m. Fr. w Langwedocyi niższey o *m*. 2. od Agdy.

MARCEL, (S.) m. Fr. z Przeorstwem Bened. o ćwierć mili od *Chalons*, nad rz. Saone. Gdzie daie się widzieć kościoł wielki, i w nim grob st. Abeillarda. Tegoż im. iest m. w Langwedocyi niż. i Opac. Cyster. w Dyec. Kadurskiey czyniące 2000. liwr. ob. Bernis.

MARCEL, (S.) m. Fr. w powiecie Berry, blizko *Argenton sur Creuse*, z probostwem czyniącym 2000. liwr. do ktorego należy miasto, kollacyi Krol. Rodzą tu dobre wina, ktore w Marchii i Lemowiceńskim pow. rozchodzą się.

MARCELEIN, (S.) *S. Marcellinus*, m. Fr. w Delfinacie, stoł. grodu. Jest bardzo piękne, w przedziwnie miłym położeniu, w okolicy żyzney i obfitey w dobre wina, blizko Isery, *m*. 2. od *S. Antoine*, 7. na połd. ku z. od Gracyanopolu, 7. od Romans, 101. od Paryża. dł. 21. 53. sz. 45. 30.

Tegoż im. m. Fr. w pow. Forez, o *m*. 4. od Montbrison.

MARCHE, (la) *Marchia*, Prow. Fr. z tyt. Hrabstwa, graniczy na połn. z pow. Berry, na w. z Arwernią, na z. z Piktawią i powiat. Angulemskim, na połd. z Lemowiceńskim. Ma wzdłuż mil 22. wszerz 10. Skonfiskowana była Xciu *de Bourbon*, i przyłączona do Korony Fr. pod Franciszkiem I. r. 1531. Urodzayna iest dosyć w zboża i wino. Dzieli się na wyższą i niż. Gueret iest M. S.

MARCHE, Marchia, m. w Niderlandzie, w Xstwie Luxemburskim, w krainie zwaney *Famine*, o *m*. 8. na w. od Dinanty, 9. na połd. od Leodium.

MARCHE, m. Fr. w pow. *Barrois*, w Wielkorządztwie Nancy, ktore dało nazwisko iednemu *Collegium de la Marche*, w Paryżu. *m*. 4 na w. od Klermontu, 6 od Neufchateau, 13. od Toul. dł. 23. 26. sz. 48. 2.

MARCHE-la Cave, m. Fr. *m*. 4 na połd. ku w. od Ambianu.

MARCHEGG, m. Niem: w Austryi niższey w okolicy Manhartsbergu, o *m*. 10 na połn: ku w. od Wiednia, pamiętne sławną potyczką tu stoczoną r. 1278. na ktorey Ottokar Krol Czeski zabity został.

MARCHENA, *Marcia*, piękne, dawne i znaczne m. Hiszp: w Andaluzyi z tyt: Xstwa, i z przedmieściem rownie wielkim, iako miasto. Leży wpośrzod rowniny obfitey we wszystko, osobliwie urodzayney w oliwę, lubo grunt ma suchy dla niedostatku wody, o *m*. 9 na połd: ku w. od Sewilli.

MARCHENOIR, m. Fr: o *m*. 3 od *Beaugency*.

MARCHEROUT, m. Fr: i Opac: Premonstr: czyniące 1600 liwrow o *m*. 3 od *Chaumont*, w Diecezyi Rotomagskiey.

MARCHES, kraina Fr:

wspolna Brytanii i Piktawii zawieraiąca 17 parafii, z ktorych naycelnieysza iest *la Garnache*. Ma wielkie przywileie, ale te znacznym co rok podatkiem opłaca.

MARCHEZIEUX, m. Fr: w pow: *Contentin*, otoczone bagnami, o *m.* 3 na połd: ku z. od Carentan.

MARCHIA, lub MERS, prowincya nadmorska w Szkocyi połudn: z tyt: Hrabstwa; obfituie w zboże i pastwiska. Leży nad morzem Niemieckim, na połud: Prowincyi Lothiany, a na z. Twedallii. Z tey prow: był niegdyś Barwick, ktory iey swe dał nazwisko. Wysyła Deputata na Parl: ob. Marck.

MARCHIA Brandeburska, ob. Brandeburg.

MARCHIA-Oste-Stadt, ob. Oste-Stadt.

MARCHIA Trevisana, Marchia, Trevizańska, Prowincya Wło: w Rzpltey Weneckiey, graniczy na w. z pow: Foroiulieńskim i na połd: z Golfem Weneckim, na połd: z morzem, Dogat, i Padwą, na z. z pow: Wincentyńskim, na połd: z Feltryńskim, i Bellunezą. Piawa iest iey znacznieyszą rzeką. Miasta ma znacznieysze Treviso i Ceneda.

MARCHIENNES, m. i Opac: fund: r. 641 w Flandryi nad Skarpą, o *m.* 4 na w. od Duaku, a od Orchies.

MARCHIENNES-au-Pont, *Marchianæ*, Marchiana, m. w Niderlandzie w Bisk: Leodyiskim, nad dwoma brzegami Sambry, o *m.* 8 i pół na połd: ku z. od Namuru, i od Charleroy.

MARCHTHAL, Opac: Niemiec: bezśrzednie w Szwabii nad Dunaiem, o *m.* 6 na połd: ku z. od Ulmy; ktorego Opat iest pierwszym Prałatem w Szwabii, i przezyduie na obradach.

MARCIAC, m. Fr: w Akwitanii, nad rz: Bouez, o *m.* 3 na z. od Mirandy.

MARCIGNY, *Marciniacum*, m. Fr. w Burgundyi, sławne urodzeniem Jędrzeia Ryer. Leży blizko Ligiery, w kraiu obfitym w zboże, *m.* 4 na półn: od *Chartieu*.

MARCILLE, m. Fr: *m.* 2 na w. od Mayenny.

MARCILLY, m. Fr: w Normandyi, o *m.* 2 od *Avranches*. Tegoż im: wieś i Baronia w Burgundyi o *m.* 4 na połd: ku z. od Montcenis.

MARCINA, (S.) wyspa, ob. S. Martin.

MARCINOW, m. w ziemi Halickiey, pod pan: Austr: w Cyr: Zaleszczyckim, dawniey obronne nad Niestrem po niżey Jurowa.

MARCK, m. Fr: *m.* 2 na w. od Kaletu.

MARCK, *Marchiæ Comitatus*, Hrabstwo Marchii, i znaczne M. w Niem: w Cyr: Westfalii, rozciąga się wzdłuż na *m.* 24, wszerz 16. między Bergiem, i Munsterem; posiada go Elektor Brandeburski oprocz Werden, Dortmundy i Essen; MS. iest Ham. Zamek Marchii leży tuż poblizko na w.

MARCK-Groeningen, m. Niemiec: w Szwabii w Xstwie Wirtemberskim, *m.* 6 na połn: ku z. od Stutgardy.

MARCO, (San) S. Marek, nazwisko dwóch miast Włoskich, iedno w Krol: Neapolit: w Kalabryi, nad rz: Senitą z Bisk. pod dependencyą Rzymskiego. Inne w Sycylii w Prow: *Di Demona*, nad rz: Fitalirą, o *m.* 25. na z. od Messyny.

MARCOLLES, m. Fr. w Arwernii o *m.* 6. na połd: ku z. od Auryllaku.

MARCOU, (iles de Saint) wyspy Franc: ku brzegom Normandyi, między *Vez*, i *Hougue*. Jest ich dwie, wyspa Amont, i Awal. Maią pasze dobre, lubo są

puste. Jest m. tego im. na przeciw nich nad brzegiem morza leżące, o *m.* 4 na połn: od *Carentan.* ob. Corbeny.

MARCOUSSIS, m. Fr: o *m.* 6 na połd: od Paryża, blizko *Montlhery*, gdzie maią klasztor Celestyni, iedyny tylko we Fr: Jan *Montagu* ich fundator tu iest pochowany. Pan ten obwieszonym będąc r. 1409. przez fakcyą Burguńczykow, Celestyni uprosili sobie iego ciało r. 1412. sprawili mu wspaniały pogrzeb, i kosztowny grob mu tu wystawili.

MARDICK, m. o milę od Dunkierki, gdzie Ludwik XIV. założyć port kazał, i mocnemi uzbroił go twierdzami, aby te były na mieyscu twierdz Dunkierki, ktore przez traktat Utrechtski obalić musiał. Xżę Aureliańki Regent Francyi zburzył fortyfikacye Mardyku, przez powolność dla Anglikow.

MAREMMES, de Sienna, kraina w Xstwie Toskańskim w Powiecie Syenneńskim. Kray bardzo pożyteczny, ale złe maiący powietrze.

MARENNES, *Marinæ*, Marenna, m. Fr: w Santonii, sławne przez swe ostrzygi zielone, ktore się tu poławiać daią na brzegach morskich, i przez sól, ktorey tu iest podostatkiem, o *m.* 10 na połn: ku z. od *Saintes*, 108 od Paryża: Leży nad morzem. dł 16. 33.

MARETIMO, *Maritima Insula*, wyspa Włoska, ku brzegom zachodnim Sycylii na zachod wysp *Levanzo*, i *Favognana*. Ma *m.* 4 obwodu. Jedyny tu tylko iest zamek, w ktorym więzieni bywaią zbrodniowie stanow. Niektore też folwarki znayduią się. Obfituie w miod. dł. 30. sz. 38. 5.

MAREUIL, m. Fr. w Piktawii nad Layą, o *m.* 7 na z. od Fontenay, 2 od Luçon, ob. Moreuil.

MARTEB, wieś Fr. w Szampanii między Sedanem i Donchery, gdzie Hrabia Swessyoneński wygrał potyczkę r. 1642. i gdzie sam poległ.

MARGIANA, ob. Korasan.

MARGOZZA, m. Wło. w pow. Medyolańskim, w Hrabstwie Anghierry, nad małym ieziorem tego im. dł. 25. 58. sz. 44. 53.

MARGRABSTWO, ob. Landgrafstwo.

MARGUERITE, (la) *Margarita*, wyspa S. Małgorzaty w Amer. blizko ziemi tęgiey, i nowey Andaluzyi, odkryta od Krzysztofa Kolumba r. 1498. ma mil 15. wzdłuż, wszerz 6. a blizko 40 w około. Zieloność iey ustawiczna czyni oku przyiemny widok. Odtąd iak Hiszpanie przenieśli się do ziemi tęgiey stała się mniey znaczną, i nie ludną. Nie iest mieszkaną tylko od Amerykanow i Indyanow zrodzonych z Murzyna oyca, lub matki. Wzięta i złupiona była od Holl: r. 1626, po zburzeniu zamku, ktory tu wystawili Hiszpanie. ob. Lerins.

MARGUERITE, (S.) Opac: August: w pow: *de Beaune*, czyni 1900 liwr.

MARIA-del-Porto, ob. Isaquena.

MARIANA, m. Biskupie na wyspie Korsyce, o *m.* 6 na połd. od Bastyi.

MARIANA, m. Ameryk. w Brezylii, erygowane na Bisk. r. 1747.

MARIANES, (les iles) *Insulæ latronum*, *Marianæ*, wyspy rozboynicze, lub Maryańskie, położone są na Oceanie wschodnim, morzu połd. Zaymuią mieysce około 150 mil, od wyspy Gwahany do wyspy Uraki. Magellan ie odkrył, a Michał *Lopez de Legaspi* opanował ie r. 1565. Jest ich na 14. rożney a znaczney wielkości. Lubo zaś leżą pod Strefą gorącą, powietrze tu pannie czyste i zdro-

we, Niebo zawsze pogodne, ciepła nie są zbytnie, a mieszkańcy długo żyć zwykli. Są ludne bardzo. Przed przybyciem Hiszpanow, niewiedzieli wyspiarze, iż są inne procz nich narody. Nieznali nigdy ognia, a gdy pierwszy raz go widząc, sparzyli się nim niektorzy, uciekali potym wszyscy przed ogniem, iako przed nayg orszą na świecie rzeczą. Niewiasty poczytuią za nayw iększą piękność mieć zęby czarne, a włosy białe. Małżeństwa ich nietrwaią, tylko poty, poki obydwie strony kontente są z siebie. Niewiasty zaś pospolicie maią wiel. nad mężami panowanie. Język wyspiarzow iest miły, i w wielkim u nichże poważaniu, i maią się za narod nayoświeceńszy na świecie. Każda familia iest sobie panią udzielną, ani iest podległa nikomu. Są zabobonnicy, i bałwochwalce. Od r. 1665. wniesioney tu Ewangelii znayduie się wielu Chrześcian. sz. 13. 25′. 20″.

MARIBORUGH, lub MariburY, ob. Quen'sTown.

MARIE, (S.) m. Fr. na wyspie *Re*; Tegoż im. m. w Beanearnie, blizko Olerony, gdzie Katedra i rezyd. iest Bisk. ob. S. Louis.

MARIE, (S.) piękne M. Ameryki w Prow. Maryland; Jest znaczne obradami i mieszkaniem Urzędnikow Prowincyi. Leży nad rz S. Jerzego.

MARIE, (Ste) dosyć znaczna wyspa Amerykańska, iedna z Azorow, na południe wyspy S. Michała. Grunta ma takie same, iakie i inne wyspy Azores.

MARIE, (Sainte) *S. Maria*, piękne i znaczne m. Hiszp. w Andaluzyi z małym zamkiem, i z tyt. Hrabstwa. Jest bardzo handlowne. Holl. i Anglicy dobyli go r. 1702 dla Arcy Xcia. Leży nad brzegiem beyu Kadyx, przy Gwadalecie, przy uyściu ktorey daie się widzieć wieża, i batterya opasana zwana *port Stey Maryi*, o *m.* 4 na półn. ku w. od Kadyxu, 2 od Xeres-de la Frontera. dł. 12. 2. sz. 30. 35.

MARIE, (S.) S. Marya, wyspka Angiel. naycelnieysza z Sorlinskich, z dobrym portem i mocnym zamkiem. Ma na *m.* 3 obwodu. dł. 11. 25. sz. 50. 2.

MARIE, (S.) S. Marya, wyspa na Oceanie w poblizkości Afr. o *m.* 2 na w. od Madagaskary, długa *m.* 11. szeroka 2. Oblana iest wielą rzekami, potokami, źrzodłami, i przeplatana skałami. Grunta tu żyżne, i całe prawie zasiane ryżem. Powietrze ma nazbyt wilgotne, tak iż deszcz tu pada prawie codziennie. Brzegi nadmor. tey wyspy dostarczaią iey koralow, i bursztynu obficie. Osiadła iest od 5 lub 600 Negreyczykow, ktorzy nigdy w niczym nie chcieli się złączyć z Chrześcianinami, i mowią iż pochodzą od Abrahama. Francuzi swe tu zaprowadzili osady, przez co maią łatwy z Madagaskarą handel, sz. połd. 16. 17. dł. 61.

MARIE, (S.) znaczne M. w Amer. połd. w Audyencyi Panamańskiey. Wystawione było od Hiszp. po wynalezionych tu w poblizkości bogatych kruszcach. Wkrótce potym opanowali go Anglicy. Leży wgłąb Golfu Sgo Michała, przy uyściu rzeki S. Maryi, ktora iest żeglowną, i szerszym płynie korytem nad inne, ktore do tegoż wpadaią Golfu. dł. 299. 50. sz. 7.

MARIE-aux-bois, (S.) Opac. Fr. Premonstr. w *Font-a Mousson*, czyni 10000. liwr.

MARIE-aux Mines, (S.) lub Markick, m. Fr. w Lotaryngii nad rz. Leberą. Sławne iest przez swe minery srebrne, o *m.* 4 na z. od Schelestattu. dł. 25. 2. sz. 48. 16.

MARIE-de-la mer, (S.) m. w Russylonie, blizko Kanetu, o *m.* 2 na z. od Perpinianu.

MARIE-du Mont, (S.) m. Fr. w Normandyi, o m. 2 od Carentan.

MARIENBERG, *Mariaeberga*, piękne M. Niem. w Elek: Saſkim, ſławne przez ſwe obfite rudy ſrebrne. Szwedzi złupili go r. 1639. Leży po między górami, o m. 10 na połd: ku z. od Drezna.

MARIENBURG, m. w Niderlandzie Franc: w Hannonii, zbudowane było r. 1542 od Maryi Krolowy Węgierſkiey. Leży między *la Blanche* i *la Noire*, o m. 5 na połn. od Rocroi. Henryk II. opanował go r. 1554, i powrócił Hiſzpanom 1559. Uſtąpione znowu było Francyi przez traktat Pyreneyſki, a Ludwik XIV. zrzucić go kazał; dł. 22. 5. ſz. 54. 4. ob. Iktershauſen. Malborg.

MARIENZELLEN, ob. Zellen.

MARIENFELD, piękne i bogate Opac: Cyſter: w Biſk. Monaſterſkim, nad zbiegiem rzek Lutter i Ems, o m. 6 na z. od Munſteru.

MARIENHAUS, ob. Maryenhaus.

MARIENRODE, Opac: Bened: w Xſtwie Hannowerſkim blizko Hildesheimu.

MARIENSTADT, *Mariaeſtadium*, m. Szwedzkie w Weſtrogothii nad ieziorem Wener, o m. 14 na połd. ku w. od Karloſtadu, 65 od Sztokolmu. dł. 32. ſz. 58. 38.

MARIENSTERN, lub Morgenstern, bogate Opac. Panien Katol. w Luzacyi wyż: m. 4 na z. od Bautzen. Składa ſię z Xieni i więcey niż z 20 panien.

MARIENTHAL, Kapituła Panien Katol: w Luzacyi wyż. o m. 4 od Zittau.

MARIENTHAL, lub Mergentheim, *Mergenthemum*, M. Niemiec: w Frankonii, ſtoi: Państwa, i rezydencya ordyn: W. Miſtrza Teutońſkiego dla Niem: i Włoch. Sławne ieſt potyczką r. 1645 Leży nad Tauberą, o m. 6 na połd: ku z. od Wurtzburga, 9 na połn. od Halli. dł. 27. 24. ſz. 49. 35. Blizko Maryenthalu ieſt góra Kitzberg, na ktorey wyſtawiony ieſt zamek *Neuenhaus*, w ktorym poſpolicie przemieſzkuie W. Miſtrz Teutońſki. Zakon kawalerow Teutońſkich ieſt wcale inny od kawalerow Maltańſkich, czyli S. Jana Jerozolimſkiego. Założony on był r. 1190 w Jeruzalem w ſzpitalu P. Maryi od Henryka Waldport możnego Niemca; od ktorego zakon też Niemieckim, czyli Teutońſkim ieſt nazwany. Uſtanowieni od niego kawalerowie wypędzeni będąc od niewiernych z ziemi świętey, ſchronili ſię r. 1230. do Pruſs, tam zwani Krzyżakami; wezwani od Konrada Xcia Mazowieckiego aby go bronili od pogan, i ich nawracali, zawoiowali kray cały z czaſem, i uſtanowili w nim W. Miſtrzowſtwo. Albert Margr: Brandeburſki 64ty z liczby W. Miſtr: obrocił Miſtrzowſtwo Pruſkie na Państwo świeckie, i ktore obiął r. 1525 iako lenność Korony Pol: a ktore potym wzięło tytuł Krolestwa r. 1701. Giż kawalerowie potym po Albercie obrali innego, ktory przyięty był od Stanow Frankonii r. 1538. i otrzymał mieyſce między Arcy-Biſk. i Biſk. tego Cyrk. Biſk. Bamberſki nie dependuiący tylko od Pap. miał ſpór z nim o mieyſce. W. Miſtrz powinien być zawſze Katolik, i poſiadać wielkie dobra, iako i ſami kawalerowie w Niem: wſzyſcy żyią w bezżeńſtwie, i aby byli przyięci, powinni czynić wywod ſzlachectwa od 10 pokoleń, z oyca i matki. Mieſzkańcy dobr ich ſą wyięci we Fr. od Kadukowego prawa r. 1774.

MARIENTHAL, *Vallis Mariae*, klaſztor Proteſt. w Xſtwie Wolfenbüttel, wśrzód laſu, o milę od Helmſtadtu, fund. r. 1138.

MARIENWERDER, po Pol. Kwidzyn, M. Pruſkie, ozdobne zamkiem i kościołem wſpaniałym. Leży nad Nogatem. Pamiętne wydzieranym ciem od ſtatkow Polſkich. Jeſt o *m.* 12 na połd. od Gdańſka, od Grudziądza 4. dł. 37. 10. ſz. 53. 42. Jeſt tego im. znaczne mieyſce blizko Hanoweru.

MARIENZELL, klaſztor, Bened. w okolicy Wiener-Wald, o *m.* 8 na połd: od Wiednia. Nietrzeba go mieſzać z mieyſcem tego im. w Styryi, ob. Zellen.

MARIES, (les trois) lub *Notre Dame de lamer*, m. Fr. w Prowancyi, blizko Rodanu, o *m.* 6 na połd: ku z. od Arelaty. Do tego to miaſta, mniemaią w Prowancyi, iż przylądowały 3 Marye.

MARIGALANTA, lub MARIE-GALANTE, Marygalanta, wyſpa Ameryki połnocney, iedna z Antylſkich nal: do Fr. dependuie od Gubernatora Gwadelupy. Krzyſztof Kolumbus odkrył ią r. 1493 od r. 1648 oſiedli w niey Francuzi. Wzięli ią Anglicy r. 1692. ale znowu tu powrocili Francuzi; r. 1761. powtore opanowali ią Angl. ale oddali ią Francyi traktatem Werſalſkim r. 1763. Obfituie w trzciny cukrowe, indych, tabakę i bawełnę; ale od nieiakiego czaſu cierpi niedoſtatek wody. dł. 316 ſz. 15. 35

MARIGNAN, *Melignanum*, M. Wł. w Xſtwie Medyolańſkim, ſławne porażką Szwaycarow i Xcia Medyolańſkiego uczynioną od Franciſzka I. r. 1515. Leży nad rz. Lambro, *m.* 4 na połd. ku w. od Medyolanu, 5 od Padwy, 5 od Lodi. dł. 26. 45. ſz. 45. 20.

MARIGNY, *Maremeium*, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 4 na w. od *Coutance*, 2 od *S. Lo.* Jeſt wieś tego im. o milę od Gandelu z tyt. Margr.

MARILAND, Marylandya, Prow. Ameryki połn. graniczy na połd: z Wirginią, na w. z Oceanem Atlant: na połn: z Penſylwanią, na z. z rzeką Patowmek w Wirginii. Jeſt to piękna rozległa rownina, i urodzayna. Tabaka tuteyſza ieſt bardzo zalecona. Odnoga Cheſapeak, ktora leży w pośrzod kraiu ułatwia iego handel. Mieſzkańcy ſą cery ogorzałey, bardzo odważni, zręczni, i urodni. Wierzą w iednego Boga, ale nie wierzą w Opatrzność iego. Podzieleni ſą na pokolenia niepodległe iedne drugim, i maiące ſwych oſobnych Krolow. To co Anglicy tu poſiadali dzieli ſię na 10 Hrabſtw. Karol I. Krol Angiel. oddał tę Prow: Lordowi Baltimore prawem ſłużącym iego potomkom, w dziedzictwo udzielne, r. 1632. S. Marie ieſt M. S. i mieyſcem obrad Prow. Prowincya ta ieſt iedną z 13 ſtanow Amer: ziednoczonych. ob. Stany Amer: ziednoczone. Penſylwania.

MARINGUE, m. Fr. w Awernii, o *m.* 4 na w. od Riom, blizko Alliery. Mieſzkańcy handluią znacznie zbożem.

MARINO, (San) Maryn, *Marinum*, małe ale mocne M. Wło: ſtolica iedney ſzczupley Rzpltey, zawartey w Xſtwie Urbińſkim, na pograniczu Romanii, pod protekcyą Papieża, z 3ma zamkami. Rzeplta S. Maryna rządzi ſię kſztałtem Rzpltey od dawnego czaſu, ſtanowi ſwych urzędnikow i Magiſtraty. Miaſto leży na gorze, o *m.* 4 na połd: ku z. od Rimini, 5 od Urbinu. dł. 30. 8. ſz. 43. 58.

MARIZA, *Hebrus*, rzeka Romanii. Płynie pod Adryanopol i wpada do Archipelagu.

MARKLISSA, m. Niem: w Luzacyi wyżſzey, blizko granic Szląſkich, o *m.* 6 na połd: ku w. od Gorlicza. Handel tu ieſt dobry na płotna.

MARKOPOL, m. na Ruſi, teraz w cyr: Lwow. od Saſſowa *m.* 4. na w. tyleż na połd. od Brodow.

MARKOW, m. w Powiecie Oſmiańſkim, z Stwem płacącym

kwarty 3161. zł: w gruntach żyżnych, od Ośzmiany na w. *m.* 9.

MARKOWICA, m. w Woi. Wołyńskim, nad rzeczką niedaleko Klewania wpadaiącą do Horynia.

MARKOWICE, w Woi. Incwrocławskim, ozdobne klasztorem Karmelitow, o milę od Gopla.

MARKOWO, m. w Woi. Witebskim, dosyć osiadłe, leży blizko wielkich lasow nad Dźwiną, o *m.* 2. od Witebska.

MARKUSZEW, m. w Woi. Lubelskim dosyć porządne, ozdobne pałacykiem imienia Hryniewieckich dawniey gniazdo zgasłey familii Markuszewskich w gruntach dobrych, na trakcie, od Puław *m.* 3. tyleż od Lublina, od Warszawy 23.

MARLE, Marla, m. Fr. w Pikardii, z tyt. Hrabstwa, nad Serrą w Thierarchii, o *m.* 5 na połd. ku W. od *Guisse*, 37. od Paryża.

MARLEBOROUGH, *Cunetio*, m. Angiel, w Wiltsbirze, z tyt. Xstwa, ktory dało sławnemu Xciu tegoż im. Wysyła 2. Deput. na Parl. Jest o *m.* 23. na połd, ku z. od Londynu. dł. 16. 10. sz. 12. 51. 24.

MARLHEIM, m. w Alsacyi, o *m.* 3. na z. od Strasburga.

MARLOW, m. Angiel, w Hr. Bukingham, wysyła 2. Deput. na Parl.

MARLOW, lub Merlow, *Mellotum*, m. Niem. i grod w Xstwie Meklemburskim, nad rz. Regenitz, o *m.* 8. na w. od Rostoku.

MARLY, *Malliacum*, wieś i piękny Pałac Krola Franc. między Wersalem, i S. Germain, pod Lasem tegoż im. Położenie na podzow mile, ogrody zaś ma przepyszne. Wystawiony był od Ludwika XIV. za staraniem sławnego Mansarda. Wody tu sprowadzone przez machiny z Sekwany, idą też do Wersalu. O *m.* 4. na z. od Paryża.

MARMAGNAC, m. Fr. w Arwernii, o milę od Auryliaku.

MARMANDE, *Marmanda*, m. Fr. w Akwitanii, prowadzi handel wielki na zboże, wino &c. X. Combesis Dominikan tu się rodził. Leży nad Garumną o *m.* 6. na połn. ku w. od Agen, 12 od Burdegali, 140. od Paryża. dł. 17 50. sz. 44. 35.

MARMARA, lub MARMORA, nazwisko 4 wysp Azyi na morzu *Marmora*, ktore od nich tak się zowie. Największa, ktora się zowie Marmora, ma miasto tego im. i *m.* 12 obwodu. Druga zowie się *Aweczia*, trzecia *Contalli*, czwarta *Gadaro*. Powietrze tu panuie bardzo dobre. Obfituie w zboże, wino, owoce &c. Wielu na nich zamieszkałych Mnichow Greckich znayduie się. dł. 38. 35. sz. 40. 33.

Morze *di Marmora*, lub morze Białe, iest Golf wielki, między Hellespontem i morzem czarnym. Jest to ta część morza, ktorą dawni nazywali: *Propontidis*.

MARMOUTIER, lub MARMUNSTIER, *Mauri Monasterium*, m. Fr. w Alsacyi niż. o milę od Sawerny, z Opac. Bened. fund. r. 725. Jest tego im. inne Opac. na przedmieściu *Tours*, czyniące 16000. liwr. przyłączone do Bisk. Turoneńskiego.

MARNAY, m. Fr. Hrabstwo i grod, o *m.* 5 na połd. ku w. od Gray, nad *Ougnon*.

MARNE, *Matrona*, Marna, rzeka Fr. ma początek w *Bassigny*, płynie przez powiaty *Chalons*, *Soissons*, i Paryzki, łączy się z Sekwaną w *Charenton*. Nośne baty od miasta *Vitry* poczyna.

MAROGNA, *Maronea*, m. Tureckie w Romanii, sławne rezydencyą Arcy-Bisk. Traianopolitańskiego, blizko morza, o *m.* 28 na połd. ku z. od Adryanopola, 60. od Konstantynopola. dł. 43. 16. sz. 40. 56.

MAROILLES, lub MAROL-

LES, Opac. Fr. Bened: w Diec. Kameraceńskiey, o milę od Landrecies. Sławne ieſt to mieyſce przez ſwe przednie ſyry. Jeſt zamek tegoż im. w Turonii, ktory dał nazwiſko familii *de l'Abbé de Marolles.*

MAROK, *Marocanum*, wiel. Ceſar: w Affr. w części zachodniey Barbaryi. Zawiera Krol. Marokańſkie, Fezańſkie, Tafilet, Sus, i wielką Prow. Darę. Może mieć dł. na *m.* 250. ſz. 140. Graniczy na poln. z morzem śrzodziemnym, na w. z. Krol. Algierſkim, Tunetańſkim, Trypolitańſkim, na z. z morzem Atlantyckim, na połd. z puſzczą Barbaryi. Krol. Marokańſkie właściwie wzięte leży nad Oceanem zachodnim i zamyka te Prow: Hea, Sus, Geſula, Maroko, Dukwela, Eſkura, i Telda. kray nie ieſt bardzo ludny. Grunta ma piaſzczyſte, ſuche i niepłodne po większey części, ale obfituie w wielbłądy, rudę miedzianą, woſki, migdały. Liczą tu na 100000. familii podzielonych na wiele *Aduardow.* (ſą to wſie czyli kupy ludzi gromadnie z mieyſca iednego na drugie na wielbłądach przenoſzące ſię) Procz tych Aduardow ieſt tu wiele innych pomieſzkań nakſztałt wſi polerownieyſzych wprawdzie, ale wyſtępnieyſzych też. Krol ieſt ſamowładny, i utrzymuie, że pochodzi od Mahometa, za ktorego nauką idzie, podług tłumaczenia Doktora Melich. Znayduie ſię tu wiele Chrześcian niewolnikow, żydow i zbiſurmanionych. Prow: Marokańſka rozciąga ſię po nad morzem, od z. do w. Obfituie w pſzenicę, tabakę, proſo, i wſzelkie rodzaie legumin i owocow. Mieſzkańcy prowadzą handel znaczny.

MAROK, *Marochium*, wiel. i mocne M. Affr. ſtolica Ceſarſtwa Marokańſkiego, zbudowane r. 1052 od Abu-Techiſiena I. Krola Almorawidow. Ma wielką i piękną forteçę, w ktorey ieſt wſpaniały Abdulmumena Moczet. Miaſto to nie ieſt iuż tak bogate, ani tak ludne iak dawniey, odtąd iak Krolowie zaczęli mieſzkać w Mikwenezie. Liczą tu na 25000. mieſzkańcow. Leży w rowninie, o *m.* 10. na połd. ku z. od Fezu, 50 od Sus. dł. 10. 50. ſz. 30. 32.

MARONICI, Maronites, Chrześcianie oſiedli na górze Liban, złączeni z kościołem Rzymſkim. Patryarcha ich rezyduie w klaſztorze Kanubińſkim, o *m.* 10 na w. od Trypolin. ob. Keſroan.

MAROS, wielka rz. Węgierſka, wypływa z Karpackich gór, bieży przez Siedmiogrod, Węgry, i wpada do Ciſſy, naprzeciw Segedyna.

MARPURG, *Marpurgum*, piękne, mocne i znaczne M. Niem. w Landgrafſtwie Heſſe-Kaſſelſkim, ſtoł. Haſſyi niż. z Akademią fund. r. 1526. ozdobne zamkiem, pałacem, w ktorym Xżę ſwą ma rezyd. pięknym rynkiem i ratuſzem wſpaniałym. Wzięte było od Franc. r. 1758. odebrane r. 1759. Jeſt w położeniu miłym nad rz. Lohn, o *m.* 14 na połd. od Waldeku, 18. od Frankfortu, 19 od Kaſſelu. dł. 26. 28. ſz. 50. 42. Grob S. Elżbiety zmarłey r. 1231. ieſt iedną z naywiększych oſobliwości miaſta tego. Jeſt inne m. tego im. w Styryi niż. nad Drawą z zamkiem, o *m.* 10. na połd. ku z. od Gratzu, 24. od Laubachu. dł. 33. 45. ſz. 46. 42.

MARQUEFAVE, m. Fr. w Diec. *de Rieux*, o *m.* 2. na poln. od Rieux.

MARQUEISANNES, m. Fr. w Hr. Ruſſyllońſkim, o *m.* 3. od *Ville Franche.*

MARQUENTERRE, mała kraina Fr. nad morzem w Hr. *Ponthieu*, między Sommą i Authią, *Quent* wieś znaczna ieſt iey mieyſcem głownym.

MARQUETTE, Opac. Bern. fund. r. 1225. o milę od Lilli.

MARQUEISE, m. Fr. w Pi-

kardyi, o *m.* 2. na półn. od Bolonii.

MARQUISES, (les) Markizy, wyspy na morzu połd. pod 10 gradusem szerokości połd. Obfituią w owoce, drob i świnie. Niewiasty tu skromnieysze są, niż na innych wyspach pod tymże stopniem szerokości, co się bydź zda przeciw Systematowi wpływania Klimatu, czyli własności powietrza do obyczaiow naszych, ktore systema nasi Filozofowie po Panu *Montesquieu* tak zgodnie utrzymuią.

MARR, Prow. nadmorska Szkocyi, z tyt. Hr. Obfituie w zboże, leguminy, bydło, ryby i źwierzynę. Aberden iest iey M. S.

MARRAT, m. Fr. w Arwernii, o milę od *Olierques*, 4 na połud. od Thiers.

MARRYBOROUG, ob. Queens-Town.

MARS-D'OUTILLE, (S.) m. Fr. o *m.* 5. na połn. od *Chateau-du-Loir*.

MARSA, *Maxula*, M. Affr. w Krol. Tunetańskim, w Państwie Guletty, z pięknym pałacem i roskosznemi ogrodami, gdzie na rozrywkę Baszowie Tunetańscy się udaią.

MARSAC, m. Fr. w Arwernii o *m.* 2. od Ambertu, oyczyzna Grzegorza Turoneńskiego.

MARSAI, m. Fr. w pow. Alteńskim, o *m.* 4. na w. od Surgeres.

MARSAILLE, rownina Piemoncka, pamiętna potyczką wygraną X. de *Gatinat* r. 1695. między Turynem i Pignerol.

MARSAL, *Marsallum*, m. Fr. w Lotaryngii, z tyt. Kasztelanii. Założone iest na palisadach, wśrzod słonych bagnow nie łatwo przystępnych, a przy tych obronne twierdze miasta czynią go bardzo mocnym. Leży blizko rz. *Seille* o *m.* 7. na połn. ku w. od Nancy. dł. 24. 18. sz. 48. 46.

MARSALA, dawne i mocne M. w Sycylii, w Prow. *di Mazara*, blizko morza. Jest ludne, i zbudowane na obalinach dawnego miasta *Lilibea*, 5. *m.* na połn. od Mazary, 21 od Palermy. dł. 30. 12. sz. 37. 51.

MARSAN, (le) mała kraina we Fr. w Wielkorządztwie Burdegali, z tyt. Pod-Hrabstwa. Jest puszczona w mąństwo i ma swe obrady, iako kray maiący mieysce w liczbie Stanow. Na obradach prezyduie Syndyk tey krainy. *Mont-Marsan* nad rz. *Midouse*, o *m.* 10 na połn. ku w. od Daxu, iest m. stoł. w niey, ktore ma Opac. Panien S. Klary.

MARSANE, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 2. od Livron.

MARSAL QUIVIR, lub MARSALKWIWIR, dawne i mocne M. Afryk. w Prow. Beni-Arax, w Krol. Tremeseńskim, z iednym z naypięknieyszych i naylepszych portow w Afryce. Zbudowane na skale blizko morza o milę od Oranu. Należy do Hiszp. ktorzy go odebrali r. 1732. dł. 17. 25. sz. 35. 40.

MARSEILLE, m. Fr. w powiecie Bellowaceńskim, o *m.* 5 na połn. ku z. od *Beauvais*.

MARSEILLE, *Massilia*, Marsylia, dawne, wiel. i mocne M. nadmorskie Fr. w Prowancyi, naybogatsze, nayludnieysze i nayhandlownieysze w tey Prow. z dobrym portem, w ktorym stawaią galery Krol. z Bisk. pod metropolią Arelateńskiego, z sł. Opac. pod im. S. Wiktora, ktore sekularyzowane zostało, i z Akad. Franc. We wszystkich czasach sławną była dla handlu Marsylia. Ludwik XIV. wystawił tu cytadellę i fortecę S. Jana, dla uskromienia mieszkańcow, ktorzy wolnemi się bydź domagali. Dzieli się na nowe miasto, ktore iest bardzo piękne, i stare złym zbudowane gustem. Znayduią się w Marsylii korale, naylepsze z rożnych części świata zioła. Zdobią go bardzo wspaniałe budowle. Okręt tu ieden ktory przypłynął z

Seydy r. 1720, całe miasto zaraził powietrzem, ktore wiele wygubiło mieszkańcow. Oyczyzną iest Pytheassa, sławnego Astronoma; Malkarona, kawalera Herieux, Rigorda, Plumiera, &c. Leży nad morzem środziemnym, *m.* 6 na połd. od Aix, 12 od *Toulon*, 16 od Arles, 169 od Paryża. dł. 23 2. sz. 43. 17. Okolice Marsylii zabudowane są pięknemi pałacykami, domami dla rozrywek.

MARSY, tytuł Biskupstwa w Krol. Neapol. ktorego Biskup rezyduie w Piscynie nad ieziorem Celano. o *m.* 2. na w. od Celano.

MARSICO-NUOVO, *Marsicum*, nowy Marsyk, małe, ale bogate i piękne M. Włoskie, w Krol. Neapolit. w Pryncypacie. z Bisk. pod dependencyą Salerneńskiego. Leży pod gorą Apenninem, blizko Agri, o *m.* 2. od *Marsico-vetere*, innego miasteczka w Bazylikacie *m.* 11. na połd. ku z. od Cirenza, 20. od Salerni; dł. 33. 24. sz. 40. 22.

MARSILLAC, m. Fr. i Opac. Bened. czyniące 10000. liwr. o *m.* 5. na połnoc ku w. od *Cahors*. Jnne iest o *m* 3. na połn. od Burdegali.

MARSILLAC, m. Fr. w pow. Angulemskim, z tyt. Xstwa, o milę od *Rochefoucault*, 5. od Angulemy.

MARSILLY, ob. Marcilly.

MARTABAN, *Martabanum*, Prow. Azyi, w Krol. Siamskim, nad Bengalskim golfem. Grunta ma żyzne i zdrowe powietrze. Obfituie w ryż, i owoce wszelkiego rodzaiu. Handel prowadzi wielki. Jey MS. tegoż. im. iest bogate, ludne, i piękne. Port go czyni bardzo handlownym: dł: 114. 25. sz: 16. 35.

MARTEL, *Martellum*, m. Fr. w pow. *Quercy*, stoł: Pod-Hrabstwa *de Turenne* nad Dordonią, o *m.* 7. na w. od Sarlaty.

MARTHA, (S.) iedna z wysp Sorlingskich, na Zachod Hrabstwa Kornuwallii.

MARTHA, (S.) *Sainte Marthe*, Prow. Ameryki połud: w części nadmor. ziemi tęgiey. Ma na mil. 70. wzdłuż, i tyleż wszerz prawie. Gorąca tu panuią wielkie z strony morza połud; ale w środku powietrze iest dosyć zimne dla gor wysokich. Znayduią się tu, zupy solne, szyby złote, kamienie drogie, &c. podostatkiem pomarańczow, cytryn, granatow &c. Mieszkańcy dzicy tego kraiu są szybcy, bardzo dumni, grubiańscy, i mocni, Hiszpanie posiadaią część tey Prow: ktora wiele innych małych pod sobą zawiera. S. *Martha* iest MS. ktore iest Bisk: zbudowane na mieyscu bardzo zdrowym, blizko morza, z bardzo dobrym portem otoczonym wysokiemi gorami. Dawniey gdy floty Hiszp: tu zawiiały, było bardzo znaczne, ale teraz iest nikczemne. dł: 303. 35'. 30''. sz. 11. 26', 40''.

MARTHA, (Sta) lub SIERRA-NEVADA, bardzo wysokie góry w nowey Hiszpanii, pod strefą gorącą. Naznaczaią obwodu ich *m.* 30. lub 40. w około, a 2. wysokości. Wierzch ich wśrzod naywiększych upałow okryty iest zawsze śniegami. Z gór tych daie się widzieć góra przylądku *Tiberin* na wyspie S. Dominika, ktory ztąd iest na *m.* 10.

MARITHON, m. Fr. o *m.* 5. na połd: ku w. od Angulemy.

MARTIGNE-Briant, *Martiniacum*, m. Fr: w Andegawii, o *m.* 5. na z. od Saumur, z kapitulą i zamkiem. W poblizkości znayduie się krynica *Jouanet* maiąca skuteczne wody przeciw wielu chorobom.

MARTIGNE, m. Fr: w pow: Cenomańskim, o *m.* 3. na połd: od Mayenny.

MARTIGNES, *Maritima*, M. Fr: nadmorskie w Prowancyi z tyt: Xstwa. Leży blizko ieziora *m.* 5. długiego, a 2. szerokiego spła-

wnego wſzędzie, a ktore wydaie ſol dobrą. Zowie ſię też *Etang de Bere*, o *m.* 8 na połnoc ku z. od Marſylii. dł: 22. 45. ſz: 43. 28.

MARTIN, (S.) *S. Martinus*, m. Fr. mocne na wyſpie *Ré*, z dobrą Cytadellą i portem. Fortyfikacye iego ſą dziełem Pana *Vauban*. Tegoż im ieſt Opac: w Troyes.

MARTIN, (S.) Opac: Bened: przy Autun, czyni 4500 liwr: Krolowa *Brunehaud*, tu ieſt pochowana, i iey tu grob dotąd widzieć ſię daie. Inne Opac: w Diec: Bellowaceńſkiey przyłączone ieſt do Collegium Ludwika Wiel: w Paryżu. Tegoż im. w Niwernie czyni 3000 liwr. Także blizko *Pontoiſe* czyni 9000 liw. Tegoż im. w Seez czyni 20000 liwr: ob. Tours. Eſpernay. Savigny. Molome.

MARTIN, (St.) Sgo Marcina wyſpa w Amer: iedna z Antylſkich w golfie Mexykańſkim, na połn: ku z. względem wyſpy S. Bartłomieia, ma *m.* 18 obwodu. Niema ani portu, ani rzek, ale wiele zup ſolnych. Po kilku rewolucyach zoſtała nakoniec przy Fr: i Holl: ktorzy ią wſpolnie poſiadaią. dł. 315 ſz. 18 15.

MARTIN, (S.) iedna z wyſp Sorlingſkich, na z. Hrabſtwa Kornuwallii.

MARTIN-le-Beau, (S.) m. Fr: nad rz. Cher, blizko Turony, ſławne porażką Saracenow r. 732 Normandczykow r. 841 i nakoniec Szampańczykow r. 1044.

MARTINIQUE, (la) *Martinica*, Martiniką, znaczna wyſpa Ameryki połnocney, iedna celnieyſza z Antylſkich. Długa ieſt na *m.* 16. ſzer: blizko połową, w około ma *m.* 40. Francuzi wprowadzili tu ſwe oſady r. 1635. Jeſt tu wiele gór zaroſłych pięknemi laſami, wiele rzek, i dolin urodzaynych we wſzyſtko, procz wina i pſzenicy, ktore ſię na tey wyſpie nie udaią. Właściwi rodacy chleb z drzewa *Manioc* wolą niżeli pſzenny. Wyſpa ta ieſt bardzo ludna. Ma co do rządu Gubernatora generalnego Intendenta, Gubernatora partykularnego, i dwoch Namieſtnikow Krol: celnieyſze iey mieyſca ſą: *Fort Roial*, forteca S. Piotra. fort. S. Troycy, fort: *Marigot*, i fort: *Mouillage*. Obywatele ſą bardzo odważni. Odparli żwawo r. 1674. Admirała Ruitier, 1695 Anglikow, ktorzy na nią napadli. Oſtatni ci opanowali ią r. 1762, i oddali Francyi traktatem Werſalſkim 1763. Powietrze tuteyſze niezdrowe ieſt dla Europeyczykow, ale ci, ktorzy tu ſię urodzili, żyią długo. MS. leży o 230 *m.* od kapu Francuſkiego 900, od Kwebeku, 1530 od Paryża. dł: 318. ſz. 14. 43.

MARTINSBERG, piękne, i mocne M. w niz: Węgrzech, o 4. *m.* od Raaby.

MARTISAT, m. Fr: w Brennie nad Kleſą o 4 *m.* od Blane.

MARTORANO, *Mamertirum*, *Martoranum*, m. Włoſkie w Krol: Neapolitańſkim, w Kalabryi blizſzey, z Biſk: ſuffr: Cozenſkiego. Leży o 3 *m.* od morza, 6. od Coſenzy dł. 34. 12. ſz. 39. 8.

MARTOREL, *Martorelium* m. Hiſzp: w Katalonii przy zbiegu rz. Noi z Dobregatem; na ktorych dwa ſą piękne moſty. Leży o 9 *m.* od Barcellony.

MARTORY, przedtym *Calagoris*, dawne M. Fran: o 5 *m.* od *Saint Bertrand* z moſtem na Garumnie. Jeſt oyczyzną Herezyarchy Wigilancyuſza, ktory przeciwko relikwiom oświadczył ſię.

MARU, prow: Kochinchińſka.

MAROETOLS, albo *Marvege Marengium*, piękne M. Fran. w Languedocyi z kollegiatą. Bardzo ieſt handlowne. Xiążę *de Joyeuſe* odebrał go kalwiniſtom r. 1586, i do ſzczętu zburzył; ale wkrotce do pierwſzego ſwego przyſzło ſtanu. Leży na piękney doli-

nie, nad rz. kolangą, o 4 *m.* od Mendy, 121, od Paryża dł: 20. 58. ſz. 44. 35.

MAROILLE, m. Fran: w Xięſtwie Karignańſkim o 1 *m.* od Tamets: inne tegoż im. znayduią ſię w pow: *Verneuil au Perche.*

MARUSSA, lub MARCHASKA, rz. w Podolſkim wpada do Nieſtru.

MARYAMPOL, m. w Woi: Podolſkim, ozdobne kościołem i pałacem dawnym imienia Potockich. Leży nad Nieſtrem blizko Jezupola, od Halicza *m.* 2. Teraz ieſt pod pan: Auſtr: w Cyr: Halickim.

MARYANOW, m. w Woi: Podolſkim, w dobrym położeniu nad Ladawą blizko Jułtowkowa, od Borkowa *m.* 3.

MARYENHAUZ, m. Inflanckie z zamkiem, między bagnami, zruynowane w woynach Szwedzkich i Moſkiewſkich. Dawniey ſtwo, teraz pod pan. Roſſyi.

MARZILLA, piękne m. Hiſzp: w Krol. Nawarry o 12 *m.* od Pampellony przy rz. Aragonie.

MASANDERAN, *ob* Tabriſtan.

MAS-D'AGENOIS, m. Fr. nad Garumną o 1. *m.* od Marmandy.

MALD'AIRE, ob. Aire.

MAS-D'ASIL, *Aſilum Manſum*, m. Fr: w Hr: Foix na piękney dolinie nad rz. Rizą o 3 *m.* od Pamions, 4. od S. Liziers, z opac: Bened: ktore czyni do r. 3300 liw. Przy tym miaſteczku znayduie ſię ſkała, na wſkroś ktorey rz. przechodzi.

MAS-GANIER, albo Grenier, m. Fr. o 1 *m.* od Rivier Verdun, przy Garumnie. Są tu ſądy Krolewſkie i Opac: Bened: czyniące do r. 5500 liw.

MAS-SATTE-PUELLE, m. w Biſk: S. Papula. Leży w Langwedocyi o 4 *m.* od S. Papula.

MASBAT, *Maſbata*, wyſpa na morzu Indyiſkim iedna z Filipińſkich, ma 30 *m.* na około. Hiſz: opanowali ią r. 1569. Porty tuteyſze ſą bardzo wygodne. Mieſzkana ieſt przez Indianow hołdownikow Hiſzp.

MASCAREIGNE, Maſkaryn, albo wyſpa Burbońſka, w Afr: na Oceanie Etyopſkim, na w. wyſpu Madagaſkary, o 100 *m.* od kapu dobrey nadziei. Jeſt owalna, i ma 15 *m.* wzdłuż, 10 wſzerz, a 40 do koła. Była odkryta przez Portugalczyka pewnego z Familii Maſcarenhas. Fr. tu oſiedli r. 1657. i 1672. Tu ſię zatrzymuią okręty Fr. idące ku brzegom Koromandelſkim. Obfituie w ryż, kawę, &c. Powietrze tu ieſt bardzo zdrowe, rzeki rybne, a góry napełnione zwierzyną. Nie maſz tu żadnego gadu ſzkodliwego, ani drapieżnego zwierzęcia. Na brzegach iey zbieraią wiele ſzarego burſztynu, koralu, i pięknych kokilek. Wichry tu ſą częſte i gwałtowne. dł. 73. 30. ſz. połd: 20. 30.

MASCATA, *Maſcatum*, m. Az: na brzegu Arabii ſzczęśliwey, z cytadyllą na ſkale. Mieſzkaią w nim Murzyni, Indyanie, Zydzi, i Port: dł. 75. 25, ſz. 23.

MASCON *ob.* Macon.

MASEUBE, m. Fr. w Hr: Eſtarac; na prawym brzegu Gerſy o *m.* 6. od Lombezy.

MASEYCH *ob.* Maeſeich.

MASLAWSTAW, m. w Kiiowſkim, dawniey obronne, i z zamkiem; leży nad rz. o *m.* 2 na z. od Kaniowa.

MASŁAY m. Fr. o dwie *m.* od Sens.

MASMUNSTER, *Maſonis Monaſterium*, M. i opac. kanoniczek S. Auguſtyna w wyz: Alſacyi o 4 *m.* od Beſert, w diec: Baſelenſkiey. Same do tego opac: panny ſzlachetne ſą przypuſzczane.

MASOX, *Maſauca*, dolina w kraiu Grizońſkim biorąca ſwoie i-

mie od Masox pryncypalnego iey m.

MASSA, albo MASSA-CARRARA, *Massa*, dawne, ludne i piękne M. i X. Włoskie w Toskanii z Bisk. suff. Siennenskiego. Tu rezydowali przedtym X. z domu Cibo; z ktorego Xżę Modeny poiął dziedziczkę. Sł. iest przez swe piękne głazy marmurowe. Leży na piękney rownjnie o 1. *m.* od morza, 4. od Sarzanny, 10. od Pizy, 22. od Florencyi. dł: 27. 45. sz. 44. 1.

MASSA LUBRENZE, albo Masse di Sorionto, m. Włoskie w Krol. Neapolitańskim w ziemi Labour, z Bisk suff. Sorienteńskiego. Leży przy morzu, w mieyscu trudnym do przystępu, o 2. *m.* od Soriento, 7. od Neapolu. dł. 31. 58. sz. 40. 40.

MASSA-VETERNENSIS, m. Włoskie w Siennenskim pow. Leży na gorze przy morzu, o 10. *m.* od Sienny dł. 28. 35. sz. 43. 5.

MASSACHUSET'SBAY, iedna z 4. prow: nowey Anglii, maiąca na połn. New-Hampshir, morze połn. na w. Konektykut, na połd. New Jork na z. Bosta leży nad odnogą daiącą im. tey prow. Jest ona iedną z 13. prow. ziednoczonych.

MASSAFRA, *Massafra*, małe ale obr: M. Włoskie w Krol. Neapolitańskim w ziemi Otrantskiey. Leży pod Apenninem, o *m.* 4 od Tarenty. dł. 34. 55. sz. 40. 50.

MASSAT, m. Fr. w Gaskonii o *m.* 4. od Foix.

MASSAY, *Massiacum* m. Fr. w Berry w diec. Bourges, o *m.* 5. od Issoudun, z opac. Bened: fund. r. 738. czyniącym do r. 3400. liw.

MASSERANO, *Masseranum* małe i obr: m. Włoskie, stołeczne małego X. tegoż im. w Piemoncie, między pow. Vercellois i Bielois. X. Massareński trzyma ie iak lenność kościelną. Leży na gorze 9 *m.* 8. od Wercelli, 18. od Turynu. dł. 25. 40. sz. 45. 32.

MASSIAT, m. Fr. w Auvergne o *m.* 4 od Brioudy z tyt. Hr.

MASSILHARGUES, m. Fr. w niz. Languedocyi w diec. Nimskiey nad rz. Vidurlą o *m.* 4. od Montpellier.

MASSISSA, *Mopsuestia*, dawne M. w Turcyi Az. w prow. Adana, o *m.* 5. od tego M. w Aladulii nad rz. Dhiphon (*Pyramus*), ktora dzieli na dwie części M. złączone mostem kamiennym. Grunta tuteysze są obfite i żyżne. Znayduią na gorze poblizkiey wielką moc kwiatow, i roślin bardzo zachwalonych.

MASSUGUTEZ, m. w Langwedocyi w diec. Albeńskiey.

MASTRICHT, *Traiectum ad Mosam*, dawne, w. piękne i bardzo obr. M. w Niderlandzie usiąpione od Hiszp. Prow. zkonfederowanym traktatem Munsterskim. Ratusz, i inne gmachy publiczne są bardzo piękne. M. wspolnie iest rządzone przez Stany, i przez Bisk. Leodyiskiego. Xżę Parmeński dobył go r. 1579. i złupił. Fryderyk Henryk Xżę d' Orange odebrał go Hiszp. r. 1634. Ludwik XIV. we trzynastu dniach ie dobył. r. 1673. Wilelm III. Xżę d' Orange musiał odstąpić od oblężenia tego M. r. 1676. Fr. odzyskali ie r. 1748. i tegoż r. oddali. Leży na lewym brzegu Mozy, ktora ie oddziela od Wyck, składaiącego część niby Mastrychu, z ktorym pięknym mostem iest złączony, o *m.* 6. od Leodium, 22. od Bruxelli, 19. od Kolonii, 77. od Paryża. dł: 23. 20. sz. 50. 50.

MASULIPATAN, *Masulipatanum*, M. ludne Indyiskie na brzegu koromandelskim w Państwach W: Mogoła. Płotna tuteysze farbowane są nayzachwaleńsze z całych Indyi, ale mało ich się tu robi. Jest teraz w posessyi Angl. od r. 1759. ktorzy założyli w nim handel pożytecznieyszy

przez przedaż, niż przez kupno. Francuzi maią tu także swoie mieysce, ale mały handel prowadzą. Angl. będąc panami M. przymuszaią inne Narody do opłacania swych towarow tak wchodzących iak wychodzących, co cały handlu pożytek, na ich przeciąga stronę, gorąco tu iest nieznośne, podczas Miesiąca Maia. Obywatele żadney żyiącey nie iedzą rzeczy; co złączone z wielką kraiu żyżnością, sprawuie iż tu wszystkiego prawie darmo dostać można. Leży przy uyściu rz. Krisny, o *m*. 80. od Golkondy. dł. 99. sz. 16. 30.

MATAKA albo MANTAKA, odnoga wygodna na brzegu połn. wyspy Kuby w Amer. Tu Piotr Heyn Admirał Hol. zbił Flottę galiotow Hiszp. r. 1627. W tey odnodze Flotta Galiotow ma zwyczay brać wodę, płynąc do Hiszp. Leży o *m*. 14. od Hawany. dł. 296 sz. 25.

MATALONI, *Magdalonum*, m. Włoskie w Krol. Neapolitańskim, o *m*. 5. od Neapolu z tyt. Xstwa.

MATAMBA, kray w Krol. Angolskim w Afr.

MATAN, albo MACTAN wyspa na Oceanie wschodnim, iedna z Filipińskich. Obywatele wybili się z pod iarzma Hiszp. Na teyto wyspie Magellan był zabity r. 1521 25. Kwietnia.

MATARAM, *Mataramum* wiel. M. Az. przedtym stołecz. Cesarstwa tegoż im, na wyspie Jawie. Jest obr. przez swe położenie, i otoczone górami, w kraiu bardzo żyżnym, bardzo miłym, i bardzo ludnym. dł. 129. sz. połd. 7. 55.

MATARAM, Cesarstwo Mataramskie w części wschodney wyspy Jawy. Obfituie w ryż. Casarz iest bardzo potężny. Kiedy na swey ukaże się radzie, panowie siedzą na ziemi miną uniżoną, nogi na krzyż pod sobą założone, ciało ku ziemi schylone, oczy zamknięte maiąc, nie śmieiąc gęby otworzyć, chyba gdy są o co zapytani. Ma on cztery żony. i wiel. liczbę nałożnic Pałac iegodzień i noc iest strzeżony przez 10000. kobiet, pomiędzy, ktoremi niektore takie iak w regiment: maią rangi. Jedyny obowiązek maią bronić życia Matarama. Ces: dzieli się na dwanaście prow. siedm nadmorskich, a pięć w głębi kraiu będących. Rządzone są przez Vice-Reiow *Pangoranami* zwanych. W krotkim czasie wielkie woyska wystawić mogą, ale że woiować nie umieią, mało są strasżne; łubo żołnierze są śmieli i nieustraszeni. M. S. Mataramu iest teraz Kartasura.

MATARO, *Illuro*, m. Hiszp. w Katalonii, sł. przez swe huty szklane. Leży nad morzem śrzodziemnym o *m*. 14. od Gironny, 6. od Barcellony. dł. 20. 10. sz. 41. 30.

MATEIOWITZ, lub MATEIOWICE, Matzdorf, m. obronne w wyż Węgrzech w Hr. Spizskim, na górze o *m*. 12. od Eperies. Cesarscy dobyli go r. 1684. Całe prawie pogorzało r. 1718. W położeniu iest bardzo miłym.

MATEILLES, albo MATILLES, m. Fr. w niż. Langwedocyi w Diec. Montpelierskiey.

MATERA, *Mateola*, M. znaczne w Krol. Neapolitańskim w ziemi Otrantskiey, z Bisk. przyłączonym do Cyrenzeńskiego. Leży nad Kanaprą o *m*. 11. od Baru, 13. od Cyrenzy, 14. od Tarenty. dł. 34. 18. sz. 40. 51.

MATERAN, ob. Mataram.

MATEUSZ, (S.) wyspa Afr. przy Ekwatorze na z. wyspy S. Tomasza. Nal. do Port. ktorzy tu z swemi dla wypoczęcia stawaią okrętami powracaiąc z Indyi wsch. Wielu żeglarżow twierdzi, że ta wyspa iest chimeryczna.

MATIGNON, m. w Brytanii w Diec. *Saint Brieux*, o *m*. 9. od *Saint Brieux*.

MANTSUMAY, *Matſumaïa*, M. i port morſki w ziemi Yeſſo, ſtoł. Prow. tegoż im. hołdownicze Japonii. Jezuici wielu tu nawrocili r. 1620. dł. 156. 30. ſz. 50. 40.

MATTHEO, (S.) *Sanctus Mathæus*, S. Mateuſz, m. Hiſzp. w Aragonii, na granicach Katalonii. Leży na piękney rowninie; w kraiu żyżnym i kilką ſtrumykami oblanym. Tu ſię urodził Doktor Pedro, Jaym Eſtevan.

MATTHIEU, (S.) m. w Pikt: o *m.* 6. od Confolens z tyt. Margr.

MAUBEC, m. w Delfinacie o *m.* 7 od Wiednia. ob. Meaubec.

MAUBEUGE, *Malbodium*, Mobeż, bardzo obronne M. w Niderlandzie, w *Hainaut* z ſt. Opac. Kanoniczek, ktore wywodzić ſię powinny z trzydzieſtu dwóch herbow, tak z ſtrony oyca, iako matki. M. to uſtąpione było Fr. trakt. Nimegſkim r. 1678. Jeſt umocnione podług ſztuki Waubana, i leży nad Sambrą, o *m.* 4 od Mons 7 od Valenciennes, 16. od Bruxelli, 46. od Paryża. dł. 21. 35. ſz. 50. 15.

MAUBILLE, ob. Mobile.

MAUBOURGUET, m. Fr. nad Adurą, w pow. *Riviere-Verdun* w niż. Armaniaku. Są tu ſądy Krolewſkie. Leży o *m.* 2. od *Vice* w Bigorze.

MAUBUISSON, ſt. Opac. Bernardynek w pow. *Vexin Fran:* przy Pontoiſe. Leży w Diec. Paryzkiey; było fund. r. 1240. przez Krolową Blankę matkę S. Ludwika. Wśrzod choru tuteyſzych zakonnic, widzieć ſię daie grob tey Krolowy.

MAVENAT, i Aubiioux, m. Fr. w *Auvergne*, o *m.* 10. od Klermontu z tyt. Hr.

MAUERBACH, Kartuzia w niż. Auſtryi w pow. niż. Wiener-Wald. Pochowany tu był Fryderyk Auſtryacki zeſzły r. 1330. tudzież inni Xżęta.

MAUGUIO, albo Meguel, *Melgorium* m. Fr. w Langwed. nad ſtawem Thauſkim z tyt. Hr. o *m.* 1. od Maſſilhargues, 2. od Montpellieru.

MAULAISE, Opac. Bernar. o *m.* 5. od *Chalons-ſur-Saone.*

MAULBRUN, ſt. Klaſztor w Szwabii w Xſtwie Wirtemberſkim na piękney dolinie przy Pfortzheim. obrocone teraz ieſt na Kolleg:gdzie kilku na:uczniow gratis utrzymuieſię.

MAULE, m. Fr. z tyt. Margr. o *m.* 3. od Meulan.

MAULEON, albo Mauleon de Saule, *Malleo*, m. Fr. ſtoł. powiatu Soulſkiego na granicach Hiſzpań. ſt. przez urodzenie Henryka Spendeuſza Biſk. Pamierſkiego. Leży o *m.* 8. od Pau, 16. od Dax, 172. od Paryża. dł. 16. 46. ſz. 43. 12.

MAULEON, *Malleo*, m. Fr. w Diec. Roſzelſkiey z ſt. Opac. zakonu S. Augu. fund. przed r. 1079. przy rz. Oincie. Czyni do r. 4000. liwr. Było erygowane na Xſtwo pod im. *Chatillons*, r. 1736. Leży o *m.* 21. od Roſzelli, 21. od Poitiers. dł. 16. 50. ſz. 46. 52.

MAULEON, m. Fr. w Armagnac. Drugie tegoż im. leży w Diec. Komingſkiey o *m.* 3. od S. Bertranda.

MAULEVRIER, m. Fr. w Xſtwie Andegawſkim z pięknym zamkiem. Fund. było przez Fulkona Nerra, ktory ie dał iednemu z ſwoich kawalerow, ktory od tey ziemi wziął imie. Leży o *m.* 3. od Mortague.

MAULEVRIER, kraina Fr. z tyt. Margr. o *m.* 1. od *Caudebec*, Drugie tegoż im. ieſt w Xſtwie Andegawy o *m.* 2. od Saumur.

MAULNY, pow. Fr. z tyt. Margr. o *m.* 3. od Rotomagu.

MAUMONT, m. i dawny zamek w pow. Lemowiceńſkim o *m.* 4. od Tulles przy *Ventadour*; oyczyzna Klemenſa V. i Grzegorza XI.

MAUPERTUIS, m. z tyt. Margr. o *m.* 2. od Coulommiers.

MAUR, (S.) Opac. Bened. o *m.* 4. od Angers, czyni do r. 4400.

liwr. Inne ieſt regularne w Diec. Strazburſkiey, o *m* 1. od Sawerny; a inne ieſzcze Bened. w Werdunie.

MAUR-DES-FOSSES, m. Fr. o *m.* 2. od Paryża. Było tu przedtym ſt. Opac. ſekularyzowane r. 1533. a potym w Kollegiatę odmienione i przyłączone do S. Ludwika Luwrſkiego w Paryżu. Pielgrzymuią ze wſzech ſtron do niego.

MAURE. m. z tyt. Hr. w Diecezyi S. Malo o *m.* 9. od Rennes.

MAURE, (S.) dawne m. Fr. w *Touraine* z tyt. Baronii i zamkiem o *m.* 7. od Tours, 59. od Paryża. dł. 16. 45. ſz. 6. 39.

MAURE, (S.) *Leucas*, wyſpa na Golfie Weneckim nal. do Wenetow, na półn. Cefalonii. Od ziemi ſtałey ręką ludzką ieſt oddzielona.

MAUREPAS, m. Fr. w Pikardyi o *m.* 2. od Ham. Drugie tegoż im. leży o *m.* 2. od *Mont-fort-l'Amaure*. Oſtatnie to ma tyt. Hr.

MAUREPAS, zamek wyſtawiony przez Franc. na z. iez. *Superieur* w prow. Kanada, pod miniſtroſtwem JmćPana de Maurepas, od ktorego ma nazwiſko.

MAURIAC, *Mauriacum*, m. Fr. w wyż. *Auvergne*. Jeſt handl. Konie w okolicach iego będące, miane ſą za naylepſze w Krol. Leży przy rz. Dordogne, o *m.* 11. od Julii, 6. od Aurillaku. dł. 19. 59. ſz. 45. 10.

MAURYCY, (S.) *Aguanum*, m. Szwaycarſkie w Walezyi przy Rodanie o *m.* 6. od iego uyścia w iez. Genewſkie. Bierze ſwoie imie od klaſztoru S. Maurycego Wodza pułku Tebańſkiego, ktory tu zoſtał umęczony. Nal. do Kanonikow regularnych zakonu S. Auguſtyna. Jeſt tu wielki moſt dwie góry łączący.

MAURYCY, albo wyſpa Fr. *Mauritia*, wyſpa Affr. pod 20 gradusem 9. ſz., połd. ma 15. *m.* do koła i port wyśmienity. Wiele tu gór bardzo wyſokich, okrytych zielonemi drzewami przez cały rok, mnoſtwo ryb, i żołwiow znayduie ſię. Mowią iż one tam ſą tak wiel. iż na ſobie trzy albo cztery ſkorup maią, z ktorych pod każdą z oſobna dzieſięciu, lub dwunaſtu ludzi wygodnie umieścić ſię może. Znayduią ſię tu krowy, cielęta morſkie, i płaſzczki, z ktorych iedna na naſycenie pięciu lub ſześciu ludzi wyſtarczyć może. Znayduie ſię tu także mnoſtwo ptakow bardzo oſobliwych, ktore ręką chwytać ſię daią. Niedopyrze też tak ſą wielkie iak gołębie, łby zaś maią podobne do małpich. Wyſpa ta mieſzkana ieſt przez Franc. ktorzy zrobili z niey oſadę bardzo kwitnącą za ſtaraniem JmćPana *Bourdonais*. Holl. przypłynęli tu r. 1598. i dali iey imie Maurycego od imienia Maurycego *d'Orange* będącego naowczas ich Sztadhuderem. Porzucili zaś ią r. 1712. Tu ſobie za zwyczay odpoczywaią okręty idące z Koromandelu. Leży o *m.* 40. od wyſpy Burbońſkiey, 180. od Madagaſkary i 3024. od Paryża.

MAURYCY, port, m. obron. w Państwie Genueńſkim przy Oneilly, na wzgórku, przy morzu śrzodziemnym, z dobrym portem.

MAURYCI, (S.) m. w Sabaudyi w Tarentezyi pod mnieyſzym S. Bertrandem o *m.* 6. od Moutiers.

MAURYCI, (S.) de Cornoet, Opac. Bernard. o *m.* 2. od Qwimperlay; czyni do r. 3000. liwr.

MAURIENNE, *Mauriana*, dolina w Sabaudyi, *m.* 20. wzdłuż maiąca, z tyt. Hr. Rozciąga ſię aż do góry Montcenis, ktora ią oddziela od Piemontu. M. S. ieſt S. Jan.

MAURIN, (S.) m. Fr. w Diecezyi Ageńſkiey o *m.* 4. od Agen; z Opac Bened. ktore czyni do r. 2000. liwr.

MAUROUX, m. Fr. w *Lomagne* o *m.* 4. od Leiſtoure.

MAURS, m. Fr. w Auvergne

o *m.* 6. od Aurillac. Leży w wyż. Arwernii, z Opac. Bened. pod tyt. S. Maurycego, albo S. Piotra de Maurs, ktore czyni do r. 2500. liwr.

MAUROWIE, *Mauri*, Murzyni, Narod Afr. panuiący nad Marokiem i Fezem, i mieszkaiący część Krol. Algierskiego. Przedtym byli Panami Hiszp. Ale na kilkanaście podzieliwszy się Krolestw, byli pomału od Krolow Hiszp. wytępieni. Kardynał Ximenes pod panowaniem Ferdynanda Aragońskiego do szczętu z nich oczyścił Hiszpania.

MAUTERN, m. w niż. Austryi, w pow. wyż. Wiener-Wald nad Dunaiem o *m.* 14. od Wiednia, sł. przez zwycięztwo, ktore Maciey Krol Węgierski, odniosł na Austr. r. 1484. Nal. do Bisk. Passauskiego.

MAWARALNAHAR, imie, ktore daią kraiom Uzbeckim. Bardzo one są ludne i żyżne; zawieraią w sobie wiele miast, ktorych stołecz. iest Samarkanda. Znayduią się tu miny srebrne i złote. Kray ten wielo oblany rzekami, z ktorych Chesel i Jehun są nayznacznieysze. Podzielony między rożnych Xiążąt.

MAUVES, m. Fr. w Perche o *m.* 2. od Mortagne.

MAUVESIN, M. Fr. w Armagnac stolecz. Burgrabstwa Fezenzaguelskiego, o *m.* 5. od Auch.

MAWS, (S.) m. Angl. w Kornuwallii. Posyła 2. Dep. na parl.

MAUVY, S. m. Fr. z Kommanderyą Maltańską o *m.* 2. od Airaines.

MAUZAC, Opac. Fr. fundo. r. 681. w *Auvergne* w Diec. Klermontskiey, przy Riomie, zakonu S. Bened. czyni do r. 4000. liwr.

MAUZE, imie dwoch m. Fr. iednego w Piktawii o *m.* 1. od Thouars, drugiego w kraiu d'Aunis, o *m.* 4. od Surgeres.

MAXEN, w Saxonii przy Pirnie. Stoczona tu była Bitwa r. 1759. między Prusakami i Austr: w ktorey ci ostatni byli zwycięzcami.

MAXIMIN, (S.) sł. Opac. Bened. przy Trewirze. Było zruynowane w dziewiątym wieku; i pod czas woien Ludwika XIV. ale się powrociło znowu do pierwszego swego stanu.

MAXIMIN, (S.) *Sancti Maximini Fanum*, m. Fr. w Prowancyi w Diec. *Aix*. Jest tu dom bardzo sł. Dominikanek, z przyczyny iż tuteysi obywatele mniemaią, że w nim spoczywa ciało S. Magdaleny; co wiele tu bogactw sprowadza. Leży nad rz. Argnes, o *m.* 6. od Aix, 8. od Tulonu, 2. od S. Baûme, 170. od Paryża. dł. 33. 42. sz. 43. 30.

MAY, *Maia*, wyspa Szkocka przy uyściu Forthy. Ma dobry port. Znayduią tu wiele ryb, zwierzyny, i dobrych pastwisk. Skały iey z strony zachodniey czynią ią nieprzystępną. dł. 15. 22. sz. 56. 23. ob. Mayo.

MAY, m. Fr. w Xstwie Andegawskim, o *m.* 8. od Montreuil, 2. od Maulevrier z zamkiem.

MAYAGUANA wyspa Amer. połn: iedna z Lukayskich. Ma *m.* 8. do koła. dł. 305. sz. 22. 25:

MAYDAN, dobra w Sandomirskim nad Sanem niedaleko Rozwadowa. Tegoż im. w Kiiowskim znaczne wielkiemi lasami, poniżey Korsunia na połd.

MAYDLBERG, zamek na górze, z komanderyą Kawalerow S. Jana w Morawii, w Cyrk: Prerawskim niedaleko Dewrezy.

MAYE, osada Fr. na brzegach Malabarskich o *m.* 6. od Kalikutu.

MAYEN, *Magniacum*, m. Niem. w Arcy-Bisk. Trewirskim w pow. Koblenckim, z zamkiem nad Nettą.

MAYENNE, ob. Maienne.

MAYET, m. Fr. w Andegawii o *m.* 5. od Fleche; drugie te-

goż im. leży w Burbońskim pow. o m. 7. od Gannar.

MAYMAC, ob. Meymat.

MAYN, ob. Mein.

MAYNAS, kray składaiący część Peru w Audyencyi Quito, wzdłuż Maragnonu leżący. Maią w nim Hiszp: kilka Missyi.

MAYNBERHEIM, m. Niem. w Cyr. Frankonii, w Xstwie Onoltzbachskim blizko rz. Menu.

MAYNZ, ob. Moguncya.

MAYO, albo Wyspa May, *Maia*, iedna z wysp kapu zielonego *m*. 7. do koła maiąca. Znayduie się tu mnostwo wołow, krow, koz, i osłow i wiele soli, po ktorą wszystkie zaieżdzaią tu Narody a osobliwie Angl: a to dla tego, iż ieden ich tylko przewoz kosztuie. dł. 356. 10. sz. 15. 15.

MAYO, alko Mai, *Maia* M. zruynowane i Hr. Irlandzkie w prow. Konnacyi. Kray obfituie w bydło, zwierzynę, sokoły i miod; i leży na połn. Hr. Gallowayskiego. Zawiera w sobie 9. Baronii M. iest nad uyściem rz. Mai o *m*. 48 od Dublina, 1. od Kilali. dł. 7. 55, sz. 53. 40.

MAYORGA, m. Hisz, na w zgórce, z tyt. Hr.

MAZAGAN, *Mazacanum* mieysce obr. w Afr. na gran. prow. Dukweli, w Krol. Marokańskim, umocnione przez Portug: ktorzy Safią i Azamor opuściwszy, Mazagan opanowali. W r. 1562. Szerif obległ ie z woyskiem na 200000 Maurow wynoszącym, ale przymuszony był odstąpić od oblężenia. Leży blizko morza o *m*. 3. od Azamar. dł. 9. 50. sz. 33. 5.

MAZAN, Opac: Fr. fund: r. 1119. w diec: Wiwerskiey o *m*. 10. od Viviers. Nal. do Cyst. Czyni do r. 7500. liw. i iest do Bisk. przyłączone.

MAZAN, m. w Hr. Wenezyńskim o *m*. 1. od Carpentras.

MAZANDERAN, *Masanderanum* M. w Persyi, ktore nadało swe im. iedney prow. położoney nad morzem Kaspiiskim. Prow. ta iest żyżna, bardzo ludna, i bardzo miła. Persowie ogrodem ią Perskim zowią. Obywatele tuteysi są nayobyczaynieysi, naywiernieysi, i nayuślużeńsi ze wszystkich Azyat. narodow. dł. 68. 30. sz. 39. 55. ob. Tabristan.

MAZARA, *Mazaris*, dawne M. Sycyliiskie, stoł. doliny znaczney tegoż im. składaiącey część zach: wyspy. Dolina ta test bardzo żyżna, i kilką skropiona rz. Zawiera w sobie drugą część Sycylii. M. ma Bisk: Suffr: Palermskiego, i dobry port. Leży nad morzem o *m*, 10. od Trapani, 22. od Palermu. dł. 30. 14. sz. 37. 42.

MAZARIN, ob. Rethei.

MAZARINO, *Mazarinum*, m. Sycyliiskie w dolinie *di Noto* o *m*. 20. od Noto z tyt. Hr: ktory dało familii Kardynała Mazaryniego.

MAZERES, *Castrum Mazeris* m. dosyć znacz: Fr. w Hr. Foix, o *m*. 7. od Rieux. Hr. *de Foix* mieli tu swoy zamek, w ktorym rezydowali. dł. 19. 17. sz. 43. 15.

MAZNIK, rz. w Kiiowskim, ktora wpada do Olszanki, przy mieście Olszance.

MAZOWSZE, *Masovia*, wielka i znaczna Prow. Polska z tyt. Xstwa zdawna miała udzielnych Xżąt; Po wygasłey bezpotomnie linii Xiążęcey na Janusza i Stanisławie, Xżętach Mazow: Zygmunt I. w r. 1529. przyłączył ią do korony zachowawszy iey niektore osobne przywileie. Składa się z 3. Wdztw. Mazowieckiego, Płockiego i Rawskiego. Wdztwo Mazowieckie gran. na w. z Podlasiem, na połd: z Woi. Lubelskim i Sandomirskim, na z. z Rawskim i Płockim, na połn. z Prusami. Zawiera ziem. 10. Czerską, Warszawską, Wizką, Wyszogrodzką, Zakroczymską, Ciechanowską, Łomżyńską, Rożańską, Liwską i Nur-

ſką. Ma za herb orła białego w polu czerwonym. Senatorow więkſzych ma 3, Wdę, i Kaſztelanow Czerſkiego i Warſzawſkiego, przydanego r. 1768. Każda ziemia Seymikuie oſobno, i po 2. wyſyła Poſłow. Używa w mundurze kontuſzow granatowych, żupanow i wyłogow koloru ſłomianego, guzikow żołtych z literami X. M. Kray ieſt bardzo żyżny, oblany rzekami; Wiſłą Bugiem, Narwą, Liwcem &c. Oſiadły ieſt od wielu ſzlachty, ktorych familii Starowolſki liczył tu na 45000. M. S. ieſt Warſzawa.

MAZZO, albo MASINO m. Szwaycarſkie w Waltelinie o m: 3 od Sondrio ſł. przez batalią r. 1635.

MEACO, Meaka, *Meacum*, Wielkie i ſł. M. na wyſpie Niſon w Japonii, ktorey przedtym było M. S. Jeſt tu obſzerny zamek mocny, w ktorym Dairo rezyduie. Meaka ieſt wielkim Magazynem wſzyſtkich rękodzieł japońſkich i bardzo handlowym. Robią tu nayboгatſze materye; znayduią ſię zaś wſzelkie towary, iakie tylko wyſtawić ſobie można. Liczą tu więcey niż na 600000. duſz: nie mieſzcząc w tym mnóſtwa niezliczonego cudzoziemcow, ktorych handel tu ze wſzyſtkich ſtron świata zwabia. dł. 151. ſz. 36. Leży o m. 5257. od Paryża a 1230. od przeſmyku Sondſkiego.

MEADO, wyſepka na morzu Indyiſkim iedna z Moluckich, z dobrym dla okrętow ſtanowiſkiem. Rosną tu goździki. dł: 144. 40. ſz. 1. 12.

MEAN, (S.) Opac: Bened. w diec: S. Malo o m. 8. od Rennes. Uſtąpiono ie Xiężom Miſſyonarzom aby tu Seminarium założyli.

MEARNS, ob. Kingardin.

MEATCH, wielkie i znaczne dwa Hr: Irlandzkie w prow. Leinſter. Trytym ieſt ſtoł: pierwſzego, a Athalona drugiego.

MEAUBEC. Opac. Bened. w Diec. Bourges o m. 3. od Argenton, przyłączone do Biſk: Kwebekſkiego.

MEAUX, *Meldæ*, Melda, dawne i piękne M. Fr. ſtoł: prow: *la Brie* z Biſk: ſuffr. Paryſkiego, tyt: Hr: i 2. Opac: S. Farona i Nayś. Panny. Chor kościoła katedralnego, miany ieſt za nayprzednieyſze dzieło, w ſwoim gatunku. Jeſt tu ſławny plac nazwany *le Marché*: Targowiſko; ieſt to połwyſpa Miaſtu przyległa; dawniey była umocniona i ſłużyła za ſchronienie obywatelom podczas oblężeń miaſta tego kilkakrotnych. Leży w kraiu obfituiącym w zboże i bydło, w miłym położeniu, nad Marną o m. 4. od Colomiers, 8. od Roſay, 8. od Senlis. 10. od Paryża. dł. 32. 35. ſz. 57. 37.

MEBING, iezioro Pruſkie obſzerne w prow: Hokerlandyi niedaleko Salfelda.

MECHED, ob. Meſched.

MECHELN, ob. Mugeln.

MECHET, m. Fr. w Saintonge w Diec. Saintes o m. 1. od Royan.

MECHLIN, lub MECHELEN, *Malinæ*, lub *Mechlinia*, piękne i znaczne M. w Niederlandzie Auſtry: ſtoł. Stanu oſobnego tegoż im. z Arcy-Biſk: erygowanym przez Pawła V. r. 1559. ktorego Arcy-Biſk: piſze ſię Prymaſem Niderlandu. M. ma ſwoy Senat. Prowadzi handel wielki zbożem, i oſobliwie koronkami zachwalonemi powſzechnie. Xżę Malborugh opanował go r. 1706., gdy opuſzczone od Fr: zoſtało. Fr. dobyli go r. 1746. Koncyliow kilka tu mianych było. Oyczyzną ieſt Jana Bole i Michała Coxis malarzow. Leży nad rz. Dymmerą czyli Dylą ktora przezeń płynie, i tu zabiera w ſiebie iedną rz. Położenie Państwa Mechlińſkiego ieſt prawie w śrzodku Brabancyi. Od Lowanium m. 4. 6. od Antwerpii, 4

od Bruxelli, 11. od Gandawy. dł. 22. 5. ſz. 51. 2. Z wezbraniem morza okręty niekiedy do ſamego Mechlinu zachodzą.

MECHOACAN, prow: w nowey Hiſzp. w Amer. połn. trzecia z 4. prow. Mexyk właściwy ſkładaiących. Ma *m*. 80. do koła. Bardzo ieſt bogata i obfituie w to wſzyſtko tylko do życia potrzebnego ieſt. Wielkie tu mnoſtwo robaczkow iedwabnych znayduie ſię. Obywatele ſą przyſtoyni, mocni, i rozſądni. M. S. ieſt Walladolid.

MECKELBURG, albo Meklenburg, Xſtwo Niem. w niż: Saxonii, między morzem Baltyckim, Pomeranią. Marchyą Brandeburſką, kraiem Saxe-Lawemburſkim, i Holſztynem. Obfituie w zboże, drzewa, paſtwiſka, i zwierzynę. Bierze ſwoie im. od M. przedtym bardzo kwitnącego (*Megalopolis*, albo *Megapolis*) ale zburzonego r. 1164. ktore teraz ieſt tylko małą wioſką o *m*. 2. od Wiſmaru. Xſtwo Meklemburſkie od z. ku w. ma *m*. 64. w zdłuż, a 36. w ſzerz. i zawiera w ſobie 7. prow. Familia Xżąt Meklemburſkich podzielona ieſt na dwie linie panuiące, ktora od dwoch miaſt Szwerynu, i Strelicu w ktorych rezyduią, biorą ſwoie im. Linia ſtarſza Szweryńſka poſiada Xſtwo Meklemburſkie właściwie, Xſtwo Wendeńſkie Szweryńſkie, Hr: Szweryńſkie i pow: Roſtocki. Linia młodſza Strelicka poſiada tylko Xſtwo Ratzburſkie, pow. Stargardſki i 30000. talarow z cła Boicenburſkiego. Korona Szwedzka poſiada tu M. Wiſmar, połwyſpę Poehl, i Grod Nieu-Cloſter. Cały Meklemburg wyznaie Religią Luterſką, i ieſt uwolniony od prawa kadukowego we Fr. r. 1778. W Szwerynie znayduią ſię kryiomi katol. Xſtwo całe liczy miaſt 46. Panuiący Xżę Meklenburg na Szwerynie na Seymach Saxonii niż. i Rzeſzy Niem, za Xſtwa *Meklemburg-Szwerin* i *Meklemburg-Guſtrow* ma 2. Xżęce głoſy. Obydwa Xſtwa podług rozdziału kraiu czynią 3. cyrkuły, z ktorych 2. do Szweryńſkiey linii, 3ci do Strelickiey należy.

MECKENHEIM, m. Niem. w Elekt. Kolońſkim, w dyſtrykcie Eiffel, o *m*. 3. na połn. ku z. od Bonny.

MECKMUHL, m. Niem. w Szwabii, w Xſtwie Wirtemberſkim, nad rz. Jakſztą, o *m*. 3. po niżey iey uyścia do Nekry, o *m*. 8. na połd. ku z. od Maryenthalu.

MEDAGUE, źrzodło wod mineralnych w Arwernii, blizko m. Jeſſe i Alliery o *m*. 30. od Klermontu.

MEDARD, Opac. Bened. w *Soiſſons* czyni rocznie 30,000. liw.

MEDAUI, włość Francyi w Normandyi o *m*. 30. od Séez.

MEDELLIN, *Metelinum*, dawne m. w Hiſzp. w Eſtremadurze z tyt. Hr. Oyczyzna Ferdynanda Cortez. W okolicach leży żyżnych nad Gwadyaną o *m*. 12. na z. od Kalatrawy dł. 12. 42. ſz. 38. 46.

MEDELPADIA, *Medelpadia*, Prow. nadmor. w Szwecyi nad Golfem Botnii. Otoczona ieſt gorami i laſami. Sundwald ieſt iey M. S.

MEDEMBLICK, *Medemleca*, m. Holl. w Fryzyi nad Zuyderzée. Składa drugą izbę w Kompanii Indyiſkiey wſchodniey, i poſyła Dep. na Stany Generalne. Leży nad morzem z dobrym portem o *m*. 3. od Enckhuiſen, 4. od Hoorn, 9. od Amſterdamu. dł. 22. 28. ſz. 52. 43.

MEDGIES, *Media*, m. Węgier. w X. Siedmiogrodzkim, ſtoł. dyſtryktu; leży nad rz. Meriſch, powyżey Weiſſemburga w wiel. dolinie ſł. podpiſanemi artykułami przez Stefana Bato.

MEDINA, ob. Civita-Vecchia.

MEDINA-CELI, *Methymna coeleſtis*, dawne m. i Xſtwo w Hiſzp. w ſtarey Kaſtylii, blizko Xalon, o *m*. 6. od *Siguenca*, 30. od Saragoſſy. dł. 15. 26. ſz. 41. 15.

MEDINA-DEL-CAMPO, *Methymna Campeſtris*, M. wielkie bogate i dawne Hiſzp. w Krol. Legionu

ſt. urodzeniem Ferdynanda I. Krola Arragonii, Ceſarza także Ferdynanda I. i X. Joz. Akoſty Jezuity. Przedmieście ieſt piękne, ozdobione fontannami wſpaniałemi. Miaſto to ieſt bardzo handlowne, i nadane wielkiemi przywileiami. Leży na mieyſcu, ktore obfituie w zboże i wino nad rz. Zapardiel o *m.* 15 od Zamory, 10. od Valladolid, 30 od Madrytu. dł. 13. 15. ſz. 41. 22.

MEDINA-DE-LAS-TORRES, *Methymna Turrium*, m. w Hiſzp. w Eſtremadurze na dole pewney góry, o *m.* 15. od Badajozy, z tyt. Xſtwa i z zamkiem.

MEDINA-DEL-RIO-SECO, *Methymna fluvii Sicci*, m. bogate i dawne Hiſzp. w Krol. Legionu z tyt. Xſtwa. Leży w rowninie, na ktorey ſą dobre paſtwiſka, o *m.* 14 od Valladolid, 20 od Legionu. dł. 13. 2. ſz. 42. 8. Nazwiſko ma mieć *Rio Seco*, czyli rzeka ſucha, ztąd, iż to miaſto Medina leżało dawniey nad rz. ktorey potym całe oſchło koryto.

MEDINA-SIDONIA, *Aſſidonia*, bardzo dawne m. Hiſzp. w Andaluzyi z ſtarym zamkiem, o *m.* 15. od Gibraltaru, 23. od Sewilli, 8. od Kadyxu. dł. 12. 20. ſz. 36. 25.

MEDINA, *Methymna*, ſt. m. Arabii ſzczęśliwey, ktore Mahomet ſtolicą Ceſar. Muzulmanow uczynił, gdzie znayduie ſię także iego grob z marmuru białego, Abubeckera i Omara, w bogatym i wſpaniałym Meczecie, do ktorego Mahometanie pielgrzymuią. Miaſto ieſt tak wiel. iak połowa Mekki, położone ieſt na rowninie obfituiącey w palmy o *m.* 91. od Mekki, 225. od Baſſory, 240. od Damaſzku, 230. od Kairu, 495. od Konſtantynopola. dł. 57. 80. ſz. 25.

MEDINGEN, w Xſtwie Zell, o *m.* 5. na połd. ku w. od Luneburga, znakomite Opac. zakonnic fundowane 1261. przez Wernera de Meningen.

MEDITERRANEUM Mare, ob. morze śrzodziemne.

MEDOC, *Medulicus Pagus*, kraina Fr. między rz. Gironde i morzem, w pow. Burdegalli, ſt. ieſt dobremi oſtrzygami; forteca tam ieſt tegoż imienia. ob. Iſle.

MEDUA, albo MARA, *Medua*, m. w Affr. w Krol. Algierſkim, w krainie bogatey i żyżney w zboże, obfitey w trzody i owoce o *m.* 70. na połd. ku z. od Algieru. dł. 21. 12. ſz. 33. 25.

MEDYKA, w ziemi Przemyſlſkiey, pod pan. Auſtr. wprzod Krolewſzczyzna płacąca kwarty 9982. w gruntach bardzo żyżnych na z. Przemyśla.

MEDYNGIANY, m. powiatowe w Xſtwie Zmudzkim, maiące ſwe ſądy w Telſzewie.

MEDYOLAN, ob. Milano.

MEEN, ob. Mean.

MEER, blizko Rées nad Renem w Xſtwie Kliwii. Hannowerczykowie wygrali tu z Francuzami r. 1758.

MEES, m. Fr w Prowan. nad rz. *Durance* o *m.* 5. od Riez.

MEGARA, *Megara*, m. dawne w Grecyi bliſko przeſmyku Koryntſkiego, przedtym bardzo ſt. ale teraz małe, daią ſię tu widzieć piękne zabytki ſtarożytności. Mieſzkane ieſt teraz tylko przez ubogich Grekow o *m.* 9. na z. od Aten. dł. 41. 27. ſz. 38. 10. Była także inna oſada tegoż imienia o *m.* 3. na z. od Syrakuzy.

MEGARY, mieyſce dość dobre w Szkocyi północney z dobrym portem, w Prow. Lochabir.

MEGEMONT, Opac. Fr. Cyſterſow na przedmieściu Klermont, 700. liwr. czyniące.

MEGESWAR, *Pirum*, m. i Hr. Tranſylwanii nad Kokelą o *m.* 15. od Alby Julie, ſławne dobremi winami. dł. 42. 55. ſz. 46. 50.

MEGRIN, (S.) włość Fr. w *Saintonge*, o *m.* 3. od Barbeſieux.

MEHAIGNE, rzeka w Niderlandzie, ktora płynie przez Hr.

Namur i poniżey miasta Huy wpada do Mozy.

MEHEDIA, m. Affr. w Krol. Tremezańskim, o m. 15. na połd. od Algieru. ob. Afryka.

MEHUN, Sur Loire, *Magdunum* Magdun nad Ligierą, m. Fr. w Aurelii, o *m.* 2. od *Baugency*, oyczyzna Jana Clopinel.

MEHUN sur Yevre, Magdunum, Magdun, dawne M. Fr. Fr. w pow. Berry, z dawnym zamkiem zbudowanym od Karola VII. gdzie on umarł z głodu, a z ktorego gruzy tylko pozostaią. Leży w równinie żyżney nad Yewrą. o *m.* 4 na połn. ku z. od Bituryki, 42. od Paryża. dł. 19. 52. sz. 47. 8.

MEIDBURG, lub MAGDEBUGR, *Magdeburgum*, obronny zamek w Niem. o półmili od Landau, należy do Bisk. Spireńskiego. Gnał Mansfeld dobył go r. 1622. Odebrały go woyska. Ces: r. 1625.

MEILLAND, ob. Chateau-Meilland.

MEILLARDS, m. Fr. w powiecie Lemowiceńskim, o *m.* 2. na połn. od Doraty.

MEILLERAIE, m. erygowane na Xstwo r. 1663. o *m.* 8. na z. od *Poitiers*.

MEIMAT, ob. Meymat.

MEIN, *Moenus*, Men, wiel. rz. Niem. bierze swoy początek w Frankonii w Fichtelbergu, w Margr. Kulmbach, w górach, płynie przez Bisk. Bamberskie, i wpada do Renu przy Moguncyi.

MEINDELHEIM, ob. Mindelheim.

MEINUNGEN, ob. Mainungen.

MEINTHEITH, ob. Mentheith.

MEISENHEM, *Meisenheimum*, m. i grod Niem. w Xstwie Dwoch-mostow. Leży w piękney rowninie blizko Lauterny, o *m.* 8. na połn. od Zweybrück.

MEISSEN, *Misna*, Misnia, bogate, ludne i znaczne M. Niem. w Elektorstwie Saskim w Margr. Misnii z zamkiem. Należało wprzod do własnego Biskupa, ale gdy Elektorowie świeccy Bisk. Misnii na świeckie obrocili państwo, i miasto do Elekt. należeć poczęło. Kapituła iednak została się, i 2 Kanoników z niey są zawsze professorami w Lipsku. Część dobr kościelnych tego Bisk. obrocono na fundacyą kollegium Xżąt na górze S. Afra. Xżę Albert odważny wybudował tu zamek r. 1471. ktory się nazywa zamkiem Alberta. Znayduie się tam także piękna fabryka porcellany, ktorey Jan Fryderyk Baron Betticher był wynalezcą. Miasto Misnia iest Luterskie, Prusacy byli tu zbici od Cesarskich r. 1759. Położone iest na miłym mieyscu napełnionym winnicami o *m.* 6. od Drezna, 11 od Lipska, 19 od Witemberga, 90 od Wiednia. dł. 45. 30. sz. 51. 15. Margr: Misznii, *Marchionatus Misniæ*, od własnych nayprzod rządzone Margr. lennością było Rzeszy Niem. Bolesław I. ie był podbił, ale pod następcami od Polski odpadło, część iego naywiększa dzisiay należy do Elekt: Saskiego. U naszych Pisarzow to Margr: też *Myszyńskim* się zowie.

MEKKA, *la Meque*, *Mecca*, dawne i bardzo st. M. Azyat: w Arabii szczęśliwey, w Prow. Heiazie. Jest prawie tak wielkie iak Marsylia. Meczet tuteyszy gmach niezmierny i wspaniały ściąga niezliczone mnostwo ludzi z Sekty Mahometa, ktorzy tu pielgrzymuią dla uczczenia te nieiako gniazdo, podług nich, świata, dom Abrahama, studnie Izmaela i schronienie Agary. Oyczyzną iest Mahometa, ktory tu i przemieszkał naywięcey. Miasto iest pod pan. Szeryfa, ktory pochodzi od Mahometa, i iest panem udzielnym, i ma rezyd: w zamku Mardaa. Leży Mekka w nizinie niepłodney między górami, o *m.* 10 od morza czerwonego, gdzie iest *Giodda*, zwana także *Port Mekki*, *m.* 91 na połd. ku w. od Medyny. dł. 58. 30. sz. 21. 45.

MEKLEMBURG, ob. Meckelburg.

MEKNEZ, ob. Mikwenez.

MEKON, wielka rz: w poſwyſpie Zagangieſowey. Płynie przez Krol. Laozańſkie, i uchodzi do morza Indyiſkiego, na w. Golfu Siamſkiego, przebiegłſzy wprzod Krol. Cyamſkie i Kamboyſkie.

MEKRAN, Prow: Perſka na pograniczu Indoſtanu, między Kermanią, Segeſtanem i morzem. Nie ieſt ze wſzyſtkim dobrze znana.

MELA, ob. Mila.

MELAINE, (S.) Opac. Bened: w Rennes, czyni 9000. liwr.

MELAZZO, *Melaſſa*, dawne M. Turcyi Azyatyckiey, w Natolii, blizko Halikarnaſſu na połn. Daią ſię tu widzieć zabytki ſtarożytności. 45. 30. ſz. 37. 23.

MEŁCK, *Medelcium*, małe i dawne m. Niem. w Auſtryi niż: nad Dunaiem, o *m*. 19 na z. od Wiednia.

MELDA, ob. Meaux.

MELDELA, lub Meldola, *Meldula*, mały plac we Włoſzech w Romanii. Dzierżony ieſt od własnych Xżąt z domu Pamfilow, i leży o *m*. 3 na połd. od Forli. dł. 29. 45. ſz. 44. 23.

MELDORP, lub Meldorf, *Meldorpium*, dawne i znaczne M. Niem. w Xſtwie Holſztyńſkim w Dytmarſyi, blizko Mildy i morza, o *m*. 6 na połd. od Tonningen, 5. od Lunden, 18 od Hamburga. Należy do Krola Duńſkiego. dł. 26.46 ſz. 54. 18.

MELEDA, lub Malta, *Melita*, wyſpa Dalmacyi w Golfie Weneckim, w Rzpltey Raguzańſkiey. Ma na *m*. 10. wzdłuż. Obfituie w ryby, wino, cytryny i pomarańcze. Jeſt tu ſt. Opac: Bened: 6 wſi i kilka portow. Na tey to wyſpie podług wſzelkiego podobieńſtwa do prawdy S.Paw:od iaſzczurki był ukąſzony; Oyczyzną ieſt ſt: Nikandra. dł. 35. 28'. 38". ſz. 42. 41'. 46".

MELFI, *Melphis*, dawne M. Wło. w Krol. Neapolitańſkim w Bazylikacie, z dawnym zamkiem na ſkale. Ma tytuł Xſtwa i Biſk: pod Metropolią Cyrezańſkiego, ale wyięte od iego iuryzdykcyi. Jeſt o *m*. 2. od Ofanty, 10. od Konzy, 29 od Neapolu. dł. 33. 25. ſz. 41. 3. Nietrzeba go mieſzać z miaſtem Włoſkim Amalfis.

MELAGAZO, m. Portugalſkie na pograniczu Gallicyi, blizko Minho, o *m*. 8. na połn: ku W. od Tuy.

MELGUEL, ob. Maugnio.

MELIAPUR, *Meliapora*, ſławne M. Indyiſkie z tey ſtrony Gangieſu, na brzegu Koromandelu, w Krol. Karnateńſkim. Zowią go też miaſtem *S. Tomaſza*, lubo właściwie mowiąc Meliapur i S. Tomaſz ſą 2. miaſta przyległe, lecz oſobne, i nie iedno. Mieſzkane ieſt od Indyanow i Machometanow, w mieście zaś S. Tomaſza ieſt wiele Xcian. Znayduią ſię tu też Ormianie i Portugal: i maią Biſkupa pod Metropolią Goańſkiego. Zruynowane było od Krola Golkondzkiego, ale Anglicy na nowo tu poſtawili Baſtyon, i ſwoy rozwieſili pawillon. dł. 97. 30. ſz. 13. 10.

MELILLA, dawne M. Afrykańſkie w Krol. Fezańſkim, pow. Garet. Nazwiſko ma od wielkiey obfitości miodu, w iego okolicy znayduiącey ſię. Hiſzpanie opanowali go byli r. 1496. i wyſtawili tu Cytadellę. R. 1774 prożno go oblegali murzyni. Leży przy morzu *m*. 30. na z. od Tremezenu. dł. 13. 35. ſz. 34. 58.

MELINAIS, Opac: Auguſt: o milę od Fleche, przyłączone do Kollegium *de la Fleche*.

MELINDA, *Melindum*, Kroleſtwo w Afryce na brzegu Zangwebar. Krol Melindańſki rezyduie na wyſpie Mombazie. Maią tu Porrugalczykowie ſwą fortecę. M. iego ſtoł: ieſt także Melinda przy

uyściu

uyściu rz. *Quilmanci*, w bardzo miley rowninie.

MELITO, *Miletus*, m. Wł: w Krol. Neapol. w Kalabryi z Biskup. pod Metropolią Reggieńskiego, ale wyiętym od iego iurysdykcyi, *m.* 16. na połn. ku w. od Reggio, 20 od *Cosenza*. dł. 34. 9. sz. 38. 36.

MELLA, m. Niem. w Bisk. Osnabruckim, w krainie bardzo miłey. Lutrzy i Reformowani maią tu swe kościoły, *m.* 5. na połd. ku w. od Osnabruku.

MELLE, m. Fr. z grodem i z Parafiami, w Piktawii, o *m.* 5 na połd. od *S. Maixant.*

MELLERAUD, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 3 od Seezy.

MELLERAYE, Opac: Cyster: fund: r. 1132. czyni 4500. liwrow, o *m.* 8. na połn. od Nantes.

MELLIAND, m. Fr. w Burbońskim, *m.* 3 na połn: od S. Amand.

MELLINGEN, *Mellinga*, m. Szwaycarskie w grodzie Badeńskim. Należy do Kantonow Berneńskiego i Zurychu od r. 1712. co nie przeszkadza iednak aby mieszkańcy nie byli Katolikami. Leży w okolicy urodzayney nad Russą.

MELOUE, lub MELAVA, piękne m. w Egypcie wyższym nad Nilem. dł. 49. 30. sz. 27. 30.

MELRICHSTADT, lub MELLERSTADT, *Metristadium*, m. Niemiec: z grodem, w Frankonii w Bisk. Wurtzburskim, nad Streyą, o *m.* 16. na połn: od Schweinfurtu. Tu r. 1078. stoczona była walna potyczka między Henrykiem IV. i Rudolfem Xciem Szwabii.

MELSZTYN, st. zamek w Woi: Krakowskim, na ktorym się familia Szypytkow pisała, w położeniu wesołym, zruynowany, niedaleko Brzeska.

MELSZTYNEK, u Niem. Hohenstein, m. Pruskie założone r. 1313. Wzięte było od Władysława Jagiełła r. 1410. Leży między Osterodą i Passenheimem.

MELSUNGEN, m. Niem. z grodem i zamkiem, w Hassyi niż. nad Fuldą, o *m.* 5. na połd: od Kasselu.

MELUN, *Melodunum*, dawne M. Fr. w Prow. wyspy Franc: stoł: powiatu *Hurepoix*, oyczyzna st. Jakuba Amiota. Leży nad Sekwaną, *m.* 4 na połn: od *Fontainebleau* 14 od Sens, 10 od Paryża. dł. 20. 16. sz. 48. 33.

MELZAK, lub MEHLSACK, m. Pruskie w Xstwie Warmińskim z zamkiem, leży nad rz. Walszą, głowne dystryktu Melzackiego, od Heilsbergi na z. *m.* 5. Opanowane było od Szwedow, i we 29 lat oddane Polakom.

MELZEN, Meltzen, lub Hohen-Metzen, m. Niem. w Saxonii wyższey, w Xstwie Weissenfelskim, st. walnemi co rok iarmarkami, o *m.* 2 na połd: od Weissenfels.

MEMLEBEN, klasztor w Turyngii, w ktorym umarł Henryk ptasznik, i Otto I. syn iego, Cesa: Nie iest dziś, tylko wioską nad Unstruttą blizko Naumburga. Nal. do Elekt. Saskiego.

MEMMEL, *Memelium*, Memelburg, znaczne M. Pruskie w prowin. Sklawonii, mocna forteca, nad morzem Bałtyckim z portem obronnym i głębokim. W zamku broń i narzędzia woienne dwie napełniaią zbroiownie. Opanowane było od Moskalow r. 1757. Leży przy granicy Żmudzkiey, nad Tange, o *m.* 48 od Gdańska, 18 od Krolewca, 81 na połn. od Warszawy. dł. 39. 25. sz. 55. 50.

MEMMEL, lub MEMEL, iest rzeka taż co Niemen; bierze zaś to nazwisko, gdy przechodzi za granicę Litwy. Pod tym im. płynie pod Kagnitz i Tylsit, i potym dzieli się na 2 koryta Russ i Gilgę. Ta do Krolewca, owa do Memelu prowadzi przez Kurisch-Haff ktory też był dawniey drogą statkow Polskich; teraz te bespiecznie miiaiąc Kurisch-

Haff, kanałem Friderichs-graben, Deymą i Pregelą do Krolewca płyną.

MEMMINGEN, *Memminga, Drusomagus*, piękne i mocne M. Niem. Cesarskie w Cyrkule Szwabii, blizko Illery. Wzięte było od Szwedow r. 1634. od Bawarczykow r. 1703. i tegoż roku od woysk Cesar. Oyczyzną iest Jana Horneliusza. r. 1770. wyięte było od prawa Kadukowego we Franc. Leży w równinie wesołey i żyżney. Jest prawie tak wielkie iak Ulma, o *m.* 6 od Ulmy, 10 od Auszpurga. dł. 27. 55. sz. 48. 3.

MEN, ob. Mein.

MENAN, *Menanus*, wiel. rz. w Krol. Siamskim, ktora płynie przez stolicę Krol. i uchodzi do morza. Gdy ryż wschodzi, wylewać ta rzeka zwykła, opadać i swym płynąć korytem, gdy ten dożrzewa. Wylew iey na podziw grunta czyni żyżnemi. Znayduią się w niey ryby osobliwsze i krokodyle.

MENANKABO, m. Indyiskie, stoł: Krol. tegoż im. na wyspie Sumatra.

MENARS, bardzo piękny zamek Fr. z tyt. Margr. *m.* 2 na połnoc ku w. od Blois; należy do P. *de Marigni*.

MENAT, Opac. Fr. Bened: w Arwernii, czyni 6500. liwr. o *m.* 7 na połn. od Klermontu.

MENDE, *Mimate*, Menda, dawne m. Fr. w Wielkorządztwie Montpellieru, stoł: pow: *Gevaudan*, z Bisk: pod metropolią Albeńskiego. Fontanny, i dzwony Katedralne są naywiększą ciekawością miasta tego. Jest bardzo ludne, położone nad Lotą, o *m.* 15 na połd. ku z. od *Puy*, 28 od Alby, 125 od Paryża. dł. 21. 9. sz. 44. 30.

MEDOZA, m. Ameryk. w Chili w Prow: *Chicuito*, czyli *Cuyo*. Wystawione było od Hurtado *de Mendoza*, syna Margrabiego *de Cognette* Wiceroya Peru.

MENDRIS, mały kray we Włoszech, żyżny i obfity w wina i zboża, o *m.* 3 na połn. ku z. od Koiry. Należy do Kantonow Szwaycarskich, iak kray poddany. Nie nal. zas do Kantonu Appenzell, ktory ieszcze niebył skonfederowany, gdy ten kray był dany Szwaycarom razem z Locarno, Lugano i Madia, r. 1512. od Maxymiliana Sforcyusza Xcia Medyolańskiego, ktorego ci do własnego przywrócili Państwa.

MENEHOULD, (Ste) *S. Menechildis Fanum*, dawne i znaczne m. Fr. w Szampanii, głowne krainy *Argone*, z tyt: Hr: i zamkiem na skale. Miasto to wytrzymało wiele oblężeń r. 1048, 1089, 1436, 1590. &c: Służyło za schronienie Xciu Kondeuszowi, także Xżętom de Bouillon, i de Nevers, r. 1614. Margr: de Pralin opanował go r. 1616. Hiszp: r. 1652. a Ludwik W. w swey osobie r. 1653 Leży na bagnach między dwoma skałami, nad rz. *Aine*, o *m.* 10 na połn. ku w. od *Chalons*, 9 na z. od Werdunu, 15 od Reims, 44 od Paryża. dł. 22. 34. sz. 49. 10.

MENETOU sur Cher, m. Fr. o mil 2 od Romorantin.

MENGE, (S.) Opac. Augustyn, czyniące 6000. liwr. i przedmieście miasta *Chalons* nad Marną.

MENGEN, m. Niem. w Szwabii, o *m.* 2 na połd. ku z. od Riedlingen, nal. do domu Austr.

MENGERINGSHAUSEN, m. Niem. w Hr. Waldeckim, o milę od Arolsen.

MENIL, m. Fr. w Andegawii, *m.* 2 od *Chateau-Gontier*; inne o *m.* 5 na połd. ku z. od Andegawy. Także w Szampanii o *m.* 5 na z. od *Chalons*.

MENIL-Amant, włość Fr. w Normandyi, o *m.* 4 na połd: od *Coutances*.

MENIL-Aubry, włość Fr. w Normandyi, o *m.* 3 na połd: od *Coutances*. Inne o milę od *Lusarches*.

MENIL-Garnier, z tyt. Margr: w Normandyi, o *m.* 5 na połd. od *Coutances*. Tamże włość *Melin-Glaiſe* o *m.* 2 od Argentan.

MENIL- la Hogue, ob. Vignol.

MENIL-Toue, m. o *m.* 2 od Mortain. Zalecone wodami mineralnemi.

MENILLES, m. Fr. w Normandyi, *m.* 3 na z. od *Evreux*, mila od Paſſy.

MENIN, *Menina*, piękne m. Niderlandu Auſtr: w Flandryi. Wzięte było od Franc: r. 1667. i mocno od nich ufortyfikowane zoſtało. Odebrali go ſkonfederowani r. 1706. ale go Ludwik XV. odzyſkał r. 1744. i zrzucił iego twierdze. Hollendrzy mieli prawo trzymania w nim ſwego garnizonu przez traktat Barryerowy r. 1715. Leży nad rz. Lis, o *m.* 4 na połn. od Lilli, 7 od *Armentiere*, 2 i pół od *Courtray*, 5 od Ypry, 56 od Paryża. dł. 20. 44. ſz. 50. 49.

MENKIU, wiel. rz. na półwyſpie za-Gangieſowey w Azyi; przerzyna Krol. Awańſkie, i wpada do Golfu Bengalſkiego.

MENOUX, (S.) m. Fr. w Bourbońſkim, z Opac. Bened: o *m.* 3 na z. od Moulins.

MENS, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 2 na z. od *Corps*.

MENTHEIT, Hr. Szkockie między Hr. Fifeńſkim na w. Hr. Lenoceńſkim na z. Sterlingſkim na połd. Hr. Strathierny na połn. Dumblan ieſt iego miaſtem celnym. Kray ieſt mało uprawny; może mieć *m.* 14 wzdłuż, 4 wſzerz.

MENTON, m. w Xſtwie Monaceńſkim, z zamkiem nieobronnym. Leży blizko morza, o *m.* 2 od Monaco, 3 od Wentymilli. dł. 25. 10. ſz. 43. 46.

MEPPEN, *Meppa*, m. Niem. w Biſk. Munſterſkim. Hollendrzy wzięli go r. 1587. a Hr. Mansfeld r. 1622. Jeſt tu Przeorſtwo fundowane od Ludwika łagodnego r. 814. Leży nad Emſą, o *m.* 6 na połn: od Lingen, 20 od Munſter. dł. 25. 3. ſz. 52. 45.

MEQUELLA, m. Egypſkie bardzo ludne nad Nilem, w kraiu żyżnym w wina i owoce.

MEQUINENCA, *Mequinencia*, *Ocrageſa*, dawne m. Hiſzp: w Krol. Aragońſkim. Jeſt mocne i dobrym zamkiem obronne. Leży przy zbiegu Ebru i Segry w gruntach żyżnych, i miłym położeniu, *m.* 14 na połn: ku z. od Tortozy, 72 od Madrytu. dł. 17. 55. ſz. 40. 22.

MER, m. Fr. w pow: Bleżeńſkim, o *m.* 4 na w. ku połn: od Blezy, Oyczyzną ieſt Miniſtra Jurieu.

MER, (la) ob. Morze.

MERAL, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 6 na połn. ku z. od *Chateau-Gontier*.

MERAN, *Merania*, dawne, handlowne i piękne M. w Tyrolu nad brzegiem rz. Adygi, o milę od Tyrolu, 5 od Bolzano. dł. 28. 28. ſz. 46. 35. Meran był ſtolicą Xſtwa Meranii, ktoregoX. mocno niegdyś ſię wſławili, ale gdy ich dom wygasł był, państwa iego dom Auſtr: zagarnął r. 1366. Jeſt miaſteczko w Miſnii także zwane Meran w Cyr. Ertzgeburſkim, o *m.* 4 na połn. od Zwikau. Jeſt wątpliwość między uczonemi, ieżeli ten oſtatni Meran był częścią Xſtwa Meranii.

MERCHE, ob. Marche.

MERCOEUR, *Mercorium*, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5 na połud: ku z. od *Iſſoire*, z tyt: Xſtwa, erygowanym r. 1569. od Karola IX. dla Mikołaia de Lorraine.

MERCOIRE, Opac: Bernard: o *m.* 5 od Mendy.

MERCUER, m. Fr. o *m.* 2 od Puy.

MERCUROL, m. w Delfinacie, o *m.* 2 od *St. Vallier*.

MERCY, Merſy, Prowincya Krol. Angiel: miała przedtym tytuł Krol. a niegdyś i Krolow ſwych, zawiera 19 Xięſtw: Gloceſter, Ox-

fort, Bukingham, Herfort, Betfort, Hundington, Northampton, Warwik, Worcefter, Herefort, Schrops, Stafford, Leicefter, Rutland, Linkoln, Nottingham, Darby, Chefter. Leży w pośrzodku Anglii.

MERCY, wieś w Lotaryngii, erygowana na Hr. *m.* 3 od Longuyon. Tegoż im. Opac: Cyfter: blizko *Roche-Pofay.*

MERDIN, *Marde*, m. Azyat. w Dyarbeku, na górze Tur, z zamkiem, ktory ieft miany za niedobyty, z Arcy-Bifk. pod metropolią Patryarchy Antyocheńfkiego, ozdobne wielą pałacami. Okolica rodzi obficie bawełnę. Tamerlan ztąd od oblężenia odftąpić był przymufzony. Należy do Turkow, ktorzy tu maią Bafzę, i mocny garnizon. Jeft o *m.* 18 na połd. ku w. od Dyabefkiru: dł. 57. 5. fz. 36. 14.

MERE, m. Fr. o milę od *Montfort-l'Amaury.* Inne o milę od *Condé fur Noireau.*

MERE-Eglife, m. Fr. w Diecezyi Bayoceńfkiey, *m.* 2. na półn. od *Carentan.*

MERECZ, *Meretium*, znaczne m. Litt: w Woi: Trockim, z zamkiem drew: z Stwem, i z fzkołami i 3 kościołami, w położeniu nad podziw miłym, ktore pociągnęło Władyfława IV. że czefto fię tu bawił, i tam życie zakończył r. 1648. dnia 20 Maia. Leży nad uyściem rz. Mereczy do Niemna, o *m.* 11 od Grodna, od Olity 4. od Wilna 16. od Kowna 14. od Warfzawy 58. dł. 43. 2. fz. 53. 55. Tegoż im. w Woiewodz: Wileńfkim, blizko źrzodła rz: Mereczy, w pow. Ofzmiańfkim od Ofzmiany *m.* 5. Stwo Mereckie płaci kwarty zł: 3107. ieft w poffeffyi emfiteutyczney Narbutta, Chor. Lidzkiego.

MERYEYTHEIM, ob. Marienthal.

MERGWY, Mergny, M. w Krol. Siamfkim, gdzie wfzyftkiego i każdey doftać można tanio żywności, procz wołow, ktorych przedawać mieszkańcy nie ważą fię, od tego czafu, iak tu nauka o przechodzeniu dufz z ciał ludzkich do źwierząt, ieft wniefiona, a ktorą tu maią za prawo kraiowe. Religia Chrześcian ieft wolną. Francuzi mieli niegdyś przy tym porcie fwą ofadę, ale teraz Mahometanie cały prawie obięli handel Słoniow, etaminow, i ryżu, ktorych doftarczaią całym Indyom. dł. 114. fz. 12. 15.

MERIDA, *Augufta Emerita*, Meryda, dawne i mocne M. Hifzp. w Eftremadurze, zbudowane od Augufta Cef: na lat 28 przed narodzeniem J. Chryftufa. Daią fię tu widzieć piękne zabytki ftarożytności; ale miafto wiele z fwey ftraciło wfpaniałości, i podupadło znacznie. W wieku 12 zbor kośc. tu był miany. Chrześcianie zdobyli go na Maurach r. 1230. Jeft w położeniu miłym, w rowninie obfzerney i żyzney. *m.* 19 na w. od Elwas, 18 od Alkantary, 56 od Madrytu. dł. 12. 15. fz. 38. 45.

MERIDA, m. Ameryki półn. w Hifzp. nowey, ftoł. Prow. Yukatan, rezydencyą Bifk. i Gubernatora. Miefzkana ieft od Hifzp. i Indyanow. Leży o *m.* 12. od morza. dł. 289. 30. fz. 20. 10.

MERIDA, m. Ameryki połd. w Krol. nowey Granady, w okolicy obfitey w wfzelkie rodzaie owocow, o *m.* 40 na półn. ku w. od Pampelony. dł. 309. 17. fz. 8. 30.

MERIGNAC, m. Fr. w pow. Angulemfkim, o *m.* 3 na w. od *Cognac.*

MERILLES, m. Fr. o *m.* 2 od *S. Fargeau.*

MERINDOL, wieś w Delfinacie, o *m.* 3 na w. od *Cavaillon*, ktorego miefzkańcy z przyczyny religii r. 1545. mocą dekretu Parlamentu Akweńfkiego wyrznięci byli.

MARINVILLE, m. Fr. z tyt. Hr. o *m.* 3 na połd. od Etampes, nad rz. tegoż im.

MERIONETSHIRE, *Merwinia*, prow: Angiel: w części połnocney prow: Wallii z tyt: Hrab: graniczy na połn: z Karnarwanią, i Dembighem, na w. z Hr: Montgommery, na połd: z Hr: Radnot i Kardygam, na z. z morzem Irlandzkim. Ma *m.* 36. w około, i zawiera blizko 500000. łanow. Jest kray górzysty, obfituie w owce, ryby i zwierza, a ktory wielki prowadzi handel bawełną, Wysyła Deput. 1. na parl.

MERLANGE, wieś Franc. przy *Montcrau-Faut-Tonne*, sławna wodami mineralnemi mydlastemi, skutecznemi bardzo, osobliwie przeciw chorobom chronicznym, czyli zastarzałym.

MERLOU, lub Mello, *Mellotum*, m. i Baronia Fr. w Pikardyi nad *Terrain*, o *m.* 3. na połd: od Klermontu, 2. od *Creil*, z zamkiem, ktorego są staynie przepyszne. Od tego to miasta sławny dom Panow *de Mello* wziął nazwisko. Należy do domu Luxemburgskiego. dł. 20. sz. 49. 10.

MERODE, w Xstwie Juliaceńskim między Juliakiem i Duren, gniazdem iest znakomitego domu *de Merode*.

MERPINS, m. Fr. o *m.* 2 od *Cognac*.

MERS, ob. Marchia.

MERSBURG, *Marisburgum*, *Martinopolis*, dawne M. Niem: w Cyrk: Saxonii wyższey, w Misnii z Bisk: ktore obrocone na państwo świeckie zostało, i nal. do Elektora Saskiego. Henryk I. r. 933. poraził tu Węgrow. Hr: Tilly zdobył go r. 1631. Wzięte było także od Szwedow, potym od woysk Cesar: i od Sasow. Leży nad Salą o *m.* 4. na połd: od Halli, 8. od Lipska, 23. od Drezna. dł. 30. 2. sz. 51. 28. Na przedmieściu zwanym Altenburg znayduie się kościoł, w ktorym Tankwerd Xżę Saski syn Ces: Henryka ptasznika, a brat Ottona I. był przy ołtarzu zabity od żołnierza r. 937. Bisk: Mersburskie położone iest nad Salą i ma wzdłuż na *m.* 11. wszerz tyle. Jest bardzo ludne, i dobrze uprawne. Obfituie w zboże, bydło, drzewa, zwierzynę, zupy solne, stada koni dobrych, bażanty, a nadewszystko ryby. Kapituła składa się z 16 do 20 Kanonikow. Cały pow: Merseburski religii iest Luterskiey.

MERSBURG, *Merseburgum*, m. Bisk: nad ieziorem Konstancyeńskim, i na przeciw Konstancyi, rezydencya ordynar. Biskupa.

MERTOLA, *Myrtilis*, dawne i mocne M. Portugal. w Alentei. Wzięte było na Maurach od Xcia *de Sanche* r. 1239. Leży blisko Gwadyany, o *m.* 24. na połd: od Ewory, 40 od Lizbony dł. 10. 20 sz. 37. 30.

MERTZICK, m. w Lotaryngii nad Saarą, o *m.* 4. od *Sarlouis*.

MERU, m. Azyat: w Persyi, w Prow: Korassanie. Wydało na świat wielu ludzi uczonych. Leży w gruncie miłym i żyżnym, obfitym w sol. o *m.* 45. na połd: ku z. od Bokary, 108 od Nischaburga, sz: 37. 40. dł. 81.

MERU, *Meruacum*, m. Fr. w Pikardyi z zamkiem. o *m.* 5. na połd: od Bellowaku.

MERVANT, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 2. od Fontenay.

MERVILLE, *Menariacum*, m. w Flandryi Fr. nad rz. Lis. należy do Francyi od r. 1677. o *m.* 4. na połd: od Kassellu. dł. 20. 18 sz. 50. 38.

MERY, nad Sekwaną m. Fr: w Szampanii na połowie drogi z Nogens do Troyes. Tegoż im. wieś z tyt: Margr: o milę od Pontoise.

MERYDIAN, *Meridianus*, *Meridien*, termin geogr: zowie się tak wiel. Cyrkuł, ktory przechodzi przez bieguny osi świata, i (ieźli iest mowa o merydianie w szczególności mieysca iakiego) ktory

przechodzi przez wierzchołkowy, czyli nadgłowny punkt mieyſca. Zowie ſię też i *linią południową*, ponieważ gdy słońce na nim ſię znayduie, połd: ieſt wtenczas. Tyle ieſt merydyanow, ile ieſt punktow w Ekwatorze. Pierwſzym ieſt, od ktorego zaczynaią ſię rachować ſtopnie długości. Ten zaś ieſt dowolnym. Francuzi go prowadzą przez wyſpę *Fer*, iedną naybliżſzą zachodu z wyſp Kanaryiſkich podług rozkazu Ludwika XIII. r. 1634; Hollendrzy zaś przez *Pic de Teneriff*, inni przez inne mieyſca. Linia południowa mieyſca iakiego, ieſt ta, ktorą ſobie wyſtawiamy, iakoby przechodziła proſto przez to mieyſce na ktorym ieſteśmy aż do biegunow. Daie ſię też nazwiſko Merydyanu linii służącey do poznania punktu południa.

MESCHED, lub Thus, *Antiochia Margianæ*, znaczne M. Perſkie w Koraſſanie. Obronne ieſt wielą wieżami, ſławne wſpaniałym grobem *Imana-Ryſa*, z familii Alego, do ktorego Perſowie wielkie maią nabożeńſtwo. Na górze tu poblizkiey naypięknieyſze turkuſy znayduią ſię. ſz. 37. dł: 76.

MESCHEDA, piękne m. Niem: w Xſtwie Weſtfalii, o *m.* 3 na połd: od Arensbergi, nal: do Elektora Kolońſkiego.

MESERE, m. Fr: w *Maine*, *m.* 4. na połn: od *Fleche*.

MESERITZ, lub Mezerycz, m. w Morawii, w Cyrk. Prerawſkim. Tamże wielki Mezerycz w Cyrk: Iglawſkim.

MESIERES, ob. Maiſſieres.

MESKIRCHEN, lub Moskirch, m. Niem: w Szwabii, w Xſtwie Furſtenberſkim, blizko Pfullendorfu, o *m.* 6 od Uberlingen.

MESLAT, m. Fr: w Wielkorządztwie Sweſioneńſkim.

MESLE nad Sartą, m. w *Perche*, o *m.* 4 od *Alençon*.

MESMIN, (S.) m. Fr: w Piktawii. Tegoż im. ieſt Opac: Bened: przy Aurelianie, czyni 7500 liwr.

MESPLEZ, lub Esguieulles, Baronia w Benearnie z tyt: Margr. o *m.* 2 na z. od Olerony.

MESSA, *Temeſte*, dawne M. Afryk: w Krol: Marokańſkim, w prow: Sus. Składa ſię z 3 miaſt obronnych, ktore czynią troykąt, o ćwierć mili iedno od drugiego. Znayduie ſię tu kościoł, ktorego cębrowina ieſt z kości wielorybiey. Leży pod górą Atlas blizko Oceanu, w okolicy obfitey w drzewa palmowe. o *m.* 16 na z. od Sus. dł: 8. 40. ſz. 29. 20.

MESSENA, lub Chader, znaczna wyſpa Azyat. oblana rz. Tygrem, i Eufratem, po wyżey ich uyścia do morza.

MESSEY, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 3 na połn: od Domfrontu, 7. od Argentan.

MESSIN, kray Meſceńſki, prow: Fr. między Xſtwem Luxemburſkim, Lotaryngią, i X. Barſkim. Jeſt urodzayna, w wina, zboża i owoce obfita, Oblewa ią rz. wiele, znacznieyſze ſą Mozella, i Seille. Mieſzkańcy ſą łagodni, ludzcy i poczciwi. Metz ieſt m. ſtoł.

MESSINA, *Meſſana*, dawne, wielkie, piękne i mocne M. Włoſkie w Sycylii w prow: Demona, z Cytadellą, kilką fortecami, ktore ią zalecaią, obſzernym i wſpaniałym portem, ktory ią czyni handlowną, i Arcy-Biſk. Budowle publiczne ſą tu liczne i przepyſzne. Gdy było to M. w rękach Fr. liczono tu obywatelow 80000, ale od Nieſzporow Sycyliyſkich, owey ſławney rzezi, nie ieſt iuż tak ludne w proporcyi ſwey wielkości, i handel iego zmnieyſzył ſię. Vicerey Sycyliyſki przemieſzkuie tu przez poł roku. Spor wiedzie z Palermą ktoreby było z nich ſtolicą Krol. Oyczyzną ieſt Anto-

niego de Messina, i Jozefa Moletiusza. Leży nad morzem, o *m.* 44. na w. od Palermy. 21 od Katany, 75 od Neapolu. dł: 33. 30. ſz. 38. 10. W takim ſtanie było to M. do 5. Lutego r. 1783 ktorego dnia przez ſtraſzne trzęſienie ziemi ktore razem w Kalabrii w Krolestwie Neapolitańſkim wiele Miaſt i wioſek wniwecz obrociło, ze wſzyſtkim zruynowane i zniſzczone zoſtało, ktore nieſzczęście tym bardziey ieſzcze przez wſzczęty pożar pomnożone zoſtało.

MESSINA (Faro di) ob. Faro. Jeſt tegoż im. m. w Flandryi, w kaſztelanii Ypreńſkiey, z Opac: Bened: i kollegiatą, o *m.* 3. od Ypry.

MESURADE, wieś powyżey brzegow Gwinei, w kraiu bardzo wilgotnym, gdzie zawiiaią okręty dla nabrania świeżey wody, drzew, i ryżu.

METELE, m. Litt: w Woi. Trockim, blizko ieziora, od Grodna *m.* 12. z Stwem płacącym kwarty 2747 złł.

METELEN, Opac: Dam ſzlachetnych w Biſk. Monaſterſkim, blizko Koesfeldu.

METELINA, dawniey *Lesbos*, znaczna wyſpa na Archipelagu, na połn: wyſpy *Scio*, i prawie przy wniyściu golfu *Gueſtro*. Grunta ma dobre i urodzayne w wina przednie, zboże, i figi naylepſze na Archipelagu, &c. Niewiaſty tu ſą daleko ſkromnieyſze, niżeli były niegdyś. Hołduie Turkom. M. S. ieſt *Caſtro*. dł. 43. 5. - 44. 31. ſz. 39. 15.

METLING, lub MOETLING, *Motulum*, mocne M. i zamek Niem. w Karnioli, nad Kulpą, o *m.* 5. na połd: ku w. od Rodolfswortu; ſtolicą ieſt Windiſmarchii. Wzięte było od Turkow r. 1431. i 1578 dł. 33. 35. ſz. 49. 58.

METROWIZA, piękne M. Węgierſkie nad Sawą: w Hr. Syrmińſkim, i blizko Sirmium leżące. Daie ſię tu widzieć wiele znakow ſtarożytności.

METTERNICHT, w Xięſtwie Juliaceńſkim, gniazdo ſławnego w Niem: Domu Hrabiow *Meternicht*: Dom ten ieſt wolnym i bezśrzednim w Cyrk: Weſtfalii, podzielony na 3. linie. Nie trzeba go mieſzać z, familią *Meternicht* w Elekt: Kolońſkim. Są także w Lotaryngii Baronowie *de Meternicht*.

METTLACH, wieś i Opac: Bened: w Lotaryngii, nad Saarą, o *m.* 2 poniżey Mertyck.

METZ, *Metæ*, Mec, dawne, wielkie, bogate, i bardzo mocne M. Fr. głowne powiatu Meceńſkiego, z Cytadellą i Parlam: erygowanym od Ludwika XIII. r. 1633 ſt: Wielkorządztwa, od ktorego zawiſło pow: 18. Ma bogate Biſk. pod Metropolią Trewirſkięgo, ktorego Biſk: noſi tytuł Xżęcia Imperii, i poſiada 6. Opactw. Metz niegdyś był Ceſar: ale r. 1552. poddał ſię Francyi pod Henrykiem II. i zupełnie zoſtał przyłączony do korony pod Ludwikiem XIII, co potwierdzone zoſtało traktatem Weſtfalſkim. Ceſarz Karol V. oblegał go z wielkim woyſkiem r. 1552, ale mocnym odporem Xcia Gwizyuſza od miaſta odſtąpić był przymuſzony. Kościoł Katedralny ieſt ieden z naypięknieyſzych w świecie. Zydzi w Metzu maią ſwą Synagogę, i miaſto oſobne; noſić powinni brody, płaſzcz czarny, z kołnierzem małym białym. Znaczne ieſt nadto przez piękny Dom Gubernatora, i placem *Coiſlin*. Handel prowadzi doſyć wielki. Oſobliwie konfitury iego malinowe i mirabellowe ſą zalecone. Klaudyuſz *Cautiuncula*, i Sebaſt: *Leclero* tu ſię rodzili. Leży nad zbiegiem Mozelli i Seille, o *m.* 14 na połn: ku w. od Toul, 10. od Nancy, 13 na w. od Werdunu. 15 od Luxemburga, 18 od Trewiru, 72 od Paryża. dł. 23. 51. ſz. 49. 7.

MEUDON, *Metiosedum*; Modum, Pałac Krola Fr. postawiony od Filiberta *de Lorme*, dla Kardynała *de Loraine* w pięknym mieyscu w rowninie przy brzegach Sekwany, o *m.* 2. na z. od Paryża, pod Henrykiem II. Panowie *Servien* i *Louvois* następnie go przyozdobiali, a *Louvois* nowy przy dawnym wybudował zamek. Ludwik XIV. nabył go od Pani *de Louvois*, i ustąpił Delfinowi. Daie się tu widzieć pierwszy klasztor Kapucynow we Fr. fund: od Kardynała *de Lorraine*.

MEULLAN, Melentum, daw. i małe m. Fr. zbudowane w kształt Amfiteatru nad Sekwaną, na ktorey tu iest most zprospektem dziwnie pięknym, Xżę *de Mayenne* podczas woyen domowych ztąd od oblężenia odstąpić musiał. Zdobi go kilką klasztorow, z 3 parafiami. Jest o *m.* 3 od Mantes, i od Poissy, 8 od Paryża. dł. 19. 32. sz. 49. 1.

MEURS, lub MURS, *Meursium*, mocne M. Niem: i Xstwo Murskie w Cyrk: Westfalii, z dobrą Cytadellą o milę od Renu, 5. od Gieldryi, 7 od Dusseldorpu, 2 od Rheinberga. dł. 24. 15. sz. 51. 23. Xstwo Murskie leży między Kolonią, Gieldryą, i Kliwią. Ma na *m.* 14. w około. Należy do Krola Pruskiego, dla ktorego Cesarz Jozef I. erygował go na Xstwo, r. 1706, i Meurs policzył między miasta Cesarskie, iżby mogło mieć mieysce na Seymach Rzeszy Niem. w ławie Cyrk: Renu wyższego.

MEURSAC, m. Fr. *m.* 3. od *Saintes*.

MEURSAULT, m. Fr. zalecone białemi winami w Burgundyi o *m.* 2 od *Beaune*.

MEURTE, *Murta*, rz. w Lotaryngii ktora wypływa z góry Wozgii, i wpada do Mozelli, o *m.* 3. powyżey *Pont-á Mousson*. Zaczyna być żeglowną o *m.* 2. powyżey Nancy.

MEUSE, *Mosa*, Moza, rz. Fr. ma źrzodło w pow: *Bassigni*, płynie przez Bisk: Toulońskie, i Werduńskie, przez Szampanią, Luxemburg, Hr. Namur, Bisk: Leodyiskie, Hollandyą, i uchodzi do Oceanu, między Brillą i Grawesendą. Jest bardzo rybna i żeglowna od *S. Thibaut*.

MEW, ob. Gniew.

MEWAEY, znaczne M. Japońskie na wyspie Niphon, z pałacem, w ktorym niekiedy Krol rezyduie. Leży na wzgórce, pod ktorą obszerne rozlegaią się pola zasiane zbożem, i ryżem, przeplatane sadami Sliwowemi.

MEXAT-ALY, *Mexatum*, sławne M. Perskie, w Irak-Arabii. Zaszczyca się przepysznym i bogatym meczetem Alego, do ktorego Persowie zewsząd pielgrzymować zwykli. Wiele iuż to miasto z swey dawney wspaniałości straciło. Leży nad Eufratem, o *m.* 18. na połd: ku w. od Bagdadu. dł. 62. 32. sz. 31. 40.

MEXAT-OCEM, lub RERESA, znaczne M. Perskie w Irak-Arabii, ktore ma nazwisko od iednego Meczetu wystawionego Ocemowi Synowi Alego. Leży w gruncie żyżnym nad Eufratem. dł. 62. 40. sz. 32. 20.

MEXICO, Mexyk, *Mexicum*, dawne, wielkie, bogate, i bardzo handlowne M. Ameryki połn: naywiększe i naypięknieysze w nowym świecie, stolica nowey Hisz: z Arcy-Bisk: erygowanym r: 1547, z sławną Akademią, i pałacem, w ktorym mieszka Wicerey. Ozdobne przepysznemi kościołami, i wielą klasztorami. Stolicą było Cesarstwa Mexykańskiego do 13 Sierpnia r. 1521, ktorego Kortezyusz Gnał Hisz. wziął ie, i przyniosł upadek temu państwu znakomitemu bardzo aż dotąd w Amer. Odtąd zaczęło nal: do Hisz: od nichże i Indyanow zamieszkane. Indyanie rożnych tu są kolo-

row, i podzielani iedni od drugich rzeką. Przysłowie iest, iż 4. naypięknieysze rzeczy można widzieć w Mexyku: *Niewiasty*, *suknie*, *konie z karetami*, *i ulice*. Złotnicy tu niezmiernie są bogaci. Audyencya Krolewska iest w tym mieście. Leży Mexyk w śrzod ieziora, maiącego w około na *m*. 25, ktorego część iest spokoyna i ma wody słodkie, druga ma wodę słoną, i podlega podnoszeniu się i opadaniu morskiemu. *m*. 25. na połn: ku z. od Puebla, 80 na z. od *Vera-Cruz*. Dł. 275. sz. 19. 25. *Państwo Mexykańskie*, czyli *nowa Hiszp:* iest kray wielki w Ameryce połn: podległy Hiszp: i od nich zdobyty, a ktory wprzod własnych miał Monarchow. Jan *Grijalva* Hiszpan pierwszy go odkrył r. 1518. Sławny Kortezyusz go podbił. Graniczy na połn: z nowym Mexykiem, na w. z Golfem Mexykańskim, i morzem połn. na połd: i z. z Ameryką połd: i morzem połd. Kray ten ma wzdłuż więcey nad *m*. 400. Zostaie pod rządem Wicereya, ktorym bywa Pan wielki Hiszp: i rezyd. w Mexyku, a zwykł się odmieniać co lat 5. Dzieli się na 23 prow. ktorych głowną iest Mexykańska. Znayduie się tu wiele min zł. śrebrnych, żelaza, ałunu, &c. Grunta ma bardzo dobre; M. stoł: iest Mexyk. *Nowy-Mexyk*, kray wielki w Ameryce połn: na połn: Mexyku dawnego, odkryty r. 1553 od Antoniego Espejo Hiszp: rodem z Korduby. Jest bardzo ludny, i mieszkany od ludzi dzikich. sz 28. 39. *Golf Mexykański* iest wielka zatoka morska ku brzegom wschodnim w Ameryce połn.

MEXIMIEUX, m. Fr. w Bressyi, o *m*. 6. na połn: ku w. od Lugdunu.

MEYENDORF, klasztor zakonnic katol: w Xstwie Magdeburskim.

MEYENFELD, lub MEYEMBERG, *Majævilla*, piękne m. w kraiu Gryzonow, w Lidze 10. iuryzdykcyi, celne mieysce piątego zgromadzenia. Leży nad brzegiem Renu, w okolicy miłey, i urodzayney, osobliwie w dobre wina. o *m*. 6. na połn: ku w. od Koiry. dł. 27. 15. sz. 47. 10. Jest inne tegoż im. między Lucerną i Bremgarten, ktore iest poddane siedmiu dawnych Kantonow Szwaycarskich.

MEYMAT, m. Fr. w Diec: Lemowiceńskiey, między Weserą, i Dordonią, z Opac. Bened: fund. r. 1080, czyniącym 2000 liwr: o *m*. 7. na połn: ku w. od Tulli.

MEYN, lub MAYEN, *Magniacum*, m. Niem. z grodem, w Elekt. Trewirskim, nad Nettą, o *m*. 6. na z. od Koblentzu.

MEYNE, m. Fr. o milę od *Beaucaire*.

MEYSE, m. Fr. o *m*. 5. na połd: od Lemowiku.

MEYSZAGOŁ, m. w Woi. Wileńskim, z Stwem płacącym kwarty zł. 2518, źle budowne, w położeniu górzystym od Wilna *m*. 5.

MEZDAGA, dawne i znaczne m. w Afryce, w Krol. Fezańskim, w prow. Kutz, pod górą Atlas.

MEZE, m. Fr. w Langwedocyi, o *m*. 4 od Agdy.

MEZERAI, włość Fr. w Normandyi, między Argentaną i Falezyą, sławne urodzeniem Historyka Mezeray, i iego brata, ktory fundował Eudistow. ob. Mesere.

MEZEROW, m. w Woi. Bracławskim blizko Podolskiego nad Rawą, dosyć osiadłe, od Baru *m*. 5 dawniey obronne było.

MEZIDON, m. Fr. w Normandyi nad rz. *Dive*, o *m*. 4. na połn: ku w. od Falezyi.

MEZIERES, *Maceriæ*, mocne m. Fr. w Szampanii z Cytadellą. Liczne woysko Karola V. o-

blegało go bezſkutecznie r. 1521, gdy mocnym odporem ſławny Bayard odſtąpić ie od oblężenia przymuſił. Leży nad Mozą po części na wzgorce po części w dolinie, o *m.* 8 na połn. ku w. od Retelu, 4 od Sedanu, o cwierć mili od *Charleville*, 52 od Paryża. dł. 22. 23. ſz. 49. 45. Tegoż im. m. Fr. z tyt. Margr. o milę od Dreux.

MEZIERES, m. Fr. ſtoł: pow. Brenny, nad rz. *Claiſe*, o *m.* 5. na połn. ku w. od *du Blanc*, 4 od *Chatillon-ſur Jndre*.

MEZIN, m. Fr. w pow: Kondomſkim, z ſądami Krolewſkiemi, o *m.* 3 od Kondomy.

MIA, Mijach, wiel. M. Japońſkie w prow. Owary, nad brzegiem połd: wyſpy Niphon, z pałacem obronnym, i mianym za 3cie co do godności w Ceſar: Japońſkim. dł. 153. 55. ſz. 35.

MIADZIOŁ, m. w Woi. Wileńſkim w pow. Oſzmiańſkim z Stwem płacącym zł. 2000, nad rzeczką tegoż im. ktora wpada do Dzieſzny. Ztąd ſądy Konſtytucyą r. 1775. przenieſione ſą do Poſtawy.

MIASTECZKO, m. w Woi. Lubelſkim, niedaleko Kraſnika.

MIASTEWO, m. w Woi. Poznańſkim, teraz pod pan. Pruſkim w Kreiſamcie Grabiońſkim.

MIASTKOW, m. w Woi. Mazowieckim, dobra niegdyś Radzimińſkich, teraz Xżąt Radziwiłow, o *m.* 10 od Warſzawy.

MICHALCZE, m. w Woi. Podolſkim, grunta i położenie ma bardzo dobre nad Nieſtrem, od Zaleſzczykow o *m.* 2. Jeſt pod pan. Auſtr.

MICHAŁOC, m. w Woi. Podolſkim, między Szarawką i Zinkowem.

MICHAŁOWKA, m. w Woi. Kiiowſkim nad Irſzą:

MICHAŁOW, *Michalovia*, M. Pruſkie i ziemia w Wdztwie Chełmińſkim między Mazowſzem, ziemią Dobrzyńſką, i Drybencą położona, ktora od Leſzka r. 1304 oddana była ktzyżakom, r. 1431 i r. 1436 potwierdzona Pruſakom, zoſtaie pod pan. Domu Brandeburſkiego. Mieyſce ieſt ſądow, i ſtoł. Cyrkułu ktory zawiera dyſtrykty Brodnicki, Nowomieyſki, Golubſki, i Łaſińſki. Leży nad Drybencą, o milę od Brodnicy.

MICHAELSTADT, lub MICHELSTAT, m. Niem. w Frankonii, w Hr. Erpachſkim, o milę na połn. od Erpachu.

MICHAIŁOW, wielki plac, i znaczny handlem w kraiu kozakow Dońſkich, w Moſkwie, nad Donem, o *m.* 45. na połn: ku w. od Azofu.

MICHEL, (S.) Opac: Fr. Bened. o *m.* 4 od *Guiſe*, czyni 15000 liwr. Inne w Tonnere czyniące 4000 liw. Ob. Herm. Mont.

MICHEL, (S.) m. Fr. o *m.* 2 od Reoli. Tegoż im. w Gaſkonii w pow. Kondomſkim.

MICHEL, (St), *S. Michaël*, forteca portu wyſpy Malty, zwana inaczey *Isle de la Sangle*, od nazwiſka iednego Wielkiego Miſtrza, ktory ią wyſtawił r. 1560. Wybudowana ieſt na ſkale, i oddzielona foſſą od lądu.

MICHEL, (St.) m. Angiel: w Kornuwallii, wyſyła 2. Deput. na Parlament.

MICHEL, (St.) m. Ameryki połn: w nowey Hiſzp. w prow. Medioacan. Jeſt bardzo ludne, o *m.* 40. na połn. ku z. od Mexyku. dł. 274. 40. ſz. 21. 35. ob. Miel: Bridgetown.

MICHELAU, m. Szląſkie w Xſtwie Brzegſkim. o *m.* 3 na połd. ku z. od Brzegu.

MICHELSDORFF, iedno z 13 miaſt wolnych w Stwie Spiſkim, w położeniu górzyſtym.

MICHERY, m. Fr. o *m.* 3. od Sens.

MICHNOWKA, m. w Bracławſkim nad Wiſſą na granicy Kiiowſkiego.

MICHOW. m. w Woi. Lubelskim, nie daleko Kamionki.

MICHWERST, m. Angiel. w prow. Sussex; Wysyła 2. Deput. na Parl: o m. 14. na połd. od Londynu. dł. 17. 45. sz. 51. 11.

MIDDELBURG, *Metelli Castrum, Middelburgum*, wiel. piękne, bogate i mocne M. Niderlandu, stoł. wyspy Walkreny, i całey Zelandyi, z 2. portami, z których ieden iest bardzo dobry. Leży wśrzod wyspy, zasczycone handlem, wspaniałemi rynkami, i pięknością budowli. o m. 8. na połn: ku w. od Bruges, 12 od Gandawy, 14 od Antwerpii, 29 od Amsterdamu. dł. 21. 18. sz. 51. 30.

MIDDELBURG, m. w Flandryi Hollenderskiey, o m. 4 na połn: ku w. od Bruges, z tyt. Hr. Obywatele Brugi opanowali go r. 1488, i obalili mury iego, związko: woyska wzięły go r. 1702, i ufortyfikowały. Wkrotce dobyte było od Fr. Należy do Xcia *Issenghien*. dł. 20. 55. sz. 51. 12.

MIDDELBURG, iest także nazwisko wyspy iedney na morzu połd: sz. połd. 20. dł. 203. Jest bardzo ludna i uprawna od właściwych iey mieszkańcow; ale cierpi niedostatek wody, ktory nadgradza iey obfitość owocu koko. Niewiasty zdaią się tu być wierne mężom, a przynaymniey znaczna ludność to sprawuie mniemanie. Corki poty maią wolność, poki nieporodzą, a potym przywiązane być muszą do tego z ktorego płod miały.

MIDDELFARTH, m. na wyspie Fionii nad małym Beltem, ktorym do Iutlandyi i do Slezwiku się płynie.

MIDLESEX, *Midlesexia*, prow. nadmorska Angiel. m. blizko 27. maiąca obwodu, wysyła 2 Dep. na Parl. Jest żyżna, oblana rzeką Tamizą, i w miłym położeniu. Tamiza oddziela ią od prow. Surrey. Midlesex iest celną prow: Angielskiego Krol. z przyczyny Londynu w niey leżącego.

MIDLETOWN, m. Irlandzkie, w Hr, Korkeńskim, Deput: na Parl.

MIDOUZE, rz. Fr. ma źrzodło w Armaniaku, zaczyna być żeglowną przy gorze Marsan, wpada do rz. *Adour*.

MIECHOW, m. Pol. w Woi. Krakowskim, z sławnym Probostwem Krzyżakow, ozdobne ich pięknym Kościołem, fundowanym od Iaxy z domu Gryfow, ktory i miasto założył w kształt Jerozolimy. Jest o m. 5. od Krakowa. Probostwo nal. do Kollacyi Krol.

MIEDNIKI, znaczne M. w Xstwie Zmudzkim, zasczycone Katedrą Biskup: Zmudzkiego, i rezyd. iego, ktory ztąd Miednickim też zwał się. Jest dosyć ludne, zwane też inaczey *Wornie*. Leży nad rz. Warwicz, blizko źrzodła od Rosienia m. 10. dł. 41 sz. 55. 40. Tegoż im. w Wileńskim.

MIEDNIEWICE, wieś w Woi. Rawskim przyozdobiona klasztorem Reformatow.

MIEL, (St.) lub S. Michel, *S. Michaëlis fanum*, dosyć znaczne M. Fr. z grodem w Lotaryngii w Xstwie Barskim z Opac. Bened. Tu rezydował dawniey dwor Xżęcy. Leży nad Mozą, o m. 8. na połn. ku w. od Baru, 14 od Nancy, 9 od Werdunu, 66 od Paryża. dł. 23. 27. sz. 48. 38.

MIELEC, m. w Woi. Sandomirskim, dosyć dobrze budowne, pod pan. Austr: niegdyś gniazdo familii Gryfow; Jest w pięknym położeniu nad Wisłoką od Przecławia o milę, od Radomyśla m. 2, od Sandomierza 6. Opac: Mieleckie, iest zakonu S, Bazylego, w pow. Włodzimirskim.

MIELNICA, m. w Woi. Podolskim, teraz pod pan. Austr. w dystrykcie Zaleszczyckim, o m. 4. od Kamieńca, w gruncie bardzo żyżnym.

MIELNIK, dosyć znaczne M. w Woi. Podlaskim, stoł. swey ziemi, mieysce sądow i Seymikow, z Stwem grod. płacącym zł. 2637. Ma znaczne targi, leży nad Bugiem, o *m.* 5. na połd: od Drohiczyna. Ziemia Mielnicka obiera 2 posłow i iednego Deput. Obfituie w dobre pasze, i osiadła iest od liczney szlachty. Przyłączona była do Korony r. 1547.

MIELNIK, *Melnicum*, M. Czeskie nad zbiegiem Elby i Moldawy, o *m.* 8. na połn. od Pragi. dł. 32. 18. sz. 50. 22. Okolice iego maią grunta urodzayne, i wydaią przednie wina czerwone.

MIELSTADT, m. w Woi. Kaliskim blizko granic Szląskich, od Grabowa *m.* 2.

MIER, w pow. *Figeac*, we Fr. zalecony wodami mineralnemi.

MIES, lub Mysa, m. Czeskie na pograniczu Palatynatu wyż. Zbudowane r. 1131 od Xcia Sobiesława. dł. 30. 55. sz 49. 56.

MIEZUN, w Woi, i pow. Trockim z Stwem płacącym zł. 52.

MIĘDZYBOZ, m. w Woi. Podolskim na pograniczu Wołynia, w okolicy przedziwnie urodzayney. Leży nad Bogiem od Chmielnika na z. *m.* 7. Dawniey mocne, często napastowane było od Tatarow.

MIĘDZYCHOD, po Niem: *Birnbaum* m. w Woi. Poznańskim, dawne, zalecone iarmarkami i fabryką sukienną osiadłe, w dobrym położeniu nal. do Unruhow. Jest nad Wartą, od Sierakowa na z. *m.* 3, od Skwiszyna 2, od Międzyrzeca 3, od Driesen 4, od Poznania 9.

MIĘDZYLES, m. w Woi: Podlaskim, mieysce sądow ziemskich.

MIĘDZYŁĄZ, Krolewczyzna bogata w Woi. Pomorskim, teraz pod pan: Pruskim, w Stwie Gniewskim.

MIĘDZYRZECZ, *Interamna*, lub Mederecum, m. w Woi. Wołyńskim dosyć znaczne w murach, ozdobne klasztorem i kościołem Franciszkanow fund. od Jana ostatniego Xcia Ostrogskiego. Leży nad Horynem, o milę od Ostroga, od ktorego położenia zowie się *Ostrogskim*, dla rożnicy od *Międzyrzyca Koreckiego*, ktory iest w tymże Woi, od Korca *m.* 2 od Łucka 10. Ozdobny Kollegium i szkołami XX. Piarow, i kilką Cerkwiami. Zydzi tu nikczemny prowadzą handel. Nal. do Steckich.

MIĘDZYRZECZ, Meseritz, m. w Woi. Poznańskim, dawniey znaczne, dziś nadruynowane. Miało dawniey zamek niedobyty od Xżąt Niem: i Krzyżakow, ktorego rozwaliny daią się widzieć. Leży nad dwoma rzeczkami, z błot się ciągnącemi. Jest handlowne. Ma Kasztelana i Starostwo, ktore płaci kwart zł. 5911, ktorego część to iest wieś naylepsza pod pan: iest Pruskim. od Międzychoda *m.* 3. od Poznania na z. *m.* około 10.

MIĘDZYRZECZ, m. w Woi. Kiiowskim nad brzegiem Rossy, poniżey Gistrazowa. Jnne tamże na gron: Woi. Wołyńskiego.

MIĘDZYRZECZ, m. w Woi. Podlaskim, z sławnym Probostwem czyniącym około 30000 zł. blizko granic Woi. Brzeskiego Litt: nad Krzną, w położeniu miłym, iest dosyć osiadłe, od Drohiczyna *m.* 6. od Mielnika 4. Tego im. m. W Woi. Lubelskim. Są i inne w Polszcze małe tego im. m. w Woi. Trockim Stwo tegoż iest im, i płaci kwar. 697 zł.

MIĘDZYRZECZE, termin geogr. znaczy właściwie ziemie między rzekami położone.

MIĘDZYRZECZKA, m. w Woi. Kiiowskim nad rz. Uszą.

MIGELN, ob. Muchlen.

MIGETTE, Opac. Panien S. Klary, o *m.* 6 od Besançon, ktore oyca szlachetnego mieć powinny.

MIGNE, m. o *m.* 1 od Poitiers.

MIGNE, ob. Minho.

MIGRON, m. Fr. w Santonii o *m.* 4 na połn. ku w. od Saintes.

MIGUEL, (S.) S. Michał, m. Amerykańskie w nowey Hiszp. w Prow. Gwatymali nad małą rz. o *m.* 60 na połd. ku w. od Gwatymali. dł. 289. 50. sz. 13.

MIGUEL, (S.) m. Ameryki połd. w Peru, w Wielkorządzstwie *Quito*, w nizinie *Pivra*, Jest to pierwsza osada, ktorą Hiszp w tym kraiu mieli. Leży przy uyściu rz. Katymay, o *m.* 130. na połd. ku w. od *Quito*; dł. 297. sz. połd. 5.

MIGUEL, (S.) wyspa S. Michała, iedna z Azorow, naybliższa ku w. ma długości na *m.* 20. Gruntow zdatnych do uprawy iest tu wiele. Podległa bywa trzęsieniom ziemi. *Puntadel-Gado* iest M. S. dł. 354. 50. sz. 38. 10.

MIHEL, dystrykt w Austryi wyż. leży między Dunaiem i Czechami, i iest iedną częścią iey 4 okolic; (*Viertel*) Ma M. S. Freystadt. ob. Miel.

MIKOŁAY, (S.) ob. S. Nicolas.

MIKOŁAYOW, m. w Woi. Ruskim, teraz pod pan. Austr. w Cyrk. Lwowskim, blizko Dniestru, w gruntach żyżnych, od Komarna na w. *m.* 3. Tamże m. tegoż im. ode Lwowa na w. ku połd. *m.* 3 od Swirczy *m.* 2. Także w Woi. Nowogrodzkim nad Uzdą od Mohylny na z. *m.* 4.

MIKOŁAYOWKA, m. w Woi. Podolskim, blizko granic Bracławskiego, od Latyczowa na w. *m.* 2.

MIKULINCE, m. w Woi. Podolskim, teraz pod pan. Austr. Leży w okolicy obfitey, na trakcie *m.* 2. na połd. od Tarnopola.

MIKSZTYN, Stwo w Woi. Mścisławskim, pod pan. Rossyi.

MILA, *Milevium*, m. w Krolestwie Tunetańskim, w pięknym kraiu, obfituie w zboże, bydło &c: o *m.* 12 na połd. ku z. od Konstantyny. Miane tu były 2 zbory kościelne. dł. 24. 32. sz. 36.

MILAN, *Mediolanum*, Medyolan, dawne M. Włoskie, stolica Xstwa Medyolańskiego, iedno z naywiększych i naypięknieyszych miast na świecie, z Arcy-Bisk. i dobrą Cytadellą. Zaszczyca go *Universitas*, sławna akad. Malarstwa, i publiczna Biblioteka zwana *Ambrosiana*. Rachuią tu mieszkańcow na 300,000. między ktoremi wielka iest liczba znakomitych familii. Wiele w tym mieście przepysznych pałacow, i mnostwo wspaniałych kościołow, aż do podziwienia znayduie się. Kościoł Katedralny miany iest za cud, lubo ieszcze nie dokończony. Daie się tu widzieć bardzo wiele pięknych posągow. Walery Maximus, Alciat, Decius, Jason, Kardan, Ferrary, Maron, Papieże Alexander II. Urban III. Celestyn IV. Pius IV. i Grzegorz XIV. ztąd byli rodem, iako wielu innych znakomitych ludzi. Leży nad Olaną, i wielą małemi rzeczkami i łączy się z Addą i Tesin przez 2 kanały. 14 *m.* na połn. ku w. od Kasalu, 28. na połn. od Genuy, 26 od Parmy, 29 od Turynu, 58 od Florencyi, 110 od Rzymu, 154 od Paryża. dł. 26. 36. sz. 45. 28.

MILANEZ, czyli Xstwo Medyolańskie, znaczny kray Włoski, graniczy na połn. z Szwaycarami i Gryzonami, na w. z Rzpltą Wenecką, z X. Parmy i Mantuy i Stanami Genueńskiemi, na poł. z Xstwem Sabaudyi i Monferratu na z. Długości ma na *m.* 27. szer. 20. Urodzayny iest we wszystko. Marmur iest tu kamieniem pospolitym. Dzieli się na 13 części pow. Medyolański właściwy, Padewski, Lodesański, Kremoneński, Komeński, Hr. Anghie-

ry, dolinę Seſſa, Nowareſki, Wigewanią, Laumelinę, Alexandryiſki, Tortonezki, i dyſtrykt Bobio. Należy całe prawie do domu Auſtr. od r. 1706.

MIŁATYN, m. czyli wieś w Woi. Wołyńſkim na pograniczu Bełzkiego, ſławne cudownym obrazem P. Jezuſa. Od Sokala *m.* 3 od Włodzimierza 5. Jeſt im. Skorupkow.

MILAZZO, *Milæ*, piękne i mocne m. Włoſkie w Sycylii, w prow: *di Demona*, z portem. Dzieli ſię na miaſto gorne i dolne. Wyż. ieſt bardzo obronne. Wniżſzym ieſt wſpaniały rynek, wśrzod ktorego znayduie ſię przepyſzna fontanna; leży na ſkale nad zachodnim brzegiem Golfu tegoż im. o *m.* 7 na połn. ku z. od Meſſyny, 8 od Pati. dł. 33. 10. ſz. 38. 32.

MILBOURNPORT, m. Angiel. w prow. Somerſet, wyſyła 2 Deput. na Parl.

MILETO, m. Biſkupie w Kroleſtwie Neapolitańſkim, w Kalabryi dalſzey nad rz. Metramo, o *m.* 2 od iey uyścia wyżey.

MILETO, m. Az. w Anatolii, nad morzem Jońſkim, na przeciw Samos.

MILIANA, *Maneana*, wiel. i dawne M. Affr. w Krol. Tremeſeńſkim w prow. Tenes, z dobrym zamkiem, od ktorego miaſto dependuie. Okolica iego obfituie w owoce, pomarańcze, i cytryny, ktore ſą naylepſze tu w całey Barbaryi. dł. 20. 10. ſz. 35. 45.

MILCZYN, m. w Woi. Inowrocławſkim, teraz Kreyſamt pod pan. Pruſkim.

MILITSCH, *Militenſis dynaſtia*, iedna z 7 udzielnych włości, czyli Baronii wolnych w Szląſku, z mocnym M. tegoż im. *m.* 12 na połn. od Wrocławia. Mieſzkańcy ſą poczęści Luteranie, poczęści Katolicy.

MILLAC, m. Fr. w Piktawii, *m.* 4 na połn. od *Confolens.*

MILLANCAY, m. Fr. w powiecie Blezeńſkim, *m.* 2 od *Romorentin.*

MILLAS, m. Fr. w Ruſſyllonie, z tyt. Margr. nad Tetą, o *m.* 3 na z. od Perpinianu.

MILLAU, lub MILHAUD, *Emilianum*, m. Fr. ſtoł: wyżſzey Marchii Ruteneńſkiey z grodem. Ludwik XIII. zrzucił iego twierdze r. 1629. Leży nad Tarną, o *m.* 7 na połn: od Lodewy, 134 od Paryża. Tegoż im. m. Fr. o *m.* 3 na połd. od Niſmy.

MILLENBACH, ob. Saſſebes.

MILLERY, m. Fr. w Lugduńſkim, zalecone dobremi winami, o *m.* 3 na połd: od Lugdunu.

MILLESOW, iedna z nayżwyżſzych gor w Czechach, w Cyr: Leytmaryckim. Zaroſła ieſt winnicami, i doliny ma bardzo żyżne w zboża.

MILLY, *Miliacum*, m. Fr. w pow: Gatyneńſkim, z grodem i Kollegiatą, nad rzeczką *Eſcole*, o *m.* 5 na połd. ku z. od Melunu, 4 na z. od *Fontainebleau.*

MILLO, *Melos*, wyſpa na Archipelagu, ma *m.* 20 wokoło, z miaſtem tego im. i z portem, ktory ieſt iednym z naylepſzych i naywiękſzych na morzu śrzodziemnym, a ktory ſłuży za ſchronienie okrętom, ktore płyną na w. i ztamtąd powracaią. Wyſpa ta nic nie rodzi; ucieczką ieſt Korſarzow, kupcy zawiiaią tu kupować towary wydarte. Milliotowie ſą dobrzy żeglarze, ale rozpuſtni bardzo. Niewiaſty maluią ſię nazbyt, i ſą rozwiązłe. Procz Kadego Turka, wſzyſcy tu prawie ſą Grecy. Znayduie ſię na wyſpie tey Woiewoda Grecki, i 3 Konſulow, z ktorych ieden ieſt Francuz, ci mogą zrzucić Kadego, gdy niedbałym ieſt w ſwey powinności. Także ſą 2 Biſk. Łacińſkie i Greckie. Leży na połn. Kandyi, na połd. ku w. od Argentiery. Miaſto ieſt pod grad:

dł. 42. 43. ſz. 46. 43.

MILSUNGEN, lub MELSINGEN, m. Niem. z grodem i zamkiem, w Haſſyi niż. nad Fuldą, o *m.* 5 na połd: od Kaſſelu.

MILTENBERG, m. Niem. z grodem, w Elekt: Moguńckim, o *m.* 6 na połd: ku w. od Aſchaffemburgu, nad Menem w krainie urodzayney w wina.

MILZEBERG, zamek w Opac: Fuldeńſkim na górze.

MINA, (S. George de la) S. Jerzy w minach, m. Afr: w Gwinei, z zamkiem bardzo obronnym, blizko morza i z portem. Bierze ſwe nazwiſko od miner złotych obfitych w iego okolicy. Hollendrzy zdobyli go na Portugal: dł. 17. ſz. 5. 20.

MINAKUTS, m. Japońſkie z zamkiem na wyſpie Niphon.

MINCIO, rz. Włoſka w Xſtwie Mantuy, wpada do Po.

MINDA, lub WEIXEL-MUNDA, forteca czyli morſka latarnia przy uyściu Wiſły do morza, żołnierzem Gdańſkim oſadzona, o milę od Gdańſka.

MINDANAO, wielka wyſpa Indyi wſchodnich iedna z Filipin: naywiękſza z nich po Manilli. Ma figurę troykąta, i obwodu na *m.* 300. Obfituie w wſzelkie gatunki owocow. Znayduie ſię na niey złoto, perły, i cynamon. Liczą tu 20 rzek ſpławnych, a 200. mnieyſzych. Buchayen, i Butuan ſą nayſławnieyſze. Więkſza część mieſzkańcow ſą bałwochwalce, reſzta Mahometanie. 4 tu ſą celnieyſze narody: Mindanow, Karaganow, Lutaonow, i Subanow. Wśrzod kraiu mieſzka lud czarny i dziki, ktory chodzi nago. Mindanao ieſt doſyć wiel. m. ſtoł. wyſpy. Leży nad brzegiem zachodnim. dł. 140. 40. ſz. 7.

MINDELHEIM, *Mindelheimum*, M. Niem. w Cyr: Szwabii, w Algowii, z zamkiem blizko miaſta leżącym, nad rz. Mindelą, o *m.* 10. na połd: ku z. od Auſzpurga. Jeſt ſtolicą dyſtryktu między Ilera i Lechem zawartego, ktory należał do domu Bawarſkiego, ale po śmierci oſtatniego Elektora r. 1777. opanował go dom Auſtr. Wzięte było od Szwedow r. 1633. i od woyſk Ceſar: po batalii Hochſtadzkiey, i było na ten czas erygowane od nich na Xięſtwo dla Malborugha, ale potym traktatem Raſtadzkim powrociło do domu Bawar: Xſtwo to ma około *m.* 8 kwadratowych.

MINDEN, *Minda*, znaczne M. Niem. w Cyr. Weſtfalii, ſtoł. Prowincyi tego im. nad Wezerą, z moſtem wielkim, ktory ſprawuie trakt tu i handel niemały. Należy do Krola Pruſkiego, ktory ſekularyzował iego Biſkup: Franc. opanowali byli miaſto, i pokilkakroć uſtępowali z niego podczas oſtatniey woyny, i przegrali tu r. 1759. Jeſt w dobrym położeniu nad zbiegiem Weſery i Baſty, o *m.* 11. na w. ku połd. od Oſnabruku, 15 na z. od Hannoweru, 15 od Paderborny. dł. 26. 40. ſz. 52. 22. Mindy Biſk. założone ieſzcze było od Karola W. r. 780. Dobra iego zoſtały obrocone na świeckie r. 1648. przez traktat Weſtfalſki, ale kapituła iego była utrzymana. Składa ſię z 18 Kanonikow, ktorych 11 z Proboſzczem, ſą katolicy 7 z Dziekanem Luteranie. Znayduie ſię też w Minden Opac. złożone z Xieni i 11 Panien. ob. Munden.

MINDERAU, ob. Weiſſenau.

MINDORA, wyſpa na morzu Indyiſkim, iedna z Filipin: o *m.* 18 od *Luçon*. Ma *m.* 20 wokoło, i iedne miaſto tegoż nazwiſka. Kray ma górzyſty, obfity w wiele drzew palmowych, i wſzelkie gatunki owocow. Mieſzkańcy ſą bałwochwalcy, i płacą hołd Hiſzp. do ktorych należy wyſpa. dł. 135. ſz. 13.

MINERVINE, ob. Minorbina.

MINES, (leş) Minery znaczny kray Amer. w Brezylii, w głąb iey rozległy. Ma swego Gubernatora, i kilka sądow. Kray ten obfituie w zioła lekarskie, iarzyny i wszelkie potrzeby życia. Osiadłym iest Europeyczykami, murzynami, Metyfami i mieszańcami z Murzynow, Indyanow, i Amerykanow. Dzieli się na minery generalne, czyli dawne, i minery nowe, czyli *Perkatu*. Złoto miner dawnych iest lepsze. Są także minery zwane *Guiaba*, ktorych złoto iest doskonałe, ale podleysze nad Senegalskie w Galamie. W minerach nowych odkryto rożne gatunki kamieni drogich, i świeżo rudę merkuryuszową i saletrową. Należą do Krola Portugal.

MINGRELIA, st. M. Indyiskie w Krol. Wizapurskim, o *m.* 8 od Goy. Zaleca go kardymonium, ktore w iego tylko rośnie okolicy. Hollen: maią tu swe faktorstwo. Wszystkie prawie okręty, ktore żegluią z Indyi do Golfu Perskiego, lądować zwykły w stanowisku tego miasta.

MINGRELIA, Prowincya Azyatycka ktora iest częścią Georgii; graniczy na z. z morzem czarnym, na w. z Kaukazem i Immeretą, na połd. z częścią Georgii, na połn. z Czyrkassami. Jest to kray prawie cały zarosły lasami, i niema gruntow zdatnych do uprawy. Descze tu są bardzo częste, co czyni, szkodliwe i złe tu powietrze, przez co Mingrelianie żyć dłużey nie zwykli nad lat 60. Znayduie się w tym kraiu wiele winnic, ktore przednie wina wydaią; rosną one około drzew, i tak grube maią macice, iż ledwie ie człowiek obiąć może. Obfituie w dobre pasze, na ktorych liczne stada koni się żywią. W niektorych mieyscach ziemia pod nogami wydaie głośny tenteut, dla czego mniemaią niektorzy, iż iest tu iakaś pod ziemią kommunikacya morza Kaspiiskiego z czarnym. Mingrelianie są urodni, a osobliwie niewiasty. Są okrutni, niewierni, piianice, dumni, bezwstydni, i rabusie. Żenią się bez skrupułu z synowicami, i z siostrami swemi przyrodniemi. Mąż gdy schwyta swego rywala z żoną; schwytany daie za karę wieprza, ktorego wszyscy 3 razem iedzą. Mingrelianie maią za obowiązek miłości zabiiać zrodzone dzieci słabe, ieżli ich leczenia nie maią sposobu; łowy są ich zabawą pospolitą. Szczęśliwością u nich całą iest mieć konia, psa i koguta dobrego. Handel ich zależy naywięcey na niewolnikach. Religia Mingrelianow podobna iest dosyć do Greckiey, i nie iest tylko mieszaniną wiele zabobonow. Maią swego Xcia hołduiącego Persom. Mingrelia nie ma miast tylko miasteczka liche, i wsie. ob. *Georgia.*

MINHEAD, m. Angiel. w Somerset, wysyła Deput: na Parl.

MINHO, *Migne*, *Minuis*, rz. Hiszp. ma początek w Gallicyi, blizko *Castro-del-Rey*. Płynie przez Gallicyą, i wpada do Oceanu Atlantyckiego, oddzielaiąc Portugalią od Kastylii. Jest bardzo rybna. Poławiaią się w niey okunie bardzo wielkie. Nazwisko ma od farby *Minium* znayduiącego się obficie na iey brzegach.

MINIATO, (S.) m. Wło. w Xstwie Toskańskim, w pow. Florenckim z Bisk. pod Metropolią Florenckiego, od Florencyi na połd. ku z. *m.* 8. nad rz. Arno. dł. 28. sz. 43. 40.

MINIO, wieś w Egipcie średnim, blizko Nilu, bardzo znana przez gliniane dzbanuszki, ktore tu robią, a ktore tak są twarde iak kamień. dł. 49. 55. sz. 26. 15.

MINITTIC, czyli *lac des bois*, iezioro w Kanadzie, nad ktorym iest zbudowana forteca S. Karola, *le fort S. Charles.*

MINORBINO, *Minorbinum*, m. Wło. w Krol. Neapolitańskim, w pow. Baru, z Bisk. pod Metropolią Barskiego, o *m.* 8 na połn.

ku z. od Cyrenzy. dł. 33. 45. ſz. 41. 8.

MINORI, m. Biſk. w Krol. Neapolitańſkim, w Pryncypacie dalſzym, nad Golfem Salerneńſkim, o *m.* 4 na półd. ku z. od Salerny.

MINORKA, *Minorca*, *Minorque*, znaczna wyſpa Hiſzp. na morzu śrzodziemnym, na półn. ku z. i o *m.* 10 od Maiorki. Ma *m.* 10 wzdłuż; wſzerz 4. Jedną ieſt z 4 wyſp Balearſkich. Obfituie w wſzelkie wygody życia; w wino; w zboże, paſze, cytryny, pomarańcze, owoce i bydło. Znayduie ſię tu wiele kuropatw, mułow, krolikow, i inney źwierzyny. Leży o *m.* 60 na połd. od Katalonii. Składało dawniey z Maiorką; Iwiką; i Formenterą dawne Krol. Balearſkie. Zdobyli ią Kartagińczykowie około r. 452. przed nar: J. Chryſtuſa. Wydarli ią Kartagińczykom Rzymianie, Rzymianom zaś Wandalowie r. 421. po przyiściu J. Chryſtuſa. Odebrali tym Saracenie r. 697. Karol W. wziął ią był Maurom na początku 9tego wieku, ale znowu ci potym tu wkroczyli. Jakob I. Krol Aragońſki zhołdował ich r. 1230. Alfons wnuk iego dokonał podbicie wyſp Balearſkich, i przyłączył ie do Korony. Doznaiąc te loſu ſpolnego z Krol. Aragoń: przyłączone zoſtały do Monarchii Hiſzp: *Stanhope* opanował Minorkę dla domu Auſtr: dnia 28 Września r. 1708. ale traktatem Utrechtſkim otrzymali ią Angl: Nakoniec Francuzi zdobyli ią na Anglikach r. 1756. i oddali ią im mocą traktatu Paryzkiego r. 1763. a ktorą w czaſie woyny teraznieyſzey r. 1781. odzyſkali Hiſzp: Fortecę S. Filipa opanowawſzy. Dzieli ſię Minorka na 5 dyſtryktow, czyli *Termino*; Niema żadnych ani wilkow, ani liſow. *Cytadella* ieſt iey M. S: ſz. 39. 40. dł. 21. 30. - 22.

MINSINGEN, lub MUNSINGEN, m. Niem. w Szwabii, w Xięſtwie Wirtemberſkim, z pięknym zamkiem, o *m.* 4 na z. od Blaubeuren. dł. 27. 10. ſz. 48. 22.

MINSK. *Minſcum*, znaczne M. Lit: S. Wdztwa, i z dwoma zamkami; ſzkołami, z Stwem; ozdobne rożnemi klaſztorami, i kościołami Łacińſkiemi i Greckiemi, z Opac. zakonu S. Bazylego. Mieyſcem ieſt ſeymikow, ſądow i przedtym, nim go przeniesiono do Grodna, Trybunału W. Xſtwa Lit: na kadencyą Ruſką dla Wdztw. Nowogrodzkiego; Witebſkiego, Mściſławſkiego, i Mińſkiego, ſądzącego ſię tu co drugi rok przez niedziel 22. Jeſt wielkie; drzewem zabudowane. Leży nad Swiſłoczą, w miłym położeniu. Od Moſkalow r. 1656. wzięte było. Od Kaydanowa o *m.* 5. od Grodna 38. od Orſzy 38. od Smoleńſka 59. od Warſzawy 71. dł. 45. 32. ſz. 35. 59. Wdztwo Mińſkie w Prow: Lit: graniczy z Woi: Nowogrodzkim, Połockim, Wileńſkim, Mściſławſkim i Moſkwą. Zawiera pow: 3. Mińſki; Rzeczycki, i Mozyrſki, ktore w ſwych głownych miaſtach ſeymikuią. Obieraią Poſłow 6. i Deput: 6. Część iego, to ieſt kawał pow: Rzeczyckiego, z Rohaczowem przeſzła pod pan: Roſſyi. Jeſt kray obſzerny. Obfituie w miody, woſki, drzewo, i źwierza.

MINSK, m. w Woi. Mazowieckim ludne doſyć, i dawniey dwoma pałacami ozdobne; od Wawrzyſzewa *m.* 2.

MIOLANS, m. Fr. w nizinie i o *m.* 3 od Barcellonetty. Inne ieſt tegoż im. w Sabaudyi nad zbiegiem rzek Arche; i Iſera, o *m.* 5 na w. od Chambery. Krol Sardyńſki w fortecy leżącey tu na ſkale urwiſtey, oſadza więźniow ſtanu.

MIOSSENS, Baronia Fr. w Benearnie, o *m.* 3 na połn od Morlas.

MIQUELES, Mikweletowie, nazwiſko, ktore daią Hiſzp: oſiadłym w górach Pyreneyſkich na pograniczu Katalonii i Aragonii.

Zyią z rozboiu.

MIQUĘLON, Mikwelon, wyſpa na Golfie S. Wawrzyńca, uſtąpiona Francyi przez traktat Paryzki r. 1763. aby tylko ſłużyła za ſchronienie rybakom Francuzkim, pod kondycyą, iż Francuzi nie będą mogli żadney tu ſtawiać fortecy, procz domow dla wygody łowiących, i że nie będą trzymać tylko 50 ludzi dla warty i ſtraży cywilney. R. 1778. zniſzczyli na tey wyſpie Anglicy, iako i na wyſpie S. Piotra oſady Franc: i ſtraż cywilną w niewolą zabrali.

MIQUENEZ, Mikweneza, dawne i wiel. M. Afr. w Krol. Fezańſkim, ozdobne pięknemi Meczetami i pałacem, w ktorym teraz Krolowie rezyduią. Tu to rządzca żydow w Krol. tym będących przemieſzkuie. Leży w bardzo miłey rowninie, *m.* 12 na w. od Sali, 12 na z. od Fezu.

MIR, m. w Woi. Nowogrodzkim, z zamkiem Xżąt Radziwiłłow od Korelicz *m.* 3. od Nowogrodka 6. od Mińſka 13. Dawni go zwali Myrch.

MIRABELL, m. Fr. w pow. Kadurſkim. o *m.* 5 na połn: od Montauban.

MIRACHOW, lub MIRCHAU, m. w Pomorſkim, z Stwem, w dobrym gruncie, niedaleko Paradyzu, ludne i handlowne.

MIRADOUX, m. Fr. w Armaniaku niżſzym; ſł. potyczką r. 1652. o *m.* 2 od Leitoure.

MIRAMBEAU, i petit Niort, m. Fr. o milę od *Coſnac.*

MIRANDA-de Duero, *Contia, Miranda Duni*, mocne M. Portug: ſtoł: Prow: *Tra-los-Montes*, z Biſkup: pod Metropolią Brageńſkiego. Leży na ſkale przy zbiegu Duery i Freſny. *m.* 33 na połd: ku z. od Legionu, 15 od Salamanki, 13 od Braganzy, 83 od Lizbony. dł. 11. 55. ſz. 41. 30.

MIRANDA de Ebro, *Marœca, Miranda Iberica*, m. Hiſz. w dawney Kaſtylii z zamkiem dobrym. Leży w gruncie żyżnym w wina wyborne, ponad dwoma brzegami Ebru połączonemi pięknym moſtem o *m.* 64 na połn: od Madrytu, 14 od Bilbao. dł. 14. 25. ſz. 42. 52.

MIRANDE, *Miranda*, m. Fr. ſtoł: Hr: *Aſtarac*. Zbudowane było r. 1289. na gorze blizko rz. *Baiſe*, o *m.* 3 od *Auch*, 156 od Paryża.

MIRANDOL, m. Fr. o *m.* 5 na połn. od Albi.

MIRANDOLA, *Mirandula*, mocne M. i Xſtwo Wło. między Xſtwem Mantuy i Modeny, położone, z pałacem. Miało przyięło garnizon Niem. r. 1701. Franc. i Hiſzp. zbici byli w poblizkości tego miaſta r. 1703. od Związkowych. Wzięte było od Fr. r. 1705. ktorzy uſtąpili z niego r. 1707. Karol VI. przedał go z Xſtwem Xciu Modeńſkiemu! Opanowali go byli potym Hiſzpanie r. 1735. a nakoniec Krol Sardyńſki r. 1742. o *m.* 7 na połn. ku w. od Modeny, 10 na z. od Ferrary, 9 od Mantuy, 34 od Medyolanu. dł. 28. 40. ſz. 44. 52.

MIREBEAU, *Mirabellum*, m. Fr. w Piktawii, ſtoł. małego pow. zwanego *le Miribalais*, o *m.* 6 na połn, od *Poitiers*. Zbudowane było od Fulkona Nery, i wytrzymało długie oblężenie r. 1202. Jeſt o *m.* 71 na połd. ku z. od Paryża. dł. 17. 50. ſz. 46. 46.

MIREBEAU, m. Fr. z tyt: Margr. w pow. Dyżońſkim, od Dyżonu na połn. ku w. *m.* 5.

MIREBEL, m. Fr. blizko Rodanu, w Breſſyi, o *m.* 2 od Lugdunu.

MIRECOURT, *Mirecurtium*, doſyć znaczne m. Fr. w Lotaryngii, ſtoł. grodu *Voſge*, ſł. robotą przednich ſkrzypcow, koronek, i innemi fabrykami. Leży nad rz: Modoną, w Wielkorządztwie Nancy, *m.* 11 na połd. od Nancy, 12 od Toul, 7 od Eſpinal, 72 od Pa-

ryża. dł. 23. 52. ſz. 48. 15.

MILLEFLEUR, m. Fr. nad Allierą, o *m.* 5 od Klermontu.

MIREMONT, *Miremontium*, m. Fr. w pow: Perigord, blizko Wezery, o *m.* 8 na połd: ku w. od *Periguеux*; Tu blizko znayduie ſię iaſkinia zwana *Cluſeau*, bardzo ſł. w krainie tey. Są inne m. Fr. tego im. iedno w Gaſkonii, w pow. Landes, o *m.* 3 od *Aire*. Inne w Arwernii, o *m.* 8 na z. od Riomy. Także m. o *m.* 8 od *Cahors* i *Agen*. Inne o *m.* 5 od *Touloſe*; inne o *m.* 3 na połd. od *Auch*.

MIREPEX, m. Fr. w Benearnie z ſądami, *m.* 3 od *Pau*.

MIREPEYSSET, nikczemne m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 3 od Narbonny.

MIREPOIX, *Mirapicum*, m. Fr. w Langwedocyi wyż. z Biſk: pod metropolią Tuloſeńſkiego, i z tyt: Margr: Leży nad rz. Gers, o *m.* 6 na połd. ku w. od Foix, 16 od Touloſe, 75 od Paryża. dł. 19. 32. ſz. 43. 7.

MIREVAUX, *Mira-vallis*, m. Fr. w Langwedocyi niż. w Diec. Montpelierſkiey, i o *m.* 2 od Montpellieru.

MIROGROD, m. w Woiew. Bracławſkim, nie daleko Kryſzpola.

MIROGROD, lub Mihorod, m. w Woi. Kiiowſkim, doſyć obſzerne, z wielką włością, nad rz. Koral. Dzierżawa iego dana była Chmielnickiemu r. 1661. Jeſt pod pan. Roſſyi od Korala *m.* 3.

MIROPOL, m. w Woi. Wołyńſkim, drzewem zabudowane nad Słuczą, o *m.* 5 od Połonnego.

MIROPOLE, m. w pow. Białogrodu Roſſyiſkiego.

MIROW, *Miravia*, m. Niem. z grodem w włości Stargardu, o *m.* 5 na z. od Strelitza, z zamkiem w Xſtwie Meklenburſkim.

MIRSITZ, m. Pruſkie w Inowrocławſkim, w Kreizamcie Grabiońſkim.

MISERAY, Opac: Auguſt: fundowane około r. 1089. w Diec. Bituryceńſkiey, blizko *Valencay*, czyni 2800. liwr.

MISITRA, Mizytra, o półtory mili od ruin Lacedemonu czyli Sparty, M. Greckie, ſtoł: Morei, w prow: Sakanii, z Arcy-Biſk. z zamkiem mianym za niedobyty, iak tylko przez głód. Kościoł zwany *Perileptos*, ieſt ieden z naypięknieyſzych na świecie. Turcy maią tu przepyſzny Meczet, przy ktorym ieſt wielki ſzpital dla chorych każdey religii. Daią ſię tu widzieć piękne znaki ſtarożytności. Wiele tu znayduie ſię Chrześcian, i niezmierna liczba żydow, ktorzy maią 3 Synagogi. Mahomet II. poſtanowił w Mizytrze Beya, Agę, Woiewodę i 4 Gerontow. ktorzy 4 ſą Chrześcianie. Weneci zdobyli go r. 1687. ale potym odzyſkali go Turcy. Wydało to miaſto bardzo wielu ſławnych mężow. Leży nad rz. Waſilipotamo, o *m.* 40 na połd. ku z. od Aten, 37 od Lepantu, 156 od Konſtantynopola. dł. 40.20. ſz. 37. 10.

MISKOLCZ, m. Węgierſkie nad rz. Szynwą, w Hr. Borſchodeńſkim.

MISLOWICZ, m. Szląſkie na gran: Polſkiey, w dobrach Pleſeńſkich Xżąt Anhalt-Coethen.

MISNIA, Prow: Niem: między Elbą i Saalą, długa i ſzer: na *m.* 40. Obfita w wſzelkie potrzeby życia, oſobliwie zboże i wino. Minery ſą iey naywiękſzym bogactwem. Dzieli ſię na 5 Cyrkułow. Elektor Saſki więkſzą część iey poſiada; inni Xżęta Saſcy poſiadaią reſztę. Drezno ieſt M. S. ob Meiſſen.

MISSISSIPI, *Miſſiſſipius fluvius*, rz: Ameryki półn: nayznacznieyſza w Luizianie. Oblewa ieden z naypięknieyſzych i naywiękſzych kraiow na świecie, mieſzkany od dzikich. Mocą traktatu Paryzkiego r. 1763. ſłużyła za gra-

nicę possessyi Hiszp: i Angiel: z strony Luiziany, a teraz stała się granicą Rzpltey nowey Amerykańskiey.

MISSOURI, wiel. rz. Amer: półn. w Luizianie. Jest to iedna naybystrzeysza rzeka, o ktorey wiedzieć można. Uchodzi do Mississipi. Lud dziki nad iey brzegami mieszkaiący Missurytami (*Missourites*) zowią.

MISTELBACH, m. Niem. w Austryi niż. w okolicy Manhartzberg, o *m.* 8 na półn. od Wiednia.

MISTRETA, m. Wło: w prowin: *di Demona*, w Sycylii, o *m.* 10 na w. od Termini.

MITROWICZ, w Czechach nad Moldawą, iest dziedzictwo Hrabiow tegoż im. ob. Metrowica.

MITRY, m. Fr. o *m.* 5 na półn. od Paryża, ozdobne kościołem parafialnym bardzo pięknym. Blizko miasta tego leży zamek zwany: *Bois-le Vi Comte.*

MITTAWA, lub Nittawa, *Mittau*, *Mittavia*, po Letowsku Jelgawa, wiel. mocne, handlowne M. stol. Semigallii, rezydencya Xiążąt Kurlandzkich, głowne swey parafii, ozdobne kościołami, szkolą mieyską, pałacem wielkim Xiążęcym zaczętym od Xcia Ernesta, a lubo niedokończonym, iuż iednak ruynuiącym się. Wały i fossy iego pozapadały. Jest dosyć obszerne, ale nie bardzo zamieszkane. r. 1706 wzięte było od Moskalow, a wprzód 1701 od Szwedow. Leży nad rz. Aą tu spławną, i ułatwiaiącą iey handel. Mieszkańcy są Lutrzy i Katolicy; od Goldyngi na w. o *m.* 18 od Rygi 9. od Kowna 27. od Warszawy 94. dl. 41. 45. sz. 56. 40.

MITTEL-PLEILA, w Szląsku, st. iż tu Krol Pruski niemaią odniosł nad Austr. korzyść r. 1762. idąc na pomoc Swidnicy.

MITTENWALD, m. Niem. w nowey Marchii Brandeburskiey o *m.* 7 na połd. ku w. od Berlina.

MITWEIDA, m. Niem. w Misnii, w Cyr. Lipskim.

MITYLENA, ob. Metelina.

MŁAWA, m. powiatowe w Woi. Płockim, z stwem płacącym zł: 2458. mieysce sądow ziemi Zawskrzyńskiey; do ktorey i powiat Mławski należy, leży nad rz. Mławką, od Płocka na półn. około *m.* 11. iest przy granicach Pruskich.

MŁOCINY, wieś Krolewszczyzna pod Warszawą, w pięknym położeniu, znaczna letnią konsystencyą Artyllery Koronney, ozdobna pałacem, i zwierzyńcem &c.

MNISZEW, m. w Woi. Mazowieckim, dosyć piękne, w żyżnych gruntach, blizko uyścia Pilicy do Wisły, między Czerskiem i Magnuszewem.

MNOHA, rzeczka w Woiew. Kiiowskim płynie pod Czerniowkę, i wpada przy Mnokoy do rz. Uday.

MNOKOY, m. dawne w Kiiowskim przy uyściu rz. Mnohy, około *m.* 3 od Lubnia na półn. Karty zowią rz. i m. *Menok.*

MOBILE, (la) forteca Amer. w Luizianie nad rz. tegoż im. zwaną także fortecą Kondeusza, *le fort Condé*, wystawiona od P. *Iberville* r. 1710. ustąpiona była Anglikom traktatem Paryzkim r. 1763.

MOBILE, (la) wielka rz. Ameryki półn. w Luizianie, ktora wypływa z gór odgraniczaiących narod Illinow, i przebiega na *m.* 200. kraiu. Toż iest nazwisko Beyu iednego, ku brzegom Luiziany, blizko ktorego Fr. zbudowali fortecę *le Fort Louis.*

MODENA, *Mutina*, dawne i wiel. M. Wło. stol. Xstwa Modeńskiego, z dobrą Cytadellą, i z Biskup. pod metropolią Bonońskiego. Pałac Xiążęcy iest wspaniały. Leży w kraiu miłym i żyżnym, osobliwie w wina, nad kanałem między *Panaroi* i *Secchia*. Kardynał Jak. Sadolet, Ludwik Castel-Vetro, Karol Sigonius, Geminiano Montanari tu się rodzili. Wzięli go byli

Francuzi i ustąpili z niego r. 1707. Krol Sardyński opanował gor. 1742. od Bolonii, na połn. ku z. *m.* 10. 14 na połd. od Mantuy, 15 od Parmy, 24 od Florencyi, 38 od Medyolanu, 76 od Rzymu. dł. 28. 52. sz. 44. 34. Modeńskie Xstwo, we Włoszech ktore zawiera razem Xstwo Mirandoli i Reggio. R. 1771 Seym Rzeszy Niem: zabespieczył iego sukcessyą i inwestyturę po wygaśnieniu płcy męzkiey domu Esteńskiego Xciu Ferdynandowi 2giemu bratu Cesarza Jozefa II. Jest to kray bardzo piękny, obfity w zboża i wina. Graniczy na połn. z Xstwem Mantuańskim, na połd. z Toskanią, i Rzpltą Lucceńską, na w. z. pow. Bonońskim, na z. z Xstwem Parmy. Ma na *m.* 20 wzdłuż, a wszerz 16. Modena iest M. S.

MODICA, *Motuca*, dawne m. Wł. w Sycylii, w dolinie *di Noto*, z tyt. Hrab: o *m.* 3 na połd: ku z. od Noto. dł. 33. 34. sz. 36. 48.

MODLIBOZYCE, w Woi, Sandomirskim, ozdobne klasztorem Kanonikow regul. o *m.* 2 od Zaklikowa.

MODON, *Metone*, dawne, piękne, i mocne m. Greckie w Morei, z wygodnym i bespiecznym partem, z Bisk: pod Metropolią Potraskiego. Baiazet zdobył go na Wenetach r. 1498. Odebrał go *Morosini* r. 1686. Powrociło się do Turkow r. 1715. Leży nad przylądkiem wyniesionym nad morz. m *de Sapienza*, o *m.* 6. na połn. od Koronu, 38 od Napolu w Romanii. dł. 39. 20. sz. 36. 58.

MODRA, lub Modern, m. wolne Węgierskie w Komitacie Presburskim w podgórzu Karpackim.

MODRIKAMEN, Blauenstein, m. Węgierskie z zamkiem w Komitacie Nowihradzkim.

MODRUSS, m. w Morlakii Austr: stolica Bisk. złączonego z Segeńskim. Jest o *m.* 7. na połn. od Segny.

MODRZEW, m. w Woi Krakowskim, w Xstwie Siewierskim, na pograniczu Szląskim, nad rz. w dobrym położeniu, od Będzyna blizko *m.* 2.

MOECKER, m. Niem. w Xstwie Magdeburskim, w Cyrk: Ierychowskim, o *m.* 3. na z. od Magdeburga.

MOEDLING, *Medlinga*, m. Niem. w Austr: niż. w okolicy Wiener-Wald, o *m.* 2. na połd. od Wiednia.

MOELCK, *Medlicum*, m. Niem. w Austr: niż. w okolicy Wiener-Wald, z zamkiem nad Dunaiem, na trakcie Wideńskim z Lintzu, w śrzodku prawie drogi. W poblizkości iest klasztor na wzgórce i Opac: Bened. ktorego Opat ma tyt. Prymasa Austr.

MOELENHAGEN, w Włości Stargardzkiey, sławne danym nazwiskiem iedney dzielnicy Domu Hrabiow Holsztyńskich.

MOELLEN, ob. Mollen.

MOERINGEN, m. Niem. w Xstwie Kalemberskim, w dystrykcie Goettingi, o *m.* 4 na połn, od Goettingen.

MOESKIRCH, ob. Meskirch.

MOETLING, ob. Metling.

MOEURS, ob. Meurs.

MOGADOR, wyspa i zamek w Afryce, w Krol: Marokańskim, blizko Kapu Ozem, na Oceanie. W poblizkiey górze znayduią się minery złote i śrebrne. dł. 8. sz. 31. 35.

MOGILNICA, m. w Woi. Rawskim nadpustoszałe, leży w dobrych gruntach o *m.* 10. na w, od Rawy, nad rz. tego im.

MOGILNO, w Woi. Kaliskim. bogate Opac: Benedyktynow, należy do Kollacyi Krolewskiey, teraz Kreisamt pod pan. Pruskim.

MOGIŁA, *Clara tumba*, m. w Woi. Krakowskim, sławne pięknym klasztorem Cystersow, w

ktorym ten zakon ma swe nauki, i Opactwem Kollacyi Krol. Pokazuią tu górę, w ktorey Wanda Krolowa Pol. miała być pochowana. Leży w bardzo miłym mieyscu, nad Wisłą, o milę od Krakowa.

MOGOL, *Mogolis imperium*, wiel. Państwo Azyatyckie w Indyach: graniczy na połn. z górą Imaus, ktora go oddziela od Tartaryi wielkiey, na w, z Krol. Arakańskim, na połd. z Golfem Gangiesu, połwyspą Malabaru, i z Koromandelem, na z. z Persyą i Kandaharem. Tamerlan był tego Cesar. Założycielem, ale ze wszystkich nabyciow, niezostało przy familii tylko Indostan. Ten kray ma nayrnniey *m*. 500 wzdłuż; posiada niezmierne bogactwa, i żyzny iest w wszelkie gatunki zboża. Iedwab, bawełna, i wszystko co wychodzi z Indyi znayduie się tu w obfitości. Przed wyprawą do tego kraiu Thamasa Kulikana r. 1739. Wielki Mogoł był absolutnym, miał dochodu na 900 millionow, a woyska niezmierną utrzymywał liczbę. Piszą, iż w Agrze, czyli Delli zawsze było regularnego woyską przy nim 200000, i pięćset słoniow, bogato przybranych. Ale nieudołężność iego w odparciu naiązdu Kulikana, tak go osłabiła poddanym, iż Subabowie i Nababowie, ktorzy są rządcami prow: podlegać niechcieli, i uczynili się udzielnemi; małą mu tylko winni będąc daninę, a ktorą orężem wymagać musi. Postanowiono tylko było, aby Urzędnicy z swych mieysc ruszeni być mogli, i do Mogoła należały nominacye po śmierci urzędnika. Ale tym dotąd przemoc sama rozrządza. Gdy Mahometanin umiera w iego Państwie wszystkie iego sprzęty idą na skarb Cesarza. Dzielono Mogoł na 24 prow: Deli, Agra, Guzarata, Mallua, Patana, Barar, Brampur, Bagnala, Rugemal, Mullan, Kabul, Tala, Lahor, Asmir, Bakar, Ugen, Urecha, Kachemirya, Dekan, Nenda, Bengal, Wizapur, i Golkonda. Subabowie połączywszy wiele prow. inne Cesarstwa uczynili podziały. Ob. Dekan. Cesarz iest Mahometanin; ale wielu iest w iego stanach rządcow prow: ktorzy są Poganie. Ob. Tartarowie.

MOGUERA, m. Hiszp. w Andaluzyi, nad rz. Tinto, o milę od iey wyiścia.

MOGUNCYA, *Moguncya*. po Fr. *Mayence*, po Niem: Maynz W. dawne i znaczne M. Niem. w Cyr. Renu niż. stoł. stanow Elektorstwa Moguńckiego, z Arcy-Bisk. erygowanym r. 747, ktorego Arcy-Bisk: iest Dziekanem Elektorow, Arcy-Kanclerzem Rzeszy Niem. Strożem Archiwow Cesarstwa, i Dyrektorem Seymow generalnych i partykularnych; ma prawo zwoływania Kollegium Elektoralnego, i examinowania prawności deputowanych, wprzod nim do Obrad wniydą. Obieranym Arcy-Bisk: bywa od 24 naypierwszych kanonikow, i z pomiędzy nich. Siedmnastu Domicellaryuszow kapituły niemaią w tym obieraniu głosu. Zaszczyca Moguncyą *Universitas* fundowana r. 1482, wspaniała katedra, pałac Arcy-Bisk: zwany *S. Martinsburg*, i inne budowle publiczne bardzo piękne. Iest podobieństwo do prawdy iż tu druk około r. 1440 był wynaleziony, lubo Strazburg i Harlem też sobie przywłaszczaią sławę. Lubo Moguncya iest mocna, obronioną być iednak dobrze niemoże z przyczyny gór ią opasuiących. Adolf Hrabia de Nassau wziął ią był r. 1462, Gustaw Adolf r. 1631, ale gdy ten z niey ustąpił, Cesarscy go odzyskali r. 1635, i oddali ią Elektorowi. Fr. kilka kroć stawali się iey panami; odebrał ią im Karol V. Xżę Lotaryngii po długim oblężeniu r. 1689. Leży nad lewym brzegiem Renu, blisko

gdzie Men do niego wpada, gdzie iest forteca zbudowana od Gustawa Adolfa, ktorego ma nazwisko, i most stawiany na batach. Znaczny handel prowadzi osobliwie winami Ryńskiemi, a lubo iest ludne, smutne iest iednak. o *m.* 13 na półn. ku z. od Wormacyi, 8 od Frankfortu, 30. na w. od Trewiru, 37 od Strazburga, 34 od Kolonii, 150 od Wiednia, 105 od Paryża. dł. 20. 2. sz. 49. 54. Arcy-Bisk. Moguńckie, iest obszerny kray Niem. nad Renem; graniczy z Bisk. Wurtzburskim, Hr. Hohenloeńskim, Wertheimskim, Reineckim, Szwabią, Palatynatem, i Hr. Katzenellebogen. Jest bardzo żyżny osobliwie w wina i bardzo ludny. Dzieli się na 2 części, część leżącą ku Frankonii i Rengrawią. Nie trzeba mieszać Arcy-Bisk. Moguńckiego z Elektorstwem, bo to zawiera daleko więcey nad pierwsze. Naywiększa część leży po nad Renem, między Palatynatem, i Elektor. Trewirskim.

MOHACZ, *Amantia*, m. w Węgrzech niższych, w Hr. Baraniwaru. Sławne iest dwoma wielkiemi potyczkami r. 1526, i 1687 i pamiętne śmiercią Ludwika II. Leży nad zbiegiem Korassy i Dunaiu, o *m.* 10 na połd. od Koloczy. dł. 36. 8. sz. 45. 50.

MOHIŁOW, *Mohilovia*, znaczne M. Litt. w Woi. Mścisławskim, z zamkiem z Arcy-Bisk. katolickim Rzym: r. 1782 od Katarzyny II. erygowanym, i z Bisk: Schizmatyckim. Jest dobrze budowne, ludne i handlowne, na towary osobliwie Moskiewskie, sławne robotą strzelb rożnych, Władysław syn Zygmunta III. r. 1616 zgromadził tu woyska Polskie, z ktoremi do Moskwy wkroczył. Wzięte było od Moskalow r. 1654, i oblężone bezskutecznie od naszych r. 1660, dopiero r. 1662 odebrane Moskwie było. Ekonomia Mohylowska przed zakordonowaniem tego kraiu należała do dobr Krol. R. 1780 wsławił to miasto widzeniem Imperatorowey Ross. Katarzyny II. i Jozefa II. Cesarza. Szwedzi r. 1707 znaczne tu nad Moskalami odnieśli zwycięstwo. Jest pod pan. Rossyiskim, od r. 1773; tu rezyduie Gubernator Moskiewski. Leży w dobrym położeniu nad Dnieprem, od Orszy *m.* 11, od Mścisławia 23, od Wilna 68, od Warszawy 107. dł. 49. 20. sz. 53. 38.

MOHIŁOW, m. w Woi. Podolskim dosyć znaczne, na pograniczu Bracławskim. Mieszkańcy produktami swemi niemały prowadzą tu handel. Leży w gruntach bardzo żyżnych, nad Niestrem, niżey Kamieńca Podolskiego o *m.* 16. od Iarugi *m.* 3.

MOHYLNA, małe m. w Woi. Minskim, od Nieświeża *m.* 7.

MOHRUNGEN, Morunga, m. Pruskie sądowe, stol: Cyrk. tego im. z zamkiem, między bagnami; nal. do Grafow z domu *Dohna*. Jest od Libstadu ku z. o *m.* 2.

MOIN, we Fr. źrzodło mineralne, blizko Montbrison. Jest orzeźwiaiące i skuteczne w purgowaniu.

MOINGONA, rz. w Luizianie; uchodzi do Missisipi.

MOIRANS, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 3. na połn. ku z. od Grenobli.

MOIREMONT, Opac. Fr. Bened. w Szampanii, o milę od *S. Menehoult*, czyni 5300 liwr.

MOISERAUX, ob. Masmunster.

MOISSAC, *Mussiacum*, dawne m. Fr. w pow. Kadurskim z Opac. Sekularyzowanym, czyniącym 22000 liwr. Jest bogate i we wszelkie towary obfituie. W pięknym leży położeniu nad Tarną, blizko Garumny, o *m.* 6. na połn. ku z. od Montauban. dł. 19. 2. sz. 44. 8.

MOKKA, lub Mocha, znaczne

M. Azyatyckie w Arabii ſzczęśliwey, z dobrym portem obronnym dwoma fortecami, przy wniyściu morza czerwonego, o *m.* 5. na półn. od Cieśniny Babel-Mandel. Handel prowadzi wielki oſobliwie na kawę, ktora miana ieſt za nayłepſzą. Gorąca tu panuią znaczne. dł. 62. ſz. 14.

MOKOBODY, m. w Woi. Podlaſkim, gdzie ſądy koleyno z Sokołowem i Miedzną ziemia Drohicka odprawuie, w ktorey leży to miaſteczko.

MOKNIUN, Stwo w Woi i w pow. Trockim.

MOKRA, rz. na pograniczu Pruſkim wpadaiąca do Wiſły.

MOKRZYSKA, m. w Krakowſkim, ieſt pod pan. Auſtr. w Cyrk: Wielickim.

MOKRZKO, w Woi. Sieradzkim, gdzie Staniſław Kożuchowſki zebrane od ſiebie Konſtytucye w właſney drukarni wydał r. 1732. Jeſt pod Wieluniem o milę. Tegoż im. w Krakowſkim, niedaleko Iędrzeiowa.

MOLA, *Formiæ*, m. Włoſkie w Krol. Neapolitańſkim, blizko Gaiety na w.

MOLESE, ob. Maulaiſe.

MOLALIA, wyſpa Afrykańſka na kanale czyli zatoce morſkiey Mozambiku, iedna z wyſp Komorſkich. Obfituie prawie we wſzyſtko. dł. 62. 30. ſz. połd 12.

MOLCZARZ, w Woi. Nowogrodzkim, na gran. pow. Słonimſkiego nad Moiayiem rz. wpadaiącą do Niemna.

MOLDAWA, Moldau, lub Muldau, lub Wultawa, *Vuldavia*, znaczna rz. Czeſka, ktora płynie ku półn. od połd. przerzyna miaſto Pragę, i wpada do Elby.

MOLDAWA, Cyrk: Moldawſki, znaczna kraina w Czechach rozległa na *m.* 12. wzdłuż rz. Moldawy, na połd. Pragi. Doſtarcza wiele żywności Pradze.

MOLDAWIA, ob. Multany.

MOLESME, m. Fr. w Szampanii, o *m.* 4. na półn: ku z. od Chatillon nad Sekwaną, z ſławnym Opac. Bened: czyniącym 14000 liwr. fund. r. 1173, w Diec. Langreſkiey.

MOLEFITA, *Melfictum*, m. Włoſkie, w Krol. Neapolit. w ziem. Barſkiey, z Biſk. pod Metropolią Barſkiego, i z tyt. Xſtwa. Leży nad Golfem Weneckim, o *m.* 4. na półn. ku z. od Baru, 3 od Trani. dł. 34. 25. ſz. 41. 18.

MOLIENS, *Molinæ*, nazwiſko dwoch m. Fr. iedno w pow. Bellowaceńſkim, o *m.* 3 na połd. ku z. od Poix. drugie o *m.* 3 od Ambianu.

MOLIERES, m. Fr. w pow. Kadurſkim, z ſądami Krol. ieſt na poł drogi z *Cahors* do *Montauban*, o *m.* 5 na półn. od *Figeac*.

MOLINA, mocne M. Hiſzp: w nowey Kaſtylii nad Gallą, w gruncie obfitym w paſtwiſka, o *m.* 15. na połd. ku w. od Siguenza, 35. od Madrytu. dł. 15. 55. ſz. 40. 58.

MOLINGAR, lub Mullingar, *Molingaria*, m. Irlandzkie, ſtoł. Hr. *Oueſtiheath*, o *m.* 13 na z. od Dublina, deputuie na Parl. dł. 10. 12. ſz. 53. 28.

MOLISA, *Moliſinus*, Hr. Moliſeńſkie, mały pow. w Krol. Neapolit: między Abruzzem, Kapitanatem, i ziemią Labour; Ma *m.* około 13 wzdłuż, wſzerz 11. Moliſa, m. od ktorego to Hr: zowie ſię ieſt o *m.* 9. na półn. od Kapuy.

MOLLEN, lub Molna, małe, ale mocne m. w Xſtwie Lawenburſkim, nad rz. Steckenitz, o *m.* 5 na półn. od Lawenburga, nal. do Elektora Hannowerſkiego. Margr. Brandeburſki był przymuſzony odſtąpić od niego od oblężenia r. 1506. Gnat Mansfeld dobył go r. 1625.

MOŁODZIECZNO, m. w Woi. Wileńſkim, w pow. Oſzmiańſkim blizko źrzodła rz. Berezyny

o milę od Lebiedziowa.

MOLOTYNCE, m. w Kiiowskim, ozdobne piękną cerkwią, nad rz. na w. Lahotyna.

MOLSHEIM, *Molshemium*, m. Fr. w Alsacyi nad rz. Bruch, o *m.* 3 na z. od Strazburga. Jest tu piękna Kartuzya, ktora z domem Ex-Jezuickim zaymuie wiel. część miasta. Molsheim był spalony od woysk Cesarskich r. 1677. Ale potym odnowiony został. Jest o *m.* 97 na w. od Paryża. dł. 25. 10. sz. 48. 32.

MOLUCKIE wyspy, *les Moluques*, *Moluccæ*, leżą na morzu Indyiskim. Jest ich 5 znacznieyszych; Ternara, Tidor, Machian, Motir, i Bachian. Drzewa na nich prawie zawsze zielenieią się. Obfituią w wszelkie wonności w korzeni w goździki. Jest tu drzewo podobne do palmowego, z ktorego kory chleb robią, a z młodych latorośli wyciskaią trunek, ktory służy im za wino. Zowią go *Tuah.* Znayduią się na tych wyspach wiel. bardzo węże, ale nie iadowite, krokodyle ziemne bardzo niebespieczne, i inne morskie, ktore się rękami brać daią. Wyspy te zostaią teraz pod pan. 3 Krol. Mieszkańcy są Mahometanie, lub bałwochwalcy, są łagodni, ale interessowani i dumni. Kobiety są cery białey i piękney. Portugalczykowie odkryli ie r. 1511. i swoy na nich założyli handel, opanowawszy ich brzegi, ale wyspiarze wsparci od Hollend. wypędzili ich. Hol. są teraz iakoby ich panami. Mimo tych 5 wysp, daie się u niektorych nazwisko wysp Moluckich wyspom: Meao, Marigogran, Cinomo, Kabel, Amboina, Celebes, i Gilolo.

MOLWICZ, wieś Niem. w Szląsku między brzegiem, i Grotkowem, sł. tu stoczoną potyczką dnia 10 Kwietnia r. 1741. między Austr. i Prusakami.

MOMONIA, lub MUNSTER, Prowincya Irlandzka na połd. leżąca. Jest bardzo urodzayna i naylepsze ma porty. Zawiera 5 Hrab. 7 miast, i 25 miasteczek, ktore wysyłaią Dep. na Parl. Waterford iest M. S.

MONA, ob. Mone.

MONACO, *Monachium*, małe, dawne, piękne i mocne M. Wło. na brzegu Genueńskim, z zamkiem z dobrą Cytadellą, i z dobrym portem. Jest stolicą Xstwa tegoż im. pod protekcyą Francyi, wprzod posiadanego od familii Xżąt *Grimaldi*, z ktorey rąk przeszło do familii *Matignon.* Krol Franc. trzyma w nim swoy garnizon, a Xżę iest rządzcą woysk Krol. w mieście swym *Monaco.* Poddani iego wyięci są od prawa kadukowego we Fr. r. 1770. Leży na skale, ktora się rozciąga aż do morza, o *m.* 3 od *Vintimille*, 2 od *Villefranche*, 3 od Nice, 176. od Paryża. dł. 25. 8. sz. 43. 48.

MONAGAN, *Monaghanum*, m. i Hr. Irlandzkie, w prowincyi Ultonii. 5 Baronii zawiera to Hr. a miasto wysyła 2 Dep. na Parl. Jest o *m.* 5 na połd. ku z. od Armaghu. dł. 10. 36. sz. 54. 12.

MONASTER, lub MONESTER, *Monasterium*, dawne M. Affr. w Krol. Tunetańskim. Jest w wesołym położeniu, blizko morza, o *m.* 18 na połd. ku w. od Tunetu. dł. 28. 40. sz. 36. ob. Munster.

MONASTERSZCZYZNA, m. w Woi. Mścisławskim, pod pan. Rossyi na gran. Moskiewskiey, od Kadzyna na z. o *m.* 3.

MONASTERYCZ, m. niegdyś obronne w Woi. Podolskim, z zamkiem nad rz. Kotopeć. Dobra tu wielkie dawniey były Manasterskich, od ktorych poszli Jazłowieccy; zburzone i zruynowane miasto odnowione i umocnione było od Sienińskiego Kaszt. Lwowskiego. Teraz iest pod pan. Austr. w Cyrk. Halickim, od Halicza na w. *m.* 5 sz. 49. 47. Tegoż im. w Woi. Kiiowskim, pod pan. Rossyi *m.* 3 od

Przyłuki.

MONASTERZYSKA, m. w Wo-Iew. Wołyńskim nad Styrem ku Bugowi. Inne w Woi. Bracławskim przedtym obronne na połd. Wachno grobli przy granicy. Kiiow.

MONBAHUS, m. Fr. w pow. Ageńskim, o *m.* 4 na połn. ku z. od *Villenuve.*

MONBAZA, *Monbacia*, m. na brzegu wschodnim Afr. z dobrą cytedellą, i z fortecą S. Melindy. Fr. *Almeide* dobył i zburzył ią r. 1505 Arabowie wypędzili ztąd Portug. r. 1631.

MONBLANC, m. sądowe, i Hr. Hiszp. w Katalonii nad rz. *Francoli* o *m.* 7 na połn. od Tarragony.

MONCALVO, Monkal, małe ale mocne m. Wło. w Xstwie Monsferrackim, na górze leży, o *m.* 5 na połd. ku z. od Kazalu. dł. 25. 48. sz. 44. 58.

MONCAON, lub MONZON, *Montio*, mocne m. Portug. w Prowincyi *Entre Duero & Minho*, z dobrym zamkiem i tytułem Hr Jest o *m.* 3 od Tuy, 11 na połn. od Bragi. dł. 9. 33. sz. 41. 52.

MONCASTRO, ob. Białogrod.

MONCE, Opac. Bernard. fundowane r. 1216. od Amboizy o *m.* 3.

MONCEAU, m. Fr. w pow. Lemowiceńskim, o *m.* 7 na w. od Brives.

MONCEAUX, pałac Krola Fr o *m.* 2 na w. od Senlis.

MONCEL, Opac. mniszek S. Klary, o *m.* 3 na połn. od Senlis nad rz. *Oise.* Inne Premonstr. nad Marną, o *m.* 2 od *Vitry.*

MONCHAUDE, m. Fr. w Santonii, o *m.* 5 na połd. ku w. od *Saintes.*

MONCLAR, wieś i Baronia Fr. w Prowen. o milę od lewego brzegu rzeki *Durance*, 3 od *Seyne.* Tegoż im. m. o *m.* 4 na w. od Montauban.

MONCON, *Moncio*, Monzon, mocne m. Hiszp. w Krol. Aragonii z dobrym zamkiem. Wzięte od Fr. r. 1642. a odebrane od Hiszp. było r. następuiącego. Jest o milę od Bałbastro. dł. 17. 54. sz. 41. 43. ob. Moncaon.

MONCONTOUR, *Mons Contorius*, m. Fr. w pow. *Mirebalais*, w Piktawii, sł. wygraną Henryka III. przeciw Amiralowi *Coligny* w Październiku r. 1569. Leży nad rz. Dive, o *m.* 4 na połd. ku z. od Loudun, 9 na połd. od Saumur, 66 od Paryża. dł. 17. 35. sz. 46. 59. Tegoż im. w Brytanii o *m.* 6 od *S. Brieux.* na połd.

MONCORNET, *Mons cornutus*, m. Fr. w pow. Laońskim na górze przy brzegu Serry, zalecone fabryką serzów, o *m.* 3 od *Verrin.*

MONCOUTANT, m. Fr. w Piktawii o *m.* 5 od Mauleon.

MONCRABEAU, m. Fr. w Akwitanii o *m.* 2 na połn. od Kondomy.

MONCUR, m. Fr. w pow. Kadurskim, o *m.* 5 od *Cahors.*

MONDA, ob. Munda.

MONDEGO, *Monda*, rzeka Portugal. ktora płynie przez Konimbrykę, i wpada do Oceanu.

MONDONNEDO, *Mindon*, M. Hiszp. w Gallicyi z Bisk. pod metropolią Kompostelskiego. Leży w miley, żyżney i bardzo zdrowey okolicy, nad rzeczką, o *m.* 25 na połn. ku w. od Kompostelli, tyleż na w. od Owiedo. dł. 10. 27. sz. 43. 30.

MONDOUBLEAU, *Mons Dubelli*, m. Fr. w pow. Cenomańskim, z tyt. Baronii Parostwa, ozdobne zamkiem, o *m.* 5 na połnoc od *Vendome.*

MONDOVI, *Mons-vici*, znaczne m. Wło. w Xstwie Piemonckim, z Akad: dobrą cytadellą, i z Biskup. Oyczyzną iest Kardynała Jana *Bona.* Leży na górze blisko rz. Elero, o *m.* 3 od *Ceve*,

13 na połd. ku w. od Turynu. dł. 25. 30. ſz. 44. 23.

MONDRAGON, m. Fr. w Prowancyi, w pow. *les Terres Adjacentes*, o milę od *Pont-Saint-Eſprit*.

MONDRAGON, m. Hiſzp. w Guipuſkoi, zalecone wodami mineralnemi, o *m.* 5 na połd. ku z. od Placencyi.

MONDRAGON, m. Wło. w Laworze w Krol. Neapolit. blizko brzegu, między uyściem rzek *Gariglan*, i *Vulturno*; ſł. ieſt łaźniami wód mineralnych, zwanych u dawnych *Aquæ Sineſſæ*, dla tego, że tu w pobliżkości znaydowało ſię miaſto *Sinueſſa*.

MONE-Danoiſe, Mona Duńſka, *Mona Danica*, wyſpa na morzu Baltyckim, Krol. Duńſkiego; leży na połd. ku w. Zelandyi. Stega ieſt iey m. celne. Znayduie ſię na niey kilka fortec, i wſi doſyć. dł. 30. 40. ſz. 54. 58. -- 55. 8.

MONEINS, m. Fr. w Benearnie, o *m.* 2 na z. od *Pau*, 2 na w. od *Navarreins*.

MONESTIER-de Armont, i S. Paul, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 6 na połd. od Grenobli. Tamże inne o *m.* 2 na połn. od *Briançon*, zalecone wodami mineral.

MONESTIER, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 4 na połn. od Alby.

MONFAUCON, m. Fr. w Szampanii, o *m.* 5 na połd. od Stenay.

MONFAUCON, *Mons Falconis*, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 2 na w. od *Cliſſon*. Tegoż im. m. w Hr. Bigorreńſkim, o milę od Maubourget, 6 od Tarbes.

MONFLANQUIN, m. Fr. w pow. Ageneńſkim, nad rz. Lezą, o *m.* 2 na z. od Fumelu.

MONGALOWIE, ob. Tartarowie.

MONHEIN, *Monheimum*, m. Niem. w Palatynacie nowym, o *m.* 3 na połn. od Donawerty. Robią tu niezmierne mnoſtwo igieł. dł. 28. 22. ſz. 48. 53.

MONHEURT, m. Fr. w powiecie Ageńſkim, nad Garumną, o milę od Kleraku.

MONJAUX, m. Fr. w pow. Ruteneńſkim, o *m.* 5 na z. od Milhaud.

MONICKEDAM, lub MUNINKEDAM, *Monachodamum*, m. w Hollandyi połn. nad Zuiderzée, o *m.* 3 na połn. ku w. od Amſterdamu. Deputuie na obrady ſtanow. dł. 22. 25. ſz. 52. 29.

MONISTROL, *Monaſteriolum*, m. Fr. w pow. *Velay*, o *m.* 7 na połn. od *Puy*, między dwoma pagórkami, o milę od Ligiery. Biſkup *de Puy* ma tu pałac rozrywki.

MONKAROWA, dawne m. w Woi. Kiiowſkim, w gruntach urodzaynych, o milę od Koyſewy na połn.

MONMORILLON, *mons Maurillionis*, m. Fr. w Piktawii nad Garumną, na ktorey tu leży moſt bardzo piękny, o *m.* 9 na w. ku połd. od *Poitiers*, z grodem i z ſądami Krol.

MONMOUTH, *Monumetia*, m. Angiel. ſtol. Monmutshiry, deputuie na Parl. Oyczyzną ieſt Krola Henryka V. Jeſt w weſołym położeniu między Wey i Monowem, o *m.* 34 na połn. ku z. od Londynu, 6 na połd. od Herefordu. dł. 14. 55. ſz. 51. 51.

MONMOUTHSHIRE, prow. Angielſka w Diec. Landaffſkiey. Zawiera około 340,000. łanow i ieſt bardzo żyżna. Wyſyła 2 Dep. na Parl.

MONNOYE, m. Fr. w Turonii, o *m.* 3 na połn. od Tours.

MONOEMUGI, Krol. Afr. między Zangwebarem i Makoko. Bogate ieſt w minery złote i ſrebrne. Mieſzkańcy ſą czarni i mało znani.

MONOMOTAPA, Krol. Afr. w Kafferyi, ktorego Krol ieſt po-

tężnyli bardzo bogaty. Ma pod sobą wielu Xżąt hołdowniczych, ktorych dzieci przy iego edukuią się dworze.

MONOPOLI, m. Wło. w Krolestwie Neapol. w ziemi Barskiey, z Bisk. pod metropolią Barskiego, ale wyiętym od iego iuryzdykcyi, i z zamkiem dosyć obronnym. Leży nad Golfem Weneckim, o *m.* 9 na połd. ku w. od Baru, 3 na w. od Polignano. dł. 38. 2. sz. 41. 10.

MONPAZIER, m. Fr. w powiecie Perigord, o *m.* 10. na połd. ku z. od Sarlaty.

MONPLAISIR, pałac roskoszny Imperatorowey Rossyiskiey o *m.* 4 od Peterzburga przy Peterhof.

MONREIAU, *Mons Regalis*, m. Fr. w Hr. *Comminges*, nad Garumny brzegiem, przy uyściu Nesty, leży na wzgórce, o *m.* 5 na z. od *S. Gaudens.*

MONREVEL, m. Fr. w pow. Perigord nad Dordonią, o *m.* 2 niżey *S. Foy.*

MONRICOUX, m. Fr. w powiecie Kadurskim, o *m.* 5 od Montauban.

MONS-enPuelle, *Mons in Pabula*, o *m.* 2 na połn. od Duaku, 4 od Lilli, iest to mieysce gdzie Filip piękny odniosł zwycięstwo nad Flamańczykami r. 1304.

MONS, *Mons-Hannoniæ*, dawne, wiel. pięk. bogate i bardzo mocne M. Niderlandu, stoł. Hannonii Austr. ozdobione wielą pięknemi budowlami, i gmachami publicznemi. Wzięte było od Xcia Alby r. 1572. Gnał Humieres szturmował go r. 1677. Ludwik XIV. opanował go r. 1691. odebrali go związkowi 1705. Został się przy domie Austr. przez traktat Utrechtski. Odebrali go byli ieszcze Franc. dnia 10 Lipca r. 1746. Leży częścią na górze, częścią w rowninie, w gruncie bagnistym, nad rz. *Trouille*, o *m.* 2 od *S. Gillain*, o *m.* 7 na połn. ku w. od *Valenciennes*, i *Tournay*. 4 od *Maubeuge*, 12 od *Cambray*, 15 na z. od Namuru, 55 od Paryża. dł. 21. 34. sz. 50. 27.

MONSALVY, m. Fr. w Arwernii niż. o *m.* 5 na połd. od Auryliaku, 11 od Rhodez.

MONSEGUR, m. Fr. w pow. Bazateńskim nad rz. Drotą, o *m.* 5 na połn. od Reolli.

MONSEURS, m. Fr. w powiecie Cenomańskim, o *m.* 4 na połn. ku w. od Lawalu.

MONSFERRAT, lub MONTFERRAT, *Monsferratus*, Prow. Wł. z tyt. Xstwa, graniczy na w. z Xstwem Medyolańskim, i częścią Rzpltey Genueńskiey, na połn. z pow. Wercelleńskim, i Kanawezkim, na z. z właściwym Piemontem, na połd. z Rzpltą Genueńską, od ktorey oddziela go góra Apennin. Kray iest żyzny, i dobrze uprawny. Należy do Krola Sardyńskiego. *Casal* iest M. S.

MONSTERBERG, lub MUNSTERBERG, m. i Prowincya Szląska niższego z zamkiem, o *m.* 8 na połn. ku w. od Glatzu, 11 na połud. od Wrocławia. dł. 34. 55. sz. 50. 38. Od r. 1742. zostaie pod pan. Krola Pruskiego.

MONSTIER-*en Der*, m. i Opac. Fr. w Szampanii, fund. około r. 685. Benedyktynom czyni 25000. liwr. o *m.* 4 od S. Dizier. Inny *Monstier-en Argonne*, iest Opac. Cyster. czyniące 9000. liwr. fund. r. 1149. o *m.* 6 od *Chalons.* ob. Moutier.

MONTIER-Ramey, Opac. Bened. o *m.* 4 od Troyes, fund. około r. 837. czyni 7500. liwr.

MONT, (S.) m. Fr. w Armaniaku niższym.

MONTABOR, *Mons-Tabor*, obronne m. Niem. z grodem i zamkiem w Elekt. Trewirskim, o *m.* 4 na połn. ku w. od Koblentzu. dł. 25. 25. sz. 50. 20.

MONTAGNAC, *Montiniacum*, Montiniak, m. Fr. w Langwedocyi, z sądami Krol. o milę na w. od Pezenas.

MONTAGNE-blanche, ob Weissenberg.

MONTAGNE-inaccessible, ob. Aiguille.

MONTAGNES-des Geans, ob. Riesenberg.

MONTANIA, *Montanea*, znaczne M. Azyatyckie, w Natolii, w Prowincyi Bek-Sangil, nad morzem Marmora. Jest bardzo handlowne, osobliwie na owoce, i leży nad Golfem tegoż im. o *m.* 5 od Bursy, 24 od Konstantynopola na połd. dł. 46. 30. sz. 40. 10.

MONTAIGUT, *Mons-Acutus*, m. Fr. o *m.* 7 od Agen, o *m.* 4 na połd. od *Duravel*. Tegoż im. w Langwedocyi, o milę od S. Felix.

MONTAIGU, m. Fr. w Piktawii, z tyt: Margr: o *m.* 8. na z. od Mortagne, 8 od *Toulose*. Tegoż im. w Normandyi, o *m.* 2. od *Valogne*.

MONTAIGUT-les Combrailles, m. i Baronia Fr. w Arwernii niż. z grodem Krol. i Leśnictwem, o *m.* 4. na w. od *Evaux*, 80 od Paryża, 12 od *Moulins*.

MONT-ALBAN, *Mons-Albanus*, bardzo mocne m. Hiszp. w Krol. Aragońskim, z dobrą Cytadellą nad *Rio-Martin*, o *m.* 20 na połd. od Saragossy, 37 od Walencyi: dł. 16. 55. sz. 40. 52.

MONT-ALBAN, m. Włoskie, w Hr. Niceńskim, między Nice i *Villefranche*. Leży na górze.

MONT-ALCINO, *Mons Alcinus*, małe, ale osiadłe dobrze M. Włoskie w Toskanii, w pow. Sieneńskim, z Bisk: niedependuiącym tylko od Papieża. Jest w górzystym położeniu, o *m.* 7 na połd. ku w. od Sienny, 18 od Florencyi. dł. 29. 12. sz. 43. 7.

MONTALSAT, m. Fr. o *m.* 7. na połn. od Montauban.

MONT-ALTO, *Mons-Altus*, m. Włoskie w Marchii Ankonitańskiey z Bisk: w Metropolii Fermeńskiego, nad rz. Monocio, o *m.* 4 na połn. ku w. od *Ascoli*, 17 na połd. od Ankony, 5 od Fermo. dł. 31. 7. sz. 42. 59.

MONTAN, (S.) m. Fr. w Langwedocyi, w Diec: Wiwiereńskiey.

MONTARCHER, m. Fr. bardzo małe, w pow. Forez, o *m.* 5. na połd. od Montbrison.

MONTARGIS, *Mons-Agisus*, piękne i znaczne M: Fr. w Aurelii prow: stoł: pow. Gatyneńskiego, z grodem i zamkiem. Anglicy r. 1426 od oblężenia iego odpędzeni zostali. Oyczyzną iest Pani Guyon. Leży nad rz. Loin, o *m.* 6 na połd. od Nemours, 3. od Niwerny, 25 od Paryża. dł. 20. 24. sz. 47. 69. Blizko miasta leży las piękny.

MONTASTRUC, m. Fr. w Langwedocyi wyż. o *m.* 5 na w. od Tulosy. Inne w pow. Bigorreńskim, o *m.* 4 na w. od Tarbes. Inne o *m.* 4 na połn. od *Auch*.

MONTATERRE, m. Fr. przy uyściu rz. *Therain* do *Oise*, na przeciw *Creil*, o *m.* 2. od Senlis.

MONTAUBAN. *Mons-Albanus*, Montoban, piękne i znaczne M. Fr. w Langwedocyi wyższey, z wielkorządztwem, z Bisk. erygowanym r. 1317, w Metropolii Tulozańskiego, z sądami, i Akademią nauk wyzwolonych. Mieszkańcy przyięli Kalwinizm r. 1572, i umocnili swe miasto. Ludwik XIII. był przymuszony odstąpić od oblężenia iego r. 1621, powrociło do swych powinności r. 1629, a Kardynał *Richelieu* znieść iego kazał twierdze. Oyczyzną iest Piotra Belloy. Leży nad Tarną, o *m.* 10 na połd: od Cahors, 10 na połn. od Toulose, 140 od Paryża. dł. 19. 5. sz. 44. 2. Tegoż im. wieś w Brytanii, z tyt. Xstwa, o *m.* 6 na połn. ku z. od Rennes.

MONTAUD, m. Fr. w prow. Forez o *m.* 3 od *S. Etienne*.

MONTAUSIER, ziemia z tyt. Xstwa Parostwa, o *m.* 4 na połd. od *Barbesieux*.

MONTAWA, rz. w Woi. Pomorskim, wypada przy Kyschau, i uchodzi powyżey Neuemburga do Wisly. Jest przy niey miasteczko tego im. Kraina w Malborskim, czyli kąt sam Wisly i Nogatu szpicą Montawską od lasu Montawikiego się zowie, *Montauscher Winkel.* Ma 5 wsi, i iest częścią zuławy Malborskiey.

MONTAUT, m. Fr. w Armaniaku z tyt. Baronii, ktora iest iedną z 4 naypierwszych w Hr. Armaniackim. o *m.* 2. od *Auch.* Tegoż im. m. w Hr. *de Foix*, o *m.* 2. od Pamiers.

MONTBAR, *Mons-barrus*, m. Fr. w Burgundyi, nad Braine, z zamkiem o *m.* 3 od Semuru.

MONTBAZIN, m. Fr. w Diec. Montpellierskiey, o *m.* 4 na połd. ku z. od Montpellieru.

MONTBAZON, *Mons Basonis*, m. Fr. w Turonii, z tyt. Xstwa Parostwa. Jest w miłym położeniu, pod górką, na ktorey leży dawny zamek. o *m.* 3 na połd. od Tours, 54 od Paryża. dł. 18. 22. sz. 47. 17.

MONTBELLIARD, *Mons-Belligardus*, piękne i mocne M. S. Xstwa tegoż im. na w. ku połn. Franszkontu. Miasto leży pod skałą na ktorey stoi zamek wielki i mocny na ksztalt Cytadelly blizko rz. Alaine i Doux. o *m.* 3 od Befortu, 15 na z. od Bazylei, 18 od Bezansonu, 85 od Paryża. dł. 24. 40. sz. 47. 38. Xstwo Montbeliardu ma swego Xcia udzielnego, ktorym iest Xżę Würtemberski, i ma głos i mieysce w Kollegium Xżąt Państwa Niem. od r. 1653. Ludwik XIV. kazał zburzyć to miasto r. 1674. Kray Xstwa ma długości na *m.* 12, i tyleż wszerz. Jest w części dependuiący nieiako od Fr. w części od Rzeszy Niem.

MONTBENOIT, Opac: Augustyn. w Franszkoncie, czyni 10000 liwr. Jest o *m.* 2. na połn. od Pontarlieru.

MONTBIJOUX, w śrzedniey Marchii Brandeburgskiey, blizko Berlina, sławny pięknemi ogrodami.

MONTBOISSIER, m. i Margr: Fr. w Arwernii, o *m.* 4 na w. od Issoire, 4 od Billom.

MONTBRISSON, *Mons-Brisonis*, Monbryzona, znaczne M. Fr. stoł: powiatu Forez, w Wielkorządztwie Lugduńskim nad rz *Vezize.* Oyczyzną iest. Jak. Joz. Douguet. Leży o *m.* 15 na z. od Wienny, 15 od Lugdunu, 100 od Paryża. dł. 21. 42. sz. 45. 32. zalecone są iego wody mineralne skuteczne na żołądek i zaostrzenie appetytu.

MONT-BRON, *Mons-Berulfi*, m Fr. w pow. Angulemskim z tyt. Hrabstwa, o *m.* 6 na w. od Angulemy.

MONT-BRUN, m. Fr. z tyt. Margr: w Delfinacie, o *m.* 3 na połn: od Sault. Inne w Hr. *Comminges* o *m.* 2 na z. od *Mas-d'azil.* Inne w Piktawii, o *m.* 2 od *Thouars.* Także w Langwedocyi, o *m.* 6 na z. ku połn. od Narbonny.

MONT-CENIS, m, Fr. w Burgundyi, z grodem i z tyt. Baronii; leży na wzgórce między dwoma górami, o *m.* 4 na połd: od Autun. ob. Cenis.

MONTCHAMP, m. Fr. w Normandyi, blizko lasu tegoż im. o *m.* 4 na połn. ku w. od *Vire.*

MONT-CHATON, włość w Normandyi, o milę od *Coutances.* Poławiaią się tu Summy.

MONT-DAUPHIN, *Mons Delphinis*, mały plac we Fr. w Delfinacie, o *m.* 3 od Embrunu, na górze przerwistey i zewsząd prawie oblaney rz. *Durance*; Ludwik XIV. ufortyfikować go kazał r. 1693.

MONT-DIDIER, *Mons-Desiderii*, dawne M. Fr. w Pikardyi, w Wielkorządztwie Ambianu, z grodem. Niektorzy Krolowie Fr.

z 3ciey familii, w nim swoy mieli pałac, i dwor tu trzymali. Leży na górze. o *m.* 9 na połd. ku w. od Ambianu, 9 od *Compiegne*, 21. na połn. od Paryża. dł. 20. 13 sz. 49. 38.

MONT-D'OR, góra Fr. iedna z naywyższych gór w Arwernii, o *m.* 8 na połd. ku z. od Klermontu. Ma swey wysokości na sążni 1030. Znayduią się tu wody miner. Które wypływaią z góry *Angle* o milę od tey, i są pomocne na podagrę i rumatyzmy. ob. Thierry (S.)

MONTEAGUDO, m. Hiszp. z tyt. Hr. w Krol. dawney Kastylii.

MONTE-ALBANO, Monte Alcino, ob. Mont-Alban, Mont-Alcino.

MONT-ALVERNO, klasztor sławny Franciszkanow, uczęszczany od Pielgrzymuiących w pow. Florenckim.

MONTE-ARGENTARO, znaczna twierdza w Państwie *delli Presidii.*

MONTEBURG, *Montanoburgum*, m. Fr. w Normandyi z Opac: Bened: czyniącym 12000 liwr. o milę od *Valogne.*

MONTECALLIERI, m. Wł. w Xstwie Piemonckim w pow. *Chieri.*

MONTECALVO, m. w Krol. Neapolit: w Pryncypacie, niedaleko Arioli.

MONTE-CASSINO, *Mons-Cassinus*, góra Włoska w Krol. Neapol; na wierzchu ktorey znayduie się sławne Opac. Kassyńskie, gdzie S. Benedykt założył swoy zakon. o *m.* 9 na połn: od Gaiety. dł. 31. 25. sz. 41. 35.

MONTECH, *Montegium*, m. Fr w Langwedocyi, z sądami Krol. blizko Garumny, o *m.* 2 od Montauban.

MONTECHIO, dosyć znaczne m. Włoskie w Xstwie Reggio. o *m.* 4 na połd. ku w. od Parmy, 3 od Reggio. dł. 28. 2. sz. 44. 44.

MONTECHEROUX, m. w Xstwie Montbelliardu, mieysce głowne włości Klemonckiey. Znaczne iest dwoma walnemi na rok iarmarkami, i robot rożnych stalowych i żelaznych fabryk.

MONTECHRISTO, wysepka Wł. na morzu Toskańskim przy Elbie.

MONTEFALCO, *Mons-Falconis*, m. Włoskie w Xstwie Spoletańskim na górze, o *m.* 6 na połn. ku z. od Spoletu. dł. 30. 15 sz. 42. 58.

MONTE-FALCONE, *Veruca*, m. Włoskie w pow. Foroiulieńskim, z zamkiem. Należy do Wenetow, i iest blizko Ponzano. o *m.* 4 na połn: ku z. od Akwilei, 5 od Tryestu.

MONTEFELTRO, m. Wł: Biskupie. Toż iest mieysce co S. Leo.

MONTE-FIASCONE, *Falisca*, m. Włoskie w Państwie Papiezkim, z Bisk: niedependuiącym tylko od stolicy. Leży w gruncie żyznym i obfitym w wina muszkaty, na górze, blizko ieziora Bolsena, o *m.* 5 na połd: ku z. od Orvieto, 5 od Witerbu. 18 od Rzymu. dł. 26. 33. sz. 42. 31.

MONTE-FORTE-de Lemos, dawne m. i Hr. Hiszp: w Gallicyi z wspaniałym pałacem. Jest w gruntach urodzaynych, o *m.* 10 na połn: ku w. od Orensa, 22 od Kompostelli. dł. 10. 30. sz. 42. 33.

MONTEIAN, m. Fr. w Andegawii, z zamkiem nad Ligierą, na przeciw *Chantocé*, o *m.* 4 od Andegawy.

MONTELIER, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 4 na w. od Walencyi.

MONTELIMAR, *Montilium Adhemari*, m. Fr. w Xstwie Walentyńskim, z dawną Cytadellą. Po potyczce pod Moncontour, *Coligny* Amirał od oblężenia ztąd odstąpić był przymuszony. *Lesdiguières* dobył go r. 1586. Jest ludne,

handlowne, i w żyżney wrowninie położone. *m.* 2 na połn: od *Viviers*, 10 od *Valence*, 130 od Paryża. dł. 22. 25. ſz. 44, 33.

MONTEMARANO, *Mons Maranus*, małe m, Wł: w Krol. Neapolit. w Pryncypacie dalſzym, z Biſk: pod Metropolią Benewentańſkiego, nad rz. *Calore*, o *m.* 6 na połd: ku w. od Benewentu.

MONTE-MOR-O-NOVO, lub MONTEMAIOR-EL-NOVO, m. Portugal. w Alentejo, oyczyzna S. Jana de Deo, *m.* 6 na połn: ku z. od Ewory. dł. 10. 30. ſz. 38. 32.

MONTE-MOR-O-VELHO, m. Portugal: w prow: Beirze z obſzernym zamkiem. Oyczyzna Jerzego Monte-Mayor. Leży w gruncie żyznym, o *m*, 4 od Konimbryki, 33 na połn: od Lizbony. dł. 9 36. ſz. 40. 4.

MONTENAY, m. Fr. o *m.* 4 na z. od Mayenny.

MONTENDRE, m. Fr. w Sanionti, zalecone wodami mineralnemi ſzacowanemi w okolicy tey, o *m.* 6 na połn: ku w. od Blaye.

MONTENERO, paſmo gór ciągniących ſię w Dalmacyi, o milę od Kattaro. Mieſzkańcy zwani *Montenegrami*, głowni ſą nieprzyiaciele Turkow, chociaż po części pod ich ſą panowaniem; a po części nal. do Wenetow. Większa część żyią niepodległi w górach ſwoich. Maią Biſk: Greckie, i ſą wſzyſcy Chrześcianie. Mieni ſą za bitnych i mężnych ludzi.

MONTE-PELOSO, *Mons Piloſus*, m. Włoſkie w Krol: Neapol: w Bazylikacie, z Biſk: w Metropolii Cirenzańſkiego, ale wyiętym od iego iuryzdykcyi, od Cirenza *m.* 6 na w. dł, 33. 58. ſz. 40. 50.

MONTE-PHILIPPO, forteca Włoſka w Toſkanii, na wzgórce blizko *Porto-Hercole*, ktorego nieiako ieſt Cytadellą. od woyſk Ceſar: wzięta była r. 1712. dł. 28 45. ſz. 43. 5.

MONTE-PULCIANO, *Mons Politianus*, m. Włoſkie w Toſkanii z Biſk: nie dependuiącym tylko od Pap: erygowanym r. 1561. Oyczyzną ſławnego Kardynała Bellarmina; i Ang: Baſſi, czyli Politiani; Leży w gruncie urodzaynym w wyborne wina. o *m.* 10 na połd. ku w. od Sienny; 20 od Florencyi. dł. 29. 25. ſz. 43. 5.

MONTERAU-FAUT-YONNE, *Monaſteriolum*, m. Fr. w Szampanii, nad zbiegiem rz. Yonny z Sekwaną, między Sens i Melun, z dawnym zamkiem. Jeſt o *m.* 15 na połd. od Paryża, 8 od Sens, 7 od Melunu. Xżę *de Burgogne* tu był zabity r. 1419, a ſzpada iego w kościele ieſt zawieſzona. dł. 20. 32. ſz, 48. 20.

MONTESA, mocne bardzo M. Hiſzp. w Krol. Walencyi, o *m.* 2 na z. od Xativa. Jeſt ſtolicą iedney Kawaleryi; ktora od niego ma ſwe nazwiſko, i była uſtanowiona r. 1317 od Jakuba II. Krola Aragonii. dł. 17. 11. ſz. 39. 1.

MONTE-San-Angelo, ob. S. Ange.

MONTES-Claros, ob. Villa-vitioſa.

MONTE-Senaro; o *m.* 2 od Florencyi ieſt mieyſce głowne zakonu Serwitow.

MONTESQUIOU, m. Fr. o *m.* 2 od Lauſerte. Drugie w Langwedocyi wyż. o *m.* 4 od Toulouſe. Tegoż im *m.* 2 na połd. od Rieux, wzięte było od Gnała *de Joyeuſe*, r. 1586. Inne w Armaniaku z Przeorſtwem, o *m.* 4 od *Auch*, ktore dało nazwiſko iedney znakomitey familii Fr. Także w Lomanii, o *m.* 3 na z. od Agen.

MONTE-VERDE, *Mons Viridis*, m. Włoſkie, w Krol. Neapol. w Pryncypacie dalſzym nad Ofanto z Biſk. pod Metropolią Konzańſkiego. o *m.* 6 na połn. ku w. od *Conza*.

MONTE-VIDEO, forteca Amery.

Ameryki w Paragway nad rz. Plata, nal. do Hiszp. o *m.* 33 od Kolonii SS. Sakramentu, 40 na w. od Buenos-Aires.

MONTEUX, m. Fr. w Hr. Weneſſyńſkim, o *m.* 3 od Awenionu.

MONTFERAND, m. Fr. w Arwernii, blizko Klermontu. Jeſt m. tegoż im. o milę od *Ile-Jourdain.*

MONTFERRAT, ob. Monſferrat.

MONTFLEURY, Opac. Bernard. fund. r. 1342. od Grenobli *m.* 2.

MONTFORT, M. Fr. i Margrab: o *m.* 5 na w. od Mans. Tegoż im. m. w Normandyi, nad rz. Rille, o *m.* 8 na połd. ku z. od Rotomagu. Także w Armaniaku, o *m.* 4 od *Fleurance.*

MONTFORT, *Mons-Fortis*, m. Fr. w Brytanii wyż. nad rz. Men. o *m.* 5 na z. od Rennes, z Opac. Auguſt: fund. r. 1152. czyniącym 2500. liwr. dł. 15. 36. ſz. 48. 5. Są inne m. tegoż im. we Fr.

MONTFORT, mocne i piękne m. Niderlandu, w Prow. Utrecht nad Iſſelą, o *m.* 3 na półn. ku z. od Utrechtu, z zamkiem. dł. 21. 30. ſz. 52. 7.

MONTFORT, zamek Niem. głowne mieyſce Hr. tegoż im. w Tyrolu, o *m.* 10. na połd. od Bregentzu. Dom Hr. de Montfort ieſt ieden z naydawnieyſzych i nayzacnieyſzych w Szwabii. Dom Auſtryac. kupił to całe Hr. leżące w Tyrolu r. 1375. iako i Hr. Bregenckie będące blizko ieziora Konſtancyeńſkiego r. 1450. i 1525. Jednak iż familia Montfort kupiła dobra Tetnang i Lengen-Argen, leżące blizko ieziora Konſtancyeńſkiego, dobra te nazwane były Hr. Montfort w Szwabii, ponieważ familia zatrzymała nazwiſko Hrab. Montfortu i Bregentzu. Poſiadaią nadto Immanſtadt blizko Lindau, i Pfannenberg w Styryi niżſzey. Przedali też domowi Auſtr. Hohenems w Tyrolu. dł. 27. 26. ſz. 47. 16.

MONTFORT-l'Amaury, *Mons fortis Almarici*, m. wyſpy Fr. z tyt. Xſtwa, o *m.* 10. na z. od Paryża, 6 na z. od Werſalu.

MONTGAILLARD, m. Fr. o *m.* 4 od Pamiers, o milę od Foix. Inne o *m.* 3 od *S. Sever.*

MONTGATZ, *Montgatium*, Mongacz, M. w Węgrzech wyż. w Hr. Pereczawſkim, z fortecą złożoną z 3 zamków, i leżącą na przerwiſtey ſkale. Xżna Rakoczy, żona Tekelego broniła ſię tu mężnie długi czas z wielką odwagą przeciw woyſku Ceſar. i przymuſzona była poddać ſię r. 1688. Jeſt rezyd. Biſkupa Grec. Katol. o *m.* 25 na półn. ku w. od Tokayu.

MONTGISCAR, m. Fr. w Langwedocyi wyż. o *m.* 4 na połd. od Touloſe.

MONTGOMERY, *Mons Gomericus*, M. Angielſkie ſtoł. Hr. tegoż im. Prow. bardzo żyżney w XſtwieWallii, ma na *m.* 31 w około; wyſyła 2 Dep. na Parl. iednego za ſiebie, drugiego za miaſto, ktore ieſt o *m.* 35 na półn. ku z. od Londynu. dł. 14. 22. ſz. 52. 36.

MONTGOMERY, dawne i ſł. Hr. Fr. w Normandyi. Wzięło nazwiſko od zamku, ktorego obaliny daią ſię widzieć na wierzchu góry o *m.* 5 na połd. ku z. będącey od *Liſieux.* Rogeryuſz Hr. de Montgomery towarzyſząc w wyprawie Wilelmowi Podbicielowi Anglii, Xciu Normadyi, otrzymał od niego Hr. Shreſsbury, i zbudował tu zamek, ktoremu dał nazwiſko Montgomery, o ktorym mowiliśmy w poprzednim Artykule. Wiemy, iż Lorges był Hrabią *de Montgomery*, ktory w Turnieiu ranił śmiertelnie Krola Henryka II. ktory z tego umarł dnia 10 Lipca r. 1559.

MONTIERAMEY, ob. Monſtierramey.

MONTIGNAC, m. Fr. w po-

wiecie *Perigord.*, nad rz. Vezere, o *m.* 3 na półn. od Sarlaty. Inne o *m.* 4 na półn. od Angulemy.

MONTIGNY, m Fr. o *m.* 6 na połd. ku z. od Karnuty. Inne o *m.* 3 od Montdidier. Tegoż im. o *m* 2 na połd. ku w. od Semuru.

MONTIGNY-le Roi, m. Fr. w Pow. Baſſigny, o *m.* 3 od Langres.

MONTILS, m. Fr. w Santonii, o *m.* 2 od Saintes. Inne o *m.* 3 od Blezy.

MONTIRAT, m. Fr. o *m.* 5 na półn. od Alby.

MONTIVILIERS, *Monaſterium vetus*, m. Fr. w Normandyi, z bogatym i ſł. Opac. Bened. ktorego Xieni ma przywileie Biſk. w mieście, i w niektorych blizkich Parafiach o milę od Harfleur, 44 od Paryża, 16 od Rotomagu, 6 od Feſcam. dł. 17. 58. ſz. 49. 35.

MONT-JULES, lub ALPES-JULIENNES, nazwiſko ciągu gór w kraiu Gryzonow, w Engadynie niż. przy źrzodle rz. Inny.

MONTLAUR, m. Fr. w Langwedocyi wyż. o *m.* 3 od *Touloſe*. Inne w Delfinacie o milę od *Luc.*

MONTLESUN, m. Fr. w Armaniaku, o *m.* 3 na półn. od *Aire*. Inne o *m.* 3 na z. od Mirande.

MONT-L'HERI, *Mons Letheria*, m. Fr. o *m.* 6 na połd. od Paryża. Jeſt tu wieża, ktora ſię daie widzieć zdaleka; i przy tym mieście r. 1465. ſtoczona była bitwa. dł. 19. 50. ſz. 48. 38.

MONTLIMAR, ob. Montelimar.

MONTLOUIS, *Laudaicum*, m. Fr. między rz. Cher, i Ligierą, o milę na w. od Tours. Domy tu ſą zapadłe w ziemię, i pokryte darnią. Oyczyzną ieſt Krzyſztofa Plantyna.

MONTLOUIS, *Mons Ludovici*, małe ale bardzo mocne m. Fr. w podgórzu Pyreneyſkim, o *m.* 7 na w. od *Villefranche* z dobrą cytadellą, na prawey traktu z *Perche*. Wyſtawione było od Ludwika XIV. r. 1681. i ufortyfikowane od Marſzałka *Vauban*. Piękne tu ſą koſzary. Leży na wzgórce, o *m.* 184 na połd. ku z. od Paryża. dł. 19. 40. ſz. 42. 30

MONTLUC, włość we Fr. w pow. Ageneńſkim, blizko Montheurt.

MONT-LUÇON, *Mons Luzonis*, m. Fr. drugie z miaſt celnych pow. Burbońſkiego, nad rz. Cher. Leży w kraiu bardzo obfitym. Oyczyzną ieſt Piotra *Petit*, *m.* 14 na połd. ku z. od Moulins, 60 od Paryża. dł. 20. 16. ſz. 46. 22.

MONT-LUEL, *Mons Lupelli* m. Fr. w Breſſyi, ſtołeczne okolicy zwaney *la Valbone*. W kraiu ieſt urodzaynym i miłym, o *m.* 3 od Lugdunu, nad rz. Seraine, 100 od Paryża. dł. 22. 43. ſz. 45. 49.

MONT-MAJOUR, *Mons Major*, Opac. Fr. Bened. czyniące rocznie 20000. liwr. Jeſt bliſko Arelaty.

MONTMARAUT, m. Fr w pow. Burbońſkim, o *m.* 5 od *Montluçon*.

MONTMARTIN, m. Fr. od *Carentan* o *m.* 2. Inne tamże o *m.* 2 od *Coutance*.

MONTMAUR, m. Fr. *m.* 3 od Gap. Inne o *m.* 2 od Caſtelnaudary. Inne z przeorſtwem o *m.* 3 od Epernay.

MONTMEDI, *Mons-Medius*, małe ale mocne m. Fr. w Xſtwie Luxemburſkim, nad rz. Chier, dzieli ſię na górne i dolne miaſto. Należy do Francyi od r. 1657. Jeſt o *m.* 9 na połd. ku w. od Sedanu, 11 od Luxemburga, 54 od Paryża. dł. 23. 5. ſz. 49. 36.

MONTMELIAN, m. niegdyś bardzo mocne w Xſtwie Sabaudyi, z dobrym zamkiem nad Iſerą. Franciſzek I. i Henryk IV. wzięli go przez przekupienie. Ludwik XIII. po 13 mieſiącach atta-

ku odstąpić od niego był przymuszony. Ludwik XIV. dobył go r. 1691. i oddał 1696. Francuzi znowu go opanowawszy zrzucili iego twierdze r. 1705. Jest o *m.* 31 na półn. ku w. od Grenobli, 33 od Turynu, 3 od Chambery. dł. 23. 40. sz. 45. 32.

MONMERLE, m, Fr. w Xięstwie Dombskim nad rz. Saone z klasztorem Francis: na wzgórce, o *m.* 12 na półn: od *Villefranche.*

MONTMEYRAN, m. Fr. w Delfinacie o milę od *Valence.*

MONT-MIRAIL, *Mons-mirabilis*, m. Fr. w *Perche-Gouet*, z hutą o *m.* 6 na półn: od *Vendome.*

MONTMIRAL, m. Fr. w Delfinacie o *m.* 3 na półn. od Romans.

MONTMIREL, m. Fr. w *Brie*, o *m.* 5 od *Chateau-Thiery.*

MONTMOREAU, m. Fr. w pow. Angulemskim, o *m.* 2 od Aubeterre.

MONTMOREL, Opac: Fr. August: w Normandyi, czyni 8000 liwr: o *m.* 2 od *Avranches.*

MONTMORENCI, *Mons-Maurentiacus*, m. Fr. z tyt. Xstwa Parostwa, sł. grobami dawnych Xiążąt tego im. Leży na górce przy dolinie żyżney, obfitey w owoce, osobliwie w przednie wiśnie, o *m.* 2 na półn. od S. Denis, 4 od Paryża. dł. 19. 58. sz. 48. 59. Nazwisko iego odmienione iest na *Anguien*, lub *Enghien* przez list Krol. r. 1690. ob. Beaufort.

MONTMORIN, m. Fr. *m.* 8 od Gap w Delfinacie. Inne w Arwernii, blizko Billom.

MONTOIRE, m. Fr. zalecone dobremi płótnami. Erygowane było na Hr. pod tytułem *Querchoent*, nad rz. *le Loir*, o *m.* 4 na połd. od Vendome.

MONTLIEU, m. Fr. z Opac: Bened: czyniącym 2000. liwr: o *m.* 3 od Karkassonny.

MONTOURNOIS, m. Fr. w Piktawii o *m.* 6 na półn od Fontenay.

MONTPELLIER, *Mons-Pessulanus*, iedno z naypięknieyszych miast Fr. i po Tulozie naynacznieysze w Langwedocyi, z cytadellą i Bisk. pod metropolią Narbonneńskiego, ktore tu przeniesione było z Maguelone r. 1536. od Pawła V. Pap. Wsławia go Akademia Doktorstwa, Towarzystwo Krolewskie umieiętności erygowane r. 1706. Kommissya skarbu, sądy, Wielkorzadztwo, i mennica. Zdobią go piękne budowle; lubo w gruncie leży nie dobrym, okolice iednak ma pełne winnic i sadow oliwnych. Handel prowadzi wielki osobliwie gryszpanem, ktory z Montpellieru i iego tylko okolic wychodzi. Kalwiniści opanowali go pod Henrykiem II. i nie poddało się aż r. 1622. Ludwikowi XIII. po krwawym i długim oblężeniu. Oyczyzną iest S. Rocha, Jana Raoux malarza, i Anton. Tessiera. Jest o *m.* 2 od morza przy rz. Lez nad Merdauson na wzgórku, o *m.* 11 na połd. ku z. od Nismes, 19 od Narbonny, 14 od Arelaty, 22 od Orange, 152 od Paryża. dł. 21. 32. sz. 43. 36.

MONTPENSIER, wieś Fr. erygowana na Xstwo Parostwo r. 1538. w Arwernii niż. o ćwierć mili od *Aigueperse*, 5 od Klermontu.

MONTPEROUX, Baronia Fr. w Burgundyi, o *m.* od *Bourbon-Lancy.*

MONTPEIROUX, m. Fr. o *m.* 5 na w. od Lodeve. Tegoż im. Opac. Cyster. czyni 3000. liwr. *m.* 3 od Thiers.

MONTPEZAT, m. Fr. w pow. *Querci* z tyt. Margr o *m.* 6 na półn. od Montauban. Inne o *m.* 4 na półn. ku z. od Aubenas. Tegoż im. włość z tyt. Margr. o *m.* 4 na z. od Nismes. Także o *m.* 2 od Usez.

MONTPINCON, m. Fr. w Normandyi, *m.* 2 na w. od *Coutance.*

MONTRACHET, góra Fr. w Burgundyi, ktora wybornych win dostarcza, *m.* 2 od Beaune.

MONT-REAL, *Mons Regalis*, m. Fr. Hiſzp. w Krol. Aragonii z zamkiem, nad rz. Xiloca, o *m.* 10 na połn. ku z. od Teruel, 16 od *Calataiud*. dł. 16. 21. ſz. 40. 50.

MONTREAL, dawna forteca w Burgundyi w pow. *Auxois*, nad rz. *Seraine*, o *m.* 3 od *Avalon*, 2 od *Epoiſſes*. Tegoż im. Margr. w pow. *Bugey*, o *m.* 2 od Nantua, 5 od Bourg.

MONTREAL, wyſpa w Amer: połn. na wyſpie S. Wawrzyńca, długa około na *m.* 10: ſzeroka 4. Grunta ma na podziw żyżne, i powietrze zdrowe. Należy do Angl. Montreal ieſt iey M. S. zwane ieſt też *Ville Marie*; ieſt to M. mocne, bardzo handlowne, oſobliwie w ſkóry kaſtorowe i niedźwiedzie &c. Leży w piękney rowninie i weſołym położeniu nad rz. S. Wawrzyńca. Seminaryum S. Sulpicyuſza w Paryżu ieſt iego Panem. dł. 305. 35. ſz. 45. 35.

MONTREAL, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 4 na z. od Karkaſſonny, z kollegiatą i ſądami Krol. Jeſt inne o *m.* 3 na z. od Kondomy.

MONTREAL, m. Wło. w Sycylii w dolinie di Mazara z ArcyBiſk. Leży nad rzeczką, ktora uchodzi do morza, od Palermy *m.* 3 od Mazary, 20.

MONTREDON, m. Fr. w Langwedocyi o milę od Narbonny.

MONTRESOR, m. Fr. w Turonii nad Indrois, z zamkiem, o *m.* 3 od Loches. Zowie ſię właściwie *Beaumont*.

MONTREVEL, m. Fr. z tyt. Hr. nad Reſſouze, o *m.* 4 na połn. od Bourg.

MONTREUIL, *Monaſteriolum*, znaczne M. Fr. w Pikarkdyi niż. na wzgórce blizko *Canche*, o *m.* 4 od Hesdin, 8 od Bolonii, 47 od Paryża. Jeſt obronne i z zamkiem. dł. 19. 25. ſz. 50. 36. ob. Sauve. S. Auſtreberte.

MONTREUIL, m. Fr. o *m.* 4 na połd. od Bernay. Inne o *m.* 2 od Paryża. Inne w Piktawii o milę od Fontenay.

MONTREUIL-BELLAY, *Monaſteriolum Berlaii*, m. Fr. w Andegawii, nad rz. Touet, o *m.* 5 na połd. od Saumur, 10 od Andegawy, 62 od Paryża.

MONTROL-SAVART, m. Fr. w Piktawii, *m.* 4 na w. od *Confolens*. Tamże *Montrollet*, i tyleż od *Confolens*.

MONTROILLIER, m. Fr. *m.* 6 na z. od Lugdunu.

MONTROND, *Mons Rotundus*, zamek Fr. blizko S. Amand, w pow. Berry nad rz. *Cher*, ktory wytrzymał oblężenie r. 1651. przeciw woyſku Krol. Rozwalony zoſtał potym.

MONTROSS, *Mons-Roſarum*, małe mieyſce w Szkocyi w Prow. Angus, z dobrym portem. Leży przy uyściu rz. Eſki, o *m.* 15 na połn. ku w. od Edimburga, 8 od S. Andrews. dł. 15. 24. ſz. 56. 48.

MONTROZIERES, m. Fr. o *m.* 4 od Rhodez.

MONTS, m. Fr. w pow. Bleżeńſkim, *m.* 2 od Blois. Inne o *m.* 3 od *Richelieu*.

MONT-S. JEAN, m. Fr. w pow. Cenomańſkim, *m.* 3 na z od *Beaumont-le-Viconte*.

MONT-S. MICHEL, *Mons Sancti Michaelis*, nad morzem, ſł. Opac. Fr. zamek i mocne m. na ſkale w morzu, blizko Normandyi. Pielgrzymuią tu prawie zewſząd. Opac. to dało mieyſce uſtanowieniu zakonu żołnierſkiego S. Michała założonego od Ludwika XI. Jeſt o *m.* 4 na połd. ku z. od *Avranches*, 72 od Paryża. dł. 16. 2. ſz. 58. 48.

MONT-S. Quentin, Opac. Fr. w Pikardyi, Benedykt: czyni 18000. liwr. jeſt blizko Peronny.

MONS-S. Marie, Opac. Fr. w Diec. Beſançońſkiey, Cyſterſow, czyni 9000. liwr. Jeſt pod górą Jura, *m.* 4 od Pontarlier.

MONTSAUIEON, *Mons*

falionis, m. Fr. w Szampanii, *m.* 6 na połd. od Langres.

MONTSERRAT, *Mons Serratus*, wysokie góry Hiszp: w Katalonii, sławne z przyczyny klasztoru Bened. na nich leżącego, a do ktorego mnostwo zawsze ludzi uczęszcza dla cudownego Maryi P. obrazu. W tych górach wiele znayduie się mieszkaiących Pustelnikow. Maią wysokości na *m.* 2 w około 4. Z wierzchu ich widzieć można na *m.* 60 Kraiu. Od Barcellony *m.* 20, na połn.

MONTSERRAT, wyspa Ameryki, iedna z Antylskich, dluga *m.* 3, i tyleż prawie szeroka. Ziemię ma urodzayną. Góry tu są cedrami, i innemi pożytecznemi drzewami zarosłe. Na brzegach łowią się krokodyle, iednorożce, ryby wielkie osobliwie zwane Diabły morskie: *le diable de mer* i *l'epére*. Mieszkana iest naywięcey od Anglikow i Irlandczykow. Odkryta była od Hiszp. dł. 315. 25. sz. 15. 55.

MONTSOREAU, m. Fr. nad Ligierą, *m.* 2 od Saumur.

MONT-TRACHARD, *Mons Trichardi*, m. Fr. w Turonii z zamkiem zbudowane r. 1010. Filip August dobył go po długim oblężeniu. Leży na górze blizko rz. Cher. o *m.* 5 na połd: ku w. od Amboise, 45 od Paryża. dł. 18. 50. sz. 47. 20.

MONT-VALERIEN, *Mons Valeriani*, m. Fr. o *m.* 2 na z. od Paryża. Jest mieyscem nabożeństwa, na ktorym mieszka wielu pustelnikow, z Kollegium Xięży świeckich. Rozłożone tu kapliczki i figury reprezentuią mękę Pańską.

MONTVILLE, m. i Baronia Fr. o *m.* 2 od Rotomagu na połn.

MONTWILISZKI, m. w Xstwie Zmudzkim, od Rosienia na w. *m.* 5:

MONTWY, w Woi. Inowrocławskim, sławne mieysce zwycięstwem Lubomirskiego r. 1666, w ktorym 4000 z strony Krolewskiey trupem legło. Jest blizko Inowrocławia.

MONZA, m. Włoskie w Xstwie Medyolanskim, nad Lambro, o *m.* 3 na połn: ku w. od Medyolanu, 8 od Bergamu. dł. 26. 45. sz. 45. 31.

MONZAMBANO, m. Włoskie w pow. w Weronezkim, nad rz. Menzo.

MONZINGEN, m. Niem: w Cyr: Renu wyż. w Xstwie Simmern, w blizkości zamku Bökelheim.

MONZON, m. w Krol. Aragonii, dawne, leży nad rz. *Cinca*.

MOON, wysepka Rossyiska przy Oezelii, na połn.

MORANGE, ob. Morhange.

MORACHWA, ob. Murachwa.

MORA, m. w Hiszp: w Krol: nowey Kastylii, w prow. la Mancha, stoł. Hrabstwa.

MORA, rz. w Szlązku, wypływa z Morawii, wpadą przy Opawie do Odry.

MORANNES, m. Fr. w Andegawii, nad Sartą o *m.* 7 na z. od *Fleche*.

MORAS, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 3 od S. Valliers.

MORAT, *Moratum*, bogate, handlowne, i dosyć znaczne m. Szwaycarskie z grodem; nal. do Kantonow Berneńskiego i Fryburskiego, z zamkiem. R. 1032 wytrzymało oblężenie; także r. 1292 i 1476 przeciw Karolowi śmiałemu Xciu Burgundyi, ktory tu wielką poniosł klęskę. Jest nad ieziorem Morat, *m.* 4 na z. od Berny, 4 od Fryburga. dł. 24. 56. sz. 47. 1.

MORAWA, *Moravus*, rz. w Turcyi Europ. ktora ma źrzodło w Bulgarii, i uchodzi do Dunaiu. Tegoż iest nazwiska rz. w Czechach, ktora wypływa z granic

Czeſkich w Hr. Glatz, przebiega Morawią i wpada do Dunaiu.

MORAWIA, *Moravia*, prow: przyłączona do Czech, ma tytuł Margr: graniczy na połn. z Czechami i Szląſkiem, na w. z Karpackiemi górami, na połd: z Węgrami i Auſtryą. Nazwiſko ma od rz. Morawy, ktora przez nią płynie. Kray ieſt górzyſty, i wielą rzekami oblany, przytym bardzo żyżny i ludny: formuie nieiako okrąg, ktorego obwod ma *m.* 160, dł. 60, ſz. 40, miaſt 99, miaſteczek 159, wſi naymniey 2478. Mieſzkańcy bawią ſię uprawą roli, naywięcey chodzą około lnu, ktorym obſzerne zaſiane pola, gdy len kwitnie, miły czynią widok oku. Znayduie ſię w niey także myrrha i inne wonności, a nayobficiey orzechow Włoſkich. Zawiera 5 Cyrk: Ołomuniecki, Prerawſki, Znoimſki, Iglawſki, i Hradychſki. Prow. ta miała dawniey udzielnych Panow, była i w hołdzie Korony Pol. nakoniec należała do Krol. Czeſkiego, a z nim doſtała ſię domowi Auſtr. Morawczykowie pochodzą od Słowakow, ktorych ięzykiem dotąd mowią. Ołomuniec był dawniey M. S, teraz Brinna.

MORAWICA, w Woi. Krakowſkim, ozdobna dawniey pięknym pałacem, i kościołem w dekanacie Nowey-góry. Tegoż im. w Woi. Wołyńſkim nad rz. Ikwą po niżey Dubna.

MORBEGNO, *Morbonium*, piękne m. Szwaycarſkie w Waltelinie, głowne pierwſzego towarzyſtwa 5go Wielkorządztwa Walteliny, rezydencya Gubernatora, i Regencyi; Leży nad Addą, o *m.* 5 na połd. ku w. od Chiavenna, 8 od Lecco. dł. 26. 58. ſz. 46. 7.

MORCZA, m. w Halickim nad rz. Byſtrzycą. teraz pod pan. Auſtr: od Kołomyi na połn. *m.* 5 ob. Mrocza.

MORDUATOWIE, *Morduates*, Narod Tartaryi Moſkiewſkiey, między rzekami Okka, Sura, i Mokſchareka. Mieſzkaią naywięcey po laſach, ſą bałwochwalcy, i z mieyſca na mieyſce ſię przenoſzą.

MORDY, m. w Woi: Podlaſkim drewniane, od Drohiczyna *m.* 5.

MOREA, *Poleponeſus*, wielki Połwyſep na połd. Grecyi leżący, łączący ſię z nią doſyć wązką cieśniną, zawartą Golfami Lepanto i Enghia. Kray ma figurę liścia morwowego; a nazwiſko ma od wielkiey obfitości tu znayduiących ſię drzew morwowych. Jeſt urodzayny wyiąwſzy środek kraiu, ktory ieſt górzyſty. Weneci zdobyli go na Turkach r. 1680 i 1687, a utracili ią r. 1715. Dzieli ſię na 3 prow: Sakanią, Belweder, i Brazzo di Maina. Sandziak Morei rezyduie w Modonie. Zamek leżący przy wniyściu Golfu Lepanckiego na połd. zowie ſię zamkiem Morei; będący zaś na połn: zamek Romelii ſię nazywa.

MOREE, m. Fr. nad rz. *le Loir*, o milę od *Fretteval*.

MOREILLES, Opac. Fr. Cyſter: czyni 9000 liwr. o milę od *Luçon*.

MORELLA, m. w Hiſzp: Biſkupie, w Krol. Walencyi, o *m.* 2 na połn: od Segorby z zamkiem. Poddało ſię było Filippowi V. w Grudniu r. 1707.

MORES, Opac. Fr. Cyſter. czyni 3000 liwr. o milę od Baru nad Sekwaną.

MORESTEL, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 3 na w. od *Cremieu*.

MORET, *Moretum*, dawne m. Fr. z zamkiem i z tyt. Hr. nad rz. Loin, blizko Sekwany. *m.* 2 na w. od *Fontainebleau*. Tu miany był zbor kościelny.

MOREUIL, *Morelium*, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 3 na połn: od Montdidier, nad rz. *Aurcgne*, z Opac. Ben. fund: r. 1109 pod

im. S. Wafta. Oyczyzną ieft Piotra Merlina Jezuity.

MORGARTEN, góra w Szwaycarach na granicy Kantonow Szwitz i Zug, fławna zwycięftwem Kantonow Szwitz Uri i Unterwald nad Leopoldem Arcy-Xciem Auftr: r. 1315.

MORGENSTERN, ob. Marienftern.

MORGES, *Morginnum*, piękne i bogate m. Szwaycarfkie w Kantonie Berneńfkim, ftoł. dyftryktu fwego, nad ieziorem Geneweńfkim, o *m.* 2. na z. od Lauzanny. dł. 24. 15. fz. 46. 30.

MORGNY, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 2 na w. od Lions.

MORGOS, ob. Amorgos.

MORHANGE, *Morantiacum*, podług języka kraiowego *Maerchingen*, lub *Markingen*, m. w Lotaryngii Niem: z tyt. Hr. Dziedzice tey włości tytułuią fię Rheingrabiami, i nie zawiśli tylko od Ces. Jeft o *m.* 3 na połn: ku z. od *Dieufe*, 10 od Nancy, 80 od Paryża. dł. 24. 17. fz. 48. 55'. 30''.

MORI, m. w Bifk: Trydenckim.

MORIANA, ob. Maurienne.

MORIEZ, w Prowancyi, o *m.* 2 od Senez, 5 na połn. od *Caftellane*, zalecone wodami, z ktorych warząc ie fol zbieraią.

MORIGNY, Opac: Fr, Bened. czyni 4500 liwr. blizko Etampes.

MORIMOND, lub Morimont, ft. Opac. Cyfterfow, w Szampanii, o *m.* 6 na w. od Langres. Jeft one 5tą ofadą tego zakonu, fund: było r. 1115. Ma naymniey 700 klafztorow w fwoiey filiiacyi, procz zakonow żołnierfkich Kalatrawfkich, Alkantarfkich, i Montezkich kawalerow w Hifzp: d' Avis, i Chrift, w Portugallii, ktorych Opat w Morimondzie ieft głową, i nieiako miany ieft za Generała. Nad to, to Opac. pofiada 700 beneficyow w fwey podległości. Zakonnicy maią dochodu 15000 liwr, a Opat: 20000,

MORIN, wiel. i mały, fą rz. Fr. w Szampanii, kore wpadaią do Marny. Pierwfza niżey *Meaux*, druga naprzeciw *Ferte-fous-Jouare*.

MORIN, (le Clos,) na brzegach Saumur, zkąd wychodzi wino nayprzednieyfze w Andegawii.

MORINGEN, m. w Saxonii niż. w pow: Göttingi.

MORYSKOWIE, *Morisgue*, nazwifko, ktore daią pochodzącym z Murzynow w Hifzp.

MORITZBURG, zamek Xcia Elektora Safkiego w Mifnii, z rofkofznym domem do polowania, przy mieście *Eifenberg*, nazwany od im. Xcia Maurycego.

MORITZSTEIN, zamek Xżęcy w Hr. Yfenburg, w Cyr: Renu wyż.

MORLAIX, *Mons Relaxus*, znaczne m. Fr. w Brytanii, z portem i zamkiem zwanym *Taureau*. Handel prowadzi wielki. Kościoł Maryi P. ieft ftruktury ofobliwfzey, i fzpital bardzo piękny. Leży nad rz. *Morlaix*, o *m.* 2 od morza, 12 na połn. ku w. od Breftu, 18 na z. od *S. Brieux*, 114 od Paryża. dł. 13. 45. fz. 48. 35.

MORLAKIA, *Morlachia*, *Morlaquie*, kray Kroacyi, leżący w części iey południowey, wzdłuż Golfu Weneckiego między Iftryą i Dalmacyą. Morlachowie fą to zbiegli Albańczykowie z pod panowania Tureckiego, ktorzy ofiedli około góry Morlachu, i od niey fię nazwali. Są mocni, odważni, bitni, i niefpracowani. Zyią po górach z trzod fwoich. Gdy Wenetowie z Turkami woynę prowadzą, zamiaft żołdu płacą im Weneci za każdego Turczyna głowę czerwony złoty. Część ich zoftaie pod protekcyą domu Auftr. Część pod Wenetami. Segni ieft miafto naycelnieyfze.

MORLAS, lub MORLAG, m. Fr. w Benearnie, z sądami, o *m.* 2 od *Pau.*

MORLEY, m. w Lotaryngii, o *m.* 5 na połd. od Baru, gdzie dáią ſię widzieć ruiny pałacu Krolow Auſtrazyi.

MORNAS, m. w Hr. Weneſyńſkim, nal. do Papieża.

MORNSHEIM, m. Niem: w Cyrk: Frankonii, nad rz. Seyt. Należy do Biſk. Aichſtadzkiego. dł. 28. 12. ſz. 49. 10.

MOROMSK, m. w Kiiowſkim pod pan: Roſſyi nad rz. Deſzną.

MORON, m. Hiſzp: w Andaluzyi, o *m.* 12 na w. od Korduby. Znayduią ſię tu minery kamieni drogich.

MORPETH, *Corſtopitum*, m. Angiel: w Nortumberlandyi. Wyſyła 2 Dep: na Parl: i ieſt nad Wensbeckiem, o *m.* 3 na połn. od Newkaſtlu, 72 od Londynu.

MORS, ob. Meurs. Morſée, ob. Morges.

MORTAGNE, *Moritania*, m. Fr. w Flandryi, nad zbiegiem Skaldy z Skarpą, o *m.* 3 na połd. od Tournai. Tegoż im. w *Perche* z grodem, o *m.* 9 na połn: ku w. od Alençon, 7 od Seez, 34 od Paryża.

MORTAGNE, m. Fr. w Piktawii, *m.* 3 od Mauleon. Tegoż im. nad rz. Gironde, *m.* 4 od *Coſnac.*

MORTAIN, *Moretonium*, m. Fr. w Normandyi, na pograniczu pow. *du Maine* z grodem, Kollegiatą, i tyt: Hr. erygowanym r. 1401 od Krola Karola VI. dla Piotra Xcia Nawarry ſwego krewnego. Leży nad rzeczką Lances, zewſząd prawie otoczone przerwiſtemi ſkałami, o *m.* 8 na w. od *Avranches*, 5 od Vire. dł. 16. 37. ſz. 48. 37.

MORTARA, *Mortaria*, wiel. i mocne M. Włoſkie w Xſtwie Medyolańſkim, w Laumelinie. Należy do Krola Sardyńſkiego, o *m* 7 na połn: ku z. od Padwy, 9 od Medyolanu, 6 od Kazalu. dł. 26. 19. ſz. 45. 22.

MORTEMAR, *Mortuum mare*, m. Fr. w Piktawii, z tyt: Xſtwa Paroſtwa erygowanym r. 1665, o *m.* 4 na w. od *Confolens.*

MORTEMER, m. w Piktawii, o *m.* 44 na połd: ku w od Poitiers. Tegoż im. Opac: Cyſter. czyniące 8000 liwr. o milę od Lions.

MORTIER, znaczna forteca blizko nowego Bryzaku, w Wielkorządztwie Strazburſkim nad Renem. Należy do Francyi.

MORTREE, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 5 na połn. od *Alençon.*

MORVAN, (le) *Movrinus Pagus*, Morwan, kraina Fr. w Burgundyi wzdłuż rz. Yonny. Niewydaie tylko ięczmień, wino, i paſze buyne, na ktorych liczne zwykli mieſzkańcy żywić trzody, i niemi znaczny prowadzą handel.

MORVEDRO, *Muri veteres*, Mowedra, dawne m. Hiſzp: w Krol. Walencyi, zbudowane z obalin dawnego *Saguntu.* Daią ſię tu widzieć oſtatki Amfiteatru Rzymſkiego. Leży nad rzeką tego im. o *m.* 6 na połn: od Walencyi. Hrabia de Peterborugh opanował go zdradą r. 1706.

MORVILLIERS, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 7 na w. od *Neuchatel.* Inne w Lotaryngii nad Mozą, o milę od *Neufchateau.*

MORUNG, ob. Mohrung.

MORZE Adryatyckie, *Mare Adriaticum*, zowie ſię morze leżące między Włochami i Dalmacyą.

MORZE Arabſkie leży pod tropikiem raka, z niego wypływa Golf, ktory Perſyą od Arabii oddziela i zowie ſię Golfem Perſkim, czyli Golfem de Baſſora.

MORZE Atlantyckie. Archi-

pelag. ob. pod literą: A.

MORZE Baltyckie, ob. Baltyckie. Zowią go w Niem: Morzem wschodnim.

MORZE białe, oblewa Tartataryą na półn. Też nazwisko daie się morzu Propontis, dla rożnicy z morzem czarnym, przy ktorego wniyściu leży. ob. Pontus Euxinus.

MORZE czarne, *Mare nigrum*, ob. Pontus Euxinus.

MORZE czerwone, *Mare rubrum*, *Sinus Arabicus*, zwane też Golf Arabski, iest zatoka morska między Arabią i Affr. Sławna przeyściem Izraelitow. Wylewa wzdłuż mało mniey nad 400. mil.

MORZE Hiszpańskie, Indyiskie, Irlandzkie, Jońskie zowią się te, ktore tegoż im. oblewaią kraie.

MORZE lodowate, czyli północne, nazywa się ta część oceanu połnocna, ktora ogranicza Państwa na połnocy położone, i dzieli się na szczegulne morza *Niemieckie* albo *połnocne*, między Niemcami, Anglią, Danią i Norwegią zawarte, *Szkockie*, *Duńskie*, *Norwegskie*, *Moskiewskie*, *Tatarskie*. Morzem także północnym w Amer: miannie się te, ktore oblewa iey brzegi wschodnie, dla rożnicy od morza południowego czyli spokoynego, ktore w zadniey iest stronie Ameryki.

MORZA Manche, Marmora. ob. Manche Marmora.

MORZE północne, ob. Lodowate.

MORZE południowe, czyli spokoyne, *Mer du Sud*, *Mare pacificum*, iest wielki Ocean, na z. Ameryki będący, a ktory oblewa brzegi Chin, Indyi, i Afryki. Morze to, ktore prawie tylko było uczęszczane od Hiszp: ktorzy wysyłali tu co rok z *Callao* do wysp Filippin galiony nie zastanawiaiąc się przy żadney wyspie, uczęszczane było bardziey od Franc: i Angl: r. 1760. Szukali oni znaleść iaki na nim kray nowy, ale nie odkryli żadnego, procz tych, ktore iuż były znane, iako. Zelandyą nową w ostrym powietrzu, a krorey mieszkańcy są chytrzy i okrutni; wyspy Otahiti, Meddelburg, wyspy (*Societatis*) towarzystwa, i (*Amicorum*) Przyiacioł, &c. w powietrzu łagodneyszym mieszkane od ludzi obyczaynych, ale nie rzetelność, i kradzież względem Europeyczykow tu przybywaiących, niemaiących za złe. Co i nie iest rzeczą dziwną widzieć tu Europeyczykow gwałt czyniących ich żonom, ścinaiących drzewa dla zerwania owocow, wydzieraiących co się im podoba. Hand: rodacy bydłem i rybami, i daią ie w zamian za małe bagatele. Wędrowniey opisuią nam te wyspy, iako we wszystko opływaiące, ale gdyby oni mieli za potrzebę mieszkać w pałacach, i odięciem żywności cztérem ludziom, swey dogodzić, byłaby zaiste w naynędznieyszym stanie. Odkryte one ledwie mogą warte bydź trudow i kosztow w ich odkryciu podiętych, ktore było nieszczęśliwe i odkrywaiącym Europeyczykom, i odkrytym wyspiarzom przez doznanie zobopolnych srogosci.

MORZE śrzodziemne, *Mare Mediterraneum*, iest to morze, ktore przez cieśninę Gibraltarską łączy się z Oceanem, i ktore ma na półn. Europę, na połd: Afrykę, a na w. Azyą. Oddziela go od morza czerwonego między morze Suez, i od morza Marmora Cieśnina Dardanelli. Zowie się śrzodziemnym, iż iest nieiako w śrzodku globu ziemnego.

MORZE umarłe, czyli Jezioro Asphaltides, iest o *m.* 10 na w. od Jerozolimy.

MOSALSK, m. Rossyiskie, w Prow: Kaludze.

MOSBACH, *Mosbachum*, piękne m. Niem: w Palatynacie, z grodem, i zamkiem. Leży nad Nekrą, o *m.* 6 na połn: ku. w od

Heidelbergi.

MOSBURG, m. Niem. w Bawaryi nad zbiegiem rzek Iser i Amber, o *m.* 3 na z. od Landshuta. Wzięte było od Szwedow r. 1632. dł. 29 40. ſz. 48. 33.

MOSCHAYSK, m. Roſſyiſkie w prow. Moſkwie.

MOSCHOTZ, *Moſchovia*, Moſſowce, m. Węgierſkie w Hrab. Turockim, nal. do pow. Blatnicy. Zaſzczyca ſię ſzczegulnemi przywileiami.

MOSCISKA, m. w Woi. Ruſkim, teraz pod pan. Auſtr. znaczne walnemi iarmarkami i handlem na płutna. Leży w dobrych gruntach od Przemyśla *m.* 4 na z. ode Lwowa 7. od Jarosławia 8.

MOSE, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 3 na połn: od Andegawy.

MOSELLE, *Moſella*, Mozella, rz. Fr. ktora ma źrzódło w górze *Faucilles* w powiecie *Voſge*, i wpada do Renu. Spławną ieſt od Metzu.

MOSKAU, lub MUSKA, m. i włość udzielna w Luzacyi wyżſzey o *m.* 9 na połn: ku w. od Bautzen, z pięknym zamkiem. W okolicy znayduią ſię bogate minery.

MOSKOE, i Moſkoenes, ſą dwie wyſepki na morzu Norwegii, między ktoremi ieſt ſł. wir morſki *Moſkoeſtrom*, od żeglarzow Malſtrom zwany. Należą do Wielkorządztwa Bergeńſkiego.

MOSKWA, Moſkow, *Moſcua*, wiel: bogate, i bardzo znaczne M. niegdyś ſtolica Państwa Roſſyiſkiego, ozdobne pałacem dawnym gdzie dwor mi. ł ſwą rezyd: niekiedy, i wielką liczbą bogato opatrzonych kościołow. W cerkwi wielkiey S. Michała znayduią ſię groby Carow. Ma ſwego Patryarchę. Domy tu po większey części ſą drewniane, ale ieſt też wiele pięknie murowan: Zaleca Moſkwę Collegium, Univerſitas fund: od Elżbiety Imperatorowey r. 1755. i dwa gymnaſia. Co do obſzerności ſwey może bydź miane za naywiększe w Eur: Ma obwodu na 5 mil geogra. i liczy mieſzkańcow na 400,000. Nazwiſko ma od rz. Moſkwy, ktora w tym mieyſcu bierze w ſię Neglinę Jauſę. Dzieli ſię na 4 okolicy. Srzednia zwana *Kreml* ieſt troykątna, murami wiel. opaſana, oblana Moſkwą, i Negliną. druga ſię zowie *Kitayhrod*, trzecia *Belgorod*, czwarta *Semlanoygorod*, około tych leży blizko 30 przedmieściow. W pierwſzey okolicy ieſt zamek, Katedra, i Cerkiew Archyreya z Monaſterem *Czudow*, w drugiey ſklepy kupcow około 6000. w trzeciey Univerſitas, czwarta obwodzi inne. Miaſto ieſt bardzo ludne i handlowne. Apteka ieſt tu naypięknieyſza w całey Europie. Piotr W. od Moſkwy do Petersburga wielki kanał wykopać kazał, ale założenie Petersburga od niego przeniosło ztąd tam handel, i Moſkwa podupadać zaczęła, a Petersburg powiękſzać ſię i bogacić. Zwycięſtwa woyſk Polſkich pod Zygmuntem III. do ſamey ſię poſunęły Moſkwy. Leży w weſołey i obſzerney rowninie, 170 *m.* na połn. od Kaffy, 350 od Konſtantynopola, 270 od Krakowa, 250 od Sztokolmy, 340. od Wiednia, 600 od Paryża. dł. 55. ſz. 55. 45. Wielkorządztwo Moſkiewſkie, ieſt Prowincya Państwa Roſſyiſkiego, zwana Moſkwą. Graniczy na połn: z Xięſtwem Twerſkim, Roſtowſkim, i Suſdalią, na w. z Xſtwem Wołodyńſkim i Rezańſkim, na połd: z X. Rezańſkim, i Woroneckim na z. z Xſtwem Smoleńſkim, Biławſkim, i Prow: Rzewa. ob. Roſſya.

MOSQUEITES, (la Cote des) Brzeg Moſkwitow w Ameryce połn: rozciąga ſię od rz: S. Jana, ktora wypływa z ieziora Niceragua, aż do Kapu Honduras na *m.* 180. Angl. maią tu niektore ſwe oſady, ktore ſprawuią zazdrość Hiſzpanom, ponieważ oni to pomorze poczytuią za część pomorza Hunduras, ktore do nich należy. ſz. półno-

cney 10. 15.

MOSTAGAN, *Carcenna*, dawne i mocne m. Affr: w Krol. Algierfkim z zamkiem, z pięknym meczetem, i portem dobrym, o m. 20 na w. od Oranu. dł. 18. 20. fz. 35. 50.

MOST, m. Czefkie w Cyrk. Zateckim pod górą.

MOSTAR, *Andetrium*, znaczne m. w Dalmacyi w Herzegowinie z Bifk: Należy do Turkow, o m. 8 na połn: ku w. od Narenzy. dł. 36. 12. fz. 43. 42.

MOSTY, m. w Woi: Bełzkim, teraz pod pan: Auftr: z Stwem, między błotami, od Magierowa m. 4 nad rz: Swinia. Tamże m. tegoż im. od Zamościa m. 7 blizko Potoka na trakcie Lwowfkim.

MOSTY, m. w Woi: Nowogrodzkim, na pograniczu Trockiego, nad rz: Niemnem dofyć ofiadłe, i handl: od Nowogrodka na z. m. 14.

MOSUL, *Maufilum*, *Durbeta*, Mozul, m. Azyatyckie w Dyarbeku nad prawym brzegiem Tygru; nie ieft znakomite, iak przez liczne tylko uczęfzczanie handluiących, i fabrykę żołtych Kurdybanow. Gorąca tu panuią wielkie. Z tego to miafta wychodzą muśliny, i od niego maią nazwifko.

MOSZ, m. Norwegfkie w Chryftyanii.

MOSZNA, m. w Woi: Kiiowfkim w gruntach dobrych, nad rz: Mofzną od Czyrkaffow na połn: m 3 Sławne zwycięztwem Koniecpolfkiego nad Kozakami r. 1637.

MOSZYN, m. w Woi: Poznańfkim, z wiel: lafami na trakcie Wrocławfkim, od Poznania ku połd: m. 4. Stwo płaci kwarty 745.

MOTALA, *Motula*, m. Wło: w Krol: Neapolit: w ziemi Otrantfkiey, z bifk: pod metropolią Tarenteńfkiego, o m. 2 od Maffafry, 2 od Kaftellanetty. dł. 34. 45. fz. 40. 51.

MOTHE, *Mota*, m. Fr. w Piktawii, o m. 5 od Niotry. Tegoż im. było mocne nad rz: Moufow, w pow: Barois, o milę od Mozy i Bourmont, teraz zupełnie zrownane z ziemią.

MOTIER-TRAVERS, parafia w Hr: Neufchatel, a ktora ftała fię fławną przez fchronienie fię tu J. Jak. *Rouffeau*, iak dekret odebrał za fwą Emillę. Leży w dolinie *Travers* blizko m. i rz: tegoż im. o m. 5 na połd: ku z. od Neufchatel.

MOTIR, *Motira*, wyfpa Indyifka iedna z Moluckich, między wyfpami Gilolo, Celebes, Tidor, i Machian leżąca, ma m. 4 w około. dł. 144. 40 fz. 20.

MOTŁAWA, odnoga Wifły, ciągnie fię pod Gdańfk, i oblewa go.

MOTOL, m. w Woi: Brzefkim Litt: dofyć dobrze zabudowane, nad rz: Jafiołdą, od Pińfka na z. m. 9.

MOTOWIDŁOWKA, lub Motowiłuwka, m. w Woi: Kiiowfkim, nad rz: Stuchą; bywało obronne, od Chwaftowa na połn: o m. 1.

MOTRIL, *Hexi*, dawne m. Hifzp: w Krol: Grenady z portem dobrym od Grenady na połd: ku w. m. 15. dł. 14. 57. fz. 36 22.

MOTTE-ACHARD, m. w Piktawii, o m. 3 na połn: od *Sables d' Olonne*. Tamże m. o 5 na w. od Niotry *la Motte S. Heraye*.

MOTTER, lub Motter, rz: w Alfacyi, wypływa z gór *Vofge* i wpada do Renu blizko Drufenheimu. Spławia baty od Bifchevilleru.

MOUAB, lub Moab, nowe miafto w Arabii fzczęśliwey, między Damarą i Sanaą. Jeft rezyd: ordynaryiną Krola Jemeńfkiego. Leży w gruncie żyznym. dł. 64. 40. fz. 14. 50.

MOUCHAMPS, m. Fr. w Piktawii o m. 9 na połn: od Fontenay.

MOUCHY, Opac: Bened: m. 3 od Compiegne. ob. Humiers.

MOUCKDEN, Mukden, m.

w Tartaryi, o *m.* 147 na w. od Pekinu, zkąd familia Cesarzow Chińskich swoy wzięła początek. sz. 41. 50.

MOUDON, *Minidunum*, dawne m. Szwaycarskie w Kantonie Berneńskim, w kraiu Wodzkim, stoł: grodu tegoż im. Leży między Broyą i rzeczką Minerą, o *m.* 5 na połn: od Lauzanny. dł. 24. 30. sz. 46. 30.

MOUILLERON, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 4 na połn: od Fontenay.

MOULINS, *Molinæ*, Molina, piękne i znaczne M. Fr. stoł: pow: Burbońskiego z Wielkorządztwem, sądami i grodem. Kartuzy i Wizytki maią tu wspaniałe domy. Mieysca do przechadzki są bardzo wesołe. Fabrykę nożow i handel ich ma wielki. Gilbert, Gaulmin, Klaud. Lingendes Jezuici, i Jan Lingendes byli z tego m. rodem. Leży nad Allierą, na ktorey iest tu most kamienny o 13 arkadach, w rowninie miłey i żyzney, prawie wśrzodku Francyi, o *m.* 12 na południe od Niwerny, 22 na połn: od Klermontu, 67 od Paryża. dł. 20. 59. sz. 46. 34.

MOULINS, m. Fr. w Normandyi o *m.* 3 na połn: od Mortagne.

MOULINS-Engilbert, *Molinæ Angilbertorum*, m. Fr. w pow. Niwerneńskim pod górą Morvant, o *m.* 2 od *Chateau-Chinon.*

MOULINS-la Marche, m. Fr. o *m.* 3 na połn: od Mortagne.

MOURA, *Nova Arucci*, *Nova Civitas Aruccitana*, dawne m. Portugal: w Alentei, z starym zamkiem, nad zbiegiem Ardili i Gwadiany, o *m.* 35 na połd: ku w. od Lizbony.

MOURNAND, m. Fr. w powiecie Forez, o *m.* 5 od Lugdunu.

MOURON, m. Fr. w pow: *Brie*, o milę od *Colomiers.*

MOUSTIERS, m. Fr. w Prowancyi, o *m.* 2 od Riez.

MOUTIER, lub MOUSTIER, *Monasterium*, m. Sabaudyi, zwane także Tarenteza, stoł: powiatu Tarentezkiego, ozdobne pięknym pałacem, w ktorym rezyduie Arcy-Bisk. Leży nad Iserą, o *m.* 6 na połn: ku w: od S. Jana, 8 od Montmelianu, 25 od Turynu, 10 od Chambery. dł. 24. 6. sz. 43. 30.

MOUTIER-Grandval, wiel: dolina Szwaycarska w dobrach Biskup. Bazyleyskiego. Mieszkańcy są sprzymierzeni z Kantonem Berneńskim.

MOUTIERS-S. Jean, Opac: Bened: w pow: *Auxois*, o milę od Semuru, czyni 15000. liwr. Przyłączone zostało do Bisk. Langreskiego. ob. Celle.

MOUTIERS, m. Fr. w Piktawii, o milę od Mareuil. Pod tym im. iest wiele innych m. we Fran.

MOUTLET, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5 na w. od Brioude.

MOUY, m. Fr. w pow. Bellowaceńskim, z tyt: Hr. nad rz. Terain, o *m.* 4 od Bellowaku. Jest tegoż im. Margr: w okolicy Laon.

MOUZON, *Mosonum*, Muzon, małe i dawne m. Fr. w Szampanii z Opac: Bened: czyniącym 11500. liwr: Było niegdyś bardzo obronne, ale Ludwik XIV. zrzucić iego fortyfikacye kazał r. 1671. Leży nad Mozą, wśrzod pięknych łąk, o *m.* 3 od Sedanu, 15 na z. od Luxemburga, 6 od Bouillon, 59 od Paryża. dł. 22. 45. sz. 49. 52.

MOXUDABAT, wielkie M. w Indostanie, blizko Gangiesu, o *m.* 2 od Kassembazaru; kompania Francuzka Indyiska ma tu swe faktorstwo, ktore dependuie od Chandernagot. W tym mieście Nabad rezydować zwykł. R. 1754. zginęło tu ludzi blizko 20000. przez wylew iedney odnogi Gangiesu.

MOYA, m. Hiszp: w nowey Kastylii w prow: *la Sierra* na pograniczu Walencyi z tyt: Margr.

MOYEN-MOUTIER, Opac. Bened: pod górą *Vosge*, o *m.* 3 na połu: od S. Diez. Przed przyłączeniem go do Dyecezy Diezkiey r. 1777 miało władzę iakoby Biskupią.

MOYENVIC, *Medianus Vicus*, m. Fr. w pow. *Messin*, o milę od *Vic.* Zalecone iest żupami solnemi. Ustąpione zostało Francyi traktatem Monasterskim r. 1648.

MOYKOW, w pow. Piotrkowskim z Woytostwem.

MOYRAZES, m. Fr. w pow. Rutenenskim, o *m.* 3 na z. od Rhodes.

MOZA, ob. Meuse.

MOZAMBIK, *Mosambicum*; *Mesambique*, mała wyspa, ale bardzo ludna, ku brzegom wschodnim Afryki, w Ethiopii niższey. Obfituie w wszelkie owoce i bydło. Właściwi rodacy są czarni, i bardzo poddani Portugalczykom; chodzą nago, i są bałwochwalcy. Stolica iey iest tegoż im. z dobrą Cytadellą. Jest to dla Portugalczykow nieiako kluczem do Indyi, bez ktorego, prowadzenie handlu z Indyami, byłoby im trudne. dł. 59. 20. sz. połd: 15. Cieśnina Mozambicka, *le Canal de Momsabique*, iest znaczny przesmyk morza Indyiskiego, między wyspą Madagaskarą i lądem Afryki, na półn: ku w. Golfu Sofali.

MOZGAWA, rzeka mała w Woi. Krakowskim, wpada do Wisły o *m.* 7 od Krakowa, sławna porazką Mieczysława.

MOZING, w Bawaryi niższey w Regencyi Straubingskiey nad Dunaiem.

MOZYR, znaczne M. Litt: w Woi. Mińskim, stoł: powiatu, z Stwem ktory płaci kwarty zł. 301 mieysce Seymikow i sądow, zamkiem warowne, w dobrym położeniu nad rz. Prypeciem, od Rohaczowa *m.* 20, od Mińska 45, od Orszy 26, od Mohylowa 20, powiat Mozyrski wysyła 2 Posłow i 2 Deput.

MROGA, rz. w Woi. Rawskim.

MROCZA, *Mrotzen*, m. w Woi. Kaliskim, teraz pod pan. Pruskim w dystrykcie Nakielskim, nad rz. niedaleko od Nakła na półn.

MRZYGŁOD, m. w Woi. Ruskim, teraz pod pan. Austr: w Cyrk: Samborskim; z dawnym zamkiem, i Stwem, w gruntach sol maiących nad Sanem, od Przemyśla *m.* 6. dł. 43. 12. sz. 51. 5. Tegoż im. m. w Woi. Krakowskim nad Pilicą od Bendzyna *m.* 3.

MSCIBOW, m. w Woi. Nowogrodzkim, w pow: Wołkowyskim z zamkiem dawniey drewnianym nad bagnem, z Stwem płacącym kwarty zł. 2727. Leży w piękney rowninie, o *m.* 2 od Wołkowyska.

MSCISŁAW, *Mscislavia*, dawne i znaczne M. w Litwie, stoł: Woiewodztwa oderwanego zupełnie pod pan. Rossyi r. 1772, ozdobiony zamkiem, szkołami, i katedrą Ruską. Ma dosyć murow, iest osiadłe, i dobrze opatrzone. R. 1386 od Moskalow pod wodzem Swentosławem bezskutecznie oblegane było Leży na samey prawie granicy blizko rzeki Sozy, od Smoleńska *m.* 7, od Nowogrodka *m.* 80, od Warszawy 120. dł. 50. 55. sz. 54. 30. Woiewodztwo Mścisławskie graniczy z Woi. Mińskim, Witebskim, i Moskwą. Niema żadnych powiatow. Przed oderwaniem od korony Pol: seymikowało w Mścisławie, i obierało 2 Posłow. Kray iest obszerny, ale niebardzo żyżny a mniey ludny ieszcze.

MSTA, rz. w Moskwie, ktora płynie przez prow: wyższy Wołoczok i łączy się kanałem z rz. Twerzą, przez ktory statki z morza Baltyckiego do Kaspiyskiego dostać się mogą.

MSTOW, m. w Woi. Krakowskim, ozdobne klasztorem Kanonikow regular: w gruntach dobrych lubo gorzystych nieco blizko Warty, od Częstochowy ku w. na połn: *m.* blizko 4.

MSTYCZOW, blizko Mrzygłoda gniazdo familii Plazow.

MSZANNA, w Woi. Krakowskim z kościołem, i z Stwem płacącym kwarty zł. 2135. Leży w pow. Szczerzeckim, pod pan. Austr: w Cyrk: Wielickim.

MSZALNICA, w pow: Sandeckim.

MSZANKA, w Bieckim.

MSZCZONOW, m. powiatowe w ziemi Sochaczewskiey, w Woi. Rawskim, z Stwem niegrod. płac: kwarty zł. 700. Pow. Mszczonowski seymikuie i sądzi się z swą ziemią razem w Sochaczewie. Leży o *m*, 2 od Bukowca, 4 od Nadarzyna, 6 od Warszawy. Przywiley lenności na Stwo Mszczonowskie z przyległościami Konstytucyą r. 1775 approbowany został Łuszczewskiemu Sędz: Sochaczew.

MUAYDIN, ob. Culeyt.

MUCHAWIEC, rzeka w Woi. Brzeskim Litt. wypływa z bagnow Brzeskich, i wpada do Buga niedaleko Brześcia. Przez kanał Ogiński połączona z Piną mogłaby mieć kommunikacyą z Prypeciem, i użytecznie kraiowy ułatwić handel.

MUCHELM, lub Mugeln, Migeln, m. Niem: w Turyngii, w Dystrykcie Fryburskim, nad rzeczką Geisel, o *m.* 4 na połn: ku z. od Weissenfels; należy do Elekt: Saskiego.

MUER, rz. Niem. ktora ma źrzodło na połn: Karynthii, na pograniczu Arcy-Bisk: Salisburskiego, przerzyna Karynthią, wpada do Drawy.

MUERAW, *Muræla*, dosyć znaczne m. Niem. w Styryi wyż: z zamkiem wspaniałym, o *m.* 25 na w. od Salisburga. dł. 33. 25. sz. 57. 30.

MUETTE, lub Meute, zamek Krol: we Fr. przy wieździe do lasow *de Boulogne* z strony Passy, blizko Paryża.

MUGELM, lub Mechelen, m. Niem. w Misnii, w Cyrk: Lipskim, z zamkiem zwanym *Rugenthal*, o *m.* 4 na połn: ku z. od Meissen 8 od Drezna.

MUGGIA, lub Muglia, *Mingua*, m. Włoskie w Istryi z zamkiem, nad Golfem tegoż im. Należy do Wenetow od r. 1420, iest o *m.* 2 od Tryestu, 2 od Capod Istria. dł. 31. 32. sz. 45. 50.

MUGLIANO, *Mullanum*, m. Włoskie w Toskanii, z dobrym zamkiem; Należy do familii Albergotti; Leży w śrzodku doliny Chiana, o *m.* 10 na połn: ku z. od Sienny.

MUGLITZ, lub Mohelnitz, m. w Morawii, Bisk: Olomunieckiego.

MUGRON, m. Fr. w Gaskonii, w pow: *la Chalose*, na spadku góry, o *m.* 3 na z. od S. Sewer.

MUHLBACH, Milenbach, m. w Xstwie Siedmiogrodzkim, stoł: dystryktu nad rz. Muhlbach z zamkiem, w prow: Przedlesiu: *Vor dem Walde.*

MUHLBERG, *Muliberga*, m. Niem: w Misnii nad Elbą, o *m.* 4 na połd: od Torgau. Sławne iest wygraną potyczką woysk Cesarskich z Sasami i na ktorey Elektor Jan Fryderyk był uwięziony, i Kampamentem wspaniałym woysk Augusta Krola Pol: r. 1730.

MUHLBERG, m. Niem. w Szwabii z zamkiem, w Margrabstwie niższym Durlachskim, o *m.* 2 na z. od Durlachu.

MUHLBERG, wieś, Hr. i grod w Turyngii, blizko Erfortu, ktory nal: do Elektora Mogunckiego. Na górze blizkiey tey wsi leżał zamek mocny Muhlberg, kto-

rego daią się tu widzieć ruiny.

MUHLDORF, m. Niem: w Bawaryi niższey, nad Inną, za Arcy-Bisk: Salisburskim, do ktorego należy iednak; sławna tu była batalią r. 1322. Od Salisburga na półn. ku z. *m.* 15.

MUHLHAUSEN, Mulhuza, m. Pruskie w Pogezanii założone około r. 1365; niedaleko rz. Shony, poniżey m. Holland, ku półn. Tegoż im. wieś w Natangii, siedlisko Luteranow z wiel: ich kościołem, ś. grobem Kunheiminy corki Marcina Lutra. Leży na w. Kreutzburga.

MUHLHAUSEN, Milewsko, m. Czeskie w Cyrk: Bechinskim, ob. Mulhausen.

MUHLROSA, w śrzedniey Marchii Brandeburskiey, w Cyrk: Lebuskim, nad Schub rz. o *m.* 4 na z. od Frankfortu; nie iest znaczne, iak tylko przez sławny kanał, ktory Elektor Fryderyk Wilelm wykopać kazał, dla połączenia Odry z Sprą. Kanał ten zaczęty r. 1671, dokończony został 1679. Ma na *m.* 6 wzdłuż, głębokości stop 7, szerokości 5 sążni. Przez ten to kanał miasta Hamburg i Wrocław znaczny z sobą prowadzą handel.

MUHLSTADT, Miltstad, w Karynthii wyższey blizko ieziora tego im.

MUHLTRUF, m. Szlacheckie w Vogtlandyi.

MUIAK, Krolestwo w Kafreryi. Jest hołdownicze.

MUIU, rzeka w Brezylii. Miasto Para leży nad iey brzegiem wschodnim.

MULA, w Hiszp: w Krol. Murcyi. ob. Muli.

MUKAROW, Stwo w Woi. Podolskim płacące kwarty zł. 6018. Leży w pow. Kamienieckim.

MULDAU, Muldawa, rzeka w Saxonii, ktora uchodzi do Elby w Dessau. ob. Moldau.

MULHAUSEN, *Mulhusa*, piękne M. Cesarskie i Anzeatyczne, w Niem. w Cyrk: Saxonii wyższey, w Turyngii pod protekcyą Elektora Saskiego. Henryk Lew dobył go szturmem r. 1181, i spalił. Wyięte zostało od prawa Kadukowego we Fr. r. 1775. Leży nad rz. Unstrutem, w kraiu żyznym, o *m.* 6 i a półn: ku w. od Eisenachu, 12 od Erfortu, 18 od Kasselu. dł. 28. 14. sz. 51. 13. Dystrykt iego ma na *m.* 2 wzdłuż, i tyleż wszerz blizko.

MULHAUSEN, *Mulhusa*, M. Niem. znaczne i wolne, w Alsacyi wyższey, stoł: iedney nieiako małey Rpltey sprzymierzoney Szwaycarom. Mieszkańcy są Protestanci, ktorych iest na 4000. Miasto iest wiel: dobrze budowne, i ludne, ozdobne pięknemi publicznemi budynkami. Leży w piękney i miłey rownińie, na kępie oblaney rzeką Illem, o *m.* 15 na półn: ku z. od Bazylei, 6 na połd. od Kolmaru, 8 od Befortu. dł. 25 7. sz. 47. 50. Powiat składa się z 2 wsi, a dochody iego ogolne z miastem wynoszą na 160000 zł. Pol.

MULHEIM, m. Niem: w Xstwie Bergońskim, na przeciw Kolonii blizko Renu. dł. 24. 51. sz. 50. 35. Tegoż im. w Szwabii, w Państwie Baden-weiller.

MULL, wyspa na morzu Szkockim, iedna z Westernow. Długa iest na *m.* 8. dł. 10. 57. sz: 56.48.

MULLENDONK, włość i Hr. udzielne, w Arcy-Bisk: Kolońskim, między Nuys, i Ruremundą.

MULLENGAR, ob. Molingar.

MULLAU, ob MeurSault.

MULTAN, *Mult.anum*, mocne M. Indyiskie, stoł: prow. tegoż im. w Stanach wielkiego Mogoła. Wielu tu osiadłych iest Banianow. dł. 115. 20. sz. 29. 40.

MULTANY, lub MOLDAWA, *Moldavia*, znaczny kray w Europie, graniczy z Niestrem, Podo-

lem, i Tartaryą mnieyſzą, na połd: ma Beſſarabią, na z. ſtyka ſię z Siedmiogrodem i Wołochami. Jeſt to Prowincya hołduiąca Turkom, pod rządem Hoſpodara, ktory ma dochodow na 3 milliony Lewow, a ſtanowiony i zrzucony bywa od Turkow. Płaci on Porcie haraczu rocznego 66000 talerow, w pieniądzach; a w ſmole, woſku, ſkurach, miodzie, łoiu, płotnie więcey iak tyle dwoie. Oprocz tego upominki, ktoremi Wezyrow, i dworſkich uymować ſobie muſi, aby ſię przy ſwey utrzymał godności, na znaczną wynoſzą ſummę. Na woynie ſam Hoſpodar Multańſki ſtawić ſię powinien z 7 lub 8000 woyſka. Obywatele ſą Religii greckiey. Duchowieńſtwo ieſt tu bardzo poważane, i można mowić, iż w tym kraiu ſamo tylko prawie ſzczęśliwe. Lud proſty niepracuie, iak na opędzenie tylko nieuchybnych potrzeb; obawiaiąc ſię aby mu niewydarto, cokolwiekby zarobił. Przeco nayiękſza część tey prow: ſą nieuprawne ſtepy. Boyarowie, czyli Panowie kraiowi liczne na nich utrzymuią ſtada. Ziemia wydaie zboża, i wina lubo nie wiele, iednak dobre. Kray ten z Wołochami miewał dawniey iednego Woiewodę. Piotr poddał ie Władysławowi Iagiel. r. 1386; w zaſzłey niezgodzie między ſynami Piotra, oſobnych Krol obydwom dał Wdow r. 1436 z obowiązkiem poddańſtwa. Woiowali ci czſto z Polſką, a za Zygmunta III. Turcy ich żagarneli, ktorym ich uſtąpił Zołkiewſki Hetman w traktacie r. 1617. Poźniey bezſkutecznie od ich odzyſkanie Rplta ſtarała ſię. Dom Auſtr. r. 1774 niektore włości Multan oblane rz. Seretem pod ſwą moc opanował. ktore Hoſpodar dla uniknienia woyny mu uſtąpił. Iaſſy ieſt M. S.

MULTZIG, m. Niem: w Alſacyi niżſzey, w Wielkorządztwie Strazburſkim, głowne mieyſce grodu tegoż im. od Molſheimu na z. o milę.

MUMLING, rz. w Frankonii, płynie pod Erbach.

MUNAU, m. dobr *de Bouillon*, o *m.* 3 na połn: ku w. od Sedanu. Jeſt tu Proboſtwo maiące dochodow na 7 lub 8000 liwr. a ktore należało do Kollegium Iezuickiego w Leodium, ktore przeto poſiadało i miaſto Munau.

MUNCHBERG, m. Niem: w śrzedniey Marchii Brandeburſkiey, w Cyrk. Lebuſkim; o *m.* 8 na połn. ku z. od Lebus. Mieſzkańcy ſą po większey części Francuzi zbiegli, ktorzy z ſobą przynieśli do kraiu tego manufaktury rożne. Tegoż im. m. w Frankonii w Xſtwie Kulmbachu.

MUNCHRODEN, *Abbatia Rodenſis*; Opac. Premonſtratenſow, w Szwabii; o *m.* 4 na z. od Memmingen. Opat ieſt udzielnym. Nietrzeba go zaś mieſzać z klaſztorem Munchrode, ktory ieſt blizko Dunkenſpielu.

MUNCHSBERG, m. Niem. w Frankonii, w Burgrabſtwie Norymbergii, o *m.* 2 od Hoffy.

MUNDA, dawne m. Hiſzp. w Krol. Grenady, o *m.* 5 na z. od Malagi, przy źrzodle rz. Gwadalmedyny. Przy tym to mieście Iulius Ceſar poraził młodego Pompeiuſza. dł. 13. 22. ſz. 36: 32.

MUNDEN, Munder, lub Minden, *Munda*; m, Niem. w kraiu Hanowerſkim, w roſkoſzney dolinie, gdzie Werra z Fuldą ſię łączy, z pięknym zamkiem, o *m.* 5 na połn. od Kaſſelu, 25 na połd. od Hannoweru, dł. 27. 25. ſz. 51. 28.

MUNDERKINGEN, m. Niem. w Szwabii Auſtryackiey nad Dunaiem o *m.* 10 na połd. ku z. od Ulmy. Tu Woyko Ceſar. od Franc. porażone było r. 1703. dł. 27. 18. ſz. 48. 15.

MUNIA, ob. Minio.

MUNICH. *Monachium*, piękne i znaczne M. Niem. stol. Bawaryi, i zwyczayna rezydencya Elektorow. Pałac tu ich iest ieden z naywiększych i naypięknieyszych w Europie. Od niego ciągną się wiel. Galerye po nad ulice i domy wsparte na wielu arkadach, przez ktore ma pałac Kommunikacyą z pryncypalnemi kościołami i klasztorami do ktorych dwor iść może niemi prywatnie. Jezuici mieli tu Kollegium bardzo wspaniałe. Fortyfikacye iego są nie bardzo mocne, a przeto w woynach Niemieckich często wzięte od nieprzyiacioł i odbierane było. Munich w sobie samym iest mały, i niemaią mury iego wokoło nad 500 krokow. Leży w bardzo pięknym mieyscu nad Iserą, o *m.* 12 od Auszpurga, 25 od Ratyzbony, 36 od Norymbergi, 70 od Pragi, 85 od Wiednia, 165 od Paryża. dł. 27. 15. sz. 48. 10.

MUNICH, w Szwabii, w Bisk. Auszpurgskim, blizko granic Bawaryi, niegdyś było Hrabstwo.

MUNIKENDAM, ob. Monickendam.

MONSINGEN, ob. Minsingen.

MUNSTER, *Monasterium*, Monaster, wielkie, bogate, ludne, bardzo mocne, i sławne M. Niem. w Cyr. Westfalii, stol: Bisku: ktorego Bisk. iest udzielnym Xciem Rzeszy Niemieckiey, i pod Metropolią Kolońskiego, z Cytadellą, z wiel. liczbą kościołow, i pałacem rezydencyonalnym Biskupa. Jest prawie okrągłe, ma bram ośm. Jan de Leyda Anabaptysta opanował był Monaster, i wypędził ztąd Magistrat i Biskupa, ale Franciszek Waldek Biskup odzyskał go po 14 miesiącach i J. de Leyden rozszarpany był r. 1536. Miało się za miasto wolne i Cesarskie, ale Krzysztof Bernard Galen wziął go w moc, r. 1661. i odtąd zostało podległe swemu Bisk. Sławne iest przez traktat r. 1648. ktory się też zowie Osnabruckim, albo wspolnym nazwiskiem Westfalskim traktatem. Francuzi opanowali go i wrocili nazad r. 1759. Leży nad Ąą o *m.* 28 od Kolonii, 81 od Bremy, tyleż od Kasselu, 48 od Amsterdamu, 168 od Wiednia, 138 od Paryża. dł. 25. 24. sz. 52. Bisk. Monasterskie iest iedno z nayznacznieyszych w Niem. Ma na *m.* 48 wzdłuż, 32 wszerz. Rzeka Ems przerzyna go śrzodkiem. Dzieli się na wyższe i niższe. W czasie teraznieyszym r. 1783. posiadane iest od Elektora Kolońskiego.

MUNSTER, m. w Alsacyi, o *m.* 2 na z. od Kolmaru, z Opac: fund: r. 660, Benedyktyni tegoż im. maią Opac. w Luxemburgu.

MUNSTER, (Cornellia) Op: Bened: w Xstwie Juliaceńskim, o *m.* 2 od Akwizgranu.

MUNSTER, ob. Momonia.

MUNSTER, (wyższy i niż.) dwie kapituły Szlachetnych panien w Ratyzbonie, ktorych Xienie są bezśrzedniemi Xiężnami Rzeszy Niem.

MUNSTERBERG, lub MOENSTERBERG, *Munsterberga*, M. i znaczne Xstwo w Szląsku nad Ollą, o *m.* 8 na połd: od Wrocławia, w kraiu żyznym i wesołym. Ma zamek. X: leży na pograniczu Czeskim; należy do Krola Pruskiego traktatem Wrocławskim r. 1742.

MUNSTER-EIFFEL, m. Niem. w Xstwie Juliaceńskim nad Erwą, należy do Elektora Palatyna, o *m.* 10 na połd: ku w. od Juliaku.

MURACHWA, m. w Woiew. Bracławskim na gran: Podolskiego, od Krasny *m.* 2. Jedno dawniey z lepszych m. w tym Woi.

MURADAL, iest nazwisko wąwozu góry Morena, ktore daie przechod z nowey Kastylii do Andaluzyi. Sławny iest wielkim zwycięztwem Hiszpanow odniesionym nad Maurami r. 1202.

MURANO, *Murano*, wyspa Włoska z miastem tegoż im. ktorą

też zowią drugą Wenecyą, a ktora ieſt mieyſcem nayulubieńſzym dla Wenetow. Nie ieſt tylko o ćwierć mili od Wenecyi. dł. 30. 1. ſz. 45. 32.

MURAT, *Muratum*, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5 od *S. Flour*, nad rz. Alagnon, pod iedną ſkałą z tytułem pod-Hrabſtwa, z grodem i proboſtwem.

MURAUX, ob. Mirevaux.

MURBACH, Opac. Bened. w Alſacyi, fund: r. 724. Ma dochodu 40000. liwr. Jeſt o *m.* 4 na połd. ku z. od Kolmaru.

MURCIA, Murcya, naymnieyſza Prow. Hiſzpanii z tytułem Kroleſtwa. Styka ſię z nową Kaſtylią, morzem ſrzodziemnym, Krol: Walencyi, i Grenady. Ma wzdłuż na *m.* 25 wſzerz 23 Ferdynand Krol Kaſtylii zdobył ie na Maurach r. 1265. Wydaie wiele zboża, wina przednie, wyborne owoce, i mnoſtwo iedwabiu. Powietrze tu panuie bardzo zdrowe. Murcya ieſt M. S.

MURCIA, Murcya, wielkie, ludne i bardzo piękne M. Hiſzp. ſtoł: Kroleſtwa tegoż im. Kościoł pryncypalny tu ieſt przepyſzny. Wniyście do dzwonicy ieſt tak łatwe, iż na ſam wierzch na koniu lub karetą doiechać bez trudności można. Leży w kraiu żyznym dziwnie obfitym w iedwab, nad rzeką Segurą, o *m.* 11 na połn. od Kartageny, 15 od Alikantu, 45 od Walencyi, 82 od Madrytu. dł. 16 59. ſz. 37. 48.

MUR-de-Barez, m. Fr. w pow. Rutenеńſkim, z Kollegiatą i 2 klaſztorami, o *m.* 2 na w. od Carlat.

MURE, lub la Meyrie, m. Fr. w Delfinacie. o *m.* 3 od Corps.

MUREAU, Opac. Premonſtr. fund. około r. 1150. czyni 2500. liwrow, o *m.* 4 od Vaucoleurs.

MURET, *Murellum*, m. Fr. w Gaſkonii w Hr. *Comminges*. Woyſko Piotra Krola Aragonii, ktory oblegał to miaſto r. 1213. roſproſzone za wycieczką Jana de Montfort, a Krol zabity zoſtał. Leży nad Garumną, o *m.* 4 od Tuloſe. dł. 19. 5. ſz. 43. 30. Jeſt tego im. m. w pow. Lemowiceńſkim, blizko Lemowiku, pamiętne urodzeniem ſławnego Ant. Mureta.

MURI, Muren, ſławne Opac. Szwaycarſkie Bened: o *m.* 3 od Bremgarten. Opat ma tytuł Xcia

MURO, *Murus*, m. Włoſkie w Krol. Neapol. w Bazylikacie z Biſk. w metropolii Konzańſkiego. Leży pod gorą Apenninem, o *m.* 5 od Conza, 9 od Cirenza. dł. 33. 10. ſz. 40. 45.

MURRA, Prowincya nadmorſka Szkocka, urodzayna we wſzyſtko. Miaſta iey znacznieyſze ſą Elgin, i Nairn.

MURHART, lub MUSHAT, m. Niem. w Szwabii w Xſtwię Wirtemberſkim z Opac. Bened. nad Murą, o *m.* 3 od Halli. dł. 27. 26 ſz. 49. 8.

MUROM, m. Roſſyiſkie, w Prowin. Wołodzimirſkiey nad Okką, przedtym miało własnego Xiążęcia.

MURS, ob. Meurs.

MURSAULT, mieyſce we Fr. ſławne winami w pow. Baulnois.

MURVIEL, m. Fr. w Langwedocyi nad rz. Caulazon, o *m.* 3 od Montpelieru. Inne o *m.* 2 od Meziers.

MURZYNY, albo NIGRYICZYKOWIE, *Aethiopes*, ieſt to narod mieſzkaiący w Nigrycyi w Afryce. ob. Nigrycya.

MUSCHEL gorny, m. w Xięſtwie Dwoch-moſtow, o *m.* 15 na połn. od Zweybrück.

MUSKA, ob. Moſkau.

MUSSELBURG, *Muſſelburgum*, m. Szkockie w Prow. Lothyanie nad Forthem, o *m.* 2 na w. od Edymburga, 100 na połn. od Londynu. Anglicy tu pod pan. Edwarda Krola Angiel. wielką zadali Szkotom klęſkę. dł. 15. ſz. 56. 12.

MUSSIDAN, *Mulcedonum*, m. Fr. w pow. Perigord. Wytrzymało ſławne oblężenie r. 1579. ieſt o *m.* 7 na połd. ku z. od Perigueux.

MUSSI-L'Eveque *Museium Episcopale*, m. Fr. w Burgundyi nad Sekwaną o *m.* 4 na poln. od Chatillon-sur-Seine. Oyczyzna Edme Boutsault.

MUSTAFA-Basza-Kiupri, m. Tureckie w Romanii w Sandziakacie Kirkekleńskim nad rz. Marytzą; nad ktorą tu wielki i kosztowny most kamienny widzieć się daie. Jest blizko Fillipopolu.

MUSTAFA-Basza-Palanka, forteca w Serwii, w Sandziakacie Widyńskim.

MUSZYNA, m. Pol. w Woi. Krakowskim, należy do dobr Bisk. Krakowskiego; sławne hutami potażiowemi; leży w gruntach bardzo górzystych, o *m.* 13 od Krakowa.

MUTSCHEN, m. Niem. z grodem w Misnii, w Cyrkule Lipskim, o *m.* 6 na w. od Lipska. Znayduią tu w okolicy Ametyst kamień.

MUY, m. Fr. z tytułem Margr. w Prowancyi o *m.* 3 na z. od Freius.

MUYDEN, m. Hollenderskie nad Yechtem, o *m.* 4 na w. od Amsterdamu.

MUZACRA, Murgis, m. i port Hiszp. w Krol. Grenady nad morzem śrzodziemnym, 11 mil od Almeryi, 25 od Kartageny. dł. 16. 18. sz. 36. 34.

MUZON, m. Węgierskie, stoł. Hrabstwa tegoż im. nad Dunaiem, o *m.* 12 na połd. od Preszburga.

MYCONE, Micouli, *Myconos*, wyspa na Archipelagu, iedna z Cykladow; wokoło ma na *m.* 12. o *m.* 10 od Naxyi. Jest bardzo urodzayną w delikatne wina, i wyborne owoce. Przepiorki, bekasy, kuropatwy, są tu bardzo tanie. Anglicy i Holl. maią swego Konsula. Bawienie tu iest mile wcale dla obcych. Flisacy tey wyspy mieni są za naybiegleyszych na Archipelagu. dł. 43. 26. sz. 37. 28.

MYON, (S.) blizko Artonny w Arwernii znayduią się wody mineralne orzeźwiaiące, o *m.* 2 na poln. od Riom.

MYSLENICE, w Woi. Krakowskim, w pow. Szczerzeckim, dobra Kasztelanii Krakowskiey płacące kwarty zł. 6829. Podług świadectwa Rączyńskiego i Starowolskiego w pobliskich górach Koton i Strzebel szyby złote znaydować się maią. Teraz pod pan. Austr. Leży nad rz. Rabą, od Krakowa na połd. *m.* 3.

MYSZ, m. w Woi. Nowogrodz. z szkołami założonemi od Karola Chodkiewicza. Hrabstwo imienia Massalskich, nad rz. od Nowogrodka *m.* 9. W przod się na nim familia Chodkiewiczow pisała.

MZENSK, m. w Państwie Rossyiskim, w Prow. Orelli, niedaleko Nowolili.

MZURKI, w Woi. Sieradzkim, *m.* 2 od Piotrkowa.

N

NAARDE, ob. Naerden.

NAAS, m. Irlandzkie w Hr. i o *m.* 4 od Kindary, przy Laffie. Posyła 2 Dep. na Parl.

NABA, mała rz. w Xstwie Zmudzkim, wpada do Niemna, w przod łącząc się z Szczuppą.

NABBURG, Nabpurg, albo Napruck, m. i grod w dawnym wyższym Palatynacie Bawaryi, nad Nabą, o *m.* 10 od Ratyzbony.

NACCHIWAN, albo NASSIWAN, *Naxuana*, st. M. Armenii o *m.* 45 od Erywanu; stołeczne prowincyi tegoż imienia, z Arcy-Bisk. Łacińskim. Bardzo piękne i murowane, znayduią się tu sklepy, w ktorych rożnego rodzaiu towary znaleść można. dł. 81. 34. sz. 38. 40.

NACHOD, m. i Xstwo, w Cyr. Konisgradzkim, o *m.* 6 od Königsgratzu w Czechach. Leży na trakcie Warszawskim do Pragi, *m.* 2 od Jaromierza.

NACHSHAB, albo NASAPH, M. w wielkiey Tartaryi w Zagatay, o *m.* 30 między z. i połd. od Samarkandy. Jest oyczyzną bardzo

wielu uczonych. dł. 88. ſz. 39. 50.

NACZA, m. w Woi. Brzeſkim Lit. i rz. ktora wpada do Lawii. Tegoż im. ieſt w pow. Lidzkim, przy gran. Trockiego. Także rz. w Mińſkim wpada do Berezyny i blizko ſą dobra tego im.

NADAILLAC, powiat Fr. z tyt. Margr. w pow. *Quercy*. Leży na lewey ſtronie rz. Dordony o *m.* 8 od *Cahors*, 2 od Gourdon.

NADARZYN, m. w Woi. Mazowieckim, dobra funduſzu Komiſſyi Edukacyiney, leży na trakcie o *m.* 4 od Warſzawy.

NADARWIA, dyſtrykt cyrkułu Sklawonii w Krol. Pruſkim, gran: z Natangią. W nim m. Tapiewo.

NADENDALL, *Vallis gratiæ*, m. Szwedzkie w Finlandyi południowey.

NADISON, rz. we Włoſzech płynie pod Forojulium, łączy ſię z Liſonzą.

NADWORNA, m. w Woi. Ruſkim, wśrzod obſzernych ſtepow, niedaleko granic Węgierſkich, teraz pod pan. Auſtr. w Cyr. Zaleſzczyckim, blizko rzeki Byſtrzycy, o *m.* 4 od Staniſławowa.

NADZIL, m. w ziemi Chełmſkiey.

NAERDEN, *Narda*, M. bardzo mocne w Hollandyi na początku kanałow tey Prowincyi. Willelm Bawarczyk pierwſzy założył iey fundamenta r. 1350. Hiſzpanie dobyli go r. 1572. a Franc. r. 1672. Xżę *d' Orange* zaś r. 1673. Leży nad Zuyderzee o *m.* 6 od Amſterda:6 od Utrechtu. dł. 22. 38. ſz. 52. 20.

NAEFELS, *Navalia*, m. ſł. zwycięztwem Auſtr. odnieſionym od Glarneńczykow, r. 1388. w Kantonie Glarys.

NAGABACZKAJA, forteca Roſſyiſka w Prow. Orenburgu, w dyſtrykcie Uſenſkim.

NAGERA, *Naxera*, *Anagarum*, m. Hiſzp. w ſtarey Kaſtylii z tyt. Xſtwa i zamkiem, ſławne ieſt przez batalią, ktora tam ſtoczona była r. 1369. Położone ieſt w gruncie bardzo żyznym, nad rzeczką *Najerilla* o *m.* 12 na półn. i z. od *Calahora*, 53 na półn. od Madrytu. dł. 15. 15. ſz. 42. 25.

NAGŁOWICE, w Krakowſkim, w dekanacie Andrzeiowſkim, od Zarowa *m.* 2 od Małogoſzcza 3.

NAGOLD, m. w Szwabii w Xſtwie Wirtemberſkim nad rz. tegoż im. o *m* 12 od Stutgardu.

NAGRAKUT, *Nagracutum*, Krol. i m. w Indyach, w państwach W. Mogoła, z bogatym kościołem, do ktorego Indyanie pielgrzymuią. Leży nad rz. Rawi, o *m.* 125 na półn. od Agry. dł. 96. ſz. 32.

NAGY-BANYA, *Rivulus dominarum*, m. Krolewſkie wolne, znaczne złotemi i ſrebrnemi minerami, tu znayduiącemi ſię, w tym mieście bite dukaty Węgierſkie znaczone ſą literami N. B. Leży w cyr. Zatmarſkim. Tamże m. *Nagy-Karoli*.

NAHAR-MALEK, m. w Irak-Arabii blizko Eufratu, o *m.* 8 od Kufahu. dł. 63. 15. ſz. 31. 20.

NAHARWAN, dawne m. w Irak-Arabii nad odnogą Eufratu, o *m.* 2 od Kufahu. dł. 63. 12. ſz. 31. 25.

NAIAC, *Najacum*, m. Fr. w pow. *Rouergne*, nad rz. *Aveirou* Niedaleko z tamtąd znayduie ſię ruda miedzi czerwoney; leży o *m.* 4 od *Villefranche*.

NAILA, lub NEYLAU, m. Niemiec. w cyrkule Frankonii, w Xięſtwie Kulmbachu nad Selbitzą niedaleko Hofy. W poblizkości znayduią ſię rudy miedzi i żelaza, i góry marmuru zielonego.

NAILLERS, m. Fr. w Piktawii o *m.* 3 od Fontenay.

NAINTRE, m. Fr. w Piktawii o *m.* 3 od Chatellerault.

NAIRN, m. i Hr. Szkockie, poſyła 2 Dep. na Parl. Leży przy uyściu rz. Nairn w Prow. Murray o *m.* 35 między półn. i z. od Edymburga, 111 od Londynu. dł. 14.12.

ſz. 57. 42.

NAKŁO, Nackel, m. powiatowe w Woi. Kaliſkim z ſtwem grodow. Kaſztelanią, i z zamkiem. Jeſt drzewem zabudowane, ozdobne kościołami; ſł. potyczką r. 1113. od Krzyżakow r. 1329. ſpalone, a w woynie Szwedow, częſto opanowane od nich było. Leży nad Notecią o m. 11 od Gniezna. Powiat Nakielſki cały r. 1773. przez traktat Potzdamſki zagarnął pod moc ſwą Krol Pruſki, i czyni dziś Kreiſamt oſobny. Tegoż ieſt im. w Woi. Krąkowſkim.

NALIBOKI, m. Lit. w Woi. Nowogrodzkim przy rzece Szwą, na pograniczu Wileńſkiego, od Nowogrodka o m. 10. od Nieświeża 9. Jeſt blizko laſow obſzernych; ſławne dobrą hutą. Nal. do Xżąt Radziwiłłow.

NALLIERES, m. Fr. w Piktawii o m. 2 od Lucon.

NAMPTWICH, m. Angiel. w Hr. Cheſter.

NAMSLAU, *Namslavia*, Namyſław, m. i grod w Szląſku w Xięſtwie Wrocławſkim z mocnym zamkiem, nad rz. Weydą od Wartenberga na połd. m. 4. Sławny ieſt traktatem Kazimierza W. r. 1346. ktorym Polſzcze ziemia Wſchowſka warowana zoſtała. Należy prawem zaſtawnym do Wrocławia.

NAMUR, *Namurcum*, M. wiel. bogate, i bardzo obronne w Niderlandzie Auſtr. ſtołeczne Hr. Namur, z mocną Cytadellą, kilką zamkami i Biſk. Suffr. Kameraceńſkiego. Ludwik XIV. dobył go r. 1692. po ſzesciudniowym attaku. Wilelm III. Krol Angielſki odebrał go r. 1695. Feld-Marſzałek *Auwerkerque* bombardował go 1704. a Francuzi dobyli 5 Września r. 1746. Leży między dwóma górami przy zbiegu rz. Mozy i Sambry, o m. 7 od Huy, 6 od Dinant, 12 od Leodium, 13 od Bruxelli, 12 od Louwain, 15 od Mons, 60 od Paryża. dł. 22. 32. ſz. 50. 25.

NAMUR, Hr. czyli prow. w Niderlandzie Auſtr. z tyt. Hr. nad Sambrą i Mozą. Graniczy na połn. z Brabancyą, na w. i połd. z Biſk. Leodyiſkim; na z. z Hanonią. Doſyć ieſt żyzna. Wielkie tam laſy, głazy marmurowe, rudy żelazne, ołowiane, i węgle ziemne znayduią ſię Zawiera w ſobie 7 Grodow to ieſt *Namur*, *Feix*, *Fleurus*, *Bouvigne*, *Saufons*, *Polvache i Waiſſeigne*. Część iego mała nal. do Fr. większa, w ktorey M. Namur do domu Auſtr. Mieſzkańcy mowią ięzykiem Fr. zepſutym.

NAMYSŁOW, ob. Namſlau.

NANAS, m. Węgierſkie, w Cyr. Ciſſańſkim, w Hr. Szabolckim.

NANGAY, m. Fr. w pow. Bituryceńſkim z tyt: Hr. o m. 7 na połn. od Bituryki, 4 od *Vierzon*.

NANCHAN, *Nancangum*, m. Chińſkie ſtołeczne Prow, Kianſi. Sł. ieſt przez wielką liczbę uczonych. dł. 129. 13. ſz. 25. 10.

NANCY, *Nancium*, M. wiel. i piękne we Fr. ſtołeczne Lotaryngii, z Biſk. ſądami bez apellacyi, grodem, do ktorego dwadzieścia ſześć pomnieyſzych grodow należy znayduiących ſię w Lotaryngii a dzieſięć w Xſtwie Barſkim, Kapitułą, ktorey głowa noſi tytuł Prymaſa. Na dwa miaſta ieſt podzielone, na ſtare i na nowe. W nowym znayduią ſię ulice pod ſznur ciągnione, piękne budynki i bardzo wſpaniały plac, na ktorym znayduie ſię pałać, gdzie ſądy bez appelacyi odprawuią ſię. Kościoł Prymaſowſki ieſt wſpaniały. Stał ſię Katedralnym r. 1778. kiedy Nancy erygowane było na Biſk. przez bullę 13 Grudnia, r. 1777. i przywiley wyſzły w Styczniu r. 1778. Pierwſzy Biſkup J.X. *de la Tour-du-Pin* był poświęcony 25 Stycznia r. 1778. Jeſt pod metropolią Arcy-Biſkupa Trewirſkiego. W kościele Bernardyńſkim znayduie ſię grob dawnych Xżąt. Karol oſtatni Xżę Burgundſki dobył Nancy r. 1475. Xżę

René odebrał go po batalii pod Morat r. 1476. Karol oblegał go znowu r. 1477, ale był tam zabity i woyſko iego rozproſzone. Krolowie Francuzcy od Ludwika XIII często go dobywali, i fortyfikacye zdemoliować kazali. Było uſtąpione Francyi traktatem Wideńſkim r. 1736. pod kondycyą aby go Stan: Leſzczyńſki Krol Polſki trzymał do śmierci, ktora zdarzyła ſię r. 1766. Jeſt oyczyzną Jaku: Cloolta'i Izraela Sylweſt: ſławnych ſztycharzow; tudzież Jana Hoſtą i X. LudwikaMaimbourg. Leży nad Meutrą, o *m.* 25 od Luxemburga, 30 od Strazburga, 10 od Metzu, 4 od Toul, 5 od *Pont à Mouſſon*, 72 od Paryża. dł. 51. 33. ſz. 41. 28.

NANFIO, *Anaphe*, wyſepka na Archipelagu, na morzu Kandyiſkim. Pięć mil ma na około. Obywatele wſzyſcy Grecy ſą wielcy leniuchy. Kady i Woiewoda koleyno tą wyſpą rządzą. Wielkie tam mnoſtwo kuropatw znayduie ſię, lubo przykładaią wſzelkiego ſtarania, aby ie wytępić. dł. 43. 55. ſz. 36. 15.

NANGASACKI, *Nangaſacum*, M. wielkie i ſł. w Japonii, iedno z pięciu miaſt Ceſarſkich, na wyſpie Ximo-Fizen z dobrym portem, od cudzoziemcow uczęſzczanym. Obywatele iego ſą bardzo rozwiązli. Handel tam doſyć wiel. prowadzi ſię, oſobliwie z Hollend. i Chińczykami. dł. 151. ſz. 32. 36.

NANGIS, m. Fr. w pow. *la Brie*, z tyt. Margr. i pięknym zamkiem. Leży na obſzerney i żyżney rowninie o *m.* 4 od Paryża, 3 od Roſey.

NANHIUNG, m. Chińſkie w Prow. Kanton, przy rz. Chin. dł. 131. 6. ſz. 25. 32.

NANKIN, ob. Kiangnan.

NANKIN, albo Kiangning, *Nanguinum*, ſł. M. Chińſkie ſtoł. Prow. tegoż im. Podług Chińczykow przechodzi ono wſzyſtkie miaſta na świecie ſwą wſpaniałością, pięknością i wielkością. Ceſarze przedtym tam mieli ſwoią rezydencyą. Liczą tam blizko na milion duſz nie licząc garnizonu ſkładaiącego ſię z 40000. ludzi. Jego położenie iego port, żyzność iego gruntu, mnoſtwo pałacow, kanałow, i bogactwa iego obywatelow, czynią go bardzo ſławnym. Doktorowie Chińſcy maią tam pryncypalną ſwą Akademią. Ma pod ſwoią dependencyą ſiedm miaſt. Chrześcianie maią w nim także iednego Biſkupa. dł. 137. ſz. 32. 46.

NANT, ob. Nantz.

NANTERRE, *Nemprodurum*, m. Fr. o *m.* 2 od Paryża; ſławne przez urodzenie S. Genowefy.

NANTES, *Condivincum, Nantes*, dawne, bogate i bardzo znaczne M. Fr. drugie w Brytanii, z bogatym Biſk. Akademią i mennicą. Jeſt iedno miaſto z nayhandlownieyſzych w Króleſtwie. Kupcy tamteyſi maią związek z kupcami Bilbaońſkiemi nazwany *Kontraktacya*, i Trybunał wzaiemny nakſztałt Juryzdykcyi Konſularney. Henryk IV. wydał tam r. 1598. ſł. Edykt Nanteńſki odwołany r. 1686 Leży na lewym brzegu Ligiery o *m.* 20 między połd. i z. od Andegawy 27. od Rupelli, 87 od Paryża, 23 od Rennes. dł. 16. 12. ſz. 13. 17. Hr. Nanteńſkie ieſt to kray po obu ſtronach Ligery leżący. Robią tam ſol i znayduie ſię mnoſtwo bydła rożnego gatunku.

NANTEUIL-LE-HAUDOIN, *Nantogilum*, m. w Wyſpie Fr. w pow. *Valois*, z proboſtwem i zamkiem, o *m.* 10 od Paryża, 5 od Dammartin.

NANTEUIL, nad Marną między *Meaux* i *Chateau-Thierry*. Drugie tegoż imienia leży o *m.* 3 od Epernay.

NANTEUIL, wieś i Opac. Fr. w Dyecezyi *Poitiers*, o *m.* 7 od Angulemy, zakonu S. Bened. czyni do r. 5000. liwr.

NANTOUILLET, wieś z tyt. Margr. leży o *m.* 3 od *Meaux*.

NANTUA, *Nantuacum*, m.

Fr. w pow. *Bugey*. Bogate tam znayduie się Przeorstwo Bened. gdzie Karol Łysy iest pogrzebiony. Leży na wielkim ieziorze tegoż im. o *m.* 7 od *Bourg-en-Bresse*. dł. 23. 18. sz. 46. 8.

NANTWICH, m. Angiel. w Cheshirze, o *m.* 8 od Chester, sł. przez swe rudy żelazne.

NANTZ, m. i Opac. Fran. w Dyecezyi Wabreskiey o *m.* 5 od Milhaud, zakonu S. Bened. czyni do r. 5000. liwr. Jest tam Kollegium.

NAOPURA, m. Azyatyckie w Indostanie, należy do Krola Dekańskiego, iest nad rz. Japti. Grunt tamteyszy wydaie naylepszy ryż w całych Indyach; mowią iż on piękny wydaie zapach. dł. 91. 30. sz. 21. 20.

NAOURS, m. Fr. w Pikardyi o *m.* 2 od Dourlens.

NAPLUSA, *Napolis Siriæ*, Napluza, dawne m. w Palestynie na rowninie bardzo żyżney, w oliwne drzewa i w wyśmienite owoce. Leży o *m.* 10 od Jerozolimy. Znayduią się tam ieszcze niektorzy żydzi Samarytańscy.

NAPOLE, m. w Prowancyi z zamkiem i portem nad odnogą, ktora bierze od niego nazwisko, na przeciwko wysp Leryńskich.

NAPOLI, *Anaplia*, *Nuplia*, bardzo mocne M. w Grecyi w Morei, w Prow. Lakanii, z zamkiem obronnym, Arcy-Bisk. Greckim i wybornym portem. Mieszkane iest przez Turkow, Grekow i żydow. Wenetowie opuścili go Turkom r. 1539. ale odebrali r. 1686. Lecz nareszcie znowu wrociło się pod panowanie Turkow r. 1715. Leży nad Golfem Napoli, o *m.* 19 na połud. ku w. od Misitry, 21 na połn. ku z. od Aten. dł. 40. 59. sz. 37. 45.

NARA, bogate i piękne M. Japońskie na wyspie Niphon z zamkiem wspaniałym. Leży o *m.* 10 od Meaku. dł. 150. 50. sz. 36. 10.

NARAIOW, m. w Woi. Ruskim, a teraz pod pan. Austr. w Cyr. Lwowskim od Brezan *m.* 2.

NARAMICE, w Woi. Sieradzkim, od Wieruszowa *m.* 3 stacya poczty. Nal. do im. Głębockich.

NARBONNA, *Narbo*, daw. i wielkie M. Fr. w niż. Langwedc. z bogatym Arcy-Bisk. ktorego Arcy-Biskup bierze tytuł Prymasa, i prezyduie na obradach zgromadzonych stanow Prowincyi. Założone było r. od założenia Rzymu 336. Widzieć się tu daią ieszcze ruiny gmachow niektorych Rzymskich. Zazwyczay odpoczywały tam woyska idące z Włoch do Hiszp: Childebert koło tego miasta wygrał batalią nad Alarykiem r. 550. Wśrzod Choru kościoła Katedralnego znayduie się grob marmurowy Filipa Smiałego. Monstrancya tak iest wielka, iż ośmiu Xięży potrzeba do iey niesienia. Miod Narbonneński iest bardzo zachwalony. Leży nad kanałem ciągnionym od rz. Audy, o *m.* 2 od morza, 12 od Perpignan, 19 od Montpelier, 30 od Toulose, 161 od Paryża. dł. 41. 9. sz. 11. 13.

NARDO, *Neritum*, m. dosyć ludne w Krol. Neapolitańskim w pow. Otrantskim, z tyt. Xstwa i Bisk. w Metropolii Bryndyskiego, ale wyłączonym od iego Juryzdyk. Leży na rowninie o *m.* 8 od Otranto, 11 od Brunduzyum, 74 od Neapolu. dł. 35. 45. sz. 40. 36.

NARENTA, *Narona*, dawne i sławne M. w Dalmacyi, nad rz. tegoż im. w Hercegowinie. Było tam przedtym Bisk. pod metropolią Raguzańskiego, ale teraz go niemasz odtąd, iak miasto do Turkow należy. Leży nad Golfem tegoż im. o *m.* 24 od Raguzy, 21 od Spoletu. dł. 36. 2. sz. 43. 28.

NAREW, lub NARWA, rzeka znaczna w Woi. Podlaskim, wypływa z bagnow na pograniczu Litwy, płynie kręto, iest bliżey ny-

ścia spławną, i uchodzi do Buga, o *m.* około 2 od Pułtuska. Jest bardzo rybną. Twierdzą, iż wody iey żadnego gadu nie mogą cierpieć. ob. Narwa.

NAREW, m. w Woi. Podlaskim, z stwem. płacącym zł: 1516. kwarty. Narewskim Wdą pisał się Jan Sapieha r. 1514. Zydzi tu mały prowadzą handel. Leży w pięknym położeniu, przy lasach nad Narwą, o *m.* 4 od Bielska.

NARGO, wysepka na odnodze Finlandzkiey na przeciw Rewelu. Nal. do Moskwy.

NARIM, m. w Syberyi o *m.* 10 na w. od Tobolska nad rz. Oby. i na drodze z Moskwy do Pekinu. Mieszkaiący w okolicy Ostyaku tu wypłacaią daniny.

NARNI, *Narnia*, bardzo dawne, bogate i piękne M. Włoskie w Xstwie Spoletańskim, w Państ: Kościelnym z Bisk od Papieża dependuiącym, i szkołami XX. Piarow. Wielka tam liczba szlachetnych familii mieszka. Widzieć się daie przy tym mieście zwane *źrzodło głodu*, ponieważ uważano, iż tylko wtenczas ma wsobie wodę, kiedy rok następuiący ma bydź nieurodzayny. Cesarz Nerwa, sławny Gattemelata Generał Wenecki, &c: rodem byli z tego miasta. Leży nad Nerą, o *m.* 8 od Spoletu, 16 od Rzymu, 9 od Rieti. dł. 30. 18. sz. 42. 32.

NARO, *Nara*, m. w Krol. Sycyliiskim w dolinie Mazara, przy źrzodle rz. Naro.

NAROCZ, m. w Woi. Wileńskim w pow: Oszmiań: nad rz. tego im. ktora wpada do Wilii. Jest o *m.* 2 od Zodziszkow.

NAROL, m. w Woi. Bełzkim, teraz pod pan. Austr. w Cyrkule Bełzkim, blizko źrzodła rzeczki Tanesy o *m.* 3 na połn. od Lubaczewa.

NARSAPUR, m. na brzegu Koromandelskim, o *m.* 13 od Masulipatan.

NARSINGUE, lub NARSINGAPATAM, piękne i wielkie M. Indyiskie w Prow. Bisnagarskiey. Było niegdyś Krol. składaiącym część Dekanu.

NARWA, ob. Narew.

NARWA, *Nerva*, *Narva*, M. mocne w Państwie Moskiewskim stołeczne Estonii, z zamkiem i portem, z kościołem Luterskim i cerkwiami. Jan Bazylowicz odebrał go Duńczykom r. 1558. Szwedzi dobyli go r. 1581. i przy nim zbili Moskalow r. 1700. gdzie 8000. Szwedow 100000. Moskwy poraziło. Car Piotr W. odebrał go znowu r. 1704. Handluie konopią i drzewem do budowli, a na zamian bierze Tabakę, soi i korzenie. Nie depenđuie od żadnego. Wielkorządztwa; miasto iest małe ale porządne, i dobrze umocnione. Leży nad rz. Narwą, o *m.* 42 na połd. ku z. od Wiburga, 65 na połn. ku w. od Rygi, 113 na w. od Sztokolmu. dł. 46. 35. sz. 59. 22.

NARWA, czyli NAROWA, rz. w Moskwie wypływa z ieziora Peipus; o półtory Wersty od M. Narwy, ma kataraktę czyli spadek wysoki na stop 12. wpada do Odnogi Finlandzkiey.

NARWAR, M. S. Krolestwa tegoż im. w Państwach W. Mogoła, o *m.* 32 na połd. od Agry. dł. 96. 40. sz. 25. 6.

NASILSK, *Neosellia*, m. w Woi. Mazowieckim, *m.* 2 od Nowego miasta.

NASIŁOW, m. w pow. Oszmiańskim, o *m.* 2 od Krewa.

NASKOW, m. stoł. wyspy Laalandyi.

NASOWKA, m. Rossyiskie w Kiiowskim.

NASSAU, *Nassovia*, m. i Hr. udzielne Niemiec. w cyrkule wyż. Renu. Podzielone iest na dwie linie, Dietz, i Wilburg, ktore biorą tytuł Xt. Dom ten bierze swoy początek z Weterawii, a miasto Nassau dawną iest iego dziedziną. Kra-

ie do niego należące, są bardzo żyzne. Znayduią się w nich rudy żelazne, ołowiane, i miedziane. Nassau leży nad Lohną, o *m.* 5 od Koblentzu, 8 od Moguncyi, 12 od Bonny. dł. 25. 30. ſz. 50. 13. Należy do linii Nassau-Dietz. Dom Xżąt Nassawſkich dzieli ſię naprzod na 2 głowne linie, ſtarſzą czyli Walramſką, i młodſzą czyli Ottońſką. Pierwſzey dobra ſą w Cyrk. Renu wyż: drugiey w Weſtfalſkim, procz dobr Bielſtein w Elekt. Renu. Starſza rozdziela ſię znowu na 3 linie Weilburg, Saarbruck-Uſingen, i Saarbruck-Saarbruck, i ta ma 5 głoſow w Rzeſzy Niem. Młodſza iedną tylko dziś czyni linią Xżąt Oranien Dietz, i panem ieſt 2 głoſow; Poſiada wielkie dobra, ktore przynoſzą rocznie 350.000 zł. Niem.

NASSAU, zamek w Niderlandzie Hol: między Berg-opzooem i Tholen, nad rz. Skaldą. Tegoż im. ieſt zamek w Gwinei wyſtawiony przez Hollen: r. 1612 nazwany także *la Moure*. Dobry tam port znayduie ſię.

NASSENFELS, zamek w Biſk: Eichſztedzkim, w ktorego okolicy ſtało niegdyś MS. *Aureatum*.

NASTASKA, m. w Woi. Kiiowſkim w gruntach bardzo dobrych. Od Białeycerkwi *m.* 5 na połd.

NASTOLE, m. w Woi. Minſkim, w pow. Mozyrſkim z Stwem płacącym kwarty zł. 100.

NATA, *Nata*, m. w Amer: Połd: w Wielkorządztwie Panamſkim od ktorego odległe ieſt na *m.* 30 między połd. i z. leży w gruncie miłym i żyznym nad odnogą Parita. dł. 299. 10. ſz. 8. 20.

NATAL, kray na brzegu wſchodnim Afr: w Kafreryi przy Hottentotach. Mnoſtwo tam ſłoniow znayduie ſię. Obywatele ſą przyſtoyni i bardzo grzeczni dla cudzoziemcow. Przykładaią ſię bardzo do rolnictwa. Każdy człowiek tyle tam ma żon, ile kupić i wyżywić ich może. Jedyny ten ieſt towar, ktory kupuie ſię i przedaie w tym kraiu. Oycowie, bracia, nayblizſi krewni młodych dziewczyn, przedaią one za bydło. Narody iednak te żyią w wielkiey niewinności, i poddaią ſię na ſędziwſzemu z nich. ſz połd. 30', 32, *Czytay Dampiera woiaż na około świata*.

NATAL-LOS-REYES, ſtołeczne Prow: leży przy uyściu rz. Rio-Grando w Brezylii.

NATANGEN, cyrkuł Krol. Pruſkiego nad Pręglą. Zawiera w ſobie 4 Prowincye. Natangią właściwą, Barteniand, Sudgawią i Galindyą. Brandeburg ieſt ſtoł: miaſtem.

NATCHEZ, narod w Amerycew Luizianie nad Miſſiſſipą. Głowa ich bierze tytuł od ſłońca, i mieni ſię od niego pochodzić. Ma prawo życia i śmierci nad ſwemi poddanemi. Bardzo ieſt zmnieyſzony od woyny ktorą z Francuzami wiedli r. 1730. Jeſt tam zamek tegoż imienia przy uyściu rz. Miſſiſſipi. Anglicy oſiadli u' Natchezow nad to oddaleni od Penſakoli, aby mogli bydź od Anglikow poſiłkowani, byli przymuſzeni podpiſać neutralność ku Prowincyom ziednoczonym, dnia 21 Lutego r. 1778.

NATEHIIOCHES, przy rz. czerwoney, była Kolonią, Francuzka w Luizyanie.

NATIVITE, ob. Acarai.

NATOLIA, Anatolia, albo Azya mnieyſza, *Anatolia*, wielka połwyſpa otoczona morzem śrzodziemnym i morzem czarnym aż do Archipelagu, i morzem Marmora. Zawiera w ſobie Karamanią, Amazyą, Aladulią, i Natolią właściwą, ktora zamyka w ſobie prawie większą połowę połwyſpy. Chiutaya ſtołecznym ieſt miaſtem.

NATTAL, ſkład towarow Angielſkich na wyſpie Sumatrze.

Fr. opanowali go i oddali traktatem Paryſkim r. 1763.

NAVAILLES, m. wBearnie o *m.* 3 od Leſcary, 3 od Pau.

NAVAN, m. Irlandzkie w Hr. Eſt-Meath, o *m.* 11 od Dublina, między połn: i z. Poſyła iednego Dep. na Parl.

NAVARETTA, *Navaretta*, m. w ſtarey Kaſtylii w krain Kioxa o *m.* 4 od Logrogno, na górze. Przy tym mieście ſtoczona była batalia między Donem Pedrem, i Henrykiem Tranſtamarem, na ktorey Konnetabl Geſklin był wzięty w niewolę r. 1366.

NAWARKIN, albo ZUNCHIO ABARINUS, wielkie, bardzo ludne, i bardzo mocne M. Greckie, w Morei w Belwederze, z wyśmienitym i obſzernym portem, z dwoma zamkami, nad odnogą Zunchio. Turcy odebrali go Wenetom r. 1498, Wenetowie odzyſkali go r. 1686, ale przymuſzeni byli uſtąpić Nawarynu Turkom r. 1715, ktorzy tam wyſtawili r. 1752. Cytadellę o ſześciu baſtyonach. Leży na pagorku blizko morza o *m.* 3 od Modon, 7 od Koronu. dł. 39. 26. ſz. 37. 2.

NAWARRA, *Navarra*, Krol. Europ: między Fr. i Hiſzp. Dzielą go na wyżſzą i niżſzą Nawarrę. Wyżſza należy do Hiſzp. Otoczona ieſt górami Pyreneyſkiemi. ma *m.* 30 wzdłuż, a 24 wſzerz. Jeſt to iedna z naypięknieyſzych Prowincyi Hiſzp: i iedyna gdzie drogi ſą wygodne, i piękne. Drogi te ſą dziełem Hrabi *de Gaches*, ktory tamtecznym był Vice-Krolem. Trzeba było przekopywać góry, łamać ſkały, i wielkie przezwyciężyć trudności wprzod nim te drogi zoſtały w tym ſtanie, w ktorym ſą dziſiay. Powietrze tam ieſt łagodnieyſze, umiarkowańſze i zdrowſze, niż: w innych pogranicznych Prow. Hiſzp. Grunta lubo zawalone ſkałami, nie ſą przeto mniey żyzne. Obfituie w zwierzynę wſzelkiego gatunku, i w rudy żelazne. Nawarczykowie ſą grzeczni, zwinni, rozumni, pracowici, i bardzo zdolni do nauk i intereſſow. Nawarra ieſt rządzona przez Wice-Reia. Kray ten wielkie ma ſobie nadane przywileie, ma ſwoy Sąd bez apellacyi, Dzieli ſię na pięć powiatow, ktorych ſtoł: miaſtami ieſt Pampelona, Eſtella, Indella, Olira, i Sangweſat. Niżſza Nawarra należy do Fran: i ieden tylko powiat w ſobie zawiera, ktorego ſtoł: miaſtem ieſt S. *Jean-pied-de-Port*. Od Nawarry Hiſzp. ieſt oddzielona górami Pyreneyſkiemi. Jeſt to kray górzyſty i wcale nie płodny. Ludwik XIII. iako wnuk Joanny *d'Albret* przyłączył niżſzą Nawarrę i Bearnę do Korony r. 1620. Niżſza Nawarra ma *m.* 8 wzdłuż a 5 wſzerz. ob. Evreux.

NAVARREINS, albo NAVARRIUX, *Navareſium* piękne m. Fr. w Bearnie, mocne, nad Gawą o *m.* 3 od Oleronu, wyſtawione przez Henryka d'Albret, Krola Nawarry, z moſtem kamiennym. Leży na bardzo żyzney rowninie. dł. 16. 50. ſz. 43. 20.

NAWARYA, m. w Woi. Ruſkim na trakcie Lwowſkim; ode Lwowa *m.* blizko 2 teraz ieſt pod Panowaniem Auſtr.

NAVEILS, m. Fr. w *Blaiſois* o *m.* 1 od *Vendome*.

NAUEM, m. w ſrzedniey Marchii Brandeburſkiey w Hawelland, o *m.* 9 od Berlina między połn: i z.

NAVES, m. Fr. w *Mimouſin*, w Dyecezyi i o *m.* 1 od Toulle.

NAVIA, m. Hiſzp: w Aſturyi Owiedańſkiey nad morzem z portem.

NAUMBURG, *Neoburgum*, piękne M. Niem. w Cyrk: wyż. Saxonii w Miſnii, przedtym Ceſarſkie, z Biſk: pod Metropolią Magdeburſkiego, ktore ieſt teraz ſekularyzowane. Jeſt Oyczyzną Ie-

rzego Franka, i Fran-kenana. Leży nad Salą, o *m.* 15 między półn. ku w. od Erfortu, 22 od Wittembergi, 24 od Drezna, dł. 29. 55. ſz. 51, 12. Biſk: Naumburſkie ma *m.* 12 wzdłuż, 6 wſzerz. Elektorowie Sascy po mniemaney reformacyi, mieli go za kray inkorporowany do Elektoratu. Nal. zaś do Margr. Miſnii. Kapituła Kanonikow podzieliła ſię na dwie Kapituły oſiadłe w Naumburgu, i w Zeitz. Są ieſzcze dwa inne miaſteczka tegoż Imienia w Szląſku, iedno w Xſtwie Jaworſkim, na gran: Luzacyi, o *m.* 12 na z. od Jawora, nad Kweiſsą. Drugie w Prow: i o *m.* 4 od Saganu nad Bobrą.

NAXERRA, m. Hiſzp. w ſtarey Kaſtylii, w pow. Rioia ſtoł. Xſtwa.

NAXKOU, m. Duńſkie na wyſpie Lalandyi, z portem wygodnym dla handlarzow. Połow tam ieſt obfity; paſtwiſka zaś ſą piękne. Leży o *m.* 21 między połd. i z. od Kopenhagi. dł. 29. 12. ſz. 54. 50

NAXOS. Naxya, *Naxus*, wyſpa znaczna wśrzod Archipelagu, ma *m.* 10 wſzerz, 35 zaś na około. Jeſt naywiękſzą, nayżyznieyſzą i naymilſzą ze wſzyſtkich Cyklad. Jakoż z tego nazwaną ieſt wyſp *Krolową*. Dawni przyrownywali iey wino do Nektaru. Jeſzcze i teraz ieſt wyśmienite. Naxitowie ſą prawdziwemi potomkami Bachuſa i rozkoſzy, maiąc wſzyſtko podoſtatkiem. Wyſpa ta miała ſwych Xiąt partykularnych, aż do Jakuba Criſpo dwudzieſtego pierwſzego Xcia, za ktorego Grecy zrzucili z ſiebie iarzmo Łacinikow, dla poddania ſię Porcie. Jednakże lubo pod panowaniem Turkow, Naxyotowie formuią nakſztałt Rzpltę.

NAXOS, *Naxia*, M. znaczne i ſtoł: wyſpy Naxos na przeciwko wyſpy Paros, z zamkiem i dwoma Arcy-Biſk: z ktorych iedno ieſt bardzo bogate i Greckie, drugie Łacińſkie, na ktore Papież Nominuie. Miaſto rownie iak i wyſpa, nie ieſt bardzo ludne, prawie wſzyſcy obywatele ſą Grecy. Fr. maią tam ſwego Konſula. dł. 43. 26. ſz. 37. 8.

NAY, m. Fr. w *Auvergne*, o *m.* 1 od Puy, 5 od Brioude.

NAY, m. Fr. w Bearnie w Dyecezyi Leſcar, nad Gawą Bearneńſką; o *m.* 3 od Pau, z moſtem drewnianym ktory miaſto łączy z przedmieściem.

NAYS, albo NAS, m. położone nad Ornaią o *m.* 1 od Ligny w *Barrois*, ieſt oſtatkiem dawnego niegdyś i wielkiego miaſta. R. 1750 znaleziono tam Medale Rzymſkie, i groby pracuiąc koło drogi idącey z *Ligny* do *Gondrecourt*.

NAZAIRE, *Sanctus Nazarius*, m. Fr. w Brytanii w Dyec: Nanteńſkiey z portem przy uyściu Ligery, o *m.* 4 od Gwerandy. Znayduie ſię w pewney wſi do tego miaſteczka należącey wiele kamieni Magneſowych.

NAZARETH, w Paleſtynie ſławne przebywaniem tam Jezuſa Chryſtuſa aż do oſtatnich dni życia ſwego. Teraz ieſt tylko małym miaſteczkem o *m.* 6 od Samaryi na gorze, otoczone innemi pomnieyſzemi gorami. Franciſzkanie maią tam ſwoy klaſztor. Tytuł Arcy-Biſk: ztamtąd przenieſiony był do Montwerdy w Krol: Neapolitańſkim. dł. 53. 25. ſz. 32. 30.

NAZELLES, *Navicellæ*, m. Fr. w Turonii, o *m.* 1. od Amboiſe nad rzeką Ciſſe, z zamkiem.

NEAPOL, *Neapolis* dawne, wielkie, bogate, bardzo handlowne, i iedno z naypięknieyſzych miaſt w świecie, ſtoł. Kroleſtwa tegoż imienia, z Arcy-Biſk: Akad: czterema zamkami, i morſką odnogą. Całe ieſt wſzędzie rowne i bardzo piękne, wybrukowane zaś ieſt lawą Wezuwiuſza. Położenie ie-

go ieſt bardzo miłe, Pałace bardzo wſpaniałe, oſobliwie Krolewſki; kościoły przepyſzne, ulice bardzo czyſte. Wielkie tam ieſt mnoſtwo domow Zakonnych. Mowią iż w Katedralnym kościele, krew S. Januaryuſza burzy ſię cudownie, każdego czaſu, kiedy ią zbliżaią do tego naczynia, w ktorym ciało tego Swiętego znayduie ſię, i że krew S. Jana Chrzciciela toż ſamo czyni w *Santa Maria Donna Romita* kiedy ieſt mſza o ścięciu tego S. Bogacą Neapol rękodzieła wyborne mydeł, ſukien i materyi wſzelkiego rodzaiu. Liczą tam na 300,000 duſz. Horacyuſz, Wirgiliuſz, Tytus Liwiuſz, Seneka, Stacyuſz, Klaudyan, Valla, Sannazaryuſz, Boccacyuſz w nim żyli i ſwe dzieła piſali. Jeſt oyczyzną Jana Aloyzego, Alexandrow, prawnikow, Kawalera Bernin, ſławnego Borelli &c. Leży nad morzem o *m.* 43 od Rzymu, 70 od Palermu, 90 od Florencyi, 120 od Wenecyi. dł. 31. 85. ſz 40. 50'. 15". Neapolitańſkie Kroleſtwo, wielki kray we Włoſzech zabieraiący całą ich część połd. Graniczy na połn: z Państwem kościelnym, a zaś na około reſzta ieſt wodą oblana. Na *m.* 100 ieſt długie, na 27 ſzerokie. Powietrze tam ieſt zdrowe, kray żyzności niepodobney do wierzenia we wſzyſtkich ſtronach, wydaie wino, oliwy, iedwab, i wełnę bardzo dobrego gatunku. Lecz obywatele ſą nieſtałemi, prożniakami, filutami, i na pozor obłudnikami; co w przyſłowie weſzło iż *Neapol ieſt raiem mieſzkanym przez diabłow.* Są iednak wſpaniali, dobroczynni, i bardzo dobrzy, kiedy kto z niemi obeyść ſię pięknie umie. Kray pełny ieſt ſtrumykow. Zamyka w ſobie ziemię Otrantſką, Barſką, Kapitanatę, Hr. Moliſkie, Abruzyą, ziemię Labour, Xſtwa Bazylikaty i Kalabryi. Rożnym Panom podlegało. Karol Brat S. Ludwika podbił go, a iego potomkowie poſiadali go aż do r. 1435, ktorego przeſzło do Arragończykow. Francuzi opanowali go r. 1501 lecz ztamtąd wypędzeni byli r. 1504. Przeſzło potym do Krolow Hiſzp: ale Arcy-XżęKarol, potym Ceſ. Karol VI. opanowawſzy ie r. 1706 trzymał. Traktatem Wiedeńſkim oddane było Infantowi Don Carlos r. 1730. Krol: Neapolitańſkie ieſt Państwo lenne kościelne; i Krol co rok Papieżowi 7000 czerwonych zł. i konia białego na znak hołdu poſyła. Neapol ſtoł: onego ieſt miaſtem.

NEAUTLE-L'EVIEUX & NEAUFLE LE-CHATEAU, miaſteczka Fr. o *m.* 8 od Paryża, przy *Villepreux*, z Opac: Bened: ktore czyni do roku 6000. liw.

NEBIO, albo NEBBIO miaſto zruynowane w części połn: wyſpy Korſyki, z Biſk: ktorego Biſkup rezyduie w S. Fiorenzo o *m.* 1 ztamtąd.

NEBOUSAN, *Nebuſianus ager*, Nebuzan, kraina i mała prow. Fr. w *Guienne*; nad Komingą i Garumną leżące z tyt: Burgrabſtwa. Prow. ta ma ſwoie ſtany, ktore zgromadzaią ſię w m S. Gaudencyuſza iey pryncypalnym mieście.

NEBRA, m. Szlacheckie w Turyngii nad Unſtruttą.

NEBSTICH, w Morawii w Cyrk: i o *m.* 3. od Brinny, ſławne ieſt tym, iż rzeka Hanna ma tam ſwoie źrzodło. Ta rzeka przechodzi przez Cyrkuł Ołmuniecki, wpada w Morawę, przy Kremſier Hannakowie mieſzkaią po gorach ciągnących ſię wzdłuż tey części. Bardzo ſą mocni i wielkiey poſtaci. Ceſarzowa, Krolowa Węgierſka, nadała im piękne przywileie, za to iż wielką iey uczynili przyſługę, na woynach zakończonych r. 1748, i r. 1763.

NECHAUS- *Vaga*, dawne M. Afr. w Krol: Algerſkim, w

Prow: Bugii, z przepyſznym Meczetem. Leży w gruncie obfituiącym w figi, nad rz. Maiolą, o *m.* 50 od Konſtantyny. dł. 25. 45. ſz. 35. 20.

NECKER, *Neccarus*, Nekra, rz. Niem. biorąca ſwoy początek w laſie czarnym, wpada w Ren niedaleko Manheimu.

NECKERSGEMUND, m. Niem. w Pal. Renu nad Nekrą o *m.* 1. od Heidelbergi. dł. 27. 30. ſz. 49. 26.

NECKERS-ULM, m. Niem. w Frankonii nad Nekrą o *m.* 2 od Hailbronu. Należy do W. Miſtrza Teutońſkiego. dł. 26. 49. ſz. 49. 20.

NEDONCHEL, pow. Fr. z tyt: Margrabſtwa w Artezyi. Leży o *m.* 2 od Lilliers między połd. i z.

NEDRA, rz. w Kiiowſkim, ktora płynie pod Iezuspol, i wpada przy Berezanach do Trubicy.

NED-ROMA, *Celama*, dawne M. Afr: w Krol. Tremeceńſkim, wyſtawione przez Rzymian, położone w kraiu bardzo żyznym o *m.* 4. od morza, dwie i poł od góry Atlas.

NEFTA, m. Afr: w Krol. Tunetańſkim w Prow. Zeb, na drodze prowadzącey z Barbaryi do kraiu Nigrytow. Bardzo ieſt ludne. dł. 26. ſz. 33.

NEGAPATAN, albo NEGAPATTNAM, *Negapatanum*, M. mocne Indyiſkie z zamkiem na brzegu Koromandelſkim w Krol: Taniaiur, wyſtawione przez Portug: ktory do nich należał do r. 1658. ktorego Hollendrzy im go odebrali. Ci mocny tam utrzymuią ſwoy garnizon. Imie miaſta pochodzi od mnogości wielkiey wężow tu znayduiących ſię, ktorych mieſzkańcy wygubiać niechcą. Bardzo ieſt handlowne. Leży o *m.* 23 od Pondicheri. dł. 97. 45. ſz. 11.

NEGELSTADT, kommanderya zakonu Teutońſkiego w Thuryngii przy rz. Unſtruth, o *m.* 4 od Mulhauſen. Sławna tam ſtoczona była batalia r. 1075.

NEGOAS, albo wyſpa Murzynow, wielka wyſpa Azyat: iedna z Filipińſkich leżąca między wyſpami Luçon i Mindanao; ieſt bardzo ludna. ſz. 8. 50'. 10. 35. dł. 139. 35'. 141''.

NEGOMBO, *Negumbum*, zamek na wyſpie Ceylan, w kraiu nazwanym *Canelle*, wyſtawiony przez Port. ktorym go Hollendrzy odebrali r. 1640. dł. 98. ſz. 7. 30.

NEGRAILLE, wyſpa Indyiſka, na brzegu Peguańſkim. dł. 110. ſz. 16.

NEGREPELISSE, *Negrapeliſſa*, m. w pow. *Quercy*, o *m.* 3 od Montauban, nad *Aveirou*, z tyt. Hr.

NEGREPONT, *Negrepontum*, wyſpa znaczna Grecka nazwana *Eubea* u dawnych. Po Kandyi naypięknieyſzą ieſt ze wſzyſtkich wyſp Archipelagu. Obfituie w zboża i wyśmienite wina. Turcy odebrali ią Wenetom r. 1469. Mała odnoga morſka, nazwana *przeſmyk Negrepontſki*, oddziela ią od Liwadyi. Nie ieſt tak ludna iak przedtym była. dł. 41. 32. 42. 55. ſz. 38. 39. 16.

NEGREPONT, *Chalcis*, wielkie i mocne M. Greckie ſtol: wyſpy tegoż im. Mieſzkane ieſt przez Turkow i Zydow. Chrześcianie tylko na przedmieściach, ktore daleko ſą większe od miaſta, mieſzkać mogą. Jeſt tam Kapitan Baſza całą wyſpą rządzący. Wſzyſtko tu bardzo drogo ſię płaci. Mahomet II. wziął go r. 1469 po ſześciomieſięcznym obleżeniu, ſtraciwſzy więcey niż 40000 ludzi. Wenetowie oblegli go bezſkutecznie r. 1688. Leży nad przeſmykiem tegoż im. o *m.* 12 od Aten, 45 od Laryſſy, 104 od Konſtantynopola. dł. 42. 3. ſz. 38. 30.

NEHAVEND, albo NOUHAVEND, dawne m. Perſkie w Kouheſtanie, ſławne przez

batalią, ktora tam ſtoczona była między Kalifem Omarem, i Yez-Degerden Krolem Perſkim, ktory tam ſtracił Krolestwo r. 638. Arabowie nazywaią to zwycięztwem zwycięztw. Miaſteczko leży o *m.* 14 od S. Amadan. dł. 83. 50. ſz. 34. 10.

NEIDBURG, m. w Pruſach zachodnich, ſtoł: Cyrk: Neidenburſkiego, ſądowe, maiące zamek na górze.

NEIFFEN, m. Szwabſkie w Xſtwie Wirtemberſkim o *m.* 6 od Tubingi, dokąd poſyłaią winowaycow Stanu do więzienia.

NEIM, m. i powiat w Xſtwie Weſtfalſkim o *m.* 3 od Arensbergi.

NEISSA, wyſepka na przeciwko Embden, do tegoż miaſta należąca.

NEISSA, albo NISSA, *Niſſa* lub *Niſius* rz. Niem. biorąca ſwoy początek w Czechach przy wſi Proſzwitz, płynie przez Brzeg, Opol, i wpada w Odrę przy Kroſſen.

NEISSA, *Niſſa* piękne i mocne M. Niem: w niż. Szląſku w Xſtwie Grotkowſkim, rezydencya ordynaryina Biſk: Wrocławſkiego z pałacem bardzo wſpaniałym. Powietrze tam ieſt dobre i bardzo zdrowe. Pruſacy wzieli to miaſto r. 1741. i umocnili dobrze. Auſtr: po dwakroć go nadaremnie oblegali r. 1758 i r. 1762. Leży przy zbiegu rzek Gily z Neyſą o *m.* 14 od Wrocławia, 11 od Glatzu. dł. 35. 10. ſz. 50. 32.

NEKSHCHEB, albo NESSEF ob: Nachshab.

NELLENBURG, *Nenenburgum*, m. i Landgrafſtwo Niem. z zamkiem w Szwabii Auſtr: między Biſk. Konſtancyeńſkim, Kantonem Szafhuzkim i Xſtwem Firſztemberſkim. Leży o *m.* 8 od Szafhuzy, 9. od Konſtancyi. dł. 26. 40. ſz. 47. 94.

NELLON, port w Amer: połn: z zamkiem na brzegu połd. odnogi Hudſon. Fr. nazywali go *zamkiem Burbońſkim.* R. 1682. dway Fr. Kanadyiczykowie wyſtawili go, i odebrawſzy iakieś niekontentowanie od Dworu Fr. oddali go Anglikom, przy ktorych on ſię zoſtał traktatem Utrechtſkim. Futra naywiękſzym tam ſą towarem.

NEMOROW, *Nemoravia*, m. Niem: w pow: i o *m.* 2 od Stutgardu, w Xſtwie Wirtemberſkim.

NEMOURS, *Nemoſium*, Nemur, m. w Gatyneńſkim pow: z tyt: Xſtwa i Starym zamkiem. Leży nad Loing, o *m.* 4 od *Fontainebleau*, 18 od Paryża. dł. 20. 20. ſz. 48. 15.

NEOGASTRO, albo NOUVEAU CHATEAU, NEOCASTRUM, zamek w Romanii w śrzod Boſforu. Turcy maią tu zawſze mocny garnizon. Oddaią tam więźniow wielkiey wagi, iako też i Chrześcian. Leży o *m.* 5 na połn: od Konſtantynopola. dł. 46. 32. ſz. 41. 18.

NEPT, *Nepeta*, dawne m. Włoſkie w Patrymonium S. Piotra nad rz. Triglia, z Biſk: dependuiącym tylko od Papieża, o *m.* 8 od Rzymu, 4 od Magliano. dł. 30. ſz. 42. 14.

NEPOMUC, albo GROENBERG, w Czechach w Cyrk. i o *m.* 7 od Pilſen, ſławne przez urodzenie S. Jana Nepomucena, ktorego Krol Wacław kazał zepchnąć w Moldawę r. 1383. Był Kanonizowanym r. 1729.

NERA, Neero & Bando, *Nera* wyſpa Azyat: w Indyach, druga z wyſp Bandańſkich o *m.* 24 od Amboiny. Holl. maią tam zamek Naſſau. Ma figurę podkowy końſkiey, *m.* 3 wzdłuż, a iedną wſzerz. Mnoſtwo tam węzow znayduie ſię, ktore iednak nie ſą iadowite, góry ſą okryte drzewami, ktore noſzą na ſobie gałki muſzkatelowe. Są tam Papugi i inne oſobliwſze ptaki

Nera ieſt ſtołecznym miaſtem, ktore doſyć ieſt znaczne. dł. 146. 50. ſz. połd. 4. 30.

NERAC, *Neracum*, piękne m. Fr. w *Baſadois* w prow. Akwitanii z wiel. zamkiem, rz. Baiſe dzieli go na 2 części. Leży o *m.* 3 od Candom, 4 od Garumny, 4 od Agen, 153 od Paryża. dł. 17. 58. ſz. 44. 10.

NERBA, m. w Thuryngii nad Unſtruthą, o *m.* 6 od Naumburga. Należy do Elekt. Saſkiego.

NERESTABLE, m. Fr. w Forez o *m.* 5 od Roany.

NERICIA, *Nericia*, Prow. Szwedzka nad ieziorem Water. Znayduie ſię w niey żelazo, ałun, i ſiarka. Orebro ieſt w niey M. S.

NERINGA, Friſch Nerung, zowie ſię półwyſpa, czyli klin ziemi, oblany morzem Baltyckim, i zatoką Haffem; ciągnie ſię wązko wzdłuż na *m.* 15, a ſzerokości nay-większey ma na *m.* 2. W tey niziinie mieści ſię 6 parafii.

NERIS, m. i źrzodło mineral. o *m.* 1 od *Montluçon.*

NERONDE, m. w Berry o *m.* 7 od Bourges, 6 od Nevers.

NERONDE, m. Fr. w Forez Kaſztelanią Krolewſką o *m.* 3 od Fleurs.

NERVIEUS & Grenier, m. Fr. o *m.* 4 od Montbriſon.

NERWINDA, ob. Landen.

NERZINSKOI, m. mocne w Syberyi w Prow. Udynu o 600. *m.* między połd. i w. od Tobolſka nad Amur. Okolice tego miaſta wydaią wſzelkiego rodzaiu kwiaty i rośliny. Kray ieſt mieſzkany od Pogan, pod protekcyą Cara Moſkiewſkieſkiego będących. Poſłowie Pełnomocni Carſcy, i Ceſarza Chinſkiego, podpiſali w tym m. traktat pokoiu r. 1689. dł. 134. 59. ſz. 51. 30. Pod tym m. płynie rz. *Nerża*, ktora łączy ſię z Szylką, a potym obie uchodzą do Arguny, i biorą nazwiſko rz. *Amur*. W tey okolicy naywybornieyſze łowią ſobole.

NESCHEN, ob. Nizin.

NESLE, *Nigella*, m. Fr. w Pikardyi z tyt. Margrabſtwa, ktore ieſt naypierwſzym we Fr. Karol oſtatni Xżę Burgundſki dobył go po kilku ſzturmach r. 1472. Leży nad Lingon, o *m.* 3 od Roye, 28 od Paryża, 7 od *S. Quintin.* dł. 34. 25 ſz. 45. 30.

NESLE-LA-REPOSTE, Opac. Fr. w Dyecezyi Troyes, zakonu Bened. o *m.* 1 od *Villenoce* w *Brie* dokąd ieſt przenieſione. Czyni do r. 3000. liwr.

NESSELROD, albo NESSELROT, pałac rozrywki Hr. tegoż im. w Weſtfalii, przy Solingen w Xſtwie Bergeńſkim.

NESTE, mała kraina we Fr. złożona z 7 małych powiatow, należy do kraiu ſiedmiu dolin. Bartha ktora tam ieſt nayprzyncypalnieyſzym miaſtem, leży o *m.* 3 od *S. Bertrand de Comminges.*

NETHE, rz. w Brabancyi, ktora powiękſzona Dylą, bierze imie Rupelli i wpada do Skaldy, na przeciwko Rupelmondy.

NETTANCOURT, powiat w Szampanii, o *m.* 5 od Bar-le-Duc.

NETTUNO, *Neptunium*, Neptun, piękne m. Włoſkie w Kampanii Rzymſkiey nie barzo ieſt ludne, lubo położone w kraiu barzdo żyznym. Obywatele ſą żwawi, i wſzyſcy ſtrzelcy. Leży przy uyściu rz. Loracina przy ruinach *Antium*, o *m.* 11 od Rzymu, 6 od *Veletri.* dł. 30. 32. ſz. 41. 30.

NEUBERG, Opac. zakonu Cyſterſow w wyż. Styryi.

NEUBURG, miaſto i powiat w Bawaryi nad rz. Inną o *m.* 2 od Paſſau. Dom Auſtr. oddał go w lenność, Hrabi *de Salms-Neuburg.* Miaſto teraz należy do familii Lambergow.

NEUBURGUM, m. i pow. w dawnym wyż. Palatynacie Bawaryi nad rz. Schwartz, o *m.* 9 od Ratyzbony.

NEUBURG, *Neoburgum*, piękne i mocne M. Niem. stołeczne Xstwa tegoż im. w Państwach Elektora Palatyna nad Dunaiem z zamkiem o *m*. 5 od Donawerty, 2 od Ingolsztadu, 8 od Auszpurga, 18 od Munichu. dł. 28. 40. sz. 48. 40. Austr. dobyli go r. 1744.

NEUBURG, m. Niem. w Xięstwie Wirtemberskim nad Eutzą z zamkiem. dł. 27. 11. sz. 48. 51.

NEUBURG, m. Niem. w Brygawii przy Renie między Bazyleą i Bryzakiem. dł. 25. 17. sz. 51. 54.

NEUBURG, M. w niż. Austryi nad Dunaiem o *m*. 4 od Wiednia z sławnym klasztorem, który miastu nadaie imie Kloster-Neuburg. Maciey Korwin Krol Węgierski dobył go r. 1477. Maxymilian zaś I. odebrał r. 1490. dł. 24. 22. sz. 48. 20.

NEUBURG, albo NYBURG, miasto mocne Duńskie na brzegach wschodnich wyspy Fionii. Było ufundowane r. 1175. sławne iest przez swoy port, i przez porażkę Szwedow r. 1659. leży o *m*. 2 od Kopenhagi. dł. 28. 39. sz. 55. 30.

NEUBURG, Opac. reg: Cystersow w Alsacyi, o *m*. 2 od *Hagenau*, na iedney wyspie Moterny.

NEUBURG, m. znaczne Fr. w Normandyi, między Rillą i Sekwaną w śrzod piękney rowniny, o *m*. 8 od Rotomagu, 4 od *Evreux*. Sławne iest przez Opac. Bened. i przez wolny iarmark na woły, ktory tam co tydzień odprawuie się. Daie swoie imie małemu kraiowi bardzo żyznemu w zboże. ob. St. Lo.

NEU-BUNTZEL, ob. Buntzel.

NEUCHATEL, Newszatel. Hr. udzielne Szwaycarskie, graniczy na z. z Franszkontem, na połn. z Bisk. Bazylei, na w. i na połd. z Berneńskim i Fryburskim Kantonami, i z ieziorem na 7 *m*. długim, na dwie szerokim, ktore nosi iego imie, i nazwane iest także *Jeziorem Twerduńskim*. Hrabst. ma 12 *m*. wzdłuż, 5 wszerz, długo miało swych Hrabiow osobnych. Joanna de *Hochberg*, ktora iego ostatnią była dziedziczką, przeniosła go w ręce Ludwika Orleańskiego, Xcia de *Longeville* swego męża r. 1504. Marya d'Orleans Xżę Nemurski, wziął inwestyturę na to Xstwo r. 1694. po śmierci iego r. 1704. przeczono następcom iego prawa posiadania tego Xstwa. Ale stany przyznały go Krolowi Pruskiemu; co traktatem Utrechtskim było stwierdzone. Powietrze w tym kraiu iest miłe, a w powszechności grunta są dosyć żyzne, osobliwie w dobre wina. Obywatele są rozumni, przemyślni, pracowici, ale bardzo prożni. Wszyscy są protestanci, procz Baronii Lodrońskiey. Uwolnieni byli od prawa kadukowego we Fr. r. 1774.

NEUCHATEL, *Neocomum*, piękne i znaczne M. Szwaycarskie stołeczne powiatu tegoż im. nad ieziorem Neüszatelskim. Zdobią go piękne budynki publiczne i partykularne, zamek na blizkiey gorze wspaniały kościoł, i plac bardzo piękny. Rzeka Sion płynie przezeń. Miasto to ściśle związkiem wspołobywatelstwa iest złączone z Kantonem Berneńskim. Leży o *m*. 15 od Lauzanny, 10 od Berny, 7 od Fryburga 94 od Paryża. dł. 24. 48. sz. 47. 5.

NEUENKALEN, albo NOVENKHALEN, m. i grod Niem. w Xstwie Meklemburskim przy ieziorze Kumeruw. Leży o *m*. 12 od Rostoku.

NEUEN-CELLA, *Nova Cella*, Opac. Zakonu Cystersow w niż. Luzacyi, o *m*. 4 od Guben przy zbiegu rzek Neissy z Odrą, założone r. 1260. a odnowione r. 1703.

NEUEN-KLOSTER, Grod w Xstwie Szweryńskim. Nal. z Wizmarem, od ktorego o 4 *m*. leży, do Korony Szwedzkiey.

NE-

NEUEN-DAM, piękne m. w nowey Marchii Brandeburſkiey w Cyrk. i o *m.* 8 od Kenigsbergu. Bardzo ieſt uczęſzczane dla ſwych fabryk ſukiennych, i pięknych farb.

NUEN-DORF, w ſtarey Marchii, Brandeburſkiey przy Gardeleben, ieſt grod i klaſztor, w ktorym zawſze kilka ſzlachetnych panienek wychowuie ſię. Tegoż imi. miaſto znayduie ſię w Xſtwie Holſztyńſkim przy Gluckſztadzie. Nazywa ſię także Niedorf.

NEUENHAUS, ob. Mariendal.

NEUENSTEIN, m. Frankońſkie, w Hr. Hohenloheńſkim o *m.* 7 od Halli w Szwabii.

NEVERS, *Nivernum*, Niwerna, M. handlowne i bardzo ludne Fr. ſtol. pow. *Nivernois*, z tyt. Xſtwa, z dobrym zamkiem i Biſk. Budowane ieſt w formę amfiteatru. Znayduią ſię tam manufaktury faianſu, i ſzkła, ktore miaſto bardzo handlownym czynią. Adam Bilaut albo *Maitre Adan*, ſł. ſtolarz był rodem z tego miaſta. Leży nad Ligerą, na ktorey ieſt piękny moſt, przy końcu zaś tego ieſt wielka tamá, ktora wiazd do tego miaſta z ſtrony Moulins, bardzo miłym czyni; Tu Jan Kazimierz Krol Pol. umarł 1672. o *m.* 12 od Moulins, 10 od Bourges, 30 od Orleanu, 34 od Dyżonu, 55 od Paryża. dł. 49. 25. ſz. 59. 13. ob. N. Dame.

NEUFCHATEU, *Neocaſtrum*, m. Fr. w Lotaryngii. Miaſto to ieſt piękne, doſyć ludne, i handlowne. Jeſt tam Opac. Zakonnic S. Klary, Kommenderya Maltańſka, i kilka klaſztorow męzkich i panien. Leży nad rz. Mouzon, ktora wpada w Mozę, w gruncie obfituiącym w zboża, w dobre wino i we wſzyſtko to, cokolwiek do życia ieſt potrzebnego, o *m.* 10 między połd. i z. od Nancy, 7 od Toul, 60 od Paryża. dł. 23. 20. ſz. 88. 20.

NEUFCHATEL, m. Fr. nad *Aiſne*, o *m.* 6 od Laon, 4 od Reims.

NEUF-CHATEL-EN-BRAY, m. Fr. w Normandyi, w Krainie *Bray*. Wyśmienite tam robią ſery. Znayduie ſię w tym miaſteczku Opac. Bernard. Leży w bardzo miłym i wygodnym położeniu nad rz. *Argues*, o *m.* 8. od Dieppy, 9 od Rouen, 30 od Paryża. dł. 19. 5. ſz. 49. 45.

NEUFMARCHE, m. w Normandyi, o *m.* 3 od Giſors. Było to niegdyś obronne mieyſce. Zalecaią go targi i probofſtwo.

NEUFUY, ob. Neuvy.

NEUGARTEN, albo NEUGARDEN, m. w Pomeranii dalſzey z mocnym zamkiem przy Golnowie, w Xſtwie Kamińſkim.

NEUHAUS, *Neoſelium*, albo *Nova Domus*, m. mocne w Czechach z zamkiem, w cyrkule i o *m.* 5 od Bechinu. Szwedzi go dobyli r. 1645. Wiele tam ſukien robią. Piękne w tym mieście kollegium znayduie ſię. dł. 32. 56. ſz. 49. 8.

NEUHAUS, albo NIENHUZ, *Nova domus*, piękny zamek, obronny w Biſk. i o *m.* 10 od Paderborny, przy zbiegu rz. Almy z Lippą, rezydencya ordynaryina Biſkupia.

NEUHAUS, m. w wyż. Palatynacie, o *m.* 7 od Straubingi.

NEUHAUSEL, *Neoſelium*, m. w wyż. Węgrzech, wzięte było przez Turkow r. 1663. a odebrane przez Ceſarſkich r. 1685. Malkonteńci opaſali go r. 1704. Ale poſiłkowane było przez Generała Heiſter. Ceſarz kazał obalić fortyfikacye miaſta tego r. 1724. Leży na rowninie błotniſtey nad rz. Naytrachts, o *m.* 6 od uyścia iey w rz. Dunay, o *m.* 6 od Komory, 8 od Leopoldſztadu, 13 od Prezburga, 26 od Wiednia. dł. 36. 10. ſz. 48. 1.

NEVILLE, m. Fr. w Norm. w Krainie *Caux*, o *m.* 1 od S. Valery.

NEUILLY, *Nobiliacum*, imie

kilku miasteczek Fr. z ktorych znacznieysze są: iedno w Normandyi o *m.* 2 od Ilsguy; drugie nazwane Malherbe; o *m.* 3 od *Caen*, inne w Szampanii o *m.* 2 od *Joigny*, inne w Turonii, o *m.* 4 od Amboise. Inne nakoniec o *m.* 1 od Paryża, gdzie ieft most na pozor bardzo niebespieczny, nad Sekwaną.

NEUILY-SAINT-FRONT, m. Fr. w pow. *Soissonois*, o *m.* 6 od Soissons; o *m.* 1 od *Ferté-Milon*; z zamkiem, Przeorstwem; tudzież z sądami Krolewskiemi.

NEUMAERCKL, m. w Karnioli wyż. o *m* 4 od Krainburga. Pięknie tu wyprawiać skóry umieią.

NEUMARCK, *Noviodunum*, *Neomarchia*, nowa Marchia, m. Niem. w Szląsku w Xstwie Wrocławskim, o *m.* 13 od Lignicy, 6 od Wrocławia. Otoczone iest murami; piękne w okolicy znayduią się konie. dł. 24. 34. sz. 51, 5.

NEUMARCK, nad Szwartzą w wyższym Palatynacie, o *m.* 20 od Norymbergi.

NEURBUBG, ob. Gassion.

NEURGUT, m. w Xstwie Semigali z zamkiem w Stwie Mitawskim. Od Mittawy na w. ku połn. *m.* 8.

NEURODE, m. w Hr. i o *m.* 4 od Glatzu nad Wotycą, z mocnym zamkiem. Piękne tam robią sukna.

NEUS, ob. Nuys.

NEUSOHL, ob. Newzoll.

NEUSALTZ, miasto w Szląsku, o *m.* 5 od Glogau nad Odrą. Wielki w tym m. iest skład soli, tudzież robią tu sukna dobre, i płotna; także koła młyńskie.

NEUSTADT, m. Morawskie w cyr. Ołomunieckiem, i o *m.* 4 od Ołomuńca. Gotuią tu dosyć saletry; i dobre szkła robią.

NEUSTADT, m. w wyż. Burgrawstwie w Frankonii, w pow. Bareithskim, przy Hohen-Kulmen. Nie potrzeba go mieszać z Neustadem innym m. Burgrawiatu nad *Aisch*, w ktorym piękne Kollegium znayduie się.

NEUSTADT, *Novostadium*, m. w Xstwie Wirtemberskim nad rz. Kocher, przy uyściu iey w Nekrę.

NEUSTADT, nad Prudnicą, m. znaczne w Szląsku, w Xstwie Opolskim, i o *m.* 8 od Opola, z mocnym zamkiem. Wielki mieszkańcy handel na nici prowadzą.

NEUSTADT, m. i grod w środnieyMar. Brand. w cyr. Rupińskim, nad Dossą o *m.* 5 od Havelbergi. Sławne tu fabryki szkieł różnych znayduią się. ob. Ratenau.

NEUSTADT, *Neostadium*, *Neopolis*, m. i powiat w Margr. Misnii z pięknym zamkiem nad rz. Orlą, o 7 *m.* od Jeny.

NEUSTADT, *Neostadium*, m. Niem. w Wagryi nad morzem Baltyckim, z grodem, przy Lubece. Szwedzi go dobyli r. 1644. dł. 28. 38. sz. 54. 10.

NEUSTADT, m. Niem. w Xstwie Meklemburskim przy Eldzie o *m.* 7 od Szwerynu, z zamkiem i domem Xżęcym. Okolica iego iest naylepszą do polowania w świecie. dł. 29. 35. sz. 53. 38.

NEUSTADT, M. mocne i Bisk. Niem. w niż. Austr. z zamkiem wspaniałym, arsenałem i bardzo pięknym zwierzyńcem. Maciey Korwin dobył go r. 1485. Austr. odebrali potym. Leży o *m.* 12 na połd. od Wiednia, 22 od Gratzu, 20 od Krems. dł. 34. 35. sz. 47. 48. Jest tu fabryka porcellany; i szkoła militarna, ufundowana na modelusz Paryzkiey r. 1758.

NEUSTADT, m. Niem. w Frankonii w Bisk. Wurtzburskim, nad Salą o *m.* 13 od Schweinfurtu. dł. 28. 10. sz. 49. 34. Dwa tam znayduią się zamki.

NEUSTADT, m. Niem. w kraiu Hanowerskim nad Leną o *m.* 6 od Hannoweru z zmocnym zamkiem. dł. 27. 23. sz. 52. 34. Znayduią się w tym mieście 4 Probostwa, a 45 wiel. wsi od niego dependuie.

NEUSTADT An-der-Hart, *Neopolis*, *Nemetum*, m. Niem. w Palatynacie Renu. Jan Kazimierz dobył go sztuką r. 1579. Leży przy górach nad rz. Speyerbach, o *m.* 3 od Landau. dł. 26. 50. sz. 49. 20.

NEUSÆDEL, m. w cyrku Misnii, o *m.* 11 na połd. ku w. od Drezna. Robią tu dobre płótna ob. Schneenberg.

NEUSTÆDTER-Teplitz, Cieplice bardzo st. o *m.* 2 od Rudolphswerdy, w Karnioli.

NEUTEICH, m. Pruskie w Woi. Malborskim, na wielkiey żuławie, nad rz. Swenty r. 1329. zbudowane a 1400. przez ogień, i różne woyny mocno zruynowane. Od Malborga na połn. *m.* 2.

NEVACK, m. Ang. w Hr. o *m.* 6 od Nothingam. Posyła 2 Dep. na Parl.

NEWA, lub NIEWA, rz. w Mośk: wypływa z Ladogi, i wpada do odnogi Finlandzkiey. Nad nią leży st. Monaster *S. Alexandra Newskiego* od niey zwany, powyżey Petersburga będący. Gmach iest wiel. i wspaniały, wybudowany w czworokąt. Założony od Piotra I. r. 1712. a od Imperatorowey Elżbiety srebrną trumną dla S. Alexandra, i innemi darami zbogacony. W nim Archi-Władyka Petersburski mieszka.

NEWBERRY, piękne m. Angiel. w Hr. Berch o *m.* 20 na z. ku połd. od Londynu z tyt. Bar: nad rz. Scennet, ktora iest spławną uczyniona. Naybardziey handl: zbożem.

NEWBOROW, m. Irl. w Hr. Wexfortskim, posyła iednego Dep. na Parl.

NEWCASTLE, *Gabrosentum*, Newkastel, wielkie, ludne, bogate i piękne M. Ang. stołeczne Northumberlandyi, z tyt. Xstwa. Naybardziey miasto to handluie węglami ziemnemi. We wszystko obfituie. Posyła 2 Dep: na Parl. Leży nad Tiną o półtrzeci mili od morza, 70 na połn. ku z. od Londynu. dł. 15. 58. sz. 55.

NEWCASTLE, m. Irl. w Hr. i o *m.* 7 od Dublina, posyła 1 Dep. na Parl.

NEWCASTLE-Sur-Line, m. Ang. w Hr. i o *m.* 4 od Stafford. Posyła 2 Dep. na Parl.

NEWCASTLE, Nowy-Kastel M. w Pensylwanii, nad Delawarą, o *m.* 36 od Filadelfii. Było to M. fundowane przez Holl. ktorzy wypędzili Szwedów z tey prowincyi. Jest handlownieysze niż Filadelfia, ponieważ rzadko iest, aby ta rzeka zupełnie zamarzła.

NEWCHIRCK, przy Görlicu, stoczona tam była batalia r. 1757. w ktorey Krol Pruski był zbity.

NEWEL, m. w Woi. Witebskim dosyć mocne. Wzięte było od Moskalow r. 1653. odebrane od woysk Polskich r. 1680. Leży blizko granic Moskwy. Od Jeziorzyszcza *m.* 3. Gniazdo Newelskich domu.

NEWENBURG, m. w Xięstwie Semigalii, z zamkiem i kościołem; celne swey parafii. Leży w Starostwie Bautzskim. ob. Nowe.

NEWEYER, m. w Xstwie Sarburskim, gdzie wody mineralne znayduią się.

NEUVICK, m. Fr. w Perigord.

NEUVICQ, m. Fr. w *Limosin*, o *m.* 2 od *Ventadour*.

NEW-Jersey, Nowy-Jersey, Prow. Amer: Ang. między morzem połn. na w. Delawarą na z. nowym Jorkiem na połn. i połd. Podzielone iest, na Est-Jersey i na Ouest-Jersey. Est-Jersey iest nad morzem sz. 39-41. Zdrowość powietrza i żyzność gruntu były przyczyną, iż tam siedm miast wystawiono. Połow ryb iest tu obfity. Ouest-Jersey iest nad morzem, i przy Dalawarze. Jest to kray bardzo żyzny. Tabaka w nim iest wyśmienita. Połów obfituie w stokfisz i w wielkie ryby. Jest iedną ze trzynastu prow. zkonfederowanych. Burlington stoł: w niey iest miastem. ob. Stany ziednoczone. Pensylwania.

NEUVILLE, w Normandyi

należące do przedmieścia *Vire*. Jest tu kawał gruntu, z ktorego ciosowe wydobywaią kamienie. Tegoż im. powiat leży o *m.* 2 od Bayeux.

NEUVILLE, m. Fr. w *Poitou*, o *m.* 2 od *Poitiers*. Drugie tegoż im. znayduie się o *m.* 2 od Lugdunu, podniesione na Margr. dla familii de *Villeroi*. ob. Lionnois.

NEUVILLE-Aux-bois, m. Fr. w Aurelii, o *m.* 4 od Pitiviers. ob. Beauvais.

NEUVILLE-Les-dames, m. Fr. w Bressyi, o *m.* 4 od Bourg z sławną Kapitułą Panien szlachetnych, ktore Ludwik XV. ozdobił wielką wstęgą niebieską z brzegami czerwonemi, ktore one naukoś noszą; na końcu ktorey iest krzyżyk złoty.

NEUVILLER, m. Fr. w Alsacyi przy gorze o *m.* 2 od Sawerny. dł. 25. 2. sz. 48. 22. Jest tam Opac. Sekularyzowane.

NEWMARKET, m. Angiel. w Prow. i o *m.* 4 od Kambrydgi; gdzie sławne odprawuie się ubieganie na koniach.

NEWPLIMOUTH, *Novum Plimuthum*, m. i Kolonia Ang. w Amer. półn. na brzegach nowey Anglii, stołeczne Prow. Plimouth. Dosyć iest znaczne. dł. 306. 35. sz. 41. 30.

NEWPOL, *Neo-Portus*, m. Ang. głowne mieysce wyspy Wight z tyt. Baronii. Jest wielkie i dosyć ludne, i ma mały port broniony przez zamek. Posyła 2 Dep. na Parl. dł. 16. 15. sz. 50. 36. Drugie iest tegoż im. w Kornuwallii.

NEWRADOR, m. Ang. w Radnorshire. Posyła iednego Dep. na Parl.

NEWRY, m. Irl. w Hr. i o *m.* 10 od Down, posyła iednego Dep. na Parl.

NEWTOWN, dwa m. Ang. posyłaiące dwoch Dep. na Parl. Jedno iest w cyr. i o *m.* 16 na połd. od Lankastru, a drugie na wyspie Wight.

NEWTOWN, m. Irl. w Hr. Doweńskim, o *m.* 1 od Bangor, posyła iednego Dep. na Parl. dł. 11. 55. sz. 54. 40.

NEUVY, *Noviacum*, m. w Turonii, o *m.* 4 od Tours, 4 od *Chateau-du-Loir*.

NEUWY, *Noviodunum*, m. Fr. o *m.* 2 od *Saint-Florentin*.

NEUVY, trzy ich iest w Berry.

NEUVY, *Saint Sepulchre*, nad Buzanną, o *m.* 3 od Argenton, kolegiata w nim znayduie się: i *Neuvy Paillon*, między Argenton i Issoudun.

NEUVY-Les-moines, wieś Fr. w Szampanii o *m.* 1 od Rhetel. Jest tu przeorstwo Bened. czyniące do r. 20000. liwr.

NEU-WIED, ob. Wied.

NEW-YORK, nowy York, M. Amer. półn. stołeczne Prow. tegoż im. Leży na wyspie, ktora iest w uyściu rz. Hudson. ob. Stany ziednoczone. York.

NEW-ZOLL, piękne m. w wyż. Węgrzech, trzecie z siedmiu miast gornych, z wielkim zamkiem i tyt. Hr. Znayduie się tu wiele miedzi, i ktora z całych Węgier iest naypięknieysza. Leży nad rz. Granem, o *m.* 20 na półn. ku w. od Leopoldstadu, 15 od Neuhauselu. dł. 37. 24. sz. 48. 30.

NEXON, m. Fr. w Limosin, o *m.* 4 od Limoges.

NEITRACHT, Naytra, *Nitria*, m. i Hr. w wyż. Węgrach nad rz. Neitrą, z Bisk. Suffr. Strygońskiego o *m.* 16 na półn. ku w. od Prezburga. dł. 36. 35. sz. 48. 23.

NEYVA, m. w Portugalii w Prow. Entre-Douro-&-Minho, przy granicach Gallicyi, i przy uyściu rz. tegoż im. z tyt. Hrab.

NIAGARA, rz. znaczna Amer. półn. w kraiu Irokanow. Wychodzi z ieziora Erie, i wpada w jezioro Ontario. O *m.* 4 od swego uyścia tak wysoko w gorę wznosi się, iż nic nie masz w świecie do tego podobnego. Hennepin twierdzi, iż te wody na doł spadaią

większy trzask czynią niż pioruny.

NICAISE, Opac: Bened: w Rheins, przyłączone do *Saint Chapelle* w Paryżu.

NICARAGUA, Prow: nadmorska w nowey Hiszp: w Audyencyi Gwatymali: Powietrze tam iest bardzo zdrowe, kray ludny obfituiący w cukier, w farbę szkarłatną, &c. i w kakao, ktory miany iest za naylepszy w całych Indyach. Pomiędzy skałami teyProw. brzegow, łapią się rybki małe z łuską, ktora kolor purpurowy wydaie. Waffer zapewnia, iż tam tak wielkie są drzewa, ze dwunastu ludzi za ręce trzymaiąc się zaledwo ie obiąć potrafią. Jest w niey Jezioro żeglowne *m.* 80 na około maiące, ktore ma swoy fluxum i refluxum, i ktore zamyka w sobie iedną znaczną wyspę we środku. Leon iest iey stoł: miastem.

NICARIA, albo Igaria, Nikarya, wyspa na Archipelagu, między wyspą Samos i Tiną, dwadzieścia *m.* na około maiąca. Bardzo iest wązka; Obywatele ktorzy są Grecy i w bardzo małey liczbie, są wielcy prożniacy. Lubo na poł-barbarzyńcy, ich iednak ięzyk bardziey się zbliża do dawnego Greckiego, aniżeli do ięzyka sąsiedzkich Prow. Wyspa ta w Mitologii sławną iest rozbiciem się koło niey Ikara. dł. 43. 55.--44. 12. sz. 37. 28'. 46".

NICASTRO, *Neocastrum*, m. Włoskie w Krol, Neapolitańskim w Kalabryi dalszey z Bisk: pod Metropolią Reggiońskiego. o *m.* 8 na połd: od Cozenza.

NICEA, *Nicea*, dawne, piękne, i znaczne M. na granicach Francyi i Włoch, stoł. Hrabstwa tegoż im. z dobrą Cytadellą, i Bisk: w Metropolii Embruńskiego, Senat ma swoy, ktory iest niby Demokratyczny. Obywatele poddali się Amadeuszowi VII. Hr. Sabaudyi r. 1383, i od tego czasu, należy do Xżąt tego domu. Franciszek I. Obległ go lądem gdy tym czasem Turcy, przyciskali go morzem r. 1543. Barberossa II. nie mogąc dobyć Cytadelli, złupił miasto. Marszałek *Catinat* dobył go r. 1691, Xżę Berwick r. 1706. Francuzi r. 1744. Nie iest teraz tak znaczne, iak było przedtym. W bardzo miłym iest położeniu, o *m.* 1 od uyścia Wary, 33 na połd. ku z. od Turynu, 28 od Embrun, 33 od Genuy, 33 od Aix, 176 od Paryża. dł. 27. 22. sz. 41. 54.

NICEA, Hr. Fr: położone między Margr. Saluzeńskim, Piemontem, morzem śrzodziemnym, i Prowancyą. Ma *m.* 18 wzdłuż, 13 wszerz. Ten kray iest bardzo piękny i bardzo żyzny.

NICE-DE-LA-PAILLE, m. Włoskie w Montferracie nad Bellą, o *m.* 4 od *Acqui*. dł. 25. 59. sz. 44. 43.

NICEE, ob. Isnich.

NICEY, m. Fr. o *m.* 6 od Tonnere.

NICHABURG, M. Perskie naywiększe i naybogatsze w Korazanie; sławne przez kamienie Turkusowe, ktore w okolicach znayduią się; a ktore nazywaią *starą skałą*. Leży o *m.* 15 od Mesched. dł. 74. 52. sz. 35. 20.

NICLASBURG, Niklasburg M. w Morawii w Cyrk: i o *m.* 10 na połd: ku z. od Brinny, z zamkiem wybudowanym na wysokiey i przepaścistey skale. Bardzo wiele tam Zydow znayduie się, tudzież bardzo piękne Kollegium na przedmieściu. Kilkakrotnie było dobywane i odbierane, pod czas woien Czeskich. Betlem Gabor zawarł tam swoy traktat z Cesarzem r. 1621.

NIKOBAR, imie kilkunastu wysp Indyiskich, w Golfie Bengalskim. Biorą to imie od wyspy nayznacznieyszey, do ktorey zawiiaią okręty Indyiskie. Leży o *m.* 30 od Achem. Ma *m.* 10 wzdłuż,

a 8 wszerz; napełniona iest kakaowemi, i innemi wielkiemi drzewami. Papugi na tey wyspie znayduiące się, naylepsze są i naylepiey gadaią w całey Indyi. Obywatele tamteysi są wielkiey talii, krępi, proporcyonalni, cery brunatno czerwoney. Bardzo dobrze pływać umieią. Mowią, iż oni w pław mogą dognać okręt płynący naypomyślnieyszym wiatrem. Same tylko brzegi są ludne, głąb zaś kraiu, lasami iest zarosły. sz. 7. 8.

NICOLAS-DACY, Przeorstwo Kluniackie czyniące do r. 5000 liw. Leży o ćwierć mili od Senlis.

NICOLAS, Opac: Bened: w Verneuil.

NICOLAS, m. Fr. o *m.* 2 od *Auvillars*.

NICOLAS-DES-BOIS, Opac. Fr. w Dyec: Laońskiey w lasach Coucy, zakonu Bened. Czyni do r. 13000 liw. Leży o *m.* 2 od Cresp.

NICOLAS-DE LACHAUME, m. Fr. w *Poitou.* Leży niedaleko od *Sables d' Olone*.

NICOLAS-DES-PRES, Opac: Bened: Diec. Laońskiey, o *m.* 4 od Saint *Quintin* nad Oazą czyni do r. 8000 liw. Inne w *Angers* czyni 18000 liw. Inne ieszcze zakonu S. August. w Werdunie czyni do r. 1000 liw.

NICOLAS, S. Mikołay, iedna z nayznacznieyszych wysp kapu zielonego, między S. Lucyą i S. Jakubem. Figury iest Troygraniastey, ma *m.* 30 wzdłuż, Grunta kamieniste, gorzyste i niepłodne. Mnostwo Koz na niey znayduie się. M. S. iest tegoż im. Leży na rowninie, osiadłe iest przez Portug: dł. 354. sz. 17.

NICOLAS, Nicolasbourg, albo Port S. Mikołaia, *Sanctus Nicolaus*, m. dosyć znaczne Fr. w Lotaryngii, z pięknym Kościołem poświęconym S. Mikołaiowi, do ktorego ze wszech stron pielgrzymuią. Jest to Oyczyzna Piotra Petit-Didier Bisk: Makrańskiego. Leży nad Mertą o *m* 2 od Nancy, 3 od Lunewillu, 74 od Paryża. dł. 24. sz. 48. 40. Kilkanaście iest miast tegoż im. we Francyi iedno z nich iest w *Armagnac* o *m.* 3 od Moissoc, a drugie w *Bourbonnois*.

NICOLO, *Insula Sancti Nicolai*, nayznacznieysza, naymocnieysza, i nayludnieysza z wysp Tremiteńskich na Golfie Weneckim, z portem obronnym kilką basztami i zamkiem. Jest na niey Opac: w ktorym iest Kościoł wspaniały, poświęcony Nayświętszey Pannie. dł. 33. 12. sz. 42. 7.

NICOLSTADT, Nikolstadt, m. w Szląsku w Xstwie i o *m.* 3 od Lignicy. Rożne kruszcze w okolicach tego miasta znayduią się.

NICOMEDIA, *Comedia*, *Isnikmid*, Nikomedya, dawne, wielkie, bogate, ludne i znaczne M. Azyatyckie w Natolii, stoł: Beksangilu z Arcy-Bisk: Greckim pod Metropolią Konstantynopolitańskiego. Bierze swoie imie od Nikodema Krola Bitynii. Liczą w nim na 30000 dusz, Grekow, Ormianow, Zydow i Turkow. Często było ruynowane przez trzęsienia ziemi; ale zawsze było odbudowane, dla swego pożytecznego położenia i handlow. Po Konstantynopolu, na całym wschodzie, w naywygodnieyszym iest położeniu nad Golfem tegoż im. o *m.* 14 od Isnich, 20 na połd: ku w. od Konstantynopola. dł. 47. 28. sz. 40. 46.

NICOPING, M. Szwedzkie stoł: Sudermanii z zamkiem i dobrym portem nad morzem Baltyckim. Leży o *m.* 18 na połd. ku z. od Sztokolmu.

NICOPOL, albo NIGEPOLI, *Nicopolis* Nikopol, M. Tureckie w Bulgaryi, stoł: Sandziaku. sławne przez batalią r. 1393 kto-

rą przegrał Zygmunt Krol Węgierſki, i Elektor Brandeburſki, w ktorey ſtracili 20000 ludzi, Baiazet ktory ią wygrał, utracił woyſka 60000. Jeſt tam Biſk: Łacińſkie. Leży nad Dunaiem o *m.* 60 od Adryanopola. dł. 43. 18. ſz. 43. 46.

NICOPOLI, albo Gianich, *Nicopolis* dawne M. Azyatyckie, w Armenii, wyſtawione przez Pompeiuſza, nad rz. Cetauną, o *m.* 6 od Erzerom, 90 na w. od Cogni. dł. 55. 30. ſz. 38. 15.

NICOSIA, *Leucoteon*, Nikozya, wielkie, piękne i mocne M. Azyatyckie, ſtoł: wyſpy Cypru, i rezydencya Baſzy Tureckiego. Bardzo piękny tam meczet znayduie ſię, tudzież wiele Kościołow Greckich i iedno Arcy-Biſk: Robią tu ſkory przedziwne, iedwabiu w okolicach tego miaſta ieſt podoſtatkiem, iako i woſku, wełny i innych drogich towarow. dł. 50. 10. ſz. 35. 1.

NICOTERA, Nicodra, *Medama*, m. Włoſkie w Krol: Neapolitańſkim w Kalabryi dalſzey z Biſk. ſuff: Reggiońſkiego. Leży o *m.* 14 na połn. ku w. od Reggio, przy morzu, 74 na połd ku w. od Neapolu. dł. 33. 59. ſz. 38. 35.

NICOYA, m. w Amer: połn. w nowey Hiſzp: Prow. Nicaragua, na brzegu morza ſpokoynego, nad Golfem Salińſkim.

NICSARA, *Neocæſaræa*, dawne miaſto w Turcyi Azyat: w Natolii z Arcy-Biſk: ktore ieſt piąte po Konſtantynopolitańſkim. Jeſt to Oyczyzna S. Grzegorza Cudotworcy. Leży o *m.* 18 od Tokatu. dł. 53. 55. ſz. 39. 25.

NIDA, rz. w Woi. Sandomirſkim, ma źrzodło pod Moſkorzewem, otwarcie płynie po pod Wiślicę, Pinczow, i wpada w potok podziemny, a blizko Dzierzkowa wydobywa ſię, uchodzi do Wiſły pod Korczynem, blizko wſi Grodniki. Jeſt ſpławna.

NIDAU, Nidow, *Nidavia* piękne m. Szwaycarſkie, ſtoł: powiatu tegoż im. w Kantonie Berneńſkim z pięknym zamkiem. Leży w nizinie żyzney, nad iezio-rem Bienneńſkim, o *m.* 6 od Berny, 24 od Zurychu. dł. 24. 55. ſz. 47. 12.

NIDDA, m i grod w wyż. Haſſyi o *m.* 5 od Hanau. Otoczone ieſt dobrym murem. Blizko niego znayduią ſię żupy ſolne. Leży nad rz. Niddą, w Landgrawiacie Heſſe-Darmſztadſkim.

NIDECK, *Nidacum*, m. Niem. w Xſtwie Juliaceńſkim nad Roerą.

NIDERLAND, *Pais-bas*, *Belgium*, kraina Europeyſka złożona z 17 Prow. Położona między Niemcami, Francyą i morzem połn. Te 17 Prow. ſą Xſtwa Brabantſkie, Limburſkie, Luxemburſkie, Geldryiſkie i Margrabſtwo Antwerpſkie. Hrabſtwa Flandryiſkie, Artezyi, Hannonii, Hollandyi, Namuru, Zelandyi, Zutfanii, i Państwa Fryzyiſkie, Malińſkie, Utrechtſkie, Owerisſellu, i Groningſkie. Arcy-Biſkupſtwo Cameraceńſkie i Biſk: Leodyiſkie ſą tam także zawarte. Ośm ztych Prow: ktore ſą ku połn. wybiwſzy ſię z pod Panowania Hiſzp: uformowały Rzpltą, ktora dziś naypotężnieyſzą ieſt w Europie, pod imieniem *Prow: ziednoczonych*. Te Prow. ſą. Xſtwo Geldryi, ktore zamyka w ſobie Hr. Zutfen. Hr: Hollandyi i Zeelandyi, Państwa, Utrechtſkie, Fryzyiſkie, Owerisſelſkie i Groningſkie. Oprocz tego Holl: poſiadaią część połn: Brabancyi, i Flandryi, niektore Miaſta w Biſk: Leodyiſkim i w Hr. Namurſkim. Cały kray ma *m.* 48 wzdłuż, a 40 wſzerz. Kray ten z ſiebie ſamego ieſt zły i wilgotny, ale przemyſł obywatelow uczynił go naylepiey kwitnącym w świecie. Nie ma nigdzie, żeby tak miaſta iedne drugich blizko leża-

ły. Ob. rożne części. Oprocz tego Holl. posiadaią w Azyi wyspę Jawę ktorey Batawia iest stoł: miastem. Wyspy Moluckie, Sumatrę, Kochin, i Ceylan. W Afryce Minę na brzegach Gwinei i Przylądek dobrey nadziei, w Ameryce Kurakao i Surinam ; co iest przyczyną tak wielkiego kraiu tego handlu. Religia Kalwińska iest w Prow: zjednoczonych panuiącą, ale wszystkie inne tam są cierpiane. Inne Prow: nazywaią się Niderlandem katolickim, i należą do Domu Austr: reszta zaś do Francyi.

NIDONISSEAU, m. Fr. o *m.* 7 na połn: ku z. od *Angers*, 1 od Segry. Jest tam Opac: Bened. fund: r. 1068 ktore czyni do r. 10000 liw. Jest pod tyt: Nayś: Panny.

NIEBŁA, *Elepha*, dawne m: Hisźp: w Andaluzyi; z tyt: Hr. nad Rio-Tinto, o *m.* 16 od Sevilli. dł. 11. 45. sz. 37. 20.

NIEBILEC, m. w Woi. Ruskim, iest pod pan. Austr. w Cyr: Pilzninskim, blizko Wisłoki, od Czudza 1 *m.*

NIEBOROW, w Woi. Rawskim, przepysznym pałacem i pięknym ogrodem tudzież kilkokrotną tam bytnością Krola Jmci wsławione. Leży o *m*: 1 od Skierniewic, 9 od Warszawy, gniazdo familii Nieborowskich.

NIECHNIEWICE, w Woi. Nowogrodzkim, od Korelic o *m.* 2 ku z.

NIECHWOROW, Stwo w Woi. Kiiowskim, płacące kwarty 1949. zł. od Kotelny na połd *m.* 2.

NIEDOBUR, góry w Woi. Podolskim, niedaleko Grudka, ktore Smotrycz rz. przerzyna.

NIEDENSTEIN, m. i grod w wyż: Hassyi. Leży niedaleko Fritzlaru.

NIEDERAU, ob. Veissenau.

NIEDZBORZ, m. powiatowe w Woi. Płockim w ziemi Zawkrzyńskiey na połn. Zawkrzynia.

NIEDZWIEDZICE, m. w Woi. Nowogrodzkim, w gruncie nieco zapadłym, blizko rz. od Lachowic na *m.* 3.

NIEDZWIEDZKO, w pow. Wołkowyskim, dobra Suchodolskich.

NIEMCY, *Germania*, po Fr. *Allemagne*, po Niem: *Deutschland* wielki kray położony we środku Europy z tyt. Cesarstwa, graniczy ną w. z Węgrami i Polską, na połn. z morzem Bałtyckim i Danią na z. z Niderlandem i Francyą, na połd: z Alpami, Włochami i Szwaycaryą. Od morza Bałtyckiego do Alpow ma *m.* 240, a 200 od Renu do Węgier. Cesarz Maxymilian I. podzielił go na dziesięć Cyrk: ktore są: Austryacki, Burgundzki, niższego Renu, Bawarski, wyższego Renu, wyższey Saxonii, Frankoński, Szwabski, Westfalski i niższey Saxonii. Rząd tego Państwa, iest po części Monarchiczny po części Arystokratyczny. Wszystko tam pod im. Cesarza się dzieie; ale iego władza bardzo iest ograniczona władzą Elektorow. ob. Elektorat. Pod czas seymow czyli zgromadzeń Stanow panuie iedynowładna władza. Seym składa się z trzech kollegiow, z Elektorskiego, Xżęcego, i Miast wolnych. Język Niemiecki iest Dialektem Teutońskiego, ktory po Celtyckim nastąpił. Są w Niemczech dwie Religie Autoryzowane Seymem Auszburskim r. 1555 Katolicka i Protestancka. Ta ostatnia zamyka w sobie Luterską i Kalwińską. Niemcy iest to kray bardzo żyzny i ludny. Miast bowiem większych liczy na 2300, i według podobieństwa do prawdy na 24000000 mieszkańcow. Narod iest sposobny do nauk i rzemiosł, ale naywięcey celuie w ostatnim, iest gospodarny, szczery, i lubo mężny, nigdy iednak, tak blizko

niebył Konstantynopola, iak Turcy Wiednia; Duma w Szlachcie, skłonność do trunkow w gminie pospolitą Niemcow iest wadą. Szlachta rożnemi się tytułuie imionami Xiążąt, udzielnych i tytularnych, Landgraffow, Hrabiow, Baronow, Margrabiow, Burgrabiow, &c. Ztąd kray na rożne stany wolne bezśrzednie, lub dependniące, i lenne dzieli się, osobno się rządzące, szczegulne maiące prawa, zwyczaie, monetę. ob. iego różne części. dł. 23. -37. sz. 46. -55.

NIEMECZ, albo NIEMIEC, m. mocne w Moldawii między Soczawą i Brassawą. Polacy wzięli go r. 1691. dł. 44. 31. sz. 46. 58.

NIEMEN, rz. spławna w Litwie, zaczyna się w Woi. Nowogrodzkim; płynie około Grodna i Kowna, i przez Krolestwo Pruskie, żabiera w siebie Szczupę, Swiętą, Niewiażę, Wilią, Merecz, Kotrę, Szczarę, Berezynę, a potym w Baltyckie morze, uchodzi do Kuryschhaff. U dawnych zwała się *Chronus*, albo *Curnntius*. Gdy przechodzi za gra: Pruskie, zowie się Memelem. Jak spławność iego interessowała Polskę, znać z tego, że Mikołay Tarło pod Zygmuntem Augustem, oczyściwszy go, zasłużył na Kolos wystawiony nad iego brzegiem, i wdzięczną w Schroetera wierszach pamięć.

NIEMENCZYN, w Woi. Wileńskim i w pow. tymże, nad rz. Wilią, dobra Xiążąt Massalskich, na ktorych Konst. r. 1775. zabespieczona summa Kommissyi Edukac: o milę od Snipiszek.

NIEMIROW, m. w Woiew. Bracławskim, dosyć znaczne i handlowne, nowo powiększone i ozdobione. Leży w pięknym położeniu od Bracławia *m.* 4. Nal. do Potockich.

NIEMIROW, m. w Cyrkule Bełzkim pod pan. Austr. osiadłe od Magierowa *m.* 2. z zamkiem, wpośrzod wielkich stawow leży.

NIEMONOYCE, Krolewszczyzna w Woi. Trockim blizko rz. Niemen, od Olity *m.* 2.

NIENBURG, *Novoburgum*, bogate i mocne M. w Xstwie Brunświckim-Luneburskim, w Hr. Hoyeńskim z mocnym zamkiem. Handel tamteyszy zasadza się na zbożu, wełnie &c: Duńczykowie wzieli go r. 1625. Generał Tilli wkrotce potym musiał odstąpić od oblężenia. Cesarscy dobyli go iednak r. 1627. lecz znowu powrociło się do Xcia Brunświckiego r. 1632. Leży w kraiu żyznym nad Wezerą o *m.* 12 na połn. ku z. od Hannoweru, 15 od Bremy, 5 od Hoye. dł. 27. 1. sz. 52. 44.

NIENBURG, m. w Bisk. Munsterskim w grodzie i o *m* 4 od Horstmaru, nad rz. Dinckel.

NIENCHEU, M. Chinskie czwarte w Prow. Chekiang, przy zbiegu dwóch rzek spławnych wśrzod gór. dł. 136. 40. sz. 29. 33.

NIENKLOSTER, ob. Neven-Kloster.

NIENDORF, ob. Neven-Dorf.

NIEN-HERSE, *Novæ herfiæ*, Opac. Panien w Bisk. Paderborneńskim.

NIENHUS, albo NEUHAUS, ob. Neuhaus.

NIENWOLDA, w Xstwie Bremeńskim w krainie Wurschen nad Wezerą, iest klasztor dla ludzi szlachetnie urodzonych, ktory nie był sekularyzowanym.

NIEPOŁOMICE, m. w Woi. Krakowskim teraz pod pan. Austr. w Cyr. Wielickim, z zamkiem blizko Wisły, od Krakowa, na w. *m.* 3. Leży przy wiel. lasach, sławne łowami Krolow Polskich.

NIESTER, obacz DNIESTR.

NISWIETA, rz. w Litwie płynąc od połn. ku połd. łączy się potym z Niemnem.

NIESWIEZ, m. w Woi. Nowogrodzkim, zamkiem dawnym, pałacem wspaniałym, bogatym w ciekawości naydroższe, i biblioteką iedną z nayleplzych zaszczycone, zamożne w fabryki, należy do Xżąt Radziwiłłow, ktorych ieft rezydencyą. Ma tyt. Xftwa, z szkołami i Opac. Benedyktyńskim. Leży nad rz. Usżą. Szwedzi go r. 1706 zruynowali, od Kopyla m. 5. od Klecka 2. dł. 50. 8. sz. 53. 7.

NIESZAWA, m. w Woiew. Inowrocławskim, Krolewszczyzna, Komora celna, sławne walnym ziazdem r. 1454. Leży nad Wiłą niedaleko Torunia.

NIESZCZERDA, m. w Woiew. Połockim, sławne klęską Moskwy, od Sokoła m. 5 na połn. ku granicom Moskwy.

NIESZEWA, m. w Woiew. Połockim nad rz. tegoż im. od Lisy m. 2.

NIEVES, *Nivium Insula*, Sniezna wyspa w Amer. połn. iedna z Antylskich, o m. 1 od wyspy, S. Krzysztofa. Obfituie w cukier, wełnę i tabakę &c. Anglicy wzięli ią r. 1628. a Fr. r. 1706. ale była oddana Anglikom traktatem Utrechtskim. dł. 314. 50. sz. 17.

NIEWIAZA, rz. w Litwie wypływa z Zmudzi, oddziela ią od Woi. Trockiego i wpada do Niemna. Konstytucye r. 1589. waruią iey spław wolny.

NIEUIL, m. Fr. w kraiu *d'Aunis*, o m. 1 od Roszelli. ob. Nioeuil.

NIEULET, ob. Calais.

NIEUPORT, *Novus Portus*, M. obronne w Flandryi Austr. z portem i szluzami, ktoremi w iednym momencie zalać można wszystkie okolice. Wytrzymało żwawy szturm przeciwko Filipowi, Xciu Kliwii r. 1488. Xżę Parmeński dobył go r. 1583. Arcy-Xżę Albert Austr. był tam zbity 2 Lipca r. 1600. przez Xcia Maurycego *de Nassau*. Franc. ktorzy go wzięli, oddali ie Cesarzowi traktatem Utrechtskim; ale oni znowu ie odebrali r. 1745. i oddali r. 1748. Leży nad rz. Yperlée, ktora to miasto przerzyna o ćwierć mili od morza, 2 od Furnes, 3 od Ostendy, 6 od Dunkierki, 65 od Paryża. dł. 20. 24'. 56". sz. 51. 7'. 41". ob. Newport.

NIGER, albo rz. Gwineyska. *Niger*, wielka rzeka wśrzod Affr. ktora płynie iak mniemaią od z. do w. przerzyna Nigrycyą przez 400. lub 500. m. płynie koło miast Tonbut, Tokrur i Ghanę i innych mało znanych, i ginie dopiero w wielkim ieziorze. Wtey to rzece znayduie się ryba *Drętwik* zwana, ktora drętwienie bolesne sprawuie w rękach tych, ktorzy iey dotykaią się, co ieft podobne do uderzenia elektrycznego; podług J. Pana Adams; rzeka ta podobnież iak Nil wylewa, i wpada w Ocean zachodni przez kilka uyściow, z ktorych nayblizsze południa oblewa wyspę Senegalią.

NIGRYCYA, *Nigritia*, wiel. kray Affr. ktory po obu stronach Nigru rozciąga się. Graniczy na połn. z Zaharą albo Puszczą Baryiską na w. z Nubią i Abissynią, na połd: z Gwineą, na z. z Senegalią i innemi kraiami Gwinei. Zamyka w sobie kilkanaście Krolestw albo Państw mało znacznych. Z tych nayznacznieysze są Gwiubula, Burnou, Cano, Tombut, Wangara kray bogaty w złoto. ob. Nigryiczykowie.

NIGRYICZYKOWIE, nazwisko, ktore daią narodom czarnym mieszkaiącym w Nigrycyi, Gwinei, i Abissynii i innych pogranicznych kraiach. Europeyczycy nie maią wstydu handlować temi nieszczęśliwemi; osobliwiey zaś to czynią Anglicy, Portugalczykowie, Hollendrzy, Szwedzi i Duńczycy. Mówią iż to Francuzi naypierwiey czynić poczęli. Naylepsi Murzyni znayduią się w przylądku Zielonym, Angoli, Senegali, i kraiach sąsied-

zkich. Wielka iest liczba takich, ktorzy w drodze zabiiaią się. Nayleyszy sposob ocalenia ich, iest grać przy nich na iakim instrumencie muzycznym.

NIKOPING, M. Duńskie stołeczne wyspy Falster, z dobrym zamkiem. o *m.* 19 na połd. ku z. od Kopenhagi. dł. 29. 58. sz. 54. 50.

NIL, *Nilus*, wielka rz. Afr. biorąca swe źrzodło w iedney górze w Krolestwie Goyańskim w pow. nazwanym *Agous*, w Abissynii, między dwoma Tropikami, przebiegą od dziesiątego aż do trzydziestego drugiego gradusu, Abissynią, Nubią, Egipt, i wpada w morze śrzodziemne, kilką uyściami. Xiądz Piotr Pays Iezuita, pierwszy z Europeyczykow odkrył źrzodło tey rz. w Kwietniu r. 1618. Cokolwiek Europeyczycy przed tym czasem mowili o nim iest bayką. Znayduią się niektore mieysca, w ktorych ta rzeka trafiaiąc na skały spada z nich czasem na 200. stop; i to nazywaią Kataraktami Nilu. Wylewa regularnie każdego roku od 15 Czerwca do 17 Września, ktorego opadać poczyna. Zyzność Egiptu zawisła od wylewu Nilu. Rok ten iest zły, kiedy iest mniey nad 14 łokci lub więcey nad 18, i na owczas Egypcyanie nie płacą haraczu: rok iest żyzny i wyśmienity kiedy Nil wzbierze na szesnaście łokci, i kiedy to się przytrafi, naowczas cały Egipt się cieszy. Dla ułatwienia wylania po wszystkich gruntach Egipcyanie za czasow Abrahama, porobili tam mnostwo kanałow, z ktorych ieszcze ich teraz 5000. pozostaie. W Delcie toż nie dzieie się, gdyż tam deszcz pada, iakoż rzeka nie będąc wstrzymywana tamami gubi się w polu, gdzie nie więcey wznosi się, iak na łokieć. Nil nie iest rybny, a to podobno dla Krokodylow, i innych bestyi żarłocznych, ktoremi iest napełniony. Woda iego kiedy iest przezroczysta iest wyśmienita do picia; nawet mowią iż dodaie płodności tak ludziom, iak zwierzętom. Dla uczynienia iey klarowną, trzeba potrzeć migdałami brzegi naczynia, w ktorym ona znayduie się; potym trzeba ią mieszać kiikiem czystym, nakoniec zatkać. We dwie godzin potym tak iest klarowna, iż naymnieyszego mułu w niey nie widać, co mocno cudzoziemcow zadziwia, ktorzy poiąć nie mogą co się stało z błotem do ktorego oną była podobną, a ktorey na dnie naczynia nie widać. Jeżeli naczynie nadto prędko odtyka się, wodą nie stanie się klarowną. Wylewu Nilu są przyczyną wielkie deszcze spadaiące w Abissynii, regularnie pierwey troche. Wiatry wieiące regularnie od morza śrzodziemnego, wczasie wylewu, one ułatwiaią.

NIMBURG, m. Krol. i wolne w Czechach, w cyrkule Kenigsgrackim.

NIMECK, m. w Cyrkule Elektoralnym Saxonii, o *m.* 8 na połnoc ku w. od Wittembergi.

NIMEGA, *Noviomagus*, wiel. piękne i mocne M. Niderlandskie stołeczne Geldryi Hollenderskiey, z cytadellą, starym pałacem i kilką zamkami. Ratusz iest wspaniały. Miasto to uczyniło związek z Utrechtem r. 1579. Hiszpanie odebrali ie r. 1585. ale Hr. Maurycy odebrał ie dla Prow. Ziednoczonych. Sławne iest przez pokoy generalny, ktory tam był zawarty r. 1678. i 1679. Większa część obywatelow handlem się bawi. Jest oyczyzną kilku wielkich ludzi, iako to Piotra i Henryka Kanizyuszow. Leży na lewym brzegu Wahalu między Renem i Mozą, o *m.* 5 od Kliwii, 14 od Utrechtu, 20 od Amsterdamu, 36 od Kolonii, 28 od Antwerpii. dł. 23. 25. sz. 51. 55.

NIMETSCH, albo NIMPTSCHEN. klasztor panien w Misnii w Cyr. i o *m.* 6 od Lipska nad Muldą. Z tego to klasztoru sławna Katarzyna *de Bore* wyszła r. 1525.

ktora potym żoną Lutra była.

NIMPTSCH, m. Niem. w Szląsku w Xſtwie Brzegſkim na drodze z Pragi do Wrocławia.

NINIWA, *Ninos*, *Ninive*, iedno z naydawnieyſzych miaſt w świecie, niegdyś ſtołeczne Monarchii Aſſyryiſkiey niezmiernie rozległey. Będąc zruynowane, poczęści go znowu odbudowano, i było ſtolicą Biſkupſtwa, tegoż im. przez kilkanaście wiekow. Widać iego ruiny na brzegu wſchodnim Tygru, o *m.* 2 od Moſulu.

NINOVE, *Niniva*, m. w Flandryi Auſtr. nad Dandrą, o *m.* 2 od S. Aloſt z Opac. Norbertańſkim. Jeſt to oyczyzna Jana *Deſpautere*. dł. 21. 46. ſz. 50. 50.

NIO, u dawnych *Jos*, wyſpa na Archipelagu między Naxią na połnoc i na w. Santorynem na połud. i Sikiną na z. Ma *m.* 14 na około. Bardzo obfituie w żyto. Porty iey ſą naypewnieyſze i naylepſze w całym Archipelagu. Obywatele ſą prawie wſzyſcy Grecy i złodzieie z profeſſyi. Maytkowie, i Styrnicy tey wyſpy miani ſą za naylepſzych na całym wſchodzie. Wyſpa ta u dawnych ſławną ieſt grobem Homera, ktory tam umarł. Doſć ieſt dobrze uprawna, i podległa ieſt Turkom. dł. 43. 28. ſz. 36. 35.

NIOEUIL, Opac. Fr. w Dyec. Roſzelſkiey o *m.* 3 od *Fontenay-le-Comte*, zakonu S. Auguſtyna, czyni do r. 3000. liwr. było fund. w iedynaſtym wieku.

NIORS, *Niortum*, miaſto znaczne Fr. w Piktawii z Kollegium Xięży Oratorii, z kilką klaſztorami Mężczyzn i Panien, i dwoma Parafiami. Handel w tym mieście doſyć ieſt wielki. Leży nad Perą o *m.* 14 na połd. ku z. od *Poitiers*, a 12 od Roſzelli, 89 od Paryża. dł. 10. 33. ſz. 20. 8.

NIPCHU, Nephou, Negoviun. ob. Nerzinſkoi.

NIPHO, *Niphonia*, wielka wyſpa Oceanu wſchodniego, i część nayznacznieyſza Japonii. ob. Japon.

NIRTENGEN, m. Niem. w Xſtwie Wirtemberſkim nad Nekrą, o *m.* 7 od Tubingi.

NISARO, *Niſyres*, wyſpa Archipelagu przy Rodzie. Rośnie tam zboże, bawełna, i wino. Obywatele ſą Greczyni płacący haracz Turkom i Wenetom.

NISCHABURG, ob. Niehaburg.

NISIBE, Nesbin, Niſibis, bardzo dawne, i ſt. M. Azyatyckie w Diarbeku, nad Tygrem. Cieniem teraz ieſt tylko tego, czym było przedtym. Leży o *m.* 28 na połud. ku z. od Diarbekiru. dł. 57. 25. ſz. 36.

NISITRA, wyſepka Włoſka ku brzegom Kroleſtwa Neapolitańſkiego przy Pouzols. Króliki przeſzkadzaią iey żyzności. Ma mały port nazwany *Porto-Pavone*.

NISMES, *Nemauſus*, Nizma, dawne, wielkie, piękne i bardzo kwitnące M. Fr. w Langwedocyi z Biſk. pod Metropolią Narbonenſkiego, i Akademią erygowaną r. 1682. Widzieć ſię tam daie wiele zabytkow ſtarożytności; z ktorych Amfiteatr ieſt nayznacznieyſzy. Kilka tu Koncyliow odprawiało ſię. Anglicy go dobyli r. 1417. Obywatele pozoſtawali Kalwinami, ale Ludwik XIV. kazał zwalić ich kościoły r. 1686. tudzież kazał wyſtawić zamek dla mienia ich na oku. Jeſt oyczyzną Domicyuſza Afer, Jana Nikot, ktory pierwſzy z Portugalii do Fr. przywiozł tabakę r. 1559. Jana Chrzciciela Kotelliera, Samuela Petit, Sarbiera, i Jakuba Saurin. Leży na rowninie rozkoſzney, żyzney, i obfituiącey w dobre wina, oliwę, zwierzynę i bydło. Zbieraią tu robaczki z ktorych robi ſię *Kermes*. Leży o *m.* 5 na połn. ku z. od Arelaty, 8 od Avignon, 11 od Montpelier, 30 od Narbonny, 146 od Paryża. dł. 21. 11. ſz. 50. 35.

NISORS, Opac. Fr. w *Nebouſan* fundowane r. 1184. albo 1213.

Leży w Miasteczku tegoż im. o *m.* 4 od Sgo Gaudencyusza. Jest Cysterskie, i czyni do r. 4000 liw.

NISSA, *Naissus* M. znaczne w Turcyi Europeyskiey w Serwii. Było spalone przez Cesarskich r. 1689. Leży nad Nessawą o *m.* 8 od Prekopu, 52 od Belgradu. dł, 40. 30. sz. 43. 22.

NISSAN, m. Fr. w Dyéc: Narbonneńskiey w Langwedocyi.

NISSE ob. Neissa.

NITHISDALA, *Nithia*, Prow. nadmorska Szkocyi połd. Bierze imie od rz. Nith, ktora ią przerzyna od połn. ku połd. Obfituie w zboże i pastwiska. Wielkie tam lasy znayduią się. Dunfrey tey Prow. Miastem iest stoł.

NITRLA, ob. Neytracht.

NITRYA, sławna pusżcza w niż. Egipcie, *m.* 15 wzdłuż maiąca, graniczy na połn. z morzem śrzodziemnym na w. z Nilem na połd. z puszczą Setą na z. z puszczą S. Hillarego i Celi. Była tam przedtym wielka liczba klasztorow, ktorych teraz tylko 4 pozostało. Bierze imie od wielkiego ieziora Saletrzanego, ktore się wydaie iak wielki staw zamarzły, na ktory spadł śnieg. Wielki handel prowadzi tą saletrą, ktorą tu z tego ieziora wybieraią.

NITTAWA, ob. Mittawa.

NINE, rz. Fr. biorąca źrzodło w górach Pireneyskich niedaleko *Roncevaux* i wpada w Ocean przy Bayonie. Jest spławną od Ustaritz *m.* 3 od Bayony.

NIVELLE, *Nivigella*, Niwella, m. w Brabancyi Austr: sławne przez Opac. kanoniczek. Jan de Neville, tak znany u ludu, iest to statua żelazna na wierzchu wieży prosto przy zegarze, ktora wybiia młotkiem godziny. Leży o *m.* 5 od Bruxelli, 7 od Namuru, 9 od *Louvain*. dł. 21. 55. sz: 50. 35.

NIVERNOIS, *Ducatus Nivernensis*, Xstwo Niwerneńskie, Prow: Fr. maiąca *m.* 20 wzdłuż, a 15 wszerz z tyt Xstwa, między Burgundyą, Burbonnią i Berry. Dosyć iest żyzną. Znayduie się w niey żelazo. Oblaną iest przez wielką liczbę rzek; między ktoremi Loara, Allier, i Yonna są nayznacznieysze. Dzielą się na 8 powiatow pryncypalnieyszych. *Nevers* stoł: iest miastem.

NIWERNA, ob. Nevers.

NIULHAN, Krolestwo w Tartaryi wschodniey, składaiące część Krolestwa Niuchańskiego. Tatarzy tego kraiu robią Kiryne z skor rybich bardzo twarde i bardzo mocne.

NIXAPA, bogate i znaczne M. w Ameryce w nowey Hiszp. z bogatym klasztorem Dominikańskim. Zbieraią tu robaczki farbierskie, indych, cukier &c. Leży o *m.* 12 na połd: ku w. od Antequera. dł. 280. 10. sz. 15. 20.

NIZANKOWICE, m. w Przemyślkim, teraz pod pan Austr: w Cyrk. Samborskim, o milę od Hussakowa, 2 od Przemyśla.

NIZNIOW, m. pod pan: Austr: w Cyrk: Halickim nad Dniestrem w gruntach żyznych, od Halicza niżey o *m.* 8.

NIZYN, m. dosyć znaczne w Woi. Kiiowskim pod pan. Moskiewskim, znakomite Tatarow klęskami, od Przyłuki na połn: *m.* 11. Zdobyte było od Pol: na kozakach r. 1652.

NOAILLE, m. Fr. o *m.* 3 od *Poitiers* z Opac: Bened: fundowanym r. 900 ktore czyni do r. 7000 liw. Drugie tegoż im. leży o *m.* 4 od Roszelli.

NOAILLES, Xstwo Parostwo Fr. w pow: *Limosin*, leży o *m.* 1 od Brives. Było erygowane r. 1663.

NOBLAC, albo Nobles ob. Leonard (S.)

NOCERA, *Nucerta*, dawne M. Włoskie w Xstwie Spoletańskim, w Państwie Papiezkim, z Bisk.

Leży pod Apeninem o *m.* 7 od Spoletu. Jest to Oyczyzna Piotra Acerba Jezuity. dł. 30. 18. sz. 43. 6.

NOCERA, m. Włoskie w Krol. Neapolitańskim w Pryncypacie bliższym, z Bisk: w Metropolii Salerneńskiego, leży na z. na *m.* 4 od Salerny.

NOE, m. Fr. w wyż. Langwedocyi o *m.* 3 od Rieux.

NOE, ob. Notre Dame de la Noue.

NOERNBERG, m. w nowey Marchii Brandeburskiey w Cyrk: Arenswaldskim.

NOESCHENRODE, ob. Wernigerode.

NOGATSCY Tatarowie, Mahometanie mieszkaiący pod namiotami na połn: i na wschod morza Kaspiyskiego. Wielkie maią trzody, żywią się tylko mlekiem i mięsem. Poddanemi są Moskwy; ale od podatkow uwolnieni.

NOGARO, m. Fr. stol: niższego Armaniaku nad Miduzą z kollegiatą. Leży o *m.* 7 na połd: od *Eause*, 5 od Aire, 8 od Auch. Złożone tam było Koncylium r. 1290.

NOGAT, iest odnoga Wisły, ktora płynie pod Malborg i wpada w Haf.

NOGENT-L'ARTAUT, m. Fr. o *m.* 2 od *Chateau-Thiesy* z Opac: Klarystow.

NOGENT-LE-ROI, *Novigentum Regis*, inne dwa m. Fr. iedne w Szampanii o *m.* 4 od Langres, drugie w Aurelii, o *m.* 4 od Dreux.

NOGENT-LE-ROTROU, *Novigentum Retroci*, m. Fr. w *Perche*, ktorego mieni się bydź miastem stol: lubo Mortagne i Belleme, z nim o pierwszeństwo spor wiodą. Erygowane iest na XstwoParostwo pod tyt: *Nogent-le-Bethune*. Jestto oyczyzna Remi Belleau. Leży nad Huiną o *m.* 13 od Alençon, 13 od Mans, 28 od Paryża. dł. 18. 22. sz. 48. 20.

NOGENT-SOUS-COUCY, Opac: Benedyktyńskie pod im. Nayś: Panny, fundowane w 11. wieku, nad rz. Deletą, o *m.* 4 od Laon. Czyni do r. 12000 liw.

NOGENT-SUR-SEINE, m. Fr. w Szampanii nad Sekwaną. Piękne koło tego miasteczka znayduią się łąki. Leży o *m.* 9 na w. od Montreau, 12 od Troyes, 22 od Paryża. dł. 21. 5. sz. 48. 25.

NOGUERA-PALLERESA, m. Hiszp: w Katalonii, z tyt: Margrabstwa, nad rz. tegoż im. ktora z rz. *Noguera-ribagorzana* się łączy, i uchodzą do Ebru.

NOIA w Galicyi, ob. Noya.

NOINTEN, albo Noyentel, ziemia erygowana na Margrabstwo, przy Klermoncie w *Beauvais*. Należy do familii Choletow, i iest Oyczyzną Kardynała Cholet, ktory fundował w Paryżu Kollegium Choletow. Drugie iest tegoż im. z tyt: Margrabstwa o *m.* 2 od Luzarche.

NOIRESTABLE, ob. Nerestable.

NOIRLAC, albo Maison-Dieu, Opac: Fr. w Diec: Burgońskiey, fund: r. 1150. Leży o *m.* 1 od S. Amand; iest Cysterskie i czyni do r. 3700 liw.

NOIRMOUTTER, *Nigrum Monasterium*, m. Fr. stol: wyspy tegoż im. na brzegach Piktawii. Wyspa ta ma *m.* 3 wzdłuż, 7 wszerz. Bagna tu słone i dobre pastwiska znayduią się. Obywatele tamteyszi uwolnieni są od pogłownego i dziesięciny. sz. 47. dł. 15. 24. ob. Blanche.

NOIZAT, *Nucetum*, m. Fr. w Touraine o *m.* 2 od Amboise, nad Cissą.

NOLAY, m. Fr. o *m.* 5 od Bearne erygowane na Margrabstwo.

NOLA, *Nola*, dawne M. Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim

ż Biſk pod Metropolią Neapolitańſkiego, w ziemi Labour. Anibal był przymuſzony odſtąpić od oblężenia tego miaſta, a Ceſarz Auguſt tam umarł. Jeſt to Oyczyzna Jana Noli i Jordana Brunus. Mniemaią iż w tym mieście dzwony wynalezione były. Leży o *m.* 5 od Neapolu. dł. 32. 5. ſz. 40. 52.

NOLT, *Nolum*, M. Włoſkie w Rzpltey Genueńſkiey z Biſk. ſuffr. Genueńſkiego i dobrym portem, o *m.* 2 od Finalu, 12 na połd. ku z. od Genuy. dł. 25. 59. ſz. 44 12.

NOM-DE-JESUS, m. wyſpy Zebu jedney z Filipińſkich z Biſk: ſuffr: Manilſkiego, fund: r. 1609.

NOMENY, *Nomenium*, m. Lotaryńſkie nad Seillą z tyt: Margrabſtwa. Leży o *m.* 5 od Nancy, 6 od Metzu. dł. 23. 50. ſz. 48. 52.

NONA, *Ænona*, małe lecz mocne m. w Dalmacyi z Biſk: w Metropolii Spalatrańſkiego. Należy do Wenetow. Leży blizko morza o *m.* 3 od Zary. dł. 33. 58 ſz. 44. 28.

NONANTOLA, m. Włoſkie w Xſtwie i o *m.* 4 od Modeny na wyſpie uformowaney przez rz. Muzzę, z Opac: w ktorey piękna Biblioteka widzieć ſię daie.

NONETTE, m. Fr. w *Auvergne*, o *m.* 2 od Iſſoire. Należy do Krola.

NONINGUES, Opac: Bernar: Dyec. Wabresſkiey, leży o *m.* 3 od Milhaud, i Vabres. Dom ten ma 20000 liw. dochodu na rok.

NONNANCOURT, m. Fr. w Normandyi nad rz. Aurą w Dyec: *Evreux* z tyt: Wikontſtwa, i grodem, leży o *m.* 3 na z. od Dreux. Trzy tu targi na tydzień odprawuią ſię.

NONTRON, dwa m. w Perigordzie o *m.* 6 na połn: od *Perigueux* nad Bandiatą. Kandal zbił przytym mieście Albreta r. 1488.

NOOR, Pałac Krola Szwedzkiego, blizko miaſta Falun.

NOORD-BEWELAND, wyſepka Holl: w Zeelandyi, ktorey celne m. ieſt Kortgene.

NOORD-KENNEMERLAND, pow: połn: Hollandyi, rozciąga ſię do Mandiep, zawiera wiele znacznych m. przerzyna go Teſſelſtrom.

NORCIA, *Nurſia*, m. Włoſkie w Xſtwie Spoletańſkim. Lubo należy do Papieża kſztałtem iednak Rzpltey rządzi ſię. Obiera czterech Magiſtratow, ktorzy, iak mowią, nie powinni umieć ani czytać, ani piſać. S. Benedykt urodził ſię w tym mieście r. 480. Leży między gorami, o *m.* 8 na połd; ku w. od Spoletu, 11 od Narni. dł. 30. 46. ſz. 42. 37.

NORD, termin Geogr: po Łac. *Septentrio* znaczy połnoc, kraie, morza i wiatry połnocne.

NORDBURG, *Nordoburgum*, zamek na wyſpie Alſen, na brzegach Xſtwa Slezwickiego na morzu Baltyckim. Przedtym Xżęta Holſztyńſcy na Nordburgu tam rezydowali.

NORDELLES, imie ktore daią prowincyom połn. Szwecyi.

NORDEN, *Norda*, *Nordenum*, M. znaczne Niem: i naydawnieyſze w Xſtwie Oſt-Fryzyiſkim z dobrym portem, o *m.* 5 na połn: ku z. od Embden. Baltazar *de Sens* zrabował go r. 1531. Jeſt to Oyczyzna Hilderyka Fyberta i Hermana Konringiuſza. dł. 24. 40. ſz. 53 36.

NORDENBURG, m. Pruſkie, w Prow: Bartonii, z małym zamkiem, założ. około r. 1505. Leży nad iez. Aſchwin, zoſtaie w poſſeſſyi Graffow *von Schlieben*.

NORDERNEY, wyſepka na brzegach Oſt-Fryzyi, na przeciwko wyſpy Baltrum. Obie ſą zaludnione Proteſtantami.

NORDHAUSEN, *Northuſa*, dawne M. Ceſarſkie Niem: w Tyryngii, w Cyrk: wyż. Saxo-

nii nad Hartzą. Jeſt pod protekcyą Elektora Saſkiego, a obywatele ſą profeſſyi Auſzpurſkiey. Ma ſwą radę iedynowładną. R. 1770 było uwolnione od prawa kadukowego we Fr. Jeſt Oyczyzną Gotliba Gerhard Titiuſa, i Cyriaka „Spanhenberga. Leży w kraiu żyznym, o *m.* 10 na półn. od Mulhauſen. dł. 30. 40. ſz. 51. 25.

NORDLINGEN, Norlin, *Nerolinga*, M. wolne i Ceſarſkie w Szwabii w Hr: Oettingen, ſławne przez batalią r. 1634, i 1645. Bardzo ieſt handlowne i wyznaie Religią Luterſką. R. 1770 było uwolnione od Prawa Kadukowego we Francyi. Ferdynand Krol Węgierſki dobył go r. 1634, a Xżę Kondeuſz zbił przy nim Bawarczykow r. 1646. Leży nad Egrą o *m.* 16 na połn: ku z. od Auſzburga, 9 od Oettingi. dł. 29. 15. ſz. 48. 59.

NORDSTRAND, wyſpa Duńſka w Xſtwie Slezwickim, iako była uformowana przez nawalności, tak też prawie zupełnie przez one zatopioną zoſtała r. 1634. Uſiłowano na potym ią naprawić. dł. 26. 40. ſz. 54. 40.

NORFOLCK, *Norfolcia*, Prow: Nadmorſka Angielſka w Xſtwie Norwich z tyt: Xſtwa, poſyła 2 Dep: na Parl. Ma *m.* 46 na około, a ſkłada ſię z 1148000 morgow gruntu. Obfituie w zboże, miod, ſzafran. i. t. d. Wiele śledziow poławia ſię na brzegach tey Prowincyi, obywatele bardzo wielcy ſą oſzuści, ſzydzą ze wſzyſtkich. Norwich iey ieſt miaſtem ſtołecznym.

NORKOPING, *Norcopia*, M. znaczne Szwedzkie w Oſtrogotyi nad wielkim iezioręm bardzo rybnym, o *m.* 28 od Sztokolmu. dł. 34, 28, ſz. 58. 28.

NORMANDIA, *Normania*, *Normandie*, wielka i znaczna Prow. Fr. z tyt: Xſtwa oddzielona od Anglii kanałem *la Manche*, z ktorym na połn: graniczy, na wſchod z Pikardią i wyſpą Francuzką, na połd. z Perche, Maine i częścią Brytanii, na z. z Oceanem, ma *m.* 60 wzdłuż, a 32 wſzerz, 240 zaś na około. Kray ten ieſt nayżyznieyſzy i naywiękſzy dochod Krolowi przynoſi. Obfituie we wſzyſtko procz wina; lecz za to aż nadto tam Jabłeczniku i z gruſzek robionego napoiu znayduie ſię. Obſzerne w niey łąki i piękne znayduią ſię paſtwiſka. Morze przy iey brzegach bardzo ieſt rybne. Żelazo, miedź, mnoſtwo rzek, i połow tam wielki znayduie ſię. Handel tamteyſzy ieſt wielki. Bardzo ieſt ludna i zawiera w ſobie mnoſtwo miaſt i miaſteczek. Dzielą ią na wyżſzą i niżſzą. Wyżſza graniczy z Pikardyą, niżſza z Brytanią. Normandczykowie ſą roztropni, zdolni do rożnych kunſztow i umieiętności, zręczni, przemyślni, lecz wielcy wyśmiewacze. Karol proſtak, uſtąpił tey Prow: Raoulowi, wodzowi Duńczykow, czyli Normandow, ktorego Sukceſſorowie byli bardzo potężni. Filip Auguſt przyłączył ią do Korony r. 1203, co potwierdzone było pod Ludwikiem S. *Rouen* ieſt tey Prow: M. Kapitalnym.

NORT, m. Fr. w Brytanii o *m.* 5 na połn: od Nantes, nad Erdą; ieſt to ſkład drzew, żelaza, węgli drzewnych i ziemnych, co wſzyſtko ztamtąd wodą do Nantes prowadzi ſię. W okolicach także m. tego znayduią ſię węgle ziemne.

NORTGAW, to ieſt Palatynat Bawarſki.

NORTHAMPTON, *Camudolanum*, *Nortantonia*, piękne i miłe M. Ang. ſtołeczne Northamptonshiru z tyt: Hr. ſpalone było r. 1695. Jeſt oyczyzną Tomaſza Woolſton, i Samuela Parkera. Poſyła 2 Dep. na Parl. Leży o *m* 15 na połn: ku z. od Londynu. dł.

16. 40. ſz. 52. 12.

NORTHAMPTONSHIRE, Prow. Ang. iedna z naylepſzych i nayludnieyſzych, poſyła 2 Dep. na Parl. Ma *m.* 40 na około, i zawiera w ſobie 500000. morgow gruntu; obfituie prawie we wſzyſtko. Northampton ſtołecznym iey ieſt miaſtem.

NORTHAUSEN, ob. Nordhauſen.

NORTHEIM, *Northeimum*, bogate M. Niem. w Xſtwie Brunświckim. w pow. i o *m.* 4 od Goetingen. Wielki handel prowadzi. Mieyſce to bardzo ieſt uczęſzczane. Leży między rzekami Rumą i Leną. dł. 27. 45. ſz. 51. 42.

NORTHEN, m. Niem. w Elektorſtwie Hanowerſkim, nad rz. Bibert, niedaleko iey złączenia ſię z Leną.

NORTHUMBERLAND, *Northumbria*, Prow. nadmorſka i połn. Ang. *m.* 48. maiąca na około, a zawieraiąca w ſobie 1370000. morgow gruntu. Obfituie w źwierzynę, ołow, i węgle ziemne, ale nie ieſt bardzo żyzna. Poſyła 2 Dep. na Parl. Newcaſtel iey ieſt M. S.

NORWEGIA, *Norvegia*, Krol. Europ. w Skandynawii, między Szwecyą i morzem, nad ktorym one leży. Na 400. *m.* brzegi iey ſą długie, na 75 ſzer. Grunta ma niepłodne. W połnocney części nadto wielkie zimna panuią, w połud. zaś ſą umiarkowane. Góry zaſłaniaią ią od wiatrow wſchodnich, a wapory morſkie zwalniaią tęgość zimna. Rzadko port Bergeńſki ieſt zamarzły, Amſterdamſki, i Lubecki lubo bliżey kuſpołudniowi położone, częściey iednak marzną. Kray cały prawie okryty ieſt laſami i górami. Za zboże, wino i gorzałkę tamteyſi obywatele daią drzewa do budowli okrętow, futra i oley z ryb. Norwegczykowie ſą mężni, dobrzy maytkowie lecz grubianie, kobiety ſame ſą tu roſtropne i doſyć grzeczne. Przyięto Religią Luterſką w Norwegii r. 1525. Miała ſwych oſobnych Krolow do r. 1387. ktorego do Danii przyłączona była. Ma Vice-Reia, ktory ma abſolutną władzę, rezyduie w Bergen. Dzielą ią na Norwegią właściwą i do niey należące kraie. Norwegia właściwa zamyka w ſobie cztery prowincye wielkie, Bergeńſką, Agerhuſką, Drontheimſką, i Wardhuſką. Należące do Norwegii kraie ſą wyſpa Islandya i Ferro. dł. 26. -- 52. ſz. 59. -- 72.

NORWICH, *Nordovicum*, iedno z naypięknieyſzych, naybogatſzych, i naywiękſzych miaſt Anglii, ſtołeczne Prowincyi Norfolck, z Biſk. Suff. Kantorberſkiego. Zbogacaią go rękodzieła materyalne, i zdobią gmachy publiczne bardzo piękne. Jeſt oyczyzną Bergamów, Van der Does, ſławnego Samuela Klark i Whiſtona. Poſyła 2 Dep. na Parl. Leży przy zbiegu rzek Winſdery z Yarą, o *m.* 16 na połn. ku w. od Kambrydgi, 23 od Linkolnu, 30 od Londynu. dł. 18. 32. ſz. 52. 35.

NORYMBERGA, ob. Nurymberga.

NORYN, rz. w Ukrainie, wpada do Uſzy, a z tą do Prypecia pod Czarnobylem.

NOSSEN, m. w Miſnii nad Muldą, o *m.* 6 od Drezna.

NOSTITZ, familia, ktora kupiła Reineck od Elektora Moguncyi, dla mieſzczenia ſię w rzędzie Hr. Niem.

NOSTOWICE, Krolewſzczyzna w Woi. Wileńſkim, Konſtyt. Seymową oddana Artyleryi.

NOTEBURG, ob. Schluſſelberg.

NOTEC, *Noteſſius*, u Niem. *Netze*, rz. ktora wypływa przy Kruſzwicy z ieziora Gopła, ciągnie ſię ku z. po pod Pakoſzcz, Labiſzyn, Nakło, Piłę, Uyście, Dren i powyżey Landsbergi w Brandeburgii uchodzi do Warty. Podług traktatu r. 1772. ſtał ſię Noteć gra-

nicą powiatow Wielkopolskich oderwanych od Korony, tak iż kray leżący po iego stronie prawey nal. do Krola Pruſ. i ta część Kordonu od Noteci *Netz-Distrikt* się zowie, podzielona na Cyrkuły: Wałecki, Bydgoszcki, Inowrocławski i Gopłowski.

NOTO, *Netum*, dawne wiel. i piękne M. Sycyliiskie stołeczne Doliny *Noto*, na górze. Jest oyczyzną Jędrzeia Barbacyusza podług niektorych i Mikołaia Specialisa. Leży o *m*. 4 od Modica, 9 od Syrakuzy. dł. 32. 45. sz. 36. 50.

NOTHBURG, m. w Kurlandyi, ku połnocy leżące, nad iez. Ladeńsko.

NOTO, dolina, iedna z trzech dolin albo Prow. dzielących Sycylią. Leży między morzem, Doliną Demona, i Doliną Mazzara. Noto iest iey stołecznym miastem.

NOTRE-DAME, Nayśw. M. Panny, Opac. zakonu S. Augustyna w *Meaux*. inne Bened. w Niwernie; inne w Swessyonie. Jest wiele Opac. we Fr. pod tym im. samym, lub z przydatnym iakim nazwiskiem, iako Opac. Bened. *Notre Dame de la* Paix, w *Cambrai*, *Notre Dame de l'Eau* przy mieście *Chartres* &c. Obacz pod przydatnym nazwiskiem mieysca, iako *Notre-Dame des Vertus*, ob. pod *Vertus* &c.

NOTTEIN, Opac. Panien Szlachetnych w Bisk. Munsterskim, w Grodzie Horstmarskim.

NOTTINGHAM, *Rhage*, M. Ang. stol. Nottinghamshiru nad rz. Leon, o *m*. 40. na połn. ku z. od Londynu. Jest oyczyzną Tomasza Kranmera. dł. 16. 24. sz. 52. 55. Posyła 2 Dep. na Parl.

NOTTINGAMSHIRE, *Nottinghamia*, Prow. Ang. w Dyecezyi Yorkskiey, ma *m*. 50 na około, zawiera w sobie 566000. morgow gruntu. Powietrze tam iest czyste. Wielka liczba tu kopalni węglow ziemnych i lasow znayduie się, ale nie iest bardzo żyzna. Posyła 2 Dep. na Parl.

NOVALAISE, st. Opac. w Piemoncie pod górą Cenis, o *m*. 2 od Suzy.

NOVALA, *Nobiliacum*, m. Włoskie o *m*. 4 od Trewizy, należy do Wenetow. dł. 29. 40. sz. 45. 35.

NOVAN, m. Fr. o *m*. 3 od *Beaugence*. Drugie tegoż im. iest w Tourainie, o *m*. 4 na w. od Loches.

NOVARA, *Novaria*, dawne i mocne M. Włoskie w Xstwie Medyolańskim, stołeczne pow. Nowaressy, z Bisk. Suffr. Medyolańskiego. Jest to iedna z naypięknieyszych fortec w Xstwie Medyolańskim. Sł. iest przez batalią r. 1512. Xżę Eugeniusz dobył go r. 1706. Pan *Coigny* wziął go był r. 1733. Albutius Silus, i Piotr Lombard rodem byli z tego miasta. Leży na pagórku o *m*. 5 od Vercell, 8 od Casal, 10 od Medyolanu. dł. 26. 10. sz. 45. 25. Nowara i pow. Nowareski należą teraz do Krola Sardyńskiego.

NOVE (N. D. de la) Opactwo Ber. fund. r. 1144. między *Evreux* i *Conches*, czyni do r. 7000. liwr.

NOVELLARA, *Novellara*, piękne m. i Hr. Wło. o *m*. 4 od Gwastalli z pięknym zamkiem, w ktorym Hrabia udzielny, ktory iest z domu Gonzagow, zwykł mieszkać. dł. 28. 12. sz. 44. 50.

NOVES, m. Fr. w Prowancyi o *m*. 2 od Awenionu przy rz. Durance. Było przedtym ufortyfikowane.

NOVI, m. Bisk. Wło. w Rzeczypospolitey Genueńskiey, o *m*. 10 na połn. ku z. od Genuy, 4 od Tortony. Piemontczykowie dobyli go w miesiącu Czerwcu r. 1746. dł. 26. 23. sz. 44. 45.

NOUVION, m. Fr. o *m*. 2 od Abbewilli. Drugie iest tegoż im. o *m*. 2 od Landreci.

NOWA-BANYA, Konigsberg m. wolne w Hr. Bassensenskim w Węgrzech, sławne dawniey szybami złotemi. Leży na górze na połn. Nitry.

NOWA-DZWINKA, forteca Mosk. na wyspie, w Wielkorządztwie Archanielskim, i o *m.* 2 od Archaniołu.

NOWAJA-LADOGA, m. Mosk. w Wielkorządztwie Nowogrodzkim, nad iez. Ladogą, gdzie zaczyna się kanał, który się ciągnie do rz. Wolchowy.

NOWAJA-ZEMLA, czyli Nowa-Ziemia, wyspa na morzu lodowatym, w Syberyi, od Tartaryi Moskiewskiey przesmykiem Waygatz oddzielona, zasypana iest śniegami, podlega tak wielkim mrozom, że wina i wodki naytęższe tu marzną. W stronie połd. mieszkaią wyspiarze dzicy, i szpetni, w lochach się kryią, bawią się połowem ryb i zwierząt, których skórami się odziewaią, a mięsem żyią. Moskale z poblizkości Archaniołu wyieżdżaią tu na połow wielorybow i koni morskich, i tu zimuią, niedoznaią iednak tylu przykrości, ile użyli Holl. r. 1596. gdy na tey wyspie zimować musieli. sz. poln. 70.-76.

NOWAGORA, m. w Woi. Krakowskim, z dekanatem, ozdobna kościołem, zalecona górami bogatemi w kruszec. Leży w górach, o milę od lewego brzegu Wisły.

NOWA-WIES, lub Iglo, *Iglovia*, m. wolne w Stwie Spiskim, między innemi tam nayludnieysze i naylepiey zabudowane, niegdyś murami było opasane. Obywatele są gospodarni i handlowni. W górach poblizkich znayduie się miedź i żelazo. Leży nad rz. Hernatą od Podoleńca *m.* 1. od Lubowli 2. od Krakowa 18.

NOWE, m. i pow. w Woi. Pomorskim po Niem. Neuemburg z Stwem płacącym zł: 2005. znane iuż było r. 1310. Wypędzony ztąd był garnizon Polski, r. 1458. i wzięte od Krzyżaków, a r. 1464. oddane Polakom było. R. 1626. i 1655. Szwedzi go do poddania się przymusili. Jest dobrze budowane i handlowne dosyć. Leży na trakcie między Wisłą i Błotami, od Gniewia *m.* 2. od Gdańska *m.* 11.

NOWE-MESTO, nad Wahem, m. Węgier. uprzywileiowane, sł. obfitością win czerwonych niedaleko Priwitz, w Hr. Nitreńskim. Tegoż im. zwane *Neustadt*, w Hr. Trenschinskim. Także m. Czeskie w Cyr. Brinskim.

NOWE-MIASTO, albo Korczyn, *Corcinum*, dawne i st. M. w Woi. Sendomirskim w Pow. Wiślickim z stwem grodowym płacącym kwar: zł: 1809. Zam: szkołami, znaczne Generałami Woiewodztw Małopolskich, mieysce seymikow pow. Wiślickiego; ozdobne kościołami. Dzieie nasze często o nim czynią wzmiankę. Osobliwie pamiętnym go czyni dany tu początek seymom Polskim pod Władysławem Jagiełłem, który r. 1404. pierwszy ziazd z Possow z Wdztw w Korczynie złożył. Leży nad Wisłą od Krakowa *m.* 10. od Staszowa 5. od Lublina 23.

NOWE-MIASTO, m. w ziemi Rawskiey porządne, i dobrze zabudowane znaczne pałacem W. a mianowicie groblami kosztownemi, na połmili się rozciągaiącemi, i mostem na rz. Pilicy, nad którą leży, wygodnym. Imienia iest Granowskich, o *m.* 10 od Warszawy na połd. Znaczne tu bywaią iarmarki.

NOWE-MIASTO, lub Neustadt, m. w Woi. Poznańskim, dosyć znaczne, osiadłe rzemieślnikami, iest handlowne, o *m.* 5 od Wschowy, od Leszna 7. od Poznania 17. od Warszawy 57.

NOWE-MIASTO, m. pow. w ziemi Zakroczymskiey z stwem, nie ma nic znacznego. W kościele daie się tu widzieć grob Bolesława Xcia, brata Konrada. Leży od Pułtuska na z. *m.* 5. od Nasielska 2. Powiat Nowomieyski z innemi Powiatami seymikuie w Zakroczymie.

NOWE-MIASTO, m. i Po-

wiat w Woiewodztwie Chełmińskim po Niem. *Neumarck*, założone około r. 1319. Leży nad rz. Dribencą, o milę od Bratyana, od Chełmna 13. Są inne tegoż im. w Polsze miasteczka, mniey znaczne.

NOWODWOR, Stwo w Powiecie Wałeckim, płacące kwarty 10000. zł. Zabrane pod Pan. Pruskie r. 1772. Grunta ma błotniste, ale urodzayne, lasow niewiele.

NOWI-BASSAR, albo JENI-BASSAR, M. znaczne w Turcyi Europeyskiey w Serwii przy Oresko, przedtym było stoł. Rascyi, o *m.* 29 od Nissy, 41 od Belgradu. dł. 38. 59. sz. 43. 25.

NOWI, m. obronne w Kroacyi Węgier. nad rz. Unną.

NOWIGRAD, małe lecz mocne M. w Dalmacyi z zamkiem na ieziorze tegoż im. należy do Turkow. Leży przy Golfie Weneckim, o *m.* 8 na połn. ku w. od Zary, 7 na z. od Nony. dł. 34. 20. sz. 44. 30.

NOWIGRAD, M. bardzo mocne w Serwii należy do Turkow przy Dunaiu, o *m.* 14 na połn. od Nissy, 36 na połd. ku w. od Belgradu. dł. 43. 40. sz. 45. 5.

NOWIGRAD, *Novigradum*, małe lecz bardzo mocne M. w wyż. Węgrzech z mocnym zamkiem, stołeczne Hr. tegoż im. przy Dunaiu, na górze o *m.* 6 na w. od Strygonia, 10 na połn. od Budy. dł. 36. 45. sz. 47. 50.

NOWOGLADKA, m. KozakowGrzebieńskich, wWielkorządztwie Astrachańskim, obtoczone wałami.

NOWOGROD, zwany Siewierskim m. pow. w Woi. Czerniechowskim dosyć znaczne w murach i osiadłe. Jest nad Desżną od Czerniechowa na w. *m.* 15. Jest z swym pow. pod pan. Rossyi; powiat iednak ma swych urzędnikow, i seymikuie w Włodzimierzu.

NOWOGROD, m. w ziemi Łomżyńskiey nad Narwą blizko uyścia Pischy, od Łomzy ku z. o *m.* 3.

NOWOGROD, m. w Woiew. Bracławskim dosyć osiadłe, o milę od Alexandrowa nad rz. Bercadą. Niegdyś było opasane przeciw napaściom Tatarow.

NOWOGROD-WIELKI, *Novogardia*, bogate i bardzo wiel. ale źle budowne, drewniane M. Moskiewskie, stołeczne Xstwa czyli Wielkorządztwa tegoż im. z Arcybisk. i zamkiem, w ktorym Arcy-Bisk. i Woiewoda rezyduie. Dosyć znaczny prowadzi handel, lecz nie tak wielki, iak przedtym. Jan Bazyli Grodzdin dobył go r. 1467. Jan Bazylowicz pamiętnym go uczynił przez swe okrucieństwa r. 1569. Leży w pożytecznym dla handlu położeniu nad rz. Wolchową przy ieziorze Ilmen, o *m.* 52 na połd. ku w. od Narwy, 48 na połn. ku w. od Pleskowa, 90 na połn. ku z. od Moskwy. dł. 58. 23. sz. 51. 15. Xstwo W. Nowogrodu graniczy na połn. z Ingryą, na w. z częścią Xstwa Białoiezierskiego i Twerskiego, na połd. z prow. Rzewą na z. z Xięstwem Pleskowskim.

NOWOGROD niższy, *Novogardia*, Xstwo i M. bardzo ludne w Państwie Moskiewskim, z cytadellą i Arcy-Bisk. Miało swych udzielnych Xiąt niegdyś. Wszystko tam iest tanio. Leży przy zbiegu rzek Okki z Wolgą, na górze o *m.* 98 na połd. ku w. od Moskwy. dł. 65. 45. sz. 56. 34.

NOWOGRODEK, *Neogardia*, dawne i znaczne M. Lit: stoł: Wdztwa tegoż im. st. Trybunałem głownym W. Xstwa Lit: Kadencyi Ruskiey, ktory tu przez niedziel 22 dawniey agitował się alternatą z Mińskiem, a ktory zupełnie przeniesiony został do Grodna przez seym r. 1775. Ma Stwo grod. i szkoły. Założone było około r. 1219. Jest ozdobne porządnemi dosyć budowlami, wspaniałą kollegiatą, i innemi kościołami Łac. i Greckiemi.

Tu r. 1252 na Krol: Litt. był koronowany Mendog. Zruynowane zostało r. 1340 i 1390. Leży na pagorku, od Grodna na w. *m.* 19, od Mińska, od Nieświeża 11, od Orszy 57, od Warszawy 48. Województwo Nowogrodzkie w Litwie graniczy z Woi. Podlaskim, Trockim, Wileńskim, Mińskim i Brzeskim Litt: Zawiera 3 powiaty, Nowogrodzki, Słonimski i Wołkowyski. Seymikuie każdy osobno powiat, i obiera po 2 posłow i po dwoch Deput. Ma Woiewodę i Kasztelana Nowogrodzkich. Używa w herbie pogoni i Anioła. Za mundur mą kontusz ponsowy, żupan czarny. Rzeki w tym Woi. znacznieysze są. Niemen, Słucz, Szczara, Usza. Kray iest rowny, żyzny, i obfity w pasze, i owoce.

NOWOPOLE, m. w Woi. Krakowskim, nad rz. Pilczą, dawniey familii Koniecpolskich. Leży w okolicy Mstowa. Swiadczą niektorzy Pisarze, iako tu był ow zamek, zwany *Potok*, od ktorego st. familia Potockich wzięła nazwisko.

NOWOSIOŁKI, m. w ziemi Chełmskiey z Stwem. Tegoż im. iest Krolewszczyzna w pow: Latyczewskim płacąca kwarty zł. 1340. Także Starostwo w pow. Nowogrodzkim, niedaleko od Nowogrodka.

NOWOTANIEC, m. w Woi. Ruskim, a pod pan. Austr: w Cyrk: Samborskim, w Dystrykcie Liskim, niegdyś dziedzictwo familii Balow, na ktorym się ci pisali; Jest w położeniu gorzystym, od Sanoka na z. o *m.* 2.

NOWYDWOR, m. w Woi. Nowogrodzkim z Stwem, między błotami i rz. Leży w pow. Wołkowyskim od Mścibowa na połd: *m.* 5. Tegoż iest im. Krolewszczyzna w Woi. Rawskim, płacąca kwarty zł. 1206. Także na pogran. pow. Lidzkiego. Inne w Mazowszu, przy uyściu Buga do Wisły.

NOWYDWOR, m. w Woi. Trockim o *m.* 2 od Grodna. Są i inne w Polszcze m. tegoż im.

NOWYTARG, m. w Woi. Krakowskim z Stwem, dosyć piękne, nad granicą Węgierską, sławne znayduiącemi się w pobliskich gorach kruszczami, o *m.* 12 od Krakowa. dł. 42. 12. sz. 50. 2.

NOYA, w Galicyi o *m.* 8 na z. od Kompostelli.

NOYELLES, Margr: Fr. w Prow. Arras, przy Lens na w.

NOYEN, m. Fr. w *Maine* o *m.* 5 na połn: od *Fleche*; drugie o *m.* 4 na w. od *Baugé*.

NOYERS, *Nucetum*, m. Fr. w Burgundii, nad rz. Serin, na dolinie otoczoney gorami, gdzie wiele znayduie się wina, o *m.* 7 na połd: ku w. od Antyziodoru. dł. 21. 30. sz. 47. 38.

NOYERS, m. Fr. w Diec: Turoneńskiey, z Opac. Bened: fund: r. 1030, ktore przynosi 2000 liw: o *m.* 4 na połd: od wyspy *Bouchard*.

NOYON, *Noviomagus*, *Noviodunum*, Noyona, dawne i piękne M. w wyspie Fr. na granicach Pikardyi, z Bisk: suffr: Reimskiego, ktorego Biskup iest Hrabią i Parem Fr. Opac: tu iest Bened: pod im. S. Eligiego, ktore czyni do r. 14000 liw: i Augustynianow, pod im. S. Bartłomieia czyniące do r. 7000 liw; tudzież klasztory Bernardynow, Urszulinek i kapucynow, iedno kollegium, i 8 Parafii. Jest oyczyzną st. Kalwina, i Jakuba Sarazina. Franciszek I. zawarł tu traktat z Karolem V. r. 1516. Podczas Ligi kilkakrotnie będąc wziętym i odebranym nakoniec było oddane Henrykowi IV. r. 1594. Leży w miłym i zdrowym położeniu nad rz. Worsą. o *m.* 9 na połn: ku z. od Soissons, 13 na połd: ku w. od Amiens, 24 na połn: ku w. od Paryża. dł. 20. 40'. 43''. sz. 49. 34'. 37''.

NOZEROY, Nozeret, *Nucillum*, m. Fr. w Franſzkoncie, z zamkiem. Jeſt oyczyzną Jana *Chappuis*, i Gilberta *Couſin*. Leży na górze o *m.* 8 na połd. ku w. od Salins, 15 na połd: od Besançon. dł. 23. 48. ſz. 46, 44.

NUBIA, *Nubia*, Krol. Afr: graniczące na połn: z Egiptem, na w. z morzem czerwonym i częścią Abiſſynii, na połd: z puſzczą Ghoram, i częścią Nigrycyi. Wſzyſcy tamteyſi obywatele ſą rolnikami, a ziemia w obſitości wydaie zboża i trzciny cukrowe. Znayduie ſię tam kości ſłoniowey w obſitości. Krol Nubii zawſze prawie ieſt w Woynie z ſwemi ſąſiadami. Nil w tym kraiu tak ieſt płytki, iż można go łatwo pieſzo przeyść. Dangala ieſt ſtołecznym M. tego Kroleſtwa.

NUESTRA-SENNORA-DE-LA-PAZ, M. Amer połd: w Peru, w Audyencyi *Los Charcas*, przy źrzodle rz. *Choqueapo*, ktorey czaſem bierze im. z Biſk: ſuffr: Limańſkiego. Leży pod górą na dolinie obſitującey w wina i owoce, ktore dopiero w Styczniu doyzrzewać poczynaią. dł 313. 30. ſz. połd: 16. 50.

NUESTRA-SENNORA-DE-LA-VITORIA, M. Amer. połn: w Mexyku na brzegach odnogi *Campeche* w Prow: Tabaſco, ktorey także bierze im. Jan Kortez dobył to miaſto i złupił r. 1519. Hiſzpanie dali mu to nazwiſko na pamiątkę zwycięztwa ktore odnieśli nad obywatelami tych krain. dł. 285. ſz. 18.

NUESTRA-SENNORA-DE-LOS-REMEDIOS, ob. Rio de la Hacha.

NUILLE, m. Fr. w *Maine* o *m.* 4 na w. od Lawal, mieſzka tu Sędzia ſądow Krolewſkich.

NUILLE, i VANDIN, m. Fr. w *Maine* o *m.* 6 na połn: ku w. od Mayenne.

NUITS, *Nutium*, m. Fr. w Burgundyi ſławne ieſt przez ſwe dobre wina, i leży pod górą nad rzeczką *Muſin* o *m.* 7. na połd: ku z. od Diżonu, 3 od Beaune, 60 od Paryża. dł. 22. 28. ſz. 47. 10.

NUMATSIU, m. Japońſkie na wyſpie Niphon, przy uyściu rz. Siſingawa.

NUMBURG, m. Niem: w niż: Haſſyi. Należy do Elektora Mogunckiego. Jeſt oyczyzną Jerzego Grævius. Leży na górze przy zamku pewnym.

NUR, m. i ziemia w Woi. Mazowieckim z Stwem Grodowym, ktore płaci kwarty zł. 461 mieyſce ſcymikow i ſądow. Leży niedaleko Buga, od Zembrowa *m.* 3 od Broka 5. Ziemia Nurſka dzieli ſię na 3 pow: Nurſki, Kamieńczykowſki i Oſtrowſki, Obiera 2 Poſłow. Rzeka *Nurzec* wypływa z błot Podlaſkich ciągnie ſię pod Bocki, Brańſk, i blizko Nura, wpada do Bugu.

NURIMBERGA, *Norimberga*, Norymberga iedno z naywiękſzych, naypięknieyſzych, naymocnieyſzych, i naybardziey kwitnących miaſt Niem: ſtołeczne Frankonii z pięknym i mocnym zamkiem, gdzie Ceſarze bardzo często rezydowali, i z Akademią. Miaſto to ieſt Ceſarſkie, ma blizko *m.* 2 na około. Wſzyſtko tam ieſt przedziwnie uregulowane. Magiſtrat ieſt tym iedynie zaprzątniony, aby coraz to większy wzroſt brały, handel, kunſzta i nauki; Nie cierpi on naymnieyſzego próżniaka. Kościoły i gmachy publiczne ſą tam przepyſzne. Wydało bardzo wiele wielkich ludzi we wſzelkim rodzaiu. Sławny Albert Durer, Joachim Camerarius, ſławny Caré i Jan Cochleus byli rodem z tego miaſta. Znayduie ſię tu Biblioteka wſpaniała; Religia zaś Luterſka prym tam pomiędzy innemi trzyma. Leży nad Pegnitzą, ktora miaſto to na 2 czę-

ści dzieli; na niey kilka ieſt moſtow, z ktorych ieden ieſt wſpaniały. Leży o *m.* 22 na połn: ku z. od Ratyzbony, 36 na połn: ku z. od Munichu, 25 na połn. od Auſzpurga, 100 na z. ku połn: od Wiednia, 150 na w. od Paryża. dł. 28. 43. ſz. 49. 27. Rząd Rpltey Norymberſkiey ieſt Aryſtokratyczny. Wielka Rada ieſt złożona z 200 oſob, a zaś rada udzielna ze 34 Praktykantow, i ośmiu nayzachwaleńſzych rzemieślnikow. Nie maſz żadnego miaſta w Niemczech ktoreby celowało Norymbergę w ochędoſtwie i czyſtości, iuż to domow, iuż to ulic. Cierpieć tam Zydow nie mogą, ktorym tu i nocy iedney przebyć niewolno, a ieżeli ktory w mieście pokaże ſię muſi wprzod opłacić ſię. Z czaſem Norymberga nabyła gruntu na *m.* 40 na około, a zaś *m.* 12 Diametru maiącego. R. 1770 M. to wraz z ſwemi należytościami we Francyi od prawa Kadukowego uwolnione było.

Nie trzeba mieſzać ziemſtwa i Miaſta Norymbergi, z Burgrawiatem Norymberſkim, poſiadanym przez MargrabiowBrandeburſkich, z inney, a nie z Elektoralney linii pochodzących. Wyżſze Burgrabſtwo leży na połn. Norymbergi. Dzielą go na 5 Cyrk. 1 Bareytſki. 2 Kulmbachſki. 3 Hoffeńſki. 4 Vonſidelſki, i 5 Neyſztadſki. Niżſze Burgrabſtwo, leży na połd: Nurymbergi; lecz bardziey ieſt znane pod im. Margr: Anſzpachſkiego ob. Auſpach.

NURTINGEN, m. Szwabſkie z zamkiem, i moſtem kamiennym nad Nekrą w Xſtwie Wirtemberſkim, o *m.* 5 na połn: ku w. od Tubingi. Dobre w tym m. inſtrumenta muzyczne robią.

NUSBERG, zamek mocny położony na gorze w niż. Karyntyi, o *m.* 8 na połn: od Klagenfurtu.

NUSCO, m. Włoſkie w Krol. Neapolitańſkim, w Pryncypacie dalſzym, pod gorą z Biſk: ſuffr: Salerneńſkiego.

NUYS, albo Neus, *Nouesium*, dawne i mocne m. Niem: w Elektorſtwie Kolońſkim. Xżę Parmeńſki dobył go r. 1580. Leży nad rz. Erftą, o poł mili od Renu, 2 od Duſſeldorpu, 9 od Kolonii. dł. 24. 22. ſz. 51. 18.

NYBURG, ob. Neuburg.

NYENHAUS, ob. Neuhaus.

NYENSCHANTZ, m. obronne w Wielkorządztwie Petersburſkim, gdzie dawniey była Landeſkrone, ktorą zdobyli Moſkale r. 1703. Leży nad Newą między wielką i małą Ochtą.

NYLAND, *Nylandia*, Prow: Szwedzka nad Golfem Finlandſkim. Znacznieyſze w niey miaſta ſą Ekenes, Raſeborg, Helſingfors, i Borgo.

NYMBURG, *Novoburgum*, m. mocne Czeſkie nad Elbą. Woyſka Saſkie ſzturmem go dobyły r. 1634. dł. 33. 1. ſz. 50. 8.

NYMPHENBOURG, piękny zamek rozkoſzny Elektora Bawarſkiego, niedaleko Munichu, o poł mili. Zalecaią go piękne ogrody i fontanny.

NYON, *Nevidunum*, dawne i doſyć znaczne m. i Grod w Szwaycaryi w Kantonie Berneńſkim, z zamkiem, z ktorego bardzo piękny ieſt proſpekt. Widzieć ſię tam daie wielka liczba Inſkrypcyi za czaſow ieſzcze Rzymſkich wyrytych. Doſyć ieſt handlowne. Leży w gruncie żyznym, przy iezіorze Geneweńſkim, o *m.* 4 na połn: ku w. od Genewy. dł. 23. 45. ſz. 46. 24.

NYONS, m. w Delfinacie nad *Eygues*, o *m.* 6 na połd: ku w. od Montelimar, 4 na połn: ku w. od Vaiſon. Odprawuią ſię tam 3 Jarmarki co rok, a targ co czwartek. Jeſt tu klaſztor Reformatow, iedno przeorſtwo Benedyktyńſkie

trzy fabryki mydlane, kilka wełnianych i innych materyi. Znayduie się przy tym miasteczku źrzodło wody mineralney, nazwane *Pontias*.

NYSLOT, zamek w Państwie Moskiewskim w Inflanciech nad rz. Narwą, blizko iez: Saymy, o *m.* 8 na półn: ku z. od m. Narwy. dł. 46. 30. sz. 58. 46. Nazwisko iest przerobione z tego: *Neuschloss*, czyli nowy zamek.

NYSTAD, m. Szwedzkie w Finlandyi półn: sławne zawartym tu pokoiem między Szwecyą i Rossyą r. 1721, i zalecone portem dobrym. Leży nad morzem.

NYSTED, lub NYESTED, m. Szwedzkie na wyspie Laalandyi, niegdyś dobra klasztorne.

O

O (St. Martin) m. Fr. w Normandyi, z tyt: Margr: o *m.* 3 na połd: od Argentanu.

OAKHAM, m. Angiel. głowne mieysce Rutlandyi, w Diec: Peterborughskiey, o *m.* 24 na półn. ku z. od Londynu, 8 na z. od Peterborugha. Mieszkańcy maią prawo wybierania cła od koni podkutych, tak iż wieżdżaiący do miasta, albo podkowy oddawać, albo ie opłacać muszą. dł. 16. 45. sz. 51. 38.

OBAISINE, m. Fr. z Opac. fund. r. 1141, w Diec: Lemowiceńskiey; Jest Cysterśow, czyni 7000 liwr: o *m.* 2 od Brive.

OBDORYA, Prow: Tartaryi Moskiewskiey, ktora składa część Syberyi, na w. rzeki Oby. Leży prawie pod Cyrk: polarnym. M. S. Obdorskoy w pow. Berezowa nad rz. Polni, gdzie Samoiedy płacą daninę.

OBELSKIE Stwo, w pow: Wilkomirskim iedno iest z dobr tych, ktore nadane są Exulantom Smoleńskim Konstyt. Seymow 1662 1670. 1679 a osobliwie r. 1697 i 1717 w naturę dobr ziemskich obrocone, a 1775 imże ubespieczone.

OBERKIRCH, *Ypergræcya*, m. i zamek w Alsacyi, za Renem, o milę od Strazburga, nal. do Bisk: Strazburskiego. dł. 25. 55. sz. 48. 35.

OBERNDORF, m. Niem. w Szwabach Rakuskich w czarnym lesie nad Nekrą, o *m.* 3 na półn: od Rothweili. dł. 26. 18. sz 48. 10.

OBERNHEIM, ob. Ehenheim.

OBERNPERG, lub NOBERNBERG, piękne m. Niem. w Bawaryi, z zamkiem, nal. do Bisk. Passawskiego.

OBERTYN, m. w Woi. Podolskim, teraz pod pan. Austr. w Cyrk: Halickim, na trakcie Stanisławowskim, od Tyśmienicy ku połd: *m.* 3, od Zaleszczykow na z. 5. Sławny zwycięstwem Polakow nad Wołochami, gdzie poległ st. Sieniński.

OBODOWKA, m. w Woi. Bracławskim, od Niemierowa na półn: *m.* 3.

OBOIAN, m. Moskiewskie, w Wielkorządztwie Białogrodzkim.

OBOLA, rz. w Połockim, ktora wypływa z bagn Połockich, i wpada do Dźwiny.

OBOLENSK, m. w Wielkorządztwie Moskwy.

OBOLLACH, piękne i bardzo mocne m. Perskie, w Iraku Perskim, nad iedną odnogą Tygru, blizko Bassory. Wschodnie kraie wynoszą go, iako ieden z 4 mieysc nayroskosznieyszych w Azyi, ktore nazywaią *rayem*. sz. 30. 15. dł. 65. 50.

OBORNIKI, m. Pol. w Woi. Poznańskim, z Stwem płacącym kwarty zł. 2390. Leży niedaleko Warty, od Gniezna ku półn: *m.* 4 Blizko znayduie się góra maiąca kruszcze. dł. 40. 4. sz. 53. 9.

OBRA, dawne m. w Woi. Poznańskim, z dawnym Opac. Cyster. nad rz. tegoż im. od Kalisza na z. około *m.* 10. Leży na pogran. Kaliskim.

OBRISTENFELD, Opac. szlachetnych panien w Xstwie Wirtemberskim.

OBRYN, w Woi. Nowogrodzkim gniazdo familii Obryńskich.

OBSFELD, m. Niem. z grodem, w Xstwie Magdeburskim, nad Allerą o *m.* 8 na połd. ku w. od Giffhorn. Należy do Landgraffa Homburskiego.

OBSLO, m. w Norwegii daw. zwane, teraz *Anslo.* ob. Anslo.

OBY, wielka rzeka Azyat: ktora wypływa z Tartaryi wielkiey, z ieziora Kithai, płynie przez kray Altyn, do morza Lodowatego, zwana u Łac. *Margus*, lub *Obius.*

OCANA, m. Hiszp. w nowey Kastylii, w rowninie miley, obfitey w wszelkie potrzeby życia, o *m.* 9 od Madrytu. dł. 14. 39. sz. 39. 56.

OCEAN, *Oceanus*, zowie się zebranie wszystkich morzów, ktore oblewaią ziemię, a ktory podług części świata wschodnim, zachodnim &c. lub podług kraiow, ktore ogranicza Atlantyckim, Indyiskim &c. zowie się.

OCHEŁNICKIE, Stwo, w Woi. Mińskim płacące kwarty złł: 191. zamienione za dobra ziemskie Ur. Toloczki Konstytucyą r. 1775. i obrocone w dziedzictwo.

OCHMATOW, m. w Woiew. Kiiowskim sł. potyczką krwawą pod Koniecpolskim Hetmanem. Leży blizko granic Woi. Bracławskiego, od Lisianki na z. około *m.* 7.

OCHRIDA, ob. Giustandil.

OCHOTSKOY, m. Tartaryi Moskiewskiey, przy uyściu rzeki Ochoty, do zatoki morskiey tegoż im. między Syberyą i Kamszatką. Ztąd płyną Moskale do Kamszatki, a droga ta wynosi na *m.* 180.

OCHSENFURT, *Bosphorus*, Oxenfurt, m. Niem. w Frankonii, w Bisk. Wurtzburskim, nad rz. Menem. Należy do Kanonikow Wurzburskich. Okolica wydaie dobre wina, od Wurtzburga nad połd. ku w. *m.* 5. dł. 27. 50. sz. 49. 40.

OCHSENHAUSEN, Opac. Bened. w Szwabii, między Memmingen i Biberach, na Rortamą. Opat nadany tytułem Xcia Rzeszy Niem. r. 1747.

OCKAM, ob. Oakam.

OCTEVILLE, m. Fr. w Normandyi w pow. *de Caux*, o milę od Montivilliers.

OCZAKOW, *Axiace*, wielkie i mocne M. w Turcyi, w Bessarabii, stolica Tatarow Oczakowskich, sł. batalią r. 1644. Przy tym mieście stoią zawsze Galery Tureckie, dla bronienia Kozakom czyniącym naiazdy weyścia na morze przez uyście Dniepru, ktory blizko tego M. do morza czarnego wpada. Obronny iest Oczakow kilką zamkami, o *m.* 17 na połd. ku z. od Białogrodu, 170 od Konstantynopola. dł. 47. 35. sz. 46. 30.

OCZAKOWSCY Tatarowie, mieszkaią między Dnieprem i Dniestrem w Bessarabii.

OCZYCE, m. w Woi. Mińskim, pod pan. Rossyi, od Mińska na w. *m.* 13.

ODENSEE, *Ottonium*, Odensa, znaczne M. Duńskie na wyspie Fionii z Bisk. pod Metropolią Lundeńskiego, o *m.* 18 na połn. ku w. od Slezwiku, 20 od Kopenhagi. dł. dł. 28. 2. sz. 55. 28.

ODENSHOLM, wysepka na morzu Baltyckim, będąca na połn. Oeselli, nal. do Moskwy.

ODER, *Odera, Viadrus*, Odra, znaczna rzeka Niem. ktora bierze początek swoy w Morawii we wsi: *Giebe.* Przerzyna Szląsk, Marchią, i Pomeranią; potym uchodzi do morza Baltyckiego trzema uyściami. Czyniła niegdyś granicę Państw Korony Polskiey od Niemiec.

ODERBERG, m. Niem. w śrzedniey Mar: Brand: nad Oetrą, o *m.* 25

na połd. od Szczecina z dobrą fortecą, oblaną zewſząd wodą. Wiel. w tym mieście ſą magazyny, i handel znaczny oſobliwie na ryby. Inne ieſt tego im. w Szląſku, tegoż im. nad Odrą, o *m.* 5 na połd. od Racibora, ktory należy do domu Auſtr.

ODERNHEIM, m. Niem. w Xſtwie Dwoch-moſtow, w powiecie Meiſſenheimu, i o *m.* 2 na w. od Meiſſenheimu.

ODERHEIM, m. Niem. w Palatynacie niżſzym, o *m.* 6 na połud. od Moguncyi.

ODNOGA, termin Geogr. toż prawie co Bey, Golf, *Sinus*, zatoka morza, ieziora, rzeki &c. czyli ta część, ktora oderwawſzy ſię od wſpolnego łoża, wchodzi klinem między ziemię, ktora go zewſząd otacza, procz tego mieyſca, gdzie ſię z ſwoią wodą łaczy. ob. Bey. Golf.

ODOLANOW, m. w Woiew. Kaliſkim, z ſtwem płacącym kwarty zł: 6117. Leży w pow. Kaliſkim, niema nic znacznego, procz zamku w śrzod bagnow.

ODOWARA, lub Darow, m. w Japonii, na wyſpie Niphon z zamkiem. W tym to mieście ſzczególnie i Meaku preparuią parfumy *Cathou.* W położeniu ieſt bardzo miłym.

ODRZYWOŁ, m. w Woi. Sandomirſkim, niegdyś dobra i gniazdo familii Odrzywolſkich.

ODZIELSKO, m. w Woiew. Trockim, w pow. Grodzieńſkim; między Krynkami i Grodnem, od oſtatniego o *m.* 5.

ODZYWOT, m. Pol. w Woi. Sandomirſkim, ſł. dobremi piwami.

OEDENBURG, ob. Sopron.

OELAND, Oelandya, zwana wyſpą Siana, ieſt znaczna wyſpa na morzu Baltyckim, ku brzegom Szwecyi, blizko Prowincyi Gotthii. Nal. do Krol. Szwedzkiego. Borckholm ieſt iey M. głowne. dł. 34. 48.--35. 45. ſz. 56. 12.--57. 24.

OELS, ob. Oleśnica.

OERINGEN, wieś z grodem w Frankonii, znaczne zamkiem, w Hr. Hohenloeńſkim, o *m.* 6 na połnoc ku z. od Halli Szwabſkiey. Jeſt tu także Collegium.

OESEL, *Oſilia*, wyſpa na morzu Baltyckim, ku brzegom Inflanckim, blizko Golfu Rygi. Należy do Moſkwy. Na niey m. Arensburg. dł. 39.--40. 54. ſz. 57. 48.--58. 38.

OETMARSEN, m. Rzplitey Holl: w Oweriſſelii, w dyſtrykcie Twentſkim, o *m.* 3 na połn. od Oldenzeli.

OETTINGEN, *Oeni Pons*, Ottynga, m. Niem. w Bawaryi wyż. w Juryzdykcyi miaſta Burckhauſen, nad Inną, o *m.* 4 na połn. ku z. od Burckhauzeny. dł. 30. 22. ſz. 48. 8.

OETTINGEN, lub Oeting, *Oettinga*, Oettinga, piękne M. Niemiec. i Xſtwo w Szwabii, o *m.* 8 na połn. od Donawerty. Kray Xſtwa rozciąga ſię wzdłuż na *m.* 12. wſzerz. na 8. Xżęta Oettyngenſcy dzielą ſię na dwie linie, iedna ieſt Proteſtancką, druga Katolicką. Miaſto leży pod grad. dł. 28. 20. ſz. 48. 52.

OFANTO, *Aufidus*, rzeka Włoſka, ktora oddziela Kapitanat, od ziemi Barſkiey, w Krol. Neapolitańſkim.

OFFEMBURG, lub Offenburg, *Offonis-burgum*, piękne M. Ceſarſkie w Cyr. Szwabii, pod protekcyą domu Auſtr. Wzięte było od Franc. r. 1689. wyięte ieſt od prawa Kadukowego we Francyi r. 1770. Mieſzkańcy ſą Katolicy. Od Strazburga na połd. ku w. *m.* 5 od Bady 8. dł. 25. 37. ſz. 48. 28.

OFFEN, ob. Buda.

OFFENHEIM, lub Uffingen, m. Niem. w Frankonii z zamkiem, w Margr: Anſpachſkim, o *m.* 3 na z. od Winsheimu.

OFFRANVILLE, m. Fr. w Normandyi wyż. o milę od Dieppy, i od *Argues.*

OGLIO, *Ollius*, rzeka we Wł: ktora ma źrzodło w pow. Bryxyeńſkim, i wpada do Padu.

OGNIES, wieś i Hr. w Artezyi, o *m.* 3 na w. od Lens.

OGRODZIENIEC, w Woi. Krakowskim z dawnym zamkiem na skale niema nic znacznego, dawniey Firleiow, i Bonerow dobra niedaleko od Lelowa.

OHIO, wielka rz. Amerykańska, w nowey Francyi. Wpada do rzeki Missisipi, ubiegłszy na *m.* 300.

OHNSPACH, ob. Anspach.

OHULOW, m. w Kiiowskim, na półn. Baryzpola, o *m.* 5.

OIBO, wyspa Affr. ku brzegom Zangwebaru, iedna z wysp Kwirymbskich. Znayduią się tu źrzodła piękne.

OIGNY, *Angiacum*, Oania, Opac. Fr. fund. r. 1106. w Burgundyi, o milę od źrzodła Sekwany, 5 od *Chatillon.* Jest zakonu S. August: czyni 4500. liwr.

OIGNIES, m. Fr. nad Sambrą między Namurem, i Charleroy, z klasztorem Kanonikow regularn.

OIGNON, Oanion, rzeka mała we Fr. wypływa z gór Wozgeńskich w Lotaryngii, przerzyna Franszkont, i wpada do rz. Saone w Talnay. Bieg ma kręty na *m.* 25. Nie iest spławna, spuszczaią iednak nią drzewa do okrętow.

OINGT, m. Fr. w Lugduńskim na wzgórce, o *m.* 5 od Lugdunu.

OIRA, *Uria*, dawne m. Wło. w ziemi Otrantskiey, z Bisk. pod Metropolią Tarenteńskiego, i z dawnym zamkiem, pod górą Apenninem, o *m.* 8 na półn. ku w. od Tarentu, 8 od Brunduzium; dł. 35. 22. sz. 40. 48.

OIRVAULT, ob. Airvaux.

OISE, *Isara*, Oezya, rz. we Fr. wypływa z gór Ardennes, o *m.* 5 na z. od Charlemont, wpada do Sekwany o *m.* 2 na półn. od Poissy. Ubiega na *m.* 45. Obfituie w ryby. Spławną iest od *Fere.*

OISEMONT, m. Fr. w Pikardyi, z Kommaderyą Maltańską, z grodem, o *m.* 3 na połd. od Abbewilli.

OISESAU, m. Fr. w pow. Cenomańskim, o milę od Mayenny.

OISY, m. Fr. o milę od Clamecy. Tegoż im. inne w Artezyi z tyt. Hr. o *m.* 3 od Kameraku.

OKAYNIE, stwo w Woi. Wileńskim, w pow. Wiłkomirskim, posiadane prawem emfiteuzy od Michała Konczy.

OKCHAMPTON, m. Ang. w Dewonshirze, o *m.* 7 na z. od Excesteru. Wysyła 2 Dep. na Parl.

OKHAM, ob. Oakam.

OKKA, wielka rz. w Państwie Moskiewskim, płynie od z. do w. po pod Kalugę przez Xstwo Rezańskie. i wchodzi blizko Nowogrodu niż: do Wolgi. Iest spławna.

OKMIANY, stwo w pow. Wiłkomirskim, płaci kwarty zł: 136.

OKNIANY, Krolewsz: w Xięstwie Żmudzkim, w pow. Wiel: Dyrwian, ktora cum attinen. płaci kwarty zł. 1446. nad rz. Windawą.

OKOPY S. Tróycy, obronna forteca w Woi: Podolskim, osadzona garnizonem, naprawiona i umocniona, z rozkazu i kosztem Stanisława Augusta. Leży nad Niestrem, o *m.* 3 od Kamieńca.

OKRZEJA, lub OKRZA, m. w Woi. Sandomirskim, w pow. Stężyckim. dł. 47. 4. sz. 52. 7.

OKUNIOW, m. w Woi. Mazowieckim, w ziemi Warszawskiey na trakcie Nittawskim, od Warszawy ku półn. *m.* 3.

OLANOW, m. w Woi. Wołyńskim, niema nic znacznego, od Berdyczowa na z. *m.* 6.

OLAWA, lub OHLAU, m. Szląskie w Xstwie Brzegskim, z wspaniałym zamkiem, nad małą rz. Olawą, wzięte iest od Prusakow r. 1741. o *m.* 4 na półn. ku z. od Brzegu.

OLBROM, lub WOLWRAM, stwo w Woi. Krakowskim, leży w pow. Xiązkim. Jest tu klasztor Kanonikow regul.

OLDENBURG, *Oldenburgum*, znaczne, i mocne M. Niem.

ſtołeczne, Hr. w Weſtfalii, z wſpałym zamkiem, ktory ſłuży mu za Cytadellę. Miaſto i Hr. należy do Krola Duńſkiego, pochodzącego z domu Hrabiow z Oldenburga, a ktory dał ie w zamian Xciu Holſztyńſkiemu, za Holſztyn Xcy r. 1773 Leży nad rz. Hientą, w kraiu bardzo żyznym i obfitym w konie, o *m.* 9 na z. od Bremy, 18 od Embdeny, 29 od Monaſteru. dł. 24. 42. ſz. 53. 12. Hr. Oldemburſkie i Delmenhorſtſkie położone ieſt między Fryzyą, Biſk. Monaſterſkim, Xſtwem Breneńſkim, i morzem Niemiec: Rozciąga ſię wzdłuż na *m.* 22, wſzerz 18. Bogate ieſt w paſze dobre, i liczne ſtada, w położeniu bardzo wygodnym dla handlu.

OLDENBURG, dawny zamek w Hr. Lippeńſkim, między Lippą i Paderborną.

OLDENBURG, lub ALTENBURG, mierne M. z grodem w Wagryi, o *m.* 10 na półn. od Trawemundy. Ceſarz Oto I. podbił ten kray, i poſtanowił tu Biſk. ktory był przenieſiony do Lubeki. Należało do Xżąt na Holſztynie-Gottorpie. dł. 28. 50. ſz. 54. 20.

OLDENDORF, lub OLDENDORF, m. Niem. w Cyr. Weſtfalii, w Hr. Schawenburſkim, blizko Wezery; ſławne ieſt potyczką r. 1633. o milę od Schawenburga. dł. 28. 10. ſz. 56. 19.

OLDENZEL, *Salia vetus*, m. w Rzpltey Hollen. w Prow. Oweriſſelli, o *m.* 3 od Oetmarſen, 10 na w. od Dewenteru. dł. 24. 33. ſz. 52. 22.

OLDESLO, *Odeslovia*, m. Niem. w Wargryi, należy do Krola Duńſkiego, ktory go bardzo dobrze ufortyfikował r. 1688. Leży nad Trawą, o *m.* 7 na z. od Lubeki, 10 od Hamburga. dł. 28. 1. ſz. 53. 58.

OLEKMINSK, m. w Syberyi w pow. Jakuckim, nad rz. Olekmą.

OLENDORF, m. Niem. w Cyr. Saxonii niżſzey w Xſtwie Wolfenbuttel, niedaleko od Wezery, na półn. Bewerny.

OLENDRY, kępa oblana Wiſłą pod Warſzawą, miłe mieyſce do przechadzki, nal. do domu Saſkiego.

OLERON, *Olario*, wyſpa mała we Fr. ku brzegom Santonii, o *m.* 2 od lądu. Długości, ma *m.* 5. ſzerokości 2, a w około 12. Jeſt bardzo żyzna. Liczą w niey na 12 tyſięcy mieſzkańcow. Obronna ieſt zamkiem, dobrze umocnionym. Wczaſie Ligi ſwey opanowali ią Rupellanie, i trzymali ią do r. 1626. w ktorym Ludwik XIII. podbił ią razem z wyſpą *de Re*. Mieſzkańcy ſą bardzo biegli marynarze.

OLESKO, Oletzko, zamek Pruſki w Sudawii przy mieście *Margrabowa*, ktore od Margrabi Albrecht ſwego założyciela ma nazwiſko. Leży przy pograniczu Litwy. Blizko ieſt tego im. iezioro.

OLESZKOW, ſtwo w Mściſławſkim, teraz pod pan. Roſſyi.

OLESKO, m. w Woi. Wołyńſkim, ſławne urodzeniem Jana III. r. 1629. Dobra niegdyś familii Sienińſkich, blizko gdzie Styr ma ſwe źrzodło, od Brodow na połd. ku z. w gruntach bardzo żyznych.

OLESNICA, lub OELS, *Olſa*, piękne, mocne, i doſyć znaczne M. Szląſkie, z tyt Xſtwa. Nal. do domu Wirtemberſkiego. Zdobi go bardzo piękny pałac. jeſt o *m.* 9 na w. od Wolawy, 8 od Wrocławia. dł. 34. 55. ſz. 51. 26.

OLESNICA, m. w Woi. Krakowſkim, w dekanacie Pacanowſkim leżące w poblizkości Oſſolina, dziedzictwo niegdyś i gniazdo familii Oleśnickich, od ktorych przeſzło w dom Lanckorońſkich. Zbigniew Oleśnicki Kardynał Biſkup Krakow. wyſtawił tu kościoł z cioſu, ktory potomkowie zarażeni herezyą na zbor ſwoy obrocili byli. dł. 40. 2. ſz. 52. 6.

OLESZNA, m. w Woi. Kiiowſkim, przy uyściu rzeki tegoż

im. ktora wpada do Worfkli. Jeft pod pan. Roffyi, od Achyra na połnoc.

OLESZYCE, m. w Woi. Rufkim, a pod pan. Auftr. w cyr. Bełzkim, w dobrym położeniu, o *m.* 2 od Lubaczowa na z.

OLEWSKO, m. w Woi. Brzefkim Litt: dofyć znaczne, z ftarym zamkiem, nad rz. ktora wpada do Prypecia, od Dubrowicy na w. około *m.* 10.

OLETTE, m. Fr. w Ruffylonie o *m.* 2 od *Villefranche.*

OLEXINIEC, nowy i ftary, dwa m. blizko fiebie leżące, w Woiew. Wołyńfkim, przy granicy Kordonu Auftr. w gruntach bardzo żyznych, o *m.* 2 od Podkamienia.

OLHA, iezioro znaczne w Woiew. Mińfkim długie na *m.* 3 a 2 blizko fzerokie, z ktorego wypływa rz. tegoż im. uchodząca do Berezyny. Leży na w. Swisłocza, o *m.* 6.

OLIEROUE, m. w Arwernii, o *m.* 6 na z. od Montbrifon.

OLINDA, lub PERNAMBUCO, M. Amerykańfkie w Brezylii w Kapitanacie Fernambuckim z Bifk. pod metropolią S. Salvador. Jezuici tu mieli wfpaniałe Kollegium. Wzięte było od Hollend. r. 1630. i nazwali go Olindą, ale Portugalczykowie mianuią go raczey *Pernambuco.* Ztąd naywięcey wychodzi drzewa Brezyliowego. dł. 342. 30. fz. połd. 8. 12.

OLIOULES, m. Fr. w Prowancyi otoczone ogrodami oliwnemi, o milę na z. od Toulon.

OLITA, *Oliba,* bardzo piękne m. Hifzp. w Nawarze, ftoł: powiatu (*Merindada*) tegoż im. Krolowie Nawarry tu niegdyś fwą mieli rezyd. Leży w kraiu wefołym i żyznym na trakcie z Pampelony do Saragoffy, o *m.* 8 na połn: od Tudeli, 8 od Kalahory. dł. 16. 12. fz. 42. 20.

OLITA, m. Krolewfzczyzna w Woi. Trockim z Ekonomią, w dobrym położeniu nad Niemnem na trakcie z Warfzawy do Nittawy. Tu Konftytucyą r. 1775. przeniefione zoftały fądy z Merecza i Trokow dla wygodnieyfzego położenia, od Merecza *m.* 4. od Kowna 10. od Grodna 15.

OLIVA, m. Hifzp. w Krol. Walencyi, o *m.* 15 na z. od Xatiwy.

OLIVARES, m. Hifzp. z tytułem Hr. w Kaftylii dawney, o *m.* 7 na połd. ku w. od Walladolidy.

OLIVENCA, *Evandria, Oliventia,* Oliwenza, bardzo mocne, i wielkiey wagi m. w Portugalii, w prow. Alentejo. Hifzpanie go dobyli r. 1658. i traktatem Lizbońfkim powrocili go Portugalczykom 1668. Leży w obfzerney rowninie blizko Gwadyany, o *m.* 6 na połd. od Elvas, 16 na w. od Ewory. dł. 11. 12. fz. 38. 28.

OLIVES, Opac. Bernard. w Narbonnii, czyni 4000. liwr.

OLIVET, m. Fr. o milę od Orleans. Tegoż im. Opac. Cyfter: o *m.* 2 od Romorentin, czyni 2500 liwr.

OLIWA, *Oliva,* m. w Woiewodz. Pomorfkim, fławne dawnym i bogatym Opac: Cyfterfow fund: około r. 1170. od Sobiesława Xcia Pomor: z wfpaniałym klafztorem, ktory Gdańfzczanie zburzywfzy w r. 1577. na odnowienie iego 20000 zł: zapłacić mufieli. Kościoł tu ieft przepyfzny, zawiera ciała 77 Xiążąt Pomor: i liczy 40 ołtarzow przyozdobionych guftownie. Pałac Opata i ogrod z perfpektywą rznięą do morza ieft bardzo piękny. Pifarze twierdzą, iż to Opac: było w początku Benedyktynow. Sławna ieft Oliwa traktatem za pośrzednictwem Francyi między Polfką i Szwecyą r. 1660 zawartym. Jeft o milę od Gdańfka, 24 od Torunia. dł. 36. 32. fz. 54. 26.

OLIWNA góra, *Mons Olivarum, la Montagne des Oliviers,* ft. góra w Paleftynie, o 600 krokow od Jerozolimy na w. oddziela ią od

miaſta rz. Cedron, i dolina Jozafat. Jeſt o 3 wierzchołkach; z ſrzedniego z nich Chryſtus P. do nieba wſtąpił.

OLKIENIKI, m. w Woiew. Trockim, ſławne Konfederacyą Olkienicką czyli raczey krwi obywatelſkiey rozlaniem r. 1700. Jeſt Krolewſzczyzna, płaci kwarty zł: 4683. Leży na pograniczu Wileńſkim, przy rz. Mereczu, o *m.* 13 ku z. od Oſzmiany.

OLKUSZ, Ilkuſch, *Ilcuſſii Montes, Ilkuſhium*, m. w Woiew. Krakowſkim, ſławne górami bogatemi w ſrebro, cynę i ołow. Auguſtynianin nieiaki imieniem Grzegorz rodem z tego m. odkrył ie pod pan. Kazimierza W. Ciągną ſię one na milę w około Olkuſza. Doſtawano tu w iednym roku ſrebra na 6000. grzywien, a ołowiu 5000 cetnarow. Zalane one z czaſem wodą zoſtały, ale odnowienie, i przywiedzenie ich do użytecznego ſtanu będzie winien narod ſzczęśliwemu Stan: Auguſta panowaniu. Dwor Wideńſki proponował Rzeczypoſpolitey otworzenie ich, a Komiſſya Skarbu ofiarowała nadgrodę, ktoryby podał ſpoſob wyciągnienia z żup wody. Miaſto ieſt małe, ma klaſztor Auguſt: Leży w niemiłey okolicy w pośrzod gór, od Krakowa na połn. ku z. *m.* 5. dł. 37. 25. ſz. 50. 26.

OLME, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 4 od Thiers.

OLMEDO, m. Hiſzp. w Kaſtylii dawney, nad Adayą, o *m.* 12 na połd: od Walladolidy.

OLMUTZ, *Olomutium*, Ołomuniec, weſołe, mocne, i iedno z naypięknieyſzych miaſt Niem. ſtołeczne dawniey Morawii, z Arcy - Biſkupſtwem z ſławną Akademią. Zdobi go Kollegium, wiel: i piękne budowle. Jeſt handlowne, i bardzo ludne. Wzięte było od Pruſakow r. 1741. a odebrane od Ceſar: 1742. Krol Pruſki r. 1758 od oblężenia iego odſtąpić był przymuſzony. Sławny ieſt traktatem wiecznego pokoiu między Macieiem Krolem Węgierſkim, i Kazimierzem IV. Krolem Polſkim r. 1474. Leży nad Morawą, o *m.* 32 na połn. ku w. od Wiednia, 39 na połd od Wrocławia. dł. 35. 10. ſz. 49. 30.

OLONE, *Olona*, wyſpa, zamek, M. i port Franc. w Piktawii niżſzey, z tytułem Hrabſtwa, o *m.* 9 na z. od *Luçon*. Wſzyſtkie te mieyſca iedne ſą prawie przy drugich. Miaſto ſię zowie *les Sables d' Olone*, i ma 2 parafie, klaſztory Bened. i Kapucynow, o *m.* 103 od Paryża. dł. 15. 42. ſz. 46. 29. Jeſt Margrabſtwo tego im. w Hrabſtwie Weneſſyńſkim, blizko *Vaiſon*.

OLONICZ, m. w Państwie Moſkiewſkim, ſławne rudą żelazną i mineralnemi wodami, ktore wſławił Piotr W. używaiąc ich. Leży między Ladogą i Onegą iezioram, o *m.* 48 od Petersburga. dł. 51. 55. ſz. 61. 26.

OLONZAC, m. Fr. w Langwedocyi, blizko kanału Langwedocyi.

OLSIANY, m. w Woi. Wileńſkim, od Oſzmiany na połd. *m.* 3.

OLSZANKA, Stwo w pow. Trockim.

OLSZANKA, m. w Woi. Kiiowſkim obwarowane, niedaleko rz. Roſſy, od Oſtrego o *m.* 2. Tamże m. Olſzance, opaſane, nad zbiegiem rzek Mazniku i Olſzanki, ktore potym uchodzą do Roſſy. Olſzanſk, m. Roſſyiſkie, w Wielkorządztwie Woroneckim.

OLSZOW, Stwo w pow: Szczerzeckim, teraz pod pan: Auſtr. w Cyrk: Wielickim.

OLSZOWA, dobra i gniazdo Domu Olſzewſkich, w Sieradzkim, leży blizko Piotrkowa.

OLSZTYN, doſyć znaczne m. w Woi. Krakowſkim z Stwem płacącym kwarty zł. 8060, przyozdobione zamkiem poblizkim na

górze, zalecone hutami, i lasami obszernemi, iest blizko Warty, od Lelowa około *m.* 8 na z.

OLSZTYNEK, *Allenstein*, m. w Xstwie Warmińskim, stoł. dystryktu swego wybudowane r. 1367 z zamkiem nad rz. Allą. Należy do Kapituły, od Guttstadtu na połd: *m.* 3. dł. 45. 6. sz. 54. 8.

OLTEN, Olta, m. Szwaycarskie z grodem, w Kantonie Soloturny, nad rz. Aarą przy uyściu Dinnery, gdzie poławiaią się raki z natury czerwone, o *m.* 2 od Arburga. dł. 25. 10. sz. 47. 20.

OLTYWA, lub OLTWA, m. w Woi. Kiiowskim pod pan: Rossyi, obwiedzione wałami, przy zbiegu rzeki Korol i Oltwy.

OŁOBOK, m. w Woi. Kaliskim sławne bogatym klasztorem Panieńskim, nakształt zamku wybudowanym, o *m.* 2 od Kalisza.

OŁOMUNIEC, ob. Olmutz.

OŁYKA, piękne m. w Woi. Wołyńskim, z wspaniałym zamkiem, kollegiatą i szkołami. Ma tytuł Xstwa dla sławnego Domu Radziwiłłow, ktorzy tu często mieli rezyd. Bezskutecznie r. 1651 o wzięcie iego kusili się Kozacy, a 1752 wielką od ognia poniosło szkodę. Leży na z. Klewania przy bagnie. dł. 48. 7. sz. 53. 5. Ordynacya Ołycka r. 1589 od Mikołaia, Albrychta i Stanisława Xżąt Radziwiłłow założona była.

OMAGE, m. w Irlandyi, w Hr. Tyronii, deputuie na Parl.

OMAGUAS, Omagwowie, Narod Ameryki połd: nad brzegiem rzeki Amazonow osiadły. Ozdobą iest u nich mieć głowę płaską, przeco ie dzieciom między dwoma tarcicami ściskaią.

OMBLA, rz. w Rpltey Raguzańskiey uchodzi do morza w porcie *S. Croix*, czyli *Gravosa*.

OMBRIE, ob. Spolet.

OMBRONE, *Umbro*, rzeka w Xstwie Toskańskim, wypływa z pow. Sienneńskiego, i wpada do morza.

OMER, (S.) *Audomaropolis*, niegdyś *Sitieu*, Sentomer, mocne i znaczne M. Fr. w Artezyi, z zamkiem, grodem, i z Bisk: pod Metropolią Kameraceńskiego. Katedralny kościoł iest tu przepyszny, budowle bardzo piękne. i bogate Opac: Bened. Leży nad rz. Aą w śrzodku bagna ktore go mocnym czyni, o *m.* 3 od Aire, 6 od Bergues, 8 na połd: od Dunkierki i Kaletu, 54 od Paryża. dł. 19. 55. sz. 50. 44. Blizko S. Omer są pływaiące kępy, ktore można poruszyć, w ktorą kto chce stronę. Fabryka także dobrey tu tabaki czyni go sławnym.

OMMLANDIA, ob. Groninga.

OMURA, m. Japońskie, stoł: Xstwa partykularnego w Prow. Fisen, wgłąb beyu. Surymanda pierwszy był z Xżąt Omurskich, ktory przyiął Chrześcianizm. Zatym Krolestwo to wiele krwawego poniosło prześladowania,

ONANS, w Franszkoncie, o *m.* 3 na z. od Montbeliardu. Dawniey tu było Opac.

ONEGA, rzeka i iezioro w Państwie Rossyiskim, między Karelią Moskiewską, Wielkorządztwem Karpagołu, i Karellią Szwedzką, rzeka bierze początek w Wielkorządztwie Karpagołu, i daie nazwisko krainie zarosłey lasami; wpada do morza Baltyckiego.

ONEGLIA, *Onolia*, piękne i wesołe M. zawarte w Państwie Genueńskim, z tyt: Xstwa i portem na morzu śrzodziemnym; Należy do Krola Sardyńskiego, iako i Xstwo, ktore się z 3 dolin składa. Obfituie w drzewa oliwne. Francuzi go szturmowali r. 1692. Nie będąc obronne dobrze, często podczas woien Włoskich wzięte i odbierane było. Oyczyzną iest sławnego Jędrz. Doria. Leży blizko rzeki. o *m.* 12 od Conis, 25

na połd: od Turynu, 13 od Nice, 20 od Genuy. dł. 25. 36. ſz. 43. 55.

ONIKSZTY, lub Oniszty, m. w Woi. Wileńſkim z Stwem płacącym kwarty zł. 5989. w okolicy wielkie ſą laſy. Leży przy rz. Swięta od Wilkomierza *m.* 4. Tu ſądow ziemſkich repartycyą znioſł Seym r. 1775, i w ſamym ie poſtanowił Wilkomierzu.

ONISZKI, Stwo w Woi. i pow. Trockim płacące kwarty zł. 1010.

ONOLTSBACH, to ieſt Anſpach.

ONNANS, ob Ornans.

ONTARIO, ob. Frontenac.

ONUFREY, (S.) Opac. Greckie zakonu S. Bazylego, w Woi. Mściſławſkim.

ONZAIN, m. Fr. w pow. Blezeńſkim, o *m.* 4 od Blois.

OOSTBURG, *Ooſtburgum*, m. z grodem w Flandryi Holl: o milę od *Ecluſe*. Xżę Maurycy opanował go był r. 1604, i fortyfikacye iego rozrzucił. dł. 20. 59. ſz. 51. 20.

OOSTERGO, *pagus orientalis*, powiat Fryzii Holl: w nim m. *Ooſtmahron*.

OPALENICA, m. w Woi. Poznańſkim ktore dało początek imieniowi Opalińſkich, założone od ich przodkow, i od ſpalenia piąciu na tym mieyſcu heretykow nazwane, iako piſze Nieſiecki, zkąd i ſami piſząc ſię na Opalenicy, nazwani byli Opalinſkiemi. Zdobią go kościoły i dawniey pałac. Leży w pobliżkości Sierakowa, teraz zniſzczone. Ma wiel. laſy.

OPALIN, m. w ziemi Chełmſkiey, Krolewſzczyzna, płacąca kwarty zł. 1491, *m.* 4 od Lubomli. 7 od Macieiowa. Leży nad Bugiem.

OPATOW, *Opatovia*, dawne i znaczne m. w Woi. Sandomirſkim, mieyſce ſeymikow Woiewodztwa, ozdobne wſpaniałym kościołem, i klaſztorem Bernard. bardzo w miłym położeniu, i w gruntach dobrych. Miewa walne iarmarki. od Sandomierza *m.* 4, od Urzędowa 3, od Lublina 13, od Krakowa 20. dł. 43. 7. ſz. 51. 8.

OPATOWEK, *Opatovecum*, m. w Woi. Kaliſkim, niema nic znacznego.

OPATOWIEC, *Opatovecia*, m. w Woi. Sandomirſkim, doſyć obſzerne, oſiadłe żydami handluiącemi, z klaſztorem Dominikanow. Leży blizko Wiſły, o milę od Wiślicy.

OPAWA, ob. Troppau.

OPESKIE, Stwo w Woi. Wileńſkim, w pow. Bracławſkim, płaci kwarty zł. 4409; zoſtaie w poſſeſſyi emfiteutyczney Graffow Manuzzi. Leży o *m.* 2 ku w. od Dryświaty.

OPOCZKA, m. Roſſyiſkie w Wielkorządztwie Pleſkowſkim, na wyſpie oblaney rz. Welika, ktore ieſt ſtolicą Kancellaryi Gubernium Pleſkowſkiego. Od niego zależą m. Krolnoy, Welia, i Woroniecz.

OPOCZNA, m. w Ruſi Moſkiewſkiey, w dyſtrykcie Gadyckim.

OPOCZNO, m. powiatowe w Woi. Sandomirſkim z Stwem płacącym kwarty zł. 2424. Jeſt nadruynowane, zdobią go kościoły. Sławne czaſowym mieſzkaniem Kazimierza W. w zamku ieſzcze ſtoiącym nad rzekami Drzewicą i Węglanką. Sądy ziemſkie tamże ſię ſądzą. Leży nad rz. Pilczą, od Inowłodza *m.* 2. od Końſkich 3. Powiat Opoczyńſki ſeymikuie w Opatowie, ma elekcyą w Radomiu. Kray ieſt żyzny, maiący góry kamienne, obfity w owoce. dł. 43. 4. ſz. 53. 5.

OPOLE, obſzerne m. w Woiew: Lubelſkim ozdobne pięknym pałacem i ogrodem Xżąt Lubomirſkich, do ktorych należy; dawniey było Słupeckich. Jeſt oſiadłe w miłym położeniu, od Łukowa *m.* 12. od Warſzawy 22. dł. 44. 4. ſz. 51. 8.

Opo-

OPOROW, w Woi. Łęczyckim, gniazdo zacnego domu Oporowskich, z klasztorem Paulinow, i zam: ktory tu wystawił Władysł: Oporowski, Biskup Kujawski.

OPPA, mała rzeka w Szląsku, bierze początek w Morawii, płynie przez Jagerndorff, i uchodzi do Odry.

OPPAYZYPSA, rz. w Woi. Wołyńskim, ktora łącząc się z Irwą, czynią rz. Ster.

OPPEDE, m. Fr. w Hr. Weneslyńskim, o *m.* 2 od *Cavaillon*. Parafią administruie 5 Kanonikow.

OPPELEN, Oppeln, *Oppolia, Oppolium*, Oppol, mocne M. i znaczne Xstwo w Szląsku z zamkiem, z Kapitułą znakomitą i Kollegium. Leży nad Odrą w pięknym położeniu, o *m.* 18 na połn. od Oppawy, 14 od Wrocławia. dł. 35. 32. sz. 50. 44. Xstwo Opolskie składa prawie piątą część Szląska. Ma wielkie mnostwo źwierzyny, obszerne lasy, i liczne kuźnie. Należy do Krola Pruskiego.

OPPENHEIM, *Oppenhemium*, m. Niem. z grodem w Palatynacie niższym Renu. Zruynowane było od Francuzow r. 1689. Leży na gorze w kraiu żyznym, blizko Renu, o *m.* 3 od Moguncyi, 5 od Wormacyi.

OPPIDO, *Oppidum*, m. Wło. w Krol. Neapolitańskim, w Kalabryi dal. z Bisk. Suffr. Reggiońskiego. Leży pod Apeninem, o *m.* 10 na połn: ku w. od Reggio, 7 na połd. ku w. od Nikotery. dł. 34. 14. sz. 38. 18.

OPPORTUNE, (S.) m. Fr. w Normandyi, o *m.* 5 od Carentan, 1 od Morza.

ORADOUR, m. Fr. w *Auvergne*, w Dyec: S. Flour.

ORADOURFANOIS, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 2 na połn. od Confolens.

ORADOUR-Sur-Vairs, wiel. m. Fr. w Piktawii, o *m* 6 na połd. ku w. od Confolens.

ORADOUR-sur-Glane, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 7 na połd. ku w. od Confolens, 2 na w. od *Rochechouart*.

ORAISON, m. w Prowancyi z tytułem Margr: przy Durance, o *m.* 3 na w. od *Forcalquier*.

ORAN, bardzo mocne, i wielkiey wagi M. w Affr. w Barbaryi, w Krolestwie Tremeseńskim, z kilką zamkami i wybornym portem. Kardynał Ximenes dobył go r. 1509 Algerczykowie go odebrali r. 1708 Hr. Mortemar. nazad go znowu dla Hiszpanii odebrał r. 1732. Leży o iedno rzucenie kamienia od morza, poczęści na rowninie poczęści na przepaścistey gorze, na przeciwko Kartageny, o *m.* 1 od Marsalkwiwiru, 20 na połn. ku w. od Tremecen, 50 na połn. ku z. od Algeru. dł. 17. 40. sz. 37. 40.

ORAN, m. w Woi. Trockim z stwem kwarty 2044. zł: czyniącym, w possessyi emfiteutyczney Brzostowskich, blizko rz. Mereczu, na trakcie Wileńskim, od Grodna *m.* 14. od Wilna 11.

ORANGE, *Arausio*, Arauzyk, dawne i znaczne M. i Xstwo Fr. przyłączone do Delfinatu z Bisku: Suffr. Arelateńskiego, kilką klasztorami mężczyzn i panien, Akademią i wielą zabytkami starożytności ozdobne. Długo miało swych osobnych Xżąt z domu de Nassau; ale ustąpione było Fr. traktatem Utrechtskim. Kilka w nim Koncyliow odprawiało się. Naysławnieysze zaś ieszt r. 529. Leży na piękney rowninie, skropioney kilką rz. o *m.* 5 na połn. od *Avignon*, 22 na połn. ku w. od Montpellieru, 20 na połn. ku z. od *Aix*, 41 na połd. od Lugdunu, 141 na połd. ku w. od Paryża. dł. 22. 25'. 53". sz. 44. 9.' 17". ob. *Notre Dame*.

ORANGERBURG, dawniey Botzau, *Botzavia*, *Arausionis Castrum*, zamek wspaniały, i m. Niemiec. w Elektorstwie Brandeburskim nad rz. Hawel, o *m.* 8 na połn.

ku z. od Berlina.

ORANIEN-BAUM, m. w Xstwie Anhalt-Dessau, dobrze zabudowane, z pięknym pałacem, i rozkosznemi ogrodami, o *m.* 4 od Dessau.

ORANIENBAUM, m. Moskiewskie nad odnogą Finlandzką powyżey Kronsztadu z wspaniałym zamkiem, w ktorym daią się widzieć pokoie naywytworniey ozdobione od Katarzyny II. od Petersburga, *m.* 6.

ORANIENBURG, m. w śrzedniey Marchii Brandeburskiey niedaleko Berlina. Tegoż im. m. Mosk. w Wielkorządztwie Jeleckim.

ORANIENSTEIN, zamek Xżęcy w Hr. Nassau-Dietz, nad rz. Lohn.

ORAWA, *Arva*, m. Węgierskie stol: Hr. *Comitatus Arvensis*, zawieraiącego 2 dystrykty, ozdobione zamkiem na gorze; ztąd iż wyszła familia kwitnąca w Polszcze Komorowskich, z Orawy, i z poblizkiego Hrabstwa Liptowa się piszą. Leży o *m.* 9 od Koszyc.

ORBAIS, m. i Opac. Fr. fund. r. 680. w Dyec. Swessyoneńskiey, o *m.* 6 na połd: ku w. od *Chateau-Thierry*. Zakonu S. Bened. czyni do r. 4000. liwr.

ORBE, *Urba*, Orba, piękne, miłe i dawne M. i powiat Szwaycarski w kraiu Wodzkim. (*Vaud*) rządzą nim kantony Berneński i Fryburski. Leży nad rz. Orbą, o *m.* 16 na połd. ku z. od Berny, 11 na połd. ku z. od Fryburgu. dł. 24. 22. sz. 46. 42.

ORBEC, *Orbecum*, m. Fr. w Normandyi, w Dyecezyi *Lisieux*, nad małą rzeczką wpadaiącą w *Touque*, o *m.* 4 na połd: ku w. od *Lisieux*.

ORBESTIER, Opac. Fr. fundowane w tym wieku, w Dyecezyi Luzońskiey, o *m.* 2 na połn. ku z. od Talmondy, zakonu S. Bened. czyni do r. 4000. liwr.

ORBITELLO, *Orbitellum*, M. mocne Włoskie w Toskanii, w Sieneńskim pow. w państwie *delli Presidii* wśrzod stawu słonego, przy rz. Albegna i tuż przy morzu; z zamkiem, *m.* 33 na połd. ku z. od Sienny, 34 na połd. od Florencyi. dł. 28. 45. sz. 42. 28.

ORCADES, *Orcades*, Orkady, wyspy na połn. Szkocyi, od ktorey one są oddzielone kanałem na *m.* 5 długim, na 4 szerokim. Jest ich 28: nayznacznieysza z nich zowie się Pomona, czyli Mainland. Rodzi się tam tylko ięczmień. Maią dobre pastwiska, żywiące bydło, ktorych mięso solone obywatele przedaią, iako też ryby, masło, łoy, i skórki krulicze. Obywatele tameysi podług Anglikow, są bardzo głupi i wielcy łgarze. Mowią ięzykiem Gotskim. Posyłaią iednego Dep. na Parl. wraz z wyspami Szetlandzkiemi.

ORCHOW, m. w ziemi Chełmskiey w dobrym położeniu, pożarami spustoszone; iest nad Bugiem, od Włodawy, o milę. Gniazdo domu Orchowskich.

ORCHIES, *Orgiacum*, dawne m. Fr. w Flandryi, stołeczne powiatu tegoż im. Leży między *Tournai* i *Douai*, o *m.* 4 na połd. ku w. od Lilli. dł. 20. 55. sz. 50. 28.

ORCHIMONT, powiat w Xstwie Luxemburskim przy rz. Semoy, o *m.* 4 na połn. od Sedanu.

ORCINES, m. w *Auvergne* w Dyecezyi Klermontskiey.

ORCIVAL, m. Fr. w *Auvergne* przy *Mont d' Or*, o *m.* 4 na południe ku z. od Klermontu. Jest tam Kapituła z 12 Kanonikow złożona.

ORDACHE, ob. Urdache.

ORCZYCA, m. w Kiiowskim, nad rz. tegoż im. dosyć osiadłe, nal. do Moskwy, o *m.* 2 na z. od Lukomli.

ORDAU, m. w Szląsku z zamkiem w Xstwie Oppawskim. Należy do Kawalerow Teutońskich.

ORDINGEN, albo URDINGEN, *Castra Ordeonii*, m. Niem.

w Elektorstwie Kolońskim. Marszałek *Guébriant* zbił tam Hesseyczykow r. 1641. i dobył miasta r. 1642 Leży nad Renem, o *m.* 5 na poln. od Dusseldorpu.

ORDORF, albo Ordruf, M. w Thuryngii, w Hr. Gleychen, z dosyć dobrym zamkiem nad rz. Or, o *m.* 4 na połd. od Gotha. Miasto to handluie zbożem, drzewem, tarcicami, papierem i innemi towarami. Należy do Hr. Hohenlohenskich, iako lenność domu *Saxe Gotha*.

ORDUNA, *Ordunia*, m. Hiszpań. w Biskai, o *m.* 12 na połd. od Bilbao, otoczone wysokiemi górami. dł. 14. 15. sz. 43. 10.

OREBRO, *Orebroa*, m. Szwedzkie w Nerycyi, z dawnym zamkiem nad Trossą, o *m.* 30 na połd. ku z. od Sztokolmu. dł. 53. 30. sz. 59. 12.

OREL, góra w Delfinacie przy Die, gdzie znayduią się wody mineralne dobre na febrę tercianną.

OREL, m. Moskiewskie nad rz. Okką stol: powiatu swego leżącego w nowey Rusi.

ORELGORODOK, m. Moskiewskie w Xstwie Permienskim są dobra nal. do Grassow Stroganow, przy rz. Czuszowaia.

ORELLANA, m. Hiszp. w Estremadurze, z tyt. Margr. nad rz. Gwadyaną.

ORENBORRG, M. Mosk: Azyatyckiey w Tartaryi, nad rz. Or, przy iey uyściu w Jaik; fund. r. 1742. stoleczne iest powiatu tegoż im. w ktorym kilka zamkow znayduie się. Handel tam prowadzą Tatarzy Bukarowie, ktorzy tu przystawiaią materye iedwabne i wełniane swoiey roboty ze wszelkiemi towarami Indyiskiemi.

ORENOQUE, *Rio Paria*, *Orenocus*, Orynoka, wielka rz. Amerykanska w *Terra-firma*. Ma swoie źrzodło w Popayanie, i wpada w morze przez szesnaście uyściow znacznieyszych. Nad brzegami tey rz. mieszkaią dzicy ludzie przystoyni i czuli, mieszkaiący w w lecie na ziemi, a w zimie na drzewach, aby uniknęli zalania wody. Nazywaią ich Karaibami, Othomakami, Entabiliadami i Bokuami. Chodzą goło, nos i uszy przyozdobiaią kleynocikami, i noszą kołnierze na szyi zrobione z zębow ludzi umarłych, ktorych pozabiiali. Ich rządzca iest obowiązany mazać swą krwią chorych, i częstokroć z tego umiera. Zyią z połowu ryb i z polowania. Jeżeli żona porodzi dwoie dzieci naowczas maią to za dyzhonor mężowie. Ustawicznie toczą między sobą woyny. Krzysztof Kolumbus odkrył tę rz. r. 1498.

ORENCE, *Auria*, *Aquæ calidæ*, dawne M. Hiszp. w Galicyi z Bisk. Suffr. Kompostelskiego, sławne przez swe łaźnie zdrowe. Mowią iż część tego miasta leżąca pod górą, gdy naytęższego doznaie zimna, druga zażywa miłey wiosny. Leży nad Minho, na ktorey piękny most o iedney arkadzie znayduie się, o *m.* 19 na połd. ku w. od Kompostelli, 26 na poln. ku z. od Bragancyi, 92 na poln. ku z. od Madrytu. dł. 10. 8. sz. 42. 16.

ORESKA, M. Moskiewskie w Karelii, z dobrym zamkiem wystawionym przez Piotra W. na obronę Petersburga.

ORESMAUX, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 3 na połd. od Amiens.

ORFA, Ourfa, *Edessa*, M. znaczne i bardzo ludne Azyatyckie w Diarbeku. Robią tam piękne sukno czarne. Widzieć się daią w tym mieście piękne starożytności ostatki. Leży na w. Eufratu, o *m.* 33 na poln. ku w. od Alepu. dł. 55. 20. sz. 36. 20.

ORFORD, *Orfordia*, m. Ang. z tyt. Hr. i małym portem w Suffolku, o *m.* 24 na poln. ku w. od Londynu. Posyła 2 Dep. na Parl. dł. 18. 54. sz. 52. 10.

ORGE, mała rzeka, w Wyspie Fr. biorąca swe źrzodło na z. Dur-

danu, i wpada w Sekwanę przy Athis, o *m.* 4 na połd. od Paryża.

ORGELET, m. i grod Fr. w *Franche Comté*, przy źrzodle Waluzy, o *m.* 3 na połd. ku z. od *Clervaux*.

ORGON, m. Fr. w Prowancyi, o *m.* 4 na połd. ku w. od Awenionu przy *Durance*.

ORIA, ob. Oira.

ORIENT, Port Fr. w Brytanii w odnodze *Saint Louis*, o *m.* 2 na połd. ku w. od Hennebondy. Wystawione tu iest około r. 1720. piękne miasto, gdzie kompanii Indyiskiey znadowały się wielkie magazyny. Anglicy usiłowali go opanować r. 1746. dł. 14. 12. sz. 47. 45.

ORIGNY-SAINTE-BENOITE, m. Fr. w Pikardyi nad Oizą z Opac. Bened. o *m.* 3 na w od *Saint Quintin*; fund. r. 674. czyni do r. 15000. liwr.

ORIHUELLA, *Orcelis*, M. znaczne Hiszp. w Krol Walencieńskim z Bisk. Suffr. Walencyeńskiego, i akademią. Leży na gruncie żyznym i obfituiącym we wszystko, nad rz. Sugerą, o *m.* 14 na półn. od Kartageny, 14 na połd. ku z. od Alikantu, 41 na połd od Walencyi. dł. 17. 12. sz. 32. 52.

ORISTAGNI, *Usellis*, dawne M. na wyspie Sardynii z Arcy-Bisk. na brzegu zachodnim Golfu tegoż im. o *m.* 17 na półn. ku z. od Cagliary, 11 na połd. od Boza. dł. 26. 33. sz. 39. 55.

ORIXA, Krol. w Indostanie nad Golfem Bengalskim, z strony półn. brzegu Koromandelskiego między Bengalą i Krol. Golkondskim. Miasta znacznieysze są Ramana rezydencya Krola Brampurskiego, i Goniam, gdzie Anglicy maią skład swoy.

ORKNEY, ob. Orcades.

ORLAMUNDA, albo ORLAMUNDE, m. w Thuryngii nad Saalą, o *m.* 4 na połd. od Jeny, gdzie rz. Orla ma swoy początek. Nal. do domu Saxe Gotha.

ORLEANOIS, (l') Aureliański, lub ORLEANSKI kray, nietrzeba za iedno brać Orleańskiey prow. za Orlean właściwy. Orleańska prow. nie tylko zkłada się z Orleanu, lecz z prow. *Sologne*, *Beauce*, *Dunois*, *Vendomois*, *Blaisois*, większey części *Gatinois*, i z *Perche Gouet*. Orlean właściwy iest to kraina Fr. granicząca na półn. z wyż. *Beauce*, na w. z *Gatinois*, na połd. z *Sologne*, i częścią *Blaisois*, na z. *Dunois*, i *Vendomois*. Ligera dzieli go na wyż. i niż. Wyż. iest na półn. niż. na połd: tey rzeki. Jest to kray bardzo dobry. Orleans iest iego miastem stoł.

ORLEANS, *Genabum*, *Aurelianum*, Aurelian, dawne, wiel. piękne i iedno z naysławnieyszych miast Fr. stołeczne kraiu Orleańskiego z Akademią prawa, z tyt. Xstwa, Bisk. Suffr. Paryzkiego, i mennicą. Kościoł Katedralny iest iednym z naypięknieyszych w Krolestwie. Installacya Biskupa odprawuie się z ceremonią osobliwszą. Ma prawo wdzień swego wiazdu, uwalniać od kary kilku kryminalistow będących w więzieniu. Jezus Chrystus miany iest za pierwszego kanonika kościoła Orleańskiego. Pensya także dla niego, lecz idąca na kościoł i to wdwóynasób, iest dawana. Miasto Orlean iest sławne przez koncylia, ktore tam składane były, przez oblężenie, ktore wytrzymało r. 450. przeciw Atylli, tudzież przeciw Anglikom r. 1428. ktorych Joanna *d'Arc*, czyli obronicielka Orleanu, *Pucelle d' Orleans*, przymusiła do odstąpienia. Widzieć się tam daie iey statua. Jest oyczyzną Dyonizego Petau Jezuity, Jakuba Bongars, Kawalera Cailly, Mikołaia Toinard, Amelota de la Houssaie, Hamberta, Gedonina, Muisa, Michała Vassor i. t. d. Handel iest tu wielki na wina, zboża, gorzałki, &c: a to dla tego że w wygodnym iest położeniu, prawie w

śrzodku Kroleſtwą nad Ligierą, na ktorey tu moſt ieſt wſpaniały; o *m.* 13 na połn: ku w. od Blois, 24 na połn. ku w. od Tours, 27 na połd. ku z. od Paryża. dł. 19. 34', 22''. ſz. 47. 54'. 4''. Las Orleańſki ieſt ieden z naywiękſzych w całey Fr.

ORLEAN nowy, *la nouvelle Orleans*, M. Amerykańſkie ſtoł: Luizyany. Wyſtawione było pod Regencyą Xcia Orleańſkiego. Jeſt Rezydencyą Gubernatora. Leży na brzegu w. rz. Miſſyſſipi. Francya uſtąpiła go Hiſzp: traktatem r. 1763. Hiſzpanie zaś odzierzyli go r. 1767. ſz. 29. 57'. 45''.

ORŁOW, m. powiatowe w Woi. Łęczyckim; nie ma nic znacznego; leży nad rz. i pomiędzy błotami, dawniey znakomite, o *m.* 5 od Łęczycy. Tegoż im. w Chełmińſkim i Mazowſzu gniazdo familii Orłowſkich. Inne m. Moſk. w pow. Woroneckim nad Uſmaną. Także w pow: Wiatſkim, i nad rz. Wiatką, a inne w pow: Beloſereńſkim.

ORMES, wielkie m. między *Tours* i *Poitiers*. Znayduie ſię tu piękny pałac Hr. *d' Argenſon* o *m.* 4 na w. od Richelieu.

ORMIANY, w Woi. Podolſkim. Okolica poſiada znaczne góry kamienne. Leży niedaleko Barſzczowa.

ORMUS, *Armuzia*, wyſepka Azyatycka, w Golfie tegoż im. w ſamym weyściu do odnogi Perſkiey. Jeſt to zbior ſkał, okrytych kamieniami ſolnemi, domy nawet tam ſą ſtawiane z tego kamienia. Gorąca tu panuią tak wielkie, iż obywatele tamteyſi dla ochłodzenia ſię i ſpoczynku muſzą udawać ſię do laſow pobliſkich, i w wodzie ſiedzieć po ſzyię. Wyſpa ta, była przedtym Krol: wielkiey wagi, i naowczas bardzo kwitnęła. Portugalczycy go dobyli r. 1507 i zoſtawili tam familią Krol: lecz r. 1622 Schach Abas Krol Perſki związawſzy ſię z Ang: opanował tę wyſpę i z niey Portugalczykow i familią Krolewſką wyprowadził. Odtąd zupełnie kwitnąć przeſtała. Jeſt w niey forteca broniona przez 300 ludzi. Nal. do Perſow. dł. 73. ſz. 27.

ORNACIEUX, m. w Delfinacie o *m.* 6 na w. od Wienny z tyt: Margrabſtwa.

ORNAIN, rz. Fr. ktora przebiegłſzy *m.* 18 wpada w Marnę niedaleko *Vitry le-François*. Rzeką tą ſpuſzczaią ſię drzewa, ktore poſyłaią ſię z Lotaryngii do Paryża Marną.

ORNANS, m. i Grod Fr. w *Franche-Comté*. Niedaleko ztamtąd znayduie ſię ſtudnia głęboka, ktora tak zbiera podczas wielkich deſzczow, iż zalewa pola poblizkie, i wyrzuca iak mowią wielkie ryb mnoſtwo. Miaſteczko to leży nad Luwą o *m.* 3 na połd. ku w. od Beſançon.

ORNE, *Olina*, rz. Fr. w Normandyi. Bierze ſwe źrzodło w m. Aunon o *m.* 1 na w. od Seez, i wpada w morze o *m.* 3 od Caen. Jeſt ſpławną od Caen. Druga tegoż im. rz. ieſt w Lotaryngii.

ORNETA, Wormdit, m. w Xſtwie Warmińſkim, ſtoł. Dyſtryktu, założone r. 1316 z zamkiem nad rz. Drebnicą, od Heilsbergi na z. *m.* 5.

OROPESA, *Oropeſa*, m. Hiſzp: w nowey Kaſtylii przy granicach Eſtremadury, z tyt; Hr. Leży o *m.* 9 na połd: ku w. od Plazentia. Należy do iedney linii familii Krol: Portugal. dł. 13. 6. ſz. 39. 10.

OROSTSCHUK, na kartach geogr. Roſczik, lub Ruſtſchuk, m. w Bulgaryi z zamkiem nad brzegiem wyſokim Dunaiu. Słynie fabrykami, na ktore mieſzkańcy znaczny prowadzą handel, a ci powiękſzey części ſą Ormianie, Grecy i Zydzi, Turcy zaś nayr mnieyſzą w nim część maią, a tu

wysiadaią na ląd płynący Dunaiem, i lądem potym dostaią się do Konstantynopola.

ORPIERRE, m. w Delfinacie o *m.* 5 na półn: ku z. od Sisteron.

ORRERY, Baronia w Hr: Korkeńskim w Irlandyi.

ORSOY, *Orsoium*, m. w Xstwie Kliwii nad Renem o *m.* 4 na połd: od Weselu; Xiążę d' Orange dobył go r. 1634, i umocnił ie nalezycie. Ale Xiążę Orleański dobywszy go r. 1672. kazał zdemoliować fortyfikacye. dł. 24. 18. sz. 51. 28.

ORSZA, znaczne M. powiatowe w Woi. Witebskim, z Stwem, zamkiem i szkołami. Mieysce przedtym seymikow i sądow. Leży nad Dnieprem od Mińska *m.* 37, od Smoleńska 21, od Nowogrodka 36. Jest pod panowaniem Rossyi, sławne zwycięstwem Polakow nad Moskalami, gdzie na 80000 Moskwy poległo r. 1508.

ORSZOWA, lub ORSOWA, m. w Wołoszech obronne, założone ieszcze od Rzymian, a odnowione od Xcia Eugeniusza, ale upadło potym, został się tylko plac zamieszkany od Wołochow i Turkow, naprzeciw ktorego w Serwii leży m. tegoż im.

ORSZYCA, rz, w pow. Orszańskim, płynie od połnocy, i przy Orsie wpada do Dniepru.

ORTA, m. w Xstwie Medyolańskim w Novarrois nad iezioram tegoż im. o *m.* 8 na połn: ku z. od Nowarry. ob. Orti.

ORTEGAL, m. Hiszp. w Galicyi z przylądkiem sławnym o *m.* 10 na połn: od Ferrol.

ORTENAU, Ortenawia, kraina w Szwabii. w ktorey znaydują się miasta Cesarskie Offenburg, Gegenbach i Zell. kraina ta iest bardzo żyzna. Cesarz Leopold ustąpił ią Xciu Ludwikowi *de Bade* i iego domowi. Ma *m*, 8 w kwadrat, i leży przy Renie i Brisgau, na przeciwko miasta Strasburga. Wzdłuż go przerzyna rzeka Kintzing.

ORTENBURG, m. i Hr. w Bawaryi niższey, o *m* 4 na połd: ku z. od Passau z zamkiem.

ORTENBURG, powiat wolny Cesarski w Weterawii o *m.* 2 na połn: od Budingen, 8 na połn. ku w. od Frankfortu. Należy do domu Hessekasselskiego, i Hr. Stolberskich.

ORTENBURG, m. i Hr. Niem: w wyż: Karyntbii nad Drawą o *m.* 15 na z. od Klagenfurtu.

ORTEZ, albo OURTEZ, *Ortesium*, m. Fr. iedno z nayznaczniey-szych w Bearnie. Leży nad rz. *Gau-de-Pau* na pagorku, o *m.* 7 na połn: ku z. od Pau. dł. 16. 55. sz. 43. 32.

ORTI, *Hortanum*, m. Włoskie w Patrimonium S. Piotra, z Bisk: przyłączonym do *Citta Castellana*. Leży przy Tybrze o *m.* 13 na połn: ku z. od Rzymu. 5, na w. od Witerbo. dł. 30. 2. sz. 42. 22

ORTNAU, ob. Ortenau.

ORTONS, M. Bisk: w Krol: Neapolitańskim, suff. Chietańskiego, w Abbruzie dalszey. Leży nad morzem i mniema że w nim znayduie się ciało Apostoła S. Tomasza.

ORTUGAL, ob, Ortegal.

ORUAL, *Aurea-vallis*, Opac. Fr. na połn: Luxemburgu Franc: w śrzod lasow o *m.* 2 na połn: od Montmedi. Reguły bardzo ostrey Cysterskiey, tak iak w Trapie tamteysi są zakonnicy.

ORVIETTA, *Urbiventum*, Orwieta, dawne i znaczne M. Włoskie stołeczne powiatu tegoż im. w Patrimonium S. Piotra, z Bisk: bezsrzed. od Papieża i pałacem wspaniałym. Widzieć się daie w tym mieście studnia bardzo głęboka, do ktorey iednemi schodami muły schodzą do nabierania wody, a wychodzą drugiemi. Leży miasto na skale przerwistey ze wszystkich

ftron, blizko zbiegu rzek *Paglia-na* i *Chiana*, o *m.* 20 na połn: ku z. od Rzymu, 3 na połn: od Bolfeny, od Witebu 6. dł. 29. 38. fz. 42. 43.

ORZECHOWCE, m. w Woi. Podolfkim, nad rz. Podhorec, od Zbaraza na w. *m.* 5.

ORZYCA, rzeka mała w Woi. Mazowieckim, płynie przez Makow, wpada do Narwy.

OSAKA, *Ofaca*, wiel. piękne i fławne M. Japońfkie, iedno z 5 wielkich miaft Cefarfkich na wyfpie Niphon, z obfzernym, wfpaniałym, i obronnym zamkiem, przełożeni nad nim bywaią dway faworyci Cefarfcy. Jeft iedno z nayhandlownieyfzych i nayludnieyfzych miaft w Japonii, przeco go Japończykowie zowią: *Teatrem uciech i rozrywek*. Wfzyftko tu iednak ieft drogo. Co go kwitnącym czyni, ieft dobre położenie nad rz. Jedegawą, na ktorey wiele pięknych zbudowano tu moftow, i ktora po wielu rznietych przez miafto rozlewa fię kanałach. Liczne nią do Ofaki zawiiaią Baty. W niey to godziny nocne na rożnych bywaią ogłafzane inftrumentach muzycznych, a każda na innym. Japończykowie zaś dzielą dzień i noc każdą na 6 godzin, czyli 6 części rownych. Miafto leży w miley i żyzney rowninie. fz. 35. 50. dł. 152. 30.

OSCHAZ, m. Niem. w Marg: Mifnii; Była to niegdyś mocna przeciw Wandalom forteca.

OSCHERSLEBEN, lub OSCERLEBEN, m. Niem: z grodem i zamkiem nad rz. Bodą, w Xftwie Halberfztadzkim, od Halberfztadu na połn: ku w. *m.* 5.

OSELIA, ob. Oefel.

OSIECK, m. w Woi. Mazowieckim, w okolicy pełney lafow fławnych łowami Xżąt Mazowieckich. Jeft Stwo płacące kwarty zł. 4405. Tu umarł Konrad Xżę Mazowiecki. Leży od Czerfka blizko o *m.* 2. Tegoż im. m. w Woi. Sandomirfkim nad Wifloką ozdobne pałacem. Także Staroftwo w Woi. Pomorfkim, płacące kwarty zł. 4546.

OSIECZNO, m. w Woi. Poznańfkim.

OSIMO, *Auximum*, dawne m. Włofkie w Marchii Ankonitańfkiey, z bogatym Bifk: bezfrz: od Papieża, ozdobne wfpaniałym Bifkupim pałacem. Leży na gorze blizko rz. Mufony, o *m.* 3 na z. od Loretu, 4 od Ankony, 44 na połn: ku w. od Rzymu. dł. 31. fz. 42. 29.

OS-LANCOS, to ieft: Płotno, po Fr. *les Draps*, zowią fię gory wyfokie Brezyliifkie w Amer. przy odnodze wfzyftkich SS. *de tous les Saintes*; Nazwane fą tak, iż patrzącym fię na nie zdaleka z morza, zdaią fię bydź iako rozciągnione płotna przeciw flońcu do wyfufzenia.

OSMA, *Uxama*, dawne M. Hifzp: w Kaftylii ftarey, z Bifk. pod Metropolią Toledańfkiego. Zaleca go Univerfitas fund: r. 1550. Dzifiay fię prawie ruynuie. Bifkup rezyduie w poblizkim miafteczku, zwanym *El borgo de Ofma*; Miafto ieft nad rz. Duero, w rowninie, i okolicy obfitey w wfzelkie potrzeby życia, o *m.* 45 na połn: ku w. od Toledu, 32 od Madrytu. dł. 15. 2. fz. 41. 34.

OSMATOW, lub OSZMIATOW, m. w Woi. Kiiowfkim, nad rz. Wiczą, ktora oddziela Woi. Bracławfkie od Kiiowfkiego. Było dawniey dobrze obronne. Leży o milę od Bugi.

OSNABRUCK, *Ofnaburgum*, *Ofnabruga*, Ofnabruk, dawne i znaczne M. Niem: w Cyrk. Weftfalfkim, z fzkołam i luterfkiemi i z Bifk: fund: od Karola W. r. 776, ktorego Bifkup ieft Panem udzielnym kraiu tego. W mieście ieft forteca, w ktorey rezyduie Bifkup. Sławnym go czyni tra-

ktat tu podpiſany między Ceſarzem i Szwedami r. 1648. Religia Katolicka, iako i Proteſtancka zarowno tu ſą cierpiane. Leży nad rz. Hazą, o *m.* 14 na połd: ku w. od Monaſteru, 10 od Herworden, 18 od Bremy. dł. 25. 48. ſz. 52. 28. Oſnabruckie Biſkupſtwo ieſt Xſtwo Niemieckie w Cyrk: Weſtfalſkim, graniczy na połn: z Biſk: Monaſterſkim, na w. z Xſtwem Mindeńſkim, na połd. z Biſk: Monaſterſkim wyżſzym, a z częścią Hrabſtwa Lingenſkiego na z. Jeſt to kray obſity w dobre paſtwiſka. Ma na *m.* 16 wzdłuż, a wſzerz 12. W pokoiu Weſtfalſkim, dla dogodzenia Xżętom Brunſwick-Luneburſkim, ktorzy opanowali byli to Biſk. zgodzono ſię, aby koleyno raz obierany był z domu tego Biſkup Proteſtant, a drugi raz Katolik, co dotąd ſtatecznie dopełniane było. Teraźnieyſzy Biſkup ieſt Proteſt. i ieſt nim Xiążę Yorku, drugi ſyn Krola Angiel: od r. 1764. Kapituła ſkłada ſię z 25 Kanonikow, między ktoremi Proteſtantow ieſt tylko 3. Gdy Biſkup ieſt Proteſtant, ſprawowanie rządu duchownego co do Katolikow należy do Elektora Kolońſkiego, iako Metropolity, gdy tym czaſem Biſk: Proteſt: rząd ſprawuie Cywilny. Papież co do funkcyi Kościelnych mianuie Wikaryuſza Apoſtolſkiego. Zaś ani Biſkup Proteſt: ani Katolicki prawa niemaią czynienia iakiey reformy w Religii, *jus reformandi*, ale powinni tylko utrzymywać rzeczy w tym ſtanie w iakim były dnia pierwſzego Stycznia r. 1624. W mieście znayduią ſię 3 klaſztory męzkie, i 5 panieńſkich, 2 kościoły Katedralne Katol. i 2 Proteſtanckie; A w okolicy należącey do Biſk: 32 kościołow Katol: 20 Proteſt. zaś 6 wſpolnych obydwom religiom. Dzieli ſię Biſkupſtwo Oſnabruckie na 7 powiatow.

OSORNO, m. Ameryki połd. w Chili, nad brzegiem połn: rzeki *Rio-Bueno*, w gruntach obſitych w kruſzec złoty. Laecyuſz piſze, iż w mieście i w okolicy można liczyć dzikich na 200000, ktorzy płacą daninę Hiſzpanom. Jeſt o *m.* 15 na połd: ku w. od Baldywii. dł. 306. 32. ſz. połd: 40. 40.

OSORO, *Aſorus*, m. Włoſkie ſtoł: małey wyſpy tegoż im. na Golfie Weneckim, na połd wyſpy Cherzo. Ma ſwego Biſk: pod Metropolią Zarańſkiego. Jeſt nieludną z przyczyny niezdrowego powietrza. Obfituie w miod, drzewa, bydło &c. Przy brzegach poławiaią ſię ſardele i wrzecienice. Nal: do Wenetow. dł. 32. 22. ſz. 44. 54.

OSSA, rzeka Pruſka, wypływa w Pomezanii, płynie przez Woi. Chełmińſkie, i koło Grudziądza wpada do Wiſły. Przy tey to rzece Bolesław, piſzą, iż utkwił ſłup na znak ſwych zwycięſtw.

OSSAN, dolina w Benearnie, głowne mieyſce powiatu Laruny; Znayduią ſię w niey wody mineralne.

OSSEG, klaſztor Cyſterſow, w Czechach, w Cyrk: Leitmaryckim, z pięknym kościołem, od Leitmerycza na połn: ku z. *m.* 7. Jeſt mieyſcem przechadzki dla tych ktorzy używaią Łaźni w Teplicach.

OSSEN, w Xſtwie Oleſnickim w Szląſku, o *m.* 4 od Międzyborza, ſławne ieſt dobremi hutami, i obfitością ſoli, ktorey doſtarcza.

OSSFELD, m. Niem w Cyr. Saxonii niżſzey, na pogran: Xięſtwa Brunświckiego i Meklemburſkiego nad rz. Allerą.

OSSIAK, klaſztor w Karynthii, ſławny, iż był mieyſcem pokutowania, podług niektorych, dla Bolesława śmiałego po popełnionym zaboyſtwie S. Staniſława, ktory tu i umarł.

OSSIG, w Xſtwie Lignickim w Szląſku, pamiętny urodzeniem ſławnego Gaſpara Schwenkfelda.

OSSOLIN, m. w Woi. Sandomirſkim, gniazdo zaſłużoney familii Hr. Oſſolińſkich, z pałacem. Leży niedaleko Klimuntowa.

OSSUN, włość we Fr. w pow. Bigorreńſkim z tyt: Margr: o *m*. 6 na w. od *Pau*.

OSSUNA, *Urſo*, dawne i doſyć znaczne m. Hiſzp. w Andaluzyi, z Akademią i z tyt: Xſtwa. o *m*. 5 na połd: od Exija. dł. 13. 17. ſz. 37. 8.

OST, termin geogr: po Franc: *Orient*, *Eſt*, lub *Levant*, znaczy wſchod, kraie wſchodnie, wiatry od wwſchodu wieiące &c.

OSTABAT, m. Fr. głowne mieyſce pow. Oſtabarezy, doliny w Nawarze, o *m*. 2 od S. *Palais*.

OSTALRIC, m. Hiſzp. w Katalonii, nad rz. Tonderą, o *m*. 5 na połd: ku z. od Girony, 8 od Barcellony. Gnał Noailles dobył go ſzturmem r. 1694, i zburzył iego twierdze. dł. 20. 30. ſz. 21. 44.

OSTEIN, Hrabiowie na Oſzteynie, lubo ſą Hrabiami Cyrk. Weſtfalii, ſwe iednak dobra maią w Alſacyi.

OSTENDA, *Oſtende*, potężne i znaczne M. nadmorſkie w Flandryi Auſtr. z dobrym portem; Ma ratuſz wſpaniały, i kilką fortecami ieſt otoczone. Xżę Parmy przymuſzony był odſtąpić od oblężenia iego r. 1583. Hiſzp. prożno go oblegali r. 1601. Dobył go Ambroży Spinola r. 1604 po trzechletnim oblężeniu. Oblężeni ſtracili ludzi na 50000, a oblegaiący więcey nad 80000. Marſzałek *d' Aumont*, ktory go chciał wziąść zdradą r. 1658, ſam doſtał ſię w ręce nieprzyiacioł. Wzięte było od związkowych r. 1706, a od Francuzow dnia 23 Sierpnia r. 1745. Naywiękſzą niewygodą ieſt dla Oſtendy, iż niema wody ſłodkiey ale ią o *m*. 4 z Brugi ſprowadzać muſi. Leży nad morzem, o *m*. 3 od Nieuportu, 9 od Dunkierki, 23 od Bruxelli, 70 od Paryża. dł. 20. 23'. 13": ſz. 51. 13.

OSTERBURG, pomierne m. Niem: w Marchii Brandeburſkiey i Hrabſtwo, nad Bieſą, o *m*. 6 na z. od Hawelbergi.

OSTERHOFEN, m. Niem. z grodem w Bawaryi, blizko Dunaiu, o *m*. 8 na z. od Paſſau. Norbertanie maią tu dom bardzo piękny. Tegoż imienia ieſt m. i dobra udzielne w Szwabii, należące do Xcia *de la Tour* i *Taxis*.

OSTERLAND, *Oſterlandia*, *Oſterlandya*, Kanton Niem: w Elekt. Saſkim, ſtyka ſię na połn: z Xſtwem Naumburſkim i Miſnią, z tąż na w. na połd: z Voigtlandyą, na z. z Xſtwem Weymarſkim, Altemburg ieſt M. S.

OSTERODA, m. w górach laſow Hartzyńſkich, celne mieyſce Xſtwa Grubenhagenſkiego, w kraiu Hannowerſkim, o *m*. 8 na połd: od Goſlaru; Jeſt doſyć wielkie, ma 2 kościoły, bram 4, i przedmieściow 2. Leży w krainie urodzayney w zboża z ſtrony połd. W okolicy znayduią ſię rudy żelazne, alabaſter, gips, i wapno w obfitości. Ryb ma także doſtatkiem. Odkryte tu ieſt r. 1705 źrzodło wody mineralney.

OSTERODA, m. Pruſkie, w prow: Pomezanii z zamkiem, założone około r. 1270, zgorzało r. 1400. Puſtoſzone w woynach krzyżackich nieraz. Leży między Liebenthalią i Hohenſteinem, nad Drybencą.

OSTERWICK, pomierne m. w Xſtwie Halberſztadzkim, o *m*. 6 na połn: ku z. od Halberſztadu, na kępie. Było niegdyś ſtolicą Biſk: Halberſztadzkiego.

OSTERWICK, m. celne mieyſce powiatu tego im. w Brabancyi Holl: o *m*. 5 na w. od Bredy.

OSTE-STADE, *Ost-Stada*, Marchia Ostestadeńska, po Niem, *Oster-Stader-March*, dystrykt, czyli kraina w Xstwie Bremenskim, długa na *m.* 6, szeroka na milę. Rozciąga się od krainy Werden wzdłuż Wezery aż do pow: Rhade, i Blumenthalu, w kraiu Hanowerskim. Zawiera 5 Parafii, i obstituie w dobre pasze.

OSTFRYZYA, *Ostfrise*, kray Niem: na pograniczu Prow. Holl: zwany też Hrabstwem Embdeńskim. Oblewa go na półn: morze Niemieckie, na w. graniczy z HrabstwemOldemburskim, na połd: z Bisk: Monasterskim, na z. z Prowincyą Groningą. Długi iest *m.* 20, a szer: 12. Dzieli się na 11. pow. Grunta ma urodzayne, i wielkie mnostwo żywi bydła. Po śmierci Karola Edwarda ostatniego Xcia Ostfryzyi przypadłey dnia 25 Maia r. 1744, opanował go Krol Pruski. Embden iest M. S.

OSTHEIM, m Niem: w Xstwie Henneberskim, w dystrykcie Lichtenberskim. Należy do domu Xżąt de *Saxe-Weimar*.

OSTIA, dawne i sławne m. Włoskie w Kampanii Rzymskiey, z Bisk: ktorego Biskup iest pierwszym suffr: Papiezkim, a do ktorego iest przyłączone Welletreńskie. Miasto to tak znakomite za czasow Rzymian, iest prawie zupełnie zruynowane. Leży przy uyściu Tybru, o *m.* 5 na połd: ku z. od Rzymu. dł. 29. 40. sz. 41. 45.

OSTIAKOWIE, Ostyaki, Narod Azyatycki w Syberyi po nad rz. Oby rozciągaiący się aż do Jenissey, ktorą ma na w. na połn: leży między Cyrk: polarnym, i kałmukami na połd. Składa część Tartaryi Rossyiskiey. Nakoniec pod Piotrem W. dali się przywieść do przyięcia Ewangelii, i trzymaią teraz z kościołem Moskiewskim. Są ubodzy, gnuśni, nieoświeceni, kurzą bardzo wiele tabaki, zwykli na saniach ieździć psami.

OSTIN, ob. Wastin.

OSTINGA, po Niem: *Ostingerland*, lub *Neuhauser March*, powiat w Xstwie Bremeńskim, długi na *m.* 4, szeroki 2, po nad rz. Ostą. Zyzny iest w zboża. Zawiera 8 Parafii. Neuhaus, i Belum są nayznacznieysze w nim mieysca.

OSTRA, m. w Morawii, w Cyrk. Prerawskim, z strony Szląska wyż: o *m.* 8 na połd: ku w. od Oppawy. Tegoż im. przedmieście Ołomuńca z klasztorem bogatym Norbertanow na gorze.

OSTREVANT, kraina mała z tyt: Hrabstwa, ktorego *Bouchain* iest mieyscem celnym.

OSTRO, m. w Woi Kiiowskim nad rzeczką, od Białey Cerkwi, o *m.* 5.

OSTROG, znaczne M, w Woi. Wołyńskim dawniey Xstwo dobr bardzo obszernych, w ktorych ustanowiona była Ordynacya, a ktorych ostatni Xżę Janusz Ostrogski uczynił *fidei-commissum* Rpltey r. 1609. ktora je rożnym dawała Panom, ostatnim był dzierżawcą Xżę Janusz Sanguszko; r. 1774 dobra Ostrogskie obrociła na fundacyą Wielkiego Przeorstwa Maltańskich Kawalerow, z 6 kommendorstwami, i z pensyą z tych dobr dla W. Przeora 12000, dla Kommanderow 13000; i tegoż r. pozwoliłaInnym osobom fundować Kommanderye. Dobra te teraz i Ostrog sam stały się dziedziczne imienia Małachowskich i Rzewuskich. Miasto leży nad Horyniem, iest dobrze budowne w murach, z szkołami, i pięknemi kościołami, od Korca *m.* 7. od Łucka 14.

OSTROGOTHIA, ob. Gothia.

OSTROŁĘKA, m. powiatowe w ziemi Łomżyńskiey, z Stwem płacącym kwarty zł. 11109. Leży blizko Narwy, na połd: od Łomzy.

OSTROPOL, m. w Woi.

Wołyńskim, nad Słuczą w gruntach żyznych, Ordynacyi Ostrogskiey, od Konstantynowa na w. o *m.* 2.

OSTRORÓG, m. w Woi. Poznańskim, gniazdo dawney familii Hr. Ostrorogow, od Stobnicy o *m.* 2 na połd.

OSTROW, m. powiatowe w ziemi Nurskiey z Stwem, niemą nic znacznego, od Nura około *m.* 2. Tegoż im. m. w Woi. Lubelskim, od Urzędowa o milę. Także m. w Woi. Kaliskim.

OSTROW, m. w Woi. Nowogrodzkim, dosyć osiadłe, nad rz. o *m.* 4 od Myszy. Tamże Ostrow czerniczny dobrą lenne, zamienione na dziedziczne dla im. Bernowiczow, Konstytucyą r. 1775. Tegoż im. w Inflanciech, w Wielkorządztwie Pleskowskim, wzięte było od Zamoyskiego r. 1582. Leży na wyspie rzeki Welika, od ktorego kilka miast dependuie.

OSTROWIE, m. w pow: Orszańskim, gdzie ustanowiona Ordynacya Chreptowiczow zniesiona została przez Seym r. 1775.

OSTROWIEC, m. w Woi. Sandomirskim, w pow: Wiślickim z pięknym i dawnym kościołem dekanatu Opatowskiego. Tegoż im. w pow: Oszmiańskim z klasztorem Dominikanow, *m.* 5 od Oszmiany.

OSTROWO, m. w Woi. Witebskim, nad Dźwiną, dosyć obszerne, teraz pod pan. Rossyi. od Witebska *m.* 3.

OSTROŻEK, Małe m. w Woi. Wołyńskim, blizko rz. Słuczy, od Zwiala na połd: około *m.* 3.

OSTRYN, lub OSTRINIA, Stwo w Woi. Wileńskim, płacące kwarty zł. 2; 26, od Szczucina na połn. *m.* 3.

OSTRZE, m. w Woi. Kiiowskim pod pan: Rossyi, dobrze budowne nad Desną, od Czerniechowa *m.* 12 na połd.

OSTRZESZOW, dawne m. powiatowe w ziemi Wieluńskiey z Stwem grod. ozdobne kościołami, od Wielunia *m.* 7. Powiat Ostrzeszowski seymikuie w Wieluniu.

OSTUNY, *Ostunium*, m. Wł. w Krol: Neapol. w ziemi Otrantckiey z Bisk: suffr: Brunduzyiskiego. Leży na górze blizko Golfu Weneckiego, o *m.* 5 na połn. ku z. od Brunduzium, 7 od Tarentu. dł. 35. 24. sz. 40. 59.

OSWIECIM, *Osvecimia*, m. stoł: Xstwa w Woi. Krakowskim, ktore naprzod należało do Szląska i miało swych Xżąt, a ktore Kazimierz IV Krol Pol: od Janusza Xcia kupił r. 1457 za 50000 szerokich groszy Praskich. R. 1773 razem z częścią Krakowskiego zagarnął ie Dom Austr. Miało swego Kasztelana i Stę. Kray iest ludny obfity w zboża, sol i rudy. Oświecim iest nad uyściem Sali do Wisły, ma zamek dawny, klasztor Dominikanow &c. od Zatora *m.* 2, od Krakowa 6. dł. 37. 22. sz. 51.

OSWIEY, m. w Woi. Połockim, niedawno wybudowane, imienia Hilzenow. Jest pod pan. Rossyi.

OSZMIANA, dawne, i znaczne m. powiatowe w Woi. Wileńskim, mieysce seymikow i sądow, z Stwem płacącym kwarty zł. 1157, iest zabudowane drzewem, ozdobne klasztorami, o *m.* 7. od Wilna. Powiat Oszmiański seymikuie w swym mieście i obiera 2 Posłow. Ma swych urzędnikow i Marszałka dozywotniego. Konstytucya r. 1717 liczy w tym pow: Dymow 8420.

OTAITI, ob Taiti.

OTRANTA, *Hydruntum*, dawne i znaczne M. Włoskie w Krolestwie Neapolitańskim, stoł. z Arcy-Bisk. i portem. Turcy wzięli go byli pod Mahometem I. odzyskał go Ferdynand Krol Neapolit. Leży przy złączeniu się z morzem Golfu Weneckiego, o *m.* 24 na połd: ku w. od Tarentu, 15 od Brundu-

zyum. dł. 36. 10. ſz. 41. 21. Otrancka ziemia, *Terra Hidruntina*, prow. Krolestwa Neapol. na połn. styka się z ziemią Barſką i Golfem Weneckim, z tymże na w. a zwiel. Golfem, ktory ieſt między tą prowinc. i Bazylikatą na połd: i z. Jeſt kray bardzo obfity w drzewa oliwne, figi i wino. Ztąd wychodzą nayſzacowańſze wełny, pod imieniem wełnyTarentyńſkiey.Wyſtawiona ieſt na częſte napaſtowania Korſarzow Tureckich. Od kapu to Otranckiego prowadzonym przez morze moſtem, chciał był Pyrrhus złączyć Włochy z Grecyą, ktory miałby był mil 13.

OTTENBEWERN, Opac. bezśrzednieBenedyktynow wSzwabii, ktorego Opat niema mieyſca na ſeymach Rzeſzy Niem. o *m.* 2 na w. od Memmingen.

OTTENDORF, ob. Atterndorf.

OTTENWALD, *Ottoniasylva*, Niem. kraina w Palatynacie Renu między Menem i Nekrą, ku granicom Frankonii i Elekt. Mogunckiego; należy do Elektora Palatyna.

OTTERSBERG, Dyſtrykt w Xſtwie Bremeńſkim, długi na *m.* 6. ſzeroki 5. po nad Wummelą, o *m.* 15 na połn. ku w. od Bremy.

OTTERSBERG, ieſt także forteca w Xſtwie Dwoch-moſtow, na połn. od Kayſerlautery.

OTTMACHAU, w Szląſku, w Xſtwie Grotkowſkim, ma zamek mocny, ktory byli opanowali Pruſacy r. 1741. Należy do Biſk.Wrocławſkiego, o *m.* 5 na połd. ku z. od Grotkowa

OTTMARSCHEIM, wieś w Alſacyi, o *m.* 3 na połn. od Huningi, ſławna Opactwem ſzlachetnych panien obowiązanych ślubami.

OTTYNIA, m. Polſkie pod pan. Auſtr: w Cyrkule Halickim, od Tyśmienicy na połd. *m.* 2.

OUARVILLE, m. Fr. o *m.* 5 na połd. ku w. od Karnuty.

OUCHE, mała kraina Normandyi, w ktorey nayznacznieyſze m. ieſt Bernay. Tegoż im. rzeczka Fr. ktora wypływa, o *m.* 3 od *Baune*, i wpada do rz. *Saone*.

OUDENARDA, *Oldenardum*, bogate i mocne M. w Flandryi Auſtr: zalecone fabryką glancownych obiciow. Dobył go był Ludwik XIV.r.1667.Marſzałek Humiers ſzturmował go r. 1684. Odebrane było od Franc: r. 1706. dnia 11 Lipca r. 1708. byli tu zbiciFr. od związkowych;odzyſkaligo ci dnia 22 Lipca r. 1745. Oyczyzną ieſt Małgorzaty de Parme, Adryana Brawera, i Jana Druzyuſza. Leży nad Skaldą w dolinie, o *m.* 5 na połd. od Gandawy, 6 od Tournay, 12 od Mons, 11 na z. od Bruxelli. dł. 21. 16. ſz. 50. 46.

OUDENBOSCH, *Vetus Sylva*, czyli *Stary las*, m. w Brabancyi Holl: o *m.* 4 na z. od Bredy, z pięknym i obſzernym portem. Znaczne handlem wielkim, ktory prowadzi.

OUDEWATER, *Aquæ Veteres*, m. Prowincyi Hollandyi nad Iſſelą, o *m.* 6 na z. od Utrechtu. Oyczyzną ieſt Arminiuſza wodza liczney ſekty między proteſtantami.

OVELGUNNA, m. w Hrab: Oldenburſkim, o *m.* 8 na połn. od Oldemburga.

OUEN, (St.) Opac: Bened: w Rotomagu, czyni 35000. liwr.

OUESSANT, *Uxantus*, wyſpa Franc: na Oceanie, ku brzegom Brytanii, na przeciw *Conguet*. Ma na *m.* 3 w około, i niema jak ieden zamek i kilka chat. Otacza ią wiele innych mnieyſzych wyſepek, ktore ſię zowią wyſpami *Oueſſant*. dł. 12. 28. ſz. 48. 30. Pod tą wyſpą r. 1778. ſtoczona bitwa.

OUEST, termin Fr. geogr. po Łac: *Occidens*, po Niem. *Weſt*, znaczy zachod, kraie, morza i wiatry zachodnie.

OUGLI, wielkie M. Azyatyc:

w Indoſtanie. Jeſt bardzo handlowne, i położone nad brzegiem zachodnim Gangieſu, o *m.* 18 od iego uyścia. dł. 105. 30. ſz. 22.

OUGNON, ob. Oignon.

OVIEDO, *Ovietum*, Owied, dawne i znaczne M. Hiſzp: ſtołeczne Aſturyi Owiedańſkiey, z Biſk. niedependuiącym tylko od Papieża, i z Akademią. Tu miane było concylium r. 901. Leży nad rz. *Ova i Deva*, o *m.* 46 na połn: ku w. od Kompoſtelli, 20 od Legionu, 83 od Madrytu. dł. 11. 48. ſz. 43. 23.

OULCHY, ob. Auchy.

OULX, głowne mieyſce doliny tegoż im. o *m.* 3 na w. od Briançony, uſtąpioney Krolowi Sardyńſkiemu r. 1713. przez traktat Utrechtſki. Sławny Kawaler *de Belle Isle*, zabity r. 1747. w *Col de l'Aſſiette*, był tu pochowany.

OURAC, ob. Aurach.

OURATURA, wyſpa przyłączona do Ceylanu, w końcu Janafapatan, długa na *m.* 6. i licząca na 2600 mieſzkańcow. dł. 98. 30. ſz. 9. 50.

OURC, rzeka mała we Fran. ktora wypływa z powyżey miaſta *Fere*, i uchodzi do Marny. Zaczyna bydź ſpławną od *Ferté Milon* do *Mans*.

OURCAMP, Opac. Cyſter: fundowane r. 1129. czyni 32000. liwr. o milę od Noyony.

OURCIERES, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 4 od Gapu, na połn. ku w.

OUREM, m. Portugalſkie w Eſtremadurze, z zamkiem, położone ieſt na górze, o *m.* 4 na w. od Leiry. dł. 9. 55. ſz. 39. 34.

OURFA, ob. Orfa.

OURIQUE, *Ourica*, Ouryka, m. Portugal. w Alentey, ſławne zwycięztwem Alfonſa I. Krola Portugal: ktore r. 1130. odnioſł nad 5 Krolami Maurow. Pięć głow tych zabitych Krolow ſłużą za herb Portugalii. Jeſt o *m.* 13 na połd. ku w. od Lisbony. dł. 9. 55. ſz. 37. 59.

OUROUX, m. Fr. w pow. Niwerneńſkim, miedzy górami leżące, o *m.* 3 na połn. od *Chateau-Chinon*.

OUSA, *Urus*, rzeka Angielſka, ktora wypływa z Oxfordshiru, i dwoma korytami wpada do morza przy *Lin* iednym, a drugim, o *m.* 3 powyżey.

OUSSON, m. Fr. o milę od Briary.

OUST, m. Fr. w Gaſkonii, w Hr. Comminges, o *m.* 5 na połd. od St. Lizier.

OUSTIUG, ob. Uſtyug.

OUTAOUACS, Utakowie, dziki narod Ameryki połnocney w nowey Francyi, nad iedną wielką rzeką. Hołduią Krol. Algonkwinckiemu.

OUVEILLAN, m. Fr. w Langwedocyi, w Diec. Narbonneńſkiey.

OUZUER, m. Fr. nad Ligierą, o *m.* 2 od Sully, 3 od Gien.

OWAR, ob. Altemburg.

OWER-ISSEL, *Tranſiſalana Provincia*, iedna z 7 prowincyi Rzpltey Hollenderſkiey, położona za rz. Iſſelią i Zuiderzee, ſtyka ſię na połnoc z Fryzyą, i prowinc. Groningą, na w. z Biſk. Monaſterſkim, na połd. z tymże i Hr. Zutfanią, na z. oblewa ią Iſelia. Dzieli ſię na 3 części pryncypalne, ktore ſą dyſtrykty, Drenta, Twenta i Sallanta. Dewenter ieſt M. S.

OWERRA, lub OVEIRA, bogate miaſteczko i Kroleſtwo w Afryce, nad brzegiem południowym Gwinei. Grunta ma ſuche i niepłodne, a powietrze niezdrowe. Wydaie iednak niektore owoce, iako to: banany, orzechy kokowe, &c. Mieſzkańcy ſą urodni, i doſyć dowcipni. Wſzyſcy ſą znaczeni trzema narżnięciami, iednym na czole, a dwoma na ſkroniach. dł. 25. 35. ſz. 6.

OWRUCZ, *Ovrucia*, znaczne M. powiatowe w Woi. Kiiowſkim, z ſzkołami, ſtwém grod. i Opac:

zakonu S. Bazylego. Mieyſce ieſt ſądow. Zdobią go kościoły i klaſztory. Leży między błotami, dla ktorych w ieſieni często bywa niedoſtępne, od Czernobyla na w. *m.* 14. powiat Owrucki w gruntach błotniſtych i tłuſtych, obfituie w bydło, zboża, i paſze. Seymikuie w Zytomirzu.

OWRUCZKO, lub ODRUCZKO, m. w Woi. Mińſkim, podług Stryikowſkiego, miało tytuł Xſtwa, ktorego niektorzy ſzlachta Ruſcy używali. Miaſto to raczey ma bydź mieſzczone w Woi. Witebſkim, w pow. Orſzańſkim, blizko rzeki Druyec, o *m.* 11 od Orſzy.

OXFORD, *Oxonium*, wiel. i piękne M. Angielſkie, ſtołeczne Prow. tegoż im. z Biſk. w Metropolii Kantuaryiſkiego; zaleca go Univerſitas iedna z nayſławnieyſzych w Europie, ktora ſię ſkłada z 20 Kollegiow bogatych w dochody, i z 5 nie tak dobrze opatrzonych, ma teatr na popiſy uczących ſię, piękną drukarnię, Muſæum, i wiel. ziół lekarſkich ogrod. Wyſyła 4 Deputatow na Parl. 2 od miaſta, 2 od Akad. Leży nad zbiegiem rzek Iſis, i Cherweld, o *m.* 6 na połdku z. od Buckinghamu, 16 na z. od Londynu, 18 od Kambrydgi. dł. 16. 23. ſz. 51. 44.

OXFORDSHIRE, prowincya Angielſka, z tytułem Hr. Ma obwodu około *m.* 34. i morgow ziemi 534000. Powietrze tu panuie zdrowe, grunta ſą urodzayne w zboża, owoce, i paſtwiſka. Oblewa ią rz. Tamiza, Cherweld, Windruds, i Emvolda. Wyſyła 2 Deputatow na Parl.

OXU, wielka prow. Ceſ. Japońſkiego na wyſpie Niphon.

OYAPOC, forteca Fr. w Gujanie, o *m* 6 od uyścia rz. Oyapoki, na w. od Kaienny. ſz. 3. 45.

OYCOW, m. w pow. Krakowſkim z zamkiem, i ſtwem płacącym kwarty zł. 1699. Leży za lewym brzegiem Wiſły. Jeſt w emfiteuzie Gnała Brubla.

OYE, *Anſeria*, m. i Hr. Fr. w pow. Bulońſkim. Anglicy poſiadali go aż do wzięcia Kaletu, ieſt o *m.* 1 od Grawelines, 2 od Kaletu, 16 od Paryża. dł. 19. 35. ſz. 51.

OYSSEL, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 3 na połd. od Rotomagu.

OZAROW, m. w Woi. Sandomirſkim, gniazdo domu Ożarowſkich, między Janikowem i Glinianami. Tegoż im. Krolewſzczyzna w ziemi Warſzawſkiey, w poſſeſſyi emfiteutyczney Ur. Szamockiego.

OZARZYCE, w Woi. Minſkim z ſtwem, i Opac. Greckim. Leży w pow. Mozyrſkim, ſtwo płaci kwarty zł: 725.

OZGA, m. w Woi. Połockim, z klaſztorem Franciſzkanow.

OZIERCE, w pow. Pińſkim, ſtwo płaci kwarty zł: 425. podlega prawu emfiteutycznemu Ur. Łubańſkiego.

OZILLAC, (St. Michel d') m. Fr. w Santonii z tyt. Margr. o *m.* 4 na połd. od Pons, 7 od Saintes.

OZIORYSZCZE, m. w Woi. Witebſkim, blizko granic Moſkiewſkich nad ieziorem, od Newela, o *m.* 2.

OZON, wieś Fr. o *m.* 2 od Yoſet, ſławna źrzodłem ſmoły, czyli kleiu czarnego.

P

PABIANICE, m. w Woi. Sieradz: w pow. Piotrkow: wielki fundusz Kapituły Krakow: donacyi Krolewſkiey, *m.* 5 od Piotrkowa, niedaleko Łaſku.

PACANOW, m. w Woi. Sandom. ſzlacheckie, o *m.* 3 od Korczyna, 4 od Wiślicy. Nal do im. Komorowſkich, i Sołtykow, dawniey im Pacanowſkich.

PACEM, m. na wyſpie Sumatrze, w Krol. Achemſkim. Było

dawniey stolicą iednego z Krolestw, ktore opanował Krol Achemski. dł. 115. sz. 5 2.

PACHACAMAC, Pafzakamak, dolina w Amer: połd: w Peru, sławna przez swą żyzność, i bogaty kościoł, ktory był na niey za panowania Inkasów. Leży o *m* 4 na połd. od Limy.

PACY, *Paciacum*, dawne m. Fr. w Normandyi nad Eurą leżące, o *m*. 3 na połd. od Vernon. To M. iest bardzo handlowne, i ma Opac: Benedykt: czyniące 14000. liwro: ob. Passy.

PADERBORN, *Paderborna*, dawne, bardzo ludne i wielkie M. Niem. w Westfalii, stołecz. iednego stanu udzielnego dzierżonego przez swego Biskupa, ktory iest pod Metropolią Moguńckiego, Xżęciem Imperii, i ktory mieszkał zazwyczay w Neüchatel. Katedra iego iest wspaniała. Aby bydź przyiętym do Kanonii tey Katedry, potrzeba bydź ćwiczonym w naukach w Akademii Franc: lub Wło. Wielu Cesarzow od Karola W. przemieszkiwało w tym mieście. Paderborna leży nad strumykiem nazwanym *Pader*, o *m*. 16 od Kassélu, 18 od Munster, 15 od Minden, 154 od Wiednia. dł. 26. 28. sz. 51 46. Bisk: Paderboneńskie było założone od Karola W. a Cesarz Henryk II. pomnożył iego dochody. Kray dosyć iest żyzny chociaż iest górzysty. Znayduią się w nim miny żelazne, rachuią tu na 20 miast, 20 zamkow, 16 konwentow, 54 kościołow. Rozciąga się aż po Wezerę.

PADUKOWIE, Narod Luizyany.

PADUA, *Patavium*, *Pavia*, Padwa, dawne, wielkie, sł. M. stołecz: pow. Padwańskiego w Wenecyi leżącego, z Akad: i Bisk. pod Metropolią Udyńskiego. Nie iest ludne w proporcyi swey wielkości. Jest w nim wiele pięknych pałacow, kościołow, przytym i innych wiele wspaniałych budowli. Jest ona oyczyzną Rolandyna, Juliusza. Pawła Krassa, Jakoba Dondus, Herkulesa Saxonia, Jakoba Alwarot, Marka Benawidyusza. Leży w gruncie nayżyznieyszym z całych Włoch, zkąd urosło przysłowie *Bologna la grassa*, *Venezia la guasta*, *ma Padova la passa*. nad rz. Brenta i Bachiglione, o *m* 8 od Wincenzy, 90 od Wenecyi, 90 od Rzymu. dł. 29. 30. sz. 45. 22'. -26''.

PADRON, *Iria Fluvia*, m. Hiszp. w Gallicyi nad Ullą, o *m*. 4 na połn. od Kompostelli. dł. 9. 18. sz. 42. 40.

PAFENHOFFEN, m. Fr. w niższey Alsacyi, należy do Wielkorządztwa Strazburgu, w dolinie pod górą blizko Mottery. iest traktem wielkim dla przechodu woyśk, o *m*. 3 od Haguenau. dł. 26. 26. sz. 48. 48.

PAGO, *Paganorum insula*, wyspa na morzu Istryi, o mil ę od brzegow Kroacyi, hołduiąca Wenetom. Ma obwodu około *m*. 23. i ieden zamek obronny. Powietrze ma bardzo zimne, co iednak nieprzeszkadza, aby niebyła bardzo ludna. Ziemia nieurodzayna. Znayduią się na niey zupy solne. Rządzi się ta wyspa osobnym prawem postanowionym r. 1433. Jest na niey dwoch Urzędnikow z szlachty Weneckiey, ieden do rządzenia, drugi do wybierania podatkow. dł. 32. 40. 33. 5. sz. 44. -35'. 52''.

PAJĘCZNO, m. wWoi. Sieradzkim, w pow. Radomskim z kościołem porządnym, dobra Paulinow Częstochowskich, o *m*. 4 od Wielunia na w. prob. Akad. Krak.

PAILCHES, m. z tyt. Hr. w Langwedocyi, o *m*. 2 od Pamiers, 1 od *Mas d' Azil*, 11 od *Toulouse*. Dobre tu zbieraią wina.

PAIMPONT, Opac. August: we Fr. założone r. 630. w Dyece: *S. Malo*, o *m*. 9 od Rennes czyniące 6000. liwr. W okolicy iego znayduią się rudy żelazne bardzo szacowane.

PAIMBEUF, ob. Pinbeuf.

PAIR, (St) ob. Poix. (St.)

PAIRIER, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 6 od *Sables d'Olonne*, 48 od *Beauvoir*.

PAIRIS, Opac. Franciſzkań: założone r. 1138. w Alſacyi, o *m.* 4 od Kolmaru, czyni 8000. liwr.

PAITA, m. Ameryki połd. w Peru w Wielkorządztwie *Quito*, o *m.* 100. od tego miaſta z wyśmienitym i ſławnym portem. dł. 296. 56. ſz. 5. 15.

PAKOSZ, m. wWoi. Inowro. o *m.* 6 od Torunia, teraz pod pan. Pruſkim.

PAL, (St.) m. Fr. w *Chalençon*, w leſie, o *m.* 6 od Montbriſon.

PALACIOS, *Palatium*, m. Hiſzp. w Andaluzyi, o *m.* 8 od Sewilii. dł. 12. 24. ſz. 37. 4. Palafuga, przedgurze Hiſzp. w Katalonii.

PALAIS, *Palatium*, m. mocne Fr. w Bretanii ſtoł. wyſpy *de Belle-Isle*. Anglicy opanowali go r. 1761. a oddali 1763. dł. 14. 20. ſz. 47. 20. Tegoż im: ieſt wioſka bliſko Nantes ſławna urodzeniem Abailarda.

PALAIS, *Fanum S. Pelagii*, M. w niżſzey Nawarze w Dyec. Bayońſkiey. Spór wiedzie z miaſtem *St. Jean de Pie-de Port*, o tytuł ſtolicy Nawarry. Odległe ieſt od niego, o *m.* 6 na połn. 170 od Paryża. dł. 16. 34. ſz. 43. 21.

PALAISEAU, m. Fr. o *m.* 5 od Paryża.

PALAMOS, *Palamus*, małe ale bardzo mocne m. Hiſz. w Katalonii z dobrym portem. Franc: wzięli ie 1694. Leży nad morzem Śrzodziemnym, o *m.* 5 na połd. od Gironne, 19 na połn: od Barcellony. dł. 20. 46. ſz. 41. 48.

PALANKA, m. w wyż: Węgier w Hr. Nowigradzkim nad rz. Ibola, o *m.* 7 od Nowigradu, 15 od Budy. dł. 36. 58. ſz. 48. 3.

PALAOS, Filipiny nowe.

PALAPOLI, M. Natolii w Karamanii, na połn. wyſpy Cypru, w uyściu prawie iedney małey rzeki. dł. 51. 1. ſz. 36. 52.

PALATINAT, *Palatinatus*, znaczna prow. Niem. podzielona na niżſzy i wyżſzy Pałatynat Wyż. Palatynat nazywany także Palatynat Bawaryi, ieſt między Bawaryą, Frankonią, i Czechami, należy od r. 1777. rownie iak i niż. Palatinat do Elek. Pfalz-Bawar: z domu Sultzbachſkiego. Jeſt w nim wiele udzielnych państw, Amberg ieſt iego M. S. Pałatynat niżſzy czyli Palatynat Renu, albo Elektorat, ieſt kray piękny i żyzny. Ren i Neker ſprawuią urodzayność iego. Graniczy z Arcyb. Moguńckim, Hrab. Katzenellebogen, Hr. Erpach, Xięſtwem Wirtemberſkim, z Alſacyą, Margr. Badeńſkim, i Arcy-Biſkup. Trewirſkim. Elektor Pałatyn przemieſzkiwa częścią w Manheymie, częścią w Munichu. Stołecznym M. Bawar. Poſiada on ieſzcze Xſtwo Neuburſkie, Bergeńſkie i Juliaku, X. Sultzbachſkie i włości Rawenſzteinſkie. Poddani ſą wyięci od prawa Kaduku we Franc: 1767. Wiele małych państw zamyka ſię w Palatynacie, ktore maią ſwych udzielnych panow i niezależących od Elektora Palatyna.

PALAZZUOLO, *Palatium*, m, w Sycylii w *Wal de Noto*. Jeſt także tegoż im. m. we Włoſzech w pow. Breſſau, nad Oglio, o *m.* 5 od Bergamu. dł. 32. 40. ſz. 37. 3.

PALENCIA, *Palancia*, dawne m. Hiſzp. w Krol. Legionu z bogatym Biſk. Suffr. Burgońſkiego, wybudowane było przez Krol. Sancheſa W. Akademia iego w 13 wieku przenieſiona była do Salmantyki. Jeſt na gruncie żyznym nad Karrioną, o *m.* 17 od Burgos, 25 od Legionu, 46 od Madrytu. dł. 13. 28. ſz. 42. 10.

PALEOCASTRO, twierdza na w. Kandyi, między przylądkami Sidero i Paleo.

PALERMA, *Panormus*, dawne

wne, wielkie i bardzo ludne M. w Sycylii w prow. de Mazara, z Arcy-Bisk. i małym portem, publiczne budynki, rynki, kościoły, fontanny ma wspaniałe, fontanna, ktora iest na Ratusznym dziedzińcu, uchodzi za naypięknieyszą we Włoszech. To miasto spor wiedzie z Messyną o tyt:stoli. Sycylii Jest oyczyzną Jana Macieia Giberti, Anton. Palerma, Joz. Galeano, i S. Agaty, ktorey iednak oyczyzną, niektorzy mienią bydź Katanę. Leży Palerm na brzegu poln. tey wyspy przy odnodze tegoż imienia na piękney rowninie, o *m.* 44 od Missnii, o 70 od Neapolu, 98 od Rzymu. dł. 31. 15. sz. 38. 10.

PALESOLI, m. na brzegu Cylicyi na ż. Tarsu. Pompeiusz nazwał ie był *Pompeiopolis*, dla zachowania pamiątki swego tu zwycięztwa nad Piratami, ale potym nazywało się *Trajanopolis*, że Cesarz Traian tam miał umrzeć.

PALESTINA, ob. Judea.

PALESTRINA, *Praeneste*, dawne M. Włoskie w Kampanii Rzymskiey z Katedrą, ktorey Biskup iest ieden z sześciu Kardynałow starszych. Znayduią się w nim piękne ostatki kościoła fortuny, w ktorym Mozayka dobrze dotychczas utrzymuie się. Leży na dolinie pod górą, od Rzymu, o *m.* 8 na w. dł. 31. 24. sz. 41. 50.

PALIAKATA, albo PALIKAT, m. Indyiskie na brzegu Koromandlu, w Krol. Karnateńskim, na drodze z Mazulipatanu do Gandikor. Hollendrzy maią tam swoy skład i twierdzę nazwaną *Geldres*, o *m.* 8 na poln. od Madras. dł. 98. sz. 13. 34.

PALICE, *Palicia*, m. Fr. w pow. Burgońskim nad Bezbrą, o *m.* 7 na połd. od Roanne, sławne przez swoie targi i iarmarki.

PALICOURS, *Palikurowie*, Narod Francyi poln. w Amer. między rz. Epikuli i Agalri. Są przystoyni, odważni, i przystępni dla cudzoziemcow, ktorych tam ściąga częstowanie rybą morską do wieloryba podobną, *Lamentin*.

PALIMBUAN, albo PALIMBAN, *Palimbuanum*, M. S. Krolestegoż imienia na wschodniey stronie wyspy Sumatry. dł. 122. 45. sz. 3. 8.

PALCATI, wielkie iezioro w kraiu *Eluths*, albo Kałmuków w Tartaryi wolney na w. Między innemi wpada weń rz. Ili, ktora ma swoie źrzodło około M. Ciali.

PALLANT, m. zamek i dzierżawa w Xstwie Juliaceńskim, niedaleko od Juliaku. Należy do Xcia Waldeckiego.

PALLIANO, *Pallianum*, m. w Kampanii Rzymskiey na wzgórce, o *m.* 10 na w. od Rzymu.

PALLU, m. Fr. w pow. *Maine*, o *m.* 13 od Mans, 2 od *Ferte-Macie*, 6 od Alensony.

PALLUAU, ob. Palluau.

PALMA, albo PALMA nowa, *Palma*, M. Włoskie bardzo mocne w państwie Weneckim w pow. Foroiulieńskim z portem. To mieysce wiele pomaga Wenetom do obrony kraiu przeciwko Turkom i Austryi. Leży nad morzem, o *m.* 4 od Udynu, 4 od Akwilei, 22 od Wenecyi. dł. 31. sz. 46. 2.

PALMA, ob. Maiorka.

PALME, m. w Dyec. Narboneń. o *m.* 2 od Leukaty na poln.

PALME, Palma, wysepka Afryki, iedna z Kanaryiskich. Jest bardzo żyzna; obfituie w pastwiska, cukier, rodzenki i w inne owoce, tudzież w bydło. Leży o *m.* 12 od Fer wyspy. sz. 28. 30. Hiszpani podbili ią r. 1460. Obywatele iey są Chrześcianie.

PALMELA, m. Portugal. w Estremadurze z zamkiem wystawionym na skale. Leży o *m.* 12 na połnoc od Setubal, 7 od Lizbony. dł. 9. 27. sz. 38. 39.

PALMES, przylądek morski, leży w stronie połd. Malagetty w Gwinei połnoc.

PALMIRA, albo Tadmor, M. Syryi w puftym kraiu z Arcy-Bifk. blizko Arabii puftey. Imie ma od obfitości palm na iego gruntach rofnących. Mniemaią niektorzy, iż było wyftawione od Salomona, i należało do Krolow Babilońfkich. Za czafow Piiniufza było ftolicą iedney Rzpltey, a potym M. S. Kroleftwa Palmiryanow ſławnego potęgą Odenata i odwagą Zenobii żony iego. Cefarz Adryan nazwał ie *Adryanopolis*. Widzieć w nim ieſzcze można wfpaniałe rozwaliny, ktorych opifanie wyfzło z druku z pięknemi koperfztychami. Leży o *m.* 30 na połn. od Damafzku.

PALOMERA, *Palumbaria*, m. Hifzp. na wyfpie Maiorce z dobrym portem. dł. 20. 11. fz. 39. 46.

PALOS, *Palus*, m. Hifzp. w Andaluzyi z miernym portem, lecz ſławnym iż Krzyfztof Kolumb puścił fię ztąd na odkrycie nowego świata w r. 1492. Leży przy uyściu rz. Porto-Tinto, o *m.* 20 od Sewilli. dł. 11. 32. fz. 37. 8. Palos ieft także ſławny przylądek Hifzp. w Krol. Murcyi.

PALOTTA, *Paloda*, m. niż: Węgier, w Hr. Alby Krolewfkiey, o *m.* 4 ku połn. od tego miafta. Cefar. odebrali ie Turkom r. 1687.

PALSEY, *Palfeium*, m. Szkockie w prow. Klidesdalii, z tyt: Baronii.

PALUAU, *Paludellum*, m. Fr. w pow. Berry nad Indrą. Filip Auguft odebrał ie Anglikom 1188. o *m.* 6 od *Chateauroux* ku z. Drugie tegoż im. m. ieft w Piktawii, o *m.* 4 ku połd. od Garnache z tytu. Hr.

PALUDE, *Palus*, M. Azyi z tyt. Xftwa udzielnego w Wielkorządztwie Erzerom, blizko Eufratu. Mieſzkane ieft przez Mahometanow i Chrześcian, ktorzy tam bardzo dobrze fą położeni. Mowią iż tam naypierwiey wynalezione były litery Ormiańfkie. dł. 57. fz. 38. 35.

PAŁUS-Meotidis, albo Morze Zabach *Palus Meotis*, wielka odnoga między Azyą i Europą na połnoc morza czarnego. Brzegi iego połn. fą zamieſzkane przez małych Tatarow, południowe przez Czyrkafow, a zachodnie przez Tatarow Krymfkich.

PALZIG, ob. Zullichau.

PAMIERS, albo Pamiez, *Apamia*, piękne M. Fr. w wyż. Langwedocyi z Bifk. Suffr. Tulozańfk. założonym r. 1296. Bernard *Saiffet* oftatni Opat Opactwa S. Antoniego, był iego pierwfzym Bifkup. Kapituła ta była fekularyzowana 1745. Nie ieft to miafto teraz tak znaczne iak pierwiey, ani zaludnione w miarę fwey wielkości. Leży nad *Ariege*, o *m.* 5 ku połn. od Foix, a 10 ku połd: od Tulozy, 165 od Paryża. dł. 19. 15. fz. 43. 8. Blizko tego miafta ieft źrzodło wod mineralnych pomocnych na pedogrę i zatwardzenie żołądka.

PAMPELONNE, *Pampelona*, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 5 na połn. od Alby. dł. 19. 56. fz. 44. 7.

PAMPELUNA, *Pampelon*, M. znaczne Hifzp. ftol. Nawarry, z mocnym bardzo zamkiem i bogatym Bifk. Suffr. Burgofkiego. Mowią że to miafto było założone ieſzcze od Pompeiufza. W zamku ieft młyn z fztucznemi fkrzydłami, ſłużący do mielenia zboża w czafie oblężenia. Rynki fą piękne, ozdobione fklepami bogatych kupcow. Jeft tu rezydencya Vice-Krola. Leży na żyzney rowninie nad Argą, o *m.* 17 na połd od Baionny, 35 od Bilbao, 67 ku połn. od Madrytu, 30 od Saragoffy. dł. 16. 10. fz. 42. 42.

PAMPELUNA, *Pampelon*, M. Amer. połd. w Krol. nowey Grenady. Sławne ieft przez fwe miny złote, i wielkie owiec trzody. Leży o *m.* 60 ku połn. od Santa Fe. dł. 308. 55. fz. 6. 30.

PAMPROU, *Pampro*, m. Fr.

w Piktawii, o *m.* 3 ku połd. od *Maixent.*

PAN, albo PAHAN, m. Indyi na połwyſpie Malaki, ſtołeczne małego Krol. tegoż im: obfituiącego w mak i ſłonie. dł. 122. ſz. 3. 30.

PANAMA, bogate i piękne M. Ameryki połd. z Wielkorządztwem i Biſk. należącym do Metropolii Limańſkiey. Ten Biſkup nazywa ſię Prymaſem ziemi tegiey. Domy publiczne w tym mieście ſą bardzo wſpaniałe. Wſzyſtſkie towary z Peru i Chili przybiiaią do Panamy, i zawſze w tym porcie znayduią ſię okręty. Kray okoliczny obfituie w paſtwiſka, z tym wſzyſtkim ieſt doſyć nieurodzayny. Leży to miaſto przy odnodze tegoż im. nad morzem południowym, o *m.* 4 od dawnego Panama zburzonego r. 1670. dł. 297. 20. ſz. 8. 40.

PANAŃA, m. Azyi w Indyach na brzegu Malabarſkim w Krol. Kalikut, z dobrym portem.

PANARY, iedna z 7 wyſp Liparſkich na połn. Sycylii.

PANARUCAN, *Paranucanum*, m. Indyiſkie ſtoł: małego Kroleſt. tegoż im. na wyſpie Jawa, o *m.* 10 od Balambaun. Wielki tu handel mieſzkańcy prowadzą niewolnikami.

PANAT, Vice Hr. w pow. Ruteneńſkim we Fr. o *m.* 3 ku połn: od Rodezy. Tytuł iego przenieſiony ieſt od Peyrebruny, ktore ieſt o *m.* 5 ku połd. od Rodezy.

PANAY, *Panaia*, wielka wyſpa Azyi, około 100 *m.* okręgu maiąca, ieſt nayludnieyſza i nayżyznieyſza z Filipińſkich, figury ieſt troygraniaſtey. Powiadaią iż na tey wyſpie kiedy grżmi, ſpadaią maleńkie krzyżyki kamienne, ktorym wielką przypiſuią dzielność. Należy do Hiſzp. oblana ieſt wielą rzekami i ſtrumykami, wydaie wiele ryżu, ale mało innego zboża. Iloilo ieſt iey ſtolicą. dł. 137. 40--139. ſz. 10.--11 30.

PANCALE, *Pancalerium*, m. Włoſkie w Piemoncie, o *m.* 5 ku połd. od Turynu, nad rz. Padem.

PANGA, M. Affr. w Kroleſt. Kongo, ſtoł. prow. Bamba, z tyt. Xſtwa o *m.* 36 od brzegu. Xżę ten ieſt naypotężnieyſzy z lennikow Krola Kongańſkiego, i ieſt oraz Hetmanem woyſk iego. dł. 32. ſz. 6. 30.

PANGO, prow. Affr. w Krol. Kongo, z tyt. Margr. Graniczy na połn. z Xſtwem Sundy, na w. z rz. Barbolą i górami Końca, na połud. z Kraiem Dembo, na z. z Xſtwem Batta. MaM. S. tegoż im. nad Barbolą.

PANIANE, ſkład Hollen: na brzegu Malabarſkim, o *m.* 7 od Kranganor.

PANIOWCE, *Paniovia*, zamek w Woi. Podolſkim wyſtawiony na początku wieku 16 od Jana, Potockiego Woiew. Bracławſk. Turcy go dobyć niemogli w r. 1621 podczas woyny Chocimſkiey I. dopiero w r. 1633. zdradą go opanowali. Leży o *m.* 2 od Kamieńca. Miało niegdyś ſzkoły luterſkie i drukarnią.

PANIS, ieden z Narodow Amer. połn. w Luizyanie.

PANORMO, *Panormus*, port Epiru, w Kaninie. dł. 38. 5. ſz. 40. 18.

PANTALARIA, wyſpa na morzu śrzodziemnym między Sycylią i Affr. maiąca obwodu około *m.* 7 blizko brzegow Tunetańſkich. Obfituie w wino owoce, i wełnę, ale zboże muſzą mieſzkańcy ſprowadzać z Sycylii. Należy do Krola Neapol. dł. 30. ſz. 36. 55.

PANTHEMONT, ob. Pentemont.

PANUCO, *Panuka*, m. i prowin: Amer. połn. w nowey Hiſzp. na połn. Mexyku, z Biſk. Metropolii Mexykań. Znayduią ſię tam miny złote i żupy ſolne, ktore ſą ſzczegulnieyſzym dochodem mieſzkańcow. Zowie ſię też to m. *S. Stilvarn del Puerto.* Leży o *m.* kilka od Mexykańſkiey odnogi. dł. 177 30. ſz. 24.

PAOKINGA, M. Chińſkie

ſtolica prow. Huguan. dł. 128. ſz. 27. 43.

PAONINGA, M. Chińſkie ſtol. prow. Suchueny, nad wſchodnim nurtem rz, Kialing. dł. 123. 16. ſz. 31. 53.

PAOTINGA, M. Chińſkie ſtoł. prow. Pekinu. Grunta okolicznie obfituią we wſzyſtko. M. znaczne ieſt urodzeniem ſławn. Loiiuſza naywyżſzego Generała Krol. Yen. dł. 132. 20. ſz. 39. 20.

PAPA, *Mogeciana*, *Papa*, m. niżſzych Węgier w Hr. Weſprym. Arcy-Xżę Maciey odebrał ie Mahometowi III. w r. 1597. wkrotce potym zbuntował ſię Garnizon w r. 1683. był ieſzcze bunt w tym mieście, ale Ceſarſcy po odpędzeniu Turkow od Wiednia odebrali ie, i twierdze zburzyli r. 1702. Leży na górze blizko rz. Marchaltz, o *m.* 10 ku połd. od Raaby, 8 od Alby ku z. 18 ku z. od Budy. dł. 35. 45. ſz. 47. 20.

PAPOUL, (S.) *S. Papulus*, m. Fr. w wyżſzey Langued: z Wielkorządztwem i Biſk. pod Metropolią Tolozań. zał. 1317. Leży, o *m.* 1. ku połd. od Tolozy, 3 na w. od Kaſtelanudary, 164 od Paryża. dł. 19. 46. ſz. 43. 20.

PAPOU ziemia, ob. Gwinea nowa.

PAPPENHEIM, m. i Hr. Niem. między Oetyngą i Neyburgiem w Frankonii z zamkiem. Leży blizko rz. Altmal, o *m.* 7 ku półn. od Neyburga, 13 ku połd. od Norymbergi. dł. 28. 38. ſz. 48. 53. Hrabia Pappenheimu ma dziedziczny urząd Marſzałka W. Ceſar. i ſprawuie go podczas Koronacyi Ceſarza. Hrabſtwo ma dług. *m.* 7. a ſzer. blizko 4.

PAQUES, wyſpa na morzu połd. pod 27 ſtopniem ſzer. połud. a 267 długości. Grunt ma ſkaliſty, i niewydaie drzew wielkich, ieſt iednak doſyć ludna. Obywatele iey żyią dyniami białemi, owocem *patates*, drobiem i nieco z połowu, ktory nie ieſt obfity przy tych brzegach. Portu ta wyſpa żadnego niema, i okręty nie przybiiaią tam chyba w potrzebie dla nabrania wody.

PARA, m. Amer. połd w Brezylii w pow. tegoż nazwiſka przy wſchodnim uyściu rz. Amazonow. Ulicy w nim ſą proſte, domy piękne, kościoły wſpaniałe. Obywatele handluią wanilią, cukrem i kawą, a kakao ieſt u nich zwyczayną monetą. dł. 320. ſz. 1. 28.

PARADYZ, bogate Opac. Cyſterſow, w Woi. Poznańſkim, około *m.* 4 na połd. od Międzyrzecza.

PARADYZ, Maryi nazwany, Opactwo i klaſztor Kartuzow w Woi. Pomorſkim, między 2 ieziorami blizko Mirachowa.

PARAGOYA, albo PARAGO wielka wyſpa na morzu Indyiſkim między Filippinami i Borneo, Krol iey ieſt hołdownikiem Kr. Borneo. Hiſzpani maią tu iedną Fortecę. dł. 131 40--135. ſz. 10.--12.

PARAGVAY, *Paraguaia*, wielki kray Amer: połd: należy do Hiſzpanow. zawiera w ſobie Wielkorządztwa: Tukuman, S. Cruz, Sierra, Paraguaia, i Rio de la Plata. Miaſta Wniebowzięcia ieſt ſtolicą Państwa. Tam ſię rodzi ziele Paragwayſkie, bardzo ſzacowne w Peru; ieſt to liść pewnego doſyć wielkiego drzewa, ktore ieſt podobne do Peruańſkiego koku, wiele mu przypiſuią ſkutkow. Paragwaia obfituie bardzo w tygryſy, lwy, i liſy; nazwiſko ma od wielkiey rz. Paragway, ktorey źrzodła doyść ieſzcze niemogą. Procz tey rzeki, ieſt tam ieſzcze wiele innych, ktore ſą pełne okrutnych beſtyi. Ob. Parana. Hiſzpani opanowali mocą wielką część tego kraiu, większa iednak poſiadana ieſzcze ieſt od właſnych dzikich rodakow, ktorzy nie przeſtaią bronić właſney wolności.

PARAIBA, m. Amer. połd: w Brezylii w pow. i przy uyściu

gr. tegoż nazwiska, Hollendrzy opanowali ie r. 1635, i umocnili wałami, lecz Portugalczykowie odebrali ie wkrotce. Okolica iest dosyć żyzna, wydaie wiele trzciny cukrowey i drzewą Brazylią zwanego. dł. 342. sz. 6. 50.

PARAKLET, sławne Opac: Fr. w Szampanii nad strum. Ardusson, o *m.* 1 ku połd: od Nogent nad Sekwaną. Jest to Opac: Benedyktyńskie czyniące 20000 liwr. zał. od Sł. Abailarda 1131.

PARAMARIBO, osada Hol. w Prow: Surynam w Amer. połd. Są tam mrowki chodzące kupami nakształt woyska, otwieraią im wszędzie wszystkie schowania, gdyż wytępiaią szczury, myszy, i insze robactwo kraiowe; rzucaią się zaś na tego ktoryby ich napastował. sz. 4. 49.

PARANA, rz. Paragwaii, ktora daie nazwisko Prow: Parana, wpada w rz. Rio de la Plata. Ta Prowincya ktora się także nazywa: *Ziemia Missyi* albo *Zdobycz duchowna Jezuitow*, okryta iest wielą miasteczkami Indyanow, ktorzy byli obłąkani, dzicy, i niemaiący żadnego rządu. Jezuici potrafili ich złączyć, nawrocić do wiary, i wypolerować. Ukształcili z nich Rpltą pracowitą i woienną, nauczyli ich rolnictwa, sztuk i rzemiosł. Indyanie ci w liczbie 300000 osob podzieleni byli na 42 Parafiie rządzone przez Proboszczow i Wikarych Jezuickich, mieli opatrzone odzienie i pożywienie, lecz cały owoc ich pracy szedł na Jezuitow, ktorzy wszystkie korzyści tych Missyi przesyłali przez Santa-Fe do Buenos-Ayres, zkąd te towary rozsyłano do Tukuman, Paragwaii, Chili, i do Peru. To życie na pozor szczęśliwe, a ktore takim w rzeczy samey byłoby, gdyby ludzie na ziemi uszczęśliwionemi bydź mogli; nie spodobało się Indyanom. Rozporządzone prace i rozrywki, ustanowione kary na mężczyzny i kobiety niedopełniaiące swych powinności, słowem życie iednostayne i zakonne sprawiło, iż sobie przykrzyli w życiu, a umierali bez smutku, przeto też oboiętnie patrzyli na wypędzenie Jezuitow w r. 1768, a z radością przyięli zwykły stan poddańcow. Powierzchowna wolność podchlebiała im, ale wrodzone lenistwo wprawi ich z czasem w nędzę ktorey nie znali, i bedą pewnie żałować swey pod Jezuitami niewoli. Ciż Jezuici przywiedli także Indyanow *Tapes* albo *Tapas* zwanych do hołdowania Krol: Hiszp: ktoremu płacą dotychczas podatek, ale im zabraniali wszelkiego z Hiszpanami handlu. Mieszka ten Narod wzdłuż Paramy na połd. Brezylii. Maią blizko 40000 piechoty, a 20000 iazdy z bronią ognistą dla obrony przeciw Paulistom czyli mieszkańcom krainy S. Pawła, zboycom wyszłym z Brezylii, ktorzy sobie ustanowili Rpltą. Ich gruntow część, i miasteczka ktore były na lewey stronie rzeki, Hiszpanie zamienili byli za Osadę S. Sakramentu, niewidząc innego sposobu przeszkodzenia ustawicznym przemycaniom towarow, ktore im ta Osada czyniła. Krol więc Hiszp. chciał przeprowadzić na prawą stronę rzeki mieszkańcow ustąpionych miasteczek, ale to było im pobudką do woyny przeciwko Hiszp: 1756, ktora zakończona była przez zostawienie w spokoyności tych Indyanow, i zaniechanie umyśloney zamiany. Ale przez Traktat 1777. Krolowa Portugal: ustąpiła Krol. Hiszp. tey Osady S. Sakramentu. Ob. Plata.

PARAY le Monial, *Paredum Moniale*, m. Fr. w Burgundyi. Jest tam klasztor Wizytek, gdzie umarła Marya Alakok. Leży to m. nad rz. Burbinką, o *m.* 2 ku z. od Charolles, 76 ku połd: od Paryża, dł. 21. 46. sz. 46. 27'. 12".

PARC aux Dames, m. i Opac: Francifzk: w Diec: *Amiens*, o *m.* 1 ku połd: od Krefpy, ktore czyni 12000 liwr.

PARCE, m. zn: Fr. w Xftwie Andegaweńfkim nad rz. Sartą o *m.* 2 od Sable.

PARCHIN, m. i Woytoftwo Niem: w Sax: niżfzey, do Xżęcia Meklemburg. należące, nad rz. Eldeną, o *m.* 8 ku połd: od Szweryna. dł. 29. 50. fz. 53. 36.

PARCZOW, m. w Woi. Lubel. o *m.* 9 od Lublina przy gran. Litewfkiey. Krol Alexander w ftatucie fwoim to m, z Lublinem wymienił, iako nayprzyzwoitfze do odprawiania feymow, i po śmierci Zygmunta na Konwokacyi. Litwa domagała fię dla fwoiey wygody z bliſkości aby tam Elekcya odprawowana była, ale Polacy na to pozwolić niechcieli, i nigdy tu Seymu niebyło. Ma Stę.

PARDAILCHAN, iedna z 4 Baronii Armaniaku, o *m.* 4 ku połn. od *Auch*, ieft tylko wiofka.

PARDO, albo EL PARDO, Pałac Krola Hifzp. w Kaftylii nowey o *m.* 2 ku połn: od Madrytu. Ogrody przy nim fą piękne, i zwierzyniec obfzerny.

PARDOUX, (S.) nazwiſko 3 m. Fr. iedno w Arwernii, o *m.* 11 na połd. od Klermontu, 2 w Piktawii, o *m.* 4 ku z. od Partenau, 3 w pow. Burgońfkim maiące wody mineralne o *m.* 2 ku połd, od Ewaux.

PARDUBITZ, m. w Czechach nad Elbą o *m.* 3 ku połn. od Chrudim. Tam robią dobre głownie i noże.

PARENZO, *Parentium*, małe ale mocne m. w Iftryi nad odnogą Wenecką z Bifk: nal. do Metropolii Udyń. i z dobrym portem o *m.* 24 na w. od Wenecyi. Poddało fię Wenetom r. 1267. dł. 21. 31. fz. 45. 23.

PAREY, w Xftwie Magdeburfkim, fławne ieft przez kanał prowadzony od Elby do Hawlu przez Ihle i Stremmę r. 1743.

PARGA, *Eleæ Portus*, M. mocne Weneckie na brzegu Albanii naprzeciwko wyfpy Korfu, z wygodnym portem. Mieſzkane ieft przez Grekow i Albańczykow, a leży na fkale. dł. 38. 22. fz. 39. 28.

PARGOIRE, (S.) m. Fr. w Langwed. o *m.* 2 od Pezenas.

PARIA, Prow. Guyanny w Amer. połd. Jeft prawie nieznaioma, i niema nic znacznego oprocz rz. *Orenoque*, albo *Rio Paria* ktora przez nią płynie i wpada w morze ku połn.

PARIGNE L' EVEQUE, M. wielkie Fr. w pow: Cenomańfkim *m.* 2 ku w. od Mans.

PARILLA, albo *Sancta Parilla*, m. Amer: połd: w Peru, w Wielkorządztwie Limy, o *m.* 60 ku połn: od tego M. nad rz. Santa, o *m.* 20 ku połd, od Truxillo na brzegu morza, po ktorym pływaią na owocach podobnych do dyni, wiążąc ie na fznurach. dł. 300. fz. 9.

PARIS, PARYZ, *Lutetia Parifiorum*, M. ftoł. Krol. Fran. ktore brać można za naypięknieyfze, naybogatfze, nayludnieyfze, nayfławnieyfze i naywiękfze w Europie. Nieuftępuie żadnemu w świecie, bądź co do niezmierney liczby przepyfznych budowli, bądź do roftropnego rządu, bądź względem umieiętności i fztuk tam kwitnących, bądź względem wfzyftkich wygod i przyiemności ktore tam znaleść można, badź nakoniec względem wielkości handlu, ktory prowadzi. Założone było przed Iuliufzem Cezarem. Rachuie fię w nim blizko 800000 ludzi. Ma nayfławnieyfzą w świecie Akademią założoną iak mowią przez Karola W r. 790. Tudzież Kollegium Krol: w ktorym uczą ięzykow wfchodnich, i wiele fławnych Akademii, iako to Akademią Fran-

cuzkiego języka, napisow i nauk wyzwolonych, umieiętności wyższych, Malarstwa, Architektury, Rzeźbiarstwa, i Cyrulictwa; procz tego wiele Bibliotek publicznych, z ktorych iest pryncypalna Krolewska, Mazaryniego i S. Wiktora: Także ogrod Krolewski pełny wszelkiego rodzaiu roślin, gdzie iest gabinet nayrzadszych osobliwości. Zbogaca Paryż wielkie mnostwo przychodniow, handel i fabryki rozliczne. Zdobią go budowle publiczne i prywatne, między ktoremi nayznacznieysze są: Pałac Krolewski, *Louvre*, *Luxembourg*, zamek *des Tuileries*, szpitale: *l' hotel Dieu*, Inwalidow, podrzutkow, *les-petites-Maisons*, i szpital generalny dobrze opatrzony, Ratusz, Bastylia, pałac Sorboński, w ktorym daie się widzieć przepyszne Mausoleum Kardynała Richelieu, *Val-de-Grace*, kościoł katedralny, chor osobliwie w nim, iest cud piękności, i kościoł S. Sulpicyusza: Nakoniec place publiczne, z ktorych znacznieysze są: Plac Krolewski, gdzie daie się widzieć statua konna Ludwika XIII, plac *de Vendome* ozdobny statuą konną Ludwika Wiel. plac zwycięzki na ktorym stoi statua Ludwiką wiel: w sukniach, ktorych Krolowie Fr. używaią podczas koronacyi, maiący 4 narody w kaydanach pod nogami, a zwycięstwo kładzie mu na głowę koronę, plac Ludwika XV w końcu pałacu *des Thuileries*. Bisk. Paryzkie, ktorego S. Dyonizy w 3cim wieku był pierwszym Bisk: erygowane iest na Arcy-Bisk: r. 1622, i na Xstwo Parostwo r. 1674 Parlament Paryzki iest naywiększym we Fr. i ieden z nayznakomitszych na świecie. Procz Parlamentu, znayduie się w tey stolicy wiele iuryzdykcyi i sądow, Departament mennicy, skarbu &c. Paryż iest w bardzo pięknym położeniu, nad Sekwaną, ktora przezeń płynie, i na ktorey iest mostow wiele; te znacznieysze są *most nowy*, przy ktorym posąg konny Henryka IV. i *most Krolewski*. Wydało to miasto wielką liczbę ludzi uczonych, i sławnych. Od Rotomagu o *m.* 28, 90 od Londynu, 95 od Amsterdamu, 250 od Wiednia, 250 od Madrytu, 270 od Rzymu, 500 od Konstantynopola, 350 od Lizbony, 300 od Krakowa, 600 od Moskwy, 225 od Kopenhagi, 380 od Sztokolmu. dł. 20. sz. 48. 50'. 10".

PARIS-en-Ardennes, ob. Bastognac.

PARMA, *Parme*, dawne bogate, bardzo ludne, i bardzo piękne M. Włoskie, stoł: Xstwa Parmeńskiego z Cytadellą, Akademią i z Bisk. kościoł Katedralny iest wspaniały. Pałac Xżęcy wielki i dobrze budowny, z teatrem nayobszernieyszym, i nayozdobnieyszym, ze wszystkich znanych w Europie, ktorego rozrządzenie wewnętrzne takie iest, iż naycichszy głos daie się słyszeć, i chociażby naybardziey głos podniesiono, echa żadnego niesprawunie, ktoryby głos tłumił i mieszał. Procz Akademii iest Kollegium dla Szlacheckiey młodzi. Powietrza czystość tu czyni, iż mieszkańcy żyią długo pospolicie. Przy Parmie dnia 29 Czer: 1734 stoczona była krwawa bitwa. Oyczyzną iest Jozefa Pompeiusza *Sacco*, Jana Laufranka &c. Leży nad rz. Parmą, o *m.* 12 na połd. ku w. od Kremony, 14 od Mantuy, 15 od Modeny, 29 od Medyolanu. dł. 28. 27. sz. 44. 50. Xstwo Parmeńskie, graniczy na półn. z rz. Padem, ktora go oddziela od Kremonezy, na połn. i w. z Xstwem Mantuy, na w. z Xstwem Modeny, na połd. z Toskanią, na z. z Xstwem Placencyi. Kray iest roskoszny i żyzny. Należy z Placencyą i Gwastallą do Xiaz domu Hiszp. ktory tu znioł inkwizycyą r. 1769 i ktorego poddani wyięci są od

prawa Kadukowego we Fr. r. 1768.

PARNAS, *Parnassus*, sławna góra w Turcyi Europ. w Liwadyi, dosyć blizko Helikonu leżąca, i przy Isthmie Koryntckim. Dziśiay się zowie *Licaoura*.

PARKANY, Barakan, m. Węgier: w Hr. Strygońskim nad połn: brzegiem Dunaiu, gdzie r. 1684 Jan Sobieski wielką klęskę od Turkow poniosł, i wnet im większą zadał. Jest od Strygonia o *m*. 2.

PARNAW, *Parnavia*, znaczne i mocne m. w Inflanciech z zamkiem, obwiedzione murami, ośiadłe, w wygodnym dla handlu położeniu nad rz: Parnawą, ktora wypływa, z ieziora Wercer, i blizko morza, niedaleko uyścia tey rzeki. Jest w Estonii właściwey, dawniey stoł: Woi. Parnawskiego było, ktore po kilka kroć od Moskwy wzięte i iey odbierane było, a nakoniec iey ustąpione z Inflantami zostało r. 1660. Dzieli rzeka Parnawę na dwa miasta nowe i stare, od Rewela na połd. ku z. *m*. 20, od Rygi na połn. ku w. 32. dł. 42. 2. sz. 58. 26.

PARNAY, m. Fr. w pow. Cenomańskim o *m*. 2 na połn: ku w, od Lawal.

PAROPAMISE, ob. Candahar.

PAROS, wyspa na Archipelagu, iedna z Cykladow, długa około 4, szeroka około *m*. 3, sławna przez swoie marmury piękne. Grunta iey są bardzo dobrze uprawiane, i obfituie w bydło. Deszcz tam rzadko pada. Obywatele iey za rozumnych są miani, i Grecy z przyległych wysp, biorą ich często za Sędziow w swych kłotniach. Sławny Korsarz Barbarossa odebrał tę wyspę Wenetom, i odtąd do Turkow należy. Przyległa iest wyspie Naxos. Miasto iey stoł. iest Paros.

PAROS, *Parium*, dawne M. Archipelagu, stoł. wyspy tegoż nazwiska. To M. było dawniey naywiększe i naypotężnieysze z Cykladyiskich, ale teraz bardzo mało znaczy w porownaniu dawnego stanu swego. Ma Bisk. Greck. pod Metropolią Rodyiskiego. Francuzi, Angl. i Hollend: trzymaią w nim swoich Konsulow. Leży na brzegu z. wyspy, naprzeciwko Antiparos. dł. 43. 11. sz. 37. 3.

PAROY, wioska Fr. w Hr. *Brie* z tyt. Margr: o *m*. 2 od *Chateau Thierry*.

PARSIS, ob. Gaures.

PARTENEY, *Partiniacum*, m. Fr. w Piktawii, celne pow. zwanego Gatineis. Prowadzi znaczny handel na bydło i zboże. Leży nad rz. Tone, o *m*. 6 na połd: od Thouars, 6 na połn: od S. Maixent, 75 na połd. ku z. od Paryża, dł. 17. 16. sz. 46. 40.

PARYSOW, m. w Mazowszu, w ziemi Czerskiey przy wiel. stawach, *m*. 3 od Łukowa, dawniey miało zamek.

PASAMORES, *Gualsongo*, albo *Las Sagnas*, prow: Amer. połd: w Peru, w Wielkorządztwie Kwitańskim. Powietrze tu iest umiarkowane, kray obfituiący w pastwiska, zboże, i żyły złote.

PASLAY, m. Szkockie w prow. Kunningham, dawniey znakomite sławnym Opac. ktorego mnichy napisały Historyą Szkocką. Leży nad Kortą o *m*. 15 na z. od Edymburga, 133 na połn. ku z. od Londynu. dł. 12. 40. sz. 56. 30.

PASSAGE, m. Hiszp. w Gwipuskoi o ćwierć mili od S. Sebastyana z portem. Krol Hiszp: trzyma tu swoię Eskadrę. dł. 15. 42. sz. 43. 25.

PASSAROWITZ, m. Serwii nad Morawą blizko Dunaiu, o *m*. 13 na w. od Belgradu. Cesarscy z Turkami zawarli tu Traktat r. 1718.

PASSARWAN, m. Indyiskie na wyspie Jawa. dł. 134. 30. sz. 7. 30.

PASSAVANT, m. Fr. w Szampanii w Dyec. Szalońſkiey, z Proboſtwem koll. Krol. o *m*. 2. od S. Menehoult.

PASSAVANT, wioſka z tyt. Hr. w Xſtwie Andegaweńſkim o *m*. 6 na połd: ku z. od Mantreuil Bellay.

PASSAVANT, kraina Xſtwa Montbeliarſkiego położona wFranſzkontcie pod pan. Francyi, o *m*. 8. na połn. ku z. od Montbeliardu. Blizko niego ieſt ſławna iaſkinia, ktora okolicznym mieſzkańcom ſłuży za lodownią. Gdy ſię w niey mgła pokaże, znakiem ieſt maiącego bydź nazaiutrz deſzczu.

PASSAU, *Paſſavia*, Paſſawa, dawne piękne i ſławne M. Niem. w Bawaryi niż: ufortyfikowane, z Biſk. pod Metropolią Salisburſkiego. Jeſt miaſto Ceſar. pod protekcyą ſwego Biſkupa, ktory ieſt Xciem Rzeſzy Niem. Pamiętne ieſt traktatem tu podpiſanym r. 1552, ktory dał początek przyſłowiu. *Jeſt to tranzakcya Paſſawſka, co kto wziął, niech to trzyma.* Xżę Bawarſki poraził tu woyſka Ceſar. r. 1703, i dobył miaſta 1704. Leży nad zbiegiem rzekInny, i Illzy, i uyściu ich do Dunaiu, ktory wraz z górami, ktore go opaſuią, ſtoi mu za twierdzę naturalną. Jeſt od Ratyzbony na w. ku połd. o *m*. 25, od Munichu 32, od Wieduia na z. 54. dł. 31. 9. ſz. 48. 26. Biſkupſtwo Paſſawſkie, ieſt bardzo znaczne, zawiera 25 bogatych Kanonii, i fundowane było na mieyſcu Lorcheńſkiego. Benedykt XIII wyiął go od Juryzdykcyi Arcy-Biſk. Salizburſkiego r. 1728, a Klemens XII potwierdził tę bullę r. 1732. Biſkup Paſſawſki ieſt udzielnym i dożywotnim panem, i ma roczniego dochodu około 40000 talerow Niem. Kapituła ſkłada ſię z 23 oſob.

PASSENHEIM, lub Bassenheim, Hr. w Elekt. Trewirſkim, w Dyſtrykcie Koblentzkim. Hrabowie Paſſenheimſcy ſą członkami Szlachty Cyrk: Weſtfalſkiego. Jeſt miaſto o *m*. 2 na połn. ku z. od Koblentzu.

PASSENHEIM, m. Pruſkie, w prow. Galindyi między bagnami, od Ortelsburga na z. o *m*. 2. Sławne ieſt urodzeniem Hartknocha Piſarza polſkiego.

PASSEWALCK, *Paſvalcum*, m. Niem. w Cyrk. Saxonii wyżſzey, w Stanach Elektora Brandeburſkiego nad rz. Ukrą. Zalecone ieſt przedniemi piwami, o *m*. 6 na połn: od Prentzlowa.

PASSIGNIANO, *Paſſignianum*, m. Włoſkie w ſtanie Papieżkim, nad ieziorem Peruzyiſkim, o *m*. 5 na połd. od Peruzy. dł. 29. 50. ſz. 43. 12.

PASSORGA, *Paſſaria*, rz. w Biſk. Warmińſkim, ma początek w Hokerlandyi, rozdziela Warmią od Pomezanii, płynie pod Hohenſtein, Brunsbergę, i wpada do Friſchhafu. Blizko uyścia ieſt m. tegoż im.

PASSY, lub Pacy, wieś wyſpy Fr. nad Sekwauą, o milę poniżey Paryża, zalecona wodami mineralnemi, i pięknemi budowlami. ob. Pacy.

PASTO, lub S. Juan de Paſto, m. Ameryki połd. w Popaiante w dolinie bardzo miley i piękney, oblaney rzeką, ktorey woda ieſt bardzo czyſta. dł. 303. ſz. 1. 30.

PASTRANA, *Patemiana*, m, Hiſzp. w nowey Kaſtylii z tyt. Xſtwa, o *m*. 24. na połd. ku w od Madrytu, nad Tagiem. dł. 54. ſz. 40. 26.

PATAGONY, *Patagones*, *Patagons*, Narod Amer. połd. w ziemi Magiellańſkiey, maiący na w. morze połnocne, na połd Cieśninę Magiellańſką; dzielą ſię na różne hordy, mowią iż lud ten ieſt poſtaci olbrzymiey, wyſoki na ſtop 11. żyie z połowu ryb i zwierzyny. W ich kraiu panuią zimna.

PATANA, lub Patani, *Perimulum*, Krol. Patańskie w Indyi na połwyspie Malaki, nad wschodnim pomorzem, między Królestwem Siamskim i Pahańskim. Mieszkańcy są po części Mahometanie, po części zaś poganie, są zaś bardzo zatopieni w roskoszach. Chińczykowie wielki z niemi prowadzą handel. Lubo w ich kraiu panuią upały, powietrze iednak iest zdrowe. Nieznaią tu tylko dwie pory roku; lato, i zimę trwaiącą przez Listopad, Grudzień i Styczeń, podczas ktorych miesięcy deszcze bez przestanku padaią. Twierdzą pisarze, iż gęsi i kaczki, dwa razy tu na dzień iaia znoszą. Lasy Patańskie pełne są słoni, dzikow, i małp. Rząd państwa sprawuie Krolowa, ktora za mąż iść nie może, wolno iey iednak mieć tyle kochankow, ile chce. Przy niey cień tylko władzy zostaie, pod iey imieniem możnieysi rządzą zupełnie. Dependuie od Krol. Siamskiego. M. S. zowie się Patana, lub Patany. Jest to iedno z naypięknieyszych i naymocnieyszych miast Indyiskich z portem dobrze obronnym. Obywatele są dobrzy żeglarze. dł. 119. sz. 7. 33.

PATANOWIE, Patanie, iest lud niepodległy w państwie Wielk: Mogola. Mieszka on w gorach Deli i Agry; iest dziki, bitny, i główny nieprzyiaciel Mogolanow. Mniema wielu, iż Narod ten pochodzi z Kandaharu, gdzie iest też lud tego imienia.

PATAY, *Pataium*, m. Fr. w pow. *Beauce*, o *m.* 6 na w. od *Chateaudun*, 4 od Aurelianu. Sławne iest porażką Anglikow r. 1429. Talbot tu był uwięziony, a Joanna *d'Arc* wielkie tu męstwa dała dowody. dł. 19. 18. sz. 48. 5.

PATENSEN, m. Niem. w Elekt. Hannowerskim, o *m.* 2 na połd. od Haynowern.

PATENSEN, grod w Xstwie Zelleńskim, o *m.* 2 na z. od Luneburga.

PATER-NOSTER, to iest: Oyczenasz, wyspy na morzu Indyiskim, na połd. wyspy Celebes, tak są nazwane z przyczyny skał wielpasmem się pomiędzy niemi ciągnących, wpośrzod ktorych wyspy wydaią się iak Oycze-nasze. Obfituią w zboża i owoce, i są bardzo ludne. Tegoż iest im. mała wysepka między Oezelią i brzegami Inflanckiemi. Nal. do Moskwy.

PATER, (S.) m. Fr. w Turonii, o *m.* 3 na połd. od *Chateau du Loir*.

PATI, *Pactæ*, piękne m. Wł: w Sycylii, z Bisk. Suffr. Messyeńskiego, w Golfie tegoż im. od Messyny na z. *m.* 20. Ma port i małą fortecę. Zbudowane od Hrabiego Rogeryusza, po zwycięztwie Saracenow. Zdobi go rynek i kościoł Katedralny bardzo piękny. dł. 32. 50. sz. 38. 12.

PATMOS, wyspa na Archipelagu, między wyspami Samos, i Nikaryą. Ma około *m.* 19. obwodu. Mieszkaną iest od Grekow, a iey porty często od Korsarzow napastowane bywaią. Grecy osiedli około Monasteru S. Jana, ktory iest ufortyfikowany nakształt cytadelli. Obfituie w wielką liczbę kuropatw, przepiorek, krolikow, synogarlic &c: ale na to mieysce ma mało pszenicy i ięczmienia. Więcey na niey niewiast niżeli mężczyzn liczą. Nie są podlegli żadnemu Bisk. ale go dla poświęcenia swych popow czyli kapłanow sprowadzaią zkąd inąd. Na wyspie Patmos znayduie się pustynia, w ktorey mowią, iż Jan S. napisał swą Apocalipsim, około r. 95. po nar: J. Chr. a ktora ma nazwisko tey xiążki. dł. 44. 15 sz. 37. 20.

PATNA, wielkie Indyiskie M. S. prowincyi tegoż im. nad Gangiesem, w państwie wielk. Mogoła. Mieszkańcy prowadzą znaczny handel wszelkiego rodzaiu towarami. Holl: w tym mieście skład swóy maią, a Fr. faktorstwo, ktore zależy

od Chandernagorſkiego. dł. 103.15 ſz. 25. 55.

PATRAS, *Patræ*, dawne i kwitnące M. Morei, ſtoł. Xſtwa Klarencyi z Arcy-Biſk. Greckim. Zdobią go kościoły Greckie. Kilka bardzo pięknych Meczetow, i 4 Synagogi dla żydow, ktorzy tu w wiel. bardzo znayduią ſię liczbie, i niemały prowadzą handel. Ten zaś oſobliwie zależy na iedwabiu, ſkórach, miodach, woſku, ſyrze. Góry pobliſkie rodzą drzewa, ktore wydaią mannę, i Cypreſſy niezmierney wyſokości. Owoce wſzelkie, nadewſzyſtko granaty, cytryny, pomarańcze, ſą tu wyśmienite, i bardzo tanie. Roſną tu także cedry, z ktorych Patranie robią kwaśny napoy Cedrowy. Powietrze ieſt niezdrowe. Wenetowie opanowali to miaſto r. 1687. i trzymali go do 1716 Leży nad morzem, o *m.* 8 na połd. ku z. od Lepantu, 34 od Mizytry. dł. 39. 32. ſz. 38. 20.

PATRICE, (S.) ob. Dunnegal.

PATRIMONIUM-Sancti-Petri, *il Patrimonium-San-Pietro*, Patrimonium S. Piotra, prow. państwa Papiezkiego we Wło. rozległa wzdłuż na *m.* 14 wſzerz na 12, graniczy na poln. z Xſtwem Orwietańſkim, i Umbryiſkim, na w. z Sabińſkim i Kampanią Rzymſką, na połd. z morzem, na z. z Xſtwem Kaſtreńſkim i z morzem. Zawiera ona procz partykularnego pow. Patrymonium, Xſtwo Braccino, i pow. Ronciglione. Witerb ieſt M. Stoł.

PATSCHOW, m. Czeſkie w Cyr. Bechińſkim.

PATSCHSKAU, piękne m. Szląſkie nad rz. Neiſſą w Xſtwie Grotkowſkim, o *m.* 4 na z. od Neiſſy.

PAU, *Palum*, bardzo piękne M. Fr. ſtoł. Benearny, z park. ſądami, mennicą, i zamkiem, w ktorym ſię narodził był Henryk IV. r. 1557. Zaleca go Univerſitas, Akademia umieiętności i ſztuk wyzwolonych, i poſąg Ludwika XIV. na pedeſtale marmurowym. Leży na pagórku, popod ktory płynie rz. *Gave Bearnois*. o *m.* 10 na z. od Tarby, 12 na połd. od Aire, 39 od Burdegali, 167 od Paryża. dł. 17. 6. ſz. 43. 15.

PAVESIN, m. Fr. w pow. Forez, o *m.* 2 od *Condrieux*.

PAVIA, *Papia*, Pawia, dawne i ſławne M. Wło. drugie w Xſtwie Medyolańſkim, ſtoł. pow. Pawezany, z ſt. Akademią, i Biſkup. Suffr. Medyolańſkiego. Podnieść ſię nie mogło do dawnego ſtanu, odtąd iak go źruynował Wikont *Laurec* r. 1527. na zemſtę ſwego nieſzczęścia, ktorego tu doznał w odebraney klęſce od Franciſzka I. r. 1525. w ktorey przegraney uwięziony zoſtał. Krolowie Lombardyi częſto w tym przemieſzkiwali mieście. Xżę Sabaudyi i Eugeni dobyli go r. 1706. Franc. odzyſkali go 1733. Znowu opanowane było od Fr. i Hiſzp. r. 1745. ale odebrane zoſtało od Auſtry. r. 1746. Oyczyzną ieſt ſt. Boecyuſza, Pap. Jana XVIII. ſt. Henryka Kardana i Lanfranka. Leży nad rz. Jeſin, o *m.* 7 na połd. od Medyolanu, 10 od Placencyi, 20 na poln. od Genuy, 25 od Turynu. dł. 26. 40. ſz. 45. 10.

PAVIE, m. Fr. w Hr. Aſtaraku, o milę od *Auch*.

PAVILLY, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 4 od Rotomagu.

PAUL, (S.) Opac. Bened. o milę od Bellowaku. Inne zakonu S. Auguſtyna w Beſanſonie, czyni 15000. liwr. Tegoż im. Opac. Premonſtr. blizko Sens czyniące 1000 liwr. Także w Verdun, maiące na rok dochodu 18000. liwr.

PAUL, (S.) m. Fr. o *m.* 4 na połd. ku z. od Lemowiku. Tegoż im. o *m.* 4 od Uſez. Inne w Prowan. o *m.* 2 na z. od Nice. Inne z tytuł: Hr. w Artezyi, o *m.* 6 na poln. ku z. od Atrebaty.

PAUL, (S.) S. Paweł, M. Ameryki połd. w Brezylii, w Kapitanacie S. Wincentego, pod tropikiem raka. Zamieszkane było od bankrutow, i wygnańcow z różnych narodow, rządzone nakształt Rzeczypospolitey niepodległey Portugalczykom. Lud w nim osiadły zuchwały, i w rabusiowskiey sztuce był biegły, małą tylko Krolowi Port. opłacał daninę w złocie, ktory z czasem go też pod swe podbił iarzmo. Kray ich opasany iest wielkiemi lasami, i górami niedostępnemi. Benedykt XIV. erygował tu Bisk. r. 1745. dł. 333. 50. sz. połd. 23. 15.

PAUL, (S.) *Sanctus Paulus*, znaczna rzeka w Gwinei, gdzie niekiedy zawiiaią okręty dla nabrania wody i ryżu. Wyższy bowiem kray pomorza Gwinei będąc bardzo wilgotny, rodzi ryż w wiel. obfitości, ktory się tak zaś udać niemoże w pomorzu niższym, dla iego suchości.

PAUL, (S.) Cap de Joux, m. Fr. o *m.* 3 na w. od *Lavaur*.

PAUL, (S.) des Fenoulledes, m. Fr. w Langwedocyi, stoł. powiatu małego *des Fenoulledes*, nad rz. Egli, między górami, o *m.* 6 od Aletu.

PAUL-trois-Chateaux, (S.) *Augusta Tricastinorum*, Trykastyn, dawne m. Fr. Delfinatu, w Xstwie Walentyńskim, stoł. pow. Trykastyńskiego z Bisk. w Metropolii Arelateńskiego, ktorego S. Sulpicyusz był pierwszym Bisk. Leży na schyłku góry, o milę od Rodanu, 5 od Viviers, 7 na połd. od Montelimaru, 135 od Paryża. dł. 22. 32. sz. 44. 21. Są i inne mieysca we Fr. pod im. *S. Paul*.

PAULA, piękne m. Włoskie, w Krol. Neapolitańskim, w Kalabryi bliższey, przy morzu, sławne urodzeniem S. Francizka z Pauli, fundatora Minimorum. Leży w gruntach bardzo żyznych i dobrze uprawnych, obfitych w zioła.

PAULET, ob. Poulet.

PAULHAC, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 4 na z. od *S. Flour*. Tamże *Paulhaguet*, m. o *m.* 2 od *Brionde*.

PAULHAN, m. Fr. o *m.* 3 na poln. od Pezenas.

PAULIEN, (S.) m. Fr. w Arwernii, *m.* 2 na poln. od Polignac.

PAULIN, m. Fr. o *m.* 5 od Alby.

PAULMY, zamek i m. Fr. z tytułem Margr. w Turonii, o *m.* 5 na połd. ku z. od Loches.

PAVOASAN, *Pavoasanum*, Pawoazan, m. Affr. na wyspie S. Tomasza, przy brzegu morskim, z fortecą i z Bisk. pod Metropolią Lizbońskiego. Ma dosyć dobry port. Osiadłe iest od Włochow, Hiszpa. Franc. i Portugal. dł. 23. 30. sz. połd. 30.

PAUSA, m. Niem. z grodem, w Voigtlandyi, o *m* 7 na z. od Zwickau. Należy do Elektora Saskiego.

PAUSILIPA, *Pausilypus*, Pauzylipa, sławna góra w Krolest: Neapolitańskim w ziemi Laworze. Jest bardzo rozkoszna i żyzna w bardzo delikatne wina, i wyśmienite wszelkiego rodzaiu owoce. Wzdłuż nieiako iest wydrążona od iednego końca do drugiego, przez loch daleko się ciągnący, wysoki bardzo, i tak szeroki, iż wygodnie 2 karety minąć się mogą. Zakonnicy serwitowie maią na tey górze kościoł, w ktorym daie się widzieć grob st. Sannazaryusza.

PAUTZKE, ob. Pucko.

PAWEŁ, (S.) S. ob. Paul.

PAWŁOW, dobra Kapituły Gnieznieńskiey w pow. Kościańskim

PAWŁOWICE, dobra w powiecie Stężyckim w pięknym położeniu.

PAWŁOWSK, m. Moskiew. w prow. Woroneckiey, nad Donem, blizko Bobrowska.

PAWOŁOCZ, m. w Woi. Kiiowſkim, doſyć znaczne, dawniey bardzo obronne imienia Zamoyſkich, teraz podupadłe, w gruntach przedziwnie żyznych nad lewym brzegiem Roſtawicy, o *m.* 5 na połd. ku z. od Chwaſtowa, 6. od Berdyczowa.

PAYERNA, *Paterniacus*, m. Szwaycarſkie, małe ale piękne w Kantonie Berneńſkim, nad Brogo w miłey okolicy. Berneńczykowie zdobyli go na Sabaudczykach r. 1536. Mieſzkańcy ſą ſławni przez ſwą biegłość w wprawianiu pſow do łowow.

PAYS, wyſpa na morzu Indyiſkim na połd: wyſp Maryańſkich. Jeſt ich 32, odkryte były r. 1697. Murek ieſt z nich naywiękſzą; na ktorey mieſzka Krol, ktoremu inne też wyſpy ſą podległe. Wſzyſtkie ſą bardzo ludne, procz trzech. Mowią, iż na tych wyſpach niema żadnego zwierzęcia o 4 nogach, i że mieſzkańcy żadnego znaku nie maią religii. Są łagodni, urodni, i poſtawy ciała bardzo proporcyonalney.

PAYS-LIBRE-de l' Argox; ob. Freye-Æmpter.

PAYS-BAS, ob. Niderland.

PAZZY, *Paſſya*, m. w Romanii blizko Gallipolu, z Biſk: pod Metropolią Herakleńſkiego. Leży nad morzem. dł. 44. 34. ſz. 40. 33.

PE, (S.) m. Fr. w pow: Labour, o *m.* 3 na w, od *S. Jean de Luz*. Inne w Bigorreńſkim, o *m.* 2 na z. od *Lourde*. Także *S. Pe-de-Genous* Opac. Bened. blizko Tarbees czyni 2300 liw.

PCZYCA, rz. wypływa z Woi. Mińſkiego, i wpada do Prypecia po wyżey Mozyra.

PEAN, *Peanum*, znaczne m. Korei, ſtol. prow. Peando, nad morzem Chińſkim. Jeſt wielkie i bardzo ludne. Japończykowie opanowali go r. 1592.

PEAU-D'OR, to ieſt *ſkora złota*, oſada Francuzka nad rz. Gambią. Znayduią tu wiele złota.

PEBRAC, *Piperacum*, Opac. zakonu S. Auguſt: w Arwernii, czyni 2400 liw. fund: r. 1062 blizko *Langeac*.

PEC, m. Fr. nad Sekwaną, o *m.* 4 na z. od Paryża.

PECCAIS, forteca Fr. w Langwedocyi, o milę od Aiguemorte, ſ. zupami ſolnemi.

PECH, m. Turcyi Europ: w części zachodniey Serwii, nad Drynem białym, o *m.* 25 na w. od Raguzy.

PECHLARN, m. Niem. w Auſtryi niżſzey nad Dunaiem, gdzie rzeka Erlach do niego uchodzi, na połowie drogi z Linczu do Wiednia.

PEDEMONT, ob. Piemont.

PEDENA, *Petina*, dawne m. w Iſtryi Auſtr: z Biſk: ſuffr: Goryckiego.

PEDIR, *Pedira*, m. i Krol: Indyiſkie na wyſpie Sumatrze. Opanowane zoſtało od Krola Achemſkiego. dł. 114. 15. ſz. 5. 30.

PEDRACA-de-la-Sierra, m. Hiſzp. w Kaſtylii ſtarey, blizko Segowii, ſławne urodzeniem Traiana, i mocnym zamkiem, w ktorym Krolewic Fr. ſyn Franciſzka I. był trzymanym w więzieniu przez lat 4.

PEDRO, (S.) S. Piotr, m. Hiſzp. w ſtarey Kaſtylii, nad rz. Arlanza, o *m.* 15 na połd. ku w. od Burgos. Toż nazwiſko ieſt portu iednego przy uyściu rzeki Riogrande w Brezylii położonego, i miaſta Amer. w Wielkorządztwie Honduras.

PEEBLES, m. Szkockie, ſtol. prow: tegoż im. niegdyś Twedalii, wyſyła 1 Deput. na parlament. Są tu 3 kościoły, 3 porty, 3 ulice, i 3 moſty. Jeſt w miłym położeniu nad Twedą o *m.* 7 na połd. ku w. od Edymburga, 102 od Londynu. dł. 14. 28. ſz. 55. 59.

PEER, m. i Hr. w Bisk: Leodyiskim. do Hr. Losseńskiego, z Przeorstwem Trynitarzow, o milę od Lossy. dł. 23. 10. sz. 51. 8.

PEGAU, m. Niem. w Milnii, z zamkiem nad Elsterą w Cyrk: Lipskim, o *m.* 4 od Lipska.

PEGNAFIEL, *Penafela*, m. Hiszp. w Kastylii dawney, nad rz. Duero. Znaczne iest swym pałacem, zamkiem dobrze obwarowanym, i syrami, ktore miane są za naylepsze w Hiszpanii. Jest o *m.* 7 na połd: ku w. od Walladolidy. dł. 13. 53. sz. 41. 32.

PEGNA-FLOR, *Pena-flos*, dawne m. Hiszp: w Andaluzyi nad Gwadalkwiwirem, o *m.* 16 na z. od Korduby.

PEGNA-MACON, m. Portugal. w Beirze z zamkiem dobrym, o *m.* 5 od Idanhy, na połn.

PEGNARANDA, m. i Xięstwo Hiszp: w Kastylii dawney, o *m.* 14 od Olmedo, na połn: ku z.

PEGNITZ, m. Niem. z grodem, w Frankonii w Burgrabstwie Norymberskim, i w dystrykcie Bareitskim, o *m.* 14 na połd. od Bareythu, blizko źrzodła rz. Pegnicy.

PEGU, *Peguum*, Krol: Pegwańskie znaczne w Azyi, z miastem tegoż im. nad brzegiem zachodnim Krol. Bengalskiege; dzisiay czyni część Krol: Awańskiego; iest kraiem mało nam znaiomym. dł. 124. 30. sz. 17.

PEIENDEN, iezioro Szwedzkie, w Finlandyi, w prow. Tafwastlandyi, długie iest na *m.* 20.

PEINA, *Peynum Castrum*, m. Niem. z twierdzą w Bisk: Hildesheimskim, nad rz Fusą. Sławne iest potyczką r. 1553 stoczoną między Maurycym Elekt: Saskim, ktory tu poległ, i Margrabią Brandeburskim. Leży od Hildesheimu na połn: ku w. o *m*, 6.

PEIPUS, iezioro Moskiewskie w Inflanciech, długie *m.* 15, szerokie 10., łączy się z iezioren Pleskowskim, z niego wypływa rz. Welika, ktora do morza Balt. wpada.

PEIRESC, zamek i wieś Fr. w pow: i o *m.* 6 na połn: ku z. od Glandewy, od ktorey wziął nazwisko uczony *Fabri de Peiresc*.

PEISKRETSCHALU, ob. Pyskowice.

PEIRROLS, ob. Perault.

PEITZ, m. Niem: i ważna forteca w Luzacyi niż. nad brzegiem prawym rz. Spre, *m.* 2 na połd: od Kotbuza. Poblizko znayduią się dobre rudy żelazne, i tu smołę i terebentynę robią obficie.

PEKELI, *Pikinensis Provincia*, prow: Pekinu, w Cesarstwie Chińskim iest wielką i naypierwszą. Kray ma figurę troykąta, i zawiera więcey nad 3 milliony dusz. Nie iest bardzo żyzny, ale powietrze ma umiarkowane i zdrowe. Chińczykowie tey prow: są naybitnieysi, ale nie tak obyczayni, i zdatni do umieiętności, iako mieszkaiący w innych prow. Pekin iest M. S. i ma pod swoią dependencyą 8 miast głownych, a 26 większych.

PEKIN, *Pechinum*, wielkie i sławne M. S. Cesarstwa Chińskiego, i rezydencya ordynaryina Cesarzow Chińskich. Dzieli się na 2 miasta, iedno dawne, gdzie sami Tatarowie mieszkaią, drugie zwane miastem Chińczykow, rownie wielkie, a daleko ludnieysze niż pierwsze, obydwa maią obwodu na *m.* 6, i zawieraią na 4 milliony mieszkańcow; ulice prawie wszystkie są ciągnione pod Sznur, maiące po bokach domy kupieckie, przed ktorych sklepami zawieszone są tablice wyrażaiące to wszystko, co w nich do przedania znayduie się. Rozłożone takowe tablice rożnych kolorow miłą czynią perspektywę. Domy tu iednak są źle budowane, i ulice nieczyste. Pałac Cesarski w środku miasta będący iest na podziw pię-

kny, i ma *m.* 2 w około. Cesarz ma przy sobie 3 Krolowe, i żywi 2 lub 3 tysiące nałożnic. Procz tego pałacu są inne znacznieysze, po bokach, i iest ich 20. Kościoł Ziemi, w ktorym Cesarze koronować się zwykli godzien iest ciekawych podziwienia. Cesarz ukoronowanym zostawszy, ubiera się w suknie rolnika, i bierze płog pozłacany, ktorym orze kawałek zostawiony na ten koniec w kościele tym. Zwyczay ten dawny ustanowiony iest od Chińczykow, aby pamiętali ich Krolowie, że dochody ich wiele pracy i potow kosztuią ludu, a że przeto powinni go oszczędzać. Jeden z Bisk: Łacińskich tytułuie się Bisk. Chińskim. dł. 134. 16. sz. 39. 54.

PELDRZYMOW, ob. Pilgram.

PELERIN, (le) m. Fr. w Brytanii po niżey Nantes o *m.* 4 nad Ligerą; zachodzą tu dosyć wielkie okręty.

PELIM, m. Mosk. w Syberyi w prow: Tobolskiey nad rz. Tawdą, z sądami i słobodami dwoma.

PELICE, (la) Opac: Bened: blizko *la Ferté Bernard*, czyni 8500 liw.

PELOPONESUS, ob. Morea.

PELTENBERG, *Mons S. Hippoliti*, klasztor w Czechach Krzyżakow z czerwoną gwiazdą, leży na gorze w Cyrk: Znoimskim, niedaleko Znoimy.

PELYSS. *Pelyssa*, m. w Węgrzech niższych, stoł. Hrabstwa tegoż im. blizko Dunaiu, o *m.* 3 na połd: ku w. od Strygonia, 7 na połn: od Budy. dł. 36. 25. sz. 47. 26.

PEMBA, lub PEMBO, mała prow. i m. Afrykańskie, w Krol. Kongańskim, w samym śrzodku położone, sławne, iż było zawsze kolebką, tronem, i grobem Krolow Kongańskich. dł. 30. sz. połd. 7. 30.

PEMBROK, *Pembrochium*, M. Angiel. w kraiu Wallii, z tyt: Hrabstwa, z portem i zamkiem w ktorym urodził się Henryk VIII. Jest głownym miastem Pembrokshiry prow: Angiel. nadmorskiey i zachodniey, maiącey *m.* 31 w około, i łanow ziemi 420000. Grunta iey są bardzo urodzayne. Wysyła 2 Deput: na parl: iednego od miasta, drugiego od prow: o *m.* 66 na z. od Londynu. dł. 12. 45. sz. 51. 48.

PENA-GARCIA, m. Portugal: w prow: Beirze, o *m.* 6 na połd: ku w. od Idanha-Velha. dł. 11. 43. sz. 39. 30.

PENALVA, m. Portugal. w prow. Beirze, o *m.* 3 na połn: od Konimbryki.

PENAUTIER, m. Fr. w Langwedocyi, leży za kanałem, o milę od Karkassonny.

PENDERACHI, ob. Heraclea.

PENICHE, mocne m. Portugal: w Estremadurze, z dobrą i warowną Cytadellą, o *m.* 14 na połn: od Lizbony. dł. 9. 2. sz. 39. 30.

PENICK, m. Niem: z zamkiem w Misnii nad rz. Muldą, o *m.* 3 na w. od Altenburga. dł. 30. 42. sz. 50. 56. Zalecone iest pięknemi garncarniami.

PENINSULA, termin geogr: inaczey z greckiego *Chersonesus*, po Fr. *Presqu'isle*, toż co połwyspa, iest to kawałek ziemi, zewsząd wodą oblaney, procz iedney części, ktorą styka się z lądem. Jak iest naprzykład: *Morea &c.*

PENISCOLA, *Peninsula*, bardzo mocne m. Hiszp: w Krol: Walencyi, o *m.* 12 na połd. ku z. od Tortozy; leży nad brzegiem morza na przylądku wysokim. Schronieniem to m. było dla Benedykta XIII. Pseudo-Papieża.

PENNA, ob. Pinna.

PENNAFIEL, ob. Pegnafiel.

PENNE, *Penna*, m. Fr: w Langwedocyi wyż. z zamkiem blizko *Aveirou*, o *m.* 3 na połn: od *S. Antonin.*

PENNON, *Pennonia*, forteca Afrykańska na małey wyspce, przed portem Algierskim.

PENNON-de-Velleze, plac wielkiey wagi w Afryce, na szkopule morza śrzodziemnego, blizko miasta *Velez-de-Gomera*; Dom Pedro de Navarra wystawił go r. 1508. Wzięte było od Maurow r. 1522. Odebrane szturmem od Hisz: 1664, i od tego czasu zostało przy nich. dł. 13. 20. sz. 35. 25.

PENRYN, *Bolerium*, m. Angiel: w Kornuwallii, blizko portu Falmouth. Wysyła 2 Deput. na parl. Jest o *m.* 73 na połd: ku z: od Londynu. dł. 12. 30. sz. 50. 10.

PENSA, m. Moskiewskie stoł. prow. tegoż im. nad rz. Surą w Wielkorządztwie Kazańskim.

PENSACOLA, odnoga morska ku brzegom Florydy w Ameryce połn: Hiszpanie ustąpili iey z fortecą tu leżącą Anglikom przez traktat Paryzki r. 1763.

PENSILVANIA, *Pensylvania*, prow: Ameryki połn: blizko kraiu Irokanow. Karol II. Krol: Angiel: dał ią r. 1681 kawalerowi Wilelmowi Pen, iednemu z naygłownieyszych Kwakrow, ktory iey naywyższą zwierzchność odprzedał Anglii r. 1712 za 280 tysięcy funtow szterlingow. Potomkowie iego posiadali ią do r. 1776 pod udzielnością Krola Angiel: ktory wyznaczonych Gubernatorow iey od Pennow potwierdzać miał prawo. Przed rewolucyą r. 1776 rząd prow: zależał od 36 iey reprezentantow, to iest 26 z 3 dawnych Hrabstw, a 10 z 3 nowych. Ale ponieważ 3 dawne Hrabstwa osiadłe były przez samych prawie Kwakrow, przy nich więc naywyższa była powaga w obradach, a tak cała prow: tknęła duchem spokoyności. W r. 1776 osada ta wraz z innemi 12 prow: lądu Amer: wybiła się zpod panowania Angiel: składaiąc z niemi nową Rpltę, ktorey ustaw nieiako prawodawczynią Pensylwania się stała, między innemi praw tych, aby żaden niebył przymuszony względem czci, ktorą oddaie Bogu, ani do składki na wystawienie mieysca szczegolnego dla obrzadkow Religii, ani na opłatę iey Ministrow: Aby lud nominował na wszystkie godności, i miał prawo składania z urzędow iednych, i wysadzania drugich na ich mieysce, gdy mu się tak zdawać będzie. Deputaci wybrani z miast i Hrabstw Rpltey oznaczać maią zgromadzenia ludu. Wyznanie wiary powszechne będzie: Wierzę w Boga iednego, Stworcę, i rządzcę świata, ktory nagradza dobrych; a złych karze, uznaię, iż pismo dawnego i nowego testamentu z natchnienia iest Boskiego. Izba reprezentantow będzie powinna wszystkie bile, nim wezmą moc prawa, wprzod podać do druku, z wyrażeniem ich powodow, aby ie lud wiedzieć i roztrząsnąć mogł. Moc wykonywaiąca powierzona iest Radzie z 12 osob, z ktorych 4 corok odmieniać się powinny. Do tey rady należy nominować wszystkich Urzędnikow Cywilnych i woyskowych, i ktorey powinni ci zdawać sprawę, dla łatwieyszego kierowania z niemi sprawami rządu. Urząd Sędziow naywyższey instancyi, i patronow generalnych nie trwa tylko do lat 7, ale przedłużony bydź może, drukowanie wszystkiego wszystkim iest wolne, procz pism takowych, z ktorychby nieprzyiaciel mogł powziąć wiadomość szkodliwą interessom Rpltey. Co lat 7 będzie wybierana rada Cenzorow, ktorych powaga ma bydź roczna. Jey obowiązkiem iest rozstrząsać, ieżeli władza prawoda-

wodawcza, i wykonywaiąca dopełniały swych powinności. Ma moc naganienia publicznego, i zalecenia zniesienia praw, ktoreby im się zdały przeciwne dobru Rzpltey, i starania się, aby występek żaden przeciw stanowi popełniony nie uszedł bez kary. P. Franklin był natenczas Prezydentem zgromadzenia, na ktorym te uchwalone stanęły prawa. Ob. Stany Ziednoczone. Prow. ta ktora następnie od Szwedow, Hollendrow i Anglikow posiadaną była, leży w śrzodku possessyi Angiel. w Ameryce połn. maiąca na w. nowy Jersey, na połn. nowy York, i Kanadę, na z. część Luiziany i Maryland, tenże na połud. i Wirginią. Rozciąga się od 38 stopnia i pół szerokości, do 41 i pół, i zawiera w szerokości naywiększey na *m.* 40. Powietrze tu panuie łagodne i czyste; kray obfituie w wszelkie owoce, zboża, iarzynę, źwierza: &c. tak dalece, iż zbożasweprzedaie nawetEuropie,co czyni właścicielow iey prawdziwiey bogatszemi, niżeli kruszce i srebro uczynićby ich mogły. Część prow. mieszkana iest od Anglikow, część od Indyan. Indyanie z przyrodzenia są sluszni, i bardzo proporcyonalni, dobroczynni i ludzcy: wierzą w iednego Boga i nieśmiertelność duszy. Philadelphia iest M.S. Część, ktorą posiadaią Anglicy zawiera te krainy: Philadelphia, Buckingham, Chester, Newcastel, Kent i Sussex. Nie podobna do wiary, iak wielkie mnostwo Niemcow do tey cisnęło się osady, iż byli często ciężarem dla mieszkańcow. Większa część ich iednak żałować tego musiała, ponieważ niemaiąc czym się opłacić, musieli zaprzedawać się tym w służbę na lat 3. ktorzy zastąpiliby ich w opłacie należytey od przechodow, przez ktory czas traktowani byli prawie iak Murzyni. Dziś cały ten kray iest częścią wolney Rzpltey Amerykańskiey.

PENTEMONT, Opac. Mniszek Cyst. z okolicy Bellowaku przeniesione do Paryża r. 1671.

PENTHIEVRE, dawne Hr. Fr. w Brytanii erygowane na Xięstwo Parostwo od Karola IX. r. 1569. dla Sebestyana de Luxembourg. Zawiera pow. *Guincamp*, *Moncontour*, *Roche-Esnard*, *Lanizu*, i *Jugon*.

PENTHIEVRE, forteca wystawiona w Brytanii, w mieyscu, gdzie mały półwysep *Quiberon* łączy się z lądem.

PEPLIN, bogate Opac. w Woiew. Pomorskim zakonu Cystersow z pięknym klasztorem. Leży nad rz. Fersą blizko Stargarty, od Gniewia *m.* 2.

PEQUIGNY, lub PIGUIGNY, *Pincinniacum*, m. Fr. w Pikardyi, z tytułem Xstwa, nad Sommą, o *m.* 3 na połn. ku z. od Ambianu. Sł. iest zabiciem Wilelma *Longue-épée* Xcia Normandyi, i widzeniem się Ludwika XI. Krola Franc. i Edwarda Krola Angiel. na moście umyślnie na ten koniec wybudowanym. dł. 19. 37. sz. 49. 58.

PERA, przedmieście Konstantynopola, w ktorym rezyduią posłowie Europeyscy.

PERATYN, lub PEREATYN, dawne m. w Woi. Kiiowskim, nad rz. przy uyściu rz. Zurawki, od Przyłuki na połd. około *m.* 6.

PERAULT, wieś Fr. o milę od Montpellieru, zalecona wodami mineralnemi, skutecznemi na podagry, rumatyzmy, bole oczow &c.

PERCHE, (le) *Perticum*, Pertyka, prow. Fr. rozległa wzdłuż na *m.* 15, a wszerz nad 12. styka się na połn. z Normandyą, na połud: z pow Cenomańskim i Duńskim, na w. z Belsią, na z. z Cenomanem. Nazwisko ma od obszernego lasu tu leżącego zwanego: *Perticus Saltus*. Grunta ma żyzne dosyć, i handel nie mały prowadzi. Przyłączona została do Korony pod S. Ludwikiem. Miasta iey celnieysze

ſą: *Belleſme*, *Mortagne*, i *Nogent-le-Retrou*.

PERCHEGOUET, mała kraina Fr. w Xſtwie Aureliańſkim, ktorey *Montmirail* ieſt mieyſcem głownym, ſtyka ſię z prow. *Perche*, o ktorey ſię teraz mówiło.

PERCY, m. Fr. o *m.* 2 na z. od *Pont-Farcy*.

PERE, (S.) m. Fr. o *m.* 4 na połn. od Mortain. Tegoż im. m. blizko Nemours.

PEREASŁAW, doſyć zna: m. w Woi. Kiiowſkim, okopane, i dawniey dobrze obronne, oſiadłe, oblane rzeką Trubicą, w dobrym położeniu od Trechtymirowa *m.* 3, od Kiiowa 15. pod pan: Roſſyi ieſt ſtoł: teraz powiatu tegoż im

PEREMYSL, m. Moſk. w prow. Koludze i nad rz. Okką.

PERENIATYN, m. w Woi. Wołyńſkim, na pogran. Ruſkiego, od Pokamienia około *m.* 3.

PERECZAS, *Peregia*, m. Węgier. wyżſzych, ſtoł. Hr. tegoż im. o *m.* 10 na w. ku połn. od Tokayu. dł. 39. 45 ſz. 38. 32.

PEREKOP, lub Or, *Taphra*, M. znaczne i mocne, ale źle budowne w Tartaryi Krymſkiey; leży w ſamey cieśninie, ktorą połwyſep z lądem ſię łączy, przeco kluczem Krymei zwać ſię nieiako może, my Przekop, Moſkwa Perekop, a Turcy Or go zowią. Jeſt o *m.* 16 od Kerczy. Tegoż im. w Czerniechowſkim m.

PERESŁAW-Soleſkoy, *Pereslavia*, Pereiaſlaw, M. w państw. i prow. Moſkiewſkiey z ſtolicą Archi-Władyki ktory w Monaſt. Woſkreſeńſkoim, czyli nowym Jeruzalem mieſzka. Jeſt nad ieziorem, o *m.* 25 na połn: od Moſkwy; nazwane zaś ieſt tak dla rożnicy od *Pereſlawa Rezańſkiego*, innego miaſta Moſk. ktore ieſt głowne w Xſtwie Rezańſkim, o *m.* 32 na połd. ku w. od Moſkwy. pierwſze dł. 57. 35. ſz. 56. 28. drugie dł. 59. 30. ſz. 54. 38.

PEREUIL, m. Fr. *m.* od Angulemy.

PEREWOŁOCZNIA. m. Moſk: w Kiiowſkim, w pow. Pułtawſkim doſyć obronne, i oſiadłe, nad Dnieprem od Pułtawy o *m.* 15.

PEREZDZIEZ, m. w Woi. Mińſkim nad ieziorem, o *m.* 4 na połd. od Mińſka.

PERGAMO, lub Pergam, *Pergamum*, dawne M. Tureckie w Natolii, z Biſk. pod Metropolią Smyrneńſkiego. Temu miaſtu winniśmy wynalezienie pergaminu, i urodzenie ſwe ſławny Gallienus. Oſiadłe ieſt od Turkow i Grekow, leży nad Kaikiem, o *m.* 4 na połnoc ku w. od Smyrny.

PERGEL, lub Pregell, wiel. dolina, ktora ſię rozciąga od w. do z. i ſkłada ſiodme towarzyſtwo ligi Kadeyſkiey w kraiu Gryzonow.

PERIAC, wieś Fr. o *m.* 2 od Narbonny, ſł. zupami ſolnemi.

PERIERS, włość Fr. w Normandyi, o *m.* 2 na w. od *Caen*. Tamże m. tegoż im. z tyt. Baronii należy do Opac. S. Tauryna w Eboraku, ieſt o *m.* 3 na połn. od *Coutances*,

PERIGNAC, m. Fr. w Santonii, o *m.* 4 na połd. ku w. od Saintes. Tegoż im. Opac. Cyſter. przy Montpeſat, czyni 3700. liwr.

PERIGNAN, ob. Fleury.

PERIGNE, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 4 od S. *Maixent*. Także Opac. Bern. o *m.* 2 od Mans.

PERIGORD, *Ager Petrocorienſis*, pow. Petrokoreńſki, prow. Fr. ktora ieſt częścią Akwitanii; graniczy na połn. z pow. Angulemſkim, i Marchią, na w. z pow. Kadurſkim i Lemowiceńſkim, na południ. z Agineńſkim i Bazadeńſkim, na z. z Burdegalſkim, Santonią, i poczęści Angulemſkim. Kray długi ieſt *m.* 33. ſz. 24. Obfituie w rudy przedniego żelaza. Powietrze ma zdrowe i czyſte, mieſzkańcow bardzo rzeźwych. Dzieli ſię na *Perigord* wyżſzy, czyli biały, i niżſzy czyli czarny. *Perigueux* ieſt miaſto Stoł.

PERIGUEUX, *Petrocorium*, Petrokor, dawne M. Fr. celne prowin. Perigord, z Bisk. Suffr. Burdegalskiego, z sądami i grodem. Ma Collegium stowarzyszone z Akademią Burdegalską. Oyczyzną iest Raymara Rankonneta. Leży w dobrym kraiu na kępie, od Lemowiku na połd. ku z. *m.* 20. od Angulemy 15. od Burdegali 26. od Paryża 110. dł. 18. 18. sz. 45. 18.

PERIZ, Opac. Cyster: w Bisk. Bazyleyskim, w Alsacyi wyższey, o *m.* 5 od Kolmaru.

PERLEBERG, piękne m. Niem. stoł: Marchii Pregnickiey, o *m.* 8 na połn. od Hawelbergi. Leży nad zbiegiem rzek Perli i Stepenicy. Zaleca go piękna fabryka sukien.

PERMA, lub PERMSKOY, *Permia*, m. w państwie Moskiewskim, stoł. prow. tegoż im. Leży nad rz. Wiszorą między Dźwiną i Oby, o *m.* 200. na połn. ku w. od Moskwy. dł. 73. 55. sz. 60. 26. Jest inne w teyże prow. zwane starą Permą, o *m.* 20 na połn. od poprzedzaiącego. dł. 74. 55. sz. 52. 6. Perma prowin. graniczy na połn. z Samoiedami, i częścią Jugoryi, na z. z Zyrannią, i Wiatką, na w. z Syberyą. Obfituie w góry żelaza i miedzi.

PERNAMBUCO, ob. Olinda.

PERNAU, ob. Parnawa.

PERNE, m. Fr. w Hr. Awenionskim. *d'Esprit Flechier* Bisk. Nizmeński ztąd był rodem, o *m.* 4 na w. od Awenionu.

PERNES, *Pernœ*, mocne m. Fr. w Artezyi, nad Klarencyą, o *m.* 3 od Bethune, 7 na połn. ku z. od Atrebatu.

PERONNE, *Perona*, Peronna, mocne M. Fr. w Pikardyi, stołec: Santerry, sławne więzieniem Karola prostego, ktory tu w zamku skończył swe nieszczęśliwe życie, i śmiercią Ludwika XI. ktorego tu przez 3 dni trzymał Xżę Burgundyi. Zowią go Fr. *Pucelle*, iż nigdy od nieprzyiacioł wzięte gwałtem niebyło. Henryk Hr. de Nassau od oblężenia ztąd odstąpić był przymuszony r. 1536. Lubo iest małe ma iednak 5 kościołow parafialnych, Kollegiatę, szpital, 3 klasztory męzkie i panieńskie. Leży nad Sommą o *m.* 11 od Kameraku, ꝫo na w. od Ambianu, 32 od Paryża. dł. 20. 35. sz. 49. 55. ob. Christ (S.)

PEROU, *Peruvia*, Peru, kray wielki Ameryki połd. styka się na połn. z Popayanem, na w. z kraiem Amazonow, na połd. z Chilią, na z. oblewa go morze połud: rozległy iest wzdłuż od połn. ku połd. na *m.* 600, wszerz 50. Jest to kray na podziw bogaty z przyczyny wielkiey obfitości kruszcow złotych i srebrnych &c. Pełny iest gor wysokich, okrytych gęstemi lasami utrzymuiącemi źwierza różnego rodzaiu. Doliny, ieżli ktore oblewaią rz. te są bardzo żyzne, ale większa część kraiu iest niepłodna, ponieważ tu deszcze nie padaią nigdy. Podług różności zimna lub upały panuią tu nieznośnie; i lubo leży pod strefą gorącą, nocy tu niekiedy bywaią nazbyt zimne. Z Peru wychodzi sławna Kinkina, balsam, złota i srebra naywięcey. Cesarstwo Peruwiańskie było niegdyś udzielne rządzone od Inkassow, ktorzy byli bardzo potężni. Wzięło na ostatek koniec to Cesar: r. 1557. d. 6 Stycznia, gdy Dom *Diego d'Almagro* Hiszpan przymusił był Inkassa Manko do poddania się Krolowi Hiszp. Odtąd Peruwia zaczęła bydź mieszkaną od Hiszp. Kreolow, i Indyanow właściwych rodakow kraiu, ktorych część iedna przyięła religią Chrześc: i podległa iest Hiszp. druga żyie w bałwochwalstwie i niepodległości. Peru podzielone iest od Hiszp. na 3 Audyencye: de Quito, de Lima, czyli de los Reyes, de los Charcas, czyli de la Plata. Wszystkiemi zaś Audyencyami czyli Wielkorząd-

ztwami rządzi Vice-Rey, ktory ieſt bardzo potężny i bogaty. Lima ieſt M. S.

PEROUGES, m. Fr. w Breſſyi, o *m.* 6 na połd. od Bituryki.

PEROUSE, Peruza, m. w X. Piemontſkim, w dolinie tegoż im. blizko Pinierolu.

PERPEZAT, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 7 na z. od Klermontu.

PERPIGNAN, *Elna*, Perpinian, mocne i znaczne M. Fran. ſtol. Hr. Ruſſylońſkiego, z bardzo obronną cytadellą. Ma *Univerſitatem* fund. r. 1349. od Piotra Krola Aragonii, Biſk. pod Metropolią Narbońſkiego, parafii 4, klaſztorow mężkich 9, panieńſkich 4, kilka ſzpitalow, i mennicę. Mieyſcem ieſt obrad Hr. Ruſſillon, i ſtolicą Wielkorządztwa. Rada miaſta ieſt nayznacznieyſzą w całym Krol. tak przez dobry wybor oſob, iako i przez ſwe przywileie: Leży nad Tetą, po ktorey przez moſt ſię piękny przechodzi, i częścią ieſt na pagórku, częścią w rowninie, w gruncie urodzaynym w wina, o *m.* 35 od *Touloſe*, 12 na połd. ku z. od Narbonny, 30 od Montpellieru, 175 od Paryża. dl. 20. 34. ſz. 42. 41.

PERRAY-Neuf, (le) Opac: Norbertanow, o milę od Sables, czyni 3500. liwr. Blizko tu znayduie ſię źrzodło wody mineralney. Jeſt o *m.* 2 od Andegawy, Opac. Bern. zwane *Perray-aux-Nonaines*.

PERREUX, (S.) m. w pow. Bellojoceńſkim nad Ligierą, o milę od Roanny.

PERRIERE, m. Fr. w pow. *Perche*, zruynowane, o *m.* 2 od Belleſme. ob. Periers.

PERSA, mała rz. w pow. Grodzieńſkim, płynie od zachodu pod Sereie, wpada do Niemna, blizko uyścia rz. Merecza.

PERSAC, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 2 od Luſſac.

PERSIA, lub PERSYA, *Perſia*, W. Krolеſtwo Perſkie w Azyi, graniczy na półn. z Czyrkaſami i morzem Kaſpiyſkim, na w. z pańſt. Wiel. Mogoła, na połd. z Golfem Perſkim i Ormus, i z częścią morza Indyiſkiego na z. z Turcyą Azyat. Leży pod ſtrefą umiarkowaną. Góra Taurus przedziela go wzdłuż. Prowincye leżące na półn. za górą ſą gorące, z drugiey ſtrony ſą umiarkowańſze. W ogólności równiny tu ſą piaſzczyſte i nieplodne, ale w wielu mieyſcach praca i przemyſł Perſow uczyniła ie doſyć żyznemi, ktore wydaią wſzelkiego rodzaiu owoce, wina przednie, a naywięcey drzew morwowych, ktoremi żywi ſię wielkie mnoſtwo robaczkow iedwabnych. Znayduią ſię także w ich kraiu kamienie drogie i rożne kruſzce, a prócz zwierząt wielu poſpolitych, niektore oſobliwſze. Lud ieſt wzroſtu miernego, chudy, ſilny, nadzwyczay ochędożny, umyſłu żywego, rozſądku gruntownego, do ſztuk i umieiętności bardzo ſpoſobny, i przemyſłny, w przyiaźni ſzczery, i do roſkoſzy ſkłonny. Niewiaſty ſą piękne i dowcipne. Religia Perſow ieſt Mahometańſka, podzielona na rożne ſekty, z ktorych nayznacznieyſza ieſt Alego, ktory u nich ieſt w wielkim poſzanowaniu. Głowni ſą nieprzyiaciele Turkow, i obrządki maią zupełnie Turkom przeciwne. Oprocz Mahometanow, ſą tam ieſzcze dawni Perſowie nazwani *Gwebrowie*. Ob. pod tym nazwiſkiem. Rząd Perſow ieſt Deſpotyczny, Krol nazywa ſię *Sophi*. Perſya zamyka w ſobie te prow. Send, Makeran, Sitziſtan, Sabluſtan, Choraſſan, Manſanderan, albo Tabryſtan, Eſtarabad, Schirwan, Aderbiian, Erak-Atzem, Chuſiſtan, Farſyſtan, Kirman, i Jark-Agemi. Iſpahan ieſt M. S. całey Perſyi.

PERSIDE, ob. Fars.

PERSICUS Sinus, *Golf, odnoga Perſką*. Jeſt wielka odnoga

Oceanu w Azyi między Perſyą ku w. i Arabią ſzczęśliwą ku z. Zaczyna ſię blizko Krol: Syndi, gdzie rz. Indus w morze wpada, a kończy ſię przy uyściu Eufratu i Tygru. Można ią przebyć z iednego końca na drugi w ſześciu dniach, a przeprawić ſię przez nie wſzerz w iednym dniu. Częſtym nawałnościom ta odnoga podlega, i niebyłaby żeglowną, gdyby wielość portow przy niey znayduiących ſię, niezabezpieczała żeglugi.

PERSTUN, m. Litt. w Woi. Trockim, od Grodna na z. *m.* 5.

PERTH, lub S. Joans-Town, *Perthum*, M. i Hrabſtwo w Szkocyi, ktore wyſyła 1 Deput: na parl. Leży nad rz. Tayą, o *m.* 10 na połn: ku z. od Edymburga, 119 od Londynu. dł. 14. 35. ſz. 56. 40.

PERTOIS, (le) *Pagus Pertensis*, pow: Perteńſki we Fr. między Szampanią właściwie zwaną i pow. Barreńſkim nad Marną. *Pertes* dawne miaſto głowne tego Hr. nie ieſt tylko wſią, zburzone i ſpalone będąc od Hunnow, o *m* 3 od S. Dizier.

PERTUIS-d' Antioche, cieśnia między wyſpą *Re* i *Oleron*.

PERTUIS, *Pertusium*, m. Fr. w Prowancyi, w okolicy żyzney i zdrowey, ozdobione 3 klaſztorami męzkiemi, a 2 panieńſkiemi, od Aix o *m.* 4, od Marſylii na połn: 11, od Paryża 162. dł. 23. 15. ſz. 43. 44.

PERUGINUM, po Fr. *Perousin*, powiat Peruzańſki, w ſtanie Papieſkim, ſtyka ſię na połn: z Xſtwem Urbińſkim, na w. z Umbrią, na połd: z pow. Orwietańſkim, na z. z Toſkanią. Kray rozległy ieſt na *m.* 10 wzdłuż, i tyleż prawie wſzerz. Peruz ieſt M. S.

PERUZ, *Perugia*, lub *Perusia*, po Fr. *Perouse*, dawne, piękne, bardzo ludne i wielkie M. ſtoł: pow. Peruzańſkiego w ſtanie Papiezkim, z Biſk. ſuffr. Papieża. Zaleca go obronna Cytadella i Univerſitas. Zdobią kościoły i budowle tak publiczne iak prywatne przedziwnie piękne. Jan Dantes, J. Paweł Danceloty, (Ulbadis, Baldus i Bened: Capra w tym ſię rodzili mieście. Leży Peruz między rz. Tybrem i Genną na wzgórce, o *m.* 4 na z. od Aſſyzu, 30 na połn. od Rzymu, 10 od Nocery. dł. 29. 54. ſz. 43. 6. Jezioro Peruzańſkie, *Lago di Perugia*, leży o *m.* 3 od miaſta, ieſt prawie okrągłe, ma na *m.* 2 dyametru. Na nim znayduią ſię 3 wyſepki.

PESARO, *Piſaurum*, Pizaur, dawne i piękne m. Włoſkie, ſtoł: włości tegoż im. w Xſtwie Urbińſkim. Kościoł Katedr: ieſt wſpaniały. Można znaleść wſzyſtko obficie w tym mieście, cokolwiek bydź może potrzebnego do wygod życia. Oyczyzną ieſt Papieża Klemenſa XI. Jeſt w miłym położeniu na pagorku przy uyściu rz. Foglia do morza Adryatyckiego w pośrzod wielu wzgorkow, o *m.* 7 od Urbinu, 52 od Rzymu, dł. 30. 25. ſz. 43. 55.

PESCARA, *Artenura*, Peſkara, bardzo mocne m. Włoſkie w Krol. Neapolitańſkim w pow. Abruzzo, z zamkiem i z tytułem Margr. Jeſt przy uyściu rzeki tegoż imienia, ktora wypływa z góry Apenninu, i uchodzi do morza Adryatyckiego, o *m.* 3 na połn: ku w. od Chieti, 3 na z. od Citta di Pinna, 4 od Atti, 40 od Neapolu. dł. 31. 55. ſz. 42. 22. ob. Biſcara.

PESCHERIE, (la Cote de la) Pomorze perłowe, nazywa ſię ow brzeg wązki połwyſpy Indyiſkiey zaczynaiąc od Kapu Komoryn, do Romanankoru, rozciągły wzdłuż naywięcey na *m.* 40, ſławny ieſt obfitym połowem pereł. Hollendrzy cały tu prawie opa-

nowali handel, lubo pomorze to hołduie Krolom Madurańskiemu. i Murawskiemu.

PESCHIERA, lub PESQUAIRE, *Pesciera*, Peskarya, obronne m. Włoskie w Xstwie Weroneńskim, z zamkiem i dobrą fortecą. Wenetowie zdobyli go na Xiężętach Mantuańskich r. 1441. Leży nad iezioręm Gardeńskim, w mieyscu, gdzie wypływa rz. Menzo, o *m.* 5 na z: od Werony. dł. 28. 12. sz. 35. 23.

PESCIA, m. Biskupie w Xięstwie Toskańskim, w pow. Florenckim, nad Pescya.

PESENAS, *Pesenacum*, Pezenas, dawne m. Fr. w Langwedocyi, z tyt. Hrabstwa, w roskosznym położeniu, przy uyściu rz. Peyny do Eraut: o *m.* 3 na połn: od Agdy, 4 od Beziers, 8 od Montpelieru, 162 od Paryża.

PESENICK, lub BOESNECK, m. Niem: w Turyngii, w Xstwie Salfeldzkim, o *m.* 3 od Salfelda.

PESMES, m. w Franszkoncie nad rz. Ougnon, o *m.* 4 na połd. od Gray.

PESSAN, m. Fr. w Armaniaku niż: z Opac. Bened. czyniącym 3000 liwr. ktore iest sekularyzowane, od *Auch* o milę.

PEST, *Pestinum*, m. i Hrab: Węgierskie ponad brzegiem wschodnim Dunaiu w miłey rowninie bardzo pięknie przyozdobione tych czasow, na przeciw Budy, o *m.* 30 na połd. ku w. od Preszburga. dł. 37. sz. 47. 24. Znaczne iest Trybunałem Węgier, naywyższey appellacyi, i lazaretem Żołnierskim.

PESTI, *Pœstium*, m. Włoskie zruynowane, w Krol. Neapolitańskim, w Pryncypacie bliższym, nad brzegiem wschodnim Golfu Salerneńskiego. Starożytności, ktore się tu widzieć daią, są iedne z naypięknieyszych we Włoszech. Teraz nie iest mieszkane, tylko od ludzi ubogich, ktorzy w ruinach iego szukaią schronienia.

PETAGUEY, kraina Ameryki połd: w Brezylii, ma na półn. Delą, na z. Tupuyanow Narod, na połd. Kapitanat *de Rio grande*, na w. oblewa go morze. Obfituie w minery srebrne.

PETAU, lub PETTAU, *Petavia*, Petawia, dawne m. Niem. w Cyrk: Austryackim, w Styryi niż. Jest bardzo piękne nad rz: Drawą, o *m.* 60 na w. ku połd: od Salizburga, 43 od Wiednia, 14 od Cilley. Należy do Arcy-Biskupa Salizburskiego. dł. 34. 4. sz. 46. 40.

PETERBORUG, *Petuaria*, m. Angiel: Biskupie, w Northamptonshirze, z tyt: Hrabstwa. Wysyła 2 Dep. na parl: i iest nad rz. Neną, o *m.* 24 na połn. od Londynu.

PETEHORCE, dobra Szlacheckie w Woi. Wołyńskim, niedaleko miasta Rownego. Od Konsystencyi tu niegdyś chorągwi Petychorcow, chcą niektorzy mieć ich nazwisko.

PETERHOF, naypięknieyszy zamek do rozrywki Imperatorowey Mosk: zalecony wesołemi ogrodami, fontannami, Kataraktami sztucznemi, grottami, zwierzyńcami, &c. Leży przy odnodze morza Finlandzkiego, o *m.* 4 i ćwierć od Petersburga.

PETERLINGEN, lub PETERSHAUSEN, Peterhuza, przedmieście Konstancyi oddzielone od miasta Renem. Nal. do Bisk: Konstancyeńskiego. Znayduię się tuż Opac. Premonstr: ktorego Opat iest Prałatem wolnym Cesarstwa Niem: w Cyrk: Szwabii. Zowie się Opactwem Petershuzeńskim, *Abbatia Petershausana*.

PETERSBERG, Cytadella, ktora zasłania miasto Erfurt. Tegoż im. góra w Cyrk: Saaleńskim, w Xstwie Magdeburskim.

PETERSBURG, (S.) *Petropolis*. Peterzburg, M. Rossyiskie w Ingryi, iedno z naywiększych, naysławnieyszych, i nay-

pięknieyſzych miaſt w Europie, zbudowane od Piotra W. Cara Moſkiewſkiego r. 1703, ktory w nim założył ſtolicę państwa ſwego. Odtąd ſtało ſię rezydencyą ordynaryiną Carow Moſkiewſkich, ktorzy go z czaſem wſpaniałemi przyozdobili pałacami. Zaſzczyca ſię procz tego Akademią Ceſarſką, pałacem Kadetow, i Cytadellą. Groble wyſp Amiralicyi i Bazyla czynią naypięknieyſzą ozdobę miaſta tego ktore liczy mieſzkańcow 130000. Wiele tu przepyſznych znayduie ſię budowli. Jeſt bardzo handlowne z przyczyny położenia ſwego na kilku wyſpach oblanych rzeką Newą, o ćwierć mili od iey uyścia do Golfu Finlandzkiego. Słowem miaſto to nowe w niczym nieuſtępuie naydawnieyſzym miaſtom w Eur. kwitną tu dobrze nauki i rękodzieła, ani zbywa mu na niczym, coby go mogło uczynić iednym z nayznacznieyſzych miaſt na świecie. Niema bram ani murow w około, ale obronne ieſt bagnami i odnogą Finlandzką, ktore go oblewaią, a ktore go czynią podległym wylewom. Rozciąga ſię wzdłuż i wſzerz na *m*. 1. Jeſt o *m*. 225 na półn. ku z. Moſkwy, 310 od Wiednia, 210 od Kopenhagi, 120 od Sztokolmu, 500 od Paryża, 200 od Warſzawy. dł. 47. 53. ſz. 59. 56. Wielkorządztwo Peterzburſkie, ob. Ingrya.

PETERSBURG, m. Czeſkie w Cyrk: Rakoneckim, z pięknym zamkiem. Tegoż im. zamek rezydencyonalny Biſk: Bamberſkiego, blizko Bambergi.

PETERSFIELD, m. Angiel. w Hantshirze, o *m*. 7 na w. od Winſzeſteru, wyſyła 2 Deput. na parl.

PETERSHAGEN, m. Niem. w Xſtwie Mindeńſkim, nad Weſerą. Było niegdyś ſtolicą Biſkupią o milę od Minden.

PETERSHAUSEN, ob. Peterlingen.

PETERWICZ, (gros) włość znaczna w Szlązku, w Xſtwie Oleśnickim. Znayduie ſię tu źrzodło wody mineralney.

PETITE-PIERRE, ob. Lutzelſtein.

PETIGLIANA, *Petiliana*, m. Włoſkie w pow: Sienneńſkim, na pograniczu Xſtwa Kaſtreńſkiego. Miało niegdyś udzielnych Hrabiow. Leży blizko rz. Lenty, o *m*. 18 od Sienny, 3 od Kaſtro. dł. 29. 20. ſz. 42. 34.

PETRA, dawne m. Azyat: dawniey ſtołeczne Arabii opoczyſtey, *Petrea*, od niego nazwaney. Niedaią ſię widzieć teraz tylko ſame iego rozwaliny.

PETRINIA, małe, ale bardzo mocne m. w Kroacyi Auſtr: nad rz. Petrynią, ktora wpada do Kulpy, o *m*. 7 na w. od Karolſztadu. dł. 34. 15. ſz. 45. 46.

PETRI-WARADYN, lub PETER-WARADYN, mocne m. w Węgrzech wyżſzych, w Xſtwie Syrminſkim, nad Dunaiem, pamiętne wygraną tu potyczką Xcia Eugeniuſza r. 1716; Jeſt o *m*. 6 na w. od Kloku, 18 od Belgradu. dł. 37. 45. ſz. 45. 20.

PETROWICZ, (gros) Wielki Petrowicz, włość Szląſka w Morawii, uſtąpiona Krolowi Pruſkiemu r. 1742, ktory ią do wyżſzego Szląſka przyłączył.

PETRYKOW, m. w Woi. Nowogrodzkim, w Xſtwie Słuckim, blizko Prypecia.

PETZERNIKOW, m. Moſk. w pow: Peryeſławu Rezańſkiego.

PETZORA, prow. Moſkiewſka po nad morzem lodowatym. Zimna tu panuią tak wielkie, iż lody na rzekach niepuſzczaią, aż w Maiu, i znowu zaczynaią marznąć w Sierpniu. Przeco prow. ta niema miaſt żadnych procz iednego miaſteczka tegoż im. ktore dla kraiu ſwego doſyć ieſt obronne. o *m*. 130 na półn

od Permy. Tegoż im. rz. w Moſkwie, w prow. Archaniołu.

PETZORY, czyli Petzerſkoi Monaſter, ſławny klaſztor Grecki w Wielkorządztwie Pleſkowſkim, ktory od krzyżakow Inflanckich często oblegany bywał. Leży nad rz. Pyſuſą o *m.* 4 od Iburſka. Na mappach piſzą go *Pitzur.*

PEYRAC, m. Fr. w Langwedocyi o *m.* 3 na połd: od Narbonny.

PEYRAT, m. Fr. w Marchii, o *m.* 2 od Bourganeuf. Tegoż im. m. w pow. Lemowiceńſkim, o milę od Bellaku. Tamże m. *Peyrillat.*

PEYRE, Baronia Fr. o *m.* 4 od Mendy, w pow. *Gevaudan.* Także m. Fr. o *m.* 6 od Poitiers.

PEYREHOURADE, m. Fr. w pow. *Landes,* o *m.* 5 od Daxy.

PEYRELADE, m. Fr. w pow. Ruteneńſkim, o *m.* 2 od Milhaud.

PEYRYNS, m. Fr. w Delfinacie o milę od Wienny.

PEYROUX. m. Fr. w Piktawii, o *m.* 3 od wyſpy *Jourdain.*

PEYRUSSE, *Petrocia*, m. Fr. dawne w pow: Ruteneńſkim, celne iednego grodu, z zamkiem. Leży na górze, po pod którą płynie rz. *Diege,* o *m.* 4 na z. od Kadenaku, 109 od Paryża. O *m.* 6 od *Perigueux* ieſt Opac. Cyſterſow *Peyrouſſe,* ktore czyni 4000 liwr.

PEZENAS, ob. Peſenas.

PEZENNE, (S.) m. Fr. w Arwernii; Inne o milę od Niorty. Także o *m.* 4 od Pezenas wieś z tyt: Margr.

PEZILLA, m. w Ruſſyllonie; o *m.* 3 na z. od Perpinianu.

PFAFFENHOFFEN, m. Niem. piękne z grodem, w Bawaryi wyżſzey nad Ilmą, o *m.* 12 na połd: od Ingolſztadu, 18 na połn: od Munichu. Tu r. 1745 ſtoczona była żwawa potyczka. dł. 28. 35. ſz. 49. 5.

PFAFFENHOFFEN, m. w Alſacyi w Hrabſtwie Lichtemberſkim, o *m.* 3 na z. od Haguenau.

PFALTZBURG, ob: Phalsburg.

PFEDERSHEIM, m. Niem. w Biſk: Wormackim, o *m.* 2 na z. od Wormacyi.

PFEFFERS, Opac. Bened. zalecone wodami mineralnemi, w Hrabſtwie Sargańſkim, o *m.* 3 na połd. od Sarganu.

PFIN, *Fines*, m. Szwaycarſkie w Turgawii, głowne mieyſce grodu pod dependencyą Kantonu Zurychſkiego nad rz. Thurą, o *m.* 7 na połn. ku z. od S. Galla.

PFEIRTH, ob. Ferrete.

PFOERTEN, *Porta*, m. z bardzo pięknym zamkiem, i iedna z 13 włości wolnych w Luzacyi niżſzey, o *m.* 7 na w. od Kotwitzy.

PFORTZHEIM, *Phorca*, *Pforzenium*, piękne m. Niem: w Szwabii, w niżſzym Margr: Bade-Durlach. Leży nad rz. Entz, o *m.* 3 od Durlachu, 12 od Haguenau, 11 od Heidelbergi, 8 od Spiry. dł. 27. 17. ſz. 48. 55.

PFREIMDT, m. ſtoł. Hrabſtwa Leuchtemberſkiego, w Palatynacie wyż: Bawaryi nad zbiegiem rzek Pfreimdy i Naby. *m.* 3 na połd. ku z. od Leuchtembergi. dł. 29. 57. ſz. 49. 30.

PFULLENDORFF, *Bragadurum*, m. Ceſarſkie Niem: w Szwabii w pow. Hegowii, nad rz. Andelſpach. o *m.* 8 na połn: od Konſtancyi, 15 od Ulmy, 5 na połn: od Uberlingen. Mieſzkańcy wyięci zoſtali od prawa Kadukowego we Fr. r. 1775. dł. 26. 58. ſz. 48.

PHALEMPIN, m. w Flandryi z dawnym Opac. Kanon. regul. S. Auguſtyna, o *m.* 3 od Lilli na połd: ku z.

PHALSBURG, lub PHALTZBURG, *Phaſelburgum*, Falizburg, małe lecz bardzo obronne m. Fr. między Alſacyą i Lotaryngią, z

dawnym zamkiem i z tyt: Xftwa. Jeft mieyfcem wielkiey wagi dla Kommunikacyi z 3 Bifkupftwami. Leży na górze, ktora ieft iedną z gór Wozgieńfkich, tu fię ieszcze ciągnących o *m.* 2 od Sawerny, 11 od Strazburga, 92 od Paryża. dł. 34. 56. fz. 48. 46.

PHASIS, lub FACES, Faza, wielka i fławna rzeka Azyi, ktora płynie przez Mingrelią, i wpada do morza czarnego. Rz. Aras toż miała nazwifko.

PHILADELPHIA, lub ATARCHAS, *Philadelphie*, Filadelfia, dawne i znakomite M. w Natolii, z Bifk: o *m.* 30 na w. od Smirny. nie ieft niczym prawie dzifiay w porownaniu z tym, czym było dawniey. dł. 47. fz. 38. 8.

PHILADELPHIA, M. Ameryki połn. ftoł. Penfylwanii, i nieiako całey Rpltey Amerykańfkiey. Jedno z naybogatfzych, naypięknieyfzych, i naylepiey kwitnących miaft Stanow-ziednoczonych. Wolność i Tolerancya wielu tu bardzo ściągnęła mieszkańcow rożnych nacyi. Leży między rzekami Lawarą i Schuyfkil. dł. 301. 40. fz. 39. 50.

PHILIPPI, (Infula S.) ob. Fuego.

PHILIPPEVILLE, *Philippopolis*, małe, ale piękne i bardzo mocne m. Fr. w Hannonii. Ufortyfikowane ieft z reguł P. *Vauban*, i leży na pagorku, przy rzeczkach *Jamagne* i *Bridou*, o *m.* 10 od Mons, 5 od Charlemont, 2 od Marienburga, 50 od Paryża. dł. 22. 5. fz. 50. 8.

PHILIPPI, m. Turcyi Europeyfkiey w Macedonii, blizko Golfu Konteffy, o *m.* 25 na połn: ku w. od Saloniki.

PHILIPPA, (S.) PHILIPPINA, Philippopol, Philipsbourg &c. *Obacz pod literą* F.

PIACZESNO, m. w Woi. Bracławfkim, nad rz. Piaczefną, około *m.* 3 na połn: ku w. od Niemirowa.

PIANEZA, m. i zamek we Włofzech w Xftwie Piemonckim, nad rz. Dorą, o m. 3 na z. od Turynu.

PIASECKO, m. w Woi. Kiiow: z zamkiem nad małą rzeczką. Leży za wielkim lafem między Wafilkowem i Motowidluwką.

PIASECZNO, m. w ziemi Warfzawfkiey, Krolewfczyzna płacąca kwarty zł. 2708. Zdobi go kościoł. Leży o *m.* 3 od Warfzawy na połd.

PIASEK wielki, i mały, dobra poblizkie w Sandomirfkim, niedaleko Korczyna, z kościołami. Tegoż im. przedmieście ieft Krakowa z klafztorem Karmelitow fundowanym od Wishy Bifkupa Krak.

PIASKI, m. w Kiiowfkim pod pan. Mofkiewfkim, opafane palifadami, od Sniatynia powyżey około *m.* 2., przy uyściu rzeczki Artepoloki do Suli. Tegoż im. m. na trakcie od Lublina o *m.* 3.

PIAT, (S.) m. Fr. w pow. *Beauce* o *m.* 2 od Karnuty.

PIĄTEK, m. w Woi. Łęczyckim, nal. do Arcy-Bifk: Gnieznieńfkich ieft blizko Bzury, na połn: Łęczycy, z klafztorem Paulinow, zalecone piwami.

PIĄTEK, m. w Woi. Wołyńfkim, o *m*, 3 od Cudnowa. Tegoż im. w Xftwie Zmudzkim, o *m.* 6 od Miednikow.

PIATYHORY, m. w Woi. Kiiowfkim nad rzeczką, ktora wpada do Roffy, niedaleko Lubaczowa.

PIAVA, *Anaffus*, rzeka w państwie Weneckim, ktora wypływa z pogranicza Bifk: Bryxyeńfkiego.

PIBRAC, m. Fr. o *m.* 3 na z. od Tulozy.

PICARA, Pikara, wielka prow: Ameryki połd: w Krolestwie nowey Grenady. Styka fię na w. z górami Andes.

PICARDIE, *Picardia*, Pikardya, prow. Fr. graniczy na połn: z Hannonią, Artezyą, i morzem, na w. z Szampanią, na połd: z wyspą Francyi, na z. z Normandyą i odnogą Manche. Jest to kray bardzo żyzny w wina, zboża, owoce &c. i bardzo handlowny, z przyczyny bliskości morza i wielości rzek, ktore tu są, znacznieysze *Somme*, *Oyse*, *Canche*, *Lis*, *Scarpe*, *Deule* i *Aa* Brzegi morza dostarczaią mu ryb w wielkiey obfitości. Dzieli się Pikardya na wyższą, niższą, i śrzednią. Wyższa zawiera pow: *Vermandois* i *Thierache*, niższa pow: Buloński, kray odzyskany, *Vimeu*, i Hr. *Ponthieu*; w śrzedniey iest: Hr. Ambianu i Santerra. Pikardowie są czuli, dowcipni, pracowici, szczerzy, wolni, w zdaniach swych uporni, i do sztuk wszelkich sposobni. Amiens iest M. S.

PICAUVILLE, m. w Normandyi, o *m.* 3 na połd. od *Valognes*.

PICHITON, lub PIZZICHITONE.

PICO, *Pica*, Pika, wyspa na Oceanie, iedna z wysp Azorow, o *m.* 3 na połd: ku w. od Fayalu, 4 od S. Jerzego; 12 od Tercery. Ma na *m.* 15 w około; iest dosyć urodzayną, i obfituie w bydło. Nazwisko ma od wielkiey góry tu w śrzodku wyspy położoney zwaney *Pic*. dł. 349. 30. sz. 38. 35.

PIECZANA, lub PIESZCZANA, m. w Woi. Kiiowskim, iakożkolwiek obwarowane, nad brzegiem prawym rz. Supoi, poniżey Elmiazowa, o *m.* 3 od Kaniowa na w. ku połd. Należy do Rossyi.

PIECZARY, Monaster Grecki wspaniały poniżey Kiiowa, pod tyt: S. Mikołaia. ob. Kiiow.

PIEMONT, *Pedemontium*, Pedemont, co znaczy *Podgorze*, znaczne Xstwo we Włoszech, ktore ma na połn: Walezyą na w. Xstwo Medyolanu, i Montferrat, na połd: pow. Niceński i Rpltą Genueńską, na z. Delfinat i Sabaudyą. Jeden iest to kray z nayżyznieyszych, naypięknieyszych, i naywesełszych kraiow Włoskich. W górach, ktore go opasuią znayduią się kruszce złote i srebrne, rudy także żelazne i miedziane. Lasy Piemonckie są pełne rożney zwierzyny, a rzeki bardzo rybne. Miastami zaś i wsiami iest tak nasiadłe iż iedne tuż przy drugich leżą. Piemontanie są przemyślni, dowcipni, weseli, ludzcy ku obcym, wierni ku swym panom, i gorliwi o religią katol. Bardzo wiele między niemi iest familii znakomitych. Xstwo to należy do Krola Sardyńskiego. Turin iest M. S.

PIENIANY, m. w Woi. Wileńskim, z Stwem, ktore płaci kwarty zł. 49 ¼. Leży w pow: Wilkomirskim. Seymem r. 1780 zapewnione było Xżnie Czartoryski Kanclerzynie.

PIENIN, w Woi. Krakowskim, zamek dawny od natury umocniony do ktorego ieden tylko wązki był przystęp. Leżał na górze tegoż im. blizko Sądcza pod pan. Austr. Teraz tylko ruiny.

PIENNE, Margr: Fr. w Artezyi.

PIENZA, *Pientia*, małe ale bardzo ludne m. Włoskie w Toskanii, w pow. Sienneńskim, z Bisk: pod Metropolią Sienneńskiego. Jest o *m.* 10 na połd. ku w. od Sienny, 20 od Florencyi. dł. 29. 20. sz. 43. 4.

PIERKOWICE, w Pinskim dobra Orzeszkow.

PIERRE-ENCISE, forteca miasta Lugdunu.

PIERRE-BUFFIERE, m. Fr. o *m.* 4 na połd. ku w. od Lemowiku.

PIERRE-FONTS, *Petri fons*, m. Fr. w Xstwie Walezyi, o *m.* 2 od *Compiegne*, z dawnym

zamkiem, celne proboſtwa, grodu i Kaſztelanii ſwey. Było to mieyſce dawniey fortecą, ktora zoſtała zruynowaną, gdy *Rieux* ktory ią w czaſie ligi opanował, wzięty był i obieſzony, r. 1593.

PIERRE-FORT, m. w Arwernii, o *m.* 3 na z. od *S. Flour*.

PIERRE-LATTE, m. Fr. w Delfinacie, o milę *S. Paul-trois-Chateaux*.

PIERRE-PORT, lub Pierre Portuis, *Petra Pertuſa*, ſławny wąwoz i trąkt przez ſkałę w Biſk: Bazyleyſkim, blizko źrzodła rz. Birſe, i wſi Tawanny, o *m.* 3 na połd: od Delſpergi.

PIERRE, (S.) S. Piotr: Opac: Fr. w Melunie, ieſt Bened: czyni 8000 liwr. Inne tychże w Wiennie czyni 5500 liwr. Inne w *Chalons* nad rz. *Saone* czyni 4500 liwr. Inne ſą tegoż im. w Metzu, Reims, Lugdunie. Także o *m.* 2 od Lodewy czyni 2500 liwr. i w Antyziodorze Auguſtynianow.

PIERRE, (S.) S. Piotr, m. Fr. w Akwitanii. Inne w Santonii. Inne o *m.* 4 na w. od Avranches. Ob. S. Piotr.

PIERRE-aux Monts, Opac. Bened. w Diec: Szalonſkiey, czyni 8000 liwr. Tychże Opac. w Puy *Pierre de la Tour*, i blizko Karnuty czyniące 15000 liwr. zwane *S. Pierre en Vallée*, i *les Pierres*, Opac. Bernard: o *m.* 2 od *Culant* czyni 7000 liwr.

PIERRE-le Moutier(S.) *Sancti Petri Monaſterium*, m. Fr. w Xſtwie Niwernenſkim, z ſądami i grodem. Leży w gruncie otoczonym górami, blizko obſzernego ſtawu błotniſtego, ktore tu czyni niezdrowe powietrze, o *m.* 7 na połn: ku z. od *Moulins*, 5 na połd. od Niwerny, 60 od Paryża. dł. 21. 45. ſz. 46. 47.

PIERRE-de Moiſſac, m. w Arwernii, i w Normandyi *S. Pierre ſur Dive*, o *m.* 4 na połn. od Falezyi, z Opac. Bened. czyniącym 8000 liwr.

PIERZCHAŁA, dobra Oſſolińſkich w ziemi Liwſkiey o *m.* 3 od Drohiczyna.

PIERZCHNICA, m. w Woi. Krakowſkim, w pow. Wiślickim, z woytoſtwem Krol.

PIESKOWA-SKAŁA, m. w Woi. Krakowſkim, z zamkiem między ſkałami, gniazdo dawniey ſławney familii Szafraneckich, teraz dziedzictwo Wielopolſkich, o mil kilka od Krakowa. dł. 42. 3. ſz. 51. 2.

PIEUX, (les) m. Fr. w Normandyi z 2 parafiami, blizko morza, o *m.* 40 na połd: od Cherbourg.

PIGNAN, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 4 na z. od Montpelieru.

PIGNANS, m. Fr. w Prowancyi z kollegiatą, o *m.* 3 od Brignoles.

PIGNEROL, *Pinarolium*, Pinierol, małe, ale bardzo ludne m. Włoſkie, w Xſtwie Piemonckim, przy wniyściu doliny Peruzy, erygowane na Biſk. r. 1749. Francuzi go poſiadali uczynili go bardzo mocnym, i wyſtawili tu Cytadellę; ale oddaiąc go Xciu Sabaudyi traktatem r. 1696 zrzucili iego twierdze. Leży nad rz. Chinſon, o *m.* 7 od Turynu, 18 na połn: od Nice, 20 od Kazalu, 30 od Grenobli. dł. 24. 59. ſz. 44. 37.

PIKOW, m. w Woi. Bracławſkim, dobrze zabudowane, nad Bugiem, blizko Janowa. dł. 51. 9. ſz. 51. 2.

PIKTAWIA, ob. Poitou.

PILA, góra Fr. na pograniczu pow. Lugduńſkiego i Forez, między *Condrieux* i *Argental*. Mieſzkańcy zowią ią też górą *Pilata*, i rożne maią o przyczynie nazwiſka tego powieści, iakoby tu on ſię w źrzodle rz. *Giers* utopił. Długa ieſt na *m.* 2 i ſzer: tyleż, nie rodzi tylko niewiele żyta, zioła rzadkie, i loſny, ktorych ſpro-

wadzaniem do miast utrzymnią się mieszkańcy ubodzy. Ubostwo iest ich szczęściem. Rowność maiątku czyni, iż całe tu wsie nie są tylko iedną familią. *Giers* ztąd wypływa.

PILAT, góra w Szwaycarach leży na połd: Lucerny. Prostactwo wiele tu o Piłacie utrzymuie baśni.

PILAU, lub PILLAU, Piława, małe ale obronne m. w Krol. Pruskim, budowane prawie w pięciokąt, na małey połwyspie między morzem Baltyckim i *Frisch H fem* na przeciwko uyścia Pregli położone, iest przedmurzem Krolestwa od morza. Wszystkie okręty kupieckie tu opłacaią cło Krol: Pruskiemu i na batach Pregłą do Krolewca towary przesyłaią. Szturmowane było od Moskalow r. 1757, i opanowane 1758. Jest o *m.* 7 na z. od Krolewca.

PIŁAWICZ, lub PILAWCE, m. dawne w Woi. Wołyńskim, na granicach Podolskiego naprzeciwko Bogu rzeki na połn. sł. klęską Pol.

PILGRAM, m. Krolew: w Czechach, w Cyrk: Becheńskim.

PILICA, znaczna rzeka, wypływa zpopod m. Pilicy w Woi. Krakowskim, oddziela Sandomirskie od Wielkiey Polski, i o mil kilka po wyżey Warszawy wpada do Wisły. Płynie pod Inowlodz, Nowe miasto i Warkę.

PILICA, lub PILCZA, m. w Woi. Krakowskim z zamkiem wspaniałym na gorze, ogrodami pięknemi, kollegiatą kanon. Znaczne dawniey gniazdem familii Pileckich, i mieszkaniem czasowym Xżąt Zbarazkich. Leży przy bagnach, z ktorych wypływa rz. Pilica. Dobra są Wesselow, o *m.* 10 od Krakowa.

PILKALNIE, m. Pruskie osiadłe w Cyrk. Sambieńskim, od Szyrwint o *m.* 2.

PILNITZ, zamek w Misnii, nad Elbą o *m.* 3 na połd: od Drezna.

PILSEN, *Pelsina*, lub *Pilsenia* Pilzna, piękne, mocne, i wolne M. Czeskie, stol: powiatu czyli Cyrk: Pilznińskiego, ku granicom wyż: Palatynatu Bawaryi. Podczas woien Czeskich często wzięte i odebrane było: Wybudowane iest nowo, poniewaź, ktory iest dawny Pilsen, ten nie iest teraz tylko wsią. Jan Dubrawski ztąd był rodem. Leży między rz. Misa i Watto, ktore schodzą się po zamiastem, *m.* 18 na z. ku połd. od Pragi, 21 od Egry. dł. 31. 20. sz. 49. 46.

PILTYN, lub PILTEN, mierne m. w Kurlandyi, stołeczne osobnego powiatu, z zamkiem, dosyć osiadłe, nad rz. Windawą, od Windawy miasta na w. *m.* 4, od Goldyngi 5, dł. 39, 45. sz. 57. 15. Powiat Piltyński w Xstwie Kurlandzkim, należący dawniey do Inflant i do Bisk: Kurlandzkiego, lecz za wprowadzeniem wiary protest. był obrocony na dobra świeckie, i posiadany od Danii do r. 1585, w ktorym Fryderyk II Krol Duński za 30000 talarow Stefanowi Batoremu przez traktat Kronenburski go ustąpił. W tey summie zastawił go Krol Stefan Fryderykowi Xciu Pruskiemu, a następcy wykupić go dozwolili Xżętom Kurlandzkim. Rożne potym z strony Biskupow Inflantskich zaszły były spory, nakoniec r. 1768, 1776 Rplta zabespieczyła powiat Piltyński w stanie świeckim, przy formie rządu dawniey opisaney przy swych prawach i przywileiach. Powiat ten styka się z Kurlandyą właściwą i morzem Balt. zawiera 7 parafii. Jest kray obfity w len, rudy, lasy, zwierzynę &c. Dla handlu ma wygodne położenie.

PILWISZKI, Stwo w Woi. Trockim płacące kwarty zł. 3533, dane in Emphiteusim Paszkowskim r. 1775. Leży w pow: Kowieńskim, pod nad Szczupą, od

Sapieżyskow ku połd. o *m.* 6.

PILZNO, *Pilsna*, dawne M. w Woi. Sandomirskim, drzewem zabudowane, ozdobne dawnym kościołem famym, i Augustyanow. Przed zabraniem pod kordon Austr. było stoł. powiatu, i grodu, teraz iest Cyrkulu, ktory zawiera dystrykty Tarnowski, Leżayski, i Krosieński. Leży nad rz. Wisłoką przy trakcie, w wygodnym położeniu, od Dębicy, *m.* 2 od Tarnowa 3.

PIMBES, Opac. na dobra świeckie obrocone, w Diec. *Aire*, na granicach Benearny.

PIMBEUE, Pimbewa, m. Fr. z portem bardzo znacznym na brzegach Brytanii, o *m.* 7 na z. od Nantes nad Ligierą. Ztąd wychodzić zwykły wszystkie statki Nanteńskie, i tu powracaią, a towary lądem lub wodą sprowadzaią do Nantes. Niemasz iak lat 60 gdy to miasto nie było tylko wsią.

PIN, Opac. Bernard. fund. 1120 o *m.* 2 od Poitiers, przynosi 6000. liwr.

PINA, rzeka, wypływa z bagnow Woi. Brzeskiego Litt: płynie pod Zuchowice, Duboię, Pińsk, i tu blizko wpada do Prypecia. Rożne konstytucye seymowe osobliwie lat 1764 i 1775 zaleciły iey oczyszczenie dla uczynienia iey spławną. Hetman Ogiński połączenie Piny z Muchawcem przez dobyty kanał przedsięwziął, a Rzplta na utrzymowanie iego summę wyznaczyła 100000. zł.

PINHUEN, M. Chińskie, a drugie z miast celnych prow. Junnany, w departamencie Tali. dł. 122. 1. sz. 25. 43.

PINCZOW, mierne M. w Woiew. Sandomirskim, stolica Margr. i Ordynacyi domu Wielopolskich od Piotra i Zygmunta Myszkowskich uczynioney i utwierdzoney seymem r. 1601. z zamkiem i sławnemi dawniey łaźniami, z kilką kościołami, klasztorem Paulinow, szkołami. Leży nad Nidą w pow: Wiślickim, od Kielc *m.* 7. Jest w gorzystym położeniu. Ordynacya Pinczowska obszerne zawiera dobra, bogate w kamienie ciosowe, gips, wapno, i maiące grunta bardzo urodzayne. Było dawniey dziedzictwo Olesznickich, z ktorych Zbigiew Biskup Krak. założył tu zamek.

PINEL, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 3 od Wienny.

PINEY-LUXEMBOURG, m. Fr. z tyt. Xstwa Parostwa, o *m.* 5 na w. od Troyes.

PINGHIANG, *Pingianum*, m. Chińskie, piąte z miast celnych prow. Peking, pod dependencyą Xunty. dł. 132. 16. sz. 37. 37.

PINGHO, m. Chińskię, 3cie z miast celnych prow. Fokieny, pod dependencyą Changcheu. dł. 126. 44. sz. 24. 37.

PINGIANG, *Pingianum*, wielkie, piękne, i bardzo ludne iedno z głownieyszych miast Chińskich, drugie co do godności w prow. Xansi. Jest w miłym położe- i w gruntach żyznych, nad rz. Fueną, ma miast 34 pod swą dependencyą dł. 128. 14. sz. 31. 19.

PINGLENG, *Pingleanum*, M. Chińskie, czwarte z miast celnych prow. Chensi. Zdobią go kościoły i pałac wspaniały. Leży w okolicy urodzayney, i ma pod swą dependencyą miast 10. dł. 124. 18. sz. 37. 12.

PINGLO, *Pinglum*, znacne M. Chińskie, czwarte miasto celne w prow. Kwansi. Ma miast 8 w swym pow. i leży nad rz. Ly. dł. 126. 44. sz. 26. 25.

PINIĄZKOW, dobra niegdyś Oleskich, blizko Ostrowitego, gdzie Oleski Kasztelan Chełmiński fund: kościoł, i dzwonnice z napisem. *Summe Deus, quondam quod promisere parentes, delubrum natus consecrat ecce tibi. Suscipias vultu placido, gens poscit Oleska, perpetuoque lubens incoluisse velis.*

PINNA, dawne M. Włoskie w

Krol. Neapolitańſkim w prow. Abruzzo, ktorego Biſk. złączone ieſt z Salińſkim, o *m.* 10. na połn. ku w. od Akwili, 4 od Chieti. dł. 31. 38. ſz. 42. 25.

PINNENBERG, lub PINNEBERG, *Pinneberga*, m. i Hr. z dawnym zamkiem w Stormaryi, o *m.* 6 na połn. ku z. od Hamburga. Należy do Krola Duńſkiego.

PINOS, wyſpa w Ameryce połnoc. na przeciw brzegu połd. wyſpy Kuby, od ktorey oddzielona ieſt cieśniną głęboką. Ma wzdłuż mil 10, wſzerz 6. Obfituie w wyborne paſtwiſka, ale nie ieſt mieſzkaną.

PINSK, *Pinſcum*, znaczne i dosyć handl. M. powiatowe w Woi. Brzeſkim Litt. Zaſzczycone Katedrą Ruſką, ſzkołami, klaſztorami Franciſzk. Domin. Bernard. i wielą cerkwiami. Za miaſtem leży Opaci Greckie Leſzczyńſkie. Zydzi tu maią wiel. Synagogę. Stwo Pińſkie ieſt grod. płaci kwarty zł: 2129. Mieſzkańcy w przod przez Moſkwę i Niemcy znaczny prowadzili handel. Pod J. Kazimierzem, gdy ſię było poddało Kozakom, odebrane od Litwy i od nieyże mieczem i ogniem ſpuſtoſzone było. Leży nad Piną nie daleko iey uyścia, od Brześcia na w. *m.* 32, od Słonima 19, od Nowogrodka 25. dł 44. 25. ſz. 58. Powiat Pińſki zaymuiący większą połowę wſchodnią Woi. Brzeſkiego Litt: ſeymikuie w Pińſku i obiera 2 poſłow; oblany ieſt wielą rzekami i bagnami, i pełny laſow. Obfituie w ryby, miod, woſk, łoy, i źwierza. Juchty Pińſkie ſą też bardzo zalecone.

PIOLENG, m. Fr. w Hrab. Weneſſyńſkim, znaczne handlem iedwabiu, o milę od *Orange*.

PIOMBINO, *Plumbinum*, małe, ale dobrze obronne M. Wł: na brzegach Toſkanii, z fortecą ſtolica Xſtwa tego im. leżącego między Sjenneńſkim, i Pizańſkim powiatem, i maiącego włáſnych Xżąt, pod protekcyą Krola Neapolit. ktory ma prawo trzymania garnizonu w tuteyſzey fortecy. Leży nad morzem, o *m.* 16 na połd. ku w. od Liworny, 24 od Florencyi, 17 od Sienny. dł. 28. 18. ſz. 42. 57.

PIONSTAT, m. Fr. w pow. Burbońſkim, o *m.* 3 na połn. ku w. od *Auzance*.

PIOTR, (S.) czyli Jaſtrzębia wyſpa, *Inſula Accipitrum*, *Ile de S. Pierre*, mała wyſpa, około *m.* 9 maiąca obwodu, na połd. ku z. wyſpy Sardynii leżąca, od ktorey zależy. Jeſt oſiadłą i dobrze uprawną. Tegoż im. znayduie ſię wyſpa w Amer. na Golfie S. Warzyńca, uſtąpiona Anglikom pod temiż kondycyami, co i *Miquelon*, obacz oniey. Lecz po traktacie r. 1783. wyſpy S. Pierre. i Miquelon nal. do Francyi.

PIOTR, i Paweł, (S.) *S. Pierre, & S. Paul*, rzeka w Ameryce, ktora bierze początek z gor *Chiapa*, i uchodzi do morza między wyſpą *des Boeufs* czyli wołow i Tabaſką. ob. S. Pierre i S. Pedro.

PIOTRAWIN, wieś w Woi. Krakowſkim, wſkrzeſzeniem umarłego od S. Staniſława ſławna, nad Wiſłą między Zawichoſtem, i Kazimierzem. Ma dawny kościoł wyſtawiony od Zbiegniewa Biſkupa Krakow.

PIOTRKOW, *Petricovia*, dawne, ſławne i znaczne M. Pol. w Woi. Sieradzkim, naypoſpolitſze pod panowaniem Jagiełłow mieyſce ſeymow Pol. i nawet na to prawem r. 1540. wyznaczone, wſławione ſynod: Duchow: narodo: teraz zaś od r. 1578. mieyſce trybunałow prow. Wielko-pol. ſtoł. powiatu i grodu ſwego. Zdobią go: Ratuſz z roſkazu panuiącego Monarchy r. 1780. pięknie wyreperowany, dawna Kollegiata, Collegium i ſzkoły Piiarow, klaſztory Franciſzk. Dominik. Bernard. panienſki. Ma doſyć muru, ktorym ieſt opaſane. O kilka ſtaiow na

mieyfcu bagniftym zwanym *Bugay* pozoftaią znaki dawnego pałacu Krolow Pol. o ktorym Stryikowfki iż wielkim był wyftawiony kofztem, pifze. Mieyfcem ieft feymikow Deputackich na całe Woi. Sieradzkie. Jeft dofyć ofiadłe, a pożarami częftemi ofobliwie r. 1640. i 1731. znifzczone. Leży w nizinie, o *m.* 7 od Sieradzia na połd. ku w. od Wielunia, na w. 10, od Opoczna 4. od Rawy 8. od Warfzawy 22. dł. 37. 30. fz. 51. 18. Powiat Piotrkowfki w Woi. Sieradzkim, na połud. leżący, grunta ma urodzayne, ale powiękfzey części bagnifte. Oddziela go od Sandomirfkiego Woi. rz. Pilica, płynąca o milę od Piotrkowa.

PIOTRKOWICE, m. w Sandomirfkim blizko Pinczowa.

PIPELEY, dofyć znaczne M. Indyifkie w Krol. Bengalfkim, leżące w piękney rowninie nad rz. Pipeleyą, o *m.* 4 powyżey iey uyścia. dł. 106. 20. fz. 21. 40.

PIQUE, lub Pique-Montvallier, Pik, góra iedna naywyżfza z Pyreneyfkich, nazwifko ma,, iż ftyrczy między innemi nakfztałt piki. Dąie fię widzieć, o *m.* 15 lub 20. z granic dyecezyi *de Conferans.*

PIRANO, m. Włofkie w Iftryi Weneckiey, na półwyfpie małey oblaney Golfem Largoneńfkim, zalecone portem dobrym.

PIREMIL, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 4 na w. ku połn. od Sablé.

PIRI, kraina Pireńfka w Krol. Loango w Affr. Jeft to kray przedziwnie dobry, miefzkany od ludzi fpokoynych i łagodnych,

PIRKEL, dawny zamek w Inflantach Mofkiewfkich, od Eftonii granic *m.* 4 na połd. od morza na w. *m.* 6.

PIRNA, m. Niem. w Mifnii z zamkiem otoczonym górami, ktore zowią *Sonnenftein*, gdzie często kryminaliści ftanow więzieni bywaią. Sławny Jan Tezel rodził fię w Pirnie. Leży nad Elbą, o *m.* 4 na połd. od Drezna. W poblizkości znayduią fię góry kamieni ciofowych. Pod tym miaftem otoczyli Prufacy woyfka Safkie w liczbie 15000. r. 1756. i przymufili głodem do poddania fię. dł. 31. 33. fz. 51. 5.

PIROU, włość w Normandyi z tytułem Margr. o *m.* 3 na połn. ku z. od *Coutances.*

PISANO, *le Pifan*, powiat Pizańfki w Xftwie Tofkańfkim, rozciąga fię wfzerz na *m.* 10, wzdłuż 17. Styka fię na połn. z pow. Florenckim, i Rzpltą Łukiefką, na w. z Sienneńfkim, na z. oblewa go morze. Jeft to nalepfzy kray Xftwa Tofkańfkiego. Zawoiowany był od Florentczykow r. 1406.

PISA, *Pifæ*, Piza, dawne, wielkie, piękne i mocne M. S. powiatu *Pifano* w Tofkanii. Wfławia go Univerfitas, 3 fortece i Arcy-Bifk. Po fpuftofzeniu i zburzeniu Rzpltey od Florenczykow r. 1406. ftraciła Piza fwą dawną wielkość. Ledwie tu liczą ludzi na 16 lub 18000. kościoł Katedr. ieft wfpaniały. Po prawym boku Choru ftoi owa nachylona wieża, tak ft. W tym to mieście znayduie fię naycelnieyfzy dom kawaleryi S. Stefana, i fabryka galer Wiel. Xcia Tofkańfkiego. Rz. Arna przedziela go na dwoie, na ktorey leżą 3 mofty, ieden z marmuru białego. Na moście tym corocznie odprawia fię bitwa w kiie ofobliwfza między pofpolftwem iedney i drugiey ftrony. Piza leży o milę od morza, 4 na połn. od Liworny, 17 na z. od Florencyi, 4 od Luki. dł. 27. 59. fz. 43. 43'. 7''.

PISANY, m. Fr. w Santonii, z tytułem Margr. o *m.* 2 od *Saintes.*

PISCADORES, lub Peskadores, wielkie wyfpy w Azyi, leżące między wyfpą Formozą i Chinami. Nie fą miefzkane; żywią

wielkie mnoſtwo kóz.

PISCINA, m. Wło. w prow. Abruzzo, w Krol. Neapolitańſkim, nad ieziorem Celańſkim, o *m.* 2 na w. od Celano. Rezydencyą ieſt Biſk. Marſeńſkiego.

PISCO, *Piſcum*, Piſk, m. Ameryki połd. w Peru, w Audyencyi Limańſkiey, z dobrym i wiel. ſtanowiſkiem dla okrętow. Leży w okolicy urodzayney w dobre wina, i wyśmienite owoce, o ćwierć mili od morza. dł. 304. ſz. połd. 14.

PISECK, m. Krolew. w Czechach w cyrk. Prachatitzſkim, o *m.*7 na z. od Taboru. Rzeczka Ottawa, ktora po pod Piſek płynie, noſi z piaſkiem odrobiny złota.

PISTOIA, *Piſtoria*, piękne i znaczne M. Wło. w Toſkanii, z Biſk. pod Metropolią Florenckiego. Była to dawniey Rzplta, ktora tegoż ſamego czaſu zburzona zoſtała, co i Pizańſka, i odtąd Piſtoia opuſzczona prawie zoſtała. Oyczyzną ieſt Franciſzka Bracciolini. Leży w rowninie bardzo urodzayney pod Apenninem, blizko rz. Stelli, o *m.* 8 na połn. ku z. od Florencyi, 8 na połn. ku w. od Luki, 12 od Pizy. dł. 28. 30. ſz. 43. 55.

PITAN, prow. Indyi Azyat. w ſtanach W. Mogoła, na połwyſpie Zagangieſowey, graniczy na połn. z górami Naugrakut, na w. z Krol. Laſſańſkim, i Azemſkim, na połd. z prow. Jezuatą i Krol. Mewatſkim, na z. z prow. Mewat i Waral.

PITHEA, albo Laponia, Piteańſka, ieſt prow. Laponii Szwedzkiey, ſtyka ſię na połn. z Laponią Luleańſką, na w. z Botnią, na połd. z Laponią Uhmańſką, na połn. z Norwegią. Przerzyna ią rz. Pithea, od ktorey bierze nazwiſko.

PITHIOIERS, obacz Pluviers.

PITSCHEN, *Pitſca*, Piczena, lub Byczyna, m. Szląſkie w Xſtwie Brzegſkim, o *m.* 15 na w. od Wrocławia, niegdyś Biſkupie, ale iego Katedra przenieſiona zoſtała do Wrocławia ieſzcze r. 1052 Wtym to mieście Maxymilian Xżę Auſtr. pretendent Korony Pol. ſchwytany był r. 1588. i przymuſzony zrzec ſię ſwey pretenſyi. dł. 35. 57. ſz. 51. 10.

PITTEN, m. Niem. w Auſtr. niż. w okolicy Wiener-Wald, z zamkiem.

PIWNICZNA, m. w Woi. Krakowſkim, mizerne, między wielkiemi górami położone. Teraz pod pan. Auſtr. od Sądcza ſtar. *m.* 2. od Lubowli 2. Jeſt nad Popradem.

PIZA, ob. Piſa.

PIZZIGITONE, lub Picighitone, *Peſeleo*, m. Wło. w powiecie Klemoneńſkim z zamkiem. Wzięte było od Fr. r. 1733. Leży nad rz. Serio, blizko iey złączenia ſię z Addą, o *m.* 6 na połd. ku w. od Lody, 4 od Kremony, 12 od Medyolanu na połd. ku w. dł. 27. 18. ſz. 45. 12.

PLACE, m. Fr. w pow. Cenomańſkim.

PLACENTIA, po Fr. *Plaiſance*, Placencya, piękne i bardzo ludne M. Włoſkie ſtolica Xięſtwa tegoż imienia. z Biſkupſtwem i Cytadellą. Dla wſpaniałości kościołow, piękności domow, rynkow, fontan i ulic ſprawiedliwie Placencyą zwana. Wczaſie woien Włoſkich kilkakrotnie wziętą i odbieraną była. Dnia 16 Czerwca r. 1746. poblizko tego miaſta ſtoczona była bitwa. Oyczyzną ieſt Rafała Fulgozego, i Grzegorza X. Papieża. W położeniu ieſt bardzo roſkoſznym, w kraiu dobrze uprawnym, nad Padem, o *m.* 13 na połn. ku z. od Parmy, 33 od Turynu, 14 na połd. ku w. od Medyolanu, 20 na z. od Mantuy. dł. 27. 18. ſz. 45. 5. ob. Plaiſance. Xſtwo Placencyi ſkłada część Xſtwa Parmeńſkiego, i graniczy z nim na w. zaś na połn. i z. z Xſtwem Medyolań.

lańskim, na połd. z Rzpltą Genueńską. Ma z Parmą razem swoiego osobnego Xiążęcia.

PLACENTIA, piękne m. Hiszp. w Estremadurze z tytułem Xstwa, z zamkiem dobrym, i Bisk. pod Metropolią Kompostelskiego. Leży w rowninie urodzayney i miłey, zwaney *la Vera de Placentia* w pośrzodku gór nad rz. Xerą. o *m.* 33 na z. od Toledu, 32 na połd. od Salamantyki, 27 od Madrytu. dł. 12. 30. sz. 39. 50.

PLACENTIA, m. Hiszp. w prow. Gwipuskoi, w dolinie *Marguna*. Poddało się było związkowym woyskom r. 1706. leży nad rz. Dewą, o *m.* 10 na połd. ku w. od Bilbao, 25 od Pampeluny. dł. 15. 2. sz. 43. 16.

PLAINE, *Plana*, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 6 na połd. i z. od *Montreuil-Belay*.

PLAISANCE, *Placentia*, m. Fr. blizko Tarny, o milę na w. ku połd. od Alby, 5 od *Vabres*.

PLAISANCE, Placencya, m. i iedno z naylepszych i naypięknieyszych portow w Amer. z wiel. zatoką na brzegu połd. Ziemi Nowey; (*la Terre Neuve*) Ustąpione zostało Anglikom traktatem Utrechtskim. dł. 32. -- 5. 40. sz. 47. 40.

PLANAY, lub PLANGY, m. Fr. w Szampanii, z tyt. Margr. i Kapitułą, nad rz. *Aube*, o *m.* 3 na połn. od Mery, 5 od Troyes.

PLANA, wyspa na morzu śrzodziemnym ku brzegom Hiszp. blizko zatoki Alikantskiey. Ma długości na pół mili.

PLANIANY, m. Czeskie w Cyrk. Czasławskim, w okolicy ktorego, Prusacy r. 1757. od Austr. zbici byli. Leży blizko Chocemirza.

PLANIEZ, wysepka na morzu śrzodziemnym, ku brzegom Francyi, w stanowisku morskim Marsylii.

PLANZUERAY, wieś Fr. o *m.* 4 na połd. od Bayeux, zalecona gorami kamieni ciosowych.

PLANUSA, wyspa na morzu Toskańskim między wyspą Elbą i Korsyką. Długa iest na milę, a na pół szeroka. dł. 28. 2. sz. 42. 46.

PLANZAT, m. Fr. w Arwernii, o milę na połn. od Klermontu.

PLĄSK, dobra szlach. w pow. Kościańskim.

PLASS, klasztor Cysterski w Czechach w Cyrkule Rakoneckim. Tu Jarosław Martinitz r. 1618 zrzuconym będąc z wysokich okien zamku Praskiego uciekł się był.

PLASSAC, m. Fr. w Santonii z zamkiem, o *m.* 3 na połn. od Mirambeau.

PLASSEMBURG, mocny zamek w Frankonii, ktory zasłania miasto Kulembach. Tu Archiwa Cyrkułowych obywatelow chowane bywaią.

PLASSENDAL, forteca w Niderlandzie Austryackim, o milę od Ostendy, nad kanałem ciągnącym się do Brugi.

PLATA, *Argentea*, bogate i bardzo ludne M. Ameryki połd. w Peru, stoł. prow. *los Charcas*, z audyencyą Krolewską i Arcy-Bisk. erygowanym r. 1603. Leży nad małą rz. *Chachinao*, o *m.* 200 na połud. ku w. od *Cusco*. dł. 314. 8. sz. połd. 20. 10.

PLATA, wielka rz. w Ameryce połd. ktora wypływa z prow. *Los Charcas* w Peru, przerzyna Paragwayą i wpada do morza połnocnego. Płynie niekiedy szeroko na 20 lub 30 mil, a przy swym uyściu na *m.* 60, ponieważ tak iak Nil wylewać zwykła. Jedna prow. Paragway od niey bierze nazwisko, w ktorey celnieysze miasta są *Santa-Fe*, *Buenos-Ayres*, *Corrientes*, *i S. Lucia*. Portugalczykowie nad połnocnym brzegiem rzeki załozyli swą osadę S. Sakramentu, ktorą przez traktat w S. Ildefonsa m. zawarty, dnia 1. Paźdźiernika r. 1777

ustąpili Krol. Hiszp. mocą tego traktatu Krol Hiszp. został udzielnym panem obydwoch brzegow Platy, aż do góry fortecy S. Michała nad morzem połnocnym i źrzodła rzeki czarney; przeco powyżey brzegu połnocnego Platy posiada na 25 lub 30 mil kraiu; Część także Uragway, ktora się ciągnie aż do góry owey fortecy, została w mocy Hiszp. ktorzy sami maią prawo żeglowania po obydwóch rzekach w tey ich rozległości. Jest tegoż im. wyspa w Peru, nad brzegami Audyencyi Kwitańskiey; druga iest na mil 2, szeroka półtory. Otaczaią ią wysokie i urwiste skały.

PLATTE, m. Fr. w powiecie Messyńskim.

PLATZEN, mieysce w Prusach Brandeburskich pamiętne porażką Prusakow od Moskwy r. 1759.

PLAWEN, *Plavia*, m. Niemiec. w Cyrk. niż. Saxonii, nal. do Xstwa Meklemburskiego. Jest w Xstwie Gustrowskim, nad rzeczką iedną, ktora wpada do Elby, blizko ieziora tegoż im. o *m.* 7 na połud. od Gustrowa. dł. 30. 20. sz. 53. 40.

PLAWEN, Plawena, m. Niemiec. w Cyr. wyż. Saxonii, w Voigtlandyi, wsławione 4 walnemi corok iarmarkami. Leży nad Elsterą, o *m.* 20. na połd. ku w. od Erfortu, 27 od Drezna. Należy do Elektora Saskiego. dł. 29. 57. sz. 50. 30.

PLAWEN, m. w średniey Marchii Brandeburskiey, z zamkiem i fabryką porcellany. Leży nad Hawelą blizko Brandeburga na z. Tegoż im. m. w Turyngii w Xstwie Schwartzburskim, Sonderhausenskim, nad Gerą. Dependuie od Xiążąt Saxonii. Plaweński kanał łączy Hawelę z Elbą.

PLAUZET, m. Fr. w Arwernii w okolicy Klermontu.

PŁAWNO, m. w Woi. Sieradzkim, z rezydencyą porządną, imienia Kraśnickich. Leży nad Wartą blizko Gidlow, o *m.* 8 od Piotrkowa.

PLECZE, m. w Woi. Podolskim, obok Czerniowicy ku z. nieco poniżey źrzodła rzeki przy Mohylowie do Dniestru wpadaiącey.

PLEIBURG, m. Niem. w Karynthii nad rz. Feitrytzą, na wzgórce, po pod iedną wysoką górą.

PLEINE-SELVE, Opac. Premonstr. o *m.* 4 od Blay, fund. r. 1148 czyni 1200. liwr.

PLEIN-PIED, Opac. Augustynian. o *m.* 2 od Bourges na połud. przynosi 3400. liwr.

PLEISSEMBURG, obacz Lipsk.

PLESKOW, lub Pskow, *Plescovia*, znaczne M. i Xstwo w Rossyi z Arcy-Bisk. obrządku Mosk. obronne zamkiem dobrym. Dzieli się na 4 części, i leży nad rzeką Muldową, czyli Weliką-reką blizko iey uyścia do ieziora Pleskowskiego obszernego i rybnego. Wsławione iest zwycięztwem Polakow nad Moskwą opisanym dokładnie od Sarnickiego. Xstwo Pleskowskie styka się z Inflantami, Estonią i Woi. Połockim. Miasto iest od Rygi, o *m.* 60, tyleż od Połocka na półn. i tyleż od Petersburga na połd. od Narwy 16, od Derptu 21. dł. 46. 20. sz. 57. 34.

PLESS, Plesna, lub Pszczyn, m. głowne włości tegoż im. w Szląsku po nad Wisłą leżącey, stykaiącey się z Kluczem Bielskim, i Woiewodz. Krak. w possessyi Xżąt *Anhalt-Coethen* pod pan. Pruskim. Zdobi miasto wspaniały zamek. Jest o *m.* 3 od Bieruna. Nal. do Diec. Krakowskiey.

PLESSEN, obronny zamek i Hr. nad Leiną w Xstwie Grubenhageńskim, blizko Goettyngi na połn. Należy do Xcia Hesse-Kasselskiego.

PLESSIS-LES-TOURS, (le) *Plaxiacum*, pałac Krol. we Fr. blizko *Tours*, zbudowany od Ludwika XI. i w ktorym on umarł

r. 1433. Leży w kraiu bardzo pięknym.

PLESZCZYCE, ftwo w Woiewodz. Trockim, dane in Emphiteufim r. 1775. Skirmontowi.

PLESZOW, m. w Woi. Kalifkim na pograniczu Woi. Poznańfkiego.

PLETTENBERG, nad Leéną w Hr. Marchii, o m. 6 na połud. od Arensbergi, od ktorego wzięli nazwifko Hrabiowie de Plettenberg; ktorych dzielnica ftarfza podniefiona była r. 1730. na Hrabiow Rzefzy Niem. dzielnica druga ma tytuł Baronow.

PLEURS, m. F. w Szampanii nad rz. *Pleurs*, erygowane na Marg. r. 1661. z kollegiatą i wiel. kośc. paraf. Jeft o m. 2 od Sezany, 27 od Paryża.

PLEYBURG, m. Niem. w Karynthii, nad rz. Feyftrytzą, blizko granic Tyrolu. Miafto zależy od Bifk. Bamberfkiego.

PLEYSTEIN, lub BLEYSTAYN, m. Niem. i włość w nowym Palatynacie Bawaryi, o m. 3 na w. od Leuchtemberga.

PLIMOUTH, *Plimuthum*, Plimut, M. Angiel. w Dewonfhirze, z tyt. Hr. i iednym z naylepfzych i nayflawnieyfzych portow w całey Anglii. Zafianiaią go 3 fortece i iedna Cytadella. Leży przy uyściu rz. Plimy nad morzem; i wyfyła 2 Dep. na Parl. o m. 93. na połd. ku z. od Londynu. dł. 13. 30. fz. 50 20. ob. Neu-plimouth.

PLISZAN, m. w Woi. Połockim, po nad bagnami, o m. 4 na w. od Hlybokiego.

PŁOCK, *Plofcum*, dawne, wiel. piękne M. ftoł. Wdztwa, z Bifk. ktorego Bifkup ieft i tytułuie fię Xciem Pułtufkim, z ftwem, fzkołami, i z Opac. Bened. należącym do Kollacyi Krol. ozdobne ftarożytną Katedrą, ktorey Kanonie dobremi fą opatrzone dochodami, a ktorego Proboizcz ieft Xięciem Sieluńfkim, Wernera Bifkupa Płoc. Władyfł. Hermana i Bolefława Krzywouftego grobami zafzczycona. Ma wiele pięknych i bogatych kościołow, pałac Bifk. zamek ftary na wzgórku, klafztory Seminarium i. t. d. Mieszkańcy dobry prowadzą handel r. 1227. od Litwy, a 1325. od woyfk Pol. za fprzyianie Krzyżakom znifzczone było. R. 1754. więcey iak 1200. domow tu pogorzało. Leży nad Wifłą, czyniąc piękny profpekt, o m. 2 od Bielfka, 11 od Mławy, 11 od Płońfka, 8 od Radzanowa. dł. 37. 44. fz. 52. 32. Wdztwo Płockie gran. z ziemią Dobrzyńfką, Prufami, od Mazowieckiego Woi. rzeką Łydynią i Wifłą oddziela fię. Miało niegdyś udzielnych Xżąt, po śmierci Jana oftatniego Xiążęcia bezpotomnie zmarłego r. 1495. do Polfki przyłączone zoftało zupełnie. Ma za herb Orła czarnego z literą P. na pierfiach. Zamyka 8 pow. Płocki, Bielfki, Raciązki, Sierpfki, Płońfki, Strzeńfki, Niedzborfki i Mławfki, ktore 3 oftatnie czynią ziemię Zawfkrzyńfką. Ma Bifk. Woiewodę i 3 Kafztelanie: Płocką, Raciązką i Sierpfką. Seymikuie w Rociążu, wyfyła posłow 4. Dep. 1. Stwo Płockie grodowe ma pod fwą iuryzdykcyą Płońfkie, płaci kwarty zł: 1477. Ma nań emphiteufim Bromirfki fta. Grunta Woi. Płockiego fą urodzayne, obfite w fady. W Wiśle poławiaią tu ofobliwie w Marcu przednie Łofofie.

PLOEN, *Plona*, dawne M. i Xftwo Xcia Holfztyńfkiego, w Wagryi, z zamkiem pięknym, leżące po nad ieziorem Ploeną, ieft o m. 8 na połn. ku z. od Lubeki, 4 na połd. ku w. od Kielli. dł. 28. 3. fz. 54. 15. Xftwo Ploeńfkie leży między Kiellą i Lubeką. Rozległe ieft wzdłuż na m. 12. wfzerz 8. Jeft to Xftwo partykularne w Państwie Niem. ktorego dziedzice Xżętami fię pifzą.

PLOERMER, m. Fr. w Brytanii blizko rz. *Oueft*, o m. 11 na

z. od Rennes, 10 od *Vannes*.

PŁOKYKOW, lub PŁOSKIKOW, m. w Woi. Podolskim, na pograniczu Wołyńskiego nad rz. Bohem, przedtym obwiedzione murem, o *m.* 5 od Międzyboża,

PŁOMACZE, m. na Pokuciu teraz pod pan. Austr. w Cyr. Halickim, nad małą rz. o *m.* 2 od Tyśmienicy.

PLOMBIERES, piękna wieś Fr. o *m.* 1 na z. od Dyżonu, gdzie widzieć się daie pyramida na 50 stop wysoka, wystawiona na pamiątkę Delfina syna Ludwika XIV.

PLOMBIERES, m. Fr. w Lotaryngii, w pow. *Voge*, o *m.* 2 od Kemiremontu. Ma klasztor Kapucynow, i zalecone iest łaźniami skutecznemi na wrzody, kolki, rumatyzmy, febry zadawnione, zapalenia &c. Wogieńskie góry otaczaią go. dł. 24. 12. sz. 47. 59.

PLOMION, m. Fr. *m.* 7 na półn. ku w od Laony.

PŁONSK, m. powiatowe w Woi. Płockim, iednym kościołem tylko ozdobne, żydow ma wiele osiadłych, nad rz. Płoną, o *m.* 11 od Płocka. Sta z miasta płaci kwarty zł. 533.

PLOSKOW, w Podlaskim, w ziemi Bielskiey, nad rz. *Płoską*, ktora wpada do Narwy.

PŁOTELE, m. powiatowe w Xstwie Zmudzkim, z stwem płacącym kwarty zł. 5900. podległym prawu emfiteutycznemu Ogińskich; leży między bagnami przy pograniczu Kurlandyi od Telszewa na z. *m.* 5.

PŁOWCE, wieś w Woi. Inowrocławskim, sławna zwycięztwem Władysława Jagiełła nad Krzyżakami r. 1331. Leży w bliskości Inowrocławia.

PLUDENZ, m. i Hr. Niem. w Szwabii Austr. nad rz. Illą, o *m.* 5 na półd. ku w. od Feldkirchen.

PLUME, m. Fr. w Lomanii z sądami, o *m.* 3 na połd. od Agen.

PŁUSZYN, m. Inflantskie z stwem, w blizkości Pyłdyni.

PLUVIERS, lub PITHIVIERS, *Pituerium*, m. Fr. w pow. *Beauce*, z Kollegiatą nad małą rz. o *m.* 6 na połd. od Etampes, 9 na półn. od Aurelianu, 18. od Paryża. dł. 19. 55. sz. 48. 10.

PLYMPTON, m. Angiel. w Dewonshirze, wysyła 2 Dep. na Parl. o *m.* 90. na połd. ku z. od Londynu. dł. 13. 40. sz. 50. 20.

PNIEWO, m. w Woi. Poznańskim, i w pow. tymże, dobra dziedziczne imienia Szołdrskich, a niegdyś gniazdo domu Pniewskich.

PO, *Padus*, Pad, naywiększa i naysławnieysza rzeka Włoska. Bierze początek w Piemonckim Xstwie, i wypływa z góry *Vise* w Hr. Saluceńskim leżącey, pomnożona potym wielą innemi rzekami, przebiegłszy część znaczną Włoch, uchodzi kilką uyściami do Golfu Weneckiego, o *m.* 10 na połd. od Wenecyi.

POBEREZE, zowie się kray Woiewodztwa Bracławskiego leżący po nad Niestrem, zacząwszy od Mohylowa, aż ku granicom Tataryi.

POBERLE, Krolewszczyzna w pow. Upitskim płaci kwarty zł. 180. emphit. Schillinga Gnała Rossyi.

POBIEDZISKA, m. w Woiew. Gnieźnieńskim, przy wiel. ieziorach w rowninie, z stwem płacącym kwarty zł. 1875. danym in emphiteusim Radzimińskiemu r. 1775. Leży niedaleko Klecka.

POBIKRY, m. w Woi. Podlaskim, na trakcie Nittawskim, od Brańska mil pocztowych 3. od Granniego 3 i pół.

POBOŁOWO, m. mierne w Woi. Mińskim, w pow. Rzeczyckim, nad rz. Doboszną, pod pan. Rossyi, o *m.* 3 na w. od Rohaczowa Dobra Xżąt Woronieckich.

PODBEREŻE, m. w Xstwie Zmudzkim, w pow. Tendziagol-

ſkim, Krolewſczyzna.

PODBOREK, Krolewſzczyzna w Woi. Trockim, w pow: Kowieńſkim, płaci kwarty zł. 135.

PODBRZEZIE, m. w Woi. Wileńſkim, od Wilna na połn. *m.* 5.

PODEWILS, Hr. w Xſtwie Kaſzubſkim, w Pomeranii dalſzey.

PODGORZE, zowie ſię część Woi. Krakowſkiego i ziemi Przemyślſkiey leżąca przy granicy Węgierſkiey. Nał. do Gallicyi pod pan: Auſtr. Jeſt kray obfity w bydło, paſze, zboża, płotna, ſol, i owoce. Ma zaś ztąd nazwiſko, iż pod górami Karpackiemi leży; ktore go od Węgier oddzielaią.

PODGORZE, m. w Woi. Inowrocławſkim, ktore po zabraniu Inowrocławia miaſta grod. r. 1773, Konſtytucyą r. 1776 na miaſto grodowe było podnieſione dla Stwa i ziemſtwa Inowrocł. Leży niedaleko Dybowa.

PODGRODZIE, Podhrad, lub Waral, iedno z 13 miaſt wolnych Stwa Spizkiego, zalecone iarmarkami, w gruntach żyznych, leży pod zamkiem Spizkim.

PODCHAYCE, m. w Woi. Podolſkim, w murach, ozdobne pięknemi kościołami, nad rz. Kropiecz, po wyżey o *m.* 3 od Monaſterzyſk. Jeſt pod pan. Auſtr.

PODHORCE, wieś w Woi. Ruſkim, z wſpaniałym pałacem na górze, w bardzo miłym położeniu wyborney Włoſkiey Architektury, i przepyſznym ogrodem. Jeſt imienia Rzewuſkich, w pobliſkości Oleſka na w. od Macieiowa o *m.* 7.

PODHORCE, rz. w Woi. Podolſkim, ktora płynie proſto od połn. ku połd: pod Tarnorudę, Satanow, Skalat, Huſiatyn, i blizko Kudrzyńcow, wpada do Dnieſtru. Podług traktatu działowego Polſki r. 1773, ſtała ſię granicą kordonu Auſtr: od Podola Pol.

PODHOROCZANY, m. w Woi. Ruſkim, o *m.* 2 od Tyśmienicyi, ieſt pod pan. Auſtr. nad Byſtrzycą.

PODHRAD, ob. Podgrodzie.

PODIEBRAD, Podziebrad, m. Czeſkie z zamkiem, w Cyrk: Keniſgrat. kim, o *m.* 10 na z. od Keniſgratzu. Jeſt oyczyzną Jerzego Podziebradzkiego Krola, ktory wſtąpił na tron Czeſki r. 1458.

PODKAMIENIE, m. w Woi. Wołyńſkim, ozdobne klaſztorem Dominikanow, i cudownym obrazem wſławione. Jeſt dobrze zabudowane, przy źrzodle rzeczki, ktorych trzy tu w okolicy łącząc ſię czynią rz. Irwę. Od Brodow na połd. *m.* 3 pod pan: Auſtr.

PODKAMIEN, m. w Woi. Ruſkim, pod pan: Auſtr: w Cyrk. Lwowſkim, o *m.* 3 na z. od Brezan.

PODLASIE, *Podlachia*, Wojewodztwo Podlaſkie, znaczna prow: Polſka z tyt: Xſtwa, graniczy na w. z Woi. Brzeſkim Lit: i Trockim, z tymże na połn: na z. z Pruſami i Mazowſzem, na połd: z Woi. Lubelſkim, rozciąga ſię wzdłuż na *m.* 40 a wſzerz 15. Kray ten, niegdyś Jadźwingow Siedliſko, zoſtał przyłączony do Korony r. 1569. Herb iego z iedney ſtrony Orzeł biały, z drugiey pogoń Litt. Mundur żupan biały, kontuſz ſzafirowy, z wyłogami amarantowemi. Dzieli ſię na 3 ziemie Drohicką, Mielnicką i Bielſką. M. S. Drohiczyn. Rzeki w nim znacznieyſze ſą Bug i Narew. Ma 2 Senatorow, Wdę i Kaſztelana. Wrzadach duchownych nal. do Biſk. Łuckiego. Kray ieſt obfity w laſy, wielkie Kreſcencye, i od liczney oſiadły ſzlachty. Ziemia każdą zoſobna ſeymikuie.

PODOLE, *Podolia*, Wdztwo Podolſkie, wielka i iedna z nayleprzych prow. Polſkich, z tyt. Xſtwa, graniczy na z. z Woi. Ru-

ſkim, na połn: z Wołyńſkim, na w. z Bracławſkim, na połd: z Multanami. Poſiadane wprzod było od udzielnych Xżąt Ruſkich, a od Tatarow zhołdowane, ktorym wydarł ie r. 1331 Olgierd Xżę Litt, zaś po śmierci Witolda z Polſką koroną r. 1430 ziednoczone zoſtało, lubo Litwa zawſze dopominała ſię oddania ſobie tego kraiu. Herb iego ſłońce; mundur kontuſz papuziowy, żupan biały wyłogi czarne. Dzieli ſię na 3 pow. Kamieniecki, Latyczewſki i Czerwonogrodzki. M. S. Kamieniec Podol: ſeymikuie w Kamieńcu, obiera 6 Poſłow i 2 Deput. Ma Senatorow: Wdę Podol: Biſk: i Kaſztelana Kamienieckich. Kray ieſt bardzo obfity i prawie nayżyznieyſzy. Ma paſze wielkie, na ktorych niezmierne trzody bydła, i ſtada koni żywi ſię. Paſieki niemałe mu też przynoſzą bogactwa. Niezbywa mu w niektorych mieyſcach na ſzybach marmurowych, alabaſtrowych, i gorach kamiennych. Rzeki Dnieſtr, i Bog czynią wygodne iego dla handlu położenie. Obywatele ſą maiętni, goſpodarni, i bardzo ludzcy. Podległa iednak ieſt ta prow: częſtym naiazdom dzikich ſąſiadow, i wielekroć od Kozakow, Tatarow, Wołochow i Turkow napaſtowaną była. Podług traktatu rozdziału Polſki, część tego Woi. po rz. *Podhorce* pod pan: Auſtr: przeſzła, M. S. Woiewodztwa, Kamieniec Podolſki.

PODOLINIEC, Pudlein, mierne m. w Stwie Spizkim, wolne, handlowne, murem wyſokim obwiedzione, ozdobne pierwſzym w Pol: Kollegium Piarow, z ſzkołami. Ma grunta obſzerne, ale nie urodzayne. Mieſzkańcy znaczny prowadzą handel. W okolicy znayduie ſię żelazo i wody zdrowe. Leży nad Popradem, o *m.* 15 od Krakowa, 7 od Sądcza.

PODOR, forteca wyſtawiona w Afryce nad rz. Senegalią od Francuzow, ktorzy ią uſtąpili Anglii traktatem Paryzkim r. 1763, ktora traktatem r. 1783 powrociła ią Francyi.

PODRZECZANY, m. w Woi. Podlaſkim, Krolewſczyzna, leży w ziemi Bielſkiey.

PODSKALSKI, blizko miaſta Auſſig w Czechach w Cyrk: Leutmaryckim, przedniemi winami czerwonemi mieyſce wſławione.

PODWERDA, ob. Beraun.

POELTEN, (S.) lub S. Hippolit, *Fanum S. Hippoliti*, m. Niem: w Auſtryi niż. nad rz. Draſain, o *m.* 12 na połd. ku z. od Wiednia. Wzięte było od Franc. i Bawarczykow r. 1741.

POGEZAMIA, ob. Hokerlandyą.

POGGIO, m. Włoſkie w Xięſtwie Toſkańſkim, blizko Florencyi pałacem roſkoſznym wielkich Xżąt Toſkańſkich wſławione. dł. 29. 10. ſz. 43. 41.

POGIELZE, Krolewſczyzna w Xſtwie Zmudzkim, w pow. wielkich Dyrwian.

POGORELOY, m. Moſkiewſkie z małą twierdzą, leży w prow: Synbirſk, przy ſzańcu ziemnym, ktory od Synbirſka do rz. Sury ſię ciągnie, blizko m. Ureny.

POGORZEBY, m. w Woi. Kaliſkim między Borkiem i Krebowem.

POHERWICE, Pohrzebiſzcze, m. w Woi. Bracławſkim, przedtym dobrze obronne nad lewym brzegiem rz. Roſſy, ku granicom Wdztwa Kiiowſkiego, od Zywotowa na połn. *m.* 4.

POHOST, m. w Woi. Brzeſkim Litt: w pow. Pińſkim, nad rz. Styrem, i poblizko lasow obſzernych, od Pińſka na połd: o *m.* 7. Tamże inny tegoż im. przy rz. Strumień, o *m.* 2 ku w. od Pińſka. Inny o *m.* 6 od Pińſka na połn.

POHOST, m. w Woi: Wileńskim, w pow. Brasławskim, od Brasławia, na połd: ku w. o *m.* 5.

POIEZIORY, Krolewszczyzna w Xstwie Zmudzkim, w pow. Korszewskim płacąca kwarty zł. 221. Tegoż im. w Trockim, w pow: Upitskim, Stwo płac: kwar. 216. zł.

POILLY, m. Fr. w pow. Gatyneńskim na przeciw Gien.

POIRE, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 2 od *Palvau.*

POISSY, *Pinciacum*, dawne m. wyspy Fr. nad Sekwaną, i przy lesie S. Germana, o *m.* 5 na połn. od Paryża. Jest tu sławne przeorstwo Dominik: Kościoł kollegiacki i parafialny. Kapucynow, Ursulinek i szpital. Pamiętnym go czyni zgromadzenie tu miane r. 1561, zwane rozmową Poasseńską, *Colloque de Poissy*, mieszkanie czasowe niektorych Krolow Fr. i podług niektorych Pisarzow urodzenie S. Ludwika Krola. Co czwartek wielkie tu bywaią na bydło targi, ktore dostarczaią żywności Paryżowi. dł. 19. 42. sz. 48. 55.

POITIERS, *Limonum Pictavi*, dawne, wielkie i znaczne M. Fr. stoł: Piktawii, z Bisk: pod Metropolią Burdegalskiego, erygowanym r. 260, z 4 Opactwami, 2 Benedyktynow, a 2 Benedyktynek; 15 parafiami, i z wiel. liczbą kościołow. Jest stolicą Wielkorządztwa 9 powiatow. Wsławia go Univer. prawa, założona r. 1431. Nie iest iednak ludne w proporcyi swey wielkości. Karol VII. przeniosł tu był Parlament z Paryża w czasie woyny przeciw Anglikom, i długo przemieszkiwał w tym mieście. Pamiętne iest potyczką r. 1356, na ktorey Krol Jan uwięziony został. Leży na wzgorku przy rz. *Olain*, o *m.* 21 na połd: ku z. od Tours, 44 od Aurelianu, 48 na połn: ku w. od Burdegali, 74 od Paryża. dł. 18. sz. 46. 35.

POITOU, *Pictaviensis*, lub *Pictavinus Pagus*, Piktawia, prow. Fr. długa około *m.* 75, szer: 25. gran. na połn; z Brytanią, Andegawią, częścią Turonii, na w. z Turonią, z pow: Bituryceńskim i Marchią na połd: z pow: Angulemskim, Santonią i Alteńskim, na z. oblewa morze Gaskońskie. Jest kray bardzo żyzny. Dzieli się na gorną i dolną Piktawią. Przyłączona była do korony r. 1371. Poitiers iest M. S.

POIURSKI powiat, w Xięstwie Zmudzkim leżący, sądzi się w Telszewie, z m. stoł. *Poiurze*, ktore przez konst: r. 1775 z lennych na dziedziczne dobra zamienione były dla imienia Wolmerow.

POIX, *Pisæ.*, m. Fr. w Pikardyi, nad rz. *Poix*. Erygowane było na Xstwo Parostwo pod imieniem *Crequi* r. 1652. Tytuł ten zgasł z czasem w r. 1687. Poix iednak iest Xstwem od dawnego czasu. Leży o *m.* 6 na z. od Ambianu, *m.* 3 na w. od Aumale.

POIX, (S.) m. w Normandyi, o *m.* 4 na połn: od Mortain.

POKISZKI, m. w Woi. Wileńskim w pow. Wilkomirskim, między błotami, od Uszpola na w. *m.* 3.

POKRETONY, Stwo w Woi. Wileńskim, w pow. Oszmiańskim, płacące kwarty zł. 495, dane r. 1775 prawem emfiteutycznym Jaukowskiemu Stcie.

POKROIE, m. w Woi. Trockim, w pow: Upitskim, blizko uyścia rzeki Kroia, na pogran: Xstwa Zmudzkiego, *m.* 5 na z. od Poswoli.

POKRZYWNO, ob. Koprzywno.

POKRZYWNICA, m. w Woi. Sandomirskim, Opactwem Cystersow wsławione, i ich klasztorem ozdobne. Leży powyżey Sandomierza, o *m.* 2.

POKUCIE, zowie się właściwie powiat Kołomyiski w Woi.

Ruſkim między górami Karpackiemi i Dnieſtrem leżący. R. 1773 zabrany zoſtał pod pan: Auſtr. Jeſt kray żyzny, w laſy, paſze, i ſol obfity.

POL, (S.) S. Paul.

POLA, dawne i mocno m. Włoſkie, w części Iſtryi połd: z Biſk: ſuffr. Udyńſkiego, i z Cytadellą. Leży wgłąb zatoki morſkiey, o *m.* 18 na połd: od *Capo-Iſtria*, 32 od Wenecyi. dł. 31. 42. ſz. 45. 6.

POLANA, m. Włoſkie w Sycylii, prow. *di Demona*, blizko morza.

POLANGEN, lub POŁĄGOW, M. nadmorſkie w Xſtwie Zmudzkim, niegdyś ſławny port nad morzem Baltyckim, ale ktory od Szwedow umyślnie zawalony zoſtał, aby odiąć Polſzcze ſpoſobność prowadzenia handlu morzem Baltyckim. Daią ſię widzieć ieſzcze rozwaliny murow, ktore port ten zaſłaniały. Jeſt ſtoł: powiatu i Stwa płacącego kwarty zł. 7052, ktore Konſtytucyą r. 1776 determinowane było dla Xcia Biſk: Wileńſkiego Maſſalſkiego na zamianę za Hrabſtwo Lachowickie, ktorego uſkutecznione wielkie zamyſły przywrocić mogą ten iedyny port Polſzcze. Leży od Heiligen-Au o *m.* 4, od Memela o *m.* 5.

POLANIEC, mierne m. w Woi. Sandomirſkim, z Kaſztelanią, drzewem zabudowane, między górami leżące, niedaleko Staſowa, nad Wiſłą, po wyżey Sandomirza o *m.* 5.

POLASTRON, włość Fr. w Hr. Aſtaraku, o milę od Samatany.

POLESIE, zowią ſię w powſzechności kraie pod wielkiemi laſami leżące, a wſzczegolności część Woi. Brzeſkiego Litt. ktora zamyka pow: Pińſki, część Woi. Wołyńſkiego granicząca z Brzeſkim, i część półn: Woi. Kiiowſkiego, grunta maią podle, nay-więcey obfitnie w drzewa, len, potaż, ſmołę &c.

POLESIN de Rovigo, Polezyna Rowigańſka, prow. Włoſka, w Rpltey Weneckiey, graniczy na półn: z pow: Padewſkim, na połd: z Ferrarſkim, na w. z Dogado, na z. z Weronezą. Ma długości na *m.* 17, a wſzerz 7. Jeſt to kray bardzo żyzny. Rovigo ieſt MS.

POLI, *Bieguny*, ſą to dwą końce oſi globu ziemſkiego, ieden ſię zowie *Arktycznym*, czyli półn: drugi *Antarktycznym*, czyli połd: ob. te ſłowa. Cyrkuły polarne na kartach geogr: ſą Cyrk: odlegle od Polow o 23 *gr.* 30 *min.* a rownoodległe od Ekwatora.

POLICANDRO, *Philocandros*, Polikandra, wyſpa na Archipelagu, iedna z Cykładow, na w. wyſpy Milo, na z. na Sykinę na połd: Paros i Antiparos. Długa ieſt na *m.* 6. Grunta iey ſą ſkaliſte i niepłodne; Mieſzkańcy bardzo ubodzy. Jeſt na niey miaſteczko tegoż im. Nał. do Turkow. dł. 43. ſz. 36. 36.

POLICASTRO, *Palæocaſtrum*, Polikaſtr, M. Neapolitańſkie w Pryncypacie bliżſzym z Biſk. pod Metropolią Salerneńſkiego, ktorego Biſkup mieſzka w pobliżkim mieście. Leży nad zatoką mor: tegoż im. o *m.* 22 na połd: ku w. od Salerny, 23 od Neapolu. dł. 33. 15. ſz. 40. 7.

POLICZNA, w Sandomirſkim wieś z pałacem pięknym i Hamernią, w miłym położeniu, imienia Potkańſkich, o milę od Zwolenia.

POLIGNAC, m. Fr. w pow. *Velay*, o *m.* 2 na połn: od Puy.

POLIGNY, *Poliniacum*, piękne m. Fr. w Franſzkoncie, ſtoł: grodu, nad rzeczką, o *m.* 5 od Salins, 13 od Bezanſonu. dł. 23. 22. ſz. 46. 50.

POLIKANY, m. w Woi. Wileńſkim, w pow: Braſławſkim, blizko rz. Dryświatyczy, od Bra-

ſławia na połd: ku z. *m.* 6.

POLISY, Baronia Fr. w Burgundyi, o *m.* 2 na z. od Baru nad Sekwaną. Erygowane było na Xięſtwo r. 1665 pod imieniem *de Choiſeul*, ktory tytuł zgaſi potym.

POLITIO, Polizzi, *Politium*, m. Sycyliyſkie w prow: *di Demona*, pod górą Madonia, o *m.* 14 na połd: ku w. od Palermy. dł. 31. 45. ſz. 37. 59.

POLLINA, *Appollonia*, dawne m. Turcyi Europ: w Albanii z Arcy-Biſk. Greckim. Jeſt o *m.* 6 od Durazzo. dł. 37. 15. ſz. 41. 20.

POLNA, m. Morawii w Cyr: Iglawſkim, o *m.* 20 na z. od Brynny; zalecone ieſt wielką fabryką kapeluſzow. Zamek tego miaſta leży na gruncie Czeſkim.

POŁOCK, *Polocia*, dawne, wielkie i ludne M. ſtoł: Wdztwa, z Arcy-Biſk: Greckim, z 2 zamkami, Opac: Bazyl: i ſzkołami. Zdobi go bogata Cerkiew Bazylianow grobem S. Jozafata Biſk: Połock: wſławiona, wſpaniałe kollegium Jezuitow fundowanych, i wielkiemi nadanych dobrami od Stefana Batorego Krola, i dotąd ſię tu utrzymuiących, Monaſtery i Cerkwie. Handel mieſzkańcy prowadzą znaczny. Wzięte było i ſpuſtoſzone od Moſkwy r. 1564, i zoſtawało w ich mocy do r. 1579, w ktorym ie Krol Stefan Batory odzyſkał. Lecz znowu przez traktat r. 1773 pod pan: ſię doſtało Roſſyi, i ma ſwego Gubernatora. Leży nad Dźwiną przy uyściu rz. Polotty, od Uſzacza na połd: *m.* 3, od Dzieſny na połn: ku z. *m.* 6, od Turowli 3, od Wilna 48. dł. 57. 7. ſz. 52 10. Woiewodztwo Połockie, dawniey obſzerne Xſtwo od udzielnych Xżąt Ruſkich rządzone, między Moſkwą, Inflantami, Wdztwem Wileńſkim Mińſkim i Witebſkim leży, i wzdłuż nąm. 40 okładem rozciąga ſię. Przez traktat r. 1773 część iego znaczniey-ſza z prawey ſtrony Dźwiny ku Moſkwie będąca, i z miaſtem Połockiem zabrana zoſtała od Roſſyi, tak iż Dźwina ſtała ſię naturalną granicą oderwanego i zoſtaiącego Wdztwa. Część Woi. Połockiego, ktora ieſt przy Polſzcze ſeymikuie w Uſzaczu, obiera 2 Posłow i Dep. Na żadne ſię nie dzieli pow. Sama ſzlachta tu obiera Wdę, a Krol iednego z podanych Kandydatow potwierdza. Stwo grod: Połockie nal do Wdy. Herb Wdztwa ieſt pogonia. Mundur kontuſz karmazynowy, żupan i wyłogi granatowe. Kray ieſt pełny laſow, i iezior i mieyſc bagniſtych, przeto i niebardzo ieſt zamieſzkany. Obfituie w zwierza, ryby, ſkory, miody, ſmołę &c.

POŁONKA, m. w Woi. i pow: Nowogrodzkim, oſiadłe od wielkiey liczby żydow, od Słonima na w. o *m.* 5.

POŁONNA, m. w Woi. Wołyńſkim, obronne na kſztałt fortecy umocnione przeciw naiazdom.

POŁONNE, m. w Woi. Witebſkim, pod pan: Roſſyi, nad rzeczką wpadaiącą do Orſzycy o *m.* 8 na połn: ku z. od Orſzy.

POŁOTA, rzeka w Woi. Połockim, wypływa z bagnow, i od połn. ku połd. płynąc wpada do Dźwiny przy Połocku, od ktorey to m. ma nazwiſko.

POŁOWIEC, m. w Woi. Sandomirſkim, niedaleko Choretnika.

POŁOWO, m. w Woi. Wileńſkim, w pow: Oſzmiańſkim, w pięknym położeniu od Miadzioła na połn: o *m.* 10.

POLSKA, *Polonia*, wielkie i znaczne Kroleſtwo Europeyſkie, gran: na połn. z Kurlandyą, Inflantami, i z prow. Moſkiewſkiemi, z temiż na w. na połd: z Tartarya, Multanami, i Gallicyą, a ta z Węgrami, na w. z Szląſkiem i z Krol. Pruſkim. Rozciąga ſię wzdłuż podług dawnych gra-

nic na *m.* 220, wszerz 200, a zawiera teraz kraiu mil kwadratowych 15000. Powietrze ma bardziey zimne, niżeli ciepłe; grunta nayżyznieysze w Europie, ktore tak obficie wydaią zboże, iż go co rok na 100 tysięcy łasztow za granice z Pol: wychodzi, i tyle prawie biorą gorzalnie, mimo dostateczney konsumpcyi kraiowey. Obfituie procz tego w pasze wielkie, ktore liczne trzody i stada żywią. Wołow samych na 80000 do Niemiec i Szląska co rok pędzi; lasy ma bardzo wielkie, i znaczne zupy solne. Niezbywa iey na kruszczach, gdyby chciała łożyć koszt i pracę na ich dobywanie. Liczyć może mieszkańcow 10.000,000. Religia panuie Katol. ale i dyssydenci maią wolność swey religii. W teraźnieyszym stanie ma I. Arcy-Bisk. i 12 Biskupstw, 3 Akademie, 2 szkoł głownych, 2 Trybunały&c. Rząd iey iest Rpltey; moc prawodawcza iest przy 3 stanach Krolewskim, Senatorskim, i Rycerskim, na seymach, ktore co lat 2 zgromadzane ordynaryinie bywaią, iednoczących się. Dozor praw i wykonanie między iednym seymem i drugim iest przy Radzie Nieustaiącey zawsze będącey przy boku Krolewskim, z 36 osob złożoney, tak ażeby iuż to z Senatu i ministerium, iuż z Rycerskiego stanu na każdą prow. rowna Konsyliarzow liczba przypadła, a ktorzy co 2 lata na seymach obierani bywaią. Krol ma tytuł *Orthodoxus*. Teraz panuiący iest Stanisław August IV. z domu Xżąt Poniatowskich. Dochody Krol. wynoszą na 7 milionow. Herb Polski iest Orzeł biały. Krolestwo całe dzieli się na 3 wielkie prow. Wielko-Polskę, Mało-Polskę i Litwę, te zaś na swe Woiewodztwa, a te na ziemie i powiaty. ob. osobne artykuły. Traktat podziału r. 1772 między 3 potencyami sąsiedzkiemi zawarty, to iest: Józefem II. Cesarzem Niem. Katarzyną II. Imper. Rossyiską, i Fryderykiem II. Krolem Pruskim mocno Polski uszczuplił granice. Przez co z iedney strony odpadł od Polski Spiż, Krakowskie Woi. po Wisłę, Sandomirskiego część, Ruskie całe oprocz ziemi Chełmskiey, Podola część po rzekę Podhorce, pod pan. Austr. Z drugiey strony pod pan. Pruskie, całe Prusy Krolewskie, oprocz Torunia i Gdańska, niektore Krolewszczyzny w pow. Poznańskim, Inowrocławskim i Dobrzyńskiey ziemi, cały pow. Nakielski i Kcyński, po rz. Noteć. Z 3ciey strony pod pan. Rossyi Inflanty całe, Woi. Połockie po Dźwinę, Witebskie całe, część pow. Orszańskiego, Mścisławskie, i części Mińskiego. Narod iest do wszelkich sztuk i umieiętności sposobny, gorliwy o Religią, wierny Krolom swoim, ludzki ku Cudzieziemcom, z ich ięzykiem i stroiem przeymuiący obyczaie, zbytek lubiący, i nazbyt swe ceniący szlachectwo, a ktory iako Kazimierzom pierwsze prawa i założenie miast, Jagiełłom początek i wzrost wolności, Zygmuntom, Stefanom i Sobieskim sławę oręża, tak mądremu panowaniu Stanisława Augusta, winien wprowadzenie nauk, i poprawę wewnętrznego rządu, pewnieysze nad inne szczęśliwości źrzodła. M. S, przedtym Krakow, teraz Warszawa.

POLTEN, (S.) ob. S. Poelten.

POŁTOW, mała rz. ktora płynie z pode Lwowa pod Jaryczow, i blizko Buska wpada do Buga.

POLUN, m. w Woi. Trockim, w pow. Grodzieńskim, z Stwem płac. kwar. 349 zł. w poss: emphit. Jana Michniewicza.

POLYCARPE, (S.) Opac. Bened. o *m.* 2 na w. od Aletu, czyni 1500 liwr.

POMARD, m. Fr. w Burgundyi, o milę od Baune, zalecone bardzo dobremi winami.

POMEGUE (la) *Pomponiana*, iedna z 3 wysp Marsylskich, blizko wyspy If.

POMERANIA, Xstwo Pomorskie, prow. Niem. w Cyrkule Saxonii wyższey. Graniczy na połn: z morzem Baltyckim, na w. z Prussami i Pomerellą, na połd. z Marchią Brandeburską, na z. z Xstwem Meklemburskim. Odra dzieli go na blizką i dalszą, będącą na z. Ma długości na *m.* 100, a szerokości naywiększey na *m.* 30. Przez traktat Westfalski r. 1648 Pomerania bliższa czyli zachodnia ustąpiona była koronie Szwedzkiey, a domowi Brandeburskiemu niezostała tylko Pomerania dalsza, czyli wschodnia, ale za oderwaną część wziął 3 Biskupstwa Magdeburskie, Halbersztadzkie, i Mindeńskie. Krol Pruski stał się panem Szczecina z iego dystryktem r. 1714, i cała część Pomeranii bliższey iemu się dostała, tak iż teraz 3 czwarte części Pomeranii posiada. Rzeka Penna nad ktorą leży Gutzkow rozgranicza Pomeranią Szwedzką i Pruską.

POMERELLA, ob. Pomorze.

POMEROLS, m. Fr. w Langwedocyi, w Dyec: Agdeńskiey.

POMEZANIA, *Pomesania*, dystrykt Krol: Pruskiego, w prow. Hokerlandyi, ktorego Marienwerder iest M. S.

POMMAREZ, m. Fr. w Gaskonii, o *m.* 4 na połd: ku w. od Daxy.

POMMERAYE, (la) m. Fr. w Andegawii, o *m.* 5 na połd. ku z. od Andegawy. Inne o *m.* 12 od Thouars. Tegoż im. Opac. Bened: w Sens, czyni 10000 liwr.

POMONA, ob. Mainland.

POMORZE Polskie, Woi. Pomorskie, *Pomerella*, prow: Pruska, graniczy na połn: z morzem Baltyckim, na w. z Woi. Malborskim, Hokerlandyą i Chełmińskim, na połd: z Woi. Inowrocławskim, Gnieznieńskim i Poznańskim, na z. z Pomeranią dalszą. Kray iest długi na *m.* 26. Składał znaczną część Prus Pol: a r. 1773 oderwany został pod pan. Pruskie. Dzielił się na 10 pow. Pucki, Kościerzyński, Gdański, Tczewski, Skarszewski, Nowski, Swiecki, Tucholski, Człuchowski, i Mirachowski. Do niego należą i Kaszuby. Teraz zawiera 3 Cyrkuły, Tczewski, lub *Dirschau*, Starogrodzki, lub *Stargard*, Choynicki, albo *Konitz*, te zaś na swe się dzielą powiaty czyli *Amty*. M. S. Gdańsk nal. do Polski. Mieszkańcy są maiętni, gospodarni i handlowni.

POMORZANY, m. w Woi. Ruskim, nad rzeczką Złota, dawniey dziedzictwo Siennińskich, a niegdyś Swinkow, z ktorych był st. Arcy-Bisk: Gnieznieński. Jakob Sienniński Kasztelan Lwowski ozdobił go pięknym i mocnym zamkiem. Jest teraz pod pan. Austr. w Cyrk: Lwowskim. o milę od Dunaiowa, 3 na z. od Zborowa, od Lwowa na w. ku połd: *m.* 10. dł. 47. 11. sz. 50. 3.

POMPADOUR, Margr. Fr. w pow. Lemowiceńskim, o *m.* 6 na połn: ku z. od Brives.

POMPEAN, o *m.* 2 od Rennes. Znayduią się tu góry ołowiane i srebrne.

POMPIGNAN, nad Garunną, o *m.* 2 od Verdun.

POMPONNE, Margr. Fr. w *Brie* Paryzkiey, blizko Lagny.

POMROZANIE, okolica w Woi. Rawskim, nad rzeczką *Mrogą*, od ktorey ma nazwisko, niedaleko Biały. Swięcicki pisze, iż mieysce to wsławiło rozboynicze rzemiosło mieszkańcow. Słowa są iego: *Pomrozanii (non longé a Biala) nomen a Mroga torrente sortiti, quorum mores infames &*

desperata audacia carminibus vulgi notantur. Apud eos, patrum memoria, homicidia ita vulgabantur, ut indecorum omnino putaretur viro Nobili & cuique honoratissimo, aliquem saltem suis manibus non peremisse, sed jam & vicinorum commerciis, & disciplina legum mansuefiunt fera ingenia.

PONDICHERY, lub PONTICHERY, *Ponticerium*, Pontyszery, wielkie, piękne i mocne M. Indyi wschodnich na połwyspie Koromandelu, z tey strony Gangiesu. Obronne było dobrą fortecą, i stała się nayleplzą osadą kompanii Francuzkiey w Indyach wschodnich od r. 1672. Opanowane było od Holl. r. 1693, ale oddane Francuzom traktatem Ryświckim. Stali się Anglicy iego panami r. 1761 i miasto zruynowali, powrocić iednak plac Francyi musieli przez traktat Paryzki r. 1763. Natenczas mieszkańcy, ktorzy u obcych sąsiedzkich osad znaleźli schronienie powrocili na wydobycie z gruzow domow swoich, i podniesienie obalin; Dwor też Fr. nowemi go twierdzami umocnić kazał. Ale znowu w czasie woyny teraźnieyszey ku końcu r. 1778 wzieli ie Anglicy, a potym od nich opuszczone r. 1781 obiął dla Francyi Hyder-Ali. Pontichery, iako i wszystkie pomorskie miasta w Koromandelu, niema wprawdzie portu, ale ma nayleplze w tey stronie dla okrętow stanowisko. dł. 96. 7. sz. 11. 56.

PONFERRADA, m. Hisz: w Krol. Legiońskim, od Astorgi na z. ku połn: o *m*, 7.

PONIECZ, Punitz m. w Woi. Poznańskim, dawne, blizko pogranicza Szlązkiego, o *m*. 2 od Leszna.

PONIEMUNY, m. w Woi. Trockim, w pow. Upitskim, nad rz. przy wielkich lasach, od Birza na w. ku połd: *m*. 8. Tamże *Poniemunie* wielkie, dobra Bistramow, graniczą z Birżąmi.

PONIEWIEZ, mierne m. Litt. w Woi. Trockim, w pow. Upitskim mieysce seymikow powiatu, ozdobione mieszkaniem i szkołami Xięży Piarow. Leży nad rz. Niewiażą przy pograniczu Zmudzi, od Kowna na połn: *m*. 11, od Kieydanow 6. Jest Krolewszczyzną i ma bardzo obszerne lasy, lecz grunta mierne, naywięcey lnu rodzące.

PONS, *Pontes*, m. Fr. w Santonii, dosyć za Hugonotow pamiętne, i zalecone wodami mineralnemi. Ma tytuł Xstwa, i iest na wzgorku blizko *Sevigne*, o *m*. 4 na połd: od Saintes. dł. 17. 3. sz. 45. 34.

PONS de Tomiers, (S) *Pontiopolis*, lub *S. Pontius Tomeriarum*, m. Fr. w Langwedocyi niż. z Bisk: suffr: Narbonneńskiego erygowanym r. 1318. Leży w dolinie opasaney gorami, w ktorych piękne znayduią się szyby marmurowe, o *m*. 9 na połn: ku z. od Narbonny, 155 od Paryża. dł. 20. 28. sz. 43. 30.

PONTAC, m. Fr. w Bearnie, o *m*. 3 na w. od Pau.

PONTAILLIER, m. Fr. w Burgundyi, o *m*. 5 na w. od Dyżonu. Jest tu Przeorstwo Zakonu S. Genowefy, i 2 parafie.

PONT-A-MOUSSON, *Mussipontum*, dosyć piękne i znaczne M. Fr. w Lotaryngii, z tyt. Margrabstwa i Akademią założoną r. 1572 od Karola III. Xcia Lotaryngii. Ma 4 parafie, i wiele domow zakonnych. Zdobi go wspaniały kościoł Norbertan. i naypięknieysze w tey prow. Kollegium Jezuitow niegdyś. Mozella dzieli go na 2 części, z ktorych iedna do Dyec. Tulońskiey, druga do Metzeńskiey nal. W blizkości znayduią się wody mineralne. Oyczyzną iest Barklayusza sławn: Pisarza. Jest o *m*. 5 na połn: ku z. od Nancy, 5 od Metzu, 70 od Pary-

ża. dł. 23. 41. ſz. 48. 58.

PONTARLIER, *Pons Ebaveris*, m. Fr. w Franſzkoncie, nad rz. *Doux* blizko gór Jura. Tędy prowadzi wygodny trakt do Szwaycar, ktory tu obrony ieſt mocnym zamkiem, o *m.* 8 na w. od Salins.

PONTARLON, blizko Rodanu w Sabaudyi, o *m* 6 na połud. ku z. od Genewy. Tu Rodan zaczyna bydź ſpoſobnym do ſpławu.

PONT-AUDEMER, *Pons-Audemari*, m. Fr. w Normandyi, ozdobne klaſztorem Karmelitow, opaſane murami, nad Rillą, o *m.* 10 na z. od Rotomagu, 7 od Liſieux, 5 od Hofleur, 34 od Paryża. dł. 18. 16. ſz. 49. 22.

PONT-A-VENDIN, m. w Flandryi Fr. nad rz. *Deule*, o *m.* 2 od Lens.

PONT-aux-dames, Opac. Bernar. przy *Crecy*, czyni 15000. liwrow.

PONTCIN, m Fr. w Breſſyi, o milę od Pont dain.

PONT-CHARAUD, m. Fr. w pow. *Combrailles*, o *m.* 3 na płd. ku w. od Felletin.

PONTCHATEAU, m. Fr. w Brytanii, o *m.* 4 na w. od *Roche-Bernard*.

PONTCHARTRAIN, zamek i wieś, o *m.* 3 na z. od Werſalu.

PONT-D'ADAM, zowią ſię ſkały na morzu, ktore czynią nieiako moſt między brzegiem *Peſcherie*, i wyſpą Romanokor, ciągną ſię wzdłuż na ćwierć mili.

PONT-DAIN, m. Fr. w Breſſyi, nad rz. *Dain*, o *m.* 4 od Bourg.

PONT-D'AMBOISE, m. Fr. w Turonii, o *m.* 3 od Chinon.

PONT DE-BEAUVOISIN, m. w Sabaudyi, na pograniczu Delfinatu, nad Guyerą, o *m.* 4 na z. od Chambery.

PONT-DE-CE, *Pons-Saii*, m. Fr. w Andegawii nad Ligierą, z 2 parafiami, zamkiem, i moſtem ſł. porażką woyſk Xcia Maryi de Medicis r. 1620. Jeſt o milę od Andegawy, 71 od Paryża. dł. 17. 4. ſz. 47. 23.

PONT-DE-L'ARCHE, *Pons Arcuenſis*, m. Fr. w Normandyi wyż. z zamkiem. Było to pierwſze miaſto, ktore poddało ſię Henrykowi IV. obeymuiącemu Koronę. Leży nad Sekwaną, na ktorey tu leży moſt bardzo piękny; o *m.* 3 na połud. od Rotomagu, 4 od Andeli, 2 od Louviers, 25 od Paryża. dł. 18. 48. ſz. 49. 18.

PONT-DE-REMY, m. Fr. w Pikardyi, ozdobne zamkiem i moſtem, nad Sommą, o *m.* 2 powyżey Abbewilli.

PONT-DEROYANS, w Delfinacie, *m.* 2 od Romans; *Pont de Surgues*, o *m.* 2 na poln. od Awenionu, ſą m. Fr.

PONT-DE-VAUX, *Pons Vallenſis*, piękne m. Fr. w Breſſyi, nad *Reiſſouſe*, o polmili od *Saone* z tyt. Xſtwa. Jeſt to kray opływaiący we wſzyſto, oſobliwie w kury i drob dobry, o *m.* 6 na połu. ku z. od Bourg, 3 od Macon. dł. 22. 32. ſz. 46. 25.

PONT-DEVESLE, *Pons Velius*, m. Fr. w Breſſyi z tyt. Hr. nad rzeką *Vesle*, o *m.* 5 na z. od Bourg.

PONT-DUCHASTEL, *Pons Caſtelli*, m. Fr. w Arwernii, nad Allierą, o *m.* 2 na w. od Klermontu.

PONT-DUGARD, *Pons-Gardo*, moſt Fr. w Langwedocyi niż. nad Gardoną, ktory ſłużył za Akwedukt miaſtu Niſmes, i ieſt od niego, o *m.* 3. Jeſt to wielkie dzieło Rzymian. Składa ſię on z 3 moſtow ieden na drugim. Pierwſzy ieſt na 6 arkadach, drugi na 12, trzeci ktory był Akweduktem, na 35 wſpierał ſię Arkadach. Przechodzono zaś po drugim, ktory lubo ieſt cały, nie ieſt iuż używany.

PONTEAU, Opac. Cyſter. o

m. 4 od *Aire*, czyni 5200. liwr.

PONTEBA, lub PONTEFELLA, m. w Karynthii nad rz. Fellą, o *m.* 10 na półn. od Udynu. Jest tu most, który czyni ieden z naywygodniey-szych traktow Alpeńskich, od początku państwa Weneckiego. dł. 30. 46. sz. 46. 35.

PONTE-CORVO, obacz Aquino.

PONTE-DELIMA, piękne M. Portugal. w prow. *Entre Duero & Minho*, ozdobne pięknym pałacem. Jest nad rz. Limą, na ktorey bardzo wspaniały tu most iest postawiony, o *m.* 72 na półn. od Lizbony, 5 od Bragi. dł. 9. 26. sz. 41. 38.

PONTE-STURA, *Pons-Sturæ*, m. Włoskie, w Monferracie, nad zbiegiem Stury i Padu, o milę od Kazalu, 4 od Wercelli. dł. 25. 56. sz. 45. 7.

PONTEVEDRA, *Pons Vetus*, m. Hiszp. w Galicyi nad rz. Leryzą, o *m.* 6 na połn. od *Vigo*. Połow Sardelow naywięcey tu mieszkańcow zbogaca. dł. 9. 28. sz. 42. 18.

PONTEVEZ, Marg. Fr. w Prowan. o milę od Barjols. Dawniey to mieysce zwało się *Giens*. Jest wysepka tegoż im. o milę na połud. od miasta Hieres.

PONFARCY, m. Fr. o *m.* 4 od *Vire*.

PONTFRAET, lub POMFRET, m. Angiel. o *m.* 7 na połd. od Yorku, z dobrym zamkiem i mocnemi twierdzami. Wysyła 2 Deput. na parl. Jest nad Arą, o *m.* 66 na półn. ku z. od Londynu. dł. 13. 12. sz. 53. 37.

PONT-GIBAUT, m. Fr. w Arwernii, o *m.* 5 na półn. od Klermontu. W pobliskiey wiosce *Rote* znayduie się źrzodło wód mineralnych, i szyby srebrne.

PONT-GOUIN, m. Fr. w powiecie *Beauce*, o *m.* 7 na z. od Chartres.

PONTHIEU, *Pagus Pontivus*, kraina Fr. w Pikardyi z tyt. Hr. Rozciąga się od Sommy do *Canche*. Okolica iest bardzo żyzna w zboża i owoce. Abbeville iest M.S.

PONTHION, w Szampanii, był niegdyś roskoszny pałac Krolow Austrazyi, o *m.* 2 na w. od *Vitryle-François*.

PONTIA, *la Ponce*, Poncya, wyspa na morzu śrzodziemnym na przeciw brzegom Włoskim przy wniyściu Golfu Gaety. Ma na mil 5 w około. dł. 30. 46. sz. 40. 58.

PONTIAS, ob. Ryons.

PONTITROI, Opac. w Metzu, ktore ma Opata tylko bez zakonnikow, czyni 3000. liwr.

PONTIGNY, *Pontiniacum*, m. Fr. w Szampanii nad rz. Serrain, o *m.* 4 od Auxerre z sł. Opac. Cyster. fund. r. 1114. druga ich osada.

PONTIVY, m. Fr. w Brytanii, nad rz. Blavet, głowne mieysce Xstwa Rohańskiego między Rohanem, i Gwemeną, o *m.* 3 na w. od ostatniey.

PONT-L'ABBE, m. o *m.* 4 na w. od Bruage; *Pont-l'Evêque*, w Normandyi nad *Touque*, o *m.* 30 na w. od Caen, 7 od Lisieux, 3 od Morza.

PONT-LE-VOY, m. z Opac. Bened. czyniącym 6000. liwr. przyłączonym do Blezeńskiego

PONTOISE, *Brivarisara*, *Pontisara*, m. Fr. stoł. pow. Wexynu Fr. w ktorym iest Kollegiata, 7 parafii, Opac. Bened. Kapucyni, Franciszkanie, 4 klasztory mniszek, szpital, i Kollegium. Woysko Karola VII. zdobyło go szturmem r. 1442. na Anglikach. Tu parl. z Paryża r. 1652. 1720. i 1753. był przeniesiony. Budowane iest na kształt Amfiteatru nad rz. *Oise* i *Vione*. Na pierwszey iest most, od ktorego ma nazwisko. Joanna Lyons ztąd rodem była. Jest o *m.* 21 na połd. ku w. od Rotomagu, 7 od Paryża. dł. 19. 45. sz. 49. 3.

PONTONS, m. Fr. w Gasko-

nii, w pow. Landes, o *m.* 2 od Daxy.

PONT-ORSON, *Pons Ursonis*, m. Fr. w Normandyi niż. nad rz. *Coesnon*, na pograniczu Brytanii, o *m.* 3 od *Avranches*. Służyło przedtym za mocną twierdzę przeciw Bretonom, ale zburzone zostało. Jest o *m.* 73 na z. od Paryża. dł. 16. 8. sz. 48. 33.

PONTREMOLI, *Apua, Pons-Tremulus*, mocne M. Włoskie, w Xstwie Toskańskim, na pograniczu państw Parmeńskiego i Genueńskiego. Zdobyte było od Hiszpanow i przedane Xciu Toskańskiemu r. 1650. Zasłonione iest dobrym zamkiem, sławne urodzeniem Antoniego *Corini*, leży nad rz. Magrą, pod górą Apenninem, o *m.* 16 na w. od Genuy, 30 od Florencyi. dł. 27. 5. sz. 44. 2.

PONTRON, Opac. Cyst. fund. r. 1134. czyni 3700. liwr. o *m.* 4 na z. od Andegawy.

PONT-SAINT-ESPRIT, *Pons-S. Spiritus*, m. Fr. w Langwed. z dobrą Cytadellą, szpitalem i klasztorem Bened. Leży nad prawym brzegiem Rodanu, na ktorym tu daie się widzieć most, ieden z naypięknieyszych w Europie, a przez ktory idzie trakt sławny, o *m.* 7 od *Viviers*, 8 od Usez, 22 od Montpellieru, 140 od Paryża. dł. 22. 21. sz. 44. 17.

PONT-SAINTE-MAIXANCE, *Pons Sanctæ Maxentiæ*, m. Wyspy Fr. nad rz. *Oise*, o *m.* 3 na połnoc od Senlis.

PONT-SAINTE-PIERRE, m. Fr. w Normandyi, z 2 parafiami, nad Andellą, o *m.* 3 od Rotomagu.

PONT-SUR-SEINE, *Pons ad Segnanam*, m. Fr. w Szampanii, z pięknym zamkiem nad Sekwaną o *m.* 9 na połn. ku z. od Troyes, 27 od Paryża. dł. 21. 10. sz. 48. 28.

PONT-SUR-YONNE, m. Fr. nad Yonną, o *m.* 3 na połn. od Sens.

PONTUS-EUXINUS, czyli MARE-NIGRUM, Pont-Euxin, Morze-Czarne, w Azyi, między Cyrkassyą na połn. Gegorgią na w. Natolią, na połd. i Turcyą Europey. na z. Ma mało dobrych portow, i pospolicie poczytane iest za niebespieczne bardzo dla żegluiących. Turcy nie pozwalali żadnemu Narodowi żeglugi na tym morzu, ale r. 1774. musieli iey dopuścić Moskwie, i nawet nie bronić przeyścia przez cieśninę Konstantynopolitańską do morza śrzodziemnego, i z tamtąd tąż drogą powrotu. Uyście Dniepra i Dniestra do tego morza, daie kraiowi naszemu sposobność prowadzenia handlu na tym morzu. Nayprzydatnieyszym może portem stać się dla Polski nowo wybudowany od Mosk. nad tym morzem Cherzonez. dł. 45. 22--60. 10. sz. 40. 12-- 45.

PONTOALAIN, m. Fr. w pow. Cenomańskim, o *m.* 5 na połud. od Mans.

POOL, m. Angiel. w Dorsetshirze, maiące zamek piękny i port bogaty. Wysyła 2 Dep. na parl. i iest o *m.* 44 na połd. ku z. od Londynu. dł. 15. 50. sz. 50. 44.

POPAYAN, *Popayana*, prowin. Ameryki połd. w Krol. nowey Grenady, między morzem połud. Audyencyą Kwitańską, i Panamańską. Odkrył ią Sebestyan Belalcazar Hiszp. r. 1536. Jest kray obfity w złoto i drogie kamienie. Po części iest posiadany od Hiszp. a po części od dzikich rodakow; ktorzy są chytrzy, odważni, sposobni do woyny, i zawsze zostaiący w walce z Hiszp. *Popayan* iest M. S. leżące po nad rz. *Cauca* z Bisk. pod Metropolią Bisk. w *Santa-Fé*. Rezyduie w nim Gubernator Hiszp. Mieszkańcy są prawie wszyscy Kreolami. dł. 304. 30. sz. 2. 25.

POPERINGUE, m. w Flandryi Austr. o *m.* 2 na z. od Ypry. Mieszkańcy handel wiel. prowadzą chmielem. Tysiąc tu domow

ieſt zamieſzkałych.

POPIELE, m. w Woi. Trockim, w pow. Upitſkim, od Birża na w. ku połd. o *m*. 3. Grunta tu dobry len wydaią.

POPINA, w Woi. Brzeſkim Litt: w gruntach błotniſtych, od Motola ku połd. o *m*. 3.

POPKOWICE, ſtwo w Woiew. Nowogrodzkim, i w tymże pow. Tegoż im. dobra w pow. Urzędowſkim. Także w Poznańſkim blizko Węgorzewa.

POPO, nazwiſko dwóch wſi znacznych na brzegu Gwinei, w pomorzu Niewolniczym, dokąd uciekli ſię byli Juidanie wypędzeni będąc z Judy, ktore ieſt ztąd o *m*. 3. Obydwie wſie leżą nad rz. Woltą. Hollendrzy maią tu ſwoie faktorſtwo. ob Juda.

POPOLI, m. Włoſkie, w Krol. Neapol. w Abruzzie bliżſzey z tyt. Xſtwa.

POPORCIE, m. w Woi. i pow. Trockim, od Kiernowa ku z. *m*. 2.

POPRAD, Popper, rzeka w ſtwie Spizkim, wypływa z gór Karpackich, płynie popod Belę, Piwniczną, i przy ſtarym Sądczu wpada do Dunayca. Bieg iey ieſt byſtry i kręty. R. 1781. zarwawſzy kawał lądu odkryła żupę ſolną, dokąd zaraz od Ceſarza na wydobycie iey tyſiąc ludzi wyſłanych było.

POPRAD, iedno z 13 miaſt wolnych Spiżkich nazwane od rz. nad ktorą leży, w mieyſcu niewymownie miłym, ponieważ z iedney ſtrony ma wielką równinę, z drugiey oblane ieſt wodą, zdala Krępak widzieć ſię daie. Przed pożarem r. 1718. możnieyſze było iak teraz. Obywatele żyią z rolnictwa. Zalecone ieſt dobrą papiernią, od Soboty *m*. 1.

POPROSNA, rz. w Woi. Kiiowſkim, płynie pod Stawicz, uchodzi do Kilſzy.

PORCHOW, dawne m. w Inflanciech Moſkiewſkich. dł. 53. 11. ſz. 60. 3. Tegoż im. m. Moſk. w Wielkorządztwie Nowogrodu nad rz. Szeloną przy ſtarey Ruſſy.

PORCUNA, m. dawniey zwane *Obulco*, w Hiſzp. w Krol. Andel. z przeorſtwem Kawalerow Kalatrawſkich, niedaleko Martos.

PORDEAC, ob. Aſtarac.

PORENTRU, lub BRUNTRUT, *Pons Reintrudis*, M. Szwaycarſkie w Eſgowii, ſtol. ſtanow Biſk. Bazyleyſkiego, z dobrym zamkiem, w ktorym przemieſzkuie Biſkup, odkąd wypędzonym został od Proteſtantow z Duchowieńſtwem ſwym z Bazylei, ktorzy go też Porentruckim raczey, niż Bazyleyſkim zowią Biſkupem. Leży nad rz. Hallą, na pogr. Alſacyi, Franſzkontu i Xſtwa Montbeliard, blizko góry Jura, o *m*. 9 na połd. ku z. od Bazylei. dł. 25. 2. ſz. 47. 34.

PORHOUET, m. w Brytanii, z tyt. Hr. o *m*. 6 na w. od Rohanu.

PORKA, *Porca*, Krol. Porkańſkiego M. S. w Indyach na pomorzu Malabarſkim, należy do Holl. Kroleſtwo położone ieſt między Kochińſkim, i Kalikutańſkim. Mieſzkańcy ſą po większey części bałwochwalcy, lubo z nich niektorych nawrocili byli Jezuici. dł. 94. ſz. 9. 15.

PORNID, Opac. Auguſtyńian. nad morzem, o *m*. 5 od *Machecou*, w Brytanii.

POROHY, ſą to ſkały na Dnieprze, przez ktore woda z wielkim hałaſem ſpada. Ztąd kozacy mieſzkaiący z tamtey ſtrony Dnieprų Zaporowſkiemi ſię zowią. Jeſt ich 13

POROWSIE, ſtwo w Woi. i pow. Trockim, płaci kwarty złł: 10.

POROZOW, m. w Woi. Nowogrodzkim, w pow. Wołkowyſkim, między rz. Zelwią i Roſą, od Mścibowa na połd. o *m*. 3.

PORQUEROLLE, iedna z wyſp małych Hierſkich, ob. Hieres.

PORT, *Portus*, *Havre*, iest to przymorze, zatoka mała, lub zakąt morski, gdy część morza klinem w brzeg wchodzi, gdzie okręty dla bespieczeństwa od wiatrow i burzy, lub dla złożenia ciężaru, iako i dla nabrania nowych ładunkow lądować zwykły. Mieysca te murem częstokroć obwodzone bywaią dla lepszego zasłonienia okrętow. Rzeki wielkie maią też swe porty. Jak Elba w Hamburgu, Tamiza w Londynie; &c.

PORT-ALEGRE, *Portus-Alacris*, piękne i mocne M. Portugal. w Alentei; stoł. krainy tegoż im. Ma Bisk. pod Metropolią Lizbońskiego, i tytuł większego miasta. Philip V. opanował go w osobie swoiey r. 1704. Leży pod wysoką górą w kraiu nie bardzo urodzaynym, o *m.* 10 na połn. ku z. od Elvas, 22 od Ewory, 36 od Lizbony. dł. 11. 4. sz. 39. 9.

PORTA-NOVA, czyli BRAMA-NOWA, m. na pomorzu Koromandelskim, o *m.* 12. na połd. od Pondychery, gdzie Fr. i Hol. maią swoy skład kupiecki.

PORTARLINGON, m. Angiel. w *Queens counti*, deputuie na Parl.

PORT-AU-PRINCE, znaczna osada Fr. na wyspie S. Dominika.

PORT Aux-Prunes, *Portus-Prunorum*, Port śliwek, kraina wyspy Madagaskary, w części iey wschodniey ku połn. leżąca, ktora iest bogata, i bardzo obfita w ryż i pasze dobre. Mieszkana iest od dzikich rodakow, ktorzy są ludzie dobrzy, poczciwi i pracowici, ale przytym zabobonni, i zarywaią nieco z żydowskiey nauki. Niema w tym kraiu iak kilka wsi.

PORT-BAIL, i Guecy, m. Fr. w Normandyi zalecone żupami solnemi, i małym portem nad morzem, w Diec. Konstancyeńskiey, o *m.* 8 na połn. ku z. od *Coutances*.

PORT-du-Prince, Port Xżęcy, m. Amer. w stronie połn. wyspy Kuby, z dobrym portem. Leży w pośrzod bardzo obszernych łąk, na ktorych tu Hiszp. wielkie pasą trzody bydła. dł. 300. 30. sz. 21. 10.

PORT-EN-BESSIN, m. Fr. w Normandyi, przy uyściu rzeki Dromy, z małym portem, i wieżą Marynarską, o *m.* 2 od Bayeux.

PORTENDICK, Portandyk, Okolica na pomorzu zachodnim Afryk. o *m.* 80. na połn. od rz. Senegali; mieszkana od Murzynow bawiących się tu połowem ryb. W miesiącu Styczniu zbieraią oni gummę, ktorą oblewaią się drzewa tuteysze, i przynoszą ią na przedaż Franc. i Angl. do rz. Senegali, od ktorych biorą na zamian naczynia miedziane, proch do strzelania. Franc. tu maią fortecę pod gradu. sz. połn. 18. 6.

PORTICI, pałac roskoszny Krola Neapol. o *m.* 2 od stolicy, w położeniu miłym, nad morzem, blizko Wezuwiusza. Zdobi go wielka liczba pięknych posągow i różnych kawałkow starożytności wydobytych z ruin Herkulanu, ktory niedaleko ztąd był, a zawalony został wybuchnieniem Wezuwiusza pod Tytusa panowa. Na blizkiey skale daie się widzieć inny piękny pałac wystawiony z rozkazu Xcia *Elboeuf*, zmarłego we Fran. r. 1763. ktory on zostawił w podarunku Krolowi. Wchodzi się do niego z obóch stron po przepysznych z marmuru białego schodach. Wewnątrz i zewnątrz, wydźwignione z ruin Herkulanu starożytności zabytki, wiele mu przydaią okazałości. Nad bramą daie się widzieć godzien uwagi napis, ktory ow Xżę sam, obiaduiąc tu z przyiaciołami, ułożył.

Loci ingenio, amœnique littoris hospitibus Nymphis.
Ut liceat aliquando bene beateque vivere.
Atque, inter honesta otia, sive studia,
Solidam cum amicis capere voluptatem,

Emanuel Mauritius a Lotaringia,
Elbovianorum Princeps,
Complanato solo, satis arboribus,
Dulcibusque accersitis aquis,
Hunc secessum sibi paravit.
Abite hinc urbanæ molestæque curæ.

PORT-LOUIS, obronne M. Fr. w Brytanii, w Diec. Wanneńskiey, z Cytadellą i portem dobrym. Ludwik XIII. wystawił go na obalinach Blawety, umocnił, i od własnego nazwał imienia. Mieszkańcy wielki maią odbyt z obfitych tu sardeli. Leży przy uyściu rz. Blawety, o *m.* 11 na z. od Vannes. dł. 14. 15. sz. 47. 45. Cytadella broni wniyścia do *l' Orient*, ktore nie iest ztąd iak o 2 mile. Stanowisko dla okrętow ma niewygodne.

POT-MAHON, ob. Mahon.

PORTO, *Portus*, bogate, piękne i znaczne M. Portug. drugie w prow. *Entre Duero i Minho*, z Bisk. Suffr. Bragańskiego. Jest to plac wielkiey wagi co do handlu i swey mocy. Sama natura uczyniła go prawie niedobytym. Oyczyzną iest Uriela Akosty. Leży w kraiu żyznym na schyłku góry blizko rz. Duero, ktora mu czyni port bardzo dobry. Jest o milę od iey uyścia, 12 na połd. od Bragi, 24 na połn. od Konimbryki, 57 od Lizbony. dł. 9. 34. sz. 41. Mieszkane iest prawie od samych Anglik. ktorzy tu na podziw wielki handel prowadzą na wina Portug. Od tego miasta wywodzą niektorzy początek nazwiska Portugallii.

PORTO, mocne M. w państwie Weneckim, w pow. Weronezkim, nad rz. Adygą, o *m.* 10 na połd. ku w. od Weronny.

PORTO, *Portus Romanus*, M. Wło. w Kampanii Rzymskiey, prawie zruynowane, z Bisk. ktore iest drugie z pomiędzy tych 6 Biskup. ktore obierać sobie 6 naydawnieysi Kardynałowie maią prawo. Leży nad brzegiem zachodnim Tybru. dł. 29. 46. sz. 41. 46.

PORTO-BELO, *Portus-Bellus*, Nowe M. na brzegu połnoc. cieśniny Panama, w Amer. na połnoc Ziemi tęgiey, z dobrym i wiel. portem, odkrytym od Krzysztofa Kolumba r. 1504. i dwoma mocnemi fortecami. Williams Parker złupił go r. 1591. Należy do Hiszpan. ktorzy tu srebrem i złotem sprowadzonym z Panamy ładuią okręty. dł. 297. 50. sz. 33. 5.

PORTO-GROS, ob. Hieres.

PORTO - ESCONDEDO, lub Port-Royal, wygodny port w Ameryce połn. nad odnogą *Campeche*, na brzegu Jukatan w prow. Tobasko. Daie on naywiększe wniyście do ieziora słonego, ktore około, *m.* 10 iest długie, a sz. 3.

PORTO-FARINA, m. Affr. z dobrym portem, w Krol. Tunetańskim, przy uyściu rz. Magrady.

PORTO-FERRAIO, *Portus Ferratus*, piękne M. Wło. na wyspie Elbie, obronne dobrą cytadellą. Jest bardzo mocne na wysokim i długim przylądku, spadzistym bardzo, leży na z. zatoki morskiey tego im. obwarowaney dwoma fortecami. Należy do W. Xcia Toskańskiego, ktory tu zawsze mocny garnizon utrzymuie. dł. 28. 12. sz. 42. 55.

PORTO-FINO, *Delphini Portus*, m. w Rzpltey Genueńskiey, położone między dwoma górami, z portem i zamkiem na urwistey skale, o *m.* 6 na połd. ku z. od Genuy.

PORTO-GALETTA, m. Hiszp. w Biskai blizko morza leżące nad rzeczką, o *m.* 2 od Bilbao. dł. 14. 24. sz. 43. 26.

PORTO-GRUARO, *Portus Romatirus*, m. Wło. w Rzpltey Weneckiey, w pow. Foroiulieńskim nad rz. Lerną, o *m.* 8. na połud. ku z. od Udynu.

PORTO-HERCULE, *Portus Herculis*, m. Wło. na brzegu Toskanii, w Xstwie *Delli Presidii*, z dobrym zamkiem i portem prawie zasypanym obronnym dwo-

ma fortecami. dł. 28. 50. ſz. 42.55.

PORTO-HERMOSO, lub Beau-port, forteca w ſtronie połudn. wyſpy S. Dominika, ku z. od miaſta S. Dominika.

PORTO-LONGONE, *Portus longus*, małe ale mocne m. na wyſpie Elbie, z wygodnym portem, i fortecą na ſkale prawie niedoſtępney. Krol Neapolit. ma prawo trzymania w fortecy tey ſwego garnizonu, lubo miaſto nal. do Xięcia Piombińſkiego. Wzięte było od Franc. r. 1646. a odebrane od Hiſzpanow 1650. Miaſto leży w ſtronie wſchodniey wyſpy tey, o *m.* 3 od Piombino. dł. 28. 15. ſz. 42. 52.

PORTO-NOVO, ob. Portanova.

PORTO-PEDRO, port Hiſzpań. na morzu ſrzodziemnym, na brzegu wyſpy Maiorki. dł. 20. 46. ſz. 39. 27. Jeſt tego im. port w Ameryce przy uyściu rz. *Rio-Grande*, na w. Rio de la Plata w Paragway.

PORTO-RE, ob. Iſtria.

PORTO-RICO, ob. St. Juan de Puerto Ricco.

PORTO-SANCTO, *Portus-Sanctus*, wyſpa na Oceanie Atlantyckim, ku brzegom Affr. na połnoc ku w. wyſpy Madery. Grunta ma doſyć żyzne, obfituie w źwierzynę i bydło. Nal. do Portugal. dł. 2. 30. ſz. 32. 30.

PORTO-SEGURO, *Portus-Securus*, Wielkorządztwo Amer. połd. na brzegu wſchodnim Brezylii, graniczy na połn. z Gubernią *Ciodes-Ilheos*, na w. z morzem, na połn. z Guber. *Spiritu-Sancto*, na z. z Tupidami. Kray ten odkryty był od *Alvaro Cab'ral* Portugal. r. 1500. i ieſt bardzo urodzayny. *Porto-Seguro* ieſt M. S. zbudowane na ſamym ſzczycie góry ſkaliſtey przy uyściu rzeki do morza połnocnego. Założone ieſt od Portug. dł. 341. 45. ſz. połd. 17.

PORTO-VENERE, *Portus-Veneris*, m. Wło. na brzegach Genueńſkich ku w. przy wniyściu Golfu *de la Spezza*, z portem; leży na ſchylku góry, na ktorey wierzchu ieſt forteca.

PORTO-PAIX, ktore źle żeglarze Fr. zowią *Port epée*, m. na wyſpie S. Dominika, z fortecą, na połd. ku z. Kapu Francuzkiego. Jeſt to iedna z naypięknieyſzych oſad Franc. na wyſpie tey.

PORT-ROYAL, lub Annopolis m. Ameryki połn. w Akadyi, nad brzegiem odnogi *des Chasseurs*, połowników, zaſłonione mocną fortecą, a pięknym i obſzernym portem zalecone. Williams Phips opanował go r. 1690. i uſtąpione zoſtało Anglikom traktatem Utrechtſkim. dł. 313. ſz. 45. 45.

PORT-ROYAL, m. Ameryk. połn. nad brzegiem połd. Jamaiki, leży na końcu długiego klinu ziemi, i czyni ieden z naylepſzych i naywygodnieyſzych, ile wiedzieć można portow. 3 Zamki dodaią mu obrony. Trzęſienie ziemi r. 1692. a pożar ognia r. 1702. zruynował go po większey części. dł. 301. ſz. 18.

PORTS, (cinq) pięć portow, tak ſię zwały 5 portow w Anglii, iakich ieſt dziſiay 8. z ktorych Deputaci maią tytuł Baronow; i 4 ſą w prow. Kent; *Douvres*, *Hith*, *Romeney* i *Sandwik*; 4 zaś w Suſſex, *Haſting*, *Rye*, *Seafor* i *Winchelfeld*.

PORTS-LAND, wyſpa Angiel. w zatoce *Manche*, nad brzegiem połd. Dorſetshiru, z 2 zamkami i z tyt. Hr. Jeſt bardzo żyzna. Znayduią ſię tu piękne ciosowe kamienie. dł. 15. 12. ſz. 50. 32.

PORTSMOUTH, *Portus Magnus*, mocne M. Angiel. w Hantshirze, z tytułem Xſtwa, i iednym z naylepſzych i nayſławnieyſzych w Anglii portow. Leży na wyſpie *Portſei*, ktorey grunta ſą żyzne, i ktora ieſt oſiadła od wielu marynarzow. Wyſyła 2 Dep. na Parl. o *m.* 48 na połd. ku z. od

Londynu dł. 16. 32. ſz. 50. 50.

PORTUDAL, wieś w Affr. w Krol. Baolſkim, w ktorey maią ſwe faktorſtwo Francuzi, o *m.* 7 od Gorey.

PORTUGALIA, *Luſitania*, Kroleſtwo Europeyſkie na ſam z. leżące, na 125 mil wzdłuż, a wſzerz 60 maiące, na połd. i z. oblaneOceanem na połn. i w. gran. z Hiſzp. Dzielą go na Krol. Algarwii i właść. Portug. ktora zawiera prow. Beirę, EntreDouero i Minho, i Tralos-Montes. Kray Portug. ieſt bar. dobry, urodzayny, bogaty, i obſity w to wſzyſtko, cokolwiek może ſłużyć do wygod, a nawet i do zbytku. Wydaie wina przednie, oliwę, drzewa morwowe, cytryny, pomarańcze, ktorych ſu ſzczep w wieku 17 od kupcow Portugal. z Chin przywieziony, tak ſię rozkrzewił, iż całe tu teraz laſy zaroſłe drzewem pomarańczowym znayduią ſię. Powietrze ieſt umiarkowane i zdrowe. Rzeki wielkie, ktore kray oblewaią dodaią mu żyzności, a góry znaczne z kruſzcow przynoſzą bogaſtwa, zawieraią one marmury, kamienie drogie, kruſzce ołowiane, cynowe, ſzyby złote i ſrebrne, ale gnuśność obywatelow niewiele z nich zyſkuie, mogąc ie łatwiey z obcych części świata ſprowadzać. Owoce tu wſzelkie rodzą ſię wyśmienite. Rząd ieſt monarchiczny, naſtępny, ſpadaiący na Kądziel, tak iako dziś ieſt Mar. Fr. Izabella panuiąca od r. 1777. z domu Braganckiego zaślubiona ſtryiowi ſwemu rodzonemu i wſpołrządzcy Piotrowi III. Religia Katol. ieſt ſama tylko tu wolną, inney żadney niecierpią. Inkwizycya iednak wſzelką tu ſwą ſtraciła władzę. Portugalczykowie ſą obyczayni, bitni, dowcipni, i ſpoſobni do umieiętności, przywiązani do Religii i rządu. Mieni ſą iednak za mściwych, w gniewie nieubłaganych rownie pyſznych iak Hiſzp. ale mniey roſtropnych a bardziey zabobonnych. Lizbona ieſt M. S. dł. 9--12. 37--42. Krol Portugalſki poſiada nadto wiele kraiow za Europą, naybogatſzą iego poſſeſſyą ieſt Brezylia. ktorey Xciem tytułuie ſię 1wſzy Krolewic.

PORZECZE, m. w Woi. Nowogrodzkim, w Xſtwie Słuckim, nad rz. Ptyczą, o *m.* 4 na połd. od Hłuſka-Dubrowickiego. W ogolności *Porzecze* zowie ſię kraina za rz. leżąca.

POSE, m. Fr. w Normandyi, nad Sekwaną, o milę od *Pont de l'Arche.*

POSEGA, *Baſiana*, Poſzeg bardzo mocne, i znaczne m. Węgierſkie w Sklawonii, ſtoł. Hrab. Poſzegſkiego. Opanowali go byli Turcy, ale r. 1687. od woyſk Ceſar. odebrane im było. Leży w kraiu żyznym nad rz. Oryawą, o *m.* 26 na połn. ku w. od Jayczy, 50 od Budy, 43 na z. od Belgradu, 70 od Wiednia. dł. 35. 45. ſz. 45. 36.

POSSIDONIA, m. Włoſkie w Krol. Neapol. zruynowane od Gwiſkardow r. 1080. ktorego w krotkim potym czaſie odebrane zoſtały. Leży w Pryncypacie bliżſzym, niedaleko Copaccio, o *m.* 22 na połd. ku w. od Neapolu.

POSTAWY, m. w Woi. Wileńſkim w pow. Oſzmiańſkim przy rz. Miedział od Daniłowic ku w. *m.* 5, od Miadzioła, 2. Powiat Oſzmiańſki podług Konſtytucyi r. 1775 do tego m. ma ſwe ſądy i Archiwum z Miadzioła przenieſione.

POSTAWLE, ſtwo w Woi. Trockim.

POSTDAM, Potzteien, lub Potzdam, m. i pałac roſkoſzny Krola Pruſkiego w śrzedniey Marchii Brandeburſkiey na wyſpie oblaney rz. Hawelem, maiącey *m.* 4 wokoło. Mieyſce to ieſt na podziw miłe, tak dla położenia ſwego, iako i dla piękności budowli. Miaſto co raz większey nabiera rozgłości. Podpiſanie tu traktatu rozdziału kraiow naſzych r. 1772 czy-

ni go pamiętnym Polfzcze. Jeft o *m.* 4 na połd ku z. od Berlina. dł. 31. 17. fz. 52. 34.

POSTENY, m. Węgierfkie w Xftwie Siedmiogrodzkim, ktore ieft mocne i fłuży za obronę bramie żelazney, po Niem: *Eifer-ne Thor*, *Ferrea porta*, ktora nic innego nie ieft, tylko ciafna droga, czyli wąwoz w gorach między Siedmiogrodem i rowniną Temezwarfką leżących.

POSTELBERG, lub POSTOLOPORTI, m. Czefkie, w Cyrk: Zateckim.

POSTOMY, m. Fr. w pow. Ruteneńfkim, o *m.* 5 na połd. ku z. od *Vabres*.

POSTOYNA, m. Auftr. w Karynthii śrzedniey flawne znaydującemi fię tu podziwienia godnemi podziemnemi lochami. Leży niedaleko Adlersbergi.

POSZAWSKY, m. w Xftwie Zmudzkim, nad rz. od Kiełmow ku połn. o *m.* 3.

POSZESZUPIE, Krolewfzczyzna w Woi. i pow. Trockim.

POSZYRWINTY, Stwo w Woi. i pow. Trockim, niedaleko Szyrwintow.

POTENZA, *Potentia*, m. Włofkie, w Krol. Neapol. w Bazylikacie z Bifk. fuffr. Cyrenzeńfkiego, przy źrzodle rz. Buffento; Trzęfieniem ziemi r. 1694 zruynowane prawie zoftało, od Cyrenzy na połd. ku z. o *m.* 3. dł. 33. 30. fz. 48. 40.

POTIERS, m. Fr. w Burgundyi, o milę od Molefmy.

POTOK, *Potocum*, m. w Woi. Podolfkim, z zamkiem, i kościołem Dominikanow, w ktorym iego dziedzic flawny Stefan Potocki Wda Bracławfki fpoczywa. Jakub Potocki Marfzałek Nadw: Zygmunta Augufta wziąwfzy od tegoż dobra *Zaypole* w dziedzictwo, w nagrodę wielkich fwych zafług, tam *Potok* fundował. Bydź może, że to ten fam ieft *złoty Potok*, na ktorym fię dom Potockich pifze, bo Jakub ten pierwfzy był ktory na Rufi ofiadł. Sukcefforowie tu fwe długo mieli mieszkanie. Leży nad Dnieftrem, teraz pod pan Auftr: w Cyrk: Halickim, od Jazłowca *m.* 1, od Niźniowa 2.

POTOK, m. w Woi. Krakowfkim pod Jędrzeiowem od ktorego Potoccy herbu Pilawa imie wzięli, zkąd na Ruś fię przenieśli.

POTOK, m. w Woi. Bełzkim, z pałacem, i pieknym kościołem, między Łubicą i Moftami. Tegoż im. w Woi. Bracławfkim nad Bohem, od Mezerowa *m.* 2. *Potok czarny* w pow. Sandeckim. *Potok nowy*, w Woi. Kiiowfkim, nad Psizołą niedaleko iey uyścia do Dniepru, od Perewołoczni *m.* 5. *Potok*, w Woi. Sieradzkim gniazdo domu Potockich od Srebrnego Potoku zwanych.

POTOSI, *Potofium*, Potozy, bardzo ludne, bogate, i nayznacznieyfze M. w Peru, w prow: *de los Charcas*. Sławne ieft wielkiemi bogactwami, ktorych tu źrzodłem niewyczerpanym ieft dotąd góra pobliżka, iakoby ufypana z famego frebra, maiąca figurę głowy cukru. Dla czego frebro w mieście Potozach ieft tak pofpolite, iako żelazo w nafzych kraiach; i lubo fzyby te znacznie iuż fą zmnieyfzone, nieprzeftaią iednak czynić wielkich Hifzp: dochodow, do ktorych to M. należy. dł. 313. 10. fz. połd: 20. 40.

POTTAGIEN, lub PATTAGEN, m. w Xftwie Zmudzkim, na pograniczu Prufkim nad rz. o *m.* 2 od Taurogow.

POTUMSZEWO, m. powiatowe, nal. do repartycyi Telfzewfkiey, w Xftwie Zmudzkim, a klucz Potumfzewfki do Stwa Zmudzkiego, płaci kwar: zł. 830.

POTURZYN, m. w Woi. Bełzkim, z Stwem pod pan. Auftr, płaciło kwarty zł. 2000.

POTYLICE, m. w Woi: Bełzkim, teraz pod pan. Austr. Leży w gruntach żyznych, o milę od Rawy.

POTZDAM, ob. Postdam.

POUANCE, m. Fr. w Andegawii, o *m.* 4 na w. od *Chateaubriand.*

POUCH, lub Bouch, m. klucz, zamek i grod w Elektorstwie Saskim o *m.* 7 na z. od Torgau.

POUGET, (le) m. Fr. w Langwedocyi o *m.* 7 na połn: ku w. od Beziers.

POUILHON, m. Fr. w Gaskonii z sądami Krol: zalecone wodami mineralnemi purguiącemi. Jest w pow. Landes, o *m.* 4 od Daxy.

POUILLN en Auxois, m. Fr. blizko źrzodła rz. *Armançon* i *Vandenesse*, o *m.* 8 na z. od Dyżonu. Ma tytuł Baronii, i miało bydź mieyscem przedziału uproiektowanego kanału pod Henrykiem IV.

POUILLY, *Pauliacum*, m. Fr. w pow. Niwerneńskim, zalecone dobremi winami, o *m.* 3 na połn: od *la Charité sur Loire.* Tegoż im. o *m.* 2 od Feurs.

POULANGY, Opac: Bened. *m.* 4 od Langres na połn: ku z. Zakonnicy nie są Klausztralni i szlachta bydź powinni.

POULET, lub Paulet, m. Angiel: w prow: Sommerset, od ktorego iedna znaczna familia Ang. wzięła nazwisko i tytuł Hr.

POULIGNY, m. Fr. o milę od *Blanc* w pow. Berry.

POULLAINES, m. Fr. w pow: Blezeńskim, o *m.* 4 na połd. od Romarantynu.

POULLE, m. Fr. w pow. Belloioceńskim, o *m.* 5 od *Ville Franche.*

POULTIERRE, Opac: Bened: w Dyec. Langrezkiey, fund: r. 1160, czyni 7000 liwr: o *m.* 2 od *Chatillon.*

POURCAIN, (S.) *Castrum S. Portiani*, m. Fr. w Arwernii, na gran: pow: Burbońskiego. Leży nad rz. *Sioule*, o *m.* 8. na połd. od Moulins, 13 od Klermontu, 76 od Paryża. dł. 20. 50. sz. 46. 15.

POUSSAN, m. Fr. o milę od Frontignan.

POUSSOL, ob. Pozzuolo.

POUZAGUES, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 3 od Mauleon.

POUZIN, (le) m. Fr. w pow. Wiwareńskim na przeciw miasta Lanriki, nad Rodanem, o *m.* 2 od Privas.

POUZOLS, m. Fr. o *m.* 7 na połn: ku w. od Beziers, w Langwedocyi.

POWĄZKI, wieś poblizko Warszawy, ktora dla wesołości położenia, i na podziw pięknych, zewnątrz prostych, a wewnątrz nayozdobniey meblowanych domkow, okazuiących doskonały gust swey Pani, Xżney z Flemingow Czartoryiski, godna iest oka ciekawych.

POWENDEN, m. powiatowe w Xstwie Zmudzkim, niedaleko granic Kurlandyi, nal. do repartycyi sądow Telszewskich.

POWIEDZISKA, ob. Pobiedziska.

POWIERZCHNIA, w Woi: Trockim, w pow: Kowieńskim, dobra lenne, posiadane wprzod od Kwileckich, a Konstytucyą r. 1775 utwierdzone Tad: Brzozowskiemu.

POWICE, m. w Woi. Gnieznieńskim z Stwem płac: kwarty zł. 544 danym w possessyą Emfit: Radońskiemu. Leży niedaleko Gopła, wśrzod wielkich iezior.

POYDARIEUX, m. Fr. w Hr. Astaraku, *m.* 5 na w. ku połn. od Tarbes.

POYSTRZANIE, małe Stwo w pow: Upitskim.

POZAYSCIE, m. w Woi, Trockim, w pow. Kowieńskim, wsławione wspaniałym klasztorem Kamedułow, i kościołem, naysła-

wnieyſzych malarzow malowaniami, i marmurem aż do zbytku przyozdobionym, na ktorego wyſtawienie r. 1674 Krzyſztof Pac Wiel: Kanclerz Litt. 8 beczek złota wyſypał, obſzernemi go włościami nadał, i ſam tu z żoną pochowany zoſtał. Leży w leſie na górze zwaney *Mons-pacis*, góra pokoiu, nad rz. Wilią, o milę od Kowna.

POZNAN, *Poſnania*, po Niem. *Posen*, dawne, wielkie, i ſt. M. S. Woi. Poznańſkiego, dwoiakim murem i foſſą obwarowane, z Biſk. iednym z naydawn: w Pol. z zamkiem mocnym oblanym Wartą, Katedrą, i kościołem S. Maryi Magdaleny w ktorym kilku Krolow Pol. ciała ſpoczywaią, z Collegium niegdyś Jezuitow, fund: od Konarſkiego Biſk: ktore tu mieli naywſpanialſze, Akademią od fundatora Jana Lubrańſkiego Biſk. zwaną *Lubranſcianum Athœneum*, będącą na przedmieściu, ſzkołami wydziałowemi, Kommendorſtwem Maltańſkim, pałacem Biſkupim, ſeminarium, z wielą kościołami, i klaſztorami Dominikanow, Karmel. Franciſzk: panien Domin. &c. Jeſt mieyſcem ſeymikow i ſądow, a podług Konſtytucyi r. 1764 Trybunał prow: Wielkopol: tu co drugi rok odprawować ſię powinien. Handel prowadzi znaczny. Zaſzczyca ſię wielkiemi przywileiami. Powiękſzaią go przedmieścia za Wartą leżące Srzodka i Waliſzewo. Wzięte było od Szwedow r. 1703, a 1716 od Pol: odebrane. Od poznania wiary, czyli widzenia ſię tu Otona Ceſ. z Bolesławem Chrobrym początek nazwiſka Poznań niektorzy wywodzą. Jeſt nad Wartą przy uyściu Proſny, ktorych wezbraniem miaſto niekiedy zalane zoſtaie. Od Kościany *m.* 7, Międzyrzecza 15, Wſchowy 11, Leſzna 10, od Krakowa 50, od Warſzawy 40. dł. 35. 6. ſz. 52. 30. Woiewodztwo Poznańſkie, gran: na w. z Woi Gnieznieńſkim, i Kaliſkim, na półn. z Pruſami, na z. z Szlązkiem; Miało przedtym ſwych właſnych Xżąt z Piaſtow familii do r. 1295, w ktorym po śmierci Przemyſława Xcia Poznań: wynieſionego na Tron Pol. od naſtępcy Władyſława Łokietka przyłączone zoſtało do Korony. Ma w herbie Orła białego bez korony. Mundur kontuſz ſzafirowy, obſzlegi ponſowe, żupan biały. Zawiera ziemię Wſchowſką, pow. Kościańſki, Poznańſki i Wałecki. Seymikuie z Kaliſkim i Gnieznieńſkim w Srzodzie, i obiera oſobnych poſłow 8. Senatorow liczy 9 to ieſt Biſk. Wdę, Kaſztelanow: Poznańſki, Międzyrzecki, Rogoziński, Srzemſki, Przemętſki, Krzywinſki i Santocki. Staroſta Poznańſki ieſt Generałem Wielko-Polſkim i ma pod ſwoią iurysdykcyą 7 grodow. Poznańſki, Kaliſki, Gniezn: Kcyńſki, Koniński, Kościan. i Pyzdrſki. Ten nie może mieć innych przytym Stw grod. ani bydź Wdą i Kaſzt: Poznańſkim lub Kaliſkim. Biſk: Poznańſkie ieſzcze pod Mieczyſławem I. było założone. Do iego Dyec: Warſzawa też należy. Grunta w tym Woi. ſą błotniſte, żyzne iednak. Obfituie w niektorych mieyſcach w rudy żelaza. Przez traktat r. 1773 od tego Woi. pow. Wałecki, i niektore w pow. Poznańſkim wſie z Staroſtw, oderwane zoſtały pod pan: Pruſkie.

POZZUELO, lub Puzzuelo, *Puteoli*, dawne i ſławne m. Włoſkie w ziemi Laworze, z zamkiem, portem dobrym, i Biſk: pod Metropolią Neapolitańſkiego. Miaſto to było niegdyś mieyſcem delicyi Rzymian, ale teraz niczym ieſt prawie, w porownaniu tego, czym było przedtym. Daie ſię iednak tu ieſzcze widzieć wiele wſpaniałych zabytkow ſtarożytności. Leży na wzgórce blizko morza, w okolicy

nayrofkofznieyfzey na świecie o *m.* 3 na z. od Neapolu. dł. 31. 35. fz. 40. 50.

PRABUTHA, ob. Rifenberg.

PRACHENSKI Cyrkuł, *Circulus Prachenfis*, prow. Czefka granicząca z Bawaryą i Auftr. Nazwifko mą od góry Prachiny. Pifek ieft M. S.

PRACHWYTZ, m. i grod Szląski w Xftwie Lignickim, w gruntach tłuftych i żyznych, o *m.* 4 na połn: ku w. od Lignicy.

PRADAS, m. Hifzp: w Katalonii, w pow. Montblanc, z tytułem Hrabftwa nad rz. wpadaiącą do Ebru. o *m.* 3 na z. od Montblanc.

PRADES, piękne m. Fr. w Hr. Rufylońfkim nad Tetą w piękney rowninie, o *m.* 2 na w. od *Ville Franche.*

PRAGA, *Pragua*, m. przy Warfzawie na drugiey ftronie Wifły leżące, drzewem zbudowane, ozdobne kościołem Bernard: i domami Szlacheckiemi, targami piątkowemi, i batalią, ktorą r. 1656 Karol Guftaw Krol Szwedzki wygrał tu nad Polakami a Karola XII r. 1702 obozowaniem wflawione. Ma fkłady foli i wina. Pożarem r. 1782 nadnifzczone zoftało: Łączy fię z Skaryfzewem i nal. do Stwa Warfz.

PRAGA, piękne, wiel. flawne, i iedno z naycelnieyfzych miaft Europ: ftolica Krol: Czefkiego i Cyrkułu Prafkiego, z Arcy-Bifk: ft. Akademią fund: r. 1347, i dwoma dobremi zamkami. Zdobią go liczne budowle wfpaniałe, między innemi pałace Krolewfkie, i wielki rynek w Nowym mieście, w ktorym ieft przepyfzny ratufz. W czafie woyny po śmierci Karola VI. pokilkakrotnie wzięte i odebrane było. Francuzi flawne tu r. 1742 wytrzymali oblężenie, od ktorego nakoniec Auftryacy odftąpić mufieli. Od Krola też Prufkiego r. 1757 prożno oblegane było. Sławne ieft iefzcze batalią tu ftoczoną r. 1620. Gafpar Netfcher ztąd był rodem. Praga dzieli fię na ftare, nowe, i małe miafto. Dwa pierwfze złączone fą bardzo pięknym moftem nad Muldawą leżącym. Stare miafto ieft na górze, a nowe i małe fą w rewninie, od Wiednia na połn. ku z. o *m.* 54, 30 od Drezna, 63 od Berlina, 70 od Monachium, 46 na połn: od Lintzu. dł. 32. 30. fz. 50. 6.

PRALON, Opac: Bened. fund. 1149, czyniące 8000 liwr: o *m.* 4 na z. od Dyżonu.

PRANDNICZ, m. Czefkie na pograniczu Szląfka, flawne batalią, ktorą tu wygrał Krol Prufki dnia 30 Grudnia r. 1745.

PRASLIN, wieś Fr. z tyt: Margr: w Szampanii, o *m.* 3 od Baru nad Sekwaną. Od niey bierze nazwifko dzielnica domu *de Choifeul.* Dobra te wyfzły z rąk familii przez związki małżeńfkie, ale tytuł ich odnowiony zoftał r. 1762 z godnością Xftwa Paroftwa na dobrach *Montgogier.*

PRASNYSZ, m. powiatowe w ziemi Ciechanowfkiey, z Stwem niegrod. płacącym kwarty zł. 2575. Jeft obfzerne, drzewem zabudowane, maiące znaczne targi na bydło, w gruntach bardzo żyznych, przy lafach pobliżkich wielkich nad rz. Łydynią, o *m.* 4 ku połn: od Ciechanowa. Powiat Prafnyfki feymikuie w Ciechanowie, w położeniu ieft dobrym, za Starowolfkiego tak był ofiadły, iż liczył na 7000 ofiadłych fzlacheckich familii. Bliskość Prufs dogadza iego handlowi.

PRASZKA, lub PRAUSKAW, m. w Woi. Sierądzkim na pogran. Szląfkim, ofiadłe wielą Niemcami, handlem fię bawiącemi nad rz. Profną, o *m.* 3 od Wielunia. Nal. do Mączyńfkich. tu komora Polfka.

PRATO, *Pratum*, piękne m. Włoſkie w Xſtwie Toſkańſkim, w pow. Florenckim, nad rz. Biſontio, o m. 5 na połn: ku z. od Florencyi, 4 na w. od Piſtoi. dł. 29. 10. ſz. 43. 34.

PRATOLINO, *Pratolinum*, czyli *mała łąka*, ieſt pałac roſkoſzny Wiel. Xcia Toſkańſkiego w poblizkości Florencyi.

PRATS-DE-MOLO, *Forcia de pratis*, małe, ale bardzo mocne m. Fr. w Hr. Ruſſylońſkim nad rz. Teck, otoczone górami, z zamkiem zwanym *le Fort-de la Garde*, ufortyfikowanym podług ſztuki Vaubana. Miaſto wybudowane ieſt wkſztałt amfiteatru, o m. 9 na połd: ku w. od Mont-Louis. dł. 20. 10. ſz. 42. 26.

PRAYA, m. na wyſpie S. Jakuba iedney z wyſp kapu zielonego. Leży na brzegu wſchodnim tey wyſpy, na górze obłaney dwoma rzekami. Gubernator wyſp kapu ziel. ma tu ſwą rezyd: od lat kilku, iak okręty cudzoziemſkie zaczęły bardziey uczęſzczać do odnogi Prayeńſkiey: niżeli do odnogi S. Jakuba, przenoſząc te nad tamte ſtanowiſko, iako beſpiecznieyſze. dł. 355. 40. ſz. 15.

PRE, Opac. Bened. na przedmieściu *Mans*. Tychże Opac. *Preaux* o milę od *Pont-Audemer*, czyni 10000 liwr.

PREBENOIT, Opac: Cyſt: o m. 4 od Gueret.

PRECHAC, m. Fr. w Hr. Armaniackim.

PREE, Opac: Bern. o milę od Iſſoudun, fund. r. 1128, czyni 4000 liwr. Inne Auguſt. w Joſſelin.

PREET, piękne Opac. Mniſzek w Wagryi, o m. 4 na połd: od Kielli.

PREGLA, *Pregela*, Pregel, rzeka Pruſka, ktora ſkłada ſię z biegu rzek Alli i Angerappy łączących ſię przy Welawie, płynie pod Tapiewem, gdzie zabiera Deymę, rozgranicza Skławonią i Natangią, oblewa Krolewiec i wpada do Zatoki Friſch-Haff.

PREMEAU, blizko *Mits*, zalecone źrzodłem wody mineralney.

PREMERY, *Premeriacum*, m. Fr. w pow. Niwerneńſkim, z Kapitułą i Kaſztel. o m. 5 na w. od *Charité*.

PREMOL, o m. 3 od Gracyanopolu. Są tu Kartuzyanie, ktorzy po 10 latach bytności w zakonie, poświęceni bywaią od Biſkupa, po czym wolno im śpiewać epiſtoły we Mſzy.

PREMONSTRE, *Premonſtratum*, Opac: Fr. w Pikardyi, w pow: *de Coucy*, o m. 3 na z. od Laony, czyniące 45000 liwr: Jeſt pryncypalnym mieyſcem zakonu Premonſtratenſow.

PRENTZLOW, *Primislavia*, piękne m. Brandeburſkie, o m. 50 na połn: od Berlina, nad ieziorem Ucker. Stołecznym ieſt Marchii Ukerſkiey, i zamieſzkałe od wielu Hugonotow Francuzow.

PRENY, m. w Woi. Trockim z Stwem płacącym kwarty zł. 8446, będącym w poſſeſſyi dożywot: Xcia Sapiehy Gnała Art. Lit. a emfiteutyczney iego Sukceſſorow, zapewnioney mu ſeymem r. 1775. Miaſto leży na trakcie pocztowym w pow: Kowieńſkim, blizko Niemna o m. 6 po wyżey Kowna, 4 od Olity.

PRERAW, m. i Cyrkuł w Morawii, po Pol. Przerow, o m. 5, na połd: ku w. od Ołomuńca. Cyrkuł Przerowſki ſtyka ſię z Cyrk: Ołomunieckim, i rz. Morawą.

PRESBURG, lub Poson, *Poſonium*, Preſzburg, znaczne i obronne M. S. Węgier wyż: i Hr. tegoż im. a teraz ſtolicą rządu całego Krol: Węgier. Mieyſcem ieſt rezyd. Arcy-Biſk. Strygońſkiego, i Kamery Ceſarſko-Węgierſkiey. W dzieiach Węgier. wſławione ieſt kilką wałnemi roſprawami mię-

dzy woyſkiem Ceſar: i rokoſzanami Węgierſkiemi, oſobliwie r. 1703, 1704 &c. zaſzłemi. Leży nad lewym brzegiem Dunaju pod górą na ktorey ſtoi zamek Krolewſki wſpaniały, w gruntach żyznych, obfitych w dobre wina i bydło, blizko granic Auſtryi. W tym to mieście ſtany Węgierſkie zgromadzone r. 1687 poddały ſię domowi Auſtr. Od Wiednia na w. *m.* 13, od Budy 29, od Alby Krolewſkiey, 27, od Znaimu 24. dł. 35. 14. ſz. 48. 12.

PRESECK, wieś Niem: w Xſtwie Meklemburſkim, o *m.* 2 od Wiſmaru. Tu aż zapędził ſię był Karol W. odnioſſzy ſławne nad Wandalami zwycięſtwo.

PRESIDII (Stato delli) kray garnizonowy, we Włoſzech, w Xſtwie Toſkańſkim, zowią ſię fortece oderwane od pow. Sienneńſkiego, ktore r. 1557 zachowali ſobie Hiſzp. i oddali Krolowi Neapol. Te zaś ſą znacznieyſze *Orbitello*, *Telamona*, *Porto-Hercole*, *Piombino* i *Elba* wyſpa.

PRESLE, m. wyſpy Fr. nad rz. *Arſne*, o *m.* od Soiſſons.

PRESŁAW, Proſławica, *Marcianopolis*, m. w Bulgarii, przy nyściu Dunaju, nal. do Turkow.

PRESQU'ILE, toż co połwyſep.

PRESSIGNY, m. Fr. w Piktawii, *m.* 6 na połn: ku z. od *Poitiers*. Inne w Andegawii, o *m.* 4 na z, ku połn. od *Fleche*. Inne w Turonii nad rz. *Claiſe* z zamkiem i Kapitułą, o *m.* 4 na połd. ku z. od *Loches*.

PREST, (S.) m. Fr. w pow. *Beauce*, o *m.* 2 od *Chartres*.

PRESTON, *Preſtonium*, M. Angiel. w Lankashirze, znaczne jeſt porażką woyſk Pretendenta Ang. r. 1715. Wyſyła 2 Dep. na parl. Leży nad rz. Riblą. o *m.* 70 na połn. ku z. od Londynu. dł. 14, 45. ſz. 54. 44.

PRESZOW, ob. Eperies.

PRETTOT, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 2 od Carentan.

PREUILLI, *Prulliacum*, m. Fr. w Turonii, o *m.* 6 na w. ku połn. od *Chatelraut*, 7 od *Loches*.

PREUILLI-LA-VILE, m. Fr. w pow. Berry nad *Creuſe*, o *m.* 2 i poł od *Blanc*, między Fombombaut i Tournon, z tyt. Baronii i Opac. Bened. fund. r. 1061 nad *Claiſe*, ktore czyni 2500 liwr. W okolicy znayduią ſię rudy żelaza. Tegoż im. Opac. Cyſter. czyniące 15000 liwr. fund. 1110, o *m.* 2 od Montereau.

PREUSCHMARK, m. Pruſkie, w Cyrk. Kwidzińſkim, z dawnym zamkiem założonym około r. 1329. od Salfeldu *m.* 2

PREWEZA, *Preveſa*, dawne m. w Albanii nad Golfem Arteńſkim, z Biſk: pod Metropolią Lepanckiego. Nal. do Wenetow, ktorzy go zdobyli r. 1684 i zrzucili iego fortyfikacye przez pokoy Karłowicki r. 1699. Leży na gorze na połn: ku z. od Lepantu, o *m.* 28, od Laryſſy, 41. dł. 38. 42. ſz. 39. 16. Naprzeciw leży *Cap-Figalo*, dawniey *Actium* port ſławny zwycięſtwem Auguſta odnieſionym nad Antoniuſzem r. 31 przed nar. J. C. gdzie tenże Auguſt wyſtawił miaſto, i nazwał go *Nicopolis*, a ktorego pozoſtałe obaliny zowią ſtarą Prewezą, *Preveſa-Vecchia*.

PREYSING, w Bawaryi Hr. nad Iſerą w Regencyi Landshutſkiey, i na z. Landshuta leżące.

PREZ, Opac. Bened. w *Lisieux*, czyni 5000 liwr. Inne Bernar. blizko Troyes; inne przy Duaku. Także m. o *m.* 5 na z. od *Alençon*.

PRIERES, Opac. Bern. fund. r. 1250, o *m.* 3 od *Roche-Bernard*, przy uyściu *Vilaine*.

PRIESNITZ, (Frawen) m, Niem. w Turyngii, nal. do Elekt. Saſkiego, o *m.* 4 na połn. ku w. od Jeny.

PRIEST, (S.) *S. Præjetus*, m. Fr. w pow. Forez, o milę od S. Etienne.

PRINCETOWN, m. Ameryki połn. w nowym Jerseiu, o *m.* 18 na połn. ku w. od Filadelfii.

PRINCIPATUS *Citerior*, i *Ulterior*, dwoiaka prow. Krol. Neapolit. z ktorych Pryncypat bliższy gran. na połn. z Pryncypatem dalszym, na w. z Bazylikatą, na połd. i z. oblany iest morzem. Ma długości *m.* 25. sz. 17. Salerna iest M. S. Dalszy Pryncypat gran. na połd: z Pryncypatem bliższym, na połn. z Hr. Moliseńskim i Kapitanatą, z tąż i Bazylikatą na w. a z Laworą na z. Długa iest 17, szer. 10. Benewent iey iest M. S.

PRINCIPIS-Insula, *Ile du Prince*, wyspa Xżęcia, iest wyspa w Afryce, na połd, ku w. Gwinei, ku Kongo. Przystęp do niey iest obronny dosyć dobrą fortecą; iest stolicą nieiako wysp sąsiedzkich, rezydencyą Bisk: i Gubernatora wyspy S. Tomasza, z przyczyny że na niey iest powietrze złe i niezdrowe, na tey zaś iest dobre. Wszystkie okręty płynące od brzegow Gwinei lądnią pospolicie tu, lub u wyspy S. Tomasza, ale w pierwszey znayduią wodę wyborną, w drugiey złą i mydlastą. Na wyspie Xiążęcey opatruią się w swe potrzeby okręty z wszelkim bespieczeństwem zachodząc do Wiel. rzeki, w ktorey od wiatrow mogą bydź nieporuszone. Nal. do Portugaczykow, ktorych tu iest mało, ale naywięcey Nigreyczykow, Mieszańcow Indyiskich, i nieco Europeyczykow. Kapucyni Włosi maią tu swe małe mieszkanie. Leży o *m.* 17 na połn. od wysp S. Tomasza, nieco za Ekwatorem. Nazwana była Xiążęcą r. 1471, iż iey dochody natenczas oddane były Xciu Portugal: z krwi Krol. Zbieraią na tey wyspie Ananasy, Maniok, banany, i inne osobliwsze owoce.

PRISDENA, lub PRISREN, *Ulpianum*, wiel: M. Turcyi Europ. na pograniczu Serwii, Macedonii i Albanii wyż. nad rzeczką uchodzącą trochę niżey do Dryny, o *m.* 50 na w. od Raguzy, 28 na połd. od Belgradu, 13 od Albanopolu. dł. 38. 38. sz. 42. 6.

PRISTINA, znaczne m. Turcyi Europ. w Serwii, w Hercegowinie. Złupione było od woysk Cesarskich r. 1689. Leży nad rz. Ruską, o *m.* 23 na połd. ku z. od Nissy, 60 od Belgradu. dł. 39. 40. sz. 42. 43.

PRIVAS, *Privatum*, m. Fr. w pow. Wiwareńskim nad zbiegiem 3 rzeczek, o *m.* 6 na połn: od *Viviers*. Ludwik XIII. oblegał go w swey osobie. dł. 22. 16. sz. 44. 45.

PRIWICZ, *Prividia*, znaczne m. Węgier. w Hr. Nitrieńskim.

PRIX, (S.) Opac. Bened. przy *S. Quentin*, czyni 4000 liwr. Tegoż im. m. o *m.* 4 na połn. od Paryża.

PROBOZIN, Probuzna, m. w Woi. Podolskim, a teraz pod pan. Austr. w Cyrk. Zaleszczyckim, nad rzeką wpadaiącą do Niestru, o *m.* 3 na połd. ku z. od Usiatyna.

PROCITA, *Prochyta*, wyspa Włoska w Golfie Neapol. blizko wyspy *Ischia*. Ma na *m.* 3 w około, i iest bardzo urodzayna i ludna. Procita iey M. S. Ktore iest małe, ale piękne, wesołe i nieźle obronne, wybudowane przy morzu na górze wysokiey i bardzo spadzistey. dł. 31. 33. sz. 40. 50.

PROCZENKOW, m. w Woi. Podolskim, w dobrym położeniu i gruntach tłustych, o *m.* 3 ku w. od Smotrycza.

PROMIERZ, m. w Woi. Trockim, i w pow. tymże, po nad rz. od Kowna ku połd; około *m.* 6.

PROMNIK, pałac z obszernym ogrodem Bisk. Krakowskiego, o cwierć mili od Krakowa, dokąd Krolowie zwykli się byli udawać po swey koronacyi. Leży nad rz. tegoż im. ſ. iż tu Zamoyſki Maxymiliana Arcy-Xcia po Elekcyi Zygmunta III. poraził.

PROMONTORIUM, toż co Cap.

PRONSK, m. Mosk. w prow. Pereslawu Rezańskiego, nad rz. Proną.

PROPONTIDIS, ob. morze Marmora.

PROPOYSK, mierne m. w Woi. Mińskim, w pow. Rzeczyckim, nad rz. Sożą przy uyściu Pronyi, od Ciecierska powyżey o *m*. 7. Jest pod pan. Rossyi, dawniey Stwo płacące kwarty złł. 9902.

PROSKAU, lub Pruska, m. w Szląsku wyższym w Xstwie Opolskim, wśrzod wiel. lasow, o *m*. 2 ku z. od Przybora. Prosławica, ob. Presław.

PROSNA, lub Przosna, rzeka w Wielkiey-Polszcze, wypływa z Szląska w Xstwie Opolskim, płynie pod Buntzlau, Grabow, Kalisz, i przy Pyzdrach, wpada do Warty. Jest zeglowną.

PROSSECKO, wieś w Austryi, w dystrykcie Tryestskim, sławna winami.

PROSMERITZ, m. Czeskie, w Cyrk. Znoimskim. w kluczu Krumlowskim, nal. do Xżąt Lichtenstein.

PROSTNICZ, lub Prostiegow, m. w Morawii, w Cyrk. Ołomunieckim, o *m*. 5 na połd. od Ołomuńca. Dobra są Xżąt Lichtenstein.

PROSTO, m. w Woi. Mińskim, z wielkiemi dobrami.

PROSZOWICE, dawne m. powiatowe w Woi. Krakowskim, mieysce Seymikow Wdztwa, wsławione pałacem do ktorego zieżdżali z Krakowa niekiedy Krolowie. Jest drzewem zabudowane, ozdobne kościołami, i osiadłe, nay więcey od Zydow ktorzy mierny prowadzą handel. Leży nad rz. Soczeniawą, o *m*. 4 od Krakowa. dł. 45. 5z. 51. 5. Powiat Proszowicki, iest 2gi z 8 pow. Krakowskich, sławny bardzo wielką żyznością gruntow. Przeto gdy Jan Łaski Arcy-Bisk: Gnieznieński chwalił się był przed Zygmuntem Krolem, że w Łazku swym mieście, nietylko Kollegiatę wiel. wystawił, ale też Cmentarz ziemią z Jerozolimy przywiezioną wysypał, odpowiedział mu z śmiechem Krol. *Jeżelis chciał ſtłuścić Mazowieckie piaſki i uczynić ie żyznemi, dosyć było Proszowskiey nawieść ziemi na nie, a pomogłyby może więcey.*

PROVENCE, *Provincia*, Prowancya, prow. połd: Francyi, gran. na połn. z Delfinatem, na połd. z morzem śrzodziemnym, na z. z Rodanem, ktory go oddziela od Langwedocyi, na w. z Alpami i Warem, ktore go odłączaią od państw Krola Sardyń. Wzdłuż ma na *m*. 55, wszerz naywięcey 40. Prowancya wyż. iest powietrza umiarkowanego, żyzna, bogata, i obsita w dobre pasze. Niższa iest gorąca, grunt ma suchy i piaszczysty, wydaie wiele cytryn, oliw, pomarańczow, wina do 27 gatunkow, a 21 gatunkow fig tu liczą: nadto rodzi wiele zioł lekarskich aloes, kermes &c. ma wiele wod mineral. i rożne kruszce. Porty dobre czynią ią bardzo handlowną. *Durance* iest naywiększą iey rzeką, a *Aix* M. S. Dawniey rządzona osobno, pod Karolem VIII. przyłączona została do korony. Ma swe stany i składa Wielkorządztwo z 28 grodow.

PROVIDENTIA, wyspa Opatrzności, iedna z Lukayskich, w Ameryce połn. iest w odnodze czyli kanale Bahamskim, i należa-

ła do Anglikow, do r. 1783, w ktorym przez traktat ugodny ustąpiła iey Anglia Francuzom.

PROVILLAN, klasztor Benedyktynek o poł mili od Kandomy we Fr. ktorey Przeoryssę Krol sam nominuie.

PROVINS, *Provinum*, m. Fr. w Bryi Szampańskiey, nad rz. *Vouzie*, z sądami. Ma 4 parafie, 3 Kollegiaty, Opac. Mniszek S. Klary, Kollegium, Szpital, i Opac. August. czyniące 7000 liw. Zalecone wodami mineralnemi. Jest o *m.* 4 na połd. ku z. od Nogentu, 12 od Meaux, 19 od Paryża. dł. 20. 57. sz. 48. 33.

PROWINCYE, ziednoczone, ob. Niderland.

PRUCK, *Pons*, mocne M. Niem. w Austryi na pogran. Węgierskim. Leży w kraiu obfitym, nad rz. Leitą, o *m.* 9 na połd. ku z. od Preszburga, 9 od Wiednia, dł. 34. 40. sz. 48. 3.

PRUCK, m. w Styryi, nad rz. Muerą, o *m.* 10 na połn. ku z. od Gratzu. dł. 33. 30. sz. 47. 28. Tegoż im. m. w Bawaryi nad Amberą, o *m.* 6 na z. od Munichu.

PRUCHNIK, m. w Woi. Ruskim, szlacheckie, drzewem zabudowane, w bardzo dobrych leżące gruntach, od Jarosławia, o *m.* 2, od Dubiecka 2. Teraz pod pan. Austr. w Cyrk: Samborskim.

PRUKA, m. Niem. w wyż. Palatynacie Bawaryi, nad Rednicą, o *m.* 5 na połn. od Norymbergi. Okolica obfituie w kury Lemowiceńskie.

PRUSA, lub BURSA, Pruza, iedno z naywiększych; i naypięknieyszych miast Azyat. w Turcyi, w prow. Natolii. Było niegdyś stolicą Turkow przed wzięciem Konstantynopolu, a dawniey stoł. Krolestwa Bithynii. Daią się tu widzieć wspaniałe meczety, piękne Saraye, i wiele Karawanowych Austeryi. Basza wielki, Aga i Kady tu maią rezyd. Grecy, i Ormianie też maią swe w Pruzie kościoły, a Żydzi kilka Synagog. Prowadzi handel niemały, osobliwie iedwabiem, ktory miany iest w Turczech za nayprzednieyszy. Leży miasto pod górą Olimpem, przy obszerney i piękney rowninie, zarosłey morwowemi drzewami, o *m.* 30 na połd. od Konstantynopola, 66 od Adryanopola, 36 od morza czarnego. dł. 46. 40. sz. 39. 53.

PRUSICKO, w Woi. Sieradzkim, dawny zamek nad Wartą im. Małachowskich, o *m.* 3 od Częstochowy.

PRUSSEL, Stwo w Woi. Trockim, w pow. Upitskim, płaci zł. 610.

PRUSY, *Prussia*, kray Europeyski, gran. na połn. z morzem Baltyckim, na w. z Litwą i Zmudzią, na połd. z Polską, na z. z Brandeburgią i Pomeranią. Dzielono go przedtym na Prusy Xiążęce, i Prusy Krolewskie, czyli Polskie. Ale te za oderwaniem Prus naszych r. 1773 iedne poczęły składać Krolestwo. Prusy był to kray z początku, iak i inne dziki, aby się od ich naiazdow uwolnił był Konrad Xżę Mazowiecki sprowadził Krzyżakow r. 1226, ci go podbili, i przywłaszczyli sobie. Po długich woynach przymusił nowych panow do hołdu Kazimierz IV, a obrócone potym w państwo świeckie oddał Zygmunt I. w lenność Albrychtowi Margrabi Brandeb. r. 1525, Jan Kazim. i Rplta r. 1657 z hołdu ie uwolniła, a Fryderyk I. r. 1701 na Krol. ie podniosł, ktory im tytuł dopiero na seymie *Convoc.* r. 1764 Rplta przyznała. Prusy Xiążęce dzielą się na 3 Cyrkuły Samlandyą, Natangią, i Hokerlandyą. Krolewiec iest ich M. S. Kray iest pełny iezior i okryty wielkiemi lasami, grunta w wielu mieyscach ma nieużyteczne, ale praca mieszkańcow uczyniła ie dosyć żyzne.

mi. Len, konopie, zboże, bydło, konie, płotna dobre, manufaktury bardzo wydoskonalone pod teraźnieyszym panowaniem, osobliwie rozumna Ekonomia utrzymuie handel i bogactwa Prus. Okręty Pruskie r. 1781 w innych częściach świata iuż widzieć się dały. Possessye Krola Prus. ob. pod Brandeburskim Elekt. Lud Pruski iest społecznością rożnych narodow. Westfalanie, Sasi, Francuzy, Hugonoci, Litwini, Polacy, Salisburczykowie przenosząc się tu przynieśli razem swe fabryki i przemysł. Rodacy zostali prawie w gminie, i zachowuią obyczaie Sarmackie. Rząd iest Monarchiczny. Panuiący Fryderyk II. z domu Brandeburskiego, Elektor Brand. ktory swoy narod na rowny potęgi stopień z innemi Państwami Europ. naymocnieyszemi wyniosł. Prusy Polskie zawieraią 3 Wdztwa Chełmińskie, Malborskie, Pomorskie, Bisk. i Xstwo Warmii. Prowincya ta oderwała się była r. 1454 od pan. Krzyżakow, a r. 1466 przez traktat Toruński do korony Pol. przyłączona była, swe iednak szczególne niektore prawa zachowała. Jako: iż miała swoy osobny Senat złożony z Wdow, Biskupow, Kasztelanow, Podkomorzych i Podskarbiego Pruskich, i z Deputatow z 3 miast większych. Miewała swe seymiki i Generały, czyli seymiki całych Prus. Urzędy tam sama tylko rodowita Pruska szlachta posiadać mogła. Teraz pod pan. Pruskim na rożne podzielone zostały Kreis-ampty, stosownie do rządu Prus Xżęcych. Oderwane Prusy zamykaią miast większych 48, 50 dobr Krol. i na 500,000 ludzi; dawnieysze zaś 62 miast większych, 116 amptow Krol. 350 parafii, i 700,000 mieszkańcow.

PRUT, lub Pruth, dawniey *Tierasus*, wielka rzeka, poczyna się na gran. Pokucia płynie pod Kołomyię, Sniatyn, Czernowic, Stefanowce, Jassy, Hus, i wpada do Dunaiu przy Temewarze, w Moldawii.

PRUYM, lub Prum, Opac. i zamek Niem. w Elekt. Trewirskim nad rz. tegoż im. od Trewiru na połn. o *m.* 12. Opat udzielnym Panem był, ale r. 1576 zostało Opac. do Arcy-Bisk. Trewirskiego przyłączone.

PRUZANA, m. w Woi. Brzeskim Litt. od Kobrynia na połn. *m.* 7.

PRYBUS, *Prybusium*, m. Szląskie nad Nissą, w Xstwie Sagańskim, od Saganu na połd ku z. o *m.* 5.

PRYŁUKA, ob. Przyłuka.

PRYPEC, *Pripetius*, wielka rzeka, wypływa w ziemi Chełmskiey z bagnow, niedaleko Luboml tu zowie się Strumieniem, Prypecia ma dopiero nazwisko, gdy się łączy z Piną i zabiera w się Jasiołdę, Styr, Słuczę, Swisłoczę, Horyń, Uszę, Ptyczę, &c. a uchodzi po niżey Czernobyla do Dniepra. Jest spławny, od uyścia Piny statki nosi. Połączony z Muchawcem i Niemnem otworzyłby komunikacyą wszystkim prow. Polskim.

PRYPETOW, m. w Woi. Brzeskim Litt. po nad Prypeciem leżące.

PRZECŁAW, dawne i mierne m. w Woi. Sandomirskim, nad Wisłoką od Radomyśla na w. o *m.* 2, od Dembicy na połn. *m.* 3. Jest pod pan. Austr. w Cyrkule Pilznińskim.

PRZEDBORZ, m. w Woi. Sandomirskim, w pow. Chencińskim z Stwem płacącym kwarty zł. 1443. Leży w gruntach dobrych przy Pilicy od Radomska ku w. na *m.* 6.

PRZEDECZ, m. powiatowe w Woi. Brzeskim Kujawskim, z Stwem płacącym kwarty zł. 1002

będącym w possessyi emfit. Kretkowskich. Leży na z. Gopła. Powiat ma grunta błotniste, obfituie iednak w pasze dobre, na ktorych liczne utrzymuie trzody.

PRZEKOP, ob. Perekop.

PZEŁAJE, m. w Woi. Trockim, od Trokow ku połd. o *m.* 3 nad rz. Mereczem.

PRZEŁOM, m. w Woi. Trockim w pow. Grodzieńskim przy Niemnie, poniżey Grodna, o *m.* 6.

PRZEMĘKOW, m. w Woi. Krakowskim, z stwem płacącym kwarty zł: 3144. Leży po nad Wisłą na w. Krakowa, o granicę z Sandomirskim. Większa część teraz pod pan. Austr.

PRZEMĘT, dawne m. w Woiew. Poznańskim, z bogatym Opac. Cyster. i Kasztelanią. Jest w pow. Kościańskim niedaleko Srzema.

PRZEMISLANY, m. w Woł. Ruskim, o milę od Swirzy, 3 od Dunaiowa. Jest pod pan. Austryac. w Cyr. Lwowskim.

PRZEMYSL, *Præmislia*, dawne i znaczne M. w Woi. Ruskim, z 2 Bisk. Łacińskim i Greckim, z starym zamkiem na skale i szkołami od Przemysława czyli Leszka I. wybudowane, dawniey Xżąt Ruskich mieszkaniem wsławione, i obronne było. Murem iest opasane i dobrze zabudowane, kościołami Katedral. Dominik. Poiezuickim, Francisżk. &c: ratuszem wiel. i Cerkwią S. Jana ozdobne. Miewa kontrakty i walne iarmarki. Obywatele bawią się handlem. R. 1069. zdobyte od Bolesława, 1498. od Stefana Wdy Wołoskiego, 1623 od Tatarow, a potym od Szwedow złupione było. Przed oderwaniem iego od Polski r. 1773. miało swego Kasztelana i Stę grod. i było stoł. swey ziemi teraz zostaie w Cyr. Samborskim na trakcie Cesar. Jest na wzgórce w gruntach przedziwnie dobrych nad Sanem, na ktorym tu wspaniały z kamienia most wystawiono r. 1780. od Jarosławia *m.* 4. od Rzeszowa 11. od Mościsk. 4. od Lwowa 11. dł. 41. 5. sz. 49. 40.

PRZEROSL, m. w Woiew. Trockim z stwem płacącym kwarty zł: 1455. Leży nad Pissą na pograniczu Pruskim, od Filipowa na połud. ku z. o *m.* 4.

PRZEWAL, Stwo w Woi. Trockim w pow. Grodzieńskim, płaci kwarty zł: 1533. Leży przy Niemnie powyżey Merecza.

PRZEWORSK, porządne m. w Woi. Ruskim, ozdobne kościołem Kanonikow Lateran. fabrykami obrusow, pasow, obiciów i płocien zalecone, osiadłe rzemieślnikami, iest o *m.* 2 od Jarosławia, od Przemyśla 6. od Łancuta 3. od Rzeszowa 5. od Lwowa 17. pod pan. Austr. Nal. do Xżąt Lubomirskich.

PRZYBYSŁAWICE, stwo w Woi. Lubelskim, w pow. Urzędowskim, płaci kwarty zł. 1696.

PRZYBYSZEW, m. nal. do Opac. Płoc. niegdyś gniazdo familii Przybyszewskich.

PRZYŁUKA, lub PRYLUKA, dosyć znaczne m. w Woi. Kiiowskim Mosk. leżące nad rz. Uday powyżey Przewołoczni, o *m.* 3.

PRZYŁUKA, m. w Woi Bracławskim, obszerne, w gruntach tłustych nad rz. uchodzącą do Boga, od Zbaraza na połd. ku z. *m.* 3. Tamże m. tegoż im. od tey Przyłuki około *m.* 4 na połd.

PRZYSUCHA, wieś w Woiew. Sandomirskim, st. obfitością rudy żelazney. Leży w pow. Opoczyńskim. Imienia Dembińskich.

PRZYTYK, dawne m. w Woiew. Sandomirskim, od Drzewicy na w. około *m.* 6.

PSEAUME, Opac. Fr. Bernar. o *m.* 5 na z. od. Puy.

PSOLA, Piszczoła, lub Pszoła, rzeka w Woi. Kiiowskim Mosk. wypływa z Xstwa Siewierskiego, pomnaża się wielą rzeczkami, pły-

nie pod Krasnopol, Oltawę, i przy nowym Potoku wpada do Dnieprų.

PSUIA, m. w Woi. Połockim nad ieziorem, od Machirowa ku z. o *m.* 6.

PTAKOW wyspa, *Avium Insula*, *Isle d'Aves*, leży w Amer. połd. pod stopniem sz. 11. 45. na połd. *Portorico*, a na połd. ku w. względem wyspy Bonair; Ma port dobry i wygodny dla stanowiska i ładowania okrętow. Nazwisko wzięła od wielości ptakow. Jest inna tego im. na połn. tey pod stopniem sz. 15. Inna zaś w Amer. połn. ku brzegom wschodnim *ziemi nowey*, odkryta od Jakuba *Cartier*, pod stopniem szerokości 50. 5.

PTOLOMAIDA, ob. Akra.

PUANTS, *Putidi*, narod w Ameryce połn. w Nowey Francyi, nad brzegiem zachodnim ieziora Illinczykow, zwany *Smierdzącym*, dla zwyczaiu ich namazywania się odrażaiącemi rzeczami. Tuż iest odnoga morska *des Puants*.

PUCKO, Pautzken, m. w Woi. Pomorskim, z obronnym zamkiem. Z iedney strony otoczone bagnami, z drugiey zatoką morską. R. 1464. po długim oblężeniu Duńczycy, 1626. Szwedzi, a w r. następuiącym dobyli go Polacy. Jest od Zernowca na połd. *m.* 4. tyleż od Oliwy na połn. przed oderwaniem kraiow Pol. r. 1773. było starostwem; teraz składa Ampt Pruski. Morze Baltyckie między Gdańskiem i Puckiem formuie zatokę, ktora się *Pautzkerwik* nazywa.

PUEBLA, (la) m. Hiszp. w Estremadurze, blizko Gwadyany, o *m.* 15. na połd. ku z od Kalatrawy. dł. 13. 12. sz. 38. 47. Tegoż im. w Krol. Aragońskim, blizko Ebru z zamkiem wybudowanym na wzgórce. ob. Angeles.

PUENTE-DE-L'ARCOBIPO, *Pons-Archiepiscopi*, piękne M. Hiszp. w Estremadurze; nal. do Arcy-Bisk. Toledańskiego. Jest nad Tagiem, na ktorym tu bardzo piękny most iest wystawiony, o *m.* 12 na połd. ku z. od Toledu. dł. 13. 10. sz. 39. 46.

PUGAN, *Puganum*, m. Chińskie w prow. *Queicheu*, ma fortecę i tytuł większego miasta.

PUGLIA, *Apulia*, po Franc. *Pouille*, prow Krolestwa Neapol. gran. na połn. i w. z morzem Adryatyckim, na połd. z Golfem Tarenckim, na z. z Abruzzo. Zawiera Kapitanat, ziemię Barską, i Otrantską. Kray roskoszny, urodzayny i obfity.

PUHACZOW, m. w Woi. Ruskim, w ziemi Chełmskiey.

PUICELEY, m. Fr. o *m.* 2 od *Bournignel*.

PUISAYE, mała kraina Fr. w Dyec. Antyziodoreńskiy, na pograniczu pow. Niwerneńskiego.

PUISEAUX, *Puteolus*, m. Fr. w Xstwie Aureliańskim, o *m.* 3 na w. od Pluviers.

PUISIEUX, ziemia Fr. w Szampanii, zawisła od Margr. Sillereńskiego, nad rz. *Veste*, o *m.* 2 od Reims.

PUISSERGUIER, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 2 na z. od Beziers. Tamże m. *Puissalicon*.

PULAON, wyspa na morzu Indyiskim leżąca na z. wysp Filipińskich. Jest bardzo żyzna; i ma swego Krola, ktory iest hołdownikiem Borneańskiego.

PULATI, tytuł Bisk. w Albanii Suffr. Antiwareńskiego. Jest to prow. leżąca na w. Skutaru.

PUŁAWY, wieś w Woi. Lubelskim, pałacem i ogrodem wiel. piękności i wspaniałości wsławiona, dzieło i dobra Xżąt Czartoryiskich, nad Wisłą, na trakcie, o *m.* 18 od Warszawy.

PULIKA, lub PULHA, piękne M. Niem. w Austryi niż. o *m.* 15 na połn. ku z. od Wiednia w pow. Manhartz-berskim. Odtąd, iak r. 1338 Zyd tu ieden pokłół i znieważył nayświętszą hostyą, żadne-

dnego to miasto żyda niecierpi.

PULO-KANTON, wyspa Azyatycka na morzu Indyiskim, ku brzegom wschodnim Kochinchiny, na przeciw Faliny. dł. 126. 50. sz. 15. 10.

PULO-DINDING, mała wysepka na morzu Indyiskim, niedaleko lądu Malaki. Należy do Hollendrow, ktorzy obronną maią tu fortecę.

PULO-KONDOR, nazwisko wielu wysep, ktorych iest 10 lub 18 na morzu Indyiskim, około *m.* 15 od Krol. Kamboiskiego. Naywiększa z nich długa iest na *m.* 4. i sama ta iest, na ktorey ludzie mieszkaią. Znayduie się tu wieś, w poblizkości znaczney zatoki morskiey. Jey mieszkańcy są Kambodczykowie lub Kochinchińczykowie, ktorych tu zgromadziła miłość wolności, a ktora im znośnemi czyni niedostatek dla niepłodney ziemi, niezdrowość powietrza, i niewygody dla wielości tu będącey gadów. Znayduią się tu między innemi iaszczurkami lataiące. dł. 123. 15. sz. 8. 36.

PULO-LOUT, lub LANDA, wyspa na morzu Indyiskim, między wyspami Borneo i Celebes, przy uyściu cieśniny Makassarskiey. Figura iey podobna iest do podkowy.

PULO-TIMON, wyspa na morzu Indyiskim ku brzegom wschodnim Malaki. Jest dosyć wiel. Góry iey są okryte lasami, a doliny są bardzo miłe. Rodzi wiele ziela *Betel*, obfituie w wszelkie żywności i mieszkaną iest od Malakanow. dł. 121. 15. sz. 3. 12.

PULO-UBY, ob. Uby.

PULO-WAY, wyspa na morzu Indyiskim, blizko Sumatry. Jest nayweiększą z wysp tych, ktore formuią wnyiście kanału Achemskiego. Nie iest osiadłą, iak tylko od wygnańcow Achemskich. dł. 113. 30. sz. 5. 50.

PULSNITZ, m. w Łuzacyi wyż. od Kamentza, o *m.* 4. z zamkiem, nad rz. tegoż im.

PUŁTAWA, obronne M. w Woi. Kiiowskim Mosk. ktore stało się metą pomyślności woiennych, Karola XII. ten bowiem Krol Szwedzki po wielu tryumfach, tu od Cara Mosk. Piotra W. na głowę zbity został r. 1709. dnia 11 Lipca. Miasto iest obszerne, handlem się bawiące, i stol. Połtawskiego pow. ktory r. 1775. od Wielkorządztwa małey Rusi odłączony, do Słobody-Ukraińskiey Wielkorządztwa nal. Jest nad Worsklą, od Perewołoczni *m.* 15. od Nowogrodu 20. od Ołtawy 6. od Kiiowa na z. ku połd. 55. dł. 53. 10. sz. 49. 2.

PUŁTUSK, *Pultovia*, znaczne m. w Woi. Płockim, stol. Xstwa należącego do Bisk. Płockich, w ktorym oni wszelką maią iurysdykcyą, i zamek w mieście naywięcey przyozdobiony od Noskowskiego Bisk. ktory i miasto wielą budowlami powiększył, i potym od Bisk. Myszkowskiego. W Pułtusku iest piękna Kollegiata, szkoły, przedtym Jezuitow, i kościoły bogate. Mieszkańcy są zamożni, i handlem się bawiący. Leży nad Narwą, szkodliwą tu dla swych wylewow, od Makowa o *m.* 6. od Łomzy 12. od Warszawy 7.

PUNA, wyspa na morzu połd. ku brzegom Peru, o *m.* 7 od wyspy S. Klary, nal. do Audyencyi Kwitańskiey. Ma wzdłuż około *m.* 14. wszerz 5. Jest tu m. tegoż im. mieszkane od Indyanow, ktorzy prawie wszyscy są maytkami.

PUNIE, m. w Woi. Trockim, z stwem, ktore płaci kwarty zł. 9951. w possessyi emfit Ur. Konst. Brzostowskiego. Leży po nad Niemnem, od Stoklisżkow, o milę na południe.

PUNTA-de-Galle, ob. Galle.

PUNTA-del-Guda, m. stołecz. wyspy S. Michała iedney z Azorow, z mocnym zamkiem i portem

dobrym. dł. 354. ſz. 38.

PUPIANY, ſtwo, wWoi.Wileńſkim, w pow. Wiłkomirſkim, płaci kwarty zł. 938. zoſtaie w poſſeſſyi emfiteutyczney Radziewiczow.

PURCHENA, m. Hiſzp. w Krol. Grenady, nad rz. Almanzorą.

PURMEREND, m. w Hollandyi połnocney nad iez. Purmerem, na z. Edamu.

PUSTERTHAL, pow. Hr. Tyrolu, część w Biſk. Salisburſkim, część w Bryxieńſkim. Leży w górach po nad rz. Iſolą, gdzie m. Lientz.

PUSTO-OZERO, iezioro w Moſkwie pólnocney, w Wielkorządztwie Archaniołu, nad ktorym miaſto *Puſtoſerſkoy Oſtrog*, leżące nad rz. Petzorą, o *m.* 20. na w. od Koptogi.

PUTBUS, zamek na wyſpie Rugen, zkąd poſzła familia Grafow tegoż im. panow mieyſca tego.

PUTEOL, ob. Puzzuolo.

PUTGEROL, m. Fr. w Franſzkoncie, w grodzie *Veſoul*.

PUTLITZ, m. w Marchii Pregnickiey nad Stepenicą, o *m.* 10 na połn. od Hawelbergi. Od niego wziął nazwiſko Dom Baronow Putliczow.

PUTTELANGE, m. w Lotaryngii, o milę od Sarguemine.

PUTTEN, wyſpa w Hollandyi południowey, na ktorey Gervliet ieſt m. pryncypalne.

PUTYWEL, lub Putywla, m. Moſkiewſkie, w Wielkorządztwie Białogrodzkim, ludne, i dobrze budowne, nad rz. Semą, od Batur. na na w. *m.* 10. tyleż od Rylſka na z.

PUTZIG, ob. Pucko.

PUY, *Podium*, Podia, znaczne i bardzo ludne m. Fr. w Langwedocyi, ſtoł. powiatu Velay, z Biſk. niedependuiącym tylko od Rzymu. Ma kilka parafii, klaſztorow, kollegium i Opac. Zakonnic S. Klary. Leży nad górą Anis, blizko Borny i Ligiery, o *m.* 15 na połn. ku w. od Mende, 18 od *Viviers*, 112 od Paryża. 57 od Touloſe. dł. 21. 33. ſz. 45. 25. Trzeba wiedzieć, że ſłowo *Puy* w Arwernſkim ięzyku znaczy *górę*, z Łac. *Podium*.

PUY-BELLIARD, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 7 na połn. ku z. od *Fontenay-le Comte*. *Puy-Caſquier*, m. w Hr. Armaniaku, o *m.* 4 na połn. ku w. od *Auch*.

PUY-CERDA, *Podius-Ceretanus*, mocne i znaczne M. Hiſzpan. w Katalonii, ſtoł. powiatu *Cerdagne*. Leży między rz. Karolą i Segrą, w piękney rowninie pod górami, o *m.* 2 na z. od Perpinianu, 30 od Barcellony. dł. 19. 26. ſz. 42. 55.

PUY-DE-DOME, (le) *Dunum*, wyſoka góra w Arwer. w pow. Limanii, o milę od Klermontu, ſławna doświadczeniami fizycznemi, ktore na niey od filozofow Franc. czynione, były względem ciężkości powietrza. *Puy-de-la-Poix*, o milę na w. od Klermontu w Arwernii, zalecone mieyſce wodami żywicznemi.

PUY-EN-ANJOU, lub Puy-de Notre Dame, *Podium Andegavenſe*, m. Fr. w Andegawii, na gran. Piktawſkich, z kollegiatą i klaſztorem Reformatow, o milę od *Montreuil-Belay*, 4 od Saumur, 64 od Paryża. dł. 17. 21. ſz. 47. 6.

PUY-FERRAND, Opactwo Auguſt. nad Arnon, o *m.* 4 na w. od *Chatre*, czyni 2200. liwr.

PUY-LA GARDE, m. Fr. o *m.* 3 na połn. od S. Antonin.

PUY-LA-ROQUE, m. Fr. w pow. *Quercy*, o milę od *Caylus*. Tamże *Puy-l' Eveque* nad Lotą, o milę od Duravel.

PUY-MILOR, o *m.* 3 na w. od Agen.

PUY-S. MARTIN, m. w Delfinacie, o *m.* 3 na połn. od Montelimaru.

PUY-LAURENS, *Podium-*

Laurentium, m. Fr. w Xſtwie Lauraceńſkim, w Diec. Laworſkiey, o *m.* 3 od Lawory, 163 od Paryża. dł. 19. 41. ſz. 43. 35.

PUY O, m. w Gaſkonii, w powiecie Landes, o *m.* 3 od *Aire*.

PUY-SEGUR, włość Fr. z tytułem Margr. w Gaſkonii, o *m.* 7 od *Toulose*, 8 od *Leictoure*.

PUY-VAL-D'OR, m. w Ruſſylonie, głowne mieyſce pow. *Capſir*, o *m.* 4 na półn. ku z. od Mont-Louis.

PYLA, u Niem. *Schneidemuhl*, m. w Poznańſkim, na ſamey granicy Pomeranii nad rz. Pylą; teraz pod pan. Pruſ. miaſto ſądowe, w Kreiſamcie Nowodworſkim, od Nakła ku połd. o *m.* 5.

PYRBAUM, m. i zamek w Palatynacie wyżſzym Bawaryi. Leży przy gran. Biſk. Aichſtadzkiego. Udzielne państwa w Bawaryi Sultzburg, i Pyrbaum, r. 1740 po śmierci oſtatniego ich pana Grafa Wolfstein obiął Dom Elek. Bawarſki, na ktorego też r. 1768. część ſpadła dziedziczna podług ugody.

PYRENEYSKIE góry, *Pirenæi*, u Fr. *Pyrénées*, ieſt paſmo gór wiel. ktore oddzielaią Franc, od Hiſzp. i rozciągaią ſię od morza śrzodziemnego do Oceanu wzdłuż na mil 85. Podług rożności mieyſc i okolicznych kraiow różne biorą nazwiſka. Góry te okryte ſą laſami, pełne źrzodeł, ktore w górnych ſwych ſpadkach piękne formuią kaſkady. Trakt przez nie z Pampelony do Bayonny, daie widzieć niemało na nich zamieſzkałych wſi i miaſteczek. Sieią na nich pſzenicy naywięcey Tureckiey i wſzelkie iarzyny, ktore ſię tu bardzo dobrze udaią. Na tychże górach rodzą ſię zachwalone wina Nowarſkie.

PYRITZ, m. w Pomeranii dalſzey, w gruncie bardzo żyznym, i okolicy ſławney pſzenicy obfitością leżące, o *m.* 6 na połd. ku w. od Szczecina.

PYRMONT, *Petri Mons*, ſł. zamek, i Hr. Niem. będące blizko Wezery, i graniczące z Biſk. Paderborneńſkim, w Cyr. Weſtfalſkim. Dom Grafow Waldeck poſiada to Hr. prawie całe, reſztę zaś Biſkup. Paderborńſki, ktory obeymie wſzyſtko, ieżliby nieſtało z Grafow Waldeck dziedzicow płci męzkiey. Zamek mocny Pyrmont leży nad Emmerą, o *m.* 4 na połud. ku z. od Hamelen. W poblizkości znayduią ſię zachwalone wody mineralne.

PYRN, ob. Pirna.

PYSCH, Piſſa, rzeka Pruſka, wypływa z iez. Warding, płynie pod Jansbork, wpada do Narwy.

PYSKOWICE, Peiſch Kretſcham, m. Szląſkie, w Xſtwie Opolſkim, nad rz. Kłodnicą, należy do Krola Pruſ.

PYSZACKIE ſtwo, w Woiew. Witebſkim, w pow. Orſzańſkim płaci kwar. zł. 482.

PYSZNO, m. w Woi. Połockim, na pogran. Woi. Mińſkiego, maiące wielu żydow, o *m.* 3 na połu. ku w. od Berezyny.

PYZDRY, *Piſdra*, dawne m. powiatowe w Woi. Gnieznieńſkim, z ſtwem, ktore płaci kwarty zł. 1861. i ieſt w poſſeſſyi emfit. Łęczyckiego, a ktorego iuryzdykcya grodowa nal. do Gnała Wielkopolſkiego. R. 1331. ſpuſtoſzone było od Krzyżakow. r. 1656. Karol Wrangel Gnał Szwedzki pod nim ſwe rozlokował woyſko. Leży nad Wartą, o *m.* 11 od Kaliſza.

Q

QUARANTE, wieś i Opac. Fr. w Diec. Narbonn. i o *m.* 3 od Narbonny. Zakonu S. Auguſtyna. Czyni do r. 2400. liw.

QUATRE-VALLEES, mała kraina w Armaniaku, złożona z dolin Magnoac, Aure, Neſte, i Baroſe. Stany tey

krainy zgromadzaią się w *Castelnau de Magnoac*, ktore iey iest miastem stoł.

QUEAUX, m. Fr. w Piktawii, o *m.* 9 na półn. ku w. od Poitiers, 2 od Lussac.

QUEBECK, *Quebecum*, wiel. i piękne M. Amer. półn. stoł. Kanady, z bespiecznym brzegiem, dobrym portem, zamkiem, z fortyfikacyami i Bisk. od samego tylko Papieża dependuiącym. Jest rezydencyą Gubernatora Generalnego, poborcy, tudzież tu się odprawia Trybunał rady udzielney. Kilka tam domow zakonnych znayduie się. Dzieli się na wyższe i niż. miasto. Niższe leży nad rzeką Sgo Wawrzeńca, pod górą, na ktorey wyższe iest położone. Położenie Kwebeku iest bardzo wygodne dla handlu. Generał *Phips* Angielczyk był przymuszony odstąpić od tego miasta r. 1690. po znaczney stracie. Anglicy opanowali go r. 1759. i zatrzymali przy sobie traktatem r. 1763. dł. 307. 47. sz. 46. 55.

QUEDLINBURG, *Quintilinoburgum*, M. Niem. w Cyr. wyż. Saxonii, o *m.* 4 na połd. od Halbersztadu, nad rz. Bodą, z Opac. Protestanckim, ktorego Xieni iest Xiężną Imperii, pod protekcyą Elektora Brandeburskiego. Jest oyczyzną Jana Gerarda. dł. 296. sz. 51. 58.

QUEENBORUG, m. Ang. w Kentshire posyła 2 Dep. na Parl. leży o *m.* 15 na półn. ku w. od Londynu. dł. 18. 20. sz. 51. 12.

QUEEN'SCOUNTY, albo Le Comte *de la Reine*, Hr. Irlandyi w prow. Leinster, iest błotniste i zarosłe lasami. *Mariborug* albo *Queen'stown* iest tego Hr. M. stołecznym.

QUEEN'STOWN, m. Irlandskie w prow. Leinster, stołecz. Hr. *de la Reine*, z tyt. Baronostwa, o *m.* 17 na połd. ku z. od Dublina. Posyła 2 Dep. na Parl.

QUEEN'SFERRY, M. Parlamentowe Szkockie. W prow. Lothian, nad Forthą, o *m.* 5 na półn. ku z. od Edimburgu. dł. 13. 35. sz. 56. 20.

QUELAINES, m. Fr. w *Anjou*, o *m.* 3 na półn. od *Chateau Gontier*.

QUENT, ob. Marquenterre.

QUENTIN, (S.) Opac przyłączone do Kongregacyi Fr. przy *Beauvais*, fund. r. 106 . czyni do r. 9000 liw. *Yves de Chartres* był iego pierwszym Przeorem, czyli Opatem w iedynastym wieku ob. Mont.

QUENTIN, (S) *Augusta Veromanduorum, oppidum Sancti Quintini*. Dawne, sławne, i bardzo mocne M. Fr. w Pikardyi stoł. kraiu Wermandońskiego. Kościoł S. Kwintyna iest tu iednym z naypięknieyszych w Krolestwie. Był przedtym Katedralnym: lecz w szóstym wieku stolica Biskupia do Noyon przeniesiona była. Jest tam także Opac. Benedyk. pod imieniem S. *Quentin-en-l'Isle*, ktore czyni do r. 25000. liwr. M. to iest st. batalią r. 1557. po ktorey szturmem przez Hiszp. było wzięte; i przez urodzenie Don Łukasza Achery i innych uczonych ludzi. Leży na wzgórku nad Sommą, o *m.* 9 na połd. od Cambrais, 15 na połd. ku w. od Aras, 33. na półn. ku w. od Paryża. dł. 20. 57'. 23". sz. 49. 59'. 51".

QUENTIN, (S.) m. Fr. w Limosin, o *m.* 4 na połd. od *Contalens*.

QUERCY, *Cardurcinus Pagus*, pow. Kadurski, we Fr. w Prow. Akwitanii, graniczący na półn. z Lemowiceńskim, na w. z *Rouergue*, i Auwergne, na połd. z wyż. Langwedokiem, na z. z Agineńskim i Perigordem. Dzielą *Quercy* na wyż. i niż. Był przyłączony do Korony pod Karolem V. *Cahors* iest iego M. S.

QUERFURT, *Querfurtum*, m. Niem. w Cyr. wyż. Saxonii,

ſtoleczne Hr. tegoż im. w Thuryngii, nal. do Elekt. Saſkiego, ktoremu uſtąpione było traktatem Weſtfalſkim r. 1648 w zamian za Magdeburg. Leży na granicach Thuryngii, o *m.* 5 od Mansfeldu, 6 od Naumburgu. dł. 29. 52. ſz, 51. 28.

QUERHOEN, ob. Montoire.

QUERIGUT, zamek ktory ieſt głownym mieyſcem w *Donezan*, o *m.* 11 na płd. ku w. od Pamiers, 12 na z. od Perpignan, 4 na połn. od Montlouis.

QUESNE Margrabſtwo, ob. Bouchlet.

QUESNOY, *Caſuetum*, albo *Quercetum*, m. mocne we Fr. w Haionii, z ſtarym zamkiem, klaſztorem Retemelſkim, Poczęcia, Wizytek i panien Miłoſiernych, tudzież z Opac. panien, zakonu S. Auguſt ktore czyni 10000 liw. Związkowi go wzięli r. 1712. Ale Fr. go tegoż r. odebrali. Leży na wielkiey rowninie o *m.* 3 od *Valenciennes*, 6 od *Cambrais*, 8 od Mons, 46 od Paryża. dł. 18. 17. ſz. 14. 47.

QUESNOY, m. Fr. w Flandryi z tytułem Margrabſtwa o *m.* 2 od Lille.

QUETEHOU, m. Normandſkie o *m.* 2 od Valogne.

QUETRENILLE, m. Fr. w Normandyi, w Dyecezyi i o *m.* 2 od *Coutances*.

QUEVAUVILLIERS, m. w Pikardyi o *m.* 3 od Amiens

QUEVILLY, m. Fr. w Normandyi nad Sekwaną o *m.* 1 od Rouen.

QUEYRAS, m. Fr. w Delfinacie o *m.* 4 od Mont-Dauphin, 5 od Briançon.

QUIANSI, ob. Kianſi.

QUIBO, wyſpa morza połd. na brzegu prow. *Veragua* w nowey Hiſzpanii. Mnoſtwo tam małp, i beſtyi dzikich znayduie ſię.

QUIBERON, połwyſpa Brytańſka na połn i o *m.* 3 od Belle-Isle. Ta połwyſpa doſyć ludna ieſt, lubo na *m.* 2 długa tylko, na ćwierć ſzeroka. Koniec iey ku połn: nie bardzo ieſt oddzielony od wyſepek, co formuie małą cieſninę, nazwaną *cieſnina Quiberon* od ktorey płynąć można kilką kanałami. Odnoga ta ieſt naylepſza przez ſwoie wygodne położenie w całey Europie. Anglicy wysiedli w Quiberon, r. 1746. Ale potym Xżę *Penthievre* kazał wyſtawić zamek mocny w ſamym weyściu do połwyſpy, ktory ieſt nazwany *Fort Penthievre*.

QUIEBOU, m. Normandſkie o *m.* 2 od *Saint Lo*.

QUIERS, albo Chiery. *Cherium*, wielkie i mocne M. Włoſkie w Piemoncie. Nie maſz we Włoſzech miaſta w ktorymby było więcey, iak tam ſzlachty. Leży na pagorku w gruncie bardzo miłym, otoczone polem okrytym winem i obfituiącym w to wſzyſtko cokolwiek do życia ieſt potrzebnego; na granicach Montferratu, o *m.* 3 od Turynu, 7 od Carmagnole. dł. 25. 25, ſz. 44. 53.

QUIERZY, *Cariſiacus* albo *Cariſiacum*, mieyſce w Dyecezyi Sweſſyoneńſkiey przy *Oiſe* o *m.* 1 od Chauny. Sławne ieſt w Hiſtoryi Fr. przez przebywanie tam Krolow Fr. z drugiego pokolenia, ktorzy tam mieli ſwoy pałac, gdzie zgromadzali ſie możnieyſi panowie. Odprawiło ſię tu 5 koncyliow.

QUILLAF, m. Fr. w Langwedoku o *m.* 5 od Aletu, na brzegu zachodnim rz. Aude, z tyt. Baronii.

QUILLEBEUF, *Quillebovium*, m. w wyż. Normandyi w pow. *Roumois*. Było doſyć znaczne pod Ludwikiem XIII. ale potym iego mury i fortyfikacye były zruynowane. Leży nad Sekwaną, o *m.* 7 na w. od *Havre-de-Grace*, 3 od *Caudebec*, 11 od *Rou-*

en. dł. 18. 15. ſz. 49. 30.

QUILMANSY, M. Afrykańſkie na brzegu Zangwebarſkim, w Kroleſtwie Melindſkim, w uyściu rz. Kwilmanſy. Nal. do Portugalczykow. dł. 59. 55. ſz. połd. 2.

QUILOA, Kwiloa, Krol. Afr. na brzegu Zangwebarſkim, między Mozambikiem i Melindą, na wyſpie Kwiloi. Jeſt tam M. i forteca tegoż im. kray żyzny i obfituiący w to wſzyſtko cokolwiek do życia ieſt potrzebnego. Portugalczycy go odkryli r. 1498, i przymuſili Krola do płacenia hołdu Krol. Portugalſkiemu. dł. 58. 45. ſz. połd. 20. 8.

QUIMBAIA, prow. Amer. połd. w Popayanie, ma *m.* 15. wzdłuż a 10 wſzerz, rozciąga ſię od rz. *Cauca* do Andres. Tegoż im. ieſt góra ogniſta w tymże kraiu.

QUIMPER-CORENTIN, ob. Kimper.

QUIMPERLAY, *Quimperleum*, m. Fr. w niż. Brytanii w Dyecezyi Kimperſkiey, z Opac. Bened. z trzema parafiami, klaſztorem Urſulinek, Kapucynow, Dominikanow pod im. Opac. Białego. Leży nad rzeczką Iſſotą, o *m.* 2 od morza, 3 od Port-Louis, 8 od Kemper, 115 od Paryża. dł 11. 50. ſz. 51. 53. ob Croix (S.)

QUINCAY, m. i Opac: Fr. fund: r. 654. o *m.* 1 od Poitiers; Zakonu S. Bened. czyni do r. 2500 liwr.

QUINCY, Opac. Fr. fund. r. 1133 w Dyecezyi Langreſkiey, o *m.* 2 od Tonnere, zakonu Cyſterſow, czyni do r. 2500 liwr.

QUINCY. m. Fr. w *Brie* o *m.* 2 od Meaux.

QUINGEY, albo QUIAGE, *Quingium*, m. Fr. w *Franche-Comté*, o *m.* 5 od Beſançon w pow. Doleńſkim. Leży nad Luwą ktora wpada w Douy. Jeſt niedaleko ztamtąd grota ſławna. dł. 23. 14. ſz. 47. 5.

QUINQUE-ECCLESIÆ, pięć kościołow, M. w Węgrzech niżſzych, z Biſk. pod Metropolią Strygońſkiego, i zamkiem dawnym, w ktorym umarł Soliman II. Ceſarz Turecki r. 1565. Opanowane było od woyſk Ceſar. r. 1686, i przy nich zoſtało, ieſt o *m.* 30. na połd. od Budy, 10 od Dunaiu. dł. 36. 35. ſz. 46. 6.

QUINTIN, *Quintinium*, M. Fr. w Brytanii z tyt. Xſtwa, erygowane r. 1691 dla Marſzałka *de Lorges*, i pięknym zamkiem. Leży w dolinie, nad rz. Goy przy wielkim leſie tegoż im. o *m.* 3 od *Saint-Brieux*, 90 na z. od Paryża. dł. 14. 44. ſz. 48. 26.

QUIR, nazwiſko iednego kraiu Auſtralnego, odkrytego r. 1606 przez Ferdynanda *Quiros* Hiſzpana.

QUIRIEU, m. Fr. w niż Delfinacie, w pow. *Viennois*, na wzgorku przy Rodanie o *m.* 7 na połd. od Lugdunu, dł. 23. ſz. 45. 45.

QUISSAC, m. w Langwedoku, w Dyecezyi Niſmeńſkiey, o *m.* 2 od *Raure*.

QUISTELLO, m. Włoſkie w Xſtwie Mantuańſkim, na brzegu wſchodnim Seccyi, o *m.* 1 i poł od iey uyścia do Padu; ſławne ieſt przez potyczkę, ktora ſię tu odprawiła 15 Septembra r. 1734 między Ceſarſkiemi i Francuzkiemi woyſkami. Marſzałek Broglio był tam nieſpodzianie napadniony.

QUITO, *Quitoa*, Audyencya Krol. albo Wielkorządztwo w Amer. połd. w Peru. Ma *m.* 70 wzdłuż, a 30 wſzerz. Graniczy na półn. z Popayanem, na połd. z Audyencyą Limańſką, na z. z morzem połd. na w. z kraiem Amazońſkim. Zamyka w ſobie właściwie Quito, los Quixos i los Paçameres. Znayduie ſię w tym kraiu złoto, krowy, owce, w obfitości, i owoce wſzelkiego rodzaiu. Za *Inkaſſow* było to oſobne Kroleſtwo. Quito ieſt w nim ſtołecznym mia-

ſtem. Jeſt to wielkie i mocne M. doſyć obronne, ktore ma Biſk. ſuffr. Limańſkiego. Jeſt rezydencyą Podſkarbiego Krolewſkiego, i innych Urzędnikow Audyencyi Krolewſkiey. Leży na dolinie piaſzczyſtey i ſuchey, graniczy na połn. i z. z górami bardzo przepaściſtemi. dł. 302. 15. ſz. połd. 13. 17.

QUITRY powiat Fr. z tyt. Margrabſtwa o *m.* 4 od Giſors.

QUIXOS (los) Quixi, prow. Amer. połd. w Peru; ſkłada część Audyencyi Quito.

R

RAAB, lub JAWARYN, *Jaurinum*, małe ale bardzo mocne m. w Węgrzech niżſzych, ſtoł. Hrabſtwa Jawaryńſkiego, z zamkiem, Akademią i z Biſk. pod Metropolią Strygońſkiego. Dobyli go byli Turcy pod Amuratem III, utraciwſzy wprzod na 20000 ludzi, ale wkrotce odebrał go im w nocy Hrabia Palfi, i wſzyſtkich znaydujących ſię tam Turkow w pień wyciął. Leży nad zbiegiem rz. Raaby i Rabnicy, ktore niedaleko wpadaią do Dunaiu, o *m.* 13 na z. od Strygonia, 10 od Prezburga, 20 od Budy, 22 od Wiednia dł. 35. 40. ſz. 47. 45.

RAARSA, wyſpa na morzu Szkockim, iedna z Weſternow, długa na *m.* 3, ſzeroka na milę; Laſy iey obfituią w mnoſtwo ieleni.

RABA, mała rzeka w Woi. Krakowſkim, wypływa z granic z Stwa Spiſkiego, płynie od połd: ku połn: popod Dobczyce, około Bochni, wpada niedaleko uyścia Solnego do Wiſły. Nad nią ſą tegoż im. dobra.

RABASTEENS, *Rapiſtagnum*, *Caſtrum Rabaſtenſe*, dawne m. Fr. w Langwedocyi wyż. w Dyec. Albeńſkiey, z ſtarym zamkiem bardzo nadruynowanym, rownie iako i miaſto. Jeſt nad rz. Tarną; o *m.* 6 na z. od Alby. dł. 19. 22. ſz. 43. 50. Tegoż im. m. w pow. Bigorreńſkim, o *m.* 4 na połn. od Tarbes.

RABAT, *Rabacha*, wielkie i piękne M. Afrykańſkie, w prow. Tremeſenie. w Krol. Fezańſkim, z dobrym zamkiem i portem; Zdobią go przepyſzne Meczety i piękne pałace. Leży nad uyściem rz. Burregregi; Jakob Almazor był iego założycielem. dł. 11. 30. ſz. 33. 40.

RABENAU, m. w Miſnii, pod Meiſſen.

RABENSTEIN, m. Niem. w Auſtryi niż. w okolicy Wiener-Wald, o *m.* 4 na połd. od Satzu.

RABSZTYN, m. w Woi. Krakowſkim z zamkiem, z Stwem płacącym kwarty zł. 3389 ktore ieſt w emfiteuzie Mieczkowſkich. Jeſt w pow. Krak: na połn. Olkuſza. Poblizko leży góra tegoż im. bogata w kruſzec.

RĄBCZYCE, Stwo w Woi. Sandomirſkim, w pow. Pilznińſkim, kwarty płacące zł. 6188.

RABERG, m. w Cyrkule Miſnii, o *m.* 3 na połn. ku w. od Drezna.

RABODANGE, Margrabſtwo w Normandyi, o *m.* 3 na połd. od Falezyi.

RABY, ob. Gratow.

RACADOW, o *m.* 3 od Kaliſza, gniazdo zgaſłey familii Racadowſkich.

RACHANIE, m. w Woi. Bełzkim, z pałacem i ogrodami pięknemi imienia Cetnerow, w miłym położeniu, od Tyſzowic *m.* 3. Pod pan. Auſtr.

RACHOW, m. w Woi. Sandomirſkim, nad Wiſłą, o milę od Zawichoſtu.

RACKHASBURG, lub RACKERSBURG, *Raclitanum*, *Racosburgum*, *Rachelburgum*, dawne i mocne m. w Styryi niż. Blizko miaſta leży na górze zamek i Ar-

ſenał. Pamiętne ieſt porażką Turkow r. 1418. Leży na kępie oblaney rz. Muerą, o *m.* 9 na połd: ku w. od Gratzu, 40 od Wiednia. dł. 34. 8. ſz. 46. 54.

RACIĄZ, *Racienſum*, m. pow. w Woi. Płockim z zamkiem, drzewem zabudowane, między błotami, niedaleko Nieſzawy o *m.* 8 od Płocka. Powiat Raciązki ma Kaſztelana, ſeymikuie z innemi pow w Raciążu. Tegoż im. w Woi. Kuiawſkim.

RACIBORZ, *Ratiboria*, piękne m. Szlązkie, ſtolica Xſtwa Raciborſkiego z zamkiem. Duńczykowie ztąd od oblężenia odſtąpić byli przymuſzeni r. 1627, dobyli go zaś Szwedzi r. 1633, i 1642. Leży nad Odrą, ktora tu nakſztałt bagna wylewa, w okolicy żyzney i obfitey w owoce, o *m.* 6 na połn. ku w. od Opawy, 14 od Opola, 57 na w. od Pragi, 8 od Jagerndorfu. dł. 35. 59. ſz. 50. 14. Xſtwo Raciborſkie miało Xżąt iuż to ſwych, iuż też Piaſtow, iuż to Krolow Czeſkich, iuż dom Auſtr; a teraz należy do Krola Pruſkiego.

RACIBOROWICE, w Xięſtwie Oświecimſkim, gniazdo Domu Raciborowſkich.

RACŁAWICE, dobra w Krakowſkim, blizko Nowey góry.

RACONI, Rakonia, m, Włoſkie bardzo ludne w Xſtwie Piemonckim; Jeſt w gruntach urodzaynych, i w położeniu weſołym, o *m.* 4 na połn: ku w. od Saluzzy nad Graną i Makrą. dł. 25. 15. ſz. 44. 36.

RACZA, w Woi. Witebſkim w pow: Orſzańſkim dobra obſzerne między wodami, o milę od Odrucza.

RĄCZA, w Woi. Mazowieckim.

RACZKOW, m. w Woi. Kaliſkim.

RADANTZ, m. w Mołdawii górney, z Katedrę Biſk. Greckiego.

RADE, termin Fr. znaczy ſtanowiſko okrętowe, czyli to mieyſce na morzu nieco od brzegow, gdzie mogą rzucać kotwice okręty i bydź beſpieczne od niektorych wiatrow.

RADEBURG, lub RADEBERG, m. w Cyrk. Miſnii, nad Rederą, z zamkiem, wſławione wolnemi na bydło i zboże iarmarkami, o *m.* 2 na połn. od Drezna.

RADEGAST, wieś i grod w Xſtwie Anhalt-Deſſau. Toż nazwiſko ieſt rzeki w Xſtwie Meklemburſkim, ktora w dalſzym biegu zowie ſię Stöpenitz.

RADEGONDE, (S.) ob. Jard.

RADEN, *Radzyn*, m. Krolewſkie w Woi. Chełmińſkim, przedtym Stwo płacące kwar. zł. 5088, i mieyſce ſądow ziem: teraz Amt Pruſki, zniſzczone woynami i ogniem. Ma zamek i mieſzkańcow pracowitych. Leży nad rz. od Grudziądza na połd: ku w. o *m.* 3.

RADICOFANI, *Radacofanum*, m. Włoſkie, w Xſtwie Toſkańſkim, w pow. Sienneńſkim z zamkiem. Leży pod wyſoką górą tegoż im. o *m.* 8 na połn. ku z. od Orwietty.

RADLICE, dobra niedaleko Kaliſza, na ktorych ſię piſze Radlickich familia.

RADLNO, pod Tarnowem, gniazdo Radlińſkich.

RADŁOW, w Woi. Krakowſkim, z kościołem pięknym, w ktorym ſię daie widzieć nadgrobek Macieiowſkiego Arcy-Biſk: Gniezn. Wielkie tu ſtawy założył Zbigniew Biſkup Krak. a pałacem i ogrodami ozdobył Opalińſki Marſzałek W. Koron. Leży w miłey rowninie nad Dunaycem o *m*, 2 od Woynicza. dł. 40. ſz. 53.

RADNA, m. Węgierſkie w Cyrk: Zatyſzańſkim, w Hr. Aradzkim, należy do Xcia Modeny.

RADNOR, *Rodnoria*, m. An-

giel. w prow: Wallii, ſtoł. Radnoshiry, z tyt: Hrabſtwa, naypłodnieyſzey krainy, w tey prow. Zawiera lanow ziemi 310000. Miaſto wyſyła Deput na park. a drugiego Hrabſtwo. Jeſt o *m.* 60 na połn. ku z. od Londynu. dł. 14. 28. ſz. 52. 23.

RADOIEWICE, dobra w Inowrocławſkim, od ktorych Radoiewſcy ſię zwać poczęli.

RADOLIN, m. w Poznańſkim, a teraz pod pan. Pruſkim w Kreiſamcie Nowodworſkim, gniazdo ſławney familii Radolińſkich. Leży blizko rz. Noteć, i m. Trzelanki.

RADOM, *Radomia*, znaczne M. powiatowe, w Woi. Sandomirſkim, z Stwem grod. ktore płaci kwarty *zł.* 1989. Pozoſtaią znaki, iż było dawniey obmurowane. Zdobią go Kollegium i ſzkoły Piarſkie, kościoł Bernar. Benedyktynek &c. Ma ſwe ziemſtwo grod, i Kaſztelanią. Dawniey trybunałem Kommiſſyi woyſkowey i ſkarbowey, a r. 1767 konfederacyą generalną tu uſtanowioną pod laſką Radziwiłła i Brzoſtowſkiego przy wſparciu Moſkiewſkim wſławione. R. 1656 wodz Szwedzki Aſchenberg tu woyſka Pol. poraził i miaſto ſpuſtoſzył. Leży nad rz. Mleczką, o *m.* 4 od Szydłowca, od Końſkich 10, od Warſzawy 14. dł. 39. 10 ſz. 51. 15. Powiat Radomſki ma ſwych Urzędnikow, ſeymikuie z Wdztwem. leży w gruntach rownych i urodzaynych, maiących w wielu mieyſcach rudy żelazne.

RADOMSKO, mierne m. powiatowe w Woi. Sieradzkim, z Stwem grod. ktore płaci kwarty zł. 1968, będącym w poſſeſſyi emfiteutyczney Rychłowſkich. Przedtym znaczne, i pamiętne ziazdami pod Jagiełłem, i przenieſieniem tu Trybunału w czaſie zarazy Piotrkowſkiey, teraz kilką kościołami, i handlem wielkim kaſzy ieſt zalecone. od Piotrkowa *m.* 5, od Wielunia 8.

RADOMYSL, m. w Woi. Wołyńſkim, w pięknym i dobrym położeniu, nad rz. Czernikową, o *m.* 10 po niżey Zytomierza. Ztąd Dom Radomyślkich. Tegoż im. m. w Woi. Sandomirſkim, pod pan. Auſtr. od Przecławia *m.* 2, od Dąbrowy 3. Zdobi go klaſztor Auguſtynianow. Inne m. tegoż im w Woi. Lubelſkim, z dawnym kościołem.

RADOSZEWICE, dobra w Woi. Sieradzkim, dane z innemi wielą włościami od Bolesława Krzywouſtego Gieſkowi Czechowi, w nadgrodę iego uſług woiennych. Podzielona iego familia z czaſem, od rożnych tych dobr rożne wzięła nazwiſka.

RADOSZCZ, Krolewſczyzna, w Brzeſkim Litt. płaci kwarty zł. 100.

RADOSZYCE, m. w Woi. Sandomirſkim, Stwo podległe prawu dożywotniemu i emfiteutycznemu Małachowſkiego Podkanclerzego Koron. Dziś żelaza wydawaniem w dwoch piecach wielkich iednym we wſi zwaney Krolewiec, drugim w mieyſcu zwanym *Antoninow*, od imienia Antoniny z Rzewuſkich Małachowſki Podkanclerzyny Koron. i fryſzerkami *Małachow*, i *Łęczen* wſławione. Miaſto ieſt na trakcie pocztowym, o *m.* 3 od Końſkich, 4 od Małogoſzcza. dł. 43. 6. ſz. 52. 1.

RADOSZKOWICE, m. w Woi. Mińſkim, z Stwem płacącym kwarty zł. 3199. Miaſto ma dawny zamek: ſławne ieſt obozowaniem tu Zygmunta Auguſta z licznym woyſkiem r. 1658. Leży nad Wiazyną, o *m.* 3 od Kraſnego Sieła, 9 od Mińſka.

RADOWELZA, m. w Auſtryi nad rz. Sawą, w Xſtwie Karynthii, dziedziczne familii Xżęcey, blizko Raſmansdorf.

RADSTATT, m. w Arcy-Bisk: Salisburskim, nad rz. Ens, ktora w pobliżkości iego wypływa.

RADUN, m. w Woi. Wileńskim, w pow. Lidzkim, od Lidy ku poln: na z. m. 5. Stwo Raduńskie płaci kwarty zł. 2510.

RADUNIA, *Rodaunus*, rz. w Prusiech, wypływa z pod Uchau, i łączy się z Motławą pod Gdańskiem. Gdańszczanie używaią iey wod do warzenia piwa, lubo te dla rożnych ściekow,nie są czyste.

RADWANOWICE, dobra w Woi. Krakowskim gniazdo Radwanowskich.

RADWANKOW, dobra szlacheckie w Poznańskim, gran. z Brzezą.

RADYMNO, m. w Woi. Ruskim, w ziemi Przemyslskiey, a pod pan: Austr. w Cyrk. Samborskim, ma kilka kościołow, i domow murowanych. Zydzi handel prowadzą. Leży nad Sanem, o m. 2 od Jarosławia.

RADZANOW, m. w Woi. Płockim, drzewem zabudowane, z zamkiem starym na skale; Leży nad rz. Wskrą, między błotami, o m. 2 od Raciąża, 8 od Płocka. Było dziedzictwo Radzanowskich familii zgasłey r. 1630.

RADZICE, Stwo w Woi. Sandomirskim, w pow. Opoczyńskim, płacące kwarty zł. 1161 w possessyi emfiteutyczney Małachowskiego Pod-Kancl: Koron.

RADZIECHOW, m. w Woi. a pod pan. Austr: w Cyrk Bełzkim od Staianowa około m. 2. od Buska. Zdobi go obszerny pałac. Należy do imienia Mierow.

RADZIEIOW, m. powiatowe, w Woi. Brzeskim Kuiaw: seymikami Woiewodztwa Kuiaw. i Inowrocławskiego wsławione, z Stwem płacącym kwarty zł. 625, przedtym zamkiem dobrym zaszczycone, dziś zdobią go kościoły piękne, rezydencya XX. Piarow, i niektore kamienice. Leży blizko ieziora, o milę od Kruszwicy, 7 od Torunia, 8 od Gniezna, 10 od Łęczycy, 12 od Poznania, 24 od Warszawy.

RADZIEIOW, w Woi. Rawskim niedaleko Biały, dziedzictwo familii Radzieiowskich, z pałacem wspaniałym i pięknemi ogrodami. Tegoż im. dobra w Krak: o milę od uyścia solnego.

RADZIEIOWICE, z zamkiem wieś w ziemi Sochaczewskiey, niedaleko Mszczonowa gniazdo familii Radzieiowskich.

RADZIŁOW, w Woi. Mazowiec. od Wąsosza o m. 4. Jest stoł. powiatu w ziemi Wizkiey.

RADZIWILISZKI, m. w Woi. Trockim, w powiecie Upitskim, nad rz. Memlą przy gran. Semigallii, o m. 5 od Birza ku poln. na z. Tegoż im. w Xstwie Żmudzkim od Sadowa m. 2.

RADZIWIŁŁOW, m. w Woi. Mińskim z zamkiem, fundowane od Xżąt im. tegoż, w pięknym położeniu, od Borysowa ku w. o m. 5. Tegoż im w Woi. Mścisławskim pod pan. Rossyi, nad rz. Sozą, od Hieronymowa na połd. o m. 3. Inne w Woi. Wołyńskim przy lasach obszernych, o milę od Brodow, 2 od Leśniowa.

RADZYMIN, m. w ziemi Warszawskiey, pałacem, a osobliwie ogrodem pięknym zaszczycony, o m. 3 od Warszawy. dł. 44. 8. sz. 53. 7.

RADZYN, m. w Woi. Lubelskim, sławne wspaniałym bardzo pałacem i ogrodem, w miłym położeniu, należące do imienia Potockich, o m. 4 od Łukowa.

RADZYN, ob. Raden.

RAGATZ, m. Szwaycarskie w pow. Sargańskim, nad rz. Tamminą, niedaleko Renu.

RAGEMEHALA, m. Indyiskie w stanach Wiel. Mogołu, w Krol. Bengalskim, niedaleko Gangiesu. dł. 104. 15. sz. 23. 20.

RAGNET, lub RAGNIT, m. Pruskie nad Memelem, handlowne,

od Tylży ku w. na *m*. 2. dł. 43.8. ſz. 53.8.

RAGUN, m. Niem. w Xſtwie Anhalt-Deſſau, na wyſpie oblaney rz. Muldą, o *m*. 2 na połn. od Deſſau.

RAGUSA, Raguza, ſtolica Rzpltey Raguzańſkiey, w Dalmacyi. Rząd iey ieſt Aryſtokratyczny uformowany nakſztałt Rzepltey Weneckiey, procz że Xżę iey zowiący ſię Rektorem ieſt dwoch mieſięcznytylko. M. nie ieſt ani pięknem ani znaczne, ledwie zawiera duſz na 6000. Ma ſwego Arcy-Biſk. Senat złożony z 60 oſob, port obronny, i fortecę dobrą. Trzęſieniem ziemi r. 1667. prawie pochłonione zoſtało. r. 1762. dla gwałtownych kłotni między ſzlachtą zoſtawała Rzplta bez rządzcy. Grunta iey ſą nieplodne; doſtarczaią im żywności Tureckie Prow. Pobliżſze wyſpy iey ſą urodzayne, i ozdobione pięknemi pałacami. Miaſta ſtraż odbywa gwardya Węgierſka. Cudzoziemcow na noc w oſobnych zamykaią kwatertach; niepozwalaią ſzpad ſzlachcie noſić. W lecie bramy miaſta na 3 godziny, a w zimie przez półtory tylko ſą otwarte. Leży nad morzem, o *m*. 24. na połn. ku z. od Skutary, 66 od Zary, 84 na w. od Belgradu, 44 na połn. od Brunduzium. dł. 36. ſz. 42. 30. O *m*. 2 na połd. leży miaſto dawne Raguza, niegdyś *Epidaurus*. Raguzańſka Rzplta, ieſt małe Państwo w Dalmacyi, panuie nad wyſpą Agoſtą i Melodą, zoſtaie pod protekcyą Ceſarza Tureckiego, kroremu płaci haraczu rocznie 25000. czerw. zł. to ieſt 150000. liwr. dla uwolnienia ſwych poddanych w Państwie Ottomańſkim od wſzelkich opłat. Także pod prot. Wenetow, ktorym płaci 10000. cekinow, czyli 110000 liwr. i Krola Neapolit. ktoremu na znak hołdu poſyła co rok 12 ſokołow. Raguza ieſt M. S.

RAHODOSZCZ, w pow. Pińſkim dobra dożywotnie Orzeſzkow gran. z Gniewczycami, płacy kwarty zł. 559.

RAIAPUR, *Raiapora*, m. Indyiſkie w Krol. Wizapurſkim, blizko brzegow Malabaru. Francuzi dom tu ſwoy maią. Mieſzkańcow bogaci znaczny handel ſaletry, pieprzu i płocien. Leży nad rz. tegoż im. o *m*. 20. na połn. od Goy. dł. 91. 15. ſz. 17.

RAJEWISZCZE, w Woi. Brzeſkim Lit. na gran. z. Chełm.

RAIN, *Raina*, piękne i mocne m. Niem w Bawaryi nad Ahą przy zbiegu Dunaia z Lechem, o *m*. 2 od Donawerty, 3 od Neuburga na z. dł. 28. 15. ſz. 48. 44. Tegoż im. w Hr. Cylleyſkim z dobrym zamkiem nad Sawą, o *m*. 10 na z. od Cylleyu. dł. 33. 55. ſz. 46. 14.

RAITEN-HASLACH, klaſztor wiel. Cyſterſow w Bawaryi, w Regencyi Burghauzeńſkiey nad Saltzem, o *m*. 2 od Burckhauſen.

RAKANCISZKI, Krolewſzczyzna w Woi. i pow. Wileńſkim, płaci kwarty zł. 1406.

RAKAYCZE, ſtwo w Woi. Trockim, płaci kwarty zł. 571. emphiteuſis Ur. Goreckiego.

RAKISZKI, w pow. Wilkomirſkim, dobra dawniey lenne, a teraz dziedziczne Tyzenhauzow.

RAKONICK, *Raconicum*, Rakownik, m. Czeſkie, ſtoł. Cyr. Rakoneckiego nad rz. wpadaiącą do Mizy, ieſt Krolew. o *m*. 12 na z. od Pragi, 26 od Egry. dł. 31. 32. ſz. 52. 6.

RAKOW, *Racovia*, m. w Woiew. Sandomirſkim, wybudowane w mieyſcu puſtym około r. 1580. od Sieninſkiego Kaſztelana Lwowſkiego, ktore tak od raka herbu żony ſwey z domu Gnoieńſkiey nazwał. Stało ſię potym ſi. ſiedliſkiem Aryanow, i Socynianow, ktorzy tu ſwą mieli ſzkołę i Drukarnią, ale r. 1645. wypędzeni ztąd zoſtali. Katechizm Rakowſki od niego ma nazwiſko. Leży niedaleko Wiſły na połd. Sandomierza. Teraz ieſt

zniszczone. dł. 43. 12. sz. 53. 5.

RAKOW, m. w Woi. Mińskim, od Zasławia, o *m.* 2 na połd. Tegoż im. m. w Woi. Bracławskim.

RAKOSCH, Kroisbach, lub Krebsbach, m. Węgier. w Cyrk. Saprońskim, nal. do Bisk. Raabeńskiego. Tegoż im. iest pole blizko Pestu leżące, sł. seymami Węgrow, i obieraniem Krolow.

RAMA, *Ramatha*, dawne M. Azyatyckie w Palestynie. Prowadzi handel galasem, senesem, i gummą Arabską, ktorą Arabowie zbieraią w puszczach, i tu co tydzień przynoszą. Jest w rowninie wesoley, ale w gruntach bardzo piaszczystych, *m.* 3 od Jaffy, 8 na poln ku z. od Jerozolimy. dł. 52. 30. sz. 32. Jest inne blizko *Emaus.*

RAMADA, m. Ameryki połud. w Krol. nowey Grenady, w Wielkorządztwie S. Marty, pod gorami Nega, o *m.* 40 na w. od S. Marty. dł. 308. 55. sz. 11. 10.

RAMANANCOR, Ramanankorskie wyspy są na morzu Indyiskim ku brzegom *de la Pecherie*, niedaleko kraiu Marawow. Ma w około na *m* 9. Niedzie się tu widzieć, iak kilka wsi i ieden kościoł. Grunta są bardzo piaszczyste dł. 97. 20. sz. 9. 25.

RAMATHALI, na pomorzu Malabarskim, o *m* 6 na połd od Mahy.

RAMBERT-LE-JOUG, (S.) *S. Ragnebereus*, *Occianum*, m. Fr. w pow. *Bugey*, z Opac. Bened. Leży pod górą Jura, gdzie się zowie *le Joug*, o *m* 7 na połn. ku z. od Bellay dł. 23. 3. sz. 35. 53.

RAMBERT, (S.) m. Fr. w pow. Forez nad Ligierą, gdzie ta bydź żeglowną zaczyna; ma Kollegiatę, o *m.* 1 od Montbrison.

RAMBERVILLIERS, *Rambervillenæ*, m. Fr. i Kasztel. w Lotaryngii; Jest mieyscem wiel. handlu. dla krainy *la Voge* na zboże. Leży nad *Mortagne*, o *m.* 6 od Epinal, 12 od Nancy, 82. od Paryża. dł. 24. 18. sz. 48. 20.

RAMBOUILLET, *Rambolitum*, m. wyspy Fr. w pow. *Hurepoix*, z przepysznym zamkiem w ktorym umarł Franciszek I. r. 1547. i z tyt. Xstwa Parostwa. Należy do Xcia *de Penthievre*. Jest, o *m.* 10 na połd. ku z. od Paryża., 4 od Maintenon.

RAMBURES, m. Fr. w Pikardyi, o milę od Oisemont.

RAMERU, Opac. Bernar. nad *Aube*, blizko *Arcis*, o *m.* 6 od Troyes na połn.

RAMILIES, *Ramiliæ*, wieś w Brabancyi Austr. blizko źrzodła Gheety, o *m.* 4 na połn. od Namuru, sł. batalią, ktorą tu wygrali *Marleborough* i *Auverkerque* nad Francuzami hetmanionemi od *Villeroi*, i Xcia Bawaryi d. 23. Maia, r. 1706.

RAMMELSBERG, niekształtna góra w Xstwie Wolfenbutel, niedaleko od Goslaru, sł. przez swe szyby srebrne.

RAMMETS, lub RAMEKES, m. Hollend. przy wniyściu portu miasta Middelburg.

RAMPANO, nazwisko portu i m. Grecyi w pow. Brazzo di Maina, w Morei; dł. 40. 52. sz. 36. 54.

RAMSLOW, dawne Opac. w Xstwie Zelleńskim, ktore się składa z 4 Kanon. i Dziekana, iest na z. Zelli.

RANCON, m. Fr. o *m.* 6 na połn. od Lemowiki.

RANDAN, *Randanum*, m. Fr. w Arwernii niż. blizko Alliery, o milę od *Aigueperse*. Sławny *Guesclin* przytym poległ mieście, r. 1380. Gubernator Ang. do iego grobu przyniosł mu klucze. Ma tyt Xstwa.

RANDERSON, lub RENDE., dawne m. Duńskie w Nort-Jutlandyi, wsławione obfitym połowem łososiow. Leży nad Guldą, o *m.* 6 na połn. od Archus.

RANDAU, Randowa, rzeka w Saxonii wyż. ktora uchodzi do Ukry, a od ktorey zowią się cyrkuł Randowski, w ktorym iest Sztetyn.

RANGAMATI, m. Indyiſkie w końcu państw W. Mogoła. Idąc z Daki do Rangamaty w rzekach ktore przebywać trzeba, wiele znayduie ſię Krokodylow, co czyni tę drogę niebeſpieczną ſz. 27.

RANGRAID, m. Niem. w Xſtwie Juliaceńſkim nad rz. Worms, o *m.* 5 na połn. ku z. od Juliaku.

RANKUSZKI, w pow. Upitſkim, nad rz. Zwolą.

RANSTADT, (Alt) m. blizko Lutzen, ob. Alt-Ranſtadt.

RANTZOW, Hr. w Xſtwie Holſztyńſkim, przedane od Hrab. dziedzicznych Hr. Rewentlawſkim. Jeſt o *m.* 6 na w. ku połd. od Kielli.

RAOLKONDA, ſł. mieyſce w Indyi w prow. Karratyce, w państwie Krola Wizapurſkiego, o *m.* 50 od Golkondy, gdzie znayduią ſię bogate minery dyamentow. dł. 9½. 35. ſz. 14. 30.

RAON l'etape, *Rado*, m. Fr. w Lotaryngii, w Hr. Salmeńſkim nad zbiegiem Etapy z Meurthe, o *m.* 3 od S. Die, 7 od Lunewilu. dł. 24. 32. ſz. 48. 26.

RAPA, lub Roppa, rz. w Woiew. Krakowſkim, wypływa z gór po za Gorlicą, płynie pod Biecz, wpada do Wiſłoki przy Jaſle. Ponadrzeczni mieſzkańcy zbieraią pianę z tey rzeki, i ſol z niey warzą.

RASNO, dobra w Breſ. Lit. na gran. Podlaſia. Tegoż im. Stwo w Mściſławſkim, płaciło kwarty zł. 446.

RASZKOWA, m. w Woi. Bracław. nad Dnieſtrem, zalecone iarmar. w dobrym położeniu, ieſt od Rybnicy powyżey, o *m.* 5 przytym m. uchodzi do Dnieſtru mała rz. tegoż im.

RATHKOMNEK, m. Irl. w Hr. Korkeńſkim, deputuie na Parl.

RATHMANSDORF, m. Niem. w Karnioli wyż. nad lewym brzegiem rz. Sawy, *m.* 11, na połn. ku z. od Laubachu.

RATHOATA, m. Irl. w Hr. Eſt-Meath, o *m.* 5 na połd. ku z. od Molingary, deputuie na Parl.

RATINGEN, m. Niem. w Xſtwie Bergeńſkim, o *m.* 3 na połnocku w. od Duſſeldorpu.

RATISBONA, lub Regenspurg, *Reginopolis*, Ratyzbona, dawne, wiel. bogate, piękne i mocne M. Niem. Ceſarſkie i wolne w Bawaryi niż. z Biſk, pod Metropolią Salizburſkiego, ktorego Biſkup ieſt Xiążęciem Rzeſzy Niem. i mieſzka w Werth. Mieyſcem ieſt ſeymow Niem. Ma bardzo piękne budowle, wſpaniałe kościoły, i kilka Opactw męzkich i panieńſkich. Przepyſzny ieſt tu oſobliwie ratuſz, i w nim ſala wiel. w ktorey odprawuią ſię ſeymy rzeſzy Niem. Elektor Bawarſki oblegał ią bez ſkutecznie r. 1705. Leży nad zbiegiem Naby, Regen i Dunaiu, ktore bardzo wygadzaią iey handlowi. Przedtym było ſtoł. Bawaryi. Nad Dunaiem leży tam moſt, ktory ieſt naymocnieyſzym i naylepſzym z tych, ktore ſą na tey rz. Ratyzbona zoſtała wyięta od prawa Kadukowego we Fr. r 1770. Jeſt o *m.* 22 na połd. ku w. od Norymbergi, 25 od Monachium, 25 od Auſzpurga, 70 od Wiednia. dł. 29. 46. ſz. 48. 56. Biſk. Ratyzbońſkie ieſt nay mnieyſze ze wſzyſtkich, zawarte w Bawaryi, rozległe po nad brzegami Renu, od w. do z. na *m.* 8 a na 2 od połd. ku połn. Werth ieſt iego miaſtem pryncypalnym Założone było od S. Bonifacego. Kapituła ſkłada ſię z 24 Kanon. Biſkup niema nic do rozkazywania w Ratyzbonie, procz iż w ſwym pałacu tam rządzić może. Jeſt Xięciem rzeſzy Niem. poſiada niektore włości w Auſtryi, i nie ieſt ſuf. żadnego Arcy-Biſk.

RATONAU, forteca zbudowana na małey wyſepce o milę od Marſylii, aby ſłużyła za zaſłonę portowi Marſylſkiemu, tak iak zamek.

RATOLFZELLE, *Ratolficella*, Ratolfcella, mocne m. Niemiec. w Szwabii Auſtr. nad ieziorem Zeli. w Ladgrafstwie Nellenburſkim, o *m.* 6 na połn. od Dutlingi.

RATNO, m. w ziemi Chełmſkiey ſtwo płacące kwarty zł. 11676

w possessyi emfit. Pląterow. Miasto iest dobrze drzewem zabudowane. Dawniey dobry miało zamek, nad Prypeciem, z drugiey strony oblany rz. Turem; przytym zaś błota przyległe czyniły go obronnym. Leży *m.* 20 na połn ku w. od Chełma, 12 od Lubowli, 14 od Brześcia Litt.

RATSCHA, Racza, mieysce obronne w Węgrzech w Prow. Sklawonii, nad Sawą, ktora tu wpada do Dryny.

RATSCHDORF, po Węg. Retse, Ratzdorf, m. Węgier niż. w Komitacie Prezburskim, zalecone przedniemi winami. Zaszczyca się wielą przywileiami.

RATZBURG, lub RATZEBURG, *Raceburgum*, dawne m. i Xstwo Niem. w cyrkule Saxonii niż. z Bisk. suffr. Bremeńskiego, ktore na dobra świeckie obrocone zostało. Zdobi go zamek. Duńczykowie oblegali go próżno r. 1603. Leży iak na wyspie na górze oblaney ieziorem, o *m.* 5 na połd. ku w. od Lubeki, 5 na połn. od Lawemburga. dł. 28. 33. sz. 53. 47. Xstwo Ratzburskie erygowane z Biskup. mocą traktatu Westfalskiego r. 1648. Leży między Xstwem Lawenburg i Meklenburg-Schwerin, i dystryktem Lubeckim. Należy do panuiącego domu Xżąt Meklemburg-Strelitz, a ktory przeto ma mieysce i głos na seymach rzeszy Niem. i w Cyr. Saxonii niż. Xstwo ma na *m.* 3 w około w kwadrat. Prócz wsi 70, zawiera, i kilku miast zawiera niektore dobra szlacheckie.

RATZPBUR, m. w Cyr. Saxonii wyż. w dystryktcie Polzimskim, nad rz. Zarną.

RAWA, *Rava*, dawne, i znaczne M. S. Wdztwa Rawskiego, drewniane, ale dosyć ludne z starym zamkiem wystawionym od Kazimierza W. na wzgórce, w ktorym dawniey czwartą część dochodow z Krolewszczyzn, na utrzymanie pogranicznych żołnierzy, Archivum Koronne i więzniow znacznieyszych chowano. W nim naturalny syn Karola Krola Szwedz. Bandisius wódz woysk Gustawa Krola Szwedz. Streff, i Teuffel &c. Pruscy wodzowie więzieni byli. Ma szkoły liczne, Kollegiatę, kościoły piękne, osobliwie po-Jezuitow, i Augustynianow, mieyscem iest seymikow i sądow, a dawniey r. 1562. Komissyi Skarbowey Koron. Leży w błotach nad Rawą rzeczką, ktora uchodzi do Bzury, od Łowicza *m.* 5 od Piotrkowa 8. od Wolborza 6. od Warszawy 13. dł. 37. 54. sz. 51. 50. Wdztwo Rawskie, prowincya Mazowsza w Wielkiey-Polszcze, graniczy z Sandomirskim, Łęczyckim, Brzeskim Kuj. Płockim i Mazowieckim. Należało niegdyś do Xiąząt Mazowieckich, po ktorych familii wygasłey zostało przyłączone do Polski. Dzieli się na 3. ziemie Rawską, Gostyńską i Sochaczewską. Podług Konstytucyi r. 1766. seymiki poselskie każda ziemia odprawuie u siebie, i obiera po 2 Posłow, Deputackie zaś i Gospodarskie miewaią wszystkie razem w Bolemowie, i koleyno z każdey ziemi po 2 wysyła Deput. na Trybunał Koronny. Senatorow ma Wdę, i Kasztelanow 3. Rawskiego, Sochaczewskiego, i Gostyńskiego; stwo grod. Rawskie płaci kwarty 1189 podległe prawu Emfiteutycznemu Lanckorońskiego. Herb Wdztwa iest orzeł czarny z literą R. na piersiach; mundur zaś, żupan biały, kontusz ponsowy z obszlegami czarnemi, i guziki złote z literą R. W tym Woi. zawiera się Xstwo Łowickie.

RAWA, m. w Woi. Bełzkim, sł. bawieniem się tu przez 3 dni Piotra I. Cara Mosk. z Augustem II. Krolem Pol. r. 1698. a zaś 1716. mianą rozmową między Posłami stanow skonfederowanych i Saskiemi. Jest pod pan. Austr od Potylic o milę, od Benza na połd. ku z.

m. 4. od Lwowa na połn. 8. od Tomaszowa 4. od Zamościa 7.

RAWAMOLICZNA, m. w Woi. Rawſkim, małe, nad rz. Rawą, niedaleko miaſta Rawy leżące.

RAUDNITZ, m. Czeſkie, w Cyrkule Rakoneckim, nad Elbą, o *m.* 5 na połn. od Slanicy, z zamkiem, w ktorym Xżęta Lobkowiczowie rezydować zwykli.

RAVELLO, *Rabellum*, m. Włoſkie w Krol. Neapol. w Pryncypacie bliż. z Biſk. przyłączonym do Skaleńſkiego. Zbudowane było r. 1086. ozdobne ieſt wielą pięknemi domami, i wſpaniałemi pałacami. Ma tytuł Xſtwa. Jeſt o milę od morza, 4 na z. od Salerny, 1 od Skali, 8 od Neapolu. dł. 32. 12. ſz. 40. 38.

RAVENNA, Rawenna, dawne i bardzo ſł. M. Włoſkie w ſtanie Papiezkim, ſtoł. Romanii, z Arcy-Biſk. z 2 Akad. z kilką kollegiami, 4 Opac. i wiel. liczbą domow zakonnych. Miaſto to tak dawniey ſł. dziſiay mało ieſt ludne, i nikczemnie zabudowane. Wydało wielu bardzo ludzi ſł. w każdym rodzaiu między innemi Spretus, Piotr Thomaius, Rubeus, Hier. Faber, Hier. Maluſelli, Piotr de Honeſtis, i kilka Pap. ztąd byli rodem. Jeſt w gruntach żyznych, i w miłym położeniu, lubo w mieyſcu nieco błotniſtym, o *m.* 1 od morza nad rz. Montoną, ktora wiele innych w ſiebie zabiera, o *m.* 15 na połd. ku w. od Ferrary, 15 na w. od Bononii, 23 od Florencyi 65 od Rzymu. dł. 19. 23. ſz. 44. 25.

RAWENSBERG, *Ravensbergensis Comitatus*, Hr. Niem. w Weſtfalii, gran. na połn. z Biſk. Mindeńſkim i Oſnabruckim, na w. z Lemgowią, na połd. z Biſk. Paderbornſkim, na z. z Monaſterſkim. Nazwiſko bierze od zamku Rawensberg, ktory ieſt, o *m.* 8 na połd. ku w. od Oſnabruku. Należy do Krola Pruſkiego, i przeto niema oſobnego głoſu w Cyr. Weſtfalſkim. Katolicy i Luteranie w rowney tam zoſtaią wolności, ale pierwſi w większey liczbie. Co do rzadu należy od regencyi Mindeńſkiey.

RAWENSBURG, lub RAWENSBERG, *Ravensburgum*, wolne M. Ceſarſkie w Szwabii w Algowii, położone w dolinie nad rz. Schutz. Za miaſtem ieſt zamek na wzgórce, ktory nal. do domu Auſtr. Mieſzkańcy od prawa Kadukowego wyięci ſą we Fr. r. 1775. katolicy i Luteranie iedneż maią prawa, i w równey liczbie na magiſtraty wybierani bywaią. Do m. nal. dobra Schmalek. Rawensburg ieſt, o *m.* 4 na połn. od Buchorn, 6 od Lindau dł. 27. 21. ſz. 47. 41.

RAWENSTEIN, *Ravenſteinum*, m. i Hr. w Brabancyi, z dawnym i mocnym zamkiem. Należy do Elektora Palatyna przez ſukceſſyą Juliacką, ale Hol. maią moc trzymać w nim ſwoy garnizon. Jeſt nad lewym brzegiem Mozy na pograniczu Geldryi, o *m.* 4 od Nimegi, 6 od *Bois-le-Duc*. dł. 23. 10. ſz. 51. 50.

RAWERSBERG, Opac. Bernar. w Wattenie.

RAWICZ, znaczne m. w Woiew. Poznańſkim, porządne, regularnie zabudowane, tak iż w iednym otworzyſtym ſtoiąc mieyſcu wſzyſtkie 4 bramy miaſta widzieć można. Otoczone ieſt wałem tylko dla kſztałtu; mieſzkańcow ma naywięcey Luteranow Niemcow, ktorzy znaczne ſukienne utrzymuią fabryki, i z handlu ſukien na Polſkę, Szląſk, Czechy i Pruſy bogacą ſię. Przy nim Karol XII. r. 1704. obozował. Leży na pograniczu Szląſkim, *m.* 4 od Leſzna, od Poznania ku połd. *m.* 13.

RAWICA, dzierżawa Krol. w Woi. Sandomirſkim, w pow. Radomſkim, płaci kwarty zł. 319.

RAVIERES, *Rabariæ*, m. Fr. w Szampanii, na ſchyłku góry nad rz. *Armançon* leżące, o milę

od *Ancy-le-Franc*, 6 od Tonnerre, 42. od Paryża.

RAUMO, *Ramœa*, m. Szwedzkie w Finlandyi. poln. nad brzegiem Golfu Botnickiego, przy uyściu małey rz. o *m.* 10 na połd. od Biorneburga.

RAUSCHENBERG, *Rauschenburgum*, dawne m. Niem. w Landgrafstwie Heffekaffelfkim, w Hr. Zigenhein. W okolicy znayduie fię zamek piękny.

RAUTENBERG, w Prufiech w Cyrkule Tapiewfkim, dobra Hr. Kayferlingow familii, nad rz. Gilgą.

RAY Marvi, ob. Paradyz.

RAYBROD, dobra fzlach. w Krak. blizko Lipnicy.

RAYGORODOK, m. Mofk. w Wielkorządziwie Azowfkim, prowincyi Bachmutfkiey.

RAYGROD, m. drewniane w Woi. Podlafkim, z ftwem płacącym kwarty zł. 1298. w p fleffyi emfit. Rylzewfkiego nadaney r. 1775. M. ieft dofyć ludne. Po Glińfkim zbiegłym do Mofkwy, do ktorego należało, oddała go Rzplta w dziedzictwo Mikołaiowi Radziwiłłowi Podczafzemu Litt. r. 1509. w nadgrodę iego męztwa. Ktore po zeyściu linii Xżąt Radziwiłłow na Goniądzu i Medelach, wrociło fię do Korony. Leży blizko granic Pruſkich, niedaleko rz. Lyki, w mieyfcu bagniftym, od Goniądza *m.* 5. od Auguftowa 4.

RAYGRODEK, m. w Woi. Wołyńfkim w pięknym położeniu na trakcie od Berdyczowa *m.* 2.

RAZALGATA, Kap w Arabii fzczęśliwey naybliżfzey wfchodu leżącey. dł. 75. 35. fz. 22. 12.

RAZAT, Kap, Affr. w pufzczy Barce.

RAZEZ, ob. Limoux.

RE, *Radis*, wyfpa na Oceanie ku brzegom zachodnim Francyi, o *m.* 3 od *Rochelle*; długa ieft na *m.* 4. fzer. 2. Obfituie naywięcey w fól i wino. Jeft ofiadła i w bardzo wygodnym położeniu dla handlu. Są na niey 4 fortece, ktore fą: miafto z Cytadellą, S. Marcin, forteca *de la Prée*, *Sanblanceaux*, i *Mortray*; Opac. także Cyfter. czyniące 7000 liwr. przyłączone do Xięży Oratorii Paryzkich. Nal. do Fr. dł. 16. 8. fz. 46. 15.

READING, *Pontes*, *Radinga*, m. Ang. w Berkshirze, nad zbiegiem Tamizy z Kennetem, o *m.* 15 na połn. ku z. od Londynu. Wyfyła 2 Dep. na Parl. dł. 16. 44. fz. 51. 26.

REALEJO, ob. Rialexa.

REALMONT, *Regalis mons*, m. Fr w Langwedocyi wyż. ftoł. Probuftwa fwego, o *m.* 4 na połd. od Alby.

RELVILLE, *Regalis villa*, m. Fr. w pow. Kadurfkim, nad rz. *Aveirou*, o *m.* 2 na połn. od Montauban.

REAMA, *Raphearma*, m. dofyć znaczne w Arabii fzczęśliwey w Krol. Hadramutfkim. Poblizko leży zamek mocny. Jeft w okolicy żyzney i wflawioney baranami, ktorych ogony ważą do 40 funtow. Mieſzkańcy fą zdrowi dla czyftości powietrza.

REAU, (la) Opac. Auguft. w Piktawii na pograniczu Marchii, czyni 2800. liwr.

REAULE, Opac. Bened. czyniące 2000. liwr. o milę na połn. od Lefkary we Fr. ktorego dochody r. 1770. oddane fą Seminarium Lefkarfkiemu.

REAUMONT, w Delfinacie; *Reaumur*, o *m.* 7 na połn. od Fontenay; *Reaux*, w Santonii, fą m. Fr. niczym nieznaczne.

REBAIS, lub REBETZ, *Refbecum*, m. Fr. w pow. *Brie*, o *m.* 2 na w. od *Couloumiers*, z Opac. Bened. czyniącym 7000. liwr.

REBEC, mały plac w Xftwie Medyolańfkim, i niedaleko Medyolanu, gdzie Boniwet odparty, a Kawaler Bayard w ucieczce r. 1524. zabity zoftał.

REBNIK, lub Remnik, m. Wołoſkie nad *Alutą*, ſt. rezydencyą Biſkupa.

RECCANATI, *Recinetum*, Rekanata, bogate M. Włoſkie w Marchii Ankonitańſkiey, ktorego Biſk. przenieſione zoſtało do Lorety. Sławne ieſt wielkiemi iarmarkami. Leży na górze, ktora bardzo piękny czyni proſpekt, blizko *Muſone*, o *m.* 5 na połd. od Ankony, 2 od Loretty, 44 od Rzymu. dł. 31 4. ſz. 43. 26.

RECHBERG, Hr. wolne i bezśrzednie w Szwąbii, blizko granic Wirtemberſkich, między rz. Filtz i Rems, o *m.* 10 na w. od Eſlingi. Hr. rozciąga ſię wzdłuż na *m.* 4. Dom Rechbergow iedenże ieſt co i Papenheimow, inna tylko dzielnica. Tuż zamek na górze Hohen-Rechberg.

RECHENBERG, m. Niem. z zamkiem w Margr. Miſnii, w Cyr. Ertzgeburſkim, nad Muldą, o *m.* 9 na połd. od Drezna.

RECHLINGHAUSEN, m. i Hr. Niem. nal. do Arcy-Biſk. Kolońſkiego, z dobrą cytadellą i Kapitułą Szlachetnych Panien. Sławna ieſt wygraną Hanoweranow otrzymaną nad Fr. r. 1762. Jeſt nad Lippą, o *m.* 8 na z. od Hamu, 10 na w. od Weſelu. dł. 24. 55. ſz. 51. 35. Hr. leży między Biſk. Monaſterſkim, Xſtwem Kliwii, i Hr. Marchii. Zowie ſię Hr. Waſtenſkim, lub Faſteńſkim.

RECK, Baronia w Weſtfalii, w Hr. Marchii.

RECKENITZ, rz. w Xſtwie Pomorſkim.

RECKHEIM, lub Recklen, Hr. wolne między Xſtwem Juliaceńſkim, i Leodyiſkim, niedaleko Maſtrychtu, w Cyr. Weſtfalii, nad Mozą, należy do Hr. Aſpremont.

RECLUS, Opac. w Szampanii, czyni 3500. liwr. w Diec. Troyes.

RECONFORT, Opac. Bern. o *m.* 4 od Clamecy.

REDEMPTIE, dobra blizko Maſtrychtu w Biſk. Leodyiſkim, tak nazwane, iż r. 1632. ktorego ſię doſtały pod pan. generalnych ſtanow Holl. opłaciły ſię pewną roczną ſummą od wſzelkich podatkow. Są to 6 wſi w Hr. Wroenhoweńſkim.

REDON, *Roto*, m. Fr. w Brytanii niż. z Opac. Bened. czyniącym 11000. liwr. Czyni one wſtęp handlowi miaſta Rennes. Jeſt nad *Vilaine*, o *m.* 11 na w. od Vannes, 90 od Paryża. dł. 15. 34. ſz. 47. 39.

REDONDELA, małe ale bogate m. Hiſzp. w Galicyi z dobrym zamkiem. Anglicy złupili go r. 1702 Leży wgłąb małego Golfu, o *m.* 6 na połd od Pontewerdy. Na brzegach poławiaią ſię obficie ſardele. Ma port mały. dł. 9. 20. ſz. 42. 6.

REDONDO, *Retona*, m. Portug. w prow. Beirze, z tyt. Hr. i mocnym zamkiem. Zalecone ieſt dobrą fabryką ſukien. Wybudowane było r. 1312. Leży przy uyściu rz. Mondego, o *m.* 7 na połd. ku z. od Konimbryki. dł. 9. 35. ſz. 39. 57.

REDWITZ, m. Czeſkie, w dyſtrykcie Egerſkim.

REES, *Reeſium*, Reza, doſyć znaczne i bardzo mocne M. Niem. w Cyr. Weſtfalſkim w Xſtwie Kliwii, należy do Krola Pruſ. Wzięte było od Hiſzp. r. 1598. Hollend. opanowali go r. 1614. i Vice-Comes Turenniuſz r. 1678. Leży między Kliwią i Wezerą nad prawym brzegiem Renu, nad ktorym ſtoi tu forteca, za nayważnieyſzą miaſtu ſłużąca obronę, o *m.* 5 na połd. ku w. od Kliwii, 6 od Weſelu. dł. 24. 2. ſz. 51. 45. ob. Rens.

REFUGE, (le) Opac. Bern. blizko Athy.

REFUVILLE, ob. Rufuveille.

REGA, rz. w Pomeranii Brandeburſkiey, wpadaiąca do morza, a ktora ſłuży za granicę nowey Marchii Brandeburſkiey.

REGEN, *Regna*, m. Węgier. w Hr. Thoreburſkim.

REGENNES, piękny pałac rozrywki Biskupa Antyziodoreńskiego we Fr. *m.* 2 od *Auxerre.*

REGENSBERG, piękne m. Szwaycarskie z grodem w Kantonie Zurych, obronne mocnym zamkiem, leży na górze, ktora iest ciągiem góry Jura. Daie się tu widzieć w skale wykopana studnia głęboka 36 sążni.

REGENSBURG, ob. Ratisbona.

REGENSTAUF, m. Niem. w nowym Palatynacie Bawaryi, nad rz. Regen, o *m.* 3 na półn. od Ratisbony. Zowie się też Stauf-Ehrenfels.

REGENSWALDE, m. Niemiec. w Pomeranij Brandebur. nad rz. Regą, o *m.* 10 na półn. ku w. od Kaminu.

REGGIO, *Regium Julii*, dawne i dosyć znaczne M. Wło. w Krol. Neapol. w Kalabryi dalszey z Arcy-Bisk. do ktorego metropolii 10 Bisk. nal. Sławne iest fabryką wełny rybiey, *lana sucida*. Ryba ktora ią wydaie, iest pewny rodzay ostryg. Leży na końcu góry Apenninu, przy Faro di Messina, o *m.* 5 na połd. ku w. od Messyny, 80 od Neapolu. dł. 35.38 sz. 38.6. Zowie się Regio w Kalabryi, dla rożnicy od następuiącego, r. 1783. trzęsieniem ziemi zruynowane.

REGGIO, *Regium Lepidum*, dawne, piękne i mocne M. Wło. w Xstwie Modeńskim, stol. Xstwa Reggio, obronne dobrą Cytadellą, z Bisk. pod Metropolią Bonońskiego, założonym r. 450. W Katedrze daią się widzieć malowania naydoskonalszych malarzow, a w rynku dawna statua Brennula, wodza Gallow. Francuzi osadzili tu swoy garnizon r. 1702. a Xżę Eugeni dobył go 1706. Krol. zaś Sardyński 1742. Jest ludne i ozdobne pięknemi ulicami. Oyczyzną iest st. Poety Ludw. Aryosta. Z iedney strony od połn. ma górę Apennin, z drugiey wesołe i żyzne rowniny, o *m.* 6 od Modeny, 6 na połd. ku w. od Parmy, 33. od Medyolanu. dł. 28.12. sz. 44. 43. Xstwo Reggieńskie graniczy na z. z Xstwem Modeńskim, i nal. do Xcia Modeńskiego, procz Margr. *S. Martino d' Est*, ktore należy do Xcia tegoż domu.

REGLISE, m. w Pikardyi nie daleko Peronny.

REGOW, w Lubelskim, niedaleko Kazimierza.

REGNOW, w Woi. Rawskim Krolewszczyzna płac. kwarty zł. 688. Leży blizko Nowego-Dworu.

REGNY, ob. Rigny.

RECHELSBERG, ob. Reigelsberg.

REICHEMBERG, zamek nad Renem blisko S. Gower, w Hr. Katzenellenbogen. Nal. do Xcia Hesse-Reinfelskiego.

REICHENAU, lub RICHENAU, *Augia dives*, mała wyspa oblana ieziorem Zelleńskim, ktore styka się z iez. Konstancyeńskim, z st. i bogatym Opactw. przyłączonym na zawsze do Bisk. Konstancyeńskiego w r. 1540. Cesarz Karol otyłym zwany zmarły r. 888. tu był pochowany. Opat dependuie bezśrzednie od Rzesz. Niem. ale niema mieysca na seymach Niem. między Prałatami Szwabii.

REICHENBACH, m. Niemiec. w Voitglandyi, o *m.* 4 na połud. od *Zwickau*, Nal do Elekt. Saxonii i handel wiel. w suknach prowadzi. Tegoż im. m. szlacheckie w Szląsku w Xstwie Lignickim, nad rz. Reichenbach, o *m.* 6 na połud. ku w. od Szwidnicy. Wzięte było od woysk Cesar. r. 1633 i mieszkańcy wszyscy w pień wycięci zostali. Sławne iest znacznym handlem płocien.

REICHENBERG, w Czechach w Cyr. Bolesławskim, st. fabryką sukien i walną rosprawą woysk Austr. i Pruskich r. 1757. Jest o *m.* 9 na połn. od Bolesława. Inne iest w Frankonii tego im. w Hr. Erpachskim, i o *m.* 4 od Erpachu.

REICHENHAL, m. Niem. w Bawaryi wyż. nad brzegiem Sali, o *m.* 3 od Salisburga, wsławione iest przez swe źrzodło wody słoney.

REICHENSEE, w Szwaycarach, nal. do miasta Lucerny, nad iez. tegoż im. inaczey Baldek zwanym.

REICHENSTEIN, m. Szląskie, o *m.* 2 na w. od Glatzu, sł. szybami srebrnemi znayduiącemi się w okolicy, w ktorych i złoto się znayduie. dł. 24. 30. sz. 50. 25.

REICHENSTEIN, dobra w Westfalii będące w okolicy Puderbachu, z zamkiem tegoż im. maiącym w bliskości górę miedzianą; Należą do domu Hr. Nesselrodi, ktorzy w kollegium Hr. Westfalskich mieysce i głos maią. Tegoż im. maiętność w Szwabii należąca do Opac. Zwifalten.

REICHENWEYER, lub RIQUEVILLE, m. w Alsacyi z zamkiem, o *m.* 3 na półn. ku z. od Kolmaru, 3 na połd. ku z. od Schelestadu. Zachwalone iego są bardzo dobre winnice. Nal. do Xcia Montbelliard, iako lenność Franc.

REICHERSBERG, m. Niemiec. w Bawaryi, nad Inną, o *m.* 3 na połd. od Passawy.

REICHSHOFEN, m. Fr. w Alsacyi niż. z zamkiem, o *m.* 3 od Haguenau. Pfaltzgraff opanował go r. 1633.

REICHWALD, Las wielki w Westfalii, ktory się aż do Nimegi rozciąga.

REIFF, *Ripa*, po Wło. *Riva*, m. w Bisk. Trydentskim nad Gardsee, obronne mocnym zamkiem.

REIFFENSTEIN, Opac. Niem. Cystersow w Arcy-Biskup. Moguńckim, ktorego Opat iest Prymasem stanow Eichfeldzkich.

REIFFERSCHEID, m. Niem. i Hr. w Cyr. Renu niż. w dystrykcie Eiffelskim, z zamkiem, o *m.* 10 na połd. od Juliaku.

REIGELSPERG, lub REICHELSBERG, m. Niem. i Hr. leżące między miastami Wurtzburskiemi Aub i Röttingen, dependuie od Wurtzburga, lubo Grafowie *de Schönborn* na nim się piszą, i za niego mieysce na obradach maią. Nazwisko ma od zamku na górze tegoż im.

REILLANE, m. Fr. w Prowancyi z tyt. Vice Hr. o *m.* 3 od *Forcalquier*.

REIMS, ob. Remy.

REIN, bogaty klasztor Cyster. w Styryi nie daleko Gratzu.

REINE, (St.) & Alise, *Alesia*, m. Fr. w Burgundyi, w pow. Auxois, od Semuru, *m* 4 na w. Leży na górze. Sławne iest pielgrzymkami, i wodami mineralnemi.

REINECK, ob. Rienek.

REINECK, *Reinecum*, m. w Hr. Glatzeńskim, sł. kwaśnemi wodami mineral. bardzo zachwalonemi, obtoczone zewsząd górami.

REINFREU, *Renfroana*, m. Parlamentowe w Szkocyi, stol. Baronii tegoż im. deputuie 1. na Parl. Leży nad Klidą, o *m.* 3 od Glaskowa, 22 na z. od Edymburga. dł. 13. 25. sz. 56. 20.

REINEN, m. Niem. w Bisk. Monasterskim nad rz. Embs, tu zaczynaiącą bydź spławną.

REINERZ, ob. Reineck w Glaceńskim Hr.

REINSBERG, m. Niem. w śrzedniey Marchii Brandeburskiey, w Cyr. Rupińskim, osiadłe od Hugonotow tu zbiegłych z Fr. o *m.* 4 na połn. od Rupinu.

REINSTEIN, lub REGENSTEIN, zamek Niem. i Hr. ktore przedtym swoich miało Hr. w Xięstwie Halbersztadzkim, poczęści w górach Hartz. Zamek rozwalony został r. 1758. leżał nie daleko Blankenburga.

REIPERSWEILER, m. Fr. w Alsacyi wyż.

REIPOLTZKIRCHEN, zamek w Cyr. Renu wyż. nad Hundsruck, i Hr. ktorego trzy częście nal. do Hr. Hillesheim, maiących przeto

głos na feymach Cyrkularnych, a czwarta do Hr. Löwenhaupt i Manderfcheid.

REISSOUSE, rz. w Breffyi wpada do Saone, o pół mili od Pont-Vaux poniżey.

REITLINGEN, ob Reutlingen.

REKAR, ob. S. Vit.

RĘKAWEK, czyli Laffocin góra pod Krakowem za Wiflą, na ktorey dawny kościołek S. Benedykta ftoi. W tey górze dawni pifarze Krakufa pochowanym bydź chcą.

RĘKSZOWICE, w pow. Profzowfkim.

RELECQ, Opac. Fr. Cyfter. w Brytanii, czyni 11000. liwr. o *m.* 4 od Morlaix na połd.

REMALARD, m. Fr. w *Perche*, *m.* 5 na w. od Mortagne.

REMDA, m. Niem. z zamkiem, w Xftwie Eifenachfkim, nal. do Akad. Jeneńfkiey.

REMILLI, m. Fr. w Szampanii nad Sekwaną, o *m.* 4 wyżey Nogent. ob. Rumili.

REMIGOŁA, m. w Woiew. Trockim, w pow. Upitfkim, na pograniczu Kowieńfkiego nad rz. o *m.* 3 na połd. od Poniewieża.

REMIREMONT, *Romarici mons*, m. Fr. w Lotaryngii, w powiecie *Vofge*, z znaczną kupitułą Kanoniczek, ktore aby były przypufzczone czynią wywod fzlachectwa, a Xieni ich ieft Xiężną Rzefzy Niem. Leży nad lewym brzegiem Mozelli pod górami Wozgieńfkiemi, o *m.* 17 od Nancy, 11 od Montbeliard, 22 od Befançon, 78 od Paryża. dł. 24. 22. fz. 48. 5.

REMISSA, lub Remsa, m. w Cyr. Saxonii wyż. z zamkiem rezydencyonalnym Hr. Schönburg, w Hr. Schönburfkim.

REMO, (San) piękne m. portowe w państwie Genueńfkim, o *m.* 5 na w. od Monaco. Szturmowane było r. 1744. od Anglików.

REMS, rz. w Szwabii, ma źrzodło w Xftwie Wirtemberfkim, i w Cyr. Renu wpada do Renu, nad nią rozciąga fię dolina *Reinfthal*.

REMY, (S.) m. Fr. nad Ligierą, o *m.* 6 poniżey Saumur. Tegoż im. Opac. Bened. przy *Clairfontaine*. Inne w Diec. Sweffyoneńfkiey przy *Villets-Cotets*. Inne w Rheims czyniące 32000. liwr. w ktorym chowaią ową Ampułkę z Nieba przez gołębicę z oleykiem przyfłaną, ktorym przy Koronacyi Krolowie Fr. namazani bywaią. Także Opac. przy Sens.

REMY, (S.) *Fanum S. Remigii*, m. Fr. w Prowancyi, o *m.* 4 na połn. kn w. od Arelaty; oyczyzną ieft Michała i Jana Noftrodamus. Inne m. fądowe w pow. Bellowaceńfkim, o *m.* 4 od Klermontu. ob. Rheims.

RENAISON, m. Fr. o milę od Rouane.

REN, *Rhenus*, u Niem: *Rhein*, wielka rzeka Europeyfka, ktora bierze początek z góry S. Gotarda, czyli Aduli, w kraiu Gryzonow, a przerznąwfzy część Niemiec i Niderlandu na 2 fię dzieli koryta przy *Wick-the-Duerftede*, z ktorych iedno zachowuie imie Renu i topi fwe wody w piafkach Oceanu poniżey Leydy, więkfze zaś zwane *Leck* uchodzi do Merwy, o *m.* 2 od Dordrechtu. Zegluga iego ieft trudna z przyczyny wielu kęp na nim. Od rzeki tey biorą nazwifko 2 Cyrkuły Niem. *wyż. i niż. Renu*. Cyrkuł Renu niż. czyli Elektoralny, zawiera Arcy-Bifk. Moguńckie, Trewirfkie, i Kolońfkie, i część Palatynatu, ktora nal. do Elektora Palatyna. Cyr. Renu wyż. zawiera Bifk. Bazyleyfkie, Strazburfkie, Wormackie, Spireńfkie, wiele Pań: ktore nal. do młodfzych Xżąt z domu Palatyńfkiego, Landgrafftwo Haffyi, Hr. też i miafta wolne. Szlachta tych cyrkułow wyięta ieft od prawa Kadukowego we Fr. r. 1769.

RENATKY, m. Czefkie w

Cyrkule Bolesławskim, sł.śmiercią Tychona Brahe, o *m.* 4 na połud ku z. od Bolesława.

RENBACH, Renberg &c. ob. Rheinbach Rheinbergate.

RENDSBOURG, *Rendsburgum*, mocne i wiel. M. Niem. w Xstwie Holsztyńskim z obszernym dystryktem, na pogran. Xstwa Slezwickiego, z zamkiem. Cesarscy opanowali go r. 1627. Szwedzi zaś 1643. Nal. do Krola Duńskiego i oblane iest rz. Eyderą, o *m.* 5 na połd. ku w. od Slezwiku. dł. 27. 28. sz. 54. 30.

RENE, m. Fr. o *m.* 6 na półn. od Mans.

RENNES, *Condate, Rhedones*, dawne, piękne, i znaczne M. Fr. stoł. Brytanii z Bisk. pod metropolią Turoneńskiego, z 2 Opac. i znakomitym Parlamen. ktorego tu pałac iest bardzo wspaniały, lubo nadwerężony został pożarem r. 1720. Ma swe sądy, superintendencyą i Wielkorządztwo 9 Pow. X. Turnemine Jezuita. w nim się urodził. Leży nad rz. *Vilaine*, ktora go na dwoie przerzyna, o *m.* 23 na połn. od Nantes, 44 od Tours, 17 od S. Malo, 78 od Paryża. dł. 17. 58. sz. 48. 6.

RENS, lub REES, Rensa, m. Niem. w Arcy-Bisk. Kolońskim, nad Renem powyżey Koblentzu. Daie się w nim podziśdzień widzieć st. plac, Tronem Krolewskim, czyli *Koenigs stuhl* zwany, na 9 kamiennych kolumnach wsparty, pod wysokiemi orzechowemi drzewami, na ktorym dawniey obierani i promulgowani byli Krolowie i Cesarze, tak iż gdy odgłosem trąb obranie obwieszczone zostało, wszyscy 4 Elektorowie Reńscy ogłoszenie owe słyszeć mogli, każdy w swym kraiu. Obywatele miasta Rens, mieysce to swym utrzymywać kosztem winni są w dobrym stanie, przez szacunek starożytności. ob. Rees.

RENTERIA, m. Hiszp. w Biskai, w pow. Gwipuskoi, w dolinie Oyarso, nad rz. Araxes.

RENTI, *Rentica*, m. Fr. w Artezyi z tyt. Margr. ktore iest pierwsze w tey Prow. st. iest potyczką tu stoczoną r. 1554. d. 13 Września. Leży nad rz. Aa na gran. Pikardyi, o *m.* 5 na połd. ku z. od Aire, 4 od S. Omer, 12 od Atrebaty, 50 od Paryża. dł. 19. 45. sz. 50. 36.

REOLE, *Regula*, m. Fr. w pow. Bazadeńskim z Opac. Bened. czyniącym 3000. liwr. Ludwik XIV. przeniosł tu był na nieiaki czas Parl. Burdegalski. Leży nad prawym brzegiem Garumny, o *m.* 8 od Basas. dł. 17. 35. sz. 44. 35. ob. Reaule.

REPPEN, forteca w nowey Marchii Brandeburskiey, w Cyrk. Sternberskim, od Sternberga, o *m.* 4 na z.

REPS, *Rupes*, po Węgier. Rochalorn, m., Siedmiogrodzkie, głowne swey okolicy w Altenlandyi.

REQUENA, Rekwena, obronne m. Hiszp. w Kastylii nowey, na pogran. Krol. Walencyi z zamkiem. Opanował go Lord Peterborough r. 1706. ale Xżę Aurelianu go odzyskał r. 1707. Leży nad rz. Olianą uchodzącą do Xukaty, o *m.* 17 na z. od Walencyi, 24 od Kuenzy, 52 na w. ku połd. od Madrytu. dł. 16. 40. sz. 39. 30.

RESCHT, *Rescha*, wiel. M. Perskie stoł. krainy tego im. i całego Kilanu. Zywność tu wszelka iest bardzo tania. Okoliczne rowniny żyzne, opasane gorami, w śrzodku zarosłe drzewami owocowemi, rozciągaią się znacznie w figurę krzyżową, wzdłuż morza Kaspiyskiego. dł. 68. 25. sz. 37. 28.

RESSEL, m. Pruskie w Warmii, u Niem. Roessel, z zamkiem, z szkołami i kollegium po-Jezuickim; st. porażką Tatarow r. 1120 i poblizkim kościołem S. Lipki. Leży niedaleko ieziora Zain.

RESSONS, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 4 na połd. od Mondidier. Tegoż im. Opac. w Normandyi Nor-

bertanow czyni 2500. liwr. *m.* 3 od Chaumont.

RESTIGNE, m. Fr. w Andegawii z zamkiem w okolicy *Saumur.*

RETFORD, *Retfordium*, m. Angiel. w Hr. Nottinghamskim, wysyła 2 Dep. na Parl. o *m.* 55 na półn. od Londynu. dł. 16. 35. sz. 53. 16.

RETHEL, *Regiteste*, dawne M. Fr. w Szampanii, stol. pow. Retelenskiego, erygowane na tyt. Xstwa r. 1663. pod im. *Mazarin.* W czasach woyny wzięte kilkakroć i odbierane bywało. Hiszp. dobyli go 1650. i utracili go tegoż r. zbici od Gnala Plessis-Prassin. Znowu go wzięli 1653. le Turenniusz i Ferté po 4 dniach szturmu do oddania go przymusili Hiszpanow. Leży na gorze przy rz. Aisne, *m.* 8 na połnoc ku w. od Rhemes, 17 od Chalons, 12 od Sedanu, 42 od Paryża. dł. 22. 5. sz. 49. 25. Pow. Retelenski gran. na połn. z Niderlandem, na w. z pow. Klermontańskim, i Argonneńskim, na połd. z Remeńskim, na z. z Laoneńskim. Obfituie w lasy, kuźnie, huty, i dobre pasze.

RETHEM, m. z grodem w Xstwie Zeilenskim nad Allerą, o *m.* 5 na w. od Hoye.

RETIMO, *Rithymna*, m. wyspy Kandyi, biskupie z portem, obronne cytadelią, rezydencya Baszy. Leży nad brzegiem połn. wyspy w bardzo miley okolicy, o *m.* 15 na z. od Kandyi. dł. 42. 20. sz. 35. 22.

RETOW, m. powiatowe w Zmudzi, z stwem płac. kwar. 6328 będącym pod prawem emfiteuzy Ogińskiego. Leży w okolicy obsitey w lasy wiel. i dobre pastwiska nad rz. o *m.* 4 ku w. od Miednikow.

RETZ, *Rotiate*, powiat Fr. w Brytanii erygowany na Xstwo Parostwo r. 1581. dla Alberta de Gondi. Mieyscem iego pryncypalnym iest *Machechou.*

REVEL, *Rebellum*, m. Fr. w Langwedocyi wyż. o *m.* 4 na połn. od S. Papoul. Wzięte było i ufortyfikowane od Kalwinistow, ale twierdze iego potym zburzone zostały. dł. 19. 41. sz. 43. 30. Tegoż im. m. w Delfinacie, o *m.* 6 na połd. ku w. od Vienne.

REWEL, *Revalia*, po Mosk. *Koliwan*, wiel. mocne i bogate M. Mosk. w Inflantach. Stol. Estonii czyli Wielkorządztwa Rewelskiego, z dobrym portem, w ktorym część swey flotty Imperatorowa trzyma i Bisk. pod Metropolią Ryg-skiego. R. 1570. wytrzymało wiel. oblężenie przeciw Magnusowi Xciu Holsztyńsk. R. 1577. przeciw Moskalom Ma swe sądy, Gubernium, Luterskie kościoły dla Niemcow i Szwedow, a cerkwie dla Moskwy, także Gymnasium i na 10000. mieszkańcow. Handel prowadzi wiel. Leży nad Golfem Finlandzkim częścią w miley rowninie, częścią na gorze, na ktorey ma dobry zamek. Niedaleko miasta leży ogrod Imperatorowey, zwany Catharinenthal. Martinus Dawid ztąd był rodem, o *m.* 50 na połn. od Rygi, 40 od Narwy, tyleż od Abo, 43 od Petersburga. dł. 42. 42. sz. 59. 25.

REVERO, m. dosyć mocne w Xstwie Mantuańskim, nad Padem, na przeciw Ostiglia, o *m.* 8 na połud. ku w. od Mantuy, 4 od Mirandoli. dł. 28. 54. sz. 44. 58.

REWENTLAU, Hr. w Xięstwie Slezwickim, w pow. Sundewit, przedtym lenność imienia Sandbergow.

REUGNE, m. Fr. w Turonii z tyt. Margr. i Kasztelanią Krol. w pow. Amboise

REWIATYCZE, mierne m. w Woi. Brzeskim Litt. z stwem płac. kwar. zł. 1043. w possessyi emfit. Niemcewiczow, gran. z Bakunami.

REWLE, Krolewszczyzna w Xstwie Zmudzkim, w pow. Resieńskim.

REUILLI, *Rodolium*, m. Fr. w pow. Bituryceńſkim nad rz. Arnon z ſzpitalem założonym niedawno, o *m.* 6 na z. od Bituryki, 3 od *Iſſoudun*.

REVIN, *Revinum*, m. Fr. nad Mozą na pograniczu Szampanii, o *m.* 4 na w. od *Rocroi*.

REUSSEN, Hr. udzielne w Niemczech w Voigtlandyi rozległe ponad Elſterą i Saalą ktore zawiera Hr. Gera, Greitz, Schleitz, i Lobenſtein. W nich liczą 9 M. 3 m. 231 wſi, i 75 dobr ſzlacheckich. Obywatele ſą religii Luterſkiey, Grafowie Reuſſeńſcy *Comites Ruthení*, dzielą ſię na 2 linie młodſzą i ſtarſzą, te zaś na 7 dzielnic, wſzyſcy Henrykami ſię zowią, i tytułami poſſeſſyi ſię rożnią. Maią mieyſce i głos w Cyr. Saxonii wyż. Gera i Greitz ſą w tym Hr. pryncypalne M.

REUSZ, lub Rüss, rz. w Szwaycarach wypływaiąca z iezioraLucernſkiego i łącząca ſię z Emmatą.

REUT, rz. w Multanach wpada do Dunaiu, płynie pod Orchey.

REUTLINGEN, albo Reitlingen, *Reutlinga*, piękne i wolne Ceſar. M. Niem. w Cyr. Szwabii pod protekcyą Xcia Wirtemberſkiego. Landgraf Turyngii r. 1247. odſtąpić od oblężenia iego był przymuſzony. Leży nad rz. Echetz blizko Nekry w piękney rowninie, o *m.* 4 na w od Tubingi, 7 od Sztudgardy. dł. 26.45. ſz. 48.31. Powiat iego niema tylko ſame wſie, mieſzkańcy ſą Luteranie.

REYGNY, m. Fr. w pow. Forez, o *m.* 3 na w. od Rouane.

REYNA, *Regina*, dawne M. Hiſzp. w Andaluzyi w rowninie z zamkiem położonym na górze w okolicy obfitey w liczne trzody i wina bardzo dobre. Alfons 9. zdobył ie na Maurach r. 1185.

REZ, *Retza*, m. Niem. w Auſtryi nad rz. Teyą, o *m.* 4 na z. od Znaimu, w gruntach żyznych w dobre wina. Wzięte było i ſpuſtoſzone od Czechow r. 1424. a od Mac. Korwina r. 1485.

REZAN, *Rezania*, dawne M. i Xſtwo Moſk. zruynowane prawie całe było od Tatarow Krymſkich r. 1568. ale nieco odnowione zoſtało. Jeſt Rezydencyą Arcy Biſk. o *m.* 62 na połd. ku w. od Moſkwy, dł. 60.12. ſz. 54.54.

REZUNS, zamek i wieś w Szwaycarach w Rzpltey Gryzonow od ktorego maią nazwiſko dobra należące do domu Auſtr.

RHADE, m. w Hr. Marchii w Luzacyi i dobra maiące ſwego oſobnego Pana.

RHEBURG, m. Niem. z Grodem w okolicy Hannowerſkiey nad Wezerą, o *m.* 4 na połd. od Niemburga.

RHEDA, m. Niem. w Hrab. Teklenburg, z zamkiem nad rz. Ems blizko Rietbergi w Weſtfalii, o *m.* 10 na w. od Münſteru.

RHEIMS, *Remi*, *Durocortorum*, Remy, M. Fr. w Szampanii ſtol. pow. Remeńſk. iedno z nayſławnieyſzych, naydawnieyſzych, i nayw iękſzych miaſt we Franc. Ma Arcy-Biſk. ktory ieſt naypierwſzym Xciem i Parem Francyi, Legatus Natus ſtolicy Rzymſkiey, Prymaſem Gallii Belgickiey, i ma prawo namaſzczania Krola, ktorego Koronacya odprawuie ſię w tym mieście. Ma także to M. ſądy, Akademią, i 5 Opactw tak męzkich iako i panieńſkich, z ktorych nayſławnieyſze ieſt St.Renego, w ktorym chowaią Ampułkę z oleiem S. ſłużącym do namaſzczania Krolow, i w ktorym ieſt wſpaniały grob tegoż Swiętego Arcy-Biſkupa. Daią ſię tu widzieć Bramy tryumfalne, dzieło ieſzcze Rzymſkie, i nowo wyſtawiona ſtatua Ludwika XV. kościoł Katedralny założony ieſt w wieku 12. ieſt naydoſkonalſzym Gockiey Architektury dziełem, portatel oſobliwie godny ieſt ciekawości. Jeſt oyczyzną Thierego Rui-

nard i wielu innych wiel. ludzi. Leży w rowninie otoczoney wzgórkami w daiącemi przednie wina, nad rz. Vess, o *m.* 25 na połn. od Troyes, 34 od Paryża, 40 od Nancy, 10 od Chalons, 50 od Dizonu. dł. 21. 42. fz. 49. 14. ob. Notre Dame.

RHEIN, ob. Ren.

RHEIN, (S.) m. Pruſkie w Sudawii, z zamkiem ſtarym nad Reinſee.

RHEINAU, *Augea Rheni*, m. w Szwaycarach w pow. Turgawii nad Renem między Schafhuſą i Egliſau, ktore do znayduiącego ſię tu klaſztoru Benedyktynow należy. Tegoż im. m. w Lotaryngii w Wielkorządztwie Elſas, Biſkupa Strazburſkiego, o *m.* 2 od Benfeldu.

RHEINBACH, m. Niem. w Arcy-Biſk. Kolońſkim. Tamże *Rheinberg*, nad Renem dawniey m. bardzo obronne wzięte było od Fr. r. 1689. oſadzone ich garnizonem 1702. i ſt. tychże wygraną nad Hannowerczykami 1760. Poddało ſię Krolowi Pruſ. 1703. Jeſt od Kolonii o *m.* 16. tyleż od Gieldryi.

RHEINE, m. w Weſtfalii w Biſk. Monaſterſkim nad rz. Embs tu zaczynaiącą bydź ſpławną.

RHEINECK, lub RHINECK, w Arcy-Biſk. Kolońſkim, ſtoł. Hr. i Burgrawſtwa dawnego maiącego na połn. Koblentz, a na z. Ren, ma zamek zruynowany a ieſt lennością bezśrzed. rzeſzy Niem dł. 25. ſz. 50. 27 ob. Reineck. Tegoż im. m. w Szwaycarach w Turgawii ſtoł. Rheintalu.

RHEINFELD, m. Niem. w Bryzgawii Auſtr. dawniey mocne, nad Renem, nad ktorym był tu niegdyś bardzo mocny na ſkale zamek, od ktorego Hr. nazwane ieſt, o połmili od m. zaczyna ſię okolica ſkaliſta zwana *Gewild* przez ktorą płynąc Ren, ſpada na doł z wielkim hukiem, nieprzeſtaie iednak bydź ſpławnym.

RHEINFELS, forteca w Cyr. Renu wyż. w Hr. Katzenellenbogen leżąca na wyſokiey ſkale przy S. Goar, w ktorym panuiący dom Heſſenkaſſelſki trzyma garnizon. R. 1692. od Fr. bezſkutecznie oblę.

RHEINSBURG, o milę od Leydy, był niegdyś klaſztor panieńſki, teraz mieyſce zgromadzeń Remonſtrantow.

RHEINGAU, *Rengawia*, powiat w Arcy-Biſk. Moguńckim, ktorego M. głowne Elfeld ſt. dobremi winami.

RHEINGRAFENSTEIN, Rengrawia nazwiſko Hrab. i dawnego domu, ktory poſiada tak przed iako i za rzeką Sartą w Cyr. Renu wyż. Hr. Rheingrafenſtein położone między Xſtwem Biponckim i Elektorſtwem Trewirſkim, bogate w minery żywego ſrebra i żupy ſolne. Xſtwo Salmeńſkie, Hrab. Hochſtrateńſkie, Państwo Anholt &c. Rezyduią w zamku górzyſtym nad Naho tegoż im.

RHEINHARDSWALD, m. w niż. Haſſyi blizko Eſſy.

RHEINLAND, nazwiſko, ktore ſię daie części Hollandyi połd. rozciągaiącey ſię nad dwoma brzegami Renu, w ktorey Leida ieſt M. S.

RHEINMAGEN, ob. Rimmagen.

RHEINMARCK, wyſpa oblana Renem nieco powyżey Briſaku.

RHEINTHAL, dolina w Szwaycar. rozciągaiąca ſię wzdłuż Renu na *m.* 6 od Baronii Saſkiey aż do ieziora Konſtancyeńſkiego. Grunta iey zachwalone ſą urodzaynością wielką, oſobliwie obfitością win dobrych. Nal. do 9 Kantonow, to ieſt 8 dawnych, i nowego Apenzel.

RHEINWALD, *Rhenana Vallis*, wielka dolina w kraiu Gryzonow, w ktorey Ren początek ſwoy bierze.

RHIN, rz. Fr. w pow. Forez, kto-

ra wpada doLigiery blizko *Rouane.*

RHOD. *Rhodus*, Rod, wyſpa Azyat. ku brzegom połd. Natolii maiąca w około na *m.* 44. wzdłuż 16. w ſzerz 6. Powietrze ma dobre, grunta dosyć żyzne, ale źle uprawne. Sławna ieſt iż była mieſzkaniem Kawalerow S. Jana Jerozolimſkiego, dziſiay Maltańſkich, od Wiel. Miſtrza Fulkona de Villaret pod pan. Filippa Pięknego Krola Fr. do r. 1523. w ktorym Soliman wydarł ią W. Miſtrzowi *Villiers-de l'Isle-Adam*, i przymuſił go do uſtąpienia z niey z całym zakonem. M. S. tegoż im. ieſt piękne i kilką mocnemi zamkami obronne, maiące port dobry na brzegu wyſpy wſchodnim, przy ktorego wniyściu był wielki kolos 70 ſążni wyſoki, nogi iego tak rozkraczone i wyſokie były, iż okręty pomiędzy nie przechodzić mogły. Robiony był z bronzu i przez trzęſienie ziemi obalony zoſtał. Nie ieſt już dziſiay w tym ſtanie, w iakim było za czaſow Kawalerow. Niemaſz na niey iak iedno miaſto i 6 miaſteczek. dł. 46. ſz. 36. 24.

RHODEN, m. Niem. w Hr. Waldeckim z zamkiem, o *m.* 8 na połn. od Waldeku.

RHOD-ISLAND, wyſpa Amer. połn. w odnodze morſkiey, ktora ieſt na połd. nowey Anglii. Od niey bierze nazwiſko poblizki kray ziemi tęgiey, czyniący iednę ze 4 Prowincyi nowey Anglii; oblany ieſt morzem na *w.* i połd. na *z.* ma Konnektykut, na połn. odnogę Maſſachuſet. Jeden ieſt z 13 ſkonfederowanych ſtanow. ob. ſtany ziednoczone Amer. i Penſylwania.

RHONE, *Rhodanus*, Rodan, rz. Fr. ktora wypływa w Walezyi, z gory *Fourche*, przechodzi przez iezioro Geneweńſkie, i o *m.* 4 od Genewy niknie w ſkale, w krotce wydobywa ſię przerzyna powiat Lugduńſki, Delfinat, Langwedocyą, Prowancyą, i wpada do Golfu Lugduńſkiego, o *m.* 8 lub 9 od Arelaty. Zabiera w ſiebie rzeki: Saonę, Durance, Iſere &c. Spławna ieſt od Pont-Arlon, ale zbytnia iey byſtrość czyni niebeſpieczną na niey żeglugę. Przez traktat 1601. łoże iey i brzegi między Sabaudyą i Breſcyą należały do Francyi, ale przez traktat 1760. śrzodek iey biegu ſłuży za granicę tym dwom Prowincyom.

RHUNEN, ob. Ruen.

RIALEXA, albo Readeio, M. Amer. połn. w Prow. Nikaragua w nowey Hiſzpanii. Leży w rowninie nad rzeczką, o *m.* 2 od morza połd. przy ktorym port tu ieſt dobry, w mieście i w okolicy dla wielości bagnow ieſt powietrze niezdrowe. dł. 290. 25. ſz. 12. 25.

RIANS, m. Fr. w Prowancyi z tyt. Margr. głowne mieyſce doliny tegoż im. o *m.* 5 na *w.* od Aix.

RIBADAVIA, *Ripadavia*, albo *Ripavia*, m. Hiſzp. w Gallicyi z tyt. Hr. nad zbiegiem rzek Minho i Avia leżące, w gruntach nayleṕſze Hiſzpanii wydaiących wina. Oyczyzną ieſt Tom. Lemos, o *m.* 6 na połd. ku *z.* od Orenſi dł. 9. 50. ſz. 42. 13.

RIBADEO, *Rivadium*, M. Hiſzp. w Gallicyi z tyt. Hr i z portem pięknym i dobrym. Jeſt blizko uyścia rz. Ribadeo, na ſchyłku ſkaliſtey gory, o *m.* 9 na *w.* ku połn. od Mondonedo. dł. 10. 48. ſz. 43. 44.

RIBAGORZA, Hr. Arragońſkie na pograniczu Katalonii, dosyć rozległe, ale bardzo mało oſiadłe.

RIBAS, *Riba*, m. Hiſzp. w nowey Kaſtylii z tyt. Margr. Wyſtawione było r. 1100. od *Ribas de Segovia*. Leży nad rz. Xatamą, o *m.* 3 na *w.* od Madrytu.

RIBAUDON, *Sturium*, iedna z wyſp *Hieres* zwanych.

RIBAUPIERRE, ob. Rapolſztein.

RIBCHESTER, wieś Ang. w Hr. Lankaſter nad rz. Rible, blizko Preſtonu.

RIBEMONT, *Ribodi mons*, m. Fr. w Pikardyi przy rz. *Oise*, na wzgórce, z Opac. Bened. czyniącym 10000. liwr. Grodz tąd r. 1766. przeniesiony został do *Guise* Od *S. Quentin*, na w. ku połd. *m.* 4. dł. 21. 6. fz. 49. 48.

RIENBUTEL, ob. Ritzenbutel.

RIBERA-GRANDE, *Ripa grandis*, m. na wyfpie S. Jakuba nayznacznieyfzey z wyfp Kapu zielonego, z portem dobrym i Bifk. pod Metropolią Lizbońfkiego. Bifkup i Kanonicy powinni bydź rodem Portugalczykowie. W tym mieście mieízka wiel. Gubernator wyfp Kapu Zielonego. Leży na 2 gorach bardzo wyfokich po między ktore płynie rz. dł. 353. 50. fz. 15.

RIBIERS, m. Fr. w Delfinacie, w pow. Gapeńfkim.

RIBNITZ, m. Niem. z Klaíztorem fzlachetnych panien wPańftwie Roftockim, nad małą zatoką morfką, o *m.* 5 na w. ku połn. od Roftoku.

RICEYS, (le) trzy m. Fr. w Burgundyi zalecone obfitością win przednich, o *m.* 2 od Baru nad Sekwaną, 9 od Tonnere.

RICHELIEU, *Ricolocus*, piękne m. Fr. w Piktawii niż. z tytułem Xftwa Paroftwa i zamkiem dobrym. Zbudowane było od Kardynała *de Richelieu*, r. 1637. Zdobi go rynek piękny, i ulice pod fznur prowadzone. Leży nad rz. Amable i Vide, o *m.* 11 na połn. od Poitiers, 10 od Tours, 61 od Paryża. dł. 17. 55. fz. 47. Tegoż ieft nazwifka wiel. liczba wyfp małych w Amer. połn. w Kanadzie; oblanych ieziorem S. Piotra, przy wniyściu rz. S. Wawrzeńca.

RICHEMONT, *Rigodunum*, m. Angiel. w Yorkshirze z tytułem Xftwa, pofiadane od dziedzicow Karola Lenox Syna naturalnego Karola II. Wyfyła 2 Dep. na Parl. i ieft nad rz. Swalą, o *m.* 9 na połn. ku z. od Yorku. dł. 15. 42. fz. 54. 22. Jeft m. tegoż im. o *m.* 3 na połud. ku z. od Londynu, ft. pałacem rofkofznym Krolow Ang. w ktorym Edward III. Henryk VII. i Elżbieta Krolowa życia dokończyli. Jeft to iedno z naypięknieyfzych mieyfc w Anglii

RIDDAGSHAUSEN, blizko Brunświku Opac. proteftanckich Teologow.

RIE, wyfpa Fr. w Piktawii, o *m.* 6 od *Sables d' Olonne*, ma dwie wiel. parafie.

RIEDENBURG, m. Niem. w Bawaryi wyż. dependuie od Regencyi Munichfkiey, z zamkiem i tytułem Hr. o *m.* 15 na połd. od Munichu.

RIEDLINGEN, *Riedlinga*, m. Niem. w Szwabii Auftr. nad Dunaiem, o *m.* 6 na połd. ku z. od Ulmy.

RIEDT, iedno z naypięknieyfzych m. w Bawaryi, maiące zamek, ktory opanowali byli Auftr. r. 1742 Jeft w regencyi Burghaufeńfkiey, o *m.* 10 na w. od Burghaufen.

RIENECK, Hr. w Cyr. Frankońfkim i m. nad Spefcharta, pofiadane poczęści od Grafow Noftitz Rienek, poczęści od Arcy-Bifkupa Moguncкiego. Pierwfi pofiadaią m. i zamek Rienek nad rz. Sinn; do drugiego nal. m. Lohr, przy ktorym rz. tegoż im. wpada do Menu. Rienek, ktorego część czwarta nal. do Hr. Hanowii ieft o *m.* 9 na połnoc od Wurtzburga.

RIESENBERG, lub RIESENBURG, ft. mieyfce wygraną Prokopa Rażego wodza Huffytow odniefioną nad Niem. r. 1431. Jeft w Czechach w Cyr. Pilzeńfkim.

RIESENBERG, lub RIESENGEBIRGE, czyli góra Olbrzymia, *Montes Cerconoffii*, *Sudeti*, lub *Gigantei*, wiel. pafmo wyfokich gór dzielących Czechy od Szląfka, między Cyrk. Buntzlau i Xftwie Jaworfkim. Naywyżfza z nich zowie fię *Schnee*, lub *Riefen-Koppe*, przez większą część roku okryte zawfze zoftaią śniegiem. Pionowa ich wyfokość wynofi na 3402. ftop. Obfi-

tuią one w zioła szczegulne, rzadkie kruszce i kamienie drogie. Czechom i Szlązakom służą nieiako za Barometr do poznania odmian powietrza, podług większości lub mnieyszości mgły, ktore ie okrywaią. Z gór tych wypływa rzek wiele i znayduie się na nich sławne źrodło *S. Jana* uczęszczane dla wod bardzo skutecznych.

RIESENBURG, ob Risenburg.

RIETBERG, *Rietberga*, m. Niem. i Hr. rozciągaiące się wzdłuż na *m.* 8 w szerz 2. Należy dzisiay do Krola Pruf. iako część Ostfryzyi, iest o *m.* na z. od Paderborny.

RIETI, *Reate*, dawne i bogate M. Wło. w stanie Papiezkim w Xstwie Spoletańskim, na pogran. Abruzzi, z Bisk. Suffr. Papieża, leży nad rz. Vellino blizko iez. tegoż im. o *m.* 11 na połd. ku w. od Spoletu, 26 od Rzymu. dł. 30. 22. sz. 42. 25.

RIEUME, m. Fr. w Gaskonii w Hr. Konweneńskim z sądem Krolew. o *m.* 4 na połd. ku w. od Lombezy.

RIEUX, *Rivi*, m. Fr. w Langwed. wyż. z Bisk. założone r. 1317 pod Metropolią Tulozań. iest nad rz. Rise wpadaiącą nieco niżey do Garumny, o *m.* 33 na z. od Narbonny, 10 od Tulozy, 170 od Paryża. Tegoż im. w Langwed. niż. z tyt. Hr. o *m.* 4 na w. od Karkassonny. Inne w Brytanii nad rz. Vilaine, o *m.* 2 na połd. od Redony.

RIEZ, *Reii Apollinarii*, piękne m. Fr. w Prowancyi z Bisk. Jest bardzo ludne i sł. zborem kościelnym r. 439. Leży nad rz. *Aubestre*, w rowninie obfitey w wyborne wina i owoce dobre, o *m.* 14 na połn. ku w. od Aix, 10 od Sisteron, 21 od Toulon, 156 od Paryża. dł. 23. 57 sz. 43. 52.

RIGA, ob. Ryga.

RIGAUT, (S.) Opac. Bened. o *m.* 1 od *Charlieu*, czyni 1800 liwrow.

RIGNAC, m. Fr. o *m.* 1 od Barbesieux.

RIGNY le Feron, m. Fr. naprzeciw *Villeneuve*, nad rz. *Vanne*. Tegoż im. Opac. Cyster. blizko Vermanton, czyni 6000. liwr.

RIKA, M. S. Beglerbegatu Dyarbeckiego w Azyi.

RILLE, m. Fr. w Andegawii z Przeorstwem Bernar. o *m.* 3 od *Beaugé*, na w. Tegoż im. rzeka w Normandyi, ktora zaczyna się o *m.* 4 od Sees, i wpada do Sekwany przy la Rogue. Nie iest spławną iak na *m.* 3 od swego uyścia. Tegoż im. Opac mezkie, o *m.* 1 od *Fougere*.

RIMINI, *Ariminum*, Arymin. M. Wło. w Romanii, ktora czyni część stanu Pap. z zamkiem i Bisk. pod Metropolią Raweneńskiego. Daie się tu widzieć wiele pięknych starożytności i budowle wspaniałe i ozdobne. W tym mieście rodzili się Grzegorz Pustelnik, Piotr i Jakub Leoni, a r. 371. miane tu było Concilium. Leży w rowninie żyzney i dobrze uprawney, przy uyściu rz. Marechia do morza Adryatyckiego. o *m.* 8 od Rawenny, 7 od Pezzari, 58 od Rzymu. dł. 30. 5. sz 44. 4.

RIMMAGEN, *Rigomagum*, m. Niem. w Xstwie Juliaceńskim nad Renem, o *m.* 11 na połd. od Kolonii, R. 1633. spalone było od Szwedow. W poblizkości daią się widzieć różne starożytności Rzymskie.

RINCOPING, M. Duńskie w Nort-Jutlandyi w Diec. Rypeńskiey nad brzegiem morskim ku z. od Rypeny na połn. o *m.* 20.

RINGSTED, M. Duńskie z Grodem na wyspie Zeelandyi, w ktorym ukazuią Groby Waldemara I. i Eryka pobożnego Krolow Duńskich. dł. 29. 45. sz. 55. 28.

RINTLEN, *Rintelia*, obronne m. Niem. w Cyr. Westfalii z Akad. zał. r. 1621. od Ernesta Xięcia Holdeńskiego. Opanowane było od Szwedow r. 1633. Jest nad

Wezerą w Hr. Schawenburſkim między Mindeno i Hameln, o *m.* 6 od Mindeny, nal. do Landgrafa Heſſekaſſelſkiego. dł. 26. 46. ſz. 52. 18.

RIO-DA-VOLTA, czyli rzeczey: *Riviere de Volte*, rz. bardzo byſtra w Afr. w Gwinei w Prow. pomorza złotego, wpada do morza, o *m.* 10 od Akkary, 18 poniżey Judy, nazwiſko ma od bardzo krętego biegu.

RIO-DE-HACHA, rz. w Amer. połd. w Krol. nowey Grenady, od ktorey i Wielkorządztwo tegoż Krol. bierze nazwiſko. Wpada do morza połn.

RIO de la Hacha, lub *Nueſtra Senora de los Remedios*, m. Amer. połd. w Krol. Grenady, ſtoł. Wielkorządztwa tegoż im. po nad rz. *la Hacha*, blizko morza połn. w gruntach bardzo żyznych. Niegdyś było znacznie bogate dla obſitego dawniey przy iego brzegach połowu pereł. dł. 306. ſz. 11.

RIO de la Madera, lub *Riviere du Bois*, rzeka nazwana leśną, z przyczyny wieleści drzew, ktore z ſobą nieſie przy wylewie i zoſtawia na brzegach, ieſt w Amer. połud. w kraiu Amazonow; wypływa z gór Potozow w Peru, i wpada do rz. Amazonow.

RIO de la Plata, lub rz. ſrebrna, ob. Plata.

RIO de dos Bocas, czyli rz. o 2 uyściach, ieſt w Amer. połd. w kraiu Amazonow. Czynią ią złączone 2 rz. *Guanapu*, i *Pakaias*.

RIO dos Ilheos, Kapitanat czyli pow. nadmorſki w Brezylii. *San Georgio* ieſt iego M. S.

RIO-GRANDE, czyli rz. wielka, w Amer. połd. ktora bierze początek w Popaianie, przechodzi przez Krol. nowey Grenady i wpada do morza połn. trzema uyściami. Żegluga na niey ieſt wygodna. Tegoż im. ieſt rz. i Kapitanat w Amer. połd. w Brezylii, ktory na połn. ſtyka ſię z Petagonami, na z. z Tapuyami, na połud. z Kapit. Tameraki, na w. z morzem połn. Portow ma bardzo mało. Natal-los-Reyes ieſt M. S. położone nad uyściem rzeki.

RIO-JANEIRO, czyli rz. Styczniа wiel. bogate i naypiękniey-ſze M. Brezylii z Biſk. pod Metropolią Arcy Biſk. Beyu Wſzyſtkich SS. Leży o *m.* 2 od uyścia Rio-Janeiro w Kapitanacie tegoż im. Benedyktyni maią tu dom wſpaniały, i Jezuici wprzod mieli takiż. Mieſzkańcy poczytani ſą za ludzi bardzo rozwiązłych, maią ſwego Gubernatora i ſądy zwane *Relatio*. Poblizkie minery złote i dyamentowe ſtaią ſię źrzodłem wiel. bogactw dla miaſta. Port tu leżący ieſt na podziw piękny i obſzerny, ktorego wniścia broni 20 blizko fortec oſądzonych piękną zbroią bronzową, ieſt to port naymocnieyſzy po Gibraltarze. Z tym wſzyſtkim Dugai-Trouin opanował go i złupił r. 1711. Kościoł Katedr. ieſt pod tyt. S. Sebeſtyana zał. pod pan. Don Sebeſtyana od Portugal. ktorzy opanowali to M. i kray ten pod tenże czas r. 1558. przez co częſtokroć Woyażerowie zowią to M. od S. Sébaſt: ktory nie nazwiſkiem, ale Patronem tylko iego ieſt. Leży pod ſamym Tropikiem. dł. 337. ſz. połd. 22. 54.

RIO-NEGRO, czyli rz. czarna, znaczna rz. Amer. połd. w kraiu Amazonow, wpada do rz. Amazonow, przy ktorey uyściu maią Portugal. fortecę.

RIO-PARIA, ob. Orenoque.

RIO-REAL, rz. Amer. połd. w Brezylii, źrzodło iey nie ieſt dotąd odkryte, mowią iż dwoma korytami rozciągaiącemi ſię na 150. 200. i 240. *m.* płynie, i że przez długi czas przebiega, łącząc ſwe wody z rz. S. Franciſzka.

RIOM, *Ricomagus*, bogate i znaczne M. Fr. drugie w Arwernii, maiące ſwe ſądy, i Wielkorządztwo. Wzięte było od Filippa Augusta po kilku attakach, ztąd byli

rodem Aune du Bourg, Genebrard, ſſ. Piotr i Jan Sirmond, Soanen, i Aug. Toutte. Ma wody mineralne, leży na wzgórku, o *m.* 3 od Klermontu, 19 od Moulins, 86 od Paryża. dł. 20. 46. ſz. 45. 51.

RIO-DES-MONTAGNES, m. Fr. o *m.* 12 na półn. ku z. od St. Flour.

RIONS, *Reontium*, m. Fr. w Akwitanii w pow. Burdegalſkim, o *m.* 3 na w. od Burdegali.

RIOXA, *Ruconia*, mała Prowincya Hiſzp. w Kaſtylii dawney, kray bardzo piękny i obfity w zboża, wino i miod, od rz. Oxa, ktora przez nią płynie, bierze nazwiſko.

RIPA-TRANSONE, *Cupra montana*, małe ale piękne, bardzo ludne i mocne M. Wło. w Państwie Pap. w Marchii Ankonitańſkiey, z Biſk. pod Metropolią Fermeńſkiego. Leży o *m.* 2 od Golfu Weneckiego, 2 od Montalty, 3 od Fermo. dł. 31. 17. ſz. 43.

RIPAILLE, zamek w Sabaudyi w pow. Szablańſkim nad iez. Geneweńſkim. Amadeuſz z Sabaudyi Antypapa pod im. Felixa V. w tym zamku znalazł ſwe ſchronienie, i w nim prowadził życie roſkoſzne i pełne delicyi, co dało początek przyſłowiu: *Faire Ripaille*. Jeſt o *m.* 1 na połn. od Thonon. dł. 24. 10. ſz. 46. 23.

RIPEN, *Ripa*, M. Duńſkie w Jutlandyi połn. ſtoł. Diec. Rypeńſkiey, ktorey Biſk. ieſt pod Metropolią Lundeńſkiego. M. ma port dobry, zamek, 2 Kollegia, z ktorych w iednym znayduie ſię biblioteka publiczna. W Katedrze daią ſię widzieć groby Krolow Duńſkich. Leży Rypen przy uyściu rz. Nipſay, w okolicy obfitey w wyborne paſze, żywiące liczne trzody wołow naylepſzych w Danii, o *m.* 18 na połn. ku z. od Slezwiku, 22 od Wiburga, dł. 26. 25. ſz. 55. 25. Diec. Rypeńſka ieſt znaczną Prowin. Krol. Duńſkiego, ma na połnoc Diec. Wiburſką i Arhuſką, na połd. Xſtwo Slezwickie, oblewa zaś ią morze na w. i z.

RIPPON, *Uriponium*, m. Angiel. w Yorkshirze, ſł. wiel. fabryką ſukien i oſtrogow. Wyſyła 2 Dep. na Parl. Leży nad rz. Youet, o *m.* 73 na połn. ku z. od Londynu. dł. 15. 58. ſz. 54. 3.

RIQUEVILLE, ob. Reichenweyer.

RIQUIER, (S.) S. *Ricardi fanum*, dawne m. Fr. w Pikardyi, w Hr. Ponthieu, z ſł. Opac. Bened. czyniącym 24000. liwr Leży w okolicy urodzayney nad rz. Cardon, o *m.* 6 od Ambianu, 2 od *Abbeville*, 38 od Paryża. dł. 19. 26. ſz. 50. 10.

RIS, *Rivus*, m. Fr. w pow. Burbońſkim, na wzgórku, o milę od *Vichy*.

RISCLE, m. Fr. w Armaniaku, o *m.* 3 na w. od *Aire*.

RISENBURG, *Riſenburga*, m. Pruſkie w Cyr. Kwidzyńſkim, dawne i zna. z zamkiem zapadłym. Kromer go *Prabutą* i niekiedy *Wąbrzeznem* zowie. R. 1414. wzięte od Polakow, a 1422. od tychże złupione, i ſpalone było. Stolicę tu ſwą dawniey mieli Pomezańſcy Biſk. R. 1628, w czaſie układania pokoju Polacy tu ſwe czynili tranzakcye. Leży na górze nad rz. Liebą, o *m.* 3 od Kwidzynia.

RISPEN, ob. Roſwein.

RITZENBUTEL, lub RIBENBUTEL, powiat Xſtwa Bremeńſkiego w końcu iego połn. leżący. Długi ieſt na *m.* 4. ſzer. 2. Od r. 1303. nal. do miaſta Hamburga, ktore co rok nowego poſyła rządcę, iednego zawſze z Raycow Hamburſkich.

RIVA, obronne M. Wło. w powiecie Trentyńſkim z zamkiem *Rocca* zwanym. Wzięte było od Fr. r. 1703. Leży przy uyściu rzeczki do iez. Guarda, o *m.* 7 na połd. ku z. od Trentu. Okolica rodzi obficie zachwalone cytryny i poma-

rańcze. dł. 28. 21. ſz. 45. 48. ob. Wahleſtadt.

RIVALLO, m. Wło. w Kroleſt. Neapol. w Prow. Laworze, leży na górze, o *m.* 8 od Neapolu.

RIVEDEGIE, w pow. Forez; *Rives*, w Delfinacie; *Rivesaltes*, w Hr. Ruſſylońſkim, o *m.* 2 od Perpinianu nad rz. Egli, zalecone dobremi winami, ſą małe m. Fr.

RIVIERE-VERDUN, mała kraina Fr. w Hr. *Comminges*. *Riviere-Thibouville*, m. Fr. w Normandyi, *m.* 8 na połn. ku z. od Ebroiki, 10 od Liſieux.

RIVIRIE, m. Fr. w pow. Forez, o *m.* 6 na połn. od S. Etienne.

RIVOLI, *Ripulæ*, m. Wło. w Xſtwie Piemonckim, bardzo ludne, z pięknym zamkiem, w położeniu troche górzyſtym, ale weſołym, i w gruntach żyznych, o *m.* 2. na z. od Turynu. dł. 25. 6. ſz. 45. 53.

RIVOUR, Opac. Fr. Cyſter. czyni 5000. liwr. o *m.* 2 na w. od Troyes.

ROA, *Secontia*, mocne m. Hiſzpańſkie w dawney Kaſtylii, z dobrą Cytadellą i pięknym pałacem. Leży nad rz. Douero, w obſzerney i urodzayney rowninie, obſitey w wino, zboża &c. o *m.* 4 od Arandy, 30 od Madrytu. dł. 14. 20. ſz. 41. 48.

ROANNE, ob. Rouanne.

ROBENETLAND, czyli wyſpa Robin, w Afr. ku Kapowi dobrey nadziei położona, przy wniyściu Golfu *de la Table*. Ma w okolo na *m.* 3. Nazwiſko bierze od wiel. mnoſtwa krolikow tu znayduiących ſię. Jeſt bezludną. dł. 17. 40. ſz. połd. 33. 50.

ROBEQUE, m. Fr. w Artezyi z tyt. Xſtwa, o milę od St. Venant.

ROBIL, lub Rebil, *Rebellia*, m. Niem. w Xſtwie Meklemburſkim, nad iez. Muritz, o *m.* 14 na połd. ku w. od Guſtrowa.

ROCCA d'Anfo, bardzo mocne m. Wło. w Państwie Weneckim, w pow. Breſcyańſkim, nad iez. Idro. dł. 28. 2. ſz. 45. 50.

ROCCA di Annona, lub Rocca d'Arezze, ſą dwie fortece w Xſtwie Monsferrackim, obydwie leżą na górze, i na trakcie z Aſti do Alexandryi, nad iez. Tanero.

ROCCA-BRUNA, m. w Xſtwie Monaceńſkim, *Rocca-gorga*, w ſtanie Papiezkim, i *Rocella*, w Kroleſtwie Neapolit. w Kalabr, i ſą małe m. na górach położone, maiące tytuł Xſtwa.

ROCHE, (la) *Rupes Ardennæ*, m. w Niderl. Auſtr. w Xſtwie Luxemburſkim, w leſie Ardeńſkim z mocnym zamkiem wyſtawionym na ſkale. dł. 23. 26. ſz. 50. 5. Tegoż im. Opac. Auguſt. o *m.* 3 na połd. ku z. od Paryża, czyni 1500. liwr.

ROCHE-BARON, włość Fr. w pow. Forez, o *m.* 8 na połd. od Montbriſon.

ROCHE-BERNARD, (la) *Rupes Bernardi*, m. Fr. w Brytanii nad rz. Vilaine, o *m.* 4 od iey uyścia, 9 na w. od Vannes, ma tytuł Baronii.

ROCHE-CHOUART, *Rupes Cavardi*, m. Fr. na pogran. Piktawii i pow. Lemowiceńſkiego z tyt. Xięſtwa i zamkiem na wierzchu góry leżącym, na ktorey ſchyłku zabudowane ieſt m. przy rz. wpadaiącey do *Vienne*. Od niego znakomity dom we Fr. bierze nazwiſko, leży o *m.* 5 na połd. od Confolens, 25 od Poitiers, 82 od Paryża. dł. 18. 30. ſz. 45. 43.

ROCHE-DERIEN, (la) m. Fr. w Brytanii, ſł. oblężeniami, ktore wytrzymało i potyczką tu ſtoczoną r. 1347. ieſt o *m.* 2 na połud. od *Treguier*.

ROCHE-DONNEZAD, w Arwernii, i *Roche-en-Reynier*, o *m.* 5 na połn. od *Puy-en-Velay*, ſą m. Fr. małe.

ROCHE-FOUCAUD, (la) *Ru-*

pes Fucaldi, M. Fr. w pow. Angulemſkim z zamkiem, i tyt. Xſtwa Paroſtwa, ktory noſi ieden z nayznacznieyſzych domow we Fr. Leży nad Tardoure, o *m.* 5 od Angulemy, 95 od Paryża. dł. 18. 1. ſz. 45. 44.

ROCHE-GUYON, (la) zamek z tyt. Xſtwa w pow. Wexeńſkim Fr. nad Sekwaną, o *m.* 3 niżey Mantes.

ROCHE-POSAY, *Rupes Poſei*, m. Fr. w Turonii, zalecone wodami mineralnemi, o *m.* 4 powyżey *Cuierche* nad *Creuſe*, o *m.* 8 od Loches. dł. 18. 32. ſz. 46. 45.

ROCHE-SUR-YON, *Rupes ad Yonem*, m. Fr. w Piktawii z tyt. Xſtwa, nal. do domu Aureliańſkiego, ieſt położone blizko rz. Yony, o *m.* 5 na połn. ku z. od *Luçon*, 85 od Paryża. dł. 16. 12. ſz. 46. 38.

ROCHEFORT, *Rupifortium*, Rolzfort, piękne i znaczne M. Fr. w pow. Alteńſkim, z portem bardzo wygodnym. Zał. było od Ludwika XIV. r. 1664. ktory w nim poſtanowił Departament żeglugi morſkiey, zdobią go, ſzpital wſpaniały, zbroiownia i magazyny dobrze opatrzone. Leży nad Charente, o milę i pół od iey uyścia, ktorey tu wniyście obronne ieſt kilką twierdzami, niedopuſzczaiącemi przyſtępu okrętom, ktoreby chciały tu zawinąć, o *m.* 3 na połn. od Brouage, 6 od Rupelli, 102 od Paryża. dł. 16. 41. ſz. 45. 2.

ROCHEFORT, m. Fr. w pow. *Beauce*, o *m.* 2 na połn. od Dourdan, nad ſtrumykiem z tyt. Xſtwa. Tegoż im. w pow. Forez nad rz. Lignon, o *m.* 4 na z. od *Feurs*. Inne w Arwernii, o *m.* 6 na połd. ku z. od Klermontu. Także w pow. Belloioceńſkim, o *m.* 5 na w. od Rouanne. Inne o *m.* 5 od *Puy en Velay*.

ROCHEFORT, m. w Niderlandzie Auſtr. w pow. Condros, z tyt. Hr. i pięknym zamkiem. Leży między ſkałami, na gran. Biſk. Leodyſkiego i Xſtwa Bouillon, *m.* 2 od S. Huberta, 6 od Dinant, 20 na połn. ku z. od Luxemburga. dł. 22. 5?. ſz. 50. 9.

ROCHELLE, (la) *Rupella*, Roſzel, piękne, wielkie, mocne, bardzo bogate, i bardzo ſt. M. Fr. ſtoł. pow. Alteńſkiego z portem iednym z naywygodnieyſzych i naybeſpiecznieyſzych, z Biſk. pod Metropolią Burdegal. zał. r. 1649. z Kollegium i Akademią nauk wyzwolonych, ſzkołą Doktorſką, Anatomii, Botaniki &c. Z Wielkorządztwem 5. Powiatow, ſądami i z mennicą. Budowle tam ſą piękne utrzymuiące ſię na arkadach i przyſionkach. Plac zamkowy ieſt ieden z naypięknieyſzych w Krol. Handel tam bardzo kwitnie, a zależy oſobliwie na winie, gorzałce, ſoli, papierze, płotnie, ſerży &c. ktore towary ztamtąd przeſyłaią do Ameryki. Kalwini opanowali to M. r. 1557. i długo ſię w nim bronili, ale Ludwik XIII. głodem przymuſił ich do poddania ſię r. 1628. po oblężeniu 13 mieſięcy, iednym z nayſławnieyſzych, ktore opiſuią hiſtorye. Było to M. oyczyzną Pawła *Colomies*. Leży nad Oceanem, o *m.* 15 na połn. od Burdegali, 27 od Nantes, 69 od Orleanu, 103 od Paryża. dł. 16. 24. ſz. 46. 9.

ROCHE MACHERN, m. w Xſtwie Luxemburſkim nad rz. Mozellą, z zamkiem bardzo obronnym, nal. do domu Hr. Badeńskich. Wzięte i złupione było od Fr. r. 1639. o *m.* 6 na połn. ku w. od Luxemburga. dł. 24. ſz. 46. 36.

ROCHE-MAURE, m. Fr. w pow. Wiwareńſkim, o milę od Montelimaru.

ROCHES, Opac. Cyſter czyni 4000. liwr. o milę na z. od *Cosne La Rocheſerviere*, m. w Piktawii, o *m.* 5 na w. od *Machechou*.

ROCHESTER, *Roffa*, dawne m. Angiel. w Kentshirze z Biſkup. i tyt. Hr. Wyſyła 2 Dep. na

Parl. leży nad rz. Medway, nad ktorą tu postawione mosty kosztem Roberta Knolls pod pan. Henryka IV. naypięknieysze są w Anglii, o *m.* 15 na połd. ku w. od Londynu. dł. 18. 4. sz. 51. 22.

ROCHLITZ, dawne M. w Margr. Misnii, z tyt. Hr. i pięknym zamkiem w Cyr. Lipskim nad Muldą, na ktorey iest most kamienny długi 260 stop. Mieszkańcy dobre sukna i płotna robią. Jest o *m.* 7 na połd. ku w. od Lipska.

ROCHMANOW, m. w Woi. Wołyńskim w gruntach żyznych nad Willą od Krzemieńca na w. *m.* 8.

ROCHONOWKA, w Woi. Bracławskim od Przyłuki na połd. *m.* 2.

ROCHSBURG, zamek rezydencyonalny nad Muldą w Saxonii wyż. Grafow na Schonburgu, o *m.* 4 poniżey Zwickau.

ROCKENBURG, ob. Rogenburg.

ROCKENHAUSEN, m. Niem. w Palatynacie niż. o *m.* 8 na połn. ku w. od Dwoch-mostow.

ROCOZEL, ob. Fleur.

ROCOUX, wieś w Niderlandzie, blizko Leodyum, sł. wygraną od Fr. potyczką r. 1746. dnia 11. Października.

ROCROY, *Rupes Regia*, mocne m. Fr. w Szampanii, w pow. Retelenskim, sł. potyczką, ktorą Xżę Kondeusz, natenczas ieszcze Xżę d'Enghien wygrał na Hiszpa. r. 1643. d. 19. Maia. Leży w rownini otoczoney lasami na gran. Hannonii, o *m* 2 od Mozy, 5 od Marienburga, 20 na połn. od Retelu, 51. od Paryża. dł. 22. 11. sz. 49. 55.

RODA, m. Niem. z grodem w Xstwie Altenburskim, o *m.* 3 od Jeny. Jest pow. tegoż im. w Turyngii, o *m.* 3 na połd. od Mansfeldu, nal. do domu Elektoralnego Saxonii.

RODACH, m. Niem. w Frankonii, w Xstwie Koburskim, o *m.* 6 na połn. ku z. od Koburga.

RODAS, forteca Bengalska, w państwie wiel. Mogoła. Leży na górze, o *m.* 82 od Agry. dł. 102. 20. sz. 25. 22.

RODENBERG, m. Niem. w Hr. Schauemburskim, zalecone wodami mineral.

RODEN-MACHEREN, ob. Roche-macheren.

RODESTO lub RODOSTO, *Rhaedestum*, m. Turcyi Europ. w Romanii z portem, iest w bardzo miłym położeniu na schyłku góry, po nad morzem Marmora, o *m.* 5 na połd. ku z. od Heraklei, 25 od Konstantynopola. dł. 45. 12. sz. 40. 56.

RODEZ, *Segodunum Rutheni*, dawne i piękne M. Fr. stol. pow. Ruteneńskiego z Bisk. założonym. r. 450. pod Metrop. Albeńskiego, z sądami; ma bardzo piękne Kollegium i Katedrę, ktorey dzwonnica sł. iest dla swey wysokości. Leży nad *Aveiron*, o *m.* 60 na w. od Burdegali, 18 od Mende, 28 od Tulozy, 128 od Paryża. dł. 20. 14. sz. 44. 21.

RODOLPHSTADT, m. Czeskie w Cyr. Bechinskim, zbudowane od Rudolfa II. Ces. z przyczyny szyb srebrnych, ktore w okolicy znaydowały się.

RODRIQUE, wyspa za Kapem Dobrey nadziei leżąca pod pan. Fr. iest maley wagi, sz. połd. 19. 40.

ROE, (la) m. Fr. w Andegawii, o *m.* 7 na z. od *Chateaugontier*, z Opac. Augustyn. czyniącym 2800. liwr.

ROEDELHEIM, m. Niem. w Cyr. Renu wyż. nad Niddą, o *m.* 2 na z. od Frankfortu.

ROEMHILD, m. Niem. w Frankonii w Xstwie Henneberskim, nal. do domu Saskiego, o *m.* 13 na połd. od Smalkaldy.

ROETEL, ob. Rotelen.

ROEUX, piękne m. Niderlandu Austr. w Hannonii z tyt. Hr. o *m.*

m. 3 od Mons.

ROGGENBURG, lub ROKENBURG, Opac. Norbert. ktorego Opat iest Prałatem Szwabii, o *m.* 4. od Ulmy.

ROGOW, w pow. Wilkomir. z kościołem fund. od Ogińskich.

ROGOZNO, m. Pruſ. w Woiew. Chełmińſkim, z zamkiem założonym około r. 1293. W woynach Krzyżackich wiele klęſk poniosło od ognia i oręża. Leży na z. Chełmna. Jeſt pod pan. Pruſ. Należało wprzod do Ekonomii Krol.

ROGOZNO, *Rogoſna*, m. w Woi. Poznańſkim dawniey obronne, z Kaſztelanią i Stwem płacącym kwarty 4425. zł. Emphit. Szołdrſkiego. Miało dawniey znaczny zamek. Leży nad rzeczką, o *m.* 5 na połn. od Poznania, 6 od Gniezna. dł. 42. 6. ſz. 54. 6.

ROGUINS, m. Fr. w pow. Bellowaceńſkim, o *m.* 2 od *Rouanne.*

ROHACZOW, znaczne M. w Woi. Mińſkim, dawniey ſtwo niegrodo. po zabraniu iego od Moſkwy, ieſt ſtoł. Prow. Rohaczowſkiey należącey do Wielkorządztwa Mohylowſkiego. Leży nad uyściem Druyca do Dniepru, między ich korytami, od Bobruyſka, *m.* 11. od Mohilowa 20. dł. 49. 15. ſz. 53. 12. Mieyſcem wprzod było ſeymikow i ſądow pow. Rzeczyckiego, teraz Rzeczyca.

ROHAN, m. Fr. w Brytanii z tyt. Xſtwa Paroſtwa. Jeſt nad rz. *Aouſte*, o *m.* 10 na połn. ku z. od Vannes. dł. 14. 43. ſz. 48. 2.

ROHATYN, m. wprzod w ziemi Halickiey z ſtwem, teraz pod pan. Auſtr. w Cyr. Lwowſkim. Dawniey było opaſane, i miało zamek na wzgórku. Leży w pięknej rowninie nad rz. Rohatyńką, o *m.* 10 od Lwowa ku połd. 2 na z. od Brezan.

ROKITNICA, w Przemyślſkim, dobra dawniey familii Derſzniakow, z ktorych ta ſię piſze; Jeſt pod pan. Auſtr. o milę od Pruchnika ku w.

ROKITNO, m. w Woi. Kiiowſkim, dawniey doſyć obronne, niedaleko lewego brzegu rz. Roſſy. Strumyk wpadaiący do Roſſy płynie śrzodkiem iego, leży o *m.* 5 poniżey Białocerkwi.

ROKITNO, m. w Woiew. Brzeſkim Lit. między bagnami, od Oleſka na połn. ku z. *m.* 4. Tegoż im. m. w Woi. Wołyńſkim.

ROKIZAN, m. Krol. w Czechach w Cyr. Pilzneńſkim, zalecone kuźniami, wzięte było i ſpalone od Zyſki r. 1421. ale potym na nowo zabudowane ieſt, leży o *m.* 4 na w. od Pilzna.

ROLAND albo RULAND, m. Niem. w Luzacyi wyż. nad Elſterą czarną, o *m.* 7 na połn. od Drezna.

ROLDUC, *Rodia Ducis*, m. Auſtr. w Xſtwie Limburſkim z zamkiem, i Opac. Kanonikow Regul. o *m.* 3 na połn. od Akwizgranu, 5 na w. od Walkenburga. dł. 23. 55. ſz. 50. 52.

ROLLOT, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 2 od Montdidier.

ROM, albo ROEM, *Roma*, wyſpa Duńſka ku brzegom zachodnim Sud-Jutlandyi, między wyſpami Manuą i Sylto. Długa ieſt na *m.* 2 ſzer. na *m.* 1. Znayduie ſię tu kilka wſi, z ktorych przy dwoch ieſt port mały.

ROM, *Roſanum*, m. Fr. w Piktawii, nad rz. Dive, o *m.* 4 na połd. od Luſignan.

ROMA, ob. Rzym.

ROMAGNIA, albo ROMANDIOLA, Romania, Prow. Włoſ. w ſtanie Papiezkim: Gran. na połn. z Xſtwem Ferrarſkim, na połd. z Toſkańſkim i Urbińſkim, na w. z Golfem Weneckim, na z. z pow. Bonońſkim, i częścią Toſkanii. Jeſt to kray na podziw żyzny, obfituie w dobre wina, zboża, owoce wyborne, oliwę, źwierzynę, paſtwiſka, kruſzce, wody mineralne, a nadewſzyſtko żupy ſolne, ktore nie-

małą część czynią tey prow. dochodow. Rawenna ieſt M. S.

ROMAGNE, (la) m. Fr. w Andegawii, inne w Piktawii, o *m.* 4 od Vivonne.

ROMAIN, (St.) m. Fr. w pow. Angulemſkim, o *m.* 1 od Aubeterre, inne o *m.* 5 na połd. od Angulemy, inne w Normandyi *m.* 1 od Harfleur, inne w pow Forez, o *m.* 1 od Montbriſon. Także Opac. Auguſt. w *Blaye.*

ROMAIN-Moutier, *Romanum Monaſterium*, piękne m. Szwaycarſkie w pow. *Romand*, ſtoł. Grodu, z zamkiem. Leży pod górą wyſoką, o *m.* 4 na połd. ku z. od Ywerdunu.

ROMAN, (S.) Kap na połud. wyſpy Madagaſkary.

ROMAND, pow. Szwayc. graniczy na połd. z Walezyą i Sabaudyą, na z. z pow. Gex i Franſzkontem; rozciąga ſię w Kantonie Berneńſkim i Fryburſkim nakſztałt troykąta, długi na *m.* 24. dzieli ſię na 13 Grodow.

ROMANEE, wieś Fr. w Burgundyi blizko Nuits, ſł. dobremi winami.

ROMANIA, *Romelia*, lub Tracya, Prow. Tureyi Europ. maiąca na połn. Bulgaryą, na w. morze czarne, na połd. Archipelag i morze Marmora, na z. Macedonią i Bulgaryą. Jeſt to kray żyzny w zboża i paſtwiſka, obfity w minery ſrebra, ołowiu, i hałunu. Zoſtaie pod rządem Baſzy, ktorego rząd ieſt nayobſzernieyſzy w Turcyi Europ. Przemieſzkuie zaś w Sophia. Niekiedy pod im. Romelii oznaczaią wſzyſtkie kraie Turkow w Eur.

ROMANO, *Romanum*, m. Wło. bardzo ludne w Bergamaſku, w Państwie Weneckim, nad rz. ktora płynie między Oglią i Serio. Handel znaczny prowadzi zbożem.

ROMANOW, m. w Woi. Kiiowſkim z ſtwem płacącym kwarty 4162. zł. Leży nad rz. Kaminczą, powyżey Trylisy, o *m.* 2. Tegoż im. m. Moſk. w Wielkorządztwie Jarosławſkim nad Wolgą. Inne w Xięſtwie Woroneckim, nad rz. Woroneczą.

ROMANOWO, m. w Woi. Nowogrodzkim, w Xſtwie Słuckim, na z. ku połn. od Słucka, o *m.* 3. leżące. Tegoż ſą im. dobra w pow. Orſzańſkim na w. Kopyſia. Także w pow. Rzeczyckim pod pan. Roſſyi.

ROMANS, *Romanum*, m. Fr. w Delfinacie, drugie w pow. Wienneńſkim, leży w piękney rowninie nad Iſerą, o *m.* 3 od Rodanu, 10 od Gracyanopolu, 12 na połd. od *Vienne*, 118 od Paryża. dł. 22. 42. ſz, 45. 6. ob. Bernard, Albon.

ROMATUI, nad Rodanem między Awenionem i *Baucaire*, o *m.* 2 od obydwoch.

ROMATYNCE, m. w Woi. Podolſkim nad rz. Sebrowką wyżey Satanowa.

ROME de Tarn, (St.) m. Fr. w pow. Ruteneńſkim nad Tarną, o *m.* 4 na połn. od Vabres; o milę od tego ieſt m. *St. Rome de Cernon.*

ROMENEY, m. Ang. w Kentshirze, z tyt. Hr. wyſyła dwóch Dep. na Parl. leży o *m.* 10 na połud. ku z. od Kantorbery. dł. 18. 40. ſz. 50. 58.

ROMHILEN, ob. Roemhild.

ROMITEN, m. Inflantſkie nad iez. Luban. dł. 50. 11. ſz. 57. 8.

ROMONOSADY, Krolewſzczyzna w pow. Kowieńſkim, płaci kwarty zł. 104. Blizko Roſzkowa.

ROMONT, lub Romdmont, *Rotundus Mons*, piękne i mocne M. Szwayc. iedno z znacznieyſzych w Kantonie Fryburg. z tyt. Hr. Leży na górze okrągłey, ktora ſię przez całą okolicę ciągnie, o *m.* 4 od Fryburga. dł. 24. 52. ſz. 46. 46.

ROMORANTIN, *Rivus Morentini*, m. Fr. w pow. Blezeńſkim z zamkiem, ſł. urodzeniem Reginy Klaudyi żony Franciſzka I. Leży nad potokiem Morentyn, ktory

wpada do Sandry, o *m.* 40 od Paryża, 18 na w. od Tours, 12 od Blezy.

RONCEVAUX dolina, w Krol. Nawarry, między Pampeluną i *St. Jean Pied de Port.* Przednia straż Karola W. porażona tu była r. 778. od Lupa Xcia Gaskonii i od Saracenow. Znayduie się tu Przeorstwo.

RONCHAMB, m. w Franszkońcie, o *m.* 2 na w. od Lure.

RONCHEVILLE, ziemia z tyt. *Vicomte*, w Normandyi blizko *Pont l'Eveque*

RONCIGLIONA, *Ronciglio*, piękne m. Wło. stoł. krainy tegoż im. zawartey w Patrymonium S. Piotra, nal. teraz do Papieża, iest bogate, dobrze osiadłe i położone nad Tereią, o *m.* 5 na połd. od Witerbu, 11 od Rzymu. dł. 29. 50. sz. 42. 15.

RONDA, *Arunda*, piękne i mocne M. Hiszp. w Krol. Grenady na granicy Andaluzyi, z zamkiem i tyt. większego M. Ferdynand Katolik zdobył ie na Maurach r. 1485 Leży na skale bardzo przerwistey przy rzece *Rio Verde*, do ktorey się stępuie przez piękne schody, o *m.* 8 od Gibraltaru na połn. 25 na połd. ku w. od Sewilli. dł. 12. 43. sz. 36. 32.

RONEBY, albo RUNEBY, m. Szwed. osiadłe, w Prow. Blekingii, otoczone skałami, leży o *m.* 1 od morza.

RONGEVILLE, Opac. Norbert. w Diecezyi Tulońskiey, blizko *Commercy*.

RONNEBURG, m. w Xięstwie Altemburskim, o *m.* 6 na z. od Altemburga, z zamkiem i Grodem.

RONNOW, Hr. w Czechach w Cyr. Czasławskim, o *m.* 3 na w. od Czasława. Inne tegoż im. w Cyr. Bolesławskim, o *m.* 3 na połd. od Bolesława.

RONSBERG, m. Czeskie w Cyr. Pilzniński, o *m.* 9 na połd. ku z. od Pilzna.

RONSENAC, m. Fr. w pow. Angulemskim, o *m.* 8 na w. od Angulemy.

ROPCZYCE, m. w Woi. Sandomirskim, drzewem zabudowane; leży o *m.* 1 od Sędziszowa, 2 od Wielopola. Zdobi go dawny kościoł. Jest pod pan. Austr. w Cyr. Pilznińskim.

ROQUE, (la) *Rupes*, m. Fr. w Langwedocyi, o *m.* 2 na w. od *Milhaud.* Jest w położeniu bardzo pięknym, i trudny ma przystęp. Xżę de Rohan, Herszt Protestantow, nadaremnie kusił się o opanowanie iego, woiuiąc o religią. Inne tegoż im. m. iest w Rusylonie niedaleko od Perpinianu.

ROQUE, (Cap de la) Przylądek dosyć wysoki, o *m.* 7 na z. od Lizbony. Okręty maiące zawinąć do Lizbony, tu stawaią dla powzięcia wiadomości, i opatrzenia się.

ROQUEBRUNE, ob. Rocca Bruna.

ROQUECOURBE, m. w Langwedocyi, o *m.* 2 na połn. ku w. od Castres.

ROQUEFORT, m. Fr. w pow. Ruteneńskim gdzie robią przednie sery.

ROQUEFORT-de Marsan, m. Fr. w Gaskonii nad rz. Douze, o *m.* 3 na połn. ku w. od Mont de Marsan.

ROQUELAURE, m. Fr. w Armaniaku, o *m.* 1 od *Auch*, z tytułem Xstwa Parostwa.

ROQUEMADOUR, *Rupes Amatoris*, m. Fr. w pow. *Querci*, o *m.* 5 na połd. ku w. od Sarlatu. Jest tam Opac. sekularyzowane pod tyt. Nayś. Panny.

ROQUEMAURE, *Rupes Maura*, m. Fr. w Langwedocyi niż. z tyt. Baronii, leży blizko Rodanu na skale przepaścistey, o *m.* 2 na połn. od Awenionu. dł. 22. 28. sz. 44. 3. Papież Klemens V. tu umarł r. 1314.

ROQUETTE, we Fr. o *m.* 3 od Caſtres. Widzieć tam iaſkinią, w ktorey bawił ſię oſobnością S. Dominik.

ROQUE-VAIRE, *Rupes Varia*, m. Fr. w Prowancyi nad rz. *Veaunne*, o *m.* 4 na w. od Marſylii.

RORE, ob. Pont-Gibaut.

ROS, m. w pow. Wołkowyſkim, z ſtwem płac. kwarty 150. zł. Jeſt o *m.* 2 od Wołkowyſka. Tu blizko płynie rz. Roſa, bieg ma ku półn. i wpada w pow. Grodzieńſkim do Niemna.

ROSALTA, forteca Amer. w Luizyanie nad rzeką Miſſiſſipi.

ROSAY, m. Fr. z tyt. Margr. o *m.* 2 na połd. od Mantes. Ob. Roſoy.

ROSBACH, wieś Niem. w Cyr. Saxonii wyż. blizko rz. Sali, niedaleko od Naumburga i Merſeburga, ſł. bitwą między Pruſakami i Francuzami tam ſtoczoną w Liſtopadzie, r. 1757.

ROSCHAC, *Roſacum*, piękne m. Szwayc. nal. do Opata S. Galla. Leży nad iez. Konſtancveńſkim naprzeciwko Lindawy. Ma port wygodny, i znaczny handel prowadzi zbożem, ſolą, owocami, płotnem, bydłem i winem.

ROSCHILD, Roſzkilda, *Roſchildia*, dawne M. Duńſkie na wyſpie Zeelandyi, z Biſk. nal. do Metropol. Kopenhagſkiey, ma Akademią. Sł. ieſt traktatem tu zawartym r. 1658. między Szwedami i Duńczykami. W Katedralnym kościele daią ſię widzieć groby Krolow Duńſkich. Leży w głąb małey odnogi morſkiey, o *m.* 6 na połd. ku z. od Kopenhagi, 26 od Arhus. dł. 29. 55. ſz. 55. 40.

ROSCHINAR, m. Tranſylwanii w Hr. Hermanſztadzkim, ieſt ſtolicą Biſkupa dla Wołochow mieſzkaiących w Tranſylwanii.

ROSCOFF, port Fr. w Bretanii, o *m.* 1 od *St. Malo.*

ROSCOMMON, Roſkomena, *Roſcomenum*, m. Irlandzkie w Prowin. Konnacyi, o *m.* 27 na z. ku połn. od Dublina, poſyła 1 Deput. na Parl. Od niego bierze nazwiſko Hr. ktore ma dł. *m.* 18. ſz. *m.* 7. Jeſt to kray żyzny i rowny.

ROSEBECK, *Roſebequium*, wieſka w Niderlandzie, o *m.* 3 na połn. od Courtray, ſł. potyczką r. 1382.

ROSEMBERG, Rozemburg, m. Pruſkie w Pomezanii z zamkiem zał. około r. 1289. zniſzczone pożarem r. 1400. ieſt w Cyr. Kwidzyńſkim nad 2. iez. Tegoż im. m. Węgierſkie w Hr. Liptowſkim.

ROSENAU, ob. Roznawa.

ROSENBERG, nazwiſko dwóch m. Niem. z ktorych iedno leży w Czechach w Cyr. Bechińſkim, o *m.* 7 na połd. od Budweis, drugie w Szląſku w Xſtwie Opolſkim, o *m.* 10 na połn. ku w. od Opola. Jeſt także maietność tegoż im. w Biſk. Wirtzburſkim, o *m.* 18 na połn. od Wirtzburga.

ROSENFELD, *Rhinſtavia*, m. Niem. w Cyr. Szwabſkim, w Xſtwie Wirtemberſkim nad rz. Tayah, o *m.* 5 na połd ku z od Sultza, 8 od Tubingi. dł. 26. 24. ſz. 48. 10.

ROSENHEIM, m. nad rz. Inną, w Bawaryi wyż. w Regencyi Munichſkiey, o *m.* 11 na połd. ku w. od Munichu, prowadzi handel wielki zbożem, i wiele wyrabia miedzi.

ROSENTHAL, zamek Krola Pruſ. od rozrywki, o *m.* 1 od Berlina.

ROSES, *Rhoda*, małe ale obronne m. Hiſzp. w Katalonii, z portem uzbroionym dobrą Cytadelą. Franc. opanowali ie r. 1693. Leży nad morzem śrzodziemnym wgłąb Golfu, ktoremu daie ſwoie nazwiſko. o *m.* 7 na połn. ku w. od Gironny, 13 na połd. od Perpinianu, 25 na połn. ku w. od Barcellony. dł. 20. 48. ſz. 42. 6.

ROSETTE, Rouſſet, albo

Raśsit, *Rosetum*, M. Egipskie nad Nilem blizko uyścia iego. Miane iest za nayroskosznieysze mieysce Egiptu, obfituie we wszystko, i handel bardzo wielki utrzymuie przez st. kanał, ktory z Kairu prowadzony iest do tego M. Leży o *m.* 10 na półn. ku w. od Alexandryi, 40 od Kairu. dł. 49. 10. sz. 31. 10.

ROSCHEIM, m. Fr. w Alsacyi, o *m.* 4 na połd. ku z. od Strazburga. Było wolne i Cesarskie przed wzięciem Alsacyi przez Fr. Niemcom.

ROSIERES, *Rosariae*, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 5 na półn. ku w. od Montdidier. Tegoż im. Opac. Cyst. czyniące 4500. liwr. o *m.* 4 od Doli w Franszkoncie.

ROSIERES--au Salines, *Rosariæ*, m. Fr. w Lotaryngii, st. zupami solnemi, przynoszącemi wiel. dochody, przyozdobione na podziw pięknemi i wspaniałemi Krola Pol. Leszczyńskiego, a Xcia Lotaryngii dziełami. Leży nad rz. Meurte, o *m.* 2 od Nancy, 3 od Lunevillu, 72 od Paryża. dł. 24. 2. sz. 48. 32.

ROSIEYNE, Rosienie, znaczne M. w Xstwie Xmudzkim stoł. mieysce seymikow i sądow, ozdobne kościołami; ma szkoły i Collegium XX. Piarow, klasztor Dominik: &c. Leży nad rz. Dubissą. Mieszkańcy są gospodarni i handlowni. Od Miednikow na połd. ku w. o *m.* 10. od Kowna 14. od Szawla 11. Podług uczynionego rozdziału w r. 1776. w Rossieyniu 15 pow. się sądzi.

ROSIN, m. w Woi. Wołyńskim, o *m.* 4 od Dubna, 5 od Krzemieńca. Tegoż im. w Woi. Ruskim, w Cyr. Lwowskim.

ROSITTEN, Rzeżyca, m. Moskiew. w Inflanciech, w Prow. Dźwińskiey, nad rz. tegoż im. ktora wpada do ieziora Luban. Było przedtym stwem płac. kwarty zł. 7219.

ROSLAWL, m. Mosk. w Wielkorządztwie Smoleńskim, od Mścisławia na połd. ku w. o *m.* 11.

ROSLA, albo Roslau, m. Niem. z Grodem nad Ilmą blizko Wizmaru.

ROSNAY, dawne Parostwo Fr. w Szampanii, o *m.* 7 na półn. ku z. od Baru nad Elbą.

ROSNY, m. Fr. o *m.* 1 od Mantes, z pięknym zamkiem nad Sekwaną.

ROSOSZA, m. w Sieradzkim, dobra Kurczeskich.

ROSOSZE, m. w Woi. Brzeskim Lit. dawne i dosyć osiadłe; leży blizko gran. Woi. Lubelskiego, od Dokudowa na z. *m.* 3. od Białey 4.

ROSOY, wielkie m. Fr. w Thierarchii, zaszczycone Kapitułą złożoną z 30 Kanonikow, z ktorych każdego Prebenda czyni rocznie na 10 o liwr. o *m.* 8 na połnoc ku w. od Laony. Tegoż im. m. w Wielkorządztwie Paryzkim, w pow. Brie, o *m.* 8 na połd. od Meaux, 12 od Paryża.

ROSPORDEN, m. Fr. w Brytanii, o *m.* 6 na półn. ku w. od Kimpery.

ROSPRZA, Rospierz, m. dawne w Woi. Sieradzkim, z Kasztelanią. Jest małe drzewem zabudowane, leżące w rownini oblaney wielą bagnami, poczęści zruynowane, od Piotrkowa, o *m.* 2.

ROSS, *Rossia*, iedna z naypięknieyszych Prowincyi północ. w Szkocyi, rozciąga się od morza do morza. Jest to kray obfity w lasy, pastwiska, i bydło, pełny gór wysokich i prawie zawsze okryty śniegami; wysyła 2 Dep na Parl.

ROSSA, albo Ross, rz. w Woi. Kiiowskim, wypływa od granic Bracławskiego, bieży bardzo krętym korytem ku w. płynie pod Poherwiszcze, Borszczowkę, Białą Cerkiew, Korsuń, i niedaleko Kaniowa wpada do Dniepru. Jest żeglowna.

ROSSANO, *Roscianum*, znaczne mocne M. Wło. w Krol. Nea-

pol. w Kalabryi bliższey, z Arcy-Bisk. i tyt. Xstwa. Z tamtąd wyprowadzaią smołę i żywicę do okrętow. Leży o *m.* 1 od Golfu Weneckiego, 12 na poln. ku w. od Kosenzy, 56 na połd. ku w. od Neapolu. dl. 34. 27. sz. 39. 45.

ROSSE, piękne m. Irlandzkie w Hr. Wexfortskim, o *m.* 8 na z. od Wexfortu. Deputuie do Parl.

ROSSYA, Ruś, *Russia*, albo Moskwa, *Moscovia*, wielkie Cesar. częścią w Azyi, częścią w Europie. Graniczy na poln. z morzem lodowatym, na połd. z Tartaryą Wiel. morzem Kaspiyskim, i Persyą, na w. z morzem Japońskim, na z. z Polską i Szwecyą. Daią mu ogólne Moskwy nazwisko, a Narodowi Moskalow, ale to nie właściwie, gdyż to oznacza stolicę tylko i iey mieszkańcow. Rozciąga się wzdłuż: między 40 i 205 gradusem, wszerz: między 50 i 75. Co do wielkości iest prawie dwa razy większe od Europy, składa się z rozmaitych Narodow. Co do naturalney własności kraiu; można go dzielić od poln. ku połd. na 3 części: połnocna ma długą i ostrą zimę, nierodzi prawie zboża ani drzew owocowych, ale ma mnostwo zwierza rożnego i ryb. W śrzedniey panuie też tęgie zimno, ale obfituie w urodzaie, bydło, źwierza, owoce, miod, lasy i ryby. Część połudn iowa iest cieplejsza i płodnieysza, ale po części mało uprawna. Tak obszerne Państwo nie iest w swey proporcyi ludne, i nie liczy mieszkańcow więcey nad 20 milionow, a Miast nad 500. Rodacy mówią ięzykiem szczególnym, Religii są Greckiey Schizmatyckiey, obrządkow osobliwszych, ktorą sprawuie 40 Archi-Reiow czyli Biskupow, a w całym Państwie 479 mezkich, 74 panieńskich Monasterow liczą, obcym wolno iest swoiey się trzymać religii. Umieiętności, rękodzieła, fabryki, począwszy od Piotra W. rozmnożone w tym kraiu, wprzod utrzymywane od Cudzoziemcow, a teraz i od rodakow, pięknie kwitną. W Petersburgu, Moskwie, Rydze, Kiiowie, dały się tu widzieć Akademie w niczym nieustępuiące obcym. Handel Rossyi coraz się bardziey powiększa. Lądem prowadzi go z Syberyą, Chinami, Bukaryą, Persyą, Turkami, Polską i Szląskiem; morzem zaś z Europeyskiemi Narodami, a osobliwie z Anglią. Wychodzące towary są: futra nayprzednieysze, iuchty, wosk, łoy, ryby solone, tron, miod, stokwisz, stroy bobrowy, sierść, kości, bydło, zboże, len, konopie, kawior, nici, grube płotna, maty, mydło, oley, żywica, smoła, drzewo, potaż, żelazo, miedź, tutyuń, &c.&c. Exportowane towary r. 1758. przyniosły 8,150683. rublow, wprowadzone zaś wyniosły na 5826126. rublow; pożytkował więc kray nadto 2,324556. rublow. Tych zaś lat pewna, iż tyle dwoie przyniosł handel korzyści Moskwie. Monarchowie Rossyi, wprzod wielkiemi Xtami, a potym Carami zwali się. Piotr W. wziął tytuł Cesarza i Samowładzcy całey Rusi, a Iwan Wasilewicz nadał za herb Państwu Orła czarnego o 2 głowach i o 3 Koronach. Dochody Cesarskie wynoszą pewnie na 16 milionow rublow. W r. 1762. liczyła Rossya woyska swego regularnego 285969. ludzi, 59017. kraiowey milicyi, podzieloney na różne bataliony i regimenta i 261172. kozakow i kałmukow. Potęga zaś iey morska zależy na 24 woiennych okrętach, i znaczney liczbie fregat, i różnych statkow morskich. Pod imieniem ogólnym Cesarstwa Rossyi zawiera się Rossya właściwa czyli Moskwa zachodnia, Ruś Moskiewska, Laponia Mosk. Tartarya Mosk. Syberya, Krol. Astrachańskie i Kazańskie, Inflanty, Ingrya, &c. W tych czasach dzieli się na 24 Wielkorządztwa (1. w Europie: Moskiewskie, Nowogrodzkie, Twerskie, Archa-

niolskie, nizkiego Nowogrodu, Woroneckie, Azowskie, Kiiowskie, Białogrodzkie, Charkowskie, Nowey Rusi i Serwii, Smoleńskie, i Mohylowskie, ktore iest zabranym kraiem Polszcze r. 1772. Petersburskie, Wiburskie, Rewelskie, i Rygskie, ktore składaią się z oderwanego w tymże wieku kraiu Koronie Szwedzkiey. (2. w Azyi: Kazańskie, Astrachańskie, Orenburskie, Tobolskie, i Irkuckie. Wielkorządztwa te zawieraią różne Prowincye, te zaś swe Uiezdy, czyli Powiaty. M. S. dawniey Moskwa, teraz Petersburg. Ob. Ruś. A oderwane przez Rossyą od Polski kraie ob. pod Litwą.

ROSTAWICA, rz. w Woi. Kijowskim, wypływa od granic Wdztwa Bracławskiego, płynie popod Pawołocz, Taborowkę, i wpada do Rossy powyżey Białocerkwi.

ROSTOCK, Rostok, *Rostochium*, mocne i znaczne M. Niem. w Cyr. Saxonii niż. w Xstwie Meklemburskim, z Akademią założoną r. 1419. ktora iest iedna z naydawnieyszych w Niemczech, ma także i port bardzo piękny i wiele kościołow wspaniałych. Jest wolne i Cesarskie pod protekcyą Xcia Meklemburskiego. Leży nad rz. Warną, o *m.* 1 od morza Baltyckiego, o *m.* 5 na połn. ku z. od Gustrowa, 15 od Wizmaru, 28 od Lubeki. dł. 30. 30. sz. 54. 8. Państwo Rostockie, leży nad morzem Baltyckim, a ma długości *m.* 12. i tyleż szerokości.

ROSTOK, m. w ziemi Chełmskiey z stwem, ktore oderwane zostało pod pan. Austr. płac. kwarty zł. 1790.

ROSTOW, *Rostovia*, wielkie M. i Xstwo w Państwie Rossyiskim z Arcy-Bisk. Leży nad iez. Kotoryą, o *m.* 38 na połn. ku w. od Moskwy. dł. 58. sz. 57. 5. Jest Rezydencyą Archi-Reya, a dawniey Xżąt swych osobnych. Xstwo gran. na połn. z Xstwem Jarosławskim i Sutladzkim, na połd. z Xstwem Mosk. na z. z Xstwem Twerskim.

ROSULNA, w Pokuciu, w Kordonie Austr. st. żupami soli warzoney.

ROSWENPEN, albo RUSPEN, *Rusvinum*, m. Niem. w Saxonii, nad rz. Muldą, o *m.* 7 na z. od Drezna.

ROSZKOW, stwo w pow. Kowieńskim, płacące kwarty zł. 47. Tegoż im. w Poznańskim dobra Radolińskich.

ROTA, m. Hiszp. na brzegach Andaluzyi, o *m.* 5 na połn. od Kadyxu. st. iest winami swoiemi.

ROTA, iedna z wysp rozboyniczych czyli Maryańskich na Archipelagu S. Lazara. Nal. do Hiszpan. na ktorey naywięcey zbieraią ryżu.

ROTELEN, lub ROTHELEN, m. Niem. w Margr. Bade-Durlachskim, z zamkiem pięknym, o *m.* 4 na połn. ku w. od Bazylei.

ROTENBERG, ob. Ratenberg.

ROTENBURG nad Tauberą, *Rotenburgum ad Tubarim*, piękne, wolne i Cesar. M. Niem. w Frankonii na pograniczu Szwabii, ozdobne wielą bardzo pięknemi budowlami. Wzięte było od Szwedow r. 1631. ale tegoż r. odebrał go Xżę Lotaryński. Wyięte zostało od prawa Kadukowego we Fr. 1775 Leży nad rz. Tauberą, o *m.* 15 na z. od Norymbergi, 6 od Anspachu. dł. 27. 48. sz. 49. 22. Zaleca go osobliwie powietrze zdrowe, i chleby nadpodziw dobre.

ROTENBURG, m. Niem. w Szwabii Austr. z zamkiem i tyt. Hr. zalecone wodami mineral. Leży nad Nekrą, o *m.* 3 na z. od Tubingi. dł. 26. 30. sz. 48. 25. Jest tegoż im. w Hassyi-Rheinfels, nad Fuldą, o *m.* 4 na połn. od Hirschfeldu, zamkiem ozdobne. Inne w Bisk. Spireńskim, i zamek w Cyr. Saxonii wyż. blizko Kelbry w Xięstwie Szwarzburg-Rudelsztadzkim.

Tego im. m. z zamkiem w Łuzacyi wyż. o *m.* 6 na poln. od Gerlicy.

ROTENBURG, m. Niem. z zamkiem w Xſtwie Ferdeńſkim, o *m.* 4 na poln. od Ferden. Innez zamkiem i grodem na górze wyſokiey leżące blizko Saali, w Xſtwie Magdeburſkim, o *m.* 8 na połd. od Magdeburga.

ROTENMAN, m. Niem. w Styryi wyż. nad rz. Paltęną, o *m.* 8 na połn. ku z. od Judenburga.

ROTENMUNSTER, Opac. Cyſter. przy Rotweili fund. r. 1126. ktorego Xieni piſze ſię Xiężną Rzeſzy Niem.

ROTERDAM, *Roterdamum*, wiel. piękne i bogate M. Rzpltey Hollend. w prow. Hollandyi, zaſzczycone iednym z naypięknieyſzych i naywygodnieyſzych portow w Niderlandzie, i Kollegium Amiralicyi. Handel prowadzi wielki. Miaſtem rządzi Regencya ſkładaiąca ſię z 24 Konſyliarzow, z ktorych 4 ſą Prezydentami. Ma wiele bardzo wſpaniałych budowli. Ratuſz, Arſenał, dom Bankowy, i dom Kompanii Indyiſkiey ſą to pyſzne gmachy. Przedzielaią to M. 7 pięknych kanałow. Jeſt oyczyzną ſł. Erazma, i Wander-Werfa Malarza. Leży nad Mozą, o *m.* 5 na połd. ku w. od Hagi, 2 od Delftu, 12 na połd. ku z. od Amſterdamu. dł. 22. ſz. 51. 57.

ROTERDAM, wyſpa na morzu połd. w blizkośći Middelburgi. ob. Middelburg.

ROTHERBGURG, m. Szląſkie z tyt. Hr. w Xſtwie Kroſieńſkim.

ROTHESAY, zamek Szkocki na wyſpie Bute, na brzegu Prow. Argili. Na nim piſze ſię Xiążętami pewna familia Szkocka. Leży o *m.* 34 na z. od Edymburga, 124 na poln. ku z. od Londynu. dł. 12. 26. ſz. 56. 10.

ROTHESS, m. Parl. Szkockie, w Prow. Murray, o *m.* 30 na połn. od Edymburga.

ROTLEFERODE, wieś w Hr. Stolberſkim, ſł. kuźniami miedzianemi.

ROTNBURG, ob. Ratenberg.

ROTNICA, m. w pow. Grodzieńſkim, w dobrym położeniu nad Niemnem, na Wileńſkim trakcie pocztowym, o *m* 6 od Grodna, 19 od Wilna.

ROTOMAG, ob. Rouen.

ROTTA, m. w Xſtwie Anſzpachſkim, oyczyzna ſł. Geſnera, zmarłego w r. 1761. Leży o *m.* 8 na w. od Anſpachu.

ROTTENBERG, w Auſtr. wyż. w krainie Mibel, o *m.* 8 niżey Paſſawy, ieſt to wyborna winnica, ktorey okolice nazywaią Aſchau.

ROTTENBURG, m. z zamkiem w Bawaryi niż. w Regencyi Landshutſkiey, o *m.* 6 na połn. od Landshutu.

ROTWIL, albo ROTWEIL, *Rubea villa*, m. Niemiec. w Cyrkule Szwabſkim, wolne i Ceſarſkie, w r. 1519. weſzło z Szwaycarami w związek, ale iuż w nim nie zoſtaie. Leży nad Nekrą, blizko źrzodeł tey rzeki i Dunaiu, o *m.* 7 na połud. od Tubingi, 9 na poln. od Schaffhuzu. dł. 26. 19. ſz. 48. 5.

ROUANE, albo ROANE, *Rodumna*, M. znacz. Fr. w Wielkorządztwie Lugduńſkim, w pow. niż. Forez, albo Roaneńſkim. Ma tytuł Xſtwa Paroſtwa. Na początku tego wieku była tu tylko wioſka, ale teraz ieſt M. bardzo ludne i handlowne. Leży na lewym brzegu rz. Ligery. W iego porcie ſkładaią wſzyſtkie towary, ktore przychodzą z Lugdunu, z Langwedocyi, z Prowancyi, i od w. a do Paryża ſpuſzczaią ie kanałem Briary. Leży o *m.* 17 na połn. ku w. od Klermontu, 86 na połd. ku w. od Paryża. dł. 21. 44. ſz. 46. 2.

ROUBAIX, m. Fr. o *m.* 3 na połn. ku w. od Lilli, z tyt. Margr. gdzie robią materye różne wełnia-

ne, rownaiące się Angielskim.

ROUCY, *Rauciacum*, dawne m. Fr. w Szampanii z tyt. Hr. Parostwa, ktore iest iedno z naydawnieyszych w tey Prowincyi. Leży nad rz. Aisne, o *m.* 4 na półn. ku z. od Remow. ob. Roussy.

ROUEN, Rotomag, *Rothomagus*, iedno z większych, ludnieyszych, handlownieyszych, i bogatszych Miast Fr. stol. Normandyi, z bogatym Arcy-Bisk. ktory ma tytuł Prymasa Normandyi. Ma Parlament swoy ustanowiony r. 1515. sądy, Grod mennicę, piękne Kollegium i Akademiią nauk wyzwolonych, dwa Opac. zamek starożytny, i Wielkorządztwo trzyma nad 12 Powiatami. Jest ieszcze w nim bardzo wiele kościołow, między ktoremi Opacki S. Owena, i Katedralny są naywspanialsze. Na iedney z pomiędzy Katedralnych wieży widzieć się daie ow st. dzwon *Jerzy d'Amboise* nazwany, ktory ma bydź w świecie naywiększy. Procz tych iest ieszcze w Rotomagu bardzo wiele pięknych budowli, rękodzieł sukiennych, i materyi *Siamoise*. To M. było oyczyzną Piotra i Tomasza Kornellow, Alexandra Natalisa, Samuela Bocharta, Fontenella i innych wielu st. ludzi. Leży w mieyscu nader pięknym, nad prawym brzegiem Sekwany, na ktorey iest most utrzymuiący się na statkach, i otwieraiący się dla przepuszczenia okrętow. Wzbieranie morza tak znacznie tam ieszcze dochodzi, iż natenczas i wielkie okręty do miasta przybiiać mogą. Blizko niego są wody mineralne S. Pawła zwane. Leży o *m.* 24 na połd. ku z. od Ambianu, 42 na półn. ku z. od Orleanu, 28 od Paryża. dł. 18. 45. sz. 49. 26.

ROUERGUE, (le) *Rutheni, orum*, Pow. Ruteneński we Fr. w Akwitanii. Gran. na w. z górami Sevennes i pow. Gewodan, na z. z pow. Kwerceńskim, na półn. z tymże i z Arwernią, na połd. z Langwedocyą. Długości ma *m.* około 30. szer. przeszło 20. Dzieli się na Hr. i Marchią wyższą i niż. Rhodez iest w nim M. S. Przyłączone iest do Fr. za panowania S. Ludwika w r. 1258.

ROUGE, (la Riviere.) rz. Luizyany, ktora wpada do rz. S. Ludwika na z.

ROUGEMONT, Opac. Bened. czyniące 3000. liwr. w m. tegoż im. o *m.* 6 na połd. od Chatillon nad Sekwaną.

RUILLE, m. Fr. osiadłe, w Piktawii, o *m.* 6 na z. od Piktawy.

ROUMELIE, (la) ob. Romanie.

ROUMOIS, (le) *Rothomagensis ager*, Pow. Fr. w Normandyi wyż. między rz. Sekwaną i Rille, w ktorey znacznieysze są: *Quilleboeuf*, *Pont-Audemer*, i *Elboeuf*.

ROUPEYROUX, m. Fr. w pow. Ruteneńskim, o *m.* 3 na połud. ku w. od Villefranche, z sądami Krol.

ROUSSELARD, *Rossilaria*, m. w Flandryi Austr. o *m.* 4 na półn. ku w. od Ypry.

ROUSSILON, Russylon, *Ruscinonensis Comitatus*, Prow. Fr. w Górach Pireneyskich z tyt. Hr. Graniczy na w. z morzem śrzodziemnym, na z. z pow. Cerdańskim, na półn. z Langwedocyą niż. na połd. z Katalonią, od ktorey ią oddzielaią góry Pireneyskie. Dług. ma około *m.* 20 Kray iest nayżyznieyszy, obfituie w oliwę. Ludwik XIII. zawoiował ten kray od Hiszp. r. 1642. a dziedzictwo iego przyznane iest Francyi przez traktat Pireneyski w r. 1659. Perpinian iest w nim M. S.

ROUSSILLON, Russilon, m. w Delfinacie, o *m.* 5 od Wienny, gdzie postanowiony st. dekret ma imie od niego.

ROUSSY, piękna maiętność w Xstwie Luxemburskim, o *m.* 2,

na połd. od Luxemburgu. ob. Roucy.

ROUTOT, m. Fr. w Normandyi wyż. w pow. Rotomagu, o *m.* 4 na w. od Pont-Audemer.

ROUVROY, m. Fr. w Pikardyi, o *m.* 6 na w. od Peronny.

ROVIGNO, albo ROUVIGNE, *Arupinum*, małe ale ludne m. Wł. w ftronie zachod. Iftryi, z dobrym portem i górami ciofowego kamienia. Okolica iego wydaie wyborne wina. Leży o *m.* 14 na połd. ku z. od Capo d'Iftria. dł. 31. 28. fz. 45. 14.

ROVIGO, *Rhodigium*, m. Wł. ftoł. Polezyi Rowigańfkiey, nal. do Wenecyi. Jeft rezydencyą Bifk. Adryackiego. Leży nad rz. Adygeftą, o *m.* 9 na połd. ku z. od Padwy, 15 od Wenecyi. dł. 29. 21. fz. 45. 5.

ROW, rzeka w Woi. Bracław. bieg ma od z. do w. płynie pod Bar i Mezerow, i pod Bracławiem wpada do Bogu.

ROWARZEW, m. w Woi. Kiiowfkim nad rz. Cieceref, na pograniczu Wołyńfkiego, od Czarnobyla ku połd. o *m.* 14.

ROWNE, m. dofyć znaczne w Woi. Wołyńfkim, porządne i ofiadłe, z zamkiem, blizko Horynia, nal. do Xiąt Lubomirfkich. Jeft na trakcie pocztowym, o *m.* 3 od Klewania od Łucka 9. od Korca 12. Tegoż fą im. dobra w Krak. blizko Olbroma.

ROXBURG, ob. Tiviotdale.

ROYAL-LIEU, Opac. Benedykt. w lefie *de Guyfe*, o *m.* 3 na w. od Compiegne, przeniefione do S. Jana *aux Bois*, przez zamianę z Kanonikami Regularnemi tego mieyfca.

ROYAN, *Royanum*, m. dawniey znaczne w pow. Santońfkim, przy uyściu Garumny, fł. obleżeniem, ktore tu wytrzymali Hugonoci przeciwko Ludwikowi XIII. w r. 1622. Całe prawie teraz ieft zruynowane. Leży o *m.* 112 na połud. ku z. od Paryża, dł. 16. 37. fz. 45. 37. ob. Pont de Royan.

ROYANNES, (le) Powiat w Delfinacie, w Dyec. de Die, Pont de Royan Margr. ieft w nim M. S.

ROYAUMONT, Opac. Cyfter. w Fr. w Dyec. Bellowaceń. o *m.* 1 na połn. od Luzarches, czyniące na rok 11000. liwr.

ROYE, *Raga*, m. i fądy Fr. w Pikardyi wyż. w krainie Santerre. Leży o *m.* 3 na połd. ku z. od Nefty, 26 na połn. ku w. od Paryża. dł. 20. 27. fz. 49. 41.

ROYON, Margr. i fądy Fr. w Artezyi, o *m.* 4 na połn. ku z. od S. Pol.

ROZAN, m. w. Woi. Poznańfkim.

ROZAN, m. w Mazowfzu ftoł. fwey Ziemi, z zamkiem na górze nad rz. Narwą, i z ftwem płacącym kwarty zł. 1619. maiącym ogran. Makowfkie. Jeft dawne drzewem zabudowane, mieyfce fądow ziem. i grodz. od Pułtufka powyżey, o *m.* 4 od Sochaczowa ku w. 6. dł. 41. fz. 54. 1. Ziemia Rożańfka dzieli fię na 2 pow. Rożańfki i Makowfki, ma grunta mierne i od liczney ofiadła ieft fzlachty.

ROZANA, piękne m. w Woi. Nowogrodzkim, w pow. Słonimfkim, fł. wfpaniałym pałacem Xiąt Sapiehow, i cudownym obrazem; ieft porządne, dobrze zabudowane, ulice ma profte, i wielu rzemieśnikow. Leży nieco opodal od rz. Zelwy, o *m.* 3 od Łyfkowa, od Słonima 6.

ROZANKA, m. w Pokuciu, dawniey dziedzictwo Makowieckich, od ktorych ufortyfikowane było. Leży blizko Zawały. dł. 49. 7. fz. 54. 4.

ROZANY-STOK, w Woi. Trockim, ozdobiony pięknym Dominikanow klafztorem; leży niedaleko Olity.

ROZDOŁ, m. Rufkie, nad Dniestrem, w dobrym położeniu, od Zydaczowa *m.* 2. Jeft pod pan. Auftr. w Cyr. Lwowfkim.

ROZNAWA, Rosenau, m. Węgierskie, dawniey Biskupa Strygońskiego, a teraz ma swą Katedrę; sł. rudami miedzi, cynobru, żywego srebra, i złota. Jest ludne i bogate. Leży nad rz. Sawą w Hr. Gomorskim.

ROZNIATOW, m. w Woi. Ruskim, pod pan. Austr. w Cyr. Lwowskim, sł. żupami soli warzoney. Jest dobrze zabudowane i osiadłe, nad rzeczką Szczeczwią, od Doliny *m.* 2. od Kalusza 3.

ROZNIATOWICE, wWoi. Sieradzkim, o *m.* 4 od Piotrkowa. Leżą na trakcie pocztowym z stacyą.

ROZNISZOW, w Pilźnińskim, przedtym Krolewszczyzna, teraz pod pan. Austr.

ROZWADOW, m. w Woi. Sandomirskim, a teraz w Cyr. Pilźnińskim, piękne i porządne, ozdobne kościołami, i dobremi budowlami, niegdyś gniazdo imienia Rozwadowskich, teraz Xżąt Lubomirskich dobra; leży nad Sanem, o *m.* 3 od Ulanowa, 3 od Sandomierza.

ROZOT, ob. Rosai.

ROZOW, m. w Woi. Kiiowskim stwo, płaci kwarty zł. 3706. Leży w pow. Zytomirskim, nad rz. Zdzwieszą, od Radomyśla ku w. *m.* 10.

RUBENICK, m. Szląskie w Xstwie Raciborskim, o *m.* 6 na w. od Raciborza.

RUBICON, rz.Wło. w Romanii, między Aryminem i Rawenną. Ma to bydź taż sama rzeczka co i Pisatello, albo Fiumicino.

RUBIERA, *Herbaria*, małe ale mocne m. Wło. w Xstwie Modeńskim. Oyczyzna st. Ant. Codrus. Leży nad rz. Secchia, o *m.* 3 na z. od Modeny. dł. 28. 30. sz. 44. 34.

RUBICZEWICZE, m. w Woi. Nowogrodzkim, w Xięstwie Słuckim, między rz. Sulą i Szwą, od Koydanowa *m.* 6.

RUBIESZOW, lub Hrubieszow, *Rubesovia*, dawne m. w ziemi Chełmskiey, teraz pod pan. Austr. w Cyr. Bełzkim, przedtym stwo, a niegdyś zamkiem i czasową Katedrą Bisk. Chełmskiego wsławione. Leży na trakcie blizko Bugu, od Horodła *m.* 2. od Włodzimierza 3. od Zamoscia 6. od Krasnostawu 7. *Rubiszayce* dzierżawa Krol. w Zmudzi, w pow. Wieszwiańskim.

RUCKERSWALDA, m. w Misnii, w pow. Ertzgeburg, o *m.* 10 na połd. ku z. od Drezna, niedaleko Marienbergu, nal. do Hr. Solmskiego.

RUDA, wieś znaczna w ziemi Wieluń. z starożytnym kościołem Farnym, dziedziczna im. Taczanowskich, o półmili od Wielunia.

RUDA, m. w Rusi, teraz pod pan. Austr. w Cyr. Halickim, nad rz. Stryiem, w dobrym położeniu, od Zydaczowa *m.* 1. od Zurawny 2. Tegoż im. stwo. w ziemi Chełmskiey, płac. kwarty zł. 771.

RUDAWA, m. w Krakowskim, ozdobne kościołem, ma piękne szyby marmurowe. Jest nad rz. tegoż im. ktora blizko Krakowa wpada do Wisły.

RUDGOPING, ob. Langeland.

RUDELSTAD, m. Niem. w Turyngii w Hr. Szwarzenburg. blizko rz. Sali. o *m.* 7 na połd. od Jeny, z pięknym zamkiem.

RUDEN, *Ruda*, m. Niem. w Xstwie Westfalskim nad rz. Moeną, o *m.* 9 na połd. ku z. od Paderborny, nal. do Elektorstwa Arcy-Bisk. Kolońskiego.

RUDEN, lub RUTAU, Rudawa, m. Pruskie, w Sudawii, szlacheckie, zamieszkane od Socynianow, leży blizko Anoreswalde.

RUDENHAUSEN, m. Niemiec. w Frankonii w Hr. Kastell. o *m.* 3 na połn. ku w. od Kastellu.

RUDESHEIM, m. Niem. w Arcy-Bisk. Mogunckim, o *m.* 6 na z. od Moguncyi, nad Renem. dł.

25. 30. ſz. 49. 55. Okolica iego wydaie dobre wina.

RUDNIK, m. w Sandomirſkim, teraz pod pan. Auſtr. w Cyr. Pilźniń ſkim, nad Sanem, miało dawniey zamki, o *m.* 1 od Ulanowa, od Krzeſzowa 2. Tegoż im. zamek przy Sandomierzu, ſławny Szwedow klęſkami.

RUDNIKI, m. w Woi. i pow. Wileńſkim, ſł. dawnym pałacem, ogrodami, źwierzyńcami, mieſzkaniem czaſowym i łowami Krolow Pol. Leży w śrzod obſzernych laſow, o *m.* 4 na połd. od Wilna, 10 od Oſzmiany, blizko rzeczki Wagi. Tegoż im. Krolewſzczyzna w pow. Oſzmiańſkim, płaci Kwarty zł. 74. Inna w pow. Lelowſkim, płaci kwarty zł. 289.

RUDKI, m. Ruſkie, o *m.* 2 na p. od Komorna.

RUDOLPHSTADT, ob. Rudelſtadt.

RUDOLPHSWORTH, Rudolphſwerd, albo Neuſtaedtl, *Rudolphiwerda*, mocne m. Niem. w Karnioli z Opac. założone i nazwane od Rudolfa II. Ceſarza. Leży nad rz. Gurck, w kraiu obfituiącym w dobre wina, o *m.* 5 na połn. ku z. od Metlingi, 10 na połd. od Cilleyu. dł. 33. 25. ſz. 46. 3. Położone ieſt w Windiſmarchii.

RUDOMINA, dobra w Woi. i pow. Trockim, gniazdo domu Rudominow, od Sereyow ku z *m* 7.

RUE, *Rua*, m. Fr. w Pikardyi, w Hr. Ponthieu, nad rz. Mage, o *m.* 1 na połn. ku w. od Crotoy. dł. 19. 16. ſz. 50. 16. Tegoż im. m. Szwayc. w Kantonie Fryburſkim, o *m.* 7 na połd. ku z. od Fryburga, ſł. targami i iarmarkami.

RUEL, m. Fr. o *m.* 3 na połn. ku z. od Paryża, z pięknym zamk. wyſtawionym od Kardyn. Richelieu.

RUEN, albo Rhunen, Opac. Panien Proteſtanckich w Xſtwie Szweryńſkim, w Meklemburgu, o *m.* 8 na połn. ku z. od Szwerynu, nad rz. Warnau.

RUF, (St.) ob. Valence.

RUFAE, *Rubeacum*, dawne m. Fr. w Alſacyi, Wielkorządztwa Strazburſkiego, niegdyś Imperyalne. Franc. wzięli ie r. 1675. Leży nad rz. Rotbach, o *m.* 2 na połd. ku z. od Kolmaru, 97 na połud. ku w. od Paryża. dł. 24. 58. ſz. 27. 57.

RUFECQ, *Ruſtacum*, m. Fr. w pow. Angulemſkim, z tyt. Margr. nad ſtrum. d'Anche, o *m.* 3 na połnoc od Château-Regnault.

RUFISQUE, faktorſtwo Fr. na brzegu Affr. o *m.* 3 od Gorey.

RUFUVEILLE, m. Fr. w Normandyi o *m.* 3 na z. od Mortain.

RUGEN, *Rugia*, wyſpa na morzu Baltyckim przy Pomeranii, na przeciwko Stralzundu, od natury i ſztuki bardzo umocniona, Ma dług. około *m.* 5. ſzer. 4. Ziemię ma żyzną, i obfituie w bydło; nal. do Szwecyi i ma tyt. Xſtwa.

RUGENTHAL, ob. Mugeln.

RUGENWALDE, *Rugium*, piękne m. Niem. w Pomeranii dalſzey, ſtoł. Xſtwa Wendeńſkiego, z pięknym zamkiem i dobrym portem, nad rz. Wiperą, o *m.* 3 od morza, 14 na połn. ku w. od Kolbergu, dł. 34. 20. ſz. 54. 35.

RUGLES, *Rugulae*, m. Fr. w Normandyi, nad rz. Rille, o *m.* 4 na połd. od Conches.

RUHENDAL, m. i Ekonomia w Semigalii, z wiel. i koſztownie założonym zamk. ktory Xżę Jan Erneſt, przed otrzymaną godnością Xżęcia kazał założyć. Blizko Bauſka.

RUISSAVILLE, Opac. Auguſt. w Diec. Boulogne, o *m.* 2 od Renti.

RULAND, ob. Roland.

RUMELIA, ob. Romania.

RUMIGNY, m. Fr. w pow. *Thierache*, o *m.* 2 na połn. od Roſoy, ſtoł. Xſtwa Paroſtwa de Guiſe, z ich rezydencyą. Oyczyzna X. de la Caille.

RUMILLY en Albanois, *Rumiliacum*, piękne m. w Sabaudyi, o *m.* 2 na połn. ku z. od Annecy, na wzgórku, przy zbiegu rz. Seran i Nepha. Ludwik XIII. zbu-

rzył iego twierdze w r. 1630. dł. 23. 40. ſz. 45. 50.

RUMMELSBURG, m. w Pomeranii, o *m.* 10 na połd. od Rugenwaldu.

RUMNE, m. Moſk. w Kiiowſkim z zamkiem, nad rz. Sulą, od Baturyna na połd. *m.* 15.

RUMONT, wioſka z tyt. Margr. o *m.* 4 na z. od Nemours.

RUMSZYSZKI, ſtwo, czyli Ekonomia Kowieńſka, płaci kwarty zł. 3531. Leży blizko Niemna, o *m.* 3 od Kowna.

RUNCKEL, m. i Hr. Niem. z zamkiem, między m. Dietz i Vilbourg, nad rz. Lohn, o *m.* 12 na w. od Wiednia. Nal. do domu de Wied.

RUPELLA, ob. Rochelle.

RUPELMOND, *Rupelmunda*, m. Niderlandzkie, w Flandryi Auſtryack. z tyt. Hr. Oyczyzna ſ. Gerarda Merkatora. Leży na lewym brzegu rz. Skaldy, naprzeciwko uyścia rz. Rupeli, o *m.* 3 na połd. ku z. od Antwerpii. dł. 21. 51. ſz. 51. 8.

RUPERT, (St.) ſ. Opac. nad Renem, o *m.* 4 na z. od Moguncyi.

RUPIN, albo Rapin, *Rupinum*, m. Niem. w śrzedniey Marchii Brandeburſkiey, ſtoł. pow. tegoż im. z zamkiem, nad ſtawem bardzo rybnym; o *m.* 14 na połn. ku z. od Berlina, 11 na połn. ku w. od Brandeburga. dł. 30. 58. ſz. 53.

RUREMONDE, *Ruremunda*, piękne, ludne, i mocne M. Niderlandzkie, w Geldryi Auſtr. z Biſkup. nal. do Metrop. Mechlen: zał. r. 1559. w r. 1665. pożar bardzo ie zrnynował. Leży przy zbiegu rz. Roer i Mozy, na pogran. Biſk. Leodyiſkiego i Xſtwa Juliaceńſkiego, o *m.* 6 na połd. ku z. od Venloo, 8 od Geldryi, 24 na połn. ku w. od Mechlinu. dł. 23. 35. ſz. 51. 12.

RUS, *Ruſſia*, nazwiſko, ktore ſię daie różnym kraiom Europy, częścią pod pan. Moſkwy, częścią pod pan. Polſkim lub Auſtr. będącym. Zowie ſię *Ruś biała* Woiew. Połockie, Witebſkie, Mściſławſkie, Mińſkie i Nowogrodzkie, to zaś Woi. zowią niektorzy *Ruſią czarną*, lubo i inne tym zwać zwykli, iako Gwagnin część Państwa Moſk. około białego ieziora, rozległą ku gran. Azyi. *Ruś czerwona*, ſą Woi. Ruſkie, Bełzkie, Podolſkie, Wołyńſkie, ziemia Chełmſka, nadto iako Starowolſki liczy: Woi. Kiiowſkie, Bracławſkie i Pokucie. *Obacz o nich pod ſzczegulnemi Woi. lub ziem artykułami.*

RUSCHEL, m. Xſtwa Dwóch moſtow. w Juryzdykcyi Lichtenberſkiey.

RUSHIN, m. na wyſpie Man, na połn. ku z. od Anglii, rezydencyonalne Biſk. tey wyſpy.

RUSKIE Woi. od r. 1773. Prowinc. Auſtr. pod im. Galicyi i Lodomery, znaczny kray zawarty między Woi. Sandomirſkim, Lubelſkim, Bełzkim, Wołyńſkim i Podolſkim, dzielił ſię na 6 ziem: Lwowſką, Przemyſlſką, Sanocką, Halicką, Zydaczewſką i Chełmſką, ktora iedna tylko zoſtaie przy Pol. we 3 teraz zamknięty Cyrk. Lwowſkim, Halickim i Samborſkim. Niemiała Pol. rownie bogatey, żyzney i ludney Prow. iako tę, ktorą ſłuſznie Starowolſki kraiem nayſzlachetnieyſzym, i miodem i mlekiem płynącym zowie. Jakoż obfituie w wſzelkie wygody życia, oſobliwie w zboże, ſol, miod, woſk, owoce, kruſzce, płotna, zwierze, bydło &c. Mieſzkańcow ma ludzkich, goſpodarnych i możnych. M. S. Lwow.

RUSKINOWCE, lub Rusdorff, m. wolne w ſtwie Spiſkim, o *m.* 1 od Dudeldorfu.

RUSOLISZKI, w pow. Oſzmiańſkim, ſtwo płac. kwarty zł. 26.

RUSS, (le) rz. płynąca przez Szwaycary na w. Przechodzi wzdłuż ieziora Lucerneńſkiego.

RUSS, lub Ruz, Ruſſe, rz.

ieſt odnogą Memlu ku połn. wpadaiącą do Kuriſch Hafu kilką korytami.

RUSSOW, w Woi. Kaliſkim, ſtwo płaci kwarty zł. 1600. Leży blizko Kaliſza.

RUSTENBERG, mocny zamek w Niem. w Elek. Moguncklim w pow. Eyffeldzkim, leży na górze bardzo wyſokiey.

RUTENSKI Powiat, obacz Rouergue.

RUTHERGLEN, m. Parla. w Szkocyi, w Prow. Lanerk, o milę od Glaſkowa, 20 na z. od Edymburga z tyt. Hr. dł. 13. 50. ſz. 56. 25.

RUTIGLIANO, m. Wło. w Krol. Neapol. w ziemi Barſkiey, o *m.* 2 od Baru.

RUTLAND, *Rutlandia*, Prowincyia połd. Anglii, ktora wyſyła 2 Dep. na Parl. Ma *m.* 20 w około, i zawiera 110000. łanow ziemi. Jeſt naymnieyſzą Prow. tegoż Kroleſtwa, obfituie w bydło i drzewa. Grunta iey ſą bardzo żyzne. Ma tytuł Xſtwa. Oakam ieſt iey m. głownym.

RUVO, *Rubi*, m. Wło. bardzo oſiadłe, i obſzerne, w Krol. Neapolit. w ziemi Barſkiey, z Biſkup. pod Metropolią Barſkiego; leży o *m.* 8 na połd. ku z. od Baru. dł. 34. 10. ſz. 41. 13.

RUY, m. Fr. w Delfinacie, o *m.* 10 na w ku połn. od Wienny.

RY, m. Fr. w Normandyi, o *m.* 4 od Rotomagu.

RYBNA, m. Moſk. w Wielkorządztwie Charkowſkim, przy mieście Oſtrogoſk leżące.

RYBNICA, m. w Woi. Bracławſkim, zalecone iarmarkami, ieſt nad Dnieſtrem, poniżey Raſzkowa, o *m.* 4.

RYBOŁOW, w Podlaſkim z Krolew. płac. kwar. zł. 21. blizko Pawłowa.

RYBOTYCZE, m. w Przemyſlkim, teraz pod pan. Auſtr. w Cyr. Samborſkim, w okolicy obfitey w ſól, o *m.* 2 od Dobromila.

RYCZYWOŁ, m. w Woi. Poznańſkim, od Stobnicy, o *m.* 2. Tegoż im. m. w Woi Sandomirſkim, mało oſiadłe, na trakcie pocztowym, blizko Wiſły przy uyściu małey rz. leżące, od Kozienic *m.* 2. od Warſzawy 10. ſtwo płac. 1975.

RYDZYNA, m. w Woi. Poznańſkim, z pałacem i ſzkołami XX. Piarow, oſiadłe i handlowne, nal. do Xżąt Sułkowſkich, o milę od Leſzna, tyleż od Rawicza. Zamek Rydzyńſki przed zruynowaniem ſwym od Saſow r. 1705. był ieden z naypięknieyſzych w Pol. w miłym położeniu na wyſpie. Nal. wprzod do im Leſzczyńſkich.

RYE, m. Angiel. w prow. Suſſex. Wyſyła 2 Dep. na Parl. dł. 18. 28. ſz. 50. 55. ob. Ports (Cing.)

RYEGATE, Ryegata, m. Angiel. w prow. Surrey, o *m.* 10 na połd. ku z. od Londynu. Wyſyła 2 Dep na Parl. dł. 17. 12. ſz. 51. 25.

RYGA, Riga, znaczne, mocne, obſzerne, portowe i handlowne M. Inflanckie, ſtoł. Wielkorządztwa ſwego, mieyſce ſądow, i ziazdow ſzłachty Inflant ktore zdobi Ceſarſki pałac, i ſtary zamek rezydencyonalny Gubernatora Gener. z mocną cytadellą, w ktorey naycelnieyſza ieſt cerkiew Ruſka. Zawiera 5 kościołow Luterſkich, ieden Ewangeliſtow reform. 6 cerkwi, i 2 łacińſkie ſzkoły; nadto mieſzkańcow 20000 okładem. Przypływa tu od 600 do 1000. okrętow. Ztąd oſobliwie biorą obcy zboża, ſmołę, futra, potaż, drzewa, len, &c. za przywożone wino, korzenie, materye &c. Polſka iuż mniey teraz z handlu Rygſkiego korzyſtać poczyna niżeli przedtym, wolność handlu z Rygą ma warowaną traktatem r. 1773. i bez opłaty tranſport do niey wſzelkich produktow przez Dźwinę. Miaſto było dawniey Anzeatyczne; miało Arcy-Biſk. ktorego dochody na dobra świeckie obrocone ſą 1566. Różnych doznała

łosow Ryga. R. 1621. zdobył ią na Pol. Gustaw Adolf, r. 1622. prożno o iey odebranie kusili się Polacy. Car odstąpić od iey oblężenia był przymuszony r. 1656. ale r. 1710. było opanowane od Moskwy, i różnemi iey utwierdzona ta possessya traktatami została. Leży w piękney równinie nad Dźwiną, o *m.* 2 od iey uyścia do morza. Balt. o *m.* 9 na połn. od Mittawy, 50 od Wilna, 86 od Petersburga. dł. 41. 19. sz. 56. 4 Wielkorzadztwo Rygskie zawiera Inflanty i składa się z Cyrk. Rygskiego, Wendeńskiego, Derptskiego, Parnawskiego i wyspy Oezel. Mieszkań: są Niem. i Lettowie, ktorzy ięzyk swoy maią, sekty są Lutersk.

RYKI, m. w ziemi Stężyckiey z stwem płacącym kwar. zł. 6142. Jest o *m.* 3 na w. od Stężycy.

RYLSK, m. Mosk. w Białogrodzkim, obszerne, i drzewem zabudowane, nad rz. Semą po wyżey Putywla, o *m.* 20.

RYMANOW, m. w Rusi, teraz pod pan. Austr. w Cyr. Pilźnińskim blizko rz. Wisłoka, w położeniu górzystym, od Brzozowa, *m.* 1. od Krosna 2.

RYMAROW, lub ROMERSTADT, m. w Morawii, w Cyr. Ołomunieckim, nal. do Hr. Rabenstein.

RYMSZANY, m. w pow. Brasławskim, między błotami, o *m.* 6 na z. od Brasławia.

RYNDZINA, w Witebskim, stwo płaciło kwar. zł. 2075. teraz pod pan Rossyi.

RYPIN, *Ripinum*, m. dawne w ziemi Dobrzyńskiey, z stwem płac. kwar. zł. 1400. leży w piękney równinie nad małą rz. Odleką, od Dobrzynia, o *m.* 5. ob. Ripin.

RYSSEL, ob. Lille.

RYSZWICK, wieś w Hollan. blizko Hagi leżąca, z zamkiem pamiętnym przez traktat tu podpisany r. 1697. zawarty między Fr. Hiszp. Anglią, Holland. i Niemcami.

RYSZCZOW, m. w Kiiowskim, nad prawym brzegiem Dnepru, o *m.* 4 powyżey Trechtymirowa.

RYTWIANY, w Sandomirskim z dawnym zamkiem wystawionym od Tęczyńskich, w poblizkości znacznych lasow, w ktorych iest klasztor wspaniały Kamedułow, tychże Hrabiow fundacyi; Leży niedaleko Pokrzywnicy.

RZECHOW, w ziemi Rożańskiey, dobra Łempickich.

RZECZOWO, w pow. Kowieńskim stwo płac. kwar. zł. 149. blizko Michniewa.

RZECZYCA, znaczne M. powiatowe w Woi. Mińskim, mieysce sądow i seymikow pow. części pozostałey przy Pol. z stwem. grod. płacącym kwar. zł. 4018. Zdobi go dawny zamek, i kościoły Łacińskie i Ruskie. Leży przy uyściu rz. Wiedrzycy do Dniepra, od Mozyra, *m.* 12. od Rohaczowa 14. dł. 49. 10. sz. 50. 2. Wielka część powiatu Rzeczyckiego po rz. Dniepr przeszła pod pan. Rossyi r. 1773. Pow. seymikuie w Rzeczycy, i obiera posłow 2. Tegoż im. stwo w Bełzkim, teraz pod pan. Austryac. płaciło kwar. zł. 12327. Inne w Łęczyckim płac. kwar. 1431.

RZEMIEN, w Sandomirskim z zamkiem pięknym, w miłym położeniu nad Wisłoką, imienia Stadnickich pod Rzochowem. Jest pod pan. Austr. w Cyr. Pilźnińskim.

RZEPICHOW, m. w pow. Orszańskim pod pan. Rossyi, o *m.* 3 od Kochanowa.

RZESZA, w Woi. Wileńskim, dobra lenne leżące nad rz. Reszą, nadane Szymkowiczom były od Zygmunta III. a seymem 1775. uznane za dziedzictwo Wolmerom.

RZESZOW, *Ressovia*, piękne m. w Sandomirskim, teraz pod pan. Austr. w Cyr. Pilźnińskim. Zdobi go mocny i wspaniały zamek, kościoły XX. Piiarow, Bernar. Reform. i Kollegiata, zwierzyniec, ogrody, stawy &c. Jest porządne,

osiadłe, handlowne, na trakcie pocztowym. Należy do Xżąt Lubomirskich. Położenie iego nad Wisłokiem iest miłe. Ma walne iarmarki, od Jarosławia *m.* 7. od Sędziszewa 3. od Lwowa 20. od Krak. 22. W okolicy tego m. iest wielu Niem. osiadłych, ktorych przodkowie od Kazimierza W. byli sprowadzeni, Mowią ięzykiem zepsutym. Handel tu na płotna wielki. dł. 40. 12. sz. 40. 53.

RZESZOWO, w pow. Mozyrskim dobra Jeleńskich.

RZEWA, lub Rzew, Wolodimerow, m. Moskiewskie stoł. swey Prow. leżącey między Xstwem Twerskim, Bielskim, Woi Witebskim i Xstwem Pleskowskim. M. iest nad Wolgą niedaleko od iey źrzodła, o *m.* 17 na połn. ku z. od Moskwy. dł. 54. 45. sz. 55. 56. Jest inne m. *Rzewa pustaya* zwane, o *m.* 75. na z. od pierwszego będące na wyspie oblaney od ieziora Podzo, ktore zależy od Pleskowa i Sawołocia.

RZEWIN, m. w Podlaskim, ktorego założenie kładą pod pan. Leszka czarnego, od Rzewina przodka Domu Rzewuskich.

RZEZYCA, ob. Rositten.

RZOCHOW, m. w Sandomirskim, teraz pod pan. Austr. w Cyr. Pilźnińskim, w gruntach bardzo dobrych; nal. do imienia Stadnickich. Jest nad Wisłoką, między Mielcem i Przesławiem.

RZYM, *Roma*, st. wielkie dawne, i naypięknieysze M. w Europie, stoł. Włoch całych, i całego świata Chrześc. w Prow. stanu Papiezkiego zwaney: *Compagna di Roma.* Założone od Romulusa na lat 754. przed nar. Chrystusa, dało nazwisko Państwu Rzymskiemu, dziś stolica Naywyższego Biskupa. Daią się tu ieszcze widzieć liczne iego dawney wspaniałości zabytki, iakie są: łaźnie, obeliski, amfiteatra, cyrk. kolumny, mauzolea, bramy tryumfalne, &c. i bardzo wiele przedziwney rzeźby posągow. Między nieźmierną liczbą pałacow, kościołow, i innych przepysznych budowli, naygodnieysze są podziwienia kościoły S. Piotra, Lateraneński, S. Maryi Większey, Watykan, czyli pałac Papiezki, w ktorym ci rezyduią większą cześć roku, gdzie st. iest Biblioteka i wielki szpital, S. Ducha ieden z naylepszych w Europie, pałac *de Monte Cavallo*, *Villa D. Matthæi*, *Rotonda*, *Capitolium*, Kancellarya, Pałac S. Marka, Farnezych i blizko rynku Hiszpańskiego pałac W. Xcia. *Collegium Sapientiæ*, iest naypięknieysze z Kollegiow Rzymskich. Nieliczą mieszkańcow w Rzymie nad 150,300. lubo tu iest 81 Parafii. Jest tak wielkie, iak Paryż, ieżli wielkość iego miarkuie się z obwodu murow, ale mury iego zawieraią wiele gruntu niezamieszkałego, i ma obszerne ogrody, winnice, &c. Leży nad Tybrem, ktory przerzyna część iego, i zamyka w swey wielkości 12. wzgórkow. Jest o *m.* 270. od Paryża, 250. od Krakowa, 180. od Wiednia, 360. od Londynu, 350. od Amsterdamu, 300. od Madrytu, tyleż prawie od Konstantynopola. dł. 30. sz. 41. 53. 53". ob Kampania Rzymska.

KONIEC TOMU II.

a nécessaires; & ceu
aux frais du public
es & les pasteurs de
s & leur travail les
us les intérêts; ains
iversité de décisior
e elles de division.
un autre raisonneme
sdiction spirituelle
llement immuable sur
volonté absolue de chaque individu d'y re-
ant de domicile. Je suis aujourd'hui du dio-
nain je serai du diocèse de Rouen, en m'éta-
e dernière ville. Quoi! ce que je puis pour
qui dépend uniquement de moi, ne sera pas
ation entière? Et chacun jouissant pour soi
soustraire à l'autorité spirituelle d'un Evê-
sous celle de son voisin, si cela convient
n'auroit pas le même droit en masse & col-
ne sont donc plus les personnes qu'elle
uelles elle s'exercera; ce sera le matériel
uel elle viendra frapper. Voilà les absur-
expose, & qu'il faut digérer en poussant
es faussement appliqués.
péche en ce qu'il compare deux choses
s, & qu'il conclut de l'une à l'autre. De
particulier de changer d'Evêque en chan-
l infere que l'autorité civile a le droit de
diocèses, & de changer l'ordre des juris-